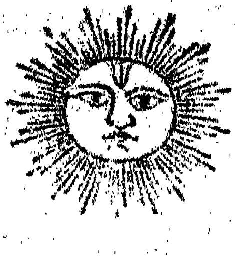
શ્રી.

કવીરત્ન ગિરધર કૃત.

રામાયણ.

સાતે કાંડ ચીત્રો સહીત.

જુની પ્રત ઉપરથી સુધારી સુંદર ચીત્રો સાથે.

છપાવી પ્રસીધ્ધ કરનાર.

મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટે--બુકસેલર:

ત્રણ દરવાજા—**અમદાવાદ.**

આવૃતી ૭ મી. સને ૧૯૧૨ મા

અમદાવાદ—પીરમશાના રોજા પાસે શ્રી સત્ય [illegible]

પ્રેસમાં પટેલ પોચાભાઇ ચકુભાઇ

[illegible]

શ્રી

કવી રત્ન ગિરધર કૃત

રામાયણ

સાતે કાંડો સહિત.

જુની પ્રત ઉપરથી. સુધારી સુંદર ચિત્રો સાથે.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટે,

બુકસેલર.

ત્રણદરવાજા- અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૭ મી

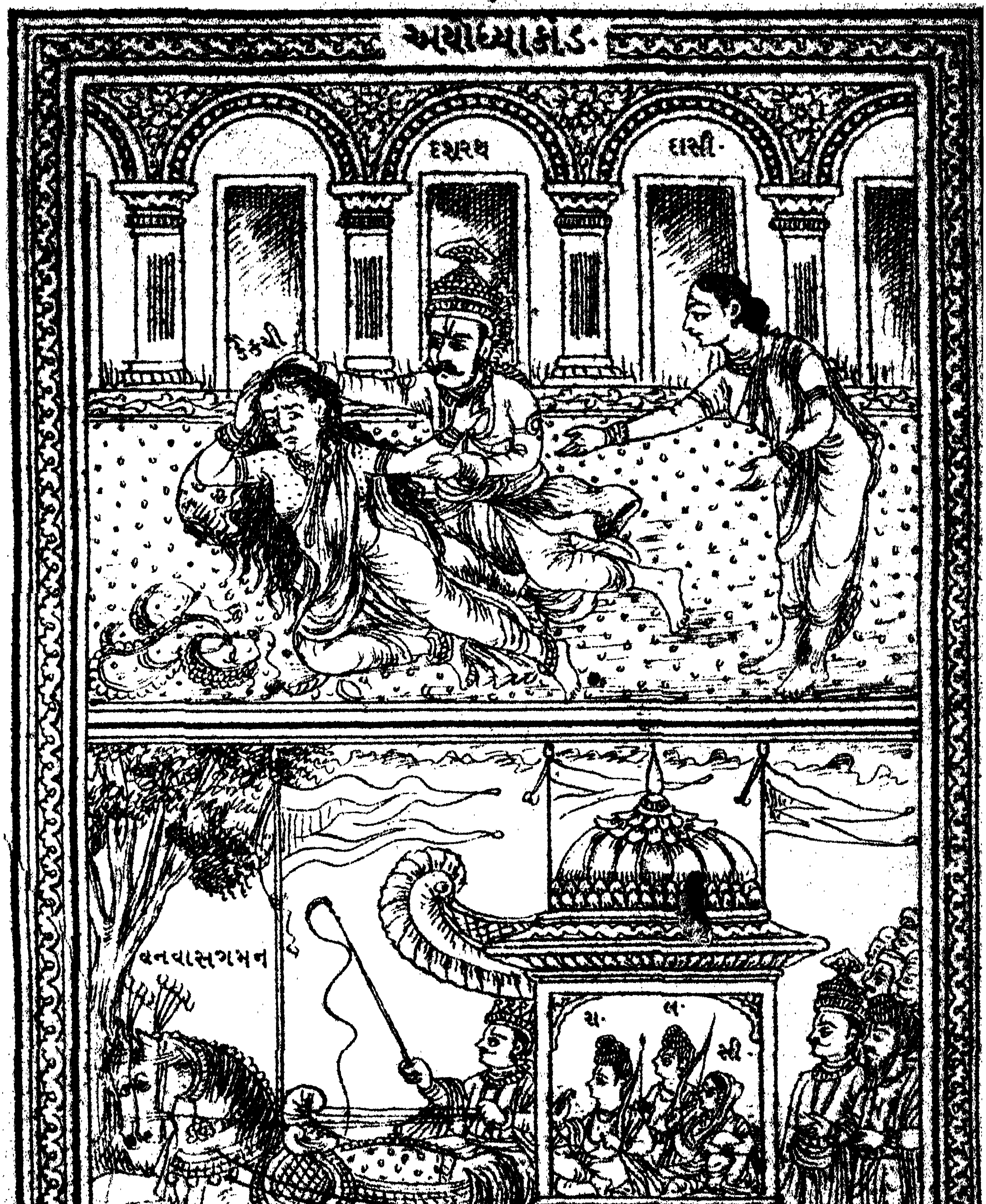
પ્રત ૪૦૦૦

અમદાવાદ.

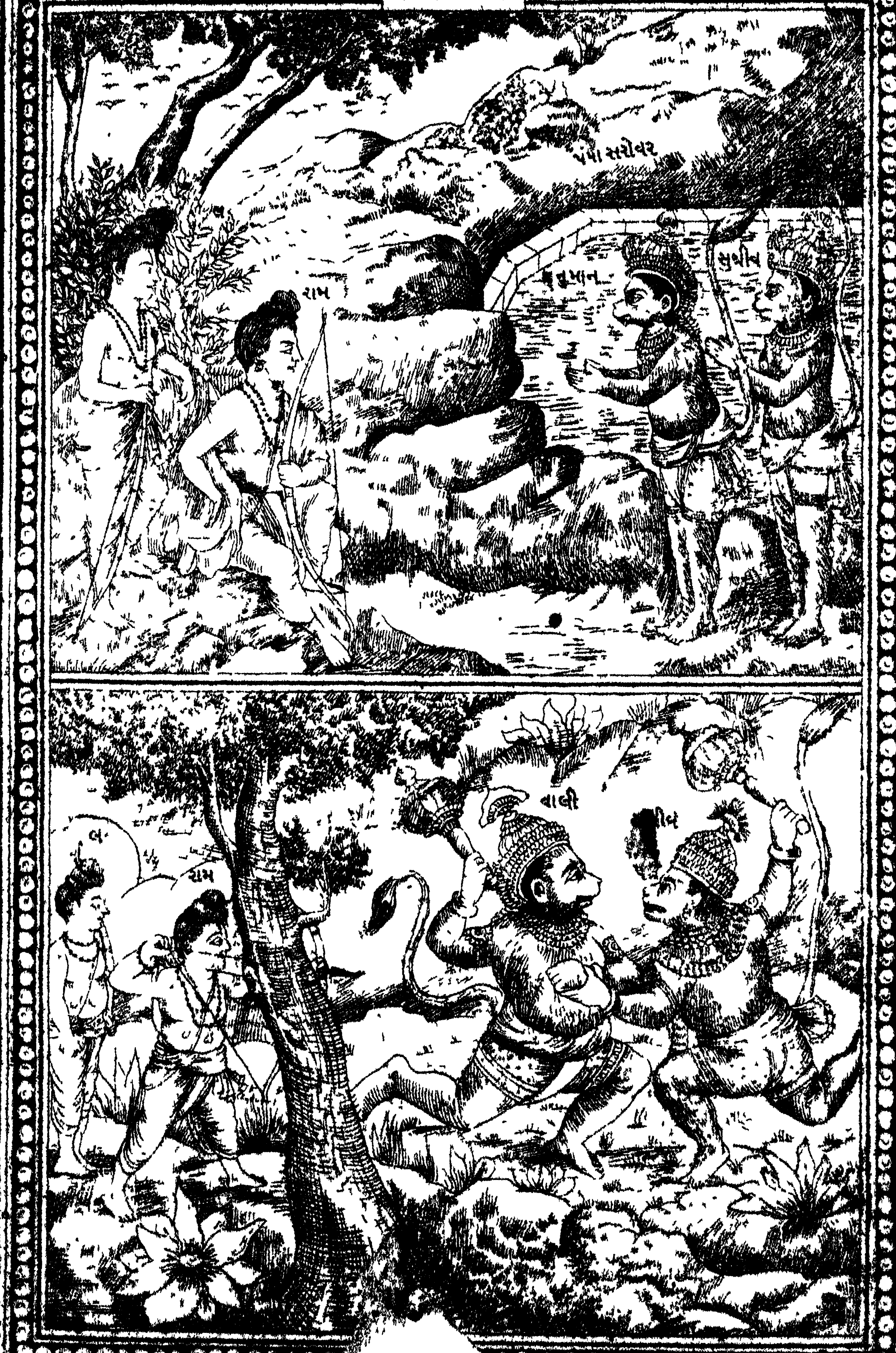
ડાયમન્ડ જુબીલી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ.

સંવત ૧૯૬૪ સને ૧૯૦૮

બાલકાંડ.
કૌસલ્યા
કૈકયી.
રામ

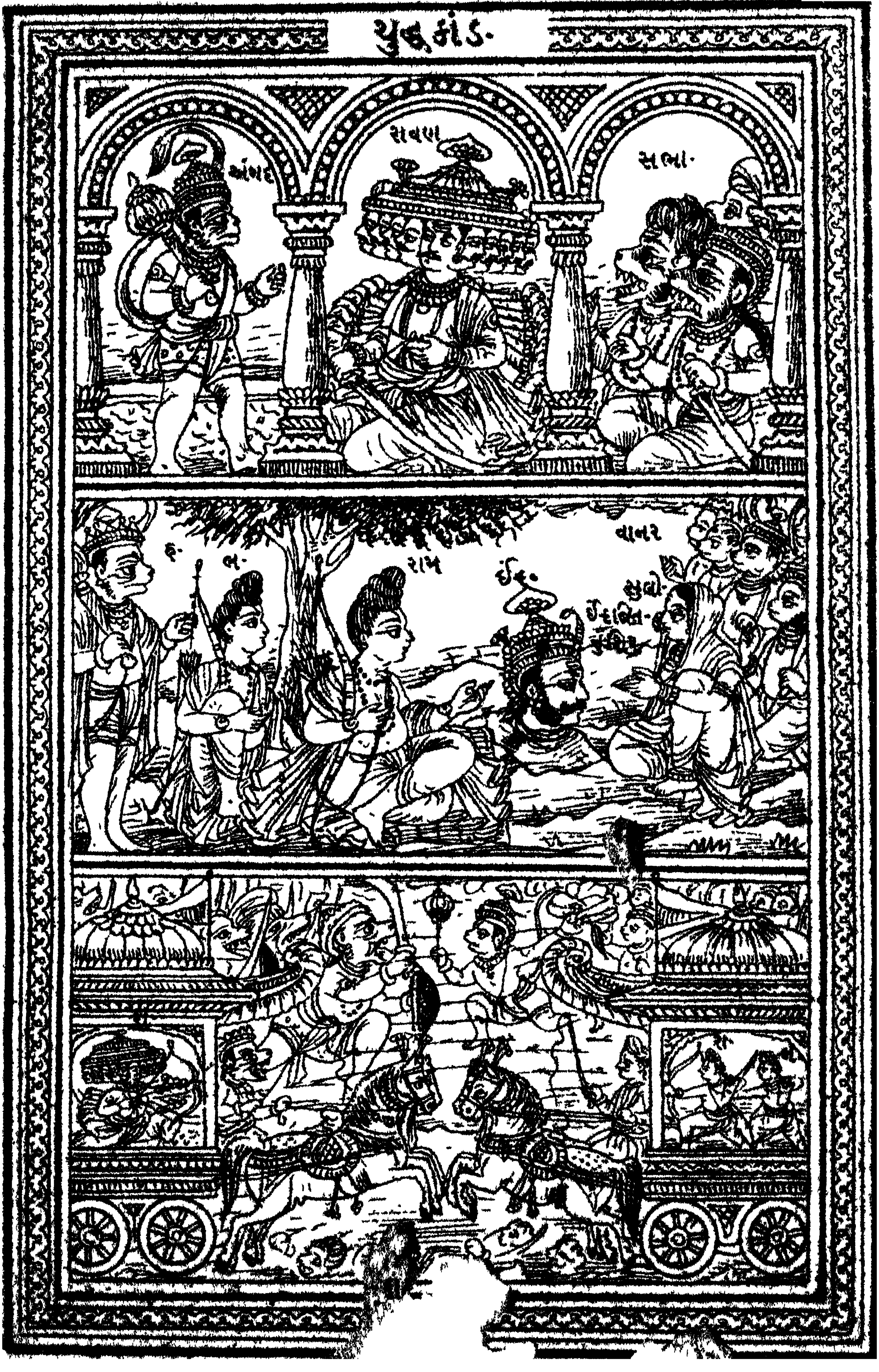

અયોધ્યાકાંડ
દશરથ
દાસી
કૈકયી
વનવાસગમન
રા
લ
સી

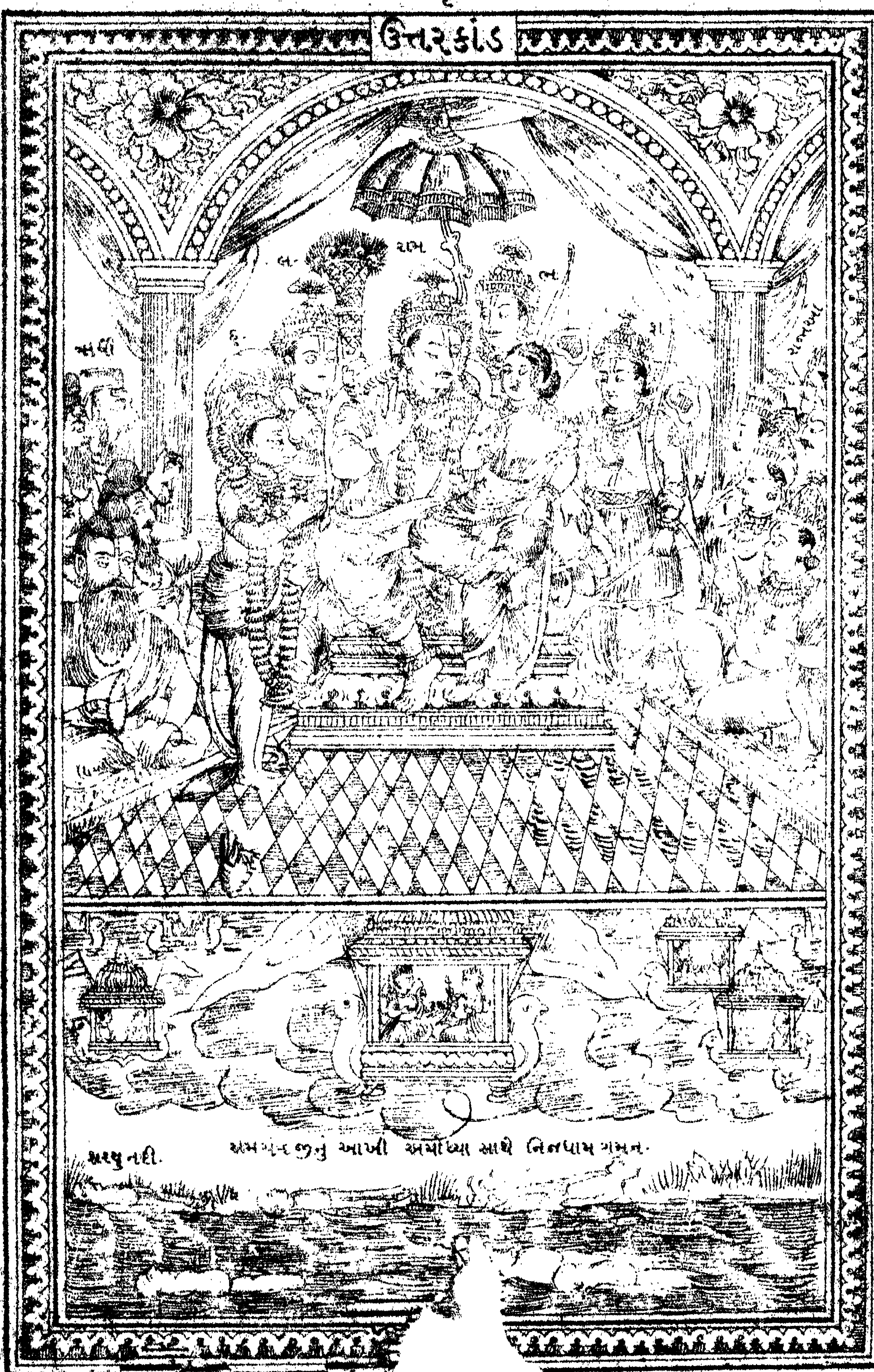

અરણ્યકાંડ.
રામ.
લ.
રાવણ

પંપા સરોવર
રામ
હનુમાન
સુગ્રીવ
રામ
વાલી

સુંદરકાંડ.

યુદ્ધકાંડ.

રામચંદ્રજીનું આખી અયોધ્યા સાથે નિજધામ ગમન.

પ્રેસ. મુંબઈ

ગિરધરકૃત રામાયણ.

અથ શ્રી બાલકાંડ પ્રારંભ.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સરસ્વત્યૈ નમઃ અથ શ્રી રામચરિત્ર લિખ્યતે ॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ શ્રી ગુરૂપદજુગમંગળરૂપજી, સકળતીરથનું ધામ અનુપજી; નમું તેપદનેજોડીજુગહાથજી, સિધેમનોરથહું થાઊં સનાથજી. ॥૧॥ ઢાળ થાઊં સનાથગુરૂકૃપાએ, પામું મનોરથપાર; શ્રીગુરૂપોત્તમપદકમળજુગને, નમું વારંવાર. ૨ વાગીશ વદને-હૃદયલક્ષ્મી, અખંડજ્ઞાનપ્રકાશ; તેનરહરીને હું નમું, દુઃખવિઘ્નથાયવિનાશ. ૩ શ્રી ગજાનન ગણપતિ મંગળ, સકળ ગુણમયરૂપ; નિરવીઘ્નથાયનામલેતાં. અખિલપુજ્યઅનુપ. ૪ માતઊમયાપિતાશિવજી,સુખ સુખસુંદરનાર; બુદ્ધિ દાતાશરણત્રાતા, ક્ષેમલાભ કુમાર. ૫ એકદંત,ઊજ્વળ પુષ્પમાળા, કનકઉપવિતઅંગ; ચતુર્ભુજતનસુભગસુંદર, મુગટકુંડળસંગ. ૬ હેવિઘ્નનાશકવિનાયક, તુંજનેકરૂં પરણામ; તુજ કૃપાયેગાઉપુનિત, શ્રીરામના ગુણગ્રામ. ૭ કમળભુતનયાસતી, સરસ્વતિને લાગુપાય; હંસવાહની વિમળ વાણી, આપ્યમુજનેમાય. ૮ અનેકકવિઆગેથયાતે, કૃપાં [illegible]જાણ; તું ભારતી ભગવતીદેવી, સદ્ભાવશામુજવાણ. ૯ હું બાળકબુધેસ્તવું તુજને,કરોવચનપવિત્ર; તુજકૃપાએસરસ્વતિમાતા, ગાઉંરામચરિત્ર ૧૦ કલ્યાણમયકઇલાશપતી, કરપુરગૌરસ્વરૂપ; ઊમાઅરધાંગેરહ્યાં, ત્રીલોકનાછોભુપ. ૧૧ શીર જટામાં ગંગા બીરાજે, ભસ્મલેપનઅંગ; ગ્રગચર્મ અંબરત્રીશુળધર, તનઅલંકાર ભુજંગ. ૧૨ જયભક્તવત્સળજગતગુરૂ, ભયહરણભોળાનાથ; પુરૂષોત્તમના પ્રીયસખા, હું નમું જોડીહાથ. ૧૩ શતકોટીરામાયણતણી, જેણેકરીવેહેંચણસાર; જુગશેષ અક્ષરગ્રહણકીધા, ધર્યા કંઠમોઝાર. ૧૪ એવા પરમ શીવને હું નમું, નીલકંઠ જેનું નામ; તવપ્રસાદેરઘુવીરજશકહું, થા[illegible]કામ. ૧૫ સહુ ભગવતીને હું નમું, જેનેસદાહરીનું ધ્યાન; વીચરે મુ[illegible]રવા, રહીત મચ્છરમાન. ૧૬ દયાક્ષમાઆકૃતીશાન્તીકરૂણા, મુ[illegible]રહિતસંતુષ્ટઆત્મા,

વૃત્તીચૈતન્યચંદ. ૧૭ એવા સંતનાપદતણીરજહું, લેઇ ચઢાવું શીશ; અવલોકનકરજોકૃપાદ્રષ્ટે, ગાઉંગુણજુગદીશ. ૧૮ માનુભાવસજનસંતસરવે, ક્ષમા કરજોદોષ; પ્રાકૃતવાણીસાંભળી, મનલાવશો નહીરોષ. ૧૯ જેમ પયઅબ્ધીને તકઅર્પણ, બદ્રીફળસુરરૂખ;અમ્રતનેશર્કરાઅરપણ, વીધીને ભુતળસુખ. ૨૦ કુબેરઆગળકોડીજ્યમ, સુરભીઅજાનુંક્ષીર; મળીયાચરને નીંબકાષ્ટે, ચંદ્ર શીતસમીર. ૨૧ જ્યમ સુરજસામોદીપકકરીયે, માનીલેછેતેહ; એમમોટાતેજે માનીલે, રંકનું આપ્યું જેહ. ૨૨ પ્રાકત વાણી કરૂ અરપણ, રસહીન હોયે કાવ્ય: તેપુરણ કરીને માનજો, શાહુ શંત માનુભાવ ૨૩ હું બાળક ઉપરદયા કરજો, સાધુ પુન્ય પવીત્ર; અલ્પ મતીયે આદર્યું છે, ગાવા રામચરીત્ર ૨૪ ॥ વલણ ॥ ગાવા રામચરીત્ર પાવન, ઇચ્છા મનમાંહે ધરી; કરજોડી કહેદાસ ગીરીધર, શ્રોતાજનબોલો શ્રીહરી. ૨૫ ॥ ઈતીશ્રી રામચરીત્રે સંમતવાલ્મીકી નાટકધારાયાંબાળકાંડે પ્રથમો અધ્યાય: ૧ ॥

અધ્યાય ॥ ૨ ॥ રાગ દેશી ચાલતી ॥ ક્ષીરનીધી શરણે ક્ષુધા નવ પીડેજી, રવીસંગ રહેતાં તીમીર નવ ભીડેજી; સુરતરૂ ન કલ્પના વાધેજી, હુતાશન સંગે શીત ન વાધેજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ નવ શીત વાધે અગ્ની સંગે, સુધા પાને વીષજથા; નવખાય જંબુકસીંહ શરણે, ચીંતામણીથી મનવ્યથા. ૨ એમરામકથાનોઆશ્રીતજનતેને, વીઘ્નબાધાનવકરે; વિષયપાશવીમુક્ત થઇને, ભવસાગરસેજેતરે. ૩ હરીકથાનોમહીમામોટો, સંતજાણેછેવણા; આદી કવિજેમુનિવાલ્મીક રતારામાયણતણા. ૪ વાલ્મીકી રામાયણ પ્રથમવળી, વ્યાસેરામાયણકરી; વશીષ્ટરામાયણતથા, શુકદેવરામાયણખરી. વળીબ્રહ્મરામાયણકરી, ભણાવીનારદનેતથા; અંજનીપુત્રેકરીછે, હનુમાનનાટકનીકથા.૬ વીભીષણેરામાયણકરી, શંભુકૃતઅભીરામછે; પારવતીનેભણાવીતેનું, શીવ રામાયણનામછે. ૭ અગસ્તમુનીયેકરીછેતે, અગસ્તરામાયણકથા; અનંતવિરચીતછેવળી, તેશેષરામાયણકથા. ૮ વળીસરવમુનીયેમળીને, અધ્યાત્મરામાયણકરી; કુર્મપુરાણેવરણવીતે, કુર્મરામાયણખરી. ૯ એકઆગમરામાયણ પુનીતછે, ભરથરામાયણવળી; સ્વામીકારતિકેકરીતે, સ્કંધ રામાયણભળી. ૧૦ પોલસ્તેરામાયણકરી, કાળીકાખ[illegible]રણવી; રવિઅરૂણસંવાદછેતે, અરૂણરામાયણહવી. ૧૧ પદ્મપુરાણે[illegible] તે, પદ્મરામાયણનામછે; બગદાલવરૂષિયેકરીછે, આશ્ચર્યપુરણ[illegible] મરાજાએકરી, તે ધરમ રામાયણ ખરી; એમઅનેક[illegible] ગુણવીસ્તરી. ૧૩ અપાર ગુણ

રઘુવીરતણાતે, પારકોપામેનહી; બુદ્ધિનાઅનુસારપ્રમાણે, વરણવીકવીયેકહી. ૧૪ ભુમિરજકણગગનતારા, બિંદુઘનજાએગણ્યા; પણ માપશંખ્યાથાયનહીં, છેઅપારગુણરઘુવરતણા. ૧૫ સુધાજળસીંધુભર્યોતે,કહોકેમપીવાય; એકચંચુ જળથીતરૂષાવામે, પક્ષીસુખીયોથાય. ૧૬ એમકરૂંઆદરઅલપબુદ્ધે, કહેવારામ કથાય; અંતરજામીકૃપાકરજો, ગ્રંથપુરણથાય. ૧૭ સહુકવીનેપાએ નમું,કર-જોડીમાગુંમાન; બાળકજાણીદયા આણી, દેજો હરીગુણદાન. ૧૮ હરિ નામનો મહીમાઘણો, મહાપતિતપાવનથાય; વાલ્મિકમુનિ મોટાથયા તે, નામનો મહિ-માય. ૧૯ પુરવેવાલ્મિકવ્યાધકરમે, હતાઅધમઅપાર; તે નારદના ઉપદેશથી, જપ્યુંરામનામજસાર. ૨૦ એરામનામપ્રતાપથી, પામ્યા તેપદઅભીરામ; સહુ કવિમાંમોટાથયા, આદીકવીજેનુંનામ. ૨૧ શતકોટીરામાયણકરી, વાલ્મિકમુ-નિએસાર; ત્રિલોકમાંવેંહેંચીકરી, આપીતદાત્રિપુરાર. ૨૨ તે માંહેથીબે અંક લીધા, શિવેતેણીવાર; કંઠમાંહેલેઈમુકયારામનામજસાર. ૨૩ વિષપાન મહા-દેવેકર્યું, ત્યારે થઇ અગ્નિ અપાર; સહુઅંગ દાઝેવિષથકી, દુખીયાથયા ત્રિપુ-રાર. ૨૪ લેલાટધરિયોચંદ્રમા, શીતળથવાનેઅંગ; ભસ્મશીતળઅંગ અરચી શીશઉપરગંગ, ૨૫ શીતળહિમાચળતણી. કન્યાતેપરણ્યાસાર; નાગ વિંટયા તનવિષે, કરવાને વિષનો આહાર. ૨૬ ગજ ચર્મ શીતળ કરી સજ્યા, અન્ય વિધીઉપચાર. પણઅંગશીતળનવ થયું, વીષતણા અગ્નિ અપાર. ૨૭ પછી નીલકંઠેકંઠમાંબે, અંકમુક્યાસાર; રામનામપ્રતાપથી, શીતળ થયાતેણીવાર. ૨૮ એનામનોમહીમાઘણો, મહાઅધમથાયપવિત્ર; વાલ્મિ[illegible]મહિમાવરણવ્યો, શતકોટીરામચરિત્ર.૨૯ યાજ્ઞવલ્કયનેભણાવી, કરૂણાકરીમુનિરાય; તે ભારદ્વા-જપ્રત્યેકહી, વિસ્તારીરામકથાય.૩૦ તેદેવવાણીસંસ્કૃતે,વાલ્મિકમુનિનાંવચન; નેસમજવાપ્રાકૃતકરૂં, પદબંધઅરથરતન. ૩૧ હનુમાન નાટકની કથા, અદ્દ-ભુતરચનાજેહ; જુગમસંમતમેળવીને, ગ્રંથકીધોએહ. ૩૨ વળીએગ્રંથનાટક તણોસંમત, વાલ્મિકી પુન્ય પવિત્રરે; શ્રોતાજન સાવધાનથઇને, સુણજો રામ ચરિત્રરે. ૩૩ ઇતિશ્રી રામચરિત્રે સંમત વાલ્મિકી નાટક ધારાયાં બાળકાંડે દ્વિતીયો અધ્યાયઃ ૨

અધ્યાય ૩ રાગ આશાવરી શ્રી રામ[illegible]ના વીસ્તારઘણોછે, પાવન પુન્ય પવિત્ર; હવેરાવણનીઉત્પત્તીકહું, જેનેઅ[illegible]ત્રિ. ૧ વેકુંઠવાસી દ્વારપાળ તે, જય વિજયકહીયેત્યાંહે; સનકા[illegible]યાભુતળમાંહે.૨ તેનું અનુગ્રહ કરવા હરીયે, લીધાછેઅવ[illegible]ળતાકીધાઅંગી

કાર. ૩ પહેલેજનમેપ્રગટયાબંન્યો, અસુરમહાબળવાન; હીરણ્યકશ્યપુ હિર-
ણ્યાક્ષનામે, બળગુણરૂપસમાન. ૪ વરાહનરહરીરૂપધરીને, માર્યા બન્યો વીર;
ભક્તતણું પ્રતીપાલણકીધું, ધર્મ ધોરીધિરધીર. ૫ હવેબીજેજન્મેપ્રગટયારાવ-
ણ, કુંભકરણ અભીમાન; મુળથકીઉત્પત્તી કહું છું, સુણજો થઇ સાવધાન.
૬ બ્રહ્માથી પૌલસ્તથયા ઋષી, મહાનુભાવ મહંત; સુરજવંત તેજસ્વી જાણે
ચારવેદનોઅંત. ૭ ત્રણબીંદુએએકદેવનીકન્યા, પૌલસ્તપરણ્યાતેહ; વિશ્વશ્ર-
વાતેનોપુત્રથયો, મહાત્રીકાળજ્ઞાની જેહ. ૮ ઋષી, ભારદ્વાજની કન્યા સુંદર;
મહામતી જેનુંનામ; વીશ્વશ્રવાતેપરણ્યાપોતે,સાધવીપુરણ કામ. ૯ કુબેર ભં
ડારીપ્રગટયાતેના,મહામતીનો એ તન;તેણે બ્રહ્માનું આરાધન કીધું, વરત્યો
નીરમળ મન. ૧૦ ત્યારે પ્રસન્ન થઇને પ્રજાપતી બોલ્યો, માગ્ય પુત્ર વરદાન;
કુબેરકહે આપો મુને સુંદર, વસવા કેરૂં સ્થાન. ૧૧ વીધીયે પુરવે લંકા ની-
રમી, સાગર બેટ મોઝાર; તેનગરીમાં દાનવરહેતા, બળીયા જોધ અપાર. ૧૨
પછી દેવેજુદ્ધકરીનેકાઢયા, અસુરગયાપાતાળ; કુબેરને તે લંકા આપીબ્રહ્માએ
તતકાળ તે લંકા કેરૂં રાજકરતો કુબેર પુરણ કામ; વૈમાન એક વીધીયે
આપ્યું, પુષ્પક જેનું નામ. ૧૪ હવે દૈત્યસુમાલી નામે રહે છે, પાતાળમાં
નિરધાર; તેણેકુબેરરાજકરંતાં દીઠો, લંકાપુર મોઝાર. ૧૫ તેણે મનમાં વાત
વિચારી, કપટકરૂં નીરવાણ; પુત્રીપોતાનીએકહતીતે, કૈકશી નામે જાણ. ૧૬
સુમાલીકન્યાલેઇનેઆવ્યો, ધરીવીપ્રનો વેષ; વીશ્વશ્રવાને તે પરણાવી, રાખી
મનમાં દ્વેષ. ૧૭ જ [illegible] એના ઊદરથી પુત્ર, થાય અસુર બળવાન; તે પક્ષે
કરીનેલંકાપાછી, આવેહાથનીદાન. ૧૮ એવું વીચારી કપટ કરીને,પરણાવી
કન્યાય; પછેસુમાળીપાતાળગયોતેને, હઇડેહરખનમાય. ૧૯ પછેદીવસ કેટલા
એકસમેત્યાં, દીનકરપામ્યોઅસ્ત; ત્યારેસંધ્યાકરવા મુનિવર પોતે બેઠા થઇને
સ્વસ્થ. ૨૩ તેણેસમેત્યાંઆસુરી આવી, વીનવીયો ભરથાર; ઋતુદાન આપો
મુનેસ્વામીહું છું સાધવીનાર. ૨૧ ત્યારે વીશ્વશ્રવાકહેસાંભળવીનતા. અઘટીત
કર્મનથાય; આવેળાજેભોગકરેતો,દંપતીનકંપળાય. ૨૨ સંધ્યાકાળ નિશાદીન
સંધી, બે ઘટીકાનુંમાન; ઘોરસમો વીત્યાપછી તુજને, આપીશ હું ઋતુદાન.
૨૩ ત્યારેઅબળાઆડીથઇનેઊભ[illegible] [illegible]થતણોકરઝાલી; મુનીવરનેત્યાંમોહ પમા-
ડી, મંદિરમાંલેઇચાલી. ૨૪ [illegible]ળાભોગ કર્યોતે, ગર્ભ રહ્યા નીરવાણ;
ભાવીપદારથભુલે નહીં [illegible]ણ. ૨૫ પછેપુરેદીવસે પ્રગટયા બે,
પુત્રમહાબળવાન. [illegible]હમરાક્ષસ પ્રતસંમાન. ૨૬ મુખમે

અસવહચીતેપુત્રનું. રાવણધરીયું નામ;કુંભકરણતેપુંઠે આવ્યો, પાપી અત્રનું
ધામ ૨૭ જનમ્યાપછીઅતીપ્રૌઢથયા, તેનીકાયાજાજવલ્યમાન; રૂપભયંકરરા-
ક્ષસમોટા,પ્રલેકાળસમાન. ૨૮ કુંભકરણપ્રગટયોતેજાણે, કરશેવીશ્વાનોઆહાર;
ફાડીનેરૂદનકર્યું. ત્યારેવરત્યોહાહાકાર. ૨૯ ત્યારપછીએપુત્રીથઇ,સુર્પનખાતાડી
કાનામ; પાપણીયોતેબન્નેપ્રગટી, કરતીહીંસાકામ. ૩૦ કૈકશી મનમાં કષ્ટજ
પામી, પ્રજાભયંકર જાણી, ત્યારેકરજોડીનેમુનીવરપ્રત્યે, દીનથઇ કહે વાણી,
૩૧ તમોગણીઆસંતતીસ્વામી, કરશેકુળનોનાશ;માટેસાત્વીકસુતઆપોમુજને
તો, પહોંચેમનનીઆશ. ૩૨ ઋતુદાનઆપ્યું અબળાને, શુભવેળા જોઇ તેહ;
તેથકીપુત્રવીભીષણપ્રગટયો, ભક્તશીરોમણીજેહ. ૩૩ એમએતનયાનેત્રણ પુત્ર
તે, પ્રગટથયાનિરવાણ; થોડાદીવસમાંવૃદ્ધીપામ્યા, રાક્ષસ બળીઆ જાણ. ૩૪
ત્રણેબાંધવતપકરવાને, ચાલ્યા તેણીવાર; ગોકરણ તીરથમાં રાવણે આરાધ્યા
ત્રીપુરાર. ૩૫ મંદ્રાચળગીરીઉપરબેઠો, કુંભકરણબળવંત; બ્રહ્માનું તપ માં-
ડયુંતેણે, કરતોકષ્ટઅનંત. ૩૬ વિભીષણેવીષ્ણુઆરાધ્યા, સાત્વીકધરતોધ્યાન;
એમત્રણે બાંધવ ત્રણેદેવને, ભજતાભાવ સમાન. ૩૭ વલણ. એમ ભજતાભા
વેત્રણેબાંધવ, અપુર્વતપમહીમાયરે; કહેદાસગીરીધરતેજેવરપામ્યો, તેનીકહું
કથાયરે. ૩૮ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંબાળકાંડેકુબેરરાવ
ણાદિકઉત્પત્તીકથનંનામતૃતીઓ અધ્યાયઃ ૩

અધ્યાય. ૪ રાગ મેવાડો રાવણે શંકરને આરાધ્યા. કરીયું કષ્ટ
અપારજી; દારૂણ તપ જોઇ અસુરતણું ત્યાં, આવ્યા [illegible]પુરારજી. ૧ માગ
માગ તુજને વર આપું પ્રસંન થયો છું આજજી; ત્યારે રાવણ કરજોડીને
બોલ્યો. સાંભળો શિવ મહારાજજી. ૨ દશ મુખ વીશ ભુજા મુને આપો,
બળગુણ તેજ પ્રતાપજી, દેવ સકળ મારે વશવરતે. સંતની સંપતિ
આપજી. ૩ ત્યારેઅસ્તુકહી અવિનાશી ઉઠયા. આપ્યું છે વરદાનજી, દશમુખ
વીશ ભુજા આપીને, અસુર કર્યો બળવાનજી. ૪ અમૃત કુપી રૂદેમાંસ્થાપી,
અમર કર્યોતતકાળજી, જ્યાંલગીકુપીભંગનથાયે, ત્યાંલગીનહિતુજકાળજી. ૫
વરઆપીવિશ્વંભરવળીયા, રાવણનેતેણીવારજી, હવેકુંભકરણદારૂણતપસાધે
મંદ્રાચળમોઝારજી. ૬ ત્યારેબ્રહ્માભયપા [illegible]વ્યા, શું માગશેવરદાનજી; ઇંદ્ર-
નેહોપથયો તેનીવેળા, સુરસહુ ચી[illegible] [illegible]યારેસુરપતીએ સરસ્વતીને,
મોકલીનેણેઠારજી; અસુરતણાસુ[illegible] [illegible]માં નીરધારજી. ૮ હવે
કુંભકરણનેજગાડયોવિધિયે, મા[illegible] [illegible] બોલ્યોતેણિવેળા

અસુરથયોસાવધાનજી. ૯ ઇંદ્રાસનઅરથે તપશાધ્યો; ફળમાંકાંઇનવફાવ્યોજી, ઇંદ્રાસનમાગ્યું તેણીવેળા, ભારતીયે ભુલાવ્યોજી ૧૦ અઘોરનીંદ્રાઆવીઅસુરને વિધિ વળીયા નીરધારજી, નીંદ્રાપામી દાનવપડીયો, મંદ્રાચળ મોઝારજી. ૧૧ ત્યારેપડતામાંવણુંતરૂવરભાગ્યાં, વાપ્યોશબ્દ બ્રહ્માંડજી, પહોળું મુખવીકરાળ તેનુંછે, ધુમેશ્વાસપ્રચંડજી. ૧૨ કુંજરમહીશપ્રવેશેમુખમાં, સ્વાસથકીખેંચાયજી નાશીકામાંથીનીકળેપાછાં, સ્વાસેઉડીજાયજી. ૧૩ પીતાનેજાણથયું તેણીવેળા પામ્યા દુખઅપારજી, નીશદીનનીંદ્રાપુત્રને વ્યાપી, વ્યર્થગયોઅવતારજી ૧૪ ત્યારે પ્રાર્થના કરીબ્રહ્માકેરી, બોલ્યાવચન પ્રમાણજી, એકસંવત્સરમાં બેદીન જાગે, છહેમાસેજાણજી. ૧૫ કુંભકરણખટ માસેજાગે ત્યારે વરતે હાહાકારજી, એકદીનમાં સહુ ભોગભોગવે, કરતો અહાર અપારજી. ૧૬ વીભીષણે વીષ્ણુ આરાધ્યા, પ્રસંનથયામોરારજી; વૈકુંઠનાથેભકતીમાગી, ભજતોનીરમળમનજી આકાશવાણીથઇતેવેળા, સાંભળઆસુરીતનજી. ૧૮ પ્રસનથશેપુરૂશોતમતુજને આપશે અવીચળરાજજી, વચનસાંભળીવીભીષણહરખ્યો. સરીયુંસરવેકાજજી ૧૯ પહેરાવણનેબહુઅસુર મળ્યા, તેણેકરીયોમાત્રાચારજી, પાતાળમાંથીસરવે આવ્યા, રાક્ષસનોનહીપારજી. ૨૦ કુબેરસાથેજુધકર્યુંત્યાં, વીતીગયાબહુદનજી લંકાહાથનઆવીત્યારે, વાતવીચારી મનજી. ૨૧ પીતાનીપાસે પત્રલખાવ્યો, જોરાવરીતેણીવારજી; લંકાઆપજેરાવણને નાંરહીશનગરમોઝારજી. ૨૨ કાગળતેહકુબેરેવાંચ્યો લેઇચઢાવ્યોશીશજી,. આગ્નાપીતાનીપાળીપોતે, નાવરીમન રીસજી. ૨૩ સંપ[illegible]રવપોતાનીલીધી, ત્રીયાપુત્ર પરીવારજી, પુષ્પવૈમાનભરિનેચાલ્યો, બ્રહ્મસદન મોઝારજી. ૨૪ વાતકહિવીધી આગળસરવે, દશમુખનું વરતાંતજી, કુબેરકરજોડીનેઉભો, દાનથઇબળવંતજી. ૨૫ ત્યારેપ્રસનથયાપરમેષ્ટીપોતે, નગરરચ્યું નીરવાણજી; હીમાચળની પાસે સુંદર; અલકાપુરીતે જાણજી. ૨૬ કુબેરનેતેનગરીઆપી, મનવાંછીતસહુભોગજી દેવનેદુર્લભસરવે પદારથ, નહીવ્યાધીનેરોગજી, ૨૭ ત્યારેકુંભકરણ વીભીષણનેરાવણ, વસીયા લંકામાંહેજી ઠામઠામથીદાનવબળીયા, આવીમળીયાત્યાંહેજી. ૨૮ પ્રહસ્ત મહોદર, વીધુતજીભ્યા, વજદ્રષ્ટી કહેવાયજી, વીરૂપાક્ષ, ખર, દુખર, ત્રીશીરા, માલ્યવંતા મહાકાયજી. ૨૯ મ[illegible]ત્તવીધુતમાલી, જંબુમાલીબળવાનજી બળમહાબળશુકશારણઆરે [illegible]ધાનજી. ૩૦ મયનામાનિકન્યાસુંદર, મંદોદરીતેનું નામ[illegible]ત્રીમીતે, સાધવીપુરણ કામજી. ૩૧ બળીરાજાના કુટું[illegible]હેવાયજી, કુંભકરણને પરણાવી,

દીસંતી મહાકાયજી. ૩૨ ગાંધર્વ કન્યા શરમાનામે, વીભીષણ પરણ્યાતેહજી, લંકાપુરીમાંરાજકરેછે, રાવણમળીયો જેહજી. ૩૩ અનેકકન્યાલાવ્યોદશાનન, હરણકરીનિરધારજી; દેવદાનવમાનવપન્નગી, યક્ષગાંધર્વિનારજી; મેઘનાદતેસહુથીમોટો, પાટવીપુત્રરતનજી. ૩૫ તેશેષનાગનીકન્યાપરણ્યો, પતિવૃતાકહેવાયજી; સુલોચના એવું નામજલેતાં, પાપીતેપાવનથાયજી.૩૬ સહુપરીવારેપનોતોરાવણ, લક્ષ્મીવઇભવપુરજી; સરવદીશા જીતીવશકીધી, એવો બળીયોશુરજી. ૩૭ ॥ વરણ ॥ શુરમળીયોદશાનનને, કોણેજીત્યોનરજાયરે; હવેરાવણેદિગવીજેકીધો, તેનીકહું કથાયરે. ૩૮ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલિમકી નાટકધારાયાંબાલકાંડેરાવણાદિવરપ્રદાનોનામચતુર્થો અધ્યાય: ૪

અધ્યાય ૫ રાગ સામેરી દિગવીજે કરીયો રાવણે, જીત્યા સકળ ભુપાળ; નિજ બાહુ બળથી વશકર્યું, તેણે સ્વર્ગને પાતાળ. ૧ આસુરી સેન અતિ ઘણી, કહેતાં ન આવે અંત; અષ્ટાદશ ક્ષોણીવાજે. સેન્યમાં વાજીંત્ર. ૨ છેહરા લાગ્યો પંખગોરીને, સુરપતી જેહણી વાર; કેટલા પરવત રાવણ શરણે, આવ્યા તેણી વાર. ૩ મેઘનાદ ચઢીયો જુધે, રાવણતણો કુમાર; તેઇંદ્રસાથેઆથડ્યો, જુધકર્યું સતરવાર. ૪ ઇંદ્રનજીત્યોતેમાટે, ઇંદ્રજીતપડીયું નામ; મઘવાપતિનેબાંધીને, નાખ્યો કારાગ્રહેઠામ. ૫ બ્રહ્માએ છોડાવ્યો તે, વિનયકરીબહુપેર; તેદિવસથીસેવાકરેસુર, રહ્યારાવણઘેર. ૬ ઇંદ્રલાવેહારગુંથીપુષ્પકેરાતત્ર; દ્રારપાળરવાથયા, ચંદ્રમાધરતાછત્ર. ૭ વરૂણપાણીપાયછે કુબેરલીપેભોમ; વસ્ત્રવન્હિધુવે, પુંજેવાળનોસુતવ્યોમ. ... પુરોહીતબ્રહ્માથયા નીતગાયનરદએવ; પંડીતપણું બ્રહસ્પતિકરે, ઇષ્ટદેવ શ્રીમહાદેવ ૯ એમરૂપધરીનેરહ્યાત્યાંનીત, સેવાકરતાસુર; તણમાત્રકાનેનગણે, અભિમાનવાધ્યું પુર.૧૦ નિત્યમંત્રમેલાજપેદાનવ, કરેઅપુનિતહોમ; ગોબ્રહ્મણનીહિંસાકરે અતી, અસુરધરતાભોમ્ય. ૧૧ ત્યારેકુબેરેરાવણભણી, મોકલ્યોકહેવાદુત; હેભાઇ આપણબ્રહ્મસુત, સંધ્યાકરમસંયુત. ૧૨ સ્વધર્મમુકીકુળતણો, હિંસાકરેછેઅપાર તેપાપભોગવતાંઘણું, દુખપ્રામશોનીરધાર ૧૩ તેવચન રાવણ સાંભળી. ક્રોધ થયોતતકાળ; બહુસૈન્યલેઇરજની વિષે, તેચાલીયો ભુપાળ. ૧૪ અલકાપુરી વીંટી સકળ, પુરમ વેશ્યાપાપીષ્ટ; દર... નગરલુટયું, કપટીદાનવઇશ. ૧૫ વૈમાનપુષ્પ કઆદિલાવ્યો, રાવ... કુબેરનાઠોઇંદ્ર શરણે, ગયો તેણિવાર. ૧૬ કુબેરની સ્વાગતક... વઇભવઘણોઆપી વળાવ્યો, અનેક સુરગણસાથ. ૧... ...રીઉપાય;વ્યથ

વાણીજાયતેની,દુખઅ તેથાય.૧૮ એવોઅવરમકરેરાવણ, મનગણું અભીમાન;
એક સમે કેલાસે ગયો જે, પરમ શોભાય માન. ૧૯ તે ભોવનમાં; ભવઉમા
બેઠાં કરે ગોસ્ટી એકાંત દવારપાળ શીવનો નંદી નામે બેઠોછે બળવંત. ૨૦
રાવણેધરીપેસવામાંડયું, શીવ તણેભોવન; નંદીયેખાળ્યોતેસમે, અવસર વિ-
ચારીમન. ૨૧ મહાદેવછેએકાંતમાં, નહિજવા દેઉ ઘરમાંહે; રાવણ ક્રોધે થયો
રાતો,વચનબોલ્યોત્યાંહે.૨૨ અલ્યામરકટમુજનેખાળે, કરૂં મારીચુર; નંદીનેપ્ર
હારકર્યોતદા,કોપીયોદાનવસુર ૨૩ત્યારેનંદીયેત્યાંશ્રાપદીધો, સુણઅધરમીવાત;
નરવાનરતુજનેમારશે, પ્રગટથઈજગતાત. ૨૪ દશ રૂદ્રનેતે વશકર્યા, તપકરીને
નીરધાર; અગીયારમોહનુમંતથાશે, રૂદ્રનોઅવતાર. ૨૫ તે ગરવતારો ભાગશે,
કપીરૂપમહાબળવંત; અસુરે એવું સાંભળીને, ચઢયો ક્રોધઅનંત ૨૬ ઉપાડી
કેલાસનેલેઇ,જાઉલંકાંમાહે;રાવણેગીરીનેઉખેડયો; કરતળેરાખીત્યાંહેત્યારેપાર-
વતીજીકોપીયાં, જોઇરાવણનું અભીમાન; પગવડે પરવત ચાંપીયા તે, ચંપાયો
બળવાન. ૨૮ કરચ પાયારાવણતણા, વહીગયાંવર્ષહજાર; ઘણિસ્તુતિ શિવની
કરીત્યારે,મુકાવ્યોત્રિપુરાર. ૨૯ એકસમેરાવણરેવામાં, ધરવા બેઠો ધ્યાન; સ-
હસ્ત્રાર્જુનતેસમેત્યાંઆવીયોબળવાન. ૩૦ તે સ્નાન કરવા નર્મદામાં રાય પેઠો
માંહે; સહસ્ત્રભુજથીનીરબાંધ્યું બુડયોરાવણત્યાંહે. ૩૧ ત્યારેદશાનનઅકળાઇ
ઉઠયો, ચઢયો ક્રોધઅપાર; બહુગાળોદેતોઆવીયો. હવડાંકરૂં સંહાર. ૩૧ સહ-
સ્ત્રાર્જુનેતવઝાલીયે બાંધીયોકરીનેહાસ; કારાગ્રહમાંનાંખીયો, તેવહીગયા ખટ
માસ. ૩૩ પોલસ્ત્યમુનીત્યાંઆવીયા, જાચીયોહેહયરાય; રાવણનેછોડાવીયો તે,
પામ્યોમનલજાય.૩૪ અપમાનપામીચાલીયો, મન નહિલાજ લગાર; પાતાળ
માંહેઆવીયો, બળીરાયને દરબાર. ૩૫ સભામાંકહેમુને આપો, જુધ આણિ
વાર;અભીમાનજોઇરાવણતણું, બળીહસ્યાત્યાં નિરધાર. ૩૬ રાવણશુણ એક
વાતકહું, તું મહાબળીયોકહેવાય, હીરણ્યકશ્યપુ સાથ પુરવે, વઢયા વૈકુંઠરાય.
૩૭ હીરણ્યકશ્યપુનાકાનનું, કુંડળપડયુંભુસાથ; તેઉપાડીઉંચું કરેતો જુધકરૂં
તુજસાથ. ૩૮ વીસકરશું બાથમારી, રાવણેતેણીવાર; લેશ હાલ્યું નહી કુંડળ,
થયોશ્રમઅપાર. ૩૯ અધોમુખેનિસ્તેજથઇ, અપમાનપામ્યોમન; ત્યારેવિરોચન
સુતરાવણપ્રત્યે, બોલ્યોહશી [illegible] ૪૦ બળીરાયનીઅરધાંગના, વીંધ્યાવળી
જેનાર; તેસખીસાથેદુતગ [illegible] ાર. ૪૧ બળીરાયકહેદશાનતતું,લા-
વ્યપાસાઆંહે; રા [illegible] સારપાસામાંહે ૪૨ એમ મંદ બુદ્ધિ
પડયોહળવે [illegible] વજરકુલીસે, તરણુનવ છેદાય. ૪૩

બળિરાવનાઅનુચરેઝાલ્યો, રાવણનેતેણીવાર; વસ્ત્રાભુષણકાઢીલીધાં, લુટીયો નીરધાર. ૪૪ મુખશામકરીકરબાંધ્યા, ફેરવ્યોનગરમોઝાર; નમ્રકરીનેનચાવ્યો પછે. કાઢીમુકયોબહાર ૪૫ લંકાભણીતેચાલીયો, અપમાનપામી મન; ધ્યાન ધરતોહનોવાલી. ઇંદ્રકેરો તન. ૪૬ વાટેજતાંવિરોધકીધો, ચુકાવ્યું તવ ધ્યાન; શિશવાલીનેચઢીને, ઊઠીયોબળવાન. ૪૭ વાલીએરાવણઝાલીયો, જેમઅજાને અગધશ; નીજબગલમાંહેઘાલીયો, ચાંપ્યો આણી રીશ. ૪૮ ચતુર સાગરવિષે જઇને. સ્નાનકીધુંતાંહે; પછીકીશકંધામાંઆવ્યો, તેકરિ બેવડીમાંહે. ૪૯ પુત્ર વાલીતણોઅંગદ, હતોનહાનુંબાળ; તેઅંગદનેપારણેબાંધ્યો, અધોમુખભુપાળ. ૫૦ ત્યાંપિતારાવણતણાઆવ્યા, જાચીયોકપીરાય; વીશ્રવાયેમુકાવ્યો, મન પામ્યોલજ્જાય. ૫૧ વાલીએ ચરણેઝાલીયો; કરવડે રાવણ ત્યાંહે; આકાશમાં ઉછાળીયોને, પડીયોલંકામાહે. ૫૨ ॥ વલણ ॥ લંકામાં આવ્યોરાવણ, માન ભંગથયોજદા; ત્યારેચીંતાપ્રગટીમનવિષેતે, બ્રહ્માનેપુછેતદા. ૫૩ ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસંસ્કૃતવાલ્મિકી નાટકધારાયાંબાળકાંડેરાવણસ્યદિગવિજયે માનપમાન કથનંનામપંચમોઅધ્યાય: ॥ ૫ ॥

અધ્યાય ૬ ॥ રાગ ચોપાઇ ॥ રાવણ પામ્યો ઘણું અપમાન; સભા કરીને બેઠો સ્વસ્થાન; બ્રહ્મા બેઠા સભા મોઝાર, રાવણે પ્રશ્ન કર્યું તેણીવાર. ૧ મારૂં મરણ કહો વિધિ તમો, કોને હાથે મરીશું અમો. ૨ પ્રજાપતી કહે છે નિરવાણ. ભવિષ્ય વીચારી બોલ્યા વાણ; સાંભળ રાવણ કહું છું તુને, તારૂં મરણજભાસ્યુંમુને; અવધપુરીઅજપાળનરેશ, તેનોદશ[illegible]પુત્રધરેશ. ૩ તેદશ રથઘેરથાશેરામ, પુત્રપ્રગટશેપુરણકામ; તેજરામ તુજને મારશે, ભાર ભુમિનો ઊતારશે. ૪ એવાંવચનવીધીનાંસુણી, રાવણને થઇ ચિંતાઘણી; મનમાં વાત વિચારી તદા, દશરથને મારૂં સરવદા. ૫ મુળથકી શત્રુને હણું; એમ કારજ સાધુંઆપણું; દશરથનીકરૂં કાલેઘાત; તેનારદ ઋષિએ જાણીવાત. ૬ અવધપુરીમાંનારદગયા, અજરાજામનહરખીયો; આસનઆપીપુજાકરી, કરજોડીનેસ્તુતીઉચરી. ૭ વિવાહમાંડયોદશરથતણો, અજરાજાનેહરખજઘણો; લગ્નવચ્ચે આડાદીનસાત, નારદમુનીતવબોલ્યાવાત. ૮ સુણોરાયકહુ એકપેર; મોટું વિઘ્ન થશેતમઘેર; રાવણરાક્ષસલંકાપતી; તે[illegible]ણરોદુરમતી. ૯ એવી વાત મેંજાણીતહીં; છાનોકહેવાઆવ્યો[illegible] નવિચારીમન; ગુપ્તઠેકાણે રાખો તન. ૧૦ એવું કહીનેનારદ[illegible] [illegible]ર થયા; વરકન્યાને પીઠી ચઢી; માટે તેડાણું આવડી[illegible] [illegible]ન; જેમ કન્યા

આવે પરભાત; તેડાવી તેને તતકાળ; કઉશલ્યાગુણરૂપવિશાળ. ૧૨ સતીશિરો
મણ તે સાધવી; જેમ સરિતા માંહે જાન્હવી દશરથ કઉશલ્યાને ત્યાંહે રાવ
બેસાડયારથમાંહે. ૧૩ સાથેપ્રધાનસોંપ્યેચ્યાર; વશીષ્ટ મુનીનોવીદ્યાર્થી, પ્રોહીત
કરીસોંપ્યોસરવથી. ૧૪ બીજીવસ્તુજોઇયેજેહ, શકટભરીનેલીધીતેહ; પ્રધાનને
કહેરાજાવાત, પુર્વ દેશજજોસાક્ષાત. ૧૫ સમુદ્રબેટમાંરહેજોજઇ, અન્યકોઇજેમ
જાણેનહી; ત્યાંવરકન્યાનેપરણાવજો, હું તેડાવું ત્યારે આવજો. ૧૬ એવો પ્રપંચ
કરીનેરાય, વરકન્યાનેકર્યાંવિદાય; નિશાસમેચાલ્યાનિરધાર, પવનવેગેખેડયાતો-
ખાર. ૧૭ પુર્વ સમુદ્રનેકાંઠેજઇ, નાવમાંહેબેઠાસજથઇ; સમુદ્રમધ્યેરાખ્યું વહાણ;
અથાગજળજ્યાંહેનીરવાણ. ૧૮ અરધકોશનું મોટું નાવ, રચનામંદીરકેરોભાવ;
રહ્યાસરવતેઠામેઠરી, ચારદીવસવીત્યાઅનુસરી. ૧૯ રાવણનેતેજાણજથયું, સાગ
રમાંજેવહાણજરહ્યું; દશમુખનેથયોક્રોધઅપાર, હવડાંજઇનેમારૂં ઠાર. ૨૦ રાવણ
ચાલ્યોપામીત્રાસ, પંખીવતઉડયોઆકાશ; નિશાસમેતઆવ્યોત્યાંહ, વહાણ છે
જ્યાંસાગરમાંહ્ય. ૨૧ અસુરેલાગજોઇસરવદા, કન્યાકાઢી લીધી તદા; ગદા એક
મારીનીરવાણ. ભાગીભુક્કોકીધું વહાણ. ૨૨ કન્યાલેઇચાલ્યોદુરમતી દેવનાણી
નવજાણેગતી; લંકામાંઆવ્યોતેરાય, પેટીમાંઘાલીકન્યાય ૨૩ એકમછનેસોંપી
તેહ; જતનકરીનેરાખજેએહ; મછીબેટમાંપેટીધરી, ચારોચરતોજેતેફરી ૨૪ રાવણ
જાણ્યું નિપુંરપ્રસન્નથયો, મનહરખાનેમંદીરગયો; માગીબ્રહ્માનીઆગ્નાય, નગરમાંહે
લાવીશકન્યાય. ૨૫ હરિઇચ્છામોટીબળવંત, તેનોકોઇનજાણેઅંત; જેનીસાહ્ય
કરેજગદીશ. સ... ખવામેતદીસ. ૨૬ નાવભંગજ્યારેથયું, સરવેજળમાંબુડી
ગયું; એકઉગર્યાદશરથરાય, સાહ્યકરીશ્રીવૈકુંઠરાય. ૨૭ વહાણપાટીયું આવ્યું
હાથ. દશરથબાઝયાતેસંગાથ; સુગમસમિરથયો તેણીવાર. આવી છીપ્યુ બેટ
મોઝાર ૨૮ જેટેકાણેપેટીહતી, ત્યાંઆવ્યાદશરથમહામતી; માનગવાઇ કરવા
આહાર, દશરથઆવ્યાબેટમોઝાર, ૨૯ દીઠીપેટીપાસે ગયા. ઉઘાડતામાં વિસ્મે
થયા; કૌશલ્યાકન્યાસરવદા, અજનંદનજોતેહખ્યાતદા ૩૦ એટલેનારદઆવ્યા
ત્યાંહ, વરકન્યાબેઠાછેજ્યાંહ; ગાંધર્વવિવાહ મુનીયે કરી, પરણાવ્યાં આશીષ
ઉચરી. ૩૧ વરકન્યાનીપ્રતિએવ, મુનીયેવચનકહ્યું તતખેવ; તમોને ...તિમંગળ
રૂપ, થશેપુત્રભુવનભુપ. ૩૨ ... ...ગ્યતણોનહિપાર, રમારમણલેશેઅવતાર;
એકપહોરરહેજોઆઠાર, પ... ...રમોઝાર. ૩૩ બેજણચાલ્યાપેટીમાંહ્ય,
હતીત્યમઆડકાવી... ...નમાંસહી, નારદચાલ્યા એવું કહી,
૩૪ ॥ વલણ. ... પરણાવીકન્યાયરે; કહેદાસગિરિધર

એઇશ્વરઇચ્છા, તેકેમમિથ્યાથાયરે. ૩૫ ॥ ઇતિ શ્રી રામચરિત્રેસંમતવાલિમકી નાટકધારાયાંબાલકાંડેકઉશલ્યાદશરથયોર્લગ્નકથનં નામ ષષ્ટો અધ્યાય. ૬ ॥

અધ્યાય ॥૭॥ રાગધનાશ્રી સુણોશ્રોતાવિવેકીજંન, રૂડીરામ કથા પાવન; મુની દશરથને પરણાવી, ગયા કુશળ વાત જણાવી. ૧ હવે લંકામાં તે દીશ, સભામાં બેઠોદશશીષ; વિધીસાથેહસીનેવચન, ચાલ્યોમંદબુદ્ધિદશાનન. ૨ કર્યું વચનતમારૂંફોક, કોણબળીયોહું થીત્રિલોક; કર્યોલગ્નતણોમેંભંગ, માર્યોદશરથબહુ જનસંગ. ૩ કન્યાહરણકરીનેલાવ્યો, નીરભેથકીપાછોઆવ્યો; વિધીબોલ્યાહસીને વાણ, સુણરાવણસાચુંજાણ. ૪ લખ્યોઅંકમટેનહિએહ, વરકન્યાપરણ્યાંતેહ; ત્યારે રાવણકહેકેમમાનું, મારેહાથેકર્યુંનથીછાનું. ૫ જોપરણ્યાંહોયવરકન્યાય, તોજેમા- ગોતેઆપુંન્યાય; વિધીકહેજોથયાંહશેલગન, તોહું માગીશ થઇને મગન. ૬ સુણી ઉઠયોતદાલંકેપ, જેઅધરમીઅમંગળવેશ; તેસમુદ્રનીતીરેઆવ્યો, પેલામછને પાસે બોલાવ્યો. ૭ લાવપેટી, સેઆપીજેહ, લેઇજાઊંહું મંદીર તેહ; ચાલ્યો મછ મહા બળવાપી,તતકાળેઆણીઆપી.૮ સહુદેખેસભાનાજનઆપેટીલેઇનેઆવ્યો દશા- નન; સભામાંહેમુકીતેણીવાર. મનમાંહેહરખ અપાર. ૯ ઉઘાડીને જુવે જેટલે, વરકન્યાદીઠાંતેટલે; મહામનોહરજેનોવેશ,દેખીવિસમેથયાલંકેશ. ૧૦ પછેક્રોધે કરી તેણીવાર. કરમાંખડગગ્રહ્યું નિરધાર; એથી શત્રુથશેઊતપન, માટેએનેપમાડુંપતંન ૧૧ મારવાનેઊઠયોજેટલે, બ્રહ્માઆવીઊભાતેટલે, તેંઆપ્યું તું મુજને વચંન, તે પાળહવેરાજંન. ૧૨ વરકન્યાજેપરણ્યાહોય. જેમાગેતેઆપંસોય;મેંકહ્યું તે થયું છેસાચું, માટઆપહું તુજનેજાચું. ૧૩ કહેદુષ્ટના જીવતાં [illegible] મારી હાથઆવ્યો કેમચુકું; એવિનાજેમાગોતેઆપું, આજશિષ હુંએનુંકાપું. ૧૪ કૌશલ્યાયે સુણ્યાં વચંન, ત્યારેથરથરધ્રુજેતંન; આપેધીરજદશરથરાય, શાનેઅબળાકરે છે ચિંતાય ૧૫ હું છું ક્ષત્રીકેરોતંન, શુદ્ધસુરજકુળપાવંન; આવેમારવાજેઆદીશ, ખુંટીનાંખું એનાંદશશીશ. ૧૬ એમદશરથધીરજદેછે, વિધીરાવણપ્રત્યેકહેછે; આપ્યમાગ્યુંમુ નેઆવાર, તારોથાશેજસવિસ્તાર. ૧૭ એમવિનવતાવિધીવાણી, એવેઆવ્યામંદો દરીરાણી; કહ્યાંનીતિવચનસંબંધ, સમજાવ્યોઅસુર મદ અંધ. ૧૮ સ્વામી એને મારેશું થાય, કાળવિશ્વસકળનેખાય; આવરદાયેસહુજન મરે, તેમાંએ બાપડાં શું કરે. ૧૯ આગે ભુપમોટાચક્રવરતી, જેનીર [illegible] ીઆંફરતી; ને સમેપામી કાળે ગ્યા, નથીઅમરકોઇયેરહ્યા. ૨૦ એવું [illegible]. આપોબ્રહ્માને માગ્યું વ- ચંન; સુણીરાણિતણોપ્રતિબોધ,ઊતર્યો [illegible] ાંવીધીનેવરકન્યાય રંગમેહેલમાંરાવણજાય; બ્રહ્માયેપછી [illegible] ીસાથ. ૨૨ તે

મુકીગયાપુરમાંહે,અજરાજાતણું વરજ્યાંહે; પીતા પુત્રને જોઈ હરખ્યો, વધુ સહિત આવ્યોતેનરખ્યો. ૨૩ કહિદશરથેમાંડીવાત. અથઇતિથઇજે ખ્યાત; એમ દશરથ આવ્યાઘેર,એવિઅકળઈશ્વરનીપેર. ૨૪ એકસમેદશાનનસુર, નિકળિયોપૃથ્વિમાં શુર; આવ્યોઅલકાપુરીનિપાસ, દીઠીસુંદરીરૂપપ્રકાશ. ૨૫ તે કુબેરનાપુત્રજતણિ, વધુઅંગનિશોભાઘણિ; તેનેઝાલીદશાનનઅંધ, કામેભુલ્યો વીવેક સંબંધ. ૨૬ તે સતીનેચઢયોમનકોપ, બોલીલજ્યાકરીનેલોપ; અલ્યાવૃદ્ધશું આચરે આમ; તું સ્વસુરપીતાનેઠામ. ૨૭ તોયેમાન્યુનહીદશશીષ, ત્યારેઅબળાનેચઢીરીષ; પછીતેણીયે દીધોશ્રાપ, તુ ભોગવજેતારૂં પાપ. ૨૮ આવું કર્મ કરેભયરહિત, તારોક્ષે થાજ્યો કુળ સહિત; એવું સાંભળીલાજ્યોરાય, તેનેમુકીચાલ્યોમહાકાય. ૨૯ એમઅધરમ કરતો અસુર, પૃથ્વીમાંહેફરતોસુર; અતીવાધ્યોબળઅહંકાર, એના પાપ તણો નહિ પાર. ૩૦ ધરાઊપરઅસુરઅનેક, ફરેકહેતાંનઆવેછેક; માર્યાઅનેકમુનિવરબ્રહ્મ, કરેરાક્ષસહિંસાકર્મ. ૩૧ શુભજજ્ઞકોણેનવથાય,તેદેખી ભંગકરવાજાય; ગૌ બ્રાહ્મણપામ્યાંકષ્ટ, દુખદેછેદાનવનષ્ટ. ૩૨ અંધીખાનેપડ્યાછેદેવ, તેતોસેવાકરેનિત્યમેવ, થયોપૃથ્વીઉપરઅતિભાર.સેવાયોતેનહિનિરધાર. ૩૩ વસુધાગૌરૂપેથઈ, તેમજાપતીનેશરણેગઈ; કહ્યાંદીનવચનઅપાર, નથી સહેવાતોમેંભાર. ૩૪ એવે દેવ સકળ ત્યાંઆવ્યા,સાથેશીવજીનેતેડીલાવ્યા; વિધીકહેકંઇહવેઊપાય, જેથી દુષ્ટનોનાશજ થાય. ૩૫ જજ્ઞકરમથયાંસહુબંધ, નથીપૃથ્વીમાંપુણ્યસંબંધ; નિત્યસેવા કરાવે નષ્ટ, ગૌ બ્રાહ્મણહણતાદુષ્ટ. ૩૬ માટેસત્વરકરીયેઉપાય,હવેદુખસહ્યુંનવજાય; વિધી કહેચાલોસઊજઈ હરીપાસેજઇદુખકહિયે. ૩૭ભીડભંજનદેવદયાળ, જેસદાકરતાસંભાળ; એવું કહીચાલ્યાનતકાળ. આવ્યાક્ષિરસાગરનીપાળ. ૩૮ ॥ વલણ ॥ ક્ષીરસાગરનેતટેઆવી, ઊભા સરવે દેવરે; વિનવેસઊ વિશ્વંભરને, સ્તુતી કરતા તતખેવરે. ૩૯ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંબાલકાંડેબ્રહ્માણા સહ પ્રથ્વ્યાદીદેવૈ શ્રી નારાયણ પ્રાર્થનાથે ક્ષીરસાગરા ગમનંનામસપ્તમો અધ્યાય. ૭

અધ્યાય ૮ રાગબીલાવરક્ષીર સાગરવિષેરહેતા,નારાયણઅવિનાશ;એકલક્ષ જોજનમણિમંડપ, કોટીસુરજપ્રકાશ. ૧ તે મધ્યમાંહે શેષલાંબા,જોજનસાઠહજાર; પહોળાઇએઅર્ધલક્ષયોજન, શય્યારૂપેસાર.૨ તેશેષશય્યાવિષેપોઢયા નારાયણસાક્ષાત; સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ સુંદર, ... જગના તાત. ૩ મુગટ કુંડળ પીતાંબર, કટી અંગ કંકણ હાર; ચતુર... નમણી, કનક ભુષણસાર ૪ અનંત શક્તિ નિજ સ્વા... મ; તે ચરણ સેવાકરેનિત્યે, ધરી મન અભીરામ. ૫ ... વ્યા, દુખ કહેતા દેવ; ગદગદ ગિરા-

ચીતસજળલોચન, સ્તુતિકરતાએવ. ૬ જયજયઅનેક બ્રહ્માંડનાયક, પુરણબ્રહ્મ અનુપ; દેવવંદીતદેવ પાળક, અગમ વેદસ્વરૂપ. ૭ જયવિશ્વંભરવિશ્વાનાપાળક, વિશ્વરૂપઅનંત; વનમાળીવ્યાપક વિશ્વપતી, સર્વાત્મકમળાકંત. ૮ જયજગતગુરૂ જુગતાતમાતા,અનાથનાથદયાળ; કરૂણાનિધીકૈવલ્યદાયક, દેવનાપતિપાળ. ૯ જય કમળલોચનકરમમોચન, અખિલજીવનિકાલ; ભક્તવચ્છળભુવનસુંદર. સગુણ નિર્ગુણરાય. ૧૦ જયસુરમરદનમધુસુદન,અખંડરૂપઉદાસ; પ્રતીપાળ ગોસુરતિ દ્વિજતણા, ગુણરૂપનામઅપાર. ૧૧ જયમચ્છ, કચ્છ, વરાહિ, નરહરિ, વામન ફરશુરામ; અવતારધરીદુષ્ટનેમાર્યા, ધરમસ્થાપનકામ. ૧૨ હવેપ્રગટથઇ ખળને-સંહારો, ઉતારોભુભાર;હેનારાયણતુજનેઅગો, નિત્યનમું વારંવાર. ૧૩ એવી સ્તુતિસુરનીસાંભળી, બોલ્યાશ્રીપતિદેવ; ગંભીરવાણી સાગરમાંથી, ધુની થઇ તતખેવ. ૧૪ હેદેવચીંતાનકરશો, હુંધરૂંછું અવતાર; અમોચ્યારરૂપેપ્રગટથઇશું, અવધપુરમોઝાર. ૧૫ દશરથ કઉશલ્યાથકીહું, ધરીશરામસ્વરૂપ; આસેષ તે લક્ષ્મણથશે, મુજબ ધુંસ્મર્મ અનુપ. ૧૬ સુદરશનતે શત્રુઘ્ન વળી, શંખ ભરથ પ્રમાણ; એમચતુરમુરતીપ્રગટથઇશું, દુષ્ટહણવાજાણ. ૧૭ વળીપૃથ્વીનોઅવ-તારકાહાવે, જનકરાજાજેહ; તેનીપુત્રીજાનકીને, ધરીશલક્ષ્મી દેહ. ૧૮ તે માટે સુરસરવેતમો, મુજસાથેઆવોત્યાંય; મરકટવાનરરીંછથઇ, અવતરોપૃથ્વીમાંય. ૧૯ હનુમંતશિવજીપ્રગટશે, બ્રહ્માતેજાંબુવાન; સુરજસુગ્રીવચંદ્રઅંગદ, રષભ ધરમસમાન. ૨૦ અગ્નિનળનેનીલવાયુ, શરભરસનાઇશઃ ધનવંતરીસુક્ષેણને, એમસકલથાઓકીશ. ૨૧ તમોપ્રગટથાઓદેવસરવે, ગીરી મોઝાર; હુંયેપણ થોડાદીવસમાં, ધરૂંછું અવતાર. ૨૨ પુરવેકશ્યપ અદીતીને, આપ્યુંછે વરદાન; તેદશરથકઉશલ્યાથયાંછે, અવધપુરસ્વસ્થાન. ૨૩ નારાયણનાંવચન એવાં, સાંભળી નિરધાર; સુરસકળનીજલોકેગયાતે, કરી જયજયકાર. ૨૪ ॥ વલણ ॥ જયજયકારકરીતદા, સહુદેવગયાસ્વસ્થાનરે; હવેઅજોધ્યાનીકહું કથા, જ્યાંપ્રગટ્યાશ્રીભગવાનરે. ૨૫ ઇતિશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટકધરાયાંબાલકાંડે શ્રીનારાયણસ્તુત્યંનતરં સર્વ દેવાનામાજ્ઞાનાકર્ણ નામ અષ્ટમો અધ્યાય ॥ ૮ ॥

અધ્યાય ૯. રાગધનાશ્રી દશરથરાજાપુન્યપવીત્રજી, કહુ સંક્ષેપતેનાંચરિત્રજી; રાવણેમુકયાંબંન્યો ત્યાંહેજી, વીધીયે પંચાડયાં અવધપુર માંહેજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ અવધપુરમાંરાયદશરથ, રાણી ...પતિ; તેના આનંદમાં દિન જાયછે, નિજધરમપાળેમહામતી. ૨ ... ...સોંપી, અજગયા વનવાસ; તપસાધનાકરીથોડેદિવસે, પા... ...શરથરાજકરતા

નીતિધરમવીવેક; પુત્રનીપેરેપ્રજાપાળે, દયાસત્યવીવેક.૪ એકકેકઇકન્યારાયની,
શુભરૂપકપટીમંન; બળવાનનિરદયઅતિઘણી, તેપરણ્યારાજંન. ૫ વળીનાગ
કન્યા સુમીત્રાને, પરણ્યાપોતેભુપ; બીજીસાતસતકન્યાવર્યા, જેનુંમહા મનો-
હરરૂપ ૬ જ્ઞાનકળાતેકઉશલ્યા, સુમીત્રાભક્તિઅનુપ; કેકઇનિશ્ચે જાણજો, એક
કપટ વૃત્તિ રૂપ. ૭ ત્રીગુણ રૂપ વીવેક મુરતી, માન દશરથરાય; પાવન જસ
અદભુત પ્રાક્રમ, કહેતાં પાર ન થાય. ૮ ધનુરવીદ્યા વીશારદ, પંડિત શાસ્ત્ર
પ્રવીણ; શબ્દ વેધી વીચીક્ષણ, સહુ શત્રુ કીધા ક્ષીણ. ૯ પણ
પ્રજા નવ થઈ રાયને, કંઇ પુત્ર પુત્રી રૂપ; જોબનપણું ચાલ્યુ વહી, ચિંતા
કરેછેભુપ. ૧૦ શાસ્ત્રપંડિતએમકહે. પુત્ર વિનાધિક સંસાર; શુનું મંદીર સુત
વિના, જેમદિપવિણઅંધાર ૧૧ પ્રાણવિનાજેમદેહકહીયે. નાથવિનાજેમનાર;
દયાવિનાભક્તિજથા, જેમક્રિયાવિનાઆચાર. ૧૨ શાંતિ વિન વૈરાગ્ય મિથ્યા,
સંપતિધરમરહિત; જ્ઞાનરેહેણિવિનાજેવું, સભા વિણ પંડિત. ૧૩ વેદાંત વિન
જેમઆત્મવિદ્યા, બંધુરહિતસનેહ; સત પાત્રપાખેદાનજેમ, જળ વિન સરોવર
જેહ. ૧૪ પ્રજાજેમરાજાવીના, ધ્રતલવણપાખેઅંન; રાકાવિધુતરૂફળવીના, સં-
સારસુખનીરધન. ૧૫ હરિનામ અંકીતવીનાવાણી, મનો જયવીણમુન્ય; પુત્ર
વીનાએમજાણજો, કુળવંશસરવેશુન્ય. ૧૬ એમરાયદશરથકરેચીંતા. પુત્ર ન
થયોપેટ; એકદીવસન્રૂપનેનિદ્રામાં, સ્વપ્નઆવ્યુંનેટ. ૧૭ જાણેએપુરૂપ એક સ્ત્રી
મારી, સ્વપ્નમાંનીરધાર; ઝબકીનેજાગ્યારાયજી, કરતાતેમનવીચાર. ૧૮ પ્રાતુ-
પકાળેવશીષ્ટગુરૂને કીરાયેવાત; મેંત્રૈણેજણની સપનમાંહે, કરિશસ્ત્રઘાત. ૧૯
ત્યારેગુરૂકહેએભવી આગળ, થવાનુંછેજાણ; પછેશાંત્તિઅરથેરાયદશરથે, કર્યું
પુણ્યપ્રમાણ.૨૦કેટલાદિનવિત્યાપછી,મ્રગીયારમવાગયાવનરાય, કોઇમ્રગહાથેન
વચઢયો, ત્યારેદુરપંથેજાય. ૨૧ તેવનમાંહેનીશાપડી, ત્યારેવીમાસ્યું મનમાંહે;
એકસરોવરથીદુર તરૂવરતળેબેઠાત્યાંહે. ૨૨ તેસમેબ્રાહમણ શ્રવણ નામે, વૃધ
અંધમાતપીતાય; તેફરેતિરથઅટણકરતો, ધરીકાવડકાય. ૨૩ ત્યારેતેનેનીશા-
માંતરૂપાલાગી, વૃદ્ધનેતેણીવાર; કાવડસરઉપકંઠમુકી, ગયો ભરવા વાર. ૨૪
કુમંડળમાંજળભર્યું. તેશબ્દપ્રગટયોત્યાંહેરાયેજાણ્યુંમ્રગકો, આવ્યોસરોવર માંહે.
૨૫ રાયેતતક્ષણબાણમુકયું. શબ્દવેધિજેહ; તેશ્રવણનેવાગ્યુંતદા, કહીરામ પડીયો
તેહ. ૨૬ત્યારેધશીદસરથગયા [illegible] પડયોજેઠામ; દીનકહેશ્રવણને, મેંકર્યું અ-
ઘટીતકામ.૨૭ ત્યારેશ્રવણ [illegible] , મુજમાતપિતાનેજાણ;એવૃદ્ધનેતમો
પાળજો, એવું કહેતા [illegible] ંડળલેઇરાયઆવ્યા, વૃદ્ધ કેરી પાસ;

બોલ્યાવિનાજળઆપ્યું, ત્યારેથયાંચિત્તઊદાસ. ૨૯ અરે શ્રવણકેમ નથી બોલતો; તુનેક્રોધનહીકોઇદિન; જળપાનનહીકરીયેઅમો, બોલ્યાવિનાચિત્તભિન. ત્યારે રાય વળતીબોલીઆમેં શ્રવણ માર્યોઠામ; અજતણોહું પુત્રદશરથ, અયોધ્યા મુજ ગામ. ૩૧મેંઅજાણેકર્મઆચર્યું,મૃગવરાંસેકરીઆજ; હું પુત્રથઇપાળીશતમને,પીયો જળ મહારાજ;૩૨ એવુંસાંભળીઅતીદુઃખમાં,આક્રંદમાંડયું અપાર અરે શ્રવણ જેવા પુત્રકયાંથી, પ્રગટશેસંસાર. ૩૩ જેમલક્ષ્મિનારાયણતણી, સેવાકરેઅનુદીન; એમ અમારીસેવાકરી, એપુત્રનેછેધન. ૩૪ જેણેમાતપિતાનીસેવા ન કરી, ધરી મનુષ્યા દેહ; ચંડાળતેનેજાણવો, મહાપુત્રપાપીતેહ ૩૫ તેનું જ્ઞાન ધ્યાનબળોસહુ, જપક્રિયા અનુષ્ટાન; ચતુરદાઇ વિદ્યા વ્યર્થ તેની, શ્રવણ અધ્યયન દાન. ૩૬ વેદ વીદ્યા ભણ્યોભોથ્યા, સકળશાસ્ત્રપુરાણ; તેનેતીરથપાવનવકરે, થાયવૃથા સાધનજાણ. ૩૭ માતપીતાનેઊવેખી, શુભકરમકરતાઅન્ય; તેધરમઅધરમજાણજ્યો, સેવા સમુનહીપુણ્ય. ૩૮ એવું કહીધરણીઢળ્યાં, મુરછાથઇતવઆપ, અંતકાળેરાયને બેજણેદીધોશ્રાપ. ૩૯ પુત્રવીયોગે પ્રાણતારા, જજોસત્યવચન; એવું કહિબેમરણપામ્યાં, રાયકપ્યામન. ૪૦ દાહકિરિયાકીધીતેતણી, દશરથે તેણીવાર, પછે અશ્વઆરૂઢથઇપોતે,, આવ્યાનગ્રમોઝાર. ૪૧ ઉત્તરકિરિયા કરીવૃદ્ધની, આપ્યાંઆપરનિતદાન રાય હરખ્યામનવિષે, મહારેથશે સંતાન. ૪૨ એશ્રાપનેવર માનીયો, જેપુત્રથાશેસત્ય; વશીષ્ટગુરૂનેવાતકહી, દ્વિજત્રણપામ્યાંમૃત્ય. ૪૩ એ કરમનીછેઅકળગતી, કયાંશ્રવણદશરથયોગ, લખ્યું ભવિષ્યમટેનહીં, સુખદુઃખ સત્યુ, એલખ્યા પ્રમાણે થાયરે; માટે કલ્પના સરવેતજીને, જેવૈકુંઠરાયરે. ૪૫ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમત વાલ્મિકીનાટકધારાયાંબાલકાંડેદશરથે નશ્રવણવધો નામ નવમો અધ્યાય ॥ ૯ ॥

અધ્યાય ૧૦ ॥ રાગ સામેરિની ચાલ ટુકડી ॥ હવે અસુરતણો વૃષ પરવા, પ્રાક્રમ વંતઅમોઘ; તેણે શુક્રાચારજ પાસે કરાવ્યો, વૃષ્ટી બંધ પ્રયોગ. ૧ મેઘતણું આકર્ષણ કીધું, આણીમનમાંગર્વ; અનાવ્રષ્ટીથઇબારવર્ષની, પીડાપામ્યું સર્વ. ૨ ગૌબ્રાહ્મણનીઆદેપ્રજાસઉ, પામ્યુદુઃખઅપાર; યજ્ઞયાગ સઊબંધથયા, ત્યારેવરત્યાહાહાકાર. ૩ ત્યારેઇંદ્રેઘણાદિનયુદ્ધકીધુ, વૃશપરવાનીસાથ; પણનવ જીતાયોઅસુર મહાબળીયે શુક્રતણોશીરહાથ. ૪ બ્રહ્માએ કહ્યુંમઘવાપતીને, એતુજથી નહીજીતાય [illegible] રાયને તેડીલાવેનો, દાનવ પ્રાજેથાય. ૫ ત્યારેઅવધપુરીમાં ઇંદ્રેય [illegible] થરાય, અજનંદનત્યાં તતપરથઇનેયુદ્ધકરવાનેજાય. ૬ ત્યાં [illegible] પારેજોવું છે યુદ્ધ;

જોઈતમારૂં બળછેકેવું, પ્રાક્રમવિદ્યાવિશુદ્ધ. ૭ કૈકેનેલેઇરથમાંબેઠા, ચાલ્યાત્યાંથી નરેશ; બ્રહસ્પતિઆદેસકાળદેવશુ, આવ્યોસાથસુરેશ. ૮ સીંધુપારજઈનેમાંડયું યુદ્ધકરવાતેણીવાર વૃષપરવાનિસાથેવઢીયા, દશરથરાયઅપાર. ૯ દારૂણયુદ્ધ થયુંતેણિવેળામાર્યાઅસુરઅનંત; સૈનસહીતવૃષપરવાનો, આણ્યોરાયેઅંત ૧૦ ત્યારેવૃષપરવાનીપક્ષકરીને, શુક્રાચારજઆવ્યા; કંઈઅસુરનિસેનાશેષહતીતે, સરવેસાથેજલાવ્યા. ૧૧ અસુરગુરૂત્યાંમંત્રભણીને, મુકેબાણઅપાર; દશરથરાજા શરમુકીને છેદેતેણીવાર ૧૨ શુક્રનેભુપતીયેઅકળાવ્યા, સૈનસકળસંહાર્યું; ત્યારે દ્વિજવરને અતિક્રોધચઢ્યો, જાણ્યુંરાયનેહવણાંમારૂં. ૧૩ પછીપાંચ બાણમહાપૈદાં માર્યાં અસુરગુરૂનીરધાર; દશરથનોરથ પાછોહઠાવ્યો, બારધનુષ તેણીવાર. ૧૪ ધરી ભાગી દશરથના રથની, નમીયો પ્રથ્વીમાંહે; ત્યારે કૈકૈઈયે નિજકર ઝાલી, રથ ઉભો રાખ્યો ત્યાંહે. ૧૫ એવું બળ છે અબળાનુ તે, નથી જાણતા રાય; તદાકારયુદ્ધમાંહેથયા, કોણસનમુખનવરહેવાય. ૧૬ દશરથ રાજાકહેહવે, એબ્રાહમણનેજેમારૂં; તોબ્રહ્મહત્યાનુપાતકબેસે, મનમાં એમ વીચાર્યું. ૧૭ પછીમુગટઉડાડયોશિષવીષેથી, મુકીતીક્ષણબાણ; ત્યારેશુક્રાચારજ નાઠા ત્યાંથી, યુદ્ધમુકીનીરવાણ. ૧૮ જયજયકારથયોતેણીવેળા, હરખ્યા દેવઅપાર; જયપામ્યાશત્રુસંહારી, અવધપતિનીરધાર. ૧૯ એવેરાયે કૈકૈ સામું જોયું, વીસ્મેથયાનરનાથ; રથચક્રમાંધરીઠેકાણે, દીઠો રાણીનોહાથ. ૨૦ પ્રસન્ન થઈ અજનંદન બોલ્યા, માગ્યમાગ્યવરદાન; તેં મુજને રણમાંજસઆપ્યો, રાખ્યું મહારૂંમાન. ૨૧ જે ઇચ્છાહોયતેમાગ્યહુંઆપું, બે વર તુજને આજ; રાણી કહેહુંમાગીશજ્યારે, પડશેમારેકાજ. ૨૨ વચનરાયનુંલીધુંપોતે, રાણીહરખી મંન; દેવે જયજયકારકર્યો, એમ જય પામ્યારાજંન. ૨૩ ઈંદ્રે આભુષણ બહુ આપ્યાં, વસ્ત્રઅનોપમસાર; આશીષદીધીવાચસ્પતિયે, દશરથનેતેણીવાર. ૨૪ ઈંદરેપુછ્યુંરાયતમારે, શાંછેઘેરસંતાન; ત્યારેદશરથરાયનેદુમોચાલ્યો, દીનથયા દુઃખવાન; ૨૫ ત્યારેબ્રહસ્પતીકહેચીંતાનવકરશો, ભુપછોભાગ્યવાન; તમારા પુત્રથઈઅવતરશે, પોતેશ્રીભગવાન. ૨૬ વીભાંડીકરૂપીનોપુત્રછે સૃગી, મરૂગી થકીઉતપંન; પુતરેષ્ટજગ્નકરાવોતેપાસે, છેબ્રહ્મનિષ્ટમુનિજંન. ૨૭ તેને સ્ત્રિ પુરૂષનુંભાનનથીપણ, ગાનથકીવશથાય; બાકીઅન્યઉપાયેતેનવઆવે, સાંભળોસાચુંરાય. ૨૮ ત્યારેદશર[illegible]. અપ્સરામોકલી, મુનિવર મોહ પમાડ્યો; જેમતેમ કરીનેલાવોતેને. [illegible] ધ્યાયો. ૨૯ એવુંકહીરાયેઆજ્ઞા માગી, ઈંદ્રતણીતેણીવા[illegible]ે, આવ્યા નગર મોઝાર. ૩૦ વૃષ

પરણાને માર્યો ત્યારે, મુકતથયોપરજન્ય; સ્રષ્ટીથઇસહુસ્રષ્ટીમાંહે, ટળીયાદુખના દીન. ૩૧ અપ્સરાનેપછેઆજ્ઞાઆપી, ઇંદ્રે મોકલીતેહ; રંભાનામેચતુરચાલી, ચતુરશીરોમણી જેહ. ૩૨ ॥ વલણ ॥ ચતુર શીરોમણી નાયકા, વેગેતતપર થાઓરે; શરૂંગીરૂષીનેમોહપમાડી, અયોધ્યામાં લેઇ જાઓરે. ૩૯ ॥ ઇતી શ્રી રામચરીત્ર સંમતવાલ્મીકી ન ટક ધારાયાં બાલકાંડે દશરથેન વૃશપર્વાહતના નંતરં કેકઇ વર પ્રદાનં નામ દશમો અધ્યાય. ૧૦ ॥

અધ્યાય ૧૧ રાગ મારૂ.

આપી આજ્ઞા નીરજરભુપ, ચાલીઉંઅપ્સરા અદભુત રૂપ; મહા વનમાં તતક્ષણ આવી, સાથે રૂતુસંતને લાવિ. ૧ વન શોભા તણો નહીપાર, ફુલી વનસ્પતિભારઅઢાર; જાઇ જુઇ કેતકી મેહેકે, ત્યાં ગુલાબને ચંપક બેહેકે. ૨ ફુલ્યાં ભર્ણદરૂમને રસાળ, રંભા અશોકતાલતમાલ; બોલે હંસ કારંડ મોર, કોકીલાશુકમેનાંચકોર; ચકવાચકવી ચક્રવાક, બપૈયામોર પીઉનેહાંક; સરોવરમાં ફુલ્યાંકંજ, મત્તમધુકરકરતાગુંજ. ૪ મ્રગ જુથ મળીનેફરતાં, ત્રણઅંકુર લીલાં ચરતાં; તરૂસરળસઘનગંભીર, શીતમંદસુગંધસમીર. ૫ ચારેપાસેગીરીછે અગમ્ય, તેમધેમુનીઆશ્રમ રમ્ય; વીભાંડિકનહિસ્થળમાંહે, શ્રંગીબેઠાએકલાતાંહે ૬ ધરેધ્યાનતેઆસનવાળી, એકબ્રહ્મનીસાથેતાળી; જેનેસરવેવિશ્વસમાન, નથીસ્રીપુરૂષનુંભાન. ૭ તેઆશ્રમકેરીપાસ, આવીઅપ્સરાનેજપ્રકાશ. મ્રગલોચની બીંબનુ વંક, સ્તનપીનસિંહકટીલંક. ૮ ચંદ્રવદનીચંપકવરણી, મંદહાસ્યકરેગતીકરણી; હાવભાવઅતીરસલાવે, કુચમંડળનેકંપાલે. ૯ આભુષણઓ[illegible]ાે, ચીરહારચોળી નવરંગે; કરકામનીવીચહિવીણા, કરેગાનમધુરસ્વરઝીણા. ૧૦ જેનાગાનથીદીનકર થંભે, ફણીડોલેઅસંભે; મ્રગનુંજુથઆવીમળાયું, થયાંતન્મયભાનજટળિયું. ૧૧ મુનીશ્રવણપડયુંતેગાન, નેત્રઊઘડયાંછુટયુંધ્યાન; છેમ્રગીથકી ઊતપંન, માટેનારદેખાણામુનિજંન, ૧૨ ઊઠીબારણેઆવ્યાચાલી, દીઠીરંભારૂપરસાળી; મન જાણ્યું કોઆવ્યામુન્યમુજનેકરવાપાવન. નથીનરનારીનુંભાન, સઘળેએકદ્રષ્ટીસમાન; ધશી આવ્યાતેનીપાસ, મનમાંઆણીઊલાસ. ૧૪ કરીપ્રદક્ષણાપાયેલાગ્યા, ત્રીયેઆલીંગી અનુરાગ્યા; ધન્યદીવસઘડીમહારાજ, માનુભાવપધાર્યાઆજ. ૧૫ આવોરૂડોતમારોવેષ, ક્યાંથીઆવ્યારહોકોણદેશ; કોણવ[illegible]સરોતપ, કોણગુરૂશોમંત્રનોજપ ૧૬ હસીનેબોલીતવરંભા, તપનુંસ્થળ[illegible]ભા; ગુરૂમનમથજપેમોહમંત્ર, સ્રીઆસનતપનોતંત્ર. ૧૭ પંચબાણ[illegible]ીસુખ અંગ સંયોગ; એવું વચન સુણીમુનિત્યાંહે, તેડી લા[illegible]ચ્યું આસન ભાવ

સમાન, કરીસ્વાગતઆદરમાન; પાસેલાવીમુકયાંવનફળ, કમંડળભરીનેજળ. ૧૯
ફળઆરોગોમુનિજન, ત્યારેઅપ્સરાબોલીવચન; એફળ આરોગું નહિ, જુવોઅમ
ફળઆછેસહી. ૨૦ એવું કહીનેકાઢયું પકવાંન,ઘ્રતપકવપીયુષસમાન; તેમુનીનેકરા-
વ્યું આશંન લાગ્યુ સ્વાદ્યદાપ્રસંન. ૨૧ ધન્યમુનીવરતમ અવતાર, આવાફળનો
કરોનિત્યઆહાર; તમારૂં તપઆસનયોગ; દેખાડોમુનતેકરીભોગ. ૨૨ મારેઆશ્રમ
રહોહવેતમો, નિતસેવાકરશું અમો; એમરંભારહીઆશ્રમ, કરેકામકળા અનુક્રમ
૨૩ નીતઅમ્રતભોજનઆહાર, મુનીનેકરાવેનિરધાર; શયન કરતા એક આસન,
મુનિનું થયું ચંચળમંન, ૨૪ રમેરતીસુખઆસનભેદ, કામવ્યાપ્યા ટળ્યા નિર્વેદ;
માયાઈશ્વરનીબળવાનભુલ્યાજોગ સમાધીધ્યાન. ૨૫ બળવાનઈંદ્રીયનું ગ્રામ, મન
આકર્ષ્યુંઅભિરામ;ત્રિયાઆંહિ થયાતદાકાર,જાણ્યોજગતતણોવેહેવાર૨૬એમકહી
ગયાકેટલાદીન,આવ્યાવિભાનકીકમુનીજન; રંભાયેજાણ્યું દેશેશ્રાપ,સુતભ્રષ્ટકર્યો
મેંઆપ. ૨૭ એવું જાણીનેસામીઆવી,રહીચરણેશીપનમાવી; હું છુ શરણતમારે
સ્વામી, આવીહું પરમારથકામી. ૨૮મુંનિકહેબાઈતું છેકોણ, શેકારણઅહીંઆવી
જાણ; ગણકાકહેસુણો મહારાજ, અયોધ્યાનાદશરથરાજ. ૨૯ તેનેપુત્રનથી ઊ-
તપંન, તમારે કરવો છે જગન કહ્યું બ્રહસ્પતિને તેડી લાવો, શ્રંગી પાસે યજ્ઞ
કરાવો. ૩૦ આણી આજ્ઞા મને સુરનાથ શ્રૃગીને મોકલો મારી સાથ; એવું ક-
હીનેરહીજેટલે, શ્રંગીઘાઈઆવ્યા તેટલે ૩૧ મુનિને પાયેલાગ્યા ઉલાસ, પછી
બોલ્યા વચન પ્રયાશ; સુણો પિતા કહું વરતાંત, આ મુનીવર મોટા મહાંત.
૩૨ ભોગ આસનવં ફળ લાવ્યાછેસ્વાદઅનંત; ત્યારેમુનિયે ધરી જોયું ધ્યાન.
પુત્ર ભ્રષ્ટ થયો ગયુ ભાંન, ૩૩ અબળાને જો દેઊ શાપ, તો એ પુત્રમરે પરિ-
તાપ, સર્વજ્ઞ વીભાંડિક જેહ, મનમાંહે વિચાર્યું એહ ૩૪ અવતરવાના છે
ભગવંત, માટે લેઈ જવા દેઊ તંન; એ પુત્ર કરાવશે યાગ, થશે નિરમળજશ
મહાભાગ. ૩૫ એવું વિચારી બોલ્યા મુન, સુણપુત્રકહું તે વચંન; જાઓ રં-
ભાનીસાથેઆજકરોનૃપદશરથનું કાજ. ૩૬ કરવો પુત્રેષ્ટ જગન,જાઓ રાખી
ધીરજ મંન; વિભાંડિકમાં સુણી વચંન, રંભા લેઇ ચાલી મુનિજંન ૩૭ ॥
વલણ ॥ મુનિવરને રંભા લેઈઆવી, અવધપુરમોઝારરે; સ્રુંગીનેજોઈદશરથ
હરખ્યા, સ્વાગત કીધિ અપારરે. ૩૮ ઇતિ શ્રી રામચરિત્રે સંમત વાલ્મિકી
નાટકધારાયાંબાળકાંડેશ્રંગીઆ[illegible]ગમનં નામએકાદશોઅધ્યાય. ॥ ૧૧ ॥

અ[illegible] [illegible]ગ ધનાશ્રી ॥

શ્રંગી આવ્યા અ[illegible] [illegible]શરથ પુજ્યા અરચ્યા અપારજી,
રંભા મુકીગઈસ્રુ[illegible] [illegible]જોગે શોકજી ૧ ॥ ઢાળ ॥ થયો

શોક સંગેવિયોગનો, સુખસંભારીરંભાતણું; પછી ભોજનઆછાદનવડે, રાયે મુનિસંતોષ્યા ઘણું. ૨ શુભકન્યાએકબ્રાહ્મણતણી, રાયદશરથપાળીહતી; તે પરણાવી શ્રંગીઋષીને.લગ્નવિધીયેમહામતી. ૩ વશીષ્ટ ગુરૂનેપુછીને, ઉપચાર યજ્ઞ તણો કર્યો; શુભલગ્નમાંહેરાયજી, આરંભવિધીયેઅનુસર્યો ૪ અનેક મુનિવરમળ્યાછે, તેશબ્દસ્વાહાઃઉચરે; હુતદ્રવ્યહોમસફળમંત્રે, વિપ્ર વેદધુનિ કરે. ૫ સકળમુનિનાસાથમાંહે, મુખ્ય શ્રંગીછે તદા; જેમતારા મંડળ માહે શોભે; રોહિણીવરસરવદા. ૬ પુરણાહુતિથઇયજ્ઞની, ત્યારેપ્રગટ અગ્નિ નરખિયા; જગ્ન નારાયણ રૂપજોઇને, મુનિસરવેહરખિયા. ૭ ચત્વારીશ્રંગને સપ્ત પાણી, ચરણ ત્રયદ્વયશિષ; એમ જવાળમાળી પ્રગટ મુરતી, જોઇ હરખ્યા અવધીશ. ૮ પાત્ર સોનુંપાત્રકરમાં, આપ્યું શ્રંગીહાથ, ત્રિપિંડકરીભક્ષણકરાવો, ત્રિરાણીને સાથ ૯ પ્રશાદઆપીશ્રંગીનેહવે, અનળઅંતરધ્યાન; શ્રંગીયેઆપ્યોવશીષ્ટને. અતી ઘણો આદરમાન. ૧૦ તારે વશીષ્ટે વહેંચણ કરી, ત્રણ પિંડ કીધા તે તણા; જેષ્ટભાગ આપ્યો કૈસલ્યાને, જેના ગુણ છે અતિ ઘણા. તે થકી મધ્યમ ભાગજે તે, કર્યાબગકુ માર, કેકૈ સુમાત્રાતણે કરચરૂઆપીયા તેણીવાર ૧૨ કેકૈ રીસાની તે સમે, કરી કોપ બોલી વાણ, ચરજેષ્ટ આપ્યો કૌષલ્યાને, શું અધીક મુજથીજાણ ૧૩ હું ઘણીવહાલીરાયને. મેંકર્યો બહુઉપકાર; મેંજીતાડયાસંગ્રામમાં, જરાપામિયાનિરધાર. ૧૪ ત્યારેબ્રહ્મનંદનકહેરાણી, કરોચર પ્રાશન; જો ઝાઝીવારલગાડશોતો. થશેકાંઇવિઘન. ૧૫ એમકહેતામાં કૌતકથયું, એકશામળી આવીત્યાંહે; ઝડપ મારીપિંડલીધો,ઊડીગઇનભમાંહે ૧ લપાંત કેકૈ કરેછે અતી, નેઆંત્રેસુધાર; શોકધરતીરૂદનકરતી, થયો હાહાકાર. ૧૭ ત્યારેકૌષલ્યાનેનેત્રસમસ્યા, કરીદશરથરાય, સુમીત્રાનીસામું જોયું,સમજીતેઅભિપ્રાય. ૧૮ કૌશલ્યાનિજચરવીપેથી, આપ્યોચોથોભાગ વળી સુમિત્રાયે, આપીયો; તટલોધરીઅનુરાગ. ૧૯ કૈષલ્યાને સુમિત્રાના, ચરતણાબે અંષ, તેકેકૈયે ભક્ષણ કર્યા; એમસંતોષીઅવતંષ. ૨૦ રાણીયો ચર ભક્ષણકરી. અતિ હરખીયો મન માંહે, ઘણાંદાન આપ્યાંરાયજી. મુનિવર લાવ્યાત્યાંહે. ૨૧ ત્રિયાત્રણસગર્ભાથઇ; ઘણુંહર્ખપામ્યારાય; પેલોપિંડશામળીલેઇગઇ, તેનોથયો કવણ ઊપાય. ૨૨ એકહતોવાનરકેશરી, તેનીઅંજનીનામે પોતાનો આશ્રમ બાંધી, રેતાં વનમોઝાર. ૨૩ કંઇપ્રજાનવથઇતેહને, છેતાંહે; તપકરવાબેઠી અંજની, ઋષી મુખ પરબત માંહે: ૨૪ કામની, તે આરાધે ત્રિપુરાર; વર્ષસાતસહસ્રસુધિ. તપ થઇને ઓશીયાં,

તું માગ્યનેવરદાન; અંજનીકહેમુનેપુત્રઆપે, તેજસ્વીબળવાન, ૨૬ શંકરકહે ધન્ય અંજની, તુજ પુત્ર થાશેનેટ રૂદ્રજેઅગીયારમાં. તે પ્રગટશે તુજ પેટ- ૨૭ આ મંત્ર જંપ્યવાયુતણો, એ કરપસારી એહ; પ્રસાદ આપે પવન તુજને, ભક્ષ કરજેતેહ. ૨૮ શીવજી ગયાએવું કહિકરી, મંત્રદાનપ્રકાશ; તે સમે શમળી પીંડ લેઇને, ઊડી છેઆકાશ, ૨૯ ત્યારેવાયુવાયોઅતીઘણો, છેઆજ્ઞાશીવનીઅભંગ પંખીણીતવવ્યાકુળથઇ, અતિઝપટલાગીઅંગ, ૩૦ ચરૂ ચંચુમાથીપડયો તતક્ષણ, કર્યુંકારજસાર, વાયુએલાવીમુકીયો, અંજનીકરમોઝાર. ૩૧ પ્રસાદપડીયો કરવીષે, તેજોઇહરખીએહ; શીવમંત્રભણીનેઅંજનીયે, ભક્ષ કીધો તેહ. ૩૨ તો શમળીપુર્વેઅપ્સરા, બ્રહ્મલોકરહેતિજાણ; સુવરપ્રસાદેવાંમનાનામેહતિનીરવાણ ૩૩ એકસમેબ્રહ્માનીસભામાં, નૃત્યકરતીનાર, ચંચળકાયેસર્વસામું, જોતિકામ વીકાર. ૩૪ સ્વરમાનચુકીમાનુની, વીધિયેતેદીધોશાપ; તું ચંચળદ્રષ્ટેજુવે માટે શમળીથાજેઆપ. ૩૫ અનુગ્રહેપુછયો પ્રેમદાયેત્યારે, પ્રજાપતીકહેવાણ; થોડા દીવશમાંરાયદશરથ, યજ્ઞકરશેજાણ. ૩૬ પ્રસાદવન્હીઆપશે, રાણીઓને તેણીવાર; કેકૈતણા કરવીપેથી, ચરલેજેતું નીરધાર. ૩૭ તેપીંડભક્ષ કરીશ નહી તું, ઉડજે આકાશ; ચરસ્પર્શથી ાામીશપાછો, સત્યલોકનીવાપ, ૩૮ તે શમળી કેરી ચંચુમાંથી, પીંડપડીયો ચાંહે; નીજરૂપધરીનેઅપ્સરા ગઇ, બ્રહ્મલોકજ માંહે ૩૯ ચરભક્ષકીધોઅંજની, સગર્ભ થઇતેણિવાર; દીનદીનવૃદ્ધીથાયછે, અંજની તેજઅપાર. ૪૦ ॥ વલણ ॥ અપાર તેજ અંજનીકેરૂં, દીનદીન વૃદ્ધી થાય છે; શ્રોતજનસહુસાભળો કહુંહનુમંતકથાયરે, ૪૧ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રે સંમત વાલ્મીકી નાટક ધારી બાળકાંડે પુત્રષ્ટ યજ્ઞ કરણાત ચર પ્રાપ્ત નાન દ્વારશો અધ્યાય. ॥ ૧૨ ॥

અધ્યાય ૧૪ રાગ સામેરી ॥

હવેશ્રોતાજંન સહુ સાંભળો ભાવે, હનુમંત જનમ કથાય; પુરા માસ હવા અંજનીને પ્રસન સમેત્યાં થાય. ૧ સુગમસ મીર દીશાઓ દીપેને ફુલ્યો ફાગણ માસ વનમાંથી ઋષી પત્નીયો આવીને, બેઠી અંજની પાસ. ૨, પુત્રનોજન્મ થયો તેણીવેળા, વાનરકેરોવેષ; ઉદયાચળઉપરજેમઉગે, કાંન્તિઅંગદીનેષ. ૩ વિધુતજેવાકુંડળઝળકે, માણી જડિતશીરટોપી. વજકછોટોપીનકંચન, કટિયે મુંજઓપી ૪ મહાવિર રણધીરનેશોભે પક્ષોપવિત્તજ સાર; મુખપુચ્છાગ્ર પ્રવાળા જે વરણ-સકુમાર. ૫ એવો પુત્રજ પ્રગટ્યો દેખી; હરખ્યાસરવેકોય, ાળક ચારે દીશાયેજોય. ૬ ત્યારેપ્રાત કાળે સુરજઉગ્યો; ેજાણ્યુપાકુફળછે, ભક્ષકરૂં એહ. ૭

પછેરેમાઆવળીફુતકારકરીને, ગરજનાકીધી ઘોર દીગ્ગજ કંપ્યાસીંધુ ઉછળ્યા, કુર્મ્મ ચરાપદભેર. ૮ સિંહનાદકરિતલ્પજભારી, ઉછળિયોઆકાશ; દીનકરનેફળજાણીપોતે, ચાલ્યોકરવાગ્રાસ. ૯ જેમવૈકુંઠ માંહેજાયે ઉડયો, વીનતાસુત બળવંત; એમસુરજમંડળપાસેઆવ્યો, ઊછરતો હનુમંત ૧૦ ત્યારેતાપઘણો પ્રગટયોસુરજનો, દાઝવાલાગ્યોતન પવનેજાણ્યું પુત્રજબળશે, વરસાવ્યો શીત પરજન્ય ૧૧ સુરજગ્રહણહતું તેદીવસે રાહુએરવીનેગ્રપિયો; જાણ્યું એફળખાચશેમારૂં, કપીવરવેગેધપિયો. ૧૨ પછેહનુમંતેલાંગુલનીઝપટે. રાહુનેમાર્યોઅપાર તેનિપક્ષજકરવાકેતુઆવ્યો, યુદ્ધકરવાતેણીવાર, ૧૩ પછીરાહુકેતુએનેમાર્યા, નાઠાપામીત્રાસ; રૂદનકરતાઆવિઉભા, સુરપતી કેરીપાસ. ૧૪ ત્યારે ઇંદ્રઐરાવત બેશીચાલ્યો લીધિઘણીસેન્યાય, કપીવરસામેયુદ્ધકરવાને, આવ્યો સુરપતિરાય. ૧૫ દારૂણયુદ્ધથયું તેણિવેળા, વરત્યોહાહાકાર દેવનિઉપરઅંજનીનંદન, મારેવિધી માર. ૧૬ પછીઐરાવતનું પુચ્છગ્રહીને, કપીવરકોપ્યોઅપાર ઇંદ્રસહીતપછાડયોપ્રથ્વી, પામ્યોદુઃખતેણીવાર. ૧૭ ત્યારેઇંદ્રેક્રોધકરીનેમાર્યું, વજ્રકપીનેશિષ તેવજ્રપ્રહારથીમુર્છાઆવી, ધરણીઢળ્યોપતિકીષ. ૧૮ ત્યારેવાયુયેપુત્ર ખોળામાંલઈનેકરવામાંડયું રૂદન, તેણેપ્રાણ અપાન બે રૂંધાંછે, અકળાયાં ત્રણભુવન. ૧૯ દેવસહુઅકળાવાલાગ્યાં, પવનબંધથયોત્યારે, શિવ બ્રહ્માવિષ્ણુ લોકપતિ, મુનિઆવ્યામળાતેવારે. ૨૦ ત્યારેવાયુયેવિધાતાબોલ્યા, શાનેકરેછેરૂદન; દેવસરવેનેજીત્યાએણે, મહાબળીયોછેતન. ૨૧ વિષ્ણુકહેસુણવાયુ એછે. પુરણપીંડનો પુત્ર; ચઉદલોકમાં કોઇથકી, માર્યોમરેનહીસુત્ર. ૨૨ હરીયે [illegible]ીને હનુમંતઉઠાડયો, મુકયોમુસ્તકહાથ; ચિરંજીવીરેજેએમબોલ્યા, પોતેવૈકુંઠનાથ. ૨૩ શીવજીકહેમારાનેત્રનો; અગ્નીબાળેસકળબ્રહમાંડ; તેનોતાપ નહીએપુત્રને, બોલ્યા વચનઅખંડ. ૨૪ ત્રીશુળાદીકજેમારાંઅ યુદ્ધતેએનેનવભેદે, બ્રહમાબ્રહમાસ્ત્રપનવાગે, શસ્ત્રએકનવછેદે. ૨૫ ઇંદ્રકહેમારૂવજ્રનવાગે, થાજોવજ્રદેહીબળવંત. મારેવજ્રેહણ્યોમાટે; નામએનું હનુમંત. ૨૬ કુબેરકહેયક્ષરાક્ષસથી, નવપામે પરાજયએહ; વરૂણકહેયુદ્ધમાંયશથાશે, અભંગશક્તિદેહ. ૨૭ યમરાજાકહેકાળદએને; નહીપીડિઅલીરામ; તેપ્રાણીનેયમદંડનહી; જેસમરેતારૂનામ. ૨૮ આશીષદીધીસરવમુની; થયાવીશ્વામીત્ર કૃપાળ; કોટીવરપેકરમાયનહી, એવીઅસ્ત્રીકમળનિમાળ. ૨૯ એમહનુમંતનેવર [illegible]આપી, દેવગયાનિરધાર, મુનીસરવેનીજ આશ્રમઆવ્યા, વરત્યોજય જય[illegible]. ૩૦ [illegible]ાણઅપાન સકળપ્રાણીના, ગતિકરવાનેલાગ્યા, આખીવિશ્વમાંથ્યા [illegible]નાભાગ્યા. ૩૧ ત્યારે

પુત્રનોશોકધરીનેઅંજનીકરતીરૂદનઅપાર; એવેલોકપ્રાણેશોલાવીમુકયો. ઉછં-ગમાંતેણીવાર. ૩૨ ત્યારેપુત્રનેજોઇ માતાહરખી, વાત્સલ્ય ભાવઅનંત, રૂદેયાંથી સ્તનપાનકરાવ્યું. ત્રપ્તથયાહનુમંત, ૩૩ વળીકોઇસમેહનુમંતમણયોછે સુરજ કેરીપાસ, અન્યપુરાણમાં તેહકથાછે, સુરજશીષ્યપ્રકાશ, ૩૪ વળીઅન્ય પ્રકારે છે ઉત્પતિ. હનુમંતજન્મ કથાય, બહુરૂપીમતને ભેદેકરીને કલ્પકથા કહેવાય. ૩૫ તેમાટેસંદેહનવકરશો, વીવેકીસંતસુજાણ; એસકંધ્ચરીત્રજ દેવતણાં, તેકો-ણુનથાયપ્રમાણએહનુમંતની જન્મકથાકહિ ૩૬ બળપ્રાક્રમચરીત્ર, જેપ્રાણીસાં-ભળેભાવથકી, તેથાયેપુન્યપ્રવીત્ર ૩૭ ગ્રહપીડાથાયેનહીતેને, વીજયસદા તેપામે, ભુતપ્રેતપીશાચ્ય નપીડે વીઘ્નસકળતેવાંમે. ૩૮ જંત્રમંત્રને તંત્રનીવીધા. નાટક ચેટકજેહ; હનુમંતનીકથાસાંભળતાં બાધાનકરેતેહ. ૩૯ ॥ વલણ ॥ બાધાનકરે તેપ્રાણીને, વીઘ્નસરવેજાયરે, કહેદાસગીરીધર કહુંહવે, શ્રીરામજન્મક થાયરે. ૪૦ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંબાલકાંડેહનુમાતેત્પત્તીકંથ્ય-નનામત્રયોદશોઅધ્યાય. ॥ ૧૩ ॥

॥ અધ્યાય ૧૪ ॥ રાગ ધન્યાશ્રી ॥

રાયદશરથની ત્રણરાણી, તેસગર્ભ થઇરાણી, થઇગુણખાણી; ચંદ્રશુકલ પક્ષનોજેમ, પામેદીનદીનવૃદ્ધિતેમ. ૧ ત્યારેદશરથપ્રત્યેવચન, બોલ્યાગુરૂવશી-ષ્ટપવન; જાઓરાણીપાસેરાજ. જેમાગેતેઆપોરાજ. ૨ જેનેજેવીઇચ્છારાય તેનાપુરોમનોરથસોય. છેધરમશાસ્ત્રનીરીતિ. માટેઆચરોએવીનીતી. ૩ ઉઠયા વચનસુણીનેરાય, શુભમહુરતજોઇનેજાય. પહેલાઆવ્યા કેકેનેઘેર, તેણીએત્યાં વીચારીપેર. ૪ બેઠીરીસાઇતેણીવાર જાણેસરપીણી ક્રોધઅપાર. એવુંજોઇઅ-યોધ્યાભુપાળ પાસેઆવીબોલ્યા તત્કાળ, ૫ કેમરીસાવીતુંરાણી, જેમાગેતેઆ-પુઆણી, તુંવહાલીછેતનમનધન બોલ્યનીમુજસાથવચન. ૬ મુખમરડી બોલી તેણીવાર, સુણોરાયકહું નીરધાર, કૌશલ્યાશું રાખોછોહેત. તેને માનો છોપ્રેત સમેત, ૭ રાખોઅંતરમારીસાથ, એવુંનાઘટેતમનેનાથ; તે છેવહાલી, તનમન ધન, મારીસાથનામેળવોમન. ૮ અહીઆવ્યાશું કરવાકાજ. પુરોતેનામનોરથ આજ, એવાસાંભળીરાયવચન, દીધુંરાણીને આલીંગન. ૯ પ્રાણવલ્લભતુમને વહાલી, તુને મળવા આવ્યોચાલી, એમ કહિ ઘણા વિનય વચન. રાણી સં-તોષી રાજન. ૧૦ આપ્યાં પટ અ[illegible] ાણ સારકરાવ્યાંભુપે દાનઅપાર, કરી કેકઇને આસ્તાવાસ [illegible] ુમીત્રાની પાસ. ૧૧ ઉઠી અબળા તેણીવાર, કર્યોનમ[illegible] આસનપુજન કીધું, ઘણી સ્વાગતે

માનજદીધું. ૧૨ મંદહાસ્યકરીનેરાણી, ઊભીસનમુખ જોડીપાણી; ઘણાં મીઠાં મધુરાંવચંન, સુણિસુખપામ્યારાજંન. ૧૩ જેબોલી હતીકૈકૈઆપ, તેનો લાગ્યો તોરાયનેતાપ; સુમિત્રાનાંવચનરૂપીજળ, તેણેભુપથયા શીતળ. ૧૪ સુમિત્રાનો ઝાલીહાથ, હસીબોલ્યાઅયોદ્ધાનાથ; માગ્યમાગ્યઇચ્છાવરઆજ, પુરૂસકળમનોરથકાજ. ૧૫ સુમિત્રાકહેસદાઆચરણ, ચિત્તરહેજયોતમારેશરણ; કૌશલ્યાનો પુત્રથાયરતન, તેનીશેવામાંરહેમુજતંન. ૧૬ જેષ્ટનિપાળવીઆજ્ઞાય, ધરમનિતીનોએવોન્યાય; સુમિત્રાનાંવચનવરિષ્ટ, લાગ્યાંઅમ્રતપેઅતિમિષ્ટ. ૧૭ હરખી પછીઆપ્યાંભુપ, અલંકારનેવસ્ત્રઅનુપ, રાણિનેહાથેવાણાંદાન, અપાવ્યાંદ્વિજને સનમાન. ૧૮ સંતોષીનેચાલ્યાનરેશ, કૌષલ્યાગ્રહેકર્યોપ્રવેશ; રાણીગ્રહિતથયાંથઇ શાંત, બેઠીઅંતરગ્રહમાંએકાંત. ૧૯ થયોબ્રહ્મગનોઆવિરભાવ, દેખેરામસ્વતંત્ર સાવ; હરિનાવર પુરણ બ્રહ્મ, શિવઅજમાનજાણેમર્મ. ૨૦ જેની આજ્ઞા માને લોકપાળ; કરતાજેઉદ્દેસ્થિતિનાળ; કૌશલ્યાનું ઉદરજ્ઞાનખાણી, છપાયા તેમાં સારંગપાણી. ૨૧ અંતરજામીએકનિસંગ, રહ્યાવ્યાપીસર્વેઅંગ; કૌષલ્યા નેત્ર અભિરામ, દેખેસર્વત્રએકજરામ. ૨૨ સ્થુળસુક્ષ્મકારણદેહ, ત્રિઅવસ્થાકહીયે જેહ; તેરહિતથઇજેવૃત્તિ, ખટઊરમીપીડા નથી રતી ૨૩ રામ રૂપ થઇને નિષ્કામ, બાહ્યાભીતરદેખેરામ; સપ્તમીભોમિકાયેસ્થિતિ, પરાત્પરતણીજેરિતિ. ૨૪ રાગાધીસ્થબેઠીએકલગ્ન, બ્રહ્માનંદમાંથઇનેમગ્ન; એવીરાણીનેદીઠીબેઠી, જોઇરાયનેચિંતાપેઠી. ૨૫ જાણ્યુંએમુજસાથેરીસાવી, નથીબોલેવચણુંએબોલાવી; રૂદેચાંપીઆલીંગનદીધું, હાંકમારીબહુહેતકીધું. ૨૬ સુણી રાયનાં પ્રેમવચન ઊઘાડ્યાં કૌષલ્યાએ લોચન; નથી દેહનું ભાન લગાર, ન જાણે હું છું નરકે નાર. ૨૭ ત્યારેરાજકહેમાગ્યઆજ, તારાપુરૂમનોરથકાજ; બોલ્યાંકૌષલ્યારાણી ગંભીર, હું છુંજગદાતમારઘુવીર. ૨૮ અજ્ઞાનઅપેક્ષાનથી, પુર્ણકામહું છુંસરવથી હોવિશ્વસકળભરપુરે, સ્થુળલીંગકારણથીદુર. ૨૯ મહાકારણનહોયેમહારૂપ, હું તોઆત્મારામઅનુપ; દ્વૈતાદ્વૈતનેજ્ઞાત જ્ઞાન, નથીમારેધ્યાતાધ્યાન. ૩૦ હું તો સાક્ષસરવનિવાસી, સાખોચૈતન્યવિશ્વપ્રકાશી; સચ્ચિદાનંદ છું અવિનાશી, સુખરૂપઆનંદવિલાસી. ૩૧ એવું સાંભળીદશરથરાય, મનમાંઘણુંવિસ્મેથાય; અરેરાણીતનેશું થયું, આજભાનતારૂંક્યાંગયું. ૩૨ મનેઓળખહુંછું કોણ, કેમ થઇગઇછેકઅજાણ; તુનેકરીગયોરાવણહરણ, હું લાવ્યો કરી પાણી ગ્રહણ. ૩૩ સુણીરાવણકેરૂનામ, કરીગરજનાબોલીભામ [illegible] ધનુષબાણઆદિશ, છેદુ રાવણનાંદશશિષ. ૩૪ ત્રિશરાખરાદ 'સુબાહુસંહારૂં; શુર્પન-

મનુંછેદુંનાક, છોડું બંધસકળરિપુપાક. ૩૫ એમસકળ ચરિત્ર અશેષ, કહ્યાં રાણીયેસુણતાંનરેશ; રાયદશરથનેદુખજાગ્યું, રાણીનેકાંઇચેટકલાગ્યું. ૩૬ કહ્યું કામણકોઇયેઅચેત, વાવળગ્યું અનેભુતપ્રેત; એમચિંતા કરી નરદેવ, તેડાવ્યા ગુરૂનેતતખેવ. ૩૭ આવીજોયું વશીષ્ટેઅનુપ, કૌશલ્યાનેદીઠારામરૂપ; જેમઅજંનવિધાવંન, આડરહિતદેખેતેધન. ૩૮ એમદિઠાવશીષ્ટેરામ, કોટીકંદર્પમુર્ત્તી શ્યામ; ઓનીજેહતીઆકૃતિ, તેજોયામાંનથી આવતી. ૩૯ રઘુવર મુર્ત્તી ચીત બાધી, મુનીવરનેથઇછેસમાધી; ત્યારેબોલાવેછેરાજન, નથીબોલતાતેમુનીજંન. ૪૦ રાયબીન્યાતેણીવાર, આતોકઊતુકદીસેઅપાર; આવશીષ્ઠજેવા મુનીરાજ, તેનેભુતેઝડપ્યાઆજ. ૪૧ મોટુંચેટકછેએમાંહે, હવેનાશીનેજઇયે કયાંયે; એમ ચીંતાકરેછેભુપાળ, એવેંજાગ્યાગુરૂતતકાળ. ૪૨ ભુપેપુછ્યું લાગીપાય, ગુરૂકહે નહોયચેટકરાય; સાક્ષાતજેશ્રીભગવાન, શીવબ્રહ્માધરેજેનું ધ્યાન. ૪૩ તેંકારણ લીધાઉદરઅવતાર, આવ્યાહરવાભુમીનોભાર; તમનંચરીત્રકહ્યાંજેટલાં, પ્રગટથઇ કરશેતેટલાં ૪૪ આજકાલમાંહવેભુપ, અવતરશેરામસ્વરૂપ; એવું સાંભળીદશરથરાય, પામ્યાઆનંદહરખનમાય. ૪૫ પછેગુરૂનેતેડીસાથ, સભામાંહેઆવ્યા નૃપનાથ; વણું હરખભર્યા નીજંન, આવ્યો પ્રસવ સમયનો દન. ૪૬ અયોધ્યા વાસીનરનાર, તેનાહરખતણોનહીપાર, ઊદયચંદ્રનોઇચ્છેચકોર, વન્યાહેમપૈયામોર. ૪૭ ભાનુઆગમપુલકુંજ, કુસુમાકરકોકીલ રંજ; એમ કુશળ ઇચ્છે પ્રજાય, કયારેરાયનેપુત્રજથાય ૪૮ મેલ્યાઅખંડદીપદ્વાર, નીશાયેજાગેસહુનર નાર; બેઠાગણુકલેઇઘડીયાળ, સભાપુરીબેઠા ભુપાળ. ૪૯ ॥ વલણ ॥ ભુપાળ બેઠાસભા માંહે, વશીષ્ઠ આદે મુની જંનરે; વાટ જુવેછે વધામણીની, કયારે પ્રગટેજગજીવંનરે. ૫૦ ॥ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમત વાલમીકીનાટકપાયાં બાલકાંડેકૌશલ્યા શ્રીરામવિર્ભાવોનામવાલમીકીચતુરદશોઅધ્યાયઃ ॥૧૪॥ છ છ છ

॥ અધ્યાય ૧૫ ॥ દોહા ॥

દેવસકળત્યાંઆવિયા, સુતીકાઘરજેહાર; ગરભસ્તુતીકરતા સહુ, અદ્રશ્ય રહીનીરધાર. ૧ અગ્રરહ્યાસહુદેવને, બ્રહ્મા ચતુર સુજાણ; પ્રભુ પ્રગટયા આગમ લહી, સ્તવતામધુરીવાણ. ૨ ॥ બ્રહ્મ ઉવાચ ॥ જયજય અગમ અગાધ, બોધ અવીચળઅવીનાશી; આદીપુરૂષઅવ્યક્ત, હરીસચરાચર વાસી. ૧ અખીલ વીશ્વઆધાર, અમલઅજઅંતરયામી; પુરણકામપરમેશ, પરાપરવ્યાપકસ્વામી, ૨ અપરીછીન્નઆનંદ, રૂપસર્વજ્ઞસુખાકર; બ્રહ્મસચ્ચીદાનંદ, જ્ઞાનઘન નીગુણ ગુણાકર. ૩ નીગમઅ[illegible] અજસીદ્ધઅમરગણ; પારનપામેસકળ,

લક્ષણાકરેવીશેષણ. ૪ મનવાણીગોતીત, અગોચરનવપ્રમાણે; હારૂદારા સુત્રધાર, કરતાનવજાણે. ૫ આતમારામઅગ્રાહ્ય, અપારદ્રશ્યઅનાદી; અકળરૂપઅવીકાર, સકળસ્રષ્ટીકરઆદી. ૬ તવપીનીજઇચ્છાય, ભક્તગોસુરદ્વીજકારણ; સ્થાપન ધર્મઅશેષ, ધરોવીવીધતનુધારણ. ૭ અંશકળાયુધઅ્યુ, રૂપઅદભુતવરધરતા; નીજજનપુરણકામ, અનુગ્રહનીગ્રહ કરત'. ૮ મચ્છ રૂપ ધરી વેદ, ગ્રહ્યા શંખાસુરમાર્યો; કુરમધરા નિધિ, મથનમંદ્રાચળતાર્યો. ૯ રૂપવરાહવિશાળ, ગ્રહણ કરીભુમીસ્થાપી; હીણ્યાક્ષહત કર્યોવિમળકીરતિજગવ્યાપી. ૧૦ ભિમ ભયંકર તનુ. નરહરીસ્થંભવિદાર્યો; હિરણ્યકશ્યપુહણ્યો, ભક્તપ્રહલાદ ઊગાર્યો. ૧૧ વાંમનથઇબળીદ્વાર, જઇજાચીભુત્રિક્રમ; કરીસુરપતીનિસહાય, વિરતરયું અદભુતવિક્રમ. ૧૨ ભૃગુકુળકમળપતંગ, ફરશુધરસહસ્ત્રભુજારી; નક્ષત્રી એકવીશ વાર, કરિભુવદ્વિજકરધારી ૧૩ અબઊદયાચળઉદદ, માતકૌશલ્યાકેરો; ઊદય હોઊશ્રીરામ, રવિહરિવિશ્વઅંધેરો. ૧૪ અસુરસઘનવનવિપુલ, દુષ્ટદશા સુખ આદીસબ; જાતવેદરઘુવીર, જન્મધરીનકરોઅબ. ૧૫ દેવદીનહોઇરહે. વેદપંથ ધરમનિવારે; ઊતારોભુભાર. કરોસુરસંતસુખારે. ૧૬ જયજયશ્રી જગદીશ. પ્રભોજનઆરતભંજન; ગંજનવીમુખસમુહ, સદાનીજનમનરંજન ૧૭ જય જયદીનદયાળ, હરીશરણાંગતવત્સલ, પ્રગટથાઓપરીબ્રહ્મ, કરોપાવનપદભુતળ ૧૮ જયજયજગ નીવાસ, રમાપતીસંકટમોચન; કોટીકામલાવણ્ય, છબીહમ નીરખહુલોચન ૧૯ જયઅપારગુણનામરૂપ; અદભુતચરીત્રવર; ત્રીનિધીતાપ હરવિમળ, સુવોસમશ્રવણમંગળકર. ૨૦ કરૂણાનીધાનભગવાન,જયપુણ્યશ્લોકપાવનકરણ; અબપ્રગટહોઊગીરીધરપ્રભુ, જયરઘુપતી અશરણ શરણ. ૨૧ દોહરોગર્ભસ્તુતીકરીદેવતા, રહિઆકાશવીમાન; પુષ્પઅંજલીગ્રહીજુવે, જન્મ સમયભગવાન. ૨૨ ઇતીશ્રીરામચરીત્રસંમતવાલ્મીકી નાટકધારાયાં બાળકાંડે બ્રહ્માદીકૃતશ્રી રામસ્યગર્ભસ્તુતિનામ પંચદશોઅધ્યાય. ૧૫

અધ્યાય ૧૬ રાગ ધવળ ધનાશ્રી.

શ્રીરામજન્મમંગળસુખદાયક, ગ્રહસકળઅનુકુળજી; દશદિશા દીપ્તમાન થઇ,શુભલગ્નક્ષેમ ગળમુળજી. ૧ ઋતુવસંતચૈત્રનોમીશુભ, શુકલપક્ષમધ્યાનજી પુશ્ય નક્ષેત્ર રવીવારે પ્રગટ્યા, રઘુવર રૂપ નીધાનજી ૨ દેવ દુદંભી વાગ્યાં નભમાં પુસ્પની વૃષ્ટી થાયજી; સુર વિમાનની ભીડ થઇ, ગુણ ગાંધ્રવ કીંનરગાયજી. ૩ સુતીકાઘરમાંકૌશલ્યાજી, જોતાંથઇસાવધાનજી, વર્ષઅષ્ટાદશકે રિમુરતિ, પ્રગટ્યાશ્રીભગવાનજી. ૪ શંખચક્રગદાપદ્મવિરાજે; ચતુરભુજ ઘન શ્યામજી; કુંડળમુગટઆભુષણમંડીત, લાજેકોટી કામજી ૫ પીળું પીતાંબર

પદનખ મણી ધુતી, કમળ કોમળતા ભાજેજી; વજાંકુશ ઘટમચ્છની આદે, રેખાએ શ્રાહશરાજેજી. ૬ એવા હરીને કૌશલ્યાયે ઉભા દીઠા પાસજી પુરવ નારમૃતીત્યાં આવી ઓળખીયા અવીનાશજી. ૭ કૌશલ્યાયે સ્તુતીબહુકીધી, કરજોડી તેણી વારજી બાળક રૂપે રમા થયા, પછે દશરથરાજ કુમારજી. ૮ શીશુરૂપેથઈસિજ્યામાંહે;કરવાને; લાગ્યારૂદનજી,ત્યારેસર્વેજાણ્યુંજેપુત્રજપ્રગટયો, હરખવધાઇમન્યજી.૯ એવા સુતને જોઇ કૌશલ્યા, આશ્ચર્ય પામ્યામનજી; પ્રસવ તણીપીડાનવ જાણી, જેકયાર પ્રગટયો તનજી. ૧૦ વાજીંત્ર અગણીત વાગવા લાગ્યા, દેવના દુદંભી નાદજી; જયજયકાર તણી ધુની ઉઠી, ઊપન્યો અતી આહલાદજી. ૧૧ વધામણીયાંતેડાવ્યાંવેગે, મળિયાં જાચક વૃંદજી; અવધપુરીમાંઘેરઘેરમંગળ, નરનારીઆનંદજી. ૧૨ કનકથાળકુમકુમદધીઅક્ષત, મંગળવિધીઊપચારજી; નવસત્રિયાસહુ ગંગળગાતી, આવીરાજદ્વારજી. ૧૩ કૌશલ્યાનેત્રધાવેવિનતા, જોતીકુંવરનું મુખજી; શેષસહસ્ત્ર શકે નહિ વરણવી, તેહ સમેનું સુખજી. ૧૪ નૃપ દશરથસુખ પામ્યા અતિ ઘણું, બ્રહ્માનંદમાં મગ્નજી; મુનિમંડળમાંવશીષ્ટવિરાજે, સાધેસુગ્રહજન્મલગ્નજી ૧૫ અનેકમુનિવરતેસમે આવ્યા, દશરથનેદરબારજી,સરવમળીમહાપર્વવીપેજેમ, ગંગાપ્રયાગમોઝારજી. ૧૬ તેસમેઊઠયાદશરથપુત્રનું. મુખજોવાનેરાયજી; વર્શીષ્ટઆદે મુનિવર સાથે, ઊરઆનંદનમાયજી. ૧૭ સ્નાનકરીશુભઅંબરપેર્યાં, સ્વરતીવાચન થાયજી; કોટિકંદર્પશામચંદ્રમુખ, જોયુંદશરથરાયજી. ૧૮ જન્મઅંધલોચન પામે જેમ, નીરધનધનભંડારજી; એમપુત્રનેજોઇદશરથ રાજા, પામ્યા હર્ષ અપારજી ૧૯ જાતકર્મપછીકર્યુંકુંવરનું, વેદવિદિતમહિમાયજી; હીડલણીથઇ જાચકની તવ, દાનઆપતારાયજી. ૨૦ આભુષણપટમુક્તામાણેક, ગજરથઅશ્વ અનેકજી; ગો પ્રથ્વીગૃહગામવિધીયે, લેતાવિપ્રવિશેકજી. ૨૧ દશરથેદાનકર્યાંજળમુકી, સરિતા ચાલીત્યાંહેજી; તેનીસંખ્યાકોણકરે, થયોસંગમસરજુમાંહેજી. ૨૨ વિપ્રબંદીજનમાગધપાસે. લુંટાવ્યાભંડારજી; જેગેજેમસેવાયનેમલીધું, દ્રવ્ય તણો નહિ પારજી. ૨૩ જાચકસરવઅજાચકકીધા, ભીક્ષુકથઇગયાભુપજી; લક્ષ્મીપતિદશરથઘેરપ્રગટયા, ઇશ્વરઅકળઅનુપજી. ૨૪ તેણેસમેનૃપકેરીરાણી, સાતસેઆવી ત્યાંહેજી; મુક્તાકુસમવધાવેવિધીયે, બેઠીમંદિર માંહેજી. ૨૫ જેમ આદી માયા ભગવતીપાસે, અનંતશક્તાયોઆવેજી; એમ કૌશલ્યાની પાસે આવી, રાણીયો હરખેબોલાવેજી. ૨૬ રત્નજડીત્રપર્યંતનિઊપર, છત્રઅનોપમઝળકેજી; ચંદ્રવરણુ ચામરબેપાસ, ચંચળથાતાચળકેજી. ૨૭ તેનીઊપરકૌશલ્યાજીબેઠાં, શ્રી રામને લેઈઉછંગજી, કીકરીએ વીચરેનહાનારંગજી. ૨૮ સ્વસ્થપણે

નરૂપદશરથએક, કરીમુનીવરનીસભાયજી; જન્મ પત્રીકા વશીષ્ટવાંચે, સાંભળો દશરથરાયજી. ૨૯ એક્ષીરસાગરવાસીનાર યણ, આદીપુરૂપત્યાંજેહજી; દુષ્ટસંહારકનીજતારક, અવતરીયા છે એહજી. ૩૦ સકળ જીવના અંતર્યામી, ઉત્પત્તી સ્થીતીઅવશાનજી; આત્મારામરમે સઘળે માટે. રામનામ અભીધાનજી. ૩૧ દ્વાદશવર્ષનાપુત્રથશે, બાળપાક્રમથીધાજેહજી; એકમુનીજાચીલેઇજાશે, યજ્ઞરક્ષા કરશેએહજી. ૩૨ એમભવિષ્યમુનીસહુ કહેવા લાગ્યા, આગમ રામ ચરીત્રજી; શ્રવણકરેદશરથકૌશલ્યા, પાવનપુત્રપવિત્રજી. ૩૩ શ્રીરામચંદ્રસ્તનપાનકરતા, જગજીવનઆધારજી; નેત્રતણીસમસ્યાકરીનાથે, ગુરૂનેતેણીવારજી ૩૪ ચરીત્રસકળકહેજોરાયનું, મર્ણનકહેશોએવજી; એમસમસ્યામાં સુચવીયું પોતે, ગુરૂ સમજ્યાતતખેવજી. ૩૫ પછેયજ્ઞરક્ષણથીમાંડીકથાકહી, રાવણ કુળ સંહારજી; દશરથમરણવીનાગુણસઘળા, ગુરૂયેકર્યાવીસ્તારજી. ૩૬ ત્યારે સુમીત્રને પુત્ર થયો, આવીવધામણીતતકાળજી; ગુરૂસહીતમુનીમંડળતેડી, આવ્યાત્યાં ભુપાળજી. ૩૭ જાતકર્મ કુંવરનું કરીયું, આપ્યાંબહુવિધીદાનજી; તેણેસમેકેકઇનેમગટયા, સુંદરબેસંતાનજી. ૩૮ અવધપતીનેઆનંદઉપજ્યો, જાચકનાંદુખકાપ્યાંજી; જાતકર્મ કર્યુંબેપુત્રનું, દાનઅપરમીત આપ્યાંજી, ૩૯ ચારે પુત્ર થયા દશરથને, આનંદ્યાતેણીવારજી; બારદીવસ મહોત્સ વવર્ત્યો, અવધપુરી મોઝારજી. ૪૦ ત્ર્યોદશમેદીનવશીષ્ઠમુનીયે, જન્મપત્ર કર લીધાંજી; ચારે પુત્રનાં વિધીયે કરીને, નામકરણત્યાંકીધાંજી. ૪૧ વૈકુંઠવાસીકૌશલ્યાસુત, નામતેનું શ્રીરામજી; શેષતણો અવતારસુમીત્રા, લક્ષ્મણ એવું નામજી. ૪૨ કેકઇનાબેપુત્રતે હરીના, શંખ ચક્ર અવતારજી; ભરતશત્રૂઘ્નનનામજપડયાં, ગુણગાતેજ અપાર અપારજી. ૪૩ એમચારપુત્રનાંનામજપાડયાં, ગુરૂયેતેણીવારજી; શ્રીરામલક્ષ્મણભરતશત્રૂઘ્ન, વર્ત્યોજયજયકારજી. ૪૪ ॥ વલણ ॥ જયજયકાર થયો અવધપુરમાં, દશરથ હરખ્યાઅતીઘણું; શ્રોતાજન સહુ સાંભળો, કહું બાળચરીત્રે રાઘવતણું. ૪૫

ઇતી શ્રી રામચરીત્રે સંમત વાલ્મીકી નાટકધારાયાંબાલકાંડે શ્રીરામ લક્ષ્મણ ભરત શત્રૂઘ્ન જન્મ કથનં નામ પોડશો. અધ્યાય ॥ ૧૬ ॥

અધ્યાય ૧૭

રાગ આશાવરી ॥ શ્રીરામચરીત્રકથારસઅમ્રત, પાવનસુખદ અપાર; જે સાદરેશ્રવણકરેનહી, તેનીબુદ્ધીનેધીક્કાર ૧ વક્તાવીવેકીબ્રહ્સ્પતીજેવા, મુરખ શ્રોતાહોય; તોવ્યર્થકથાજાયતેસાદરે, શ્રવણ કરે નહી કોય. ૨ વક્તાની વાણી મીઠ્યાજેમ, ઉજડવનમાંરૂદન; સુખદા એમશ્રોતામુરખજન. ૩

જેમખટરસભોજનમાત્યભાત્યના, જમનારોરોગીષ; સ્વાદ કશોરૂચે નહી તેને;
ધર્મશાસ્ત્રપાપીષ ૪ જન્મ મ ધનેદર્પણજેવું, કાગનેઅમ્રતઅહાર; ઉંટનેરંભા
ફળનું ભોજન, શુકનેવનસાર. ૫ એમમાતાસુરખદેખીનેથાયે, સરસ્તીનેસંતાપ;
રાજકન્યાજેમપદમનાસુંદર, પઢનેદીધીઆપ. ૬ જેમપતી સેવામાં જારણી રહે
નહી, ભગ્નપાત્રમાંનીર; એમમુરખનાહ્રદેમાંઠરેનહી, રામકથાગંભીર. ૭ કવીતા
સીંધુમાંઅર્થરત્નતે, નવજાણેમતીમંદ; જ્ઞાતાભગવતીએરસજાણેજે, કાવ્ય કથા
નભચંદ. ૮ તેમાટેશોતાજનસુણજો, સાદરશ્રદ્ધાસહિત; શ્રી પુરૂષોત્તમ દશરથ
ઘેર પ્રગટયા, પુરમાંહરખઅમીત. ૯ શ્રીરામ જન્મથી સકળ વીશ્વમાં, વરત્યો
જયજયકાર; એકલંકામાંહેશોકપડયો, ધરાકંપથયોતેણીવાર. ૧૦ સીંહાસન
દશાનનબેઠો, ભાગીપડ્યુંતવછત્ર; મુગટખશીપડયા દશ શોષ વીશેથી, કંપ્યો
રાવણ તત્ર. ૧૧ ત્યારે અદ્રશમાં અવલોકયું રાવણે, દીઠાં નહી દશ મુખ;
એવા માનશુકનજોઇનેમતીમંદ, પામ્યોમનમાંદુઃખ. ૧૨ મંદોદરીને સ્વપ્નજ
આવ્યું, પઃમીધણુંપરીતાપ; જાણે સુલોચના અંગ પોતાનું, વીધવા દીઠું આ
પ. ૧૩ રાણીયેસ્વપ્નની વાતકહીત્યારે, બોલ્યો રાવણવાણ; દૈવ જેઇશ્વર આપ
ણિઉપર, કોપ્યાનિશ્ચેજાણ. ૧૪ જેનીઉપરદૈવકોપેતેને, વાયવિઘ્નઅનેક, ક્ષિણ
પામેબળપોતનુંથાય, વેરીનુંબળ વિસેક. ૧૫ તેલાભ જાણી ઉદ્યમકરે પણ,
આવેતેમાંહાણ; વિજય પામેપરાજયપારાજયપામે, વહાલાંવેરીથાય જાણ. ૧૬
આપણુંરાજત્રિયાનેસંપતિ, ગજરથવાહનજેહ, તેશત્રુ ભોગવે આપણે જોઇયે,
દૈવરૂઠયાહોયએહ. ૧૬ જેલખ્યુંહશેતેથશેતેથશેસુંદરી, સુખદુઃખકરમ સમાન;
માટેચિંતાશાનેકરેછે, હુંછુંમહાબળવાન. ૧૮ પછેપ્રધાન પ્રત્યે રાવણ કહે છે,
સાચવોનચનેરાજ; રાતદિવસસાવધાનરહો. શત્રુઉદેથયો આજ. ૧૯ એ રીતે
આગમજણાવ્યું, બીન્યોરાવણરાય; હવેઅવધપુરી દીન દીનઅહકો, આનંદ
આનંદઉત્સવથાય. ૨૦ રામજન્મસુખમંગળકારિ, નિરભેલોકપ્રસન્ન; માઘ
મેહવરસેઉરવિ તળ, પાકેછેઘણુંઅન્ન. ૨૧ વૃક્ષસવ અમૃતફળ આપે, ત્રિકાળે
દુઝેધેનુંવ્યાધીદરદનચિંતાકોને, થાયનહિદુખદેહેનું. ૨૨ સ્વરૂપસુંદર નરનારિ-
નાં, મુઢથયાવિદ્વાન; ચારેવર્ણધરમવેરમ નિજપાળે, ભુપતી ઇંદ્ર સમાન. ૨૩
કોપવ્યાઉદયાચળમાંજ્યારે, ઊગ્યાદીનમણીરામ; તસ્કર ઊલુકતે અંધ થયા,
મુકયાંજારચોરીનાંકામ, ૨૪ જેમવેદાંતશાસ્તે કરીને; સર્વે મતનો થાયછેદ; વિ-
ષયાશક્તિટળે સહુજ્યારે, પ્રગટેદ્રઢનિર્વેદ. ૨૫ એમરામજન્મથી કામ ક્રોધમદ,
અન્યાયઅધર્મજેહ; શોક દખદખ્રકાળદોષસહુ, નાશથયાછેતેહ. ૨૬ દિતિયા સ્

ત્નીપેરેદિનદીન; વૃદ્ધિપામેકુમાર; માતપિતાનીઆંખડરે, જોઇહરખેછેનરનાર. ૨૭ કનકમણીન;પારણામાંહે,ચારેપુત્રઝુલાવે; હરખેહાલરૂગાતી માતા હેતકરી, નેહુરાવે ૨૮ અનેકનારીયોઆવેનગરની ઝુલાવેકરીનેહેત; નોછાવરકરી લેતિ ઓવારણાં. ભક્તિ પ્રેમસમેત. ૨૯ શ્રી રામચંદ્રનું મુખ નીરખીને, દેતિ ત્રિયા આશિષ; કૌશલ્યાજીપુત્રતમારો, જીવજોકોડવરીષ. ૩૦ કુંવરનેકર્ણવેધકતે કીધું, સરવેપામ્યાસુખ; ઉછંગેલેઈપયપાતકરાવે, જનેનીજોતિમુખ. ૩૧ ॥ વલણ ॥ મુખજોઇસુખપામેદશરથ, ચારેપુત્ર રતનરે; લાડ લડાવે કુંવરને, કૌષલ્યા હરખેમનરે. ॥ ૩૩ ॥ ॥ ઇતિ શ્રી રામચરિત્રેસંમત વાલ્મીકી નાટક ધારાયાં બાલકાંડે શ્રી રામજન્માનંતરંરાવણભયોત્પતિર્નામસપ્તદશો અધ્યાય ૧૭ ॥

અધ્યાય ૧૮ ॥ રાગ વેલીના ઢાળ ॥

શ્રીરામકથાજશનિરમળછેપુણ્યપવિત્રજી, જથામતિયેકરીગાઉંતેબાળ ચરિત્રજી. ૧ પ્રભુખટમાસનાથયાઝુલેછેપારણે; સાતસેંરાણિયોઆવેઝુલાવાકારણે ૨ મેલીમુખકમળમાંઅંગુઠો ધારતા, કીલકી હુકારકરી, માતાને બોલાવતા ૩ આવી ઋતુ સરદકેરી પુનમની રાતડી કર્યું એક કૌતક લીલા તેની કહું વાતડી. ૪ ચોકમાં પારણું મૂકી સુવાડયારામને, માતા, હાલો ગાય ઝુલાવેપુરણકામને. ૫ તેણે સમે ચંદ્રમા ઉગ્યો દીશાઓ દીપાવતો, કળાઓ પુરણકીરણેજનમનભાવતો. ૬ તેનુંપ્રતિબીંબ પડયું સુત મુખસેજમાં, જાણે બીજોચંદ્રજઉગ્યોથયોથંભતેજમાં. ૭ સાયસામીચંદ્રદેખાયા તેજએક તારમાં, કૌશલ્યાયેકૌતકદીઠુંપડયાં છે વિચારમાં. ૮ આતે શું ચેટકહેશે કેમુનેસ્વપ્ન થયું વદન વિધુ દેખાયો મુખએનુંકયાંગયું. ૯ એવે ત્યાં ભુપતિ આવ્યા આનંદ નમ.યજી, મુખમાચંદ્રમાદીઠો વિસ્મયથયારાયજી. ૧૦ આકાશમાં એક દેખાયે બીજો સુતનેમુખે,નિશાકરજુગ્મદેખીભુલ્યાનૃપભર્મ વિષે. ૧૧ પુત્રલાયોપારણામાંથી દશરથરાયજી; લેઇને મંદિરમાં આવ્યા વિસ્મેઘણું થાયજી. ૧૨ રૂપ જોઇરિઝયારાજાસુંદરશ્યામનું જેવુંહતુંતેવું દીઠું મુખ શ્રી રામનું. ૧૩ ગુરૂને તેડાવીનેપુછયું બ્રહ્મપુત્રબલિયા, વશિષ્ટેવિચારી લીલા મગ્ન થઇ ડોલિયા. ૧૪ અરેનરૂપએસુતજાણોનારાયણરૂપછે, અલૌકલીલાકરશેત્રીભુવનભુપ.૧૫ મુખમાં ચંદ્રજદીઠોમાટેકારણકહું, આજથી નામજ એનું રામચંદ્રકહો સહુ. ૧૬ ભુપ સુણીઆનંદપામ્યાદાનઘણાંઆપીયાં એવી નીત્યનવીલીલાજોઇ સુખવ્યાપીયાં ૧૭ એકસમેરાયરમાડે તેપુરણકામને ચોકમાંચોકીઉપરબેઠાલેઇરામને. ૧૮ પ્રાત સમેનમનારીઆવીનેબોલાવતી, રામછબીકંદર્પ કોટી જોવામિષ આવતી, ૧૯ પ્રભુકીલકારીકરતાસમજાય નયણમાં, અંતરનોનેહજણાવેપોતાના નેણમાં ૨૦

ઓવારણાંલેઇજાયજોઇરઘુવરરાજને, વળીબીજીબાળાઆવેમુકીઘરકાજને. ૨૨
સખીપ્રત્યેમશીકહેછેસુણુમારીમાવડી, રાજદરબારમાંગઇતીજોઇઆવિઆવડી.
આંગણે ભુપતિ બેઠા લેઇ શ્રીરામને, શી કહું રૂપની શોભા લજાવે કામને. ૨૩
નાજુક આભુષણુ ઓપે કંચનહીરે જડયાં. ચપળ ચક્ષુમાન જાણે સુધારામાં
પડયા ૨૪ મુખશશી કંજલજાવે કુંડળ છે કાનમાં, નેત્રના ચાળા કરી
સમજાવેસાનમાં. ૨૫ ખીટલીયાળાકેશઝુમે લંછન મુખચંદ્રનાં, જાણે આવ્યા
અમૃત પીવા બાળક ફણીંદ્રનાં. ૨૬ ટોપી શીર ઉપર ઝળકે ઝાલર મોતી
તણી, જયુંગરદચરકે જાણેહીરાકણી. ૨૭ અંગોઅંગ મીનકે તનવરશી રહ્યા
વાસ કરી. રૂપનાભુપશિરોમણીજોતાંમારીઆંખઠરી. ૨૮ ઠગારી શી હું ડમાઇ
નેત્રઆનંદમાં, ભલીભલીભામાભુલે ભ્રકુટીફંદમાં. ૨૯ સંસારનાકારજ સરવે
ભુલીએનેભજું નરજોઇમોહપામેનારીનું શું ગજું. ૩૦ બેનીમેતોજ્યારનુંજોયું
રઘુવરરૂપને. જયાંજોઊત્સાદેખુંએરૂમનોભુપને. ૩૧ દશરથ કૌષલ્યાનાંસુકૃત ઉદે
થયાં, પુન્યતરુપ્રફુલથયાંપુત્રફળઆવિયાં. ૩૨ એમ સુણીસઉપુરનિનારી ગાયે
ગુણરામને, આવેનિતરાજદ્વારેનીરખવારામને. ૩૩ મણીબંધઆંગણામાંહે રમે
પ્રભુરીઝમાં, કયારે વદંકયારેપેટેકયારે રહેખીજમાં. ૩૪ જાનુકરવડેચાલે ઘુઘરી
ગાજતી, પાયેનેપુરકટિયેકીંકણીવાયતી, ૩૫ પીત જય ઘુલીયું પહેર્યું ઘનશ્યામ
અંગમાં, જરકશીકોર્યેઝળકેબુટાબહુરંગમાં. ૩૬ ટોપીશિર ઉપર શોભે કુંદન
મડાબની, રૂદેગરચોકીચળકે દીપકજડાવની. ૩૭ મોતીનાંકુંડળ કાને સોહીયે
કરસાંકળાં. પ્રતીબીંબઆભુષણનાંએકએકમાં મળ્યા. ૩૮ સીંહનખ સોને મ-
ઢયો હાસરૂ ઓપતું ઉર આકાશમણિરંગપ્રહધ્રુતીલોપતું ૩૯ બાળવિધુ આનન
ઊપરકેશઝુમીરહ્યા, કરપદકંજસકોમળનખજાણેમણીગ્રહ્યા. ૪૦ અણીયાળીઆં
ખડીઆંજીબીદુદીધોભલો, કપાળેકૌશલ્યાએકરીયોકુમકુમચાંદલો. ૪૧ અલબેલો
આંગણેરમતારમકડાલેઇને, ચપળગતીયેચાલેજાનુકરદેઇને, ૪૨ ચાલવા શીખ્યા
ત્યારેતોતણું બોલતા, પુત્રનેરમાડવાપુઠે દશરથડોલતા, ૪૩ ખોળામાં લેઇનેરાજા
બોલવું શીખાવતા. કરચપટીવજાડીસુતનેનચાવતા. ૪૪ દશરથપુત્રને જોઇએમ
મનઆણુતા, પોતાનુ ભાગ્યસરાહેવિધીનેવખાણતા. ૪૫ ભુખ્યાથાયત્યારેરોતાપ-
યપાન કરાવતાં. નવાંનવાંનીત્યઆભુષણતેઅંગધરાવતાં ૪૬ બેવરસના બાળક
થયારમેવણારંગમાં, બંધુઆદેભીજાસખાસરખા છે સંગમાં, ૪૭ ભોજનસમેબો-
લાવેતોયેનથીઆવતા, નાશીનેબારણે જાયરડતાને રીસાવતા. ૪૮ કૌશલ્યાપુંઠળ
ધાયેપુત્રનેબોલાવતી, મધુરીમીઠી વાણીકહે:મનભાવતી. ૪૯ આવોમારા કુંવર
કાલાજાઊતારેવારણે, ગણીવારથંઇછે ભુખ્યારમોબારણે. ૫૦ રૂદેચાંપી ચુંબન

ક્રીડુ કુદેલેઇઆવતાં પુત્રનેભોજનકરાવેરૂડાંમનભાવતાં ૫૧ પાસેલેઇ ભુપતીબેઠા વિષેકેવહાલમાં, ચારેનેભોજનકરાવે પોતાનીથાળમાં. ૫૨ એવાસુખ જોઇરાજા બ્રહ્માનંદપામતા, મગનથઇલાડલાડાવે સુખેદીનનામત. ૫૩ વૈકુંઠાધિશત્રિભુવનભરબ્રહ્મજેનેજાણીએ, તેપ્રભુપુત્રજથયાશુંભાગ્યવખાણીએ, ૫૪ બ્રહ્માશિવશેષને નારદવખાણેપ્રભુપને; આવેનીત્યપ્રત્યેજોવારઘુવરરૂપને; ૫૫ ॥ વલણ ॥ રૂપજોઇ રઘુવરતણું, મોક્ષપામે નરનારરે, પંચવરસના પ્રભુથયાત્યારે કરતાધીલ અપારરે. ૫૬ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રે સંમતવાલ્મિકી નાટકધારાયાંબાલકાંડે શ્રીમસ્ત બાળચરીત્રકંથનનામઅષ્ટાદશો અધ્યાય. ॥ ૧૮ ॥ ૭ ૭ ૭ ૭ ૭ ૭ ૭

॥ અધ્યાય ૧૯ ॥ રાગ ધન્યાશ્રી ॥

થયાપંચવર્ષનાચારેકુમારજી અંગેધરતા વીવિત્રશણગારજી; સહુમાંમોટા શ્રીરામજી; બીજાજનકેરાપુરણકામજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ કામપુરણરામજી; જેની કથાપુન્યપવિત્ર; વશ્રાભુષણ અંબરીને, કરતારામચરીત્ર. ૨ કરકનક સાયક ચાપનાનાં, ગ્રહીરમતારામ; અસુરકરીપાષાણના; શીરછેદતા અભિરામ. ૩ તે દુરબેઠાજુવેદશરથ, પુત્રમુકેબાણ, તેભણ્યાવિનસુલેનહીશર ચોટમારેજાણ ૪ ત્યારેસભાજનકહેરાયને મહાપુત્રબળીયાએહ, સીંહબાયસીંહનીરચે, તેમાંનહિં સંદેહ, ૫ વશીષ્ટગુરૂનેપુછીને. શુભલગ્નમુરતદીધ, ઉપવિતધરવાપુત્રને, દશરથેઆદરકીધ. ૬ અનેકમુનીવર તેડીયા, ભોજનનાનાંભાત, સજનફરે હલમલ કરે આનંદમાં દીનરાત. ૭ ચારેસુતનેમુજી બંધન, કરાવ્યું રૂપિરાય. ઉપવિત અંગેધરાવ્યાં, તેનિગમપંથમહિમાય. ૮ વશિષ્ટગુરૂએઆપીઓ, જેગાયત્રીનો મંત્ર, કુળધર્મક્ષત્રીતણોજે, વળીવેદમારગ તંત્ર ૯ વાજીંત્ર વાગે અતીઘણાં, ને સ્વસ્તિ મંત્રભણાય; કીર્તિજાચકવખાણે ઘણુંદાન આપેરાય. ૧૦ ચારદીનભોજનકરાવ્યું; નગરસહુતેણીવાર, વિપ્રનેબહુદાન આપી, વળાવ્યાનીરધાર, ૧૧ જેવેદવંદ્યજગતગુરૂતે, થયાછે વૃતબંધપછે વિદ્યાભણવાચારે, બેઠા વશીષ્ટસંબંધ. ૧૨ જેનીશ્વાસાવીગમગાવે, તેભણ્યા આગમવેદ. ધરમપાળક પ્રભુતેગુરૂ સેવતાગતભેદ. ૧૩ સહુલોકપતિકંપેકટાક્ષે કાળપામેત્રાસ તેઆજ્ઞાગુરૂનીપાળતા કરેવિદ્યાનોઅભ્યાસ, ૧૪ વશિષ્ટપાસેતેભણ્યાસહુ, કળાગુણસમુદાય; ત્યારેવરષ દ્વાદશનાથયા; બંધુસહીતરઘુરાય. ૧૫ ચઉદવિદ્યાધનુરઆદી, કળાસકળસુજાણ; ધરમંન્યાયનેવેદનીતી; ભણ્યા પુરૂષપુરાણ, ૧૬ રાયદશરથ બોલીયાતે, વશીષ્ટ પ્રત્યેવાણ; હવેચારે પુત્રને તીરથકરવા મોકલીયેનિરવાણ. ૧૭ સેનાઘણીસત્વર કરી, સાથે સુમંત પ્રધાન; અ ગુરૂપીતાની. પછેચાલીયા ગુણવાન. ૧૮

આપ્યાંસંકદ્રશરીદ્રવ્યલીધું. વસ્તુનોનાભાત, વર્ણવંદીનીજમાતના, અંજલીયાચારે ભ્રાત. ૧૯ રથમાંબેઠાઆરબંધુ; સેનાનોનહીપાર; શ્રીરામચાલ્યા તિરથ કરવા વરત્યોજયજયકાર. ૨૦ જ્યાંતીરથઆવેતેઠેકાણે, સ્નાનકરતારામ, બ્રહ્મભોજન હેરઅરચન, કરેછેનિઃકામ. ૨૧ જેવોમહિમાતેતીરથનો, જેવોજ્યાં અનુક્રમ. તે વિધિ કરતા રામજી, આચરે એવો ધર્મ. ૨૨ ગજ તુરંગ મણિ વસ્ત્ર ભુષણ-દ્રવ્યનો નહીપાર, તેદાનકરતાવિપ્રને, તિરથવિષેનીરધાર, ૨૩ જેનાં ચરણથી ગંગાથયાંજે, તીરથપદપાવન; તેપ્રભુફરતા તીરથકરતા, પોતેજુગજીવન. ૨૪ જેનેચરણેસકળતિરથ, રહ્યાંકારણરૂપ; જેનાનામથીઅઘઓઘજાયે, આપે મોક્ષ અનુપ. ૨૫ શીવવીરંચ દિશેષજેનુંધરેનિત્યેધ્યાન; તેલોકસંગ્રહઅર્થપાળે, ધરમ શ્રીભગવાન ૨૬ ॥ વલણ ॥ ભગવાનપાળેધર્મએવો, તેલોકનાહીતકાજરે; હવે રામેજેતીરથકર્યા, તેવીસ્તારીકહુઆજરે, ૨૭ ॥ ઇતીશ્રીરામ ચરીત્રેસંમતવા-વાલ્મીકીનાટકધારાયાં બાલકાંડેશ્રીરામસ્ય ઉપવીતધારણાનંતર વીદ્યાભ્યાસો નામએકોનવીશોઅધ્યાયઃ ॥ ૧૯ ॥ ॥ છ ॥ ॥ છ ॥ ॥ છ ॥ ॥ છ ॥ ॥ છ ॥

॥ અધ્યાય ૨૦ ॥ ॥ રાગ મારૂ. ॥

સુણોશ્રોતા નીરમળમન, રૂડીરામકથાપાવન, રામેતીરથકરીયાંજેહ, કહુ સંક્ષેપેકરીતેહ. ૧ કાશીવીશ્વનાથ ત્ર્યંબકેશ, મ્હાકાળેશ્વર ઉંકારએષ. ૨ મમં લેશ્વરજેનુંનામ કેદારેશ્વરપરેકામ, નાગનાથને ધુષ્મેશ્વરજેહ, વૈજનાથ અભેકર તેહ,મલીકાર્જુનશંકરભીમા,સોમનાથરામેશ્વરશીમા. ૩જ્યોતીલીંગથયાએબાળ કહુંસપ્તકેરી વીસ્તાર, અયોધ્યામથુરાં નેમાય. કાશીકાંચી વીષ્ણુંશીવરાય. ૪ અવંતીકાનેદ્વારામતી સપ્તપુરીએ છેમોક્ષવતી, તીર્થજત્રીવેણિ ગોમતી, પંચ પ્રયાગઆપેસદગતી. ૫ બ્રહ્મપ્રયાગ કરણપ્રયાગ, ગુપ્તપ્રયાગ દિવ્યપ્રયાગ, શીવ પ્રયાગની ભીષ્યરણ્ય, મધુવનને વૃંદાવન. ૬ ચંપકારણ્ય બ્રહ્મારણ્ય, બદ્રી ઃ શ્રમનદન વન. પવરાને વેદારણ્ય, આનંદ વર્ધની પાવન. ૭ ભીમરથી જુમનાંસરસ્વતી, તાપીનર્મદાભોગવતી; ભાગીરથી ગોમતી કૃષ્ણા, કાવેરી કૃત માળપયોષ્ણા. ૮ પીનાતુંગીમંદાકીની, સવરણ મુખી પયસ્વિની; તુંમભદ્રા ને શોમવતી, તામરપરણીને સરસ્વતિ. ૯ સ વિત્રીરેવાશીશુમાળા, કુકુમતીવેણા રપાળા; વેદાવતીછે અઘનાશની, મળપહરાનીર્મળમની. ૧૭ ધટ પ્રહરનિર-મળકરણી; ગંડકીસરયુવર્ણતણી; શોમનદનેશિવનંદજેહ, સોમભદ્રનદેશ્વરતેહ. ૧૧ પુરંદરીનેપ્રાચીઅરૂણા, વેત્રવતીસપ્તળીગ[illegible]ગા; સ્વામીકાર્તિકકરણકુમા-રી, પંચદ્રતાવાંજ્જરાહુકારી [illegible] દેવીકા[illegible] [illegible]ીંદકાળી, સુરનંદી ત્રિશુળી

બાગી; મંત્રવર્ધની નીરાવતી, શંખોધારીણી ને રજયંતી. ૧૩ અહીરાવણી અલકનંદા, નાટકીફલગુત્રીપદ્મા; શતવરણ નદીશેપાદ્રી, મુળ પીઠ શોભેબ્રહ્માદ્રી. ૧૪ સિંહાદ્રીહિમાદ્રીસ્થાન, વિંધ્યાદ્રીને સરોવર માન; અરણાચળ આનંદ વન, કમળાચચિદાંબરધન્ય. ૧૫ જનાર્દનનેકન્યાકુમારી, શ્રીરંગપટણ શોભા સારી; પક્ષતીરથશંખોદ્ધાર, મચ્છતિરથવેદોદ્ધાર. ૧૬ અગસ્તાશ્રમ ઉર્વિસંઘટ, હીરણ્યનદીનેસંધ્યાવટ; પ્રથકોદકનેધરમસ્થંભ, બ્રહ્મયોનીબ્રહ્માવર્તરંભ ૧૭ કુરૂક્ષેત્રમીંદુતીરથ, ધરમાલયપામેઅરથ;ગણુસાગરકલાપગ્રામ, સીંધુસંગમપાવન ધામ. ૧૮ અંબીકા દેવીકૌડંન્યપુર, યોગદાતા વૈરવી સુર; કલોલ બાળા લકેશ્વરી, વિરાટરૂપીરક્તાંબરી. ૧૯ બ્રહ્મઅંબીકાજવાળામુખી,દેવિપીતાંબરીમહામુખી; શાંભવીકરવીરવાસની, સપ્તશ્રૃંગી કમળઆસની. ૨૦ હિંગળુજાકમળજાનામ, ચાંગદેવ મેરેશ્વરધામ; વટેશ્વરને ગુપ્તકેદાર, અખેવટકુપતીરથસાર. ૨૧ જંબુનદત્રીકુટાચલાનુર, હરી હરેશ્વર નરસિંહપુર; મુળ માધવી જ્ઞાનેશ્વર,
પાણી ને ભુલેશ્વર. ૨૨ ગૌતમેશ્વરને જુનાટ, નાગેંદસપ્તગોજનઘાટ; કોટેશ્વરદક્ષિણપ્રયાગ, માધવેશ્વર છે મહાભાગ ૨૩ ધાતપાત સિદ્ધવટજેહ, સિદ્ધેશ્વરકહિયેતેહ; પુર્વસાગરતીરથરાજ; મહાબળે શ્વરવેરાટરાજ. ૨૪ ઊંધુસખે ટકશંકર, નારાયણમધ્યાસર્વેશ્વર; પંચાલેશ્વરનેસપ્તનાથ, પુર્ણાલયતેવિશ્વનાથ, ૨૫ મહામુંડેશ્વરસીંધુપુર, હદ્રાચર્ણાનેગોપીકેશ્વર; શ્રીમચંડીહીમાલયમાં, મોક્ષમહવેદપુરગયા. ૨૬ અરૂણાવતીયેરોપરાઇ, શુભરમણી સ્વામીકાર્તીકરાઇ; કિસ્કંદાપરવતમાતંગ, વિરૂપાક્ષાશોભેઉતંગ. ૨૭ ચિત્રકુટપંપાસરોવર. રૂકમકુટ શોભેસુંદર; કાંચીચંદરીકાનેગોકર્ણ, કૃષ્ણસાગર નીરમળ વર્ણ. ૨૮તિર્થ હરિહરજંબુકેશ્વર, અનંતશાઇનેમમલેશ્વર; પ્રભાકરમથુરાવીકર્ણ, તપોવનપ્રભાસ ઊધર્ણ. ૨૯ વિશ્રાંતિવનકુંભકોણઅર્થ, માતુલિંગત્રિવિક્રમતિર્થ; મુળમાંન્ધાતા જગન્નાથ, કરણમુળત્રિકોણસનાથ. ૩૦ પુંડરીક્ષેત્રનેચંદરભાગા, દેવી આશાપુરીનેસભાગા; મથનકાળેશ્વરમીનાક્ષી, કુશ તર્પણને કામાક્ષી. ૩૧ સીતા દેવિચિંદાંબરેશ્વર, આદીતવૈશ્વાનર, હરિદ્વારનેબ્રહમકટાહ,અગ્નિ કુંડનો ચાલે પ્રવાહ, ૩૨ ચંદકુંડનેગોદાવરી.બ્રહ્મકુંડનીજાત્રાકરી;એમસકળતિરથકરી ધામ, આવ્યાઅવધપુરીશ્રીરામ ૩૩ ॥ વલણ ॥ શ્રીરામતીરથકરીઆવ્યા, અવધપુરી મોઝારરે; માતપીતાને પાયેલાગ્યા, હરખ્યોસકળપરીવારરે. ૩૪ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રસંમતવાલ્મીકીનાટકવારાચા બાળકાંડે શ્રી રામસ્યતીર્થયાત્રાકરણંનામ બીજો વીશોધ્યા

અધ્યાય ૨૧ રાગ પરજીયો.

શ્રીરામચંદ્ર તીરથકરીઆવ્યા, પ્રધાનબંધુસમેત; માતપીતાને હર્ષથયોને,
પ્રજાનેઉપન્યુંહેત. ૧ બ્રાહ્મણને ભોજનકરાવ્યાં, વરત્યો ઓછવઘોષ; દાનઘણાં
અપાવ્યાં દ્વીજને, પામ્યાસરવસંતોષ. ૨ બ્રહ્મવૃત ઋષીપણું, પાળવાલાગ્યાપોતે
રામ; ખટરસભોજનસ્વાદતજીને, વરતેછેનીજકામ. ૩ દશાવીરધાવારવ્રંમ્હ
પાળે, તજ્યુંઊત્તમસેજ્યાસન; હાસ્યવીનોદ જેશણગારરસના, પ્રગયાભમન. ૪
સ્ત્રીયોતણું અવલોકનનકરે, તેનોસાથેનબોલે; એકાંત આસનનાસાહટી, બ્રહ્મા-
નંદહુમાનંદમાં ડોલે. ૫ જગતના ઇશ્વરધર્મના પાળક, એવું વૃત આચરતા;
ત્રણુબંધુ તેસાધુપણે, શ્રીરામનીસેવાકરતા. ૬ એકસમેસીદ્ધાશ્રમવાસી, જેગાધી
પુત્ર કહેવાય; તેવીશ્વામીત્ર અયોધ્યામાં આવ્યા, જાચવાને રઘુરાય. ૭ દશરથે
સાષ્ટાંગનમન કરીને, સીંહાસનબેસાડ્યા; પુજાવસ્ત્રાભુષણઅરપી. મુનીવર સુખ
પમાડ્યા ૮ ત્યારે વીશ્વામીત્ર પ્રસન્ન થઇ બોલ્યા. ધન્યધન્ય દશરથરાય. બ્ર-
હ્મણુપ્ર[illegible]ધાનવંશુછે, તું સત્યવૃતકહેવાય. ૯ જેબ્રાહ્મણુદેખી [illegible] પાપી-
હાકરપાપીષ્ટ; તેણીજેજન્મ [illegible]ાનથઇને, ભોગવેપાપ[illegible]. ૧૦ [illegible]કરે
કરેબ્ર[illegible]મુનિ, તેમાણી દરીદરીથાય; સાતજન્મ સુધીભીખારીને, [illegible]વીના
[illegible]. ૧૧ જેબ્રાહ્મણનેકરે તાડણુમારણ, દુરવચન[illegible]; તેરાજા[illegible]
વરપરહે, પછીથાયસુકરચંડાળ ૧૨ એવાંગાંધીપુત્રનાવચનસુણીને નમીસાદશ-
રથભુપ, [illegible] કાંઇકામકાજકહો. માગો સુખઅનુરૂપ. ૧૩ ત્યારે મુનીવર
કહેમારેઅન્નપહારથ, નથીજોઇતુંરાજ; દરવ્ય અશ્વજરથનેભુષણ. [illegible]તણું ન-
થીકાજ, ૧૪ હું મુનીનીમળીયજ્ઞકરૂંછું, તેભંગકરેછેઅસુર; સુબા[illegible] ,મારીચીતાડીકા
આદ, મહાદુખદેછેસુર. ૧૫ તેમાટેરાયપુત્રતમારા, રામલક્ષ્મ[illegible]ણજે[illegible], તેયજ્ઞની
રક્ષાકરવા, આપોહું માગુએહ, ૧૬ પુરણયજ્ઞથશેત્યારેહું, સં[illegible] પામીમન, ત્યારે
પુત્રનેપાછાકુશળલાવી, સોંપીશતમનેતન, ૧૭ એવાગાધીપુત્ર.વચનસુણીને રાય
થયાભયભીત; વજ્રતણોઆવાગેજાણે, વીજપડેવીપરીત. ૧૮ [illegible]ણપ્રીયરઘુવીરજ
વહાલા, જાણુતન મનધન, એવું વીચારી ધીરજરાખી, બે[illegible] રાય વચન. ૧૯
એરેમુનીવરપુત્રજેમારા,બાળકછેસકુમાર,એશું કરીજાણેયુદ્ધ[illegible]ાથે,બળીયાઅસુર
અપાર. ૨૦ બાળકમાંહજુરામરમેછે,શું જાણેયુદ્ધનીવાત.યુદ્ધકરવાનેમાગ્યાસુતને
એતોમહાઉત્પાત, ૨૧ સૈન્યસકળલેઇનેહું આવું, ચાલોતમા[illegible]સાથ, અસુરસ કર
સંહારકરૂં, દેખાડુંમારાહાથ. ૨૨ પ્રાણપ્રીય રઘુવીરનઆપું. મેમારૂંજીવન; ગદ
ગદકંઠથઇએવું કહી, આંસ[illegible] ચાલોચન. ૨૩ [illegible] [illegible]થયાકાશીક,મુની

બોલ્યાક્રોધેપર્મ; બોલ્યાકેમકહ્યુજેમાઓતેઆપું નેહવેપુછેધર્મ. ૨૪ તુંસુરંજવં શીથઈસત્યમુકે, જોનેવીચારીમન. રવીકુળમાંલાંછનલગાડે, કાયરથઈરાજન. ૨૫ તારાવંશમાં હરીશ્ચંદ્રરાજા, જોનેકેવુંસત્યપાળ્યું; રાજતજીનીજ કર્મકરીમુને, જે માગ્યુતેઆલ્યું. ૨૬ વળીરૂકમાંગદનેશીબીરાજા, તેણેપાળ્યુંસત્ય. તુંહર્ષવંશમાં પ્રગટથઈને, આવુંબોલેછેઅસત્ય. ૨૭ શ્રીરામનેતું પુત્રજાણે, એમુરખતામન; વૈકુંઠનાથતારેઘેરઅવતર્યા, સાક્ષાતશ્રી ભગવાન. ૨૮ વશીષ્ટેતુજને પુર્વેકહ્યુતું, તેકયમભુલ્યોરાય, જેનીગ્રહકરતાકાળતણામુળ, માયાપતી કહેવાય. ૨૯ બ્રહમા શીવશનકાદીકજેનું ધ્યાનધરેછેઅભેદ. સ્તવતકરેછે અનંતપુરણ, બ્રહમકહેછે વેદ. ૩૦જેનીકટાક્ષેલોકપતી સહુ,કંપે માનીત્રાસ, તેરામનેતુ બાળકકહેછે, જે અનંતગુણઅવીનાશ, ૩૧ તત્વમષીવાકયેકરીજેણે, વેદાંતશાસ્ત્ર અભીરામ; સર્વવ્યાપક પરબ્રહમનેસ્થાપે, તેછેએશ્રીરામ. ૩૨ કર્મશ્રેષ્ઠકરીમાનેમીમાંષક, જીવનુંકરવાકાજ, જેનેપામવાકર્મઆચરે, તેછેરઘુરાજ. ૩૩ જીવઅનેકઅનીત્યબંધ છે;તાપપામેપ્રાય; સત્યમુકતએકઇશ્વરકરતા, એવુંકહેછેન્યાય. ૩૪ તત્વનીસંખ્યા સાંખ્યકરીકહે, પ્રકૃતી પુરૂષનોવીવેક; તત્વાતીત સ્વરૂપજ્ઞાનેકરી, અસંગઇશ્વર એક. ૩૫ સપ્તવીભક્તાયેકરીનેવ્યાકરણ, શબ્દઅર્થનેસાધે; જેનાનામના અનેક અર્થ કરિ; ઇશ્વરનેઆરાધે. ૩૬ સાધનઅષ્ટાંગયોગેકરીને; સાધેછેમતીધિર; પાતાંજળીજેનેઇશ્વરકહેછે, તેએશ્રીરઘુવીર. ૩૭ એમખટશાસ્ત્રનેઉપનીશદજેને, કહે છેઅખંડસ્વરૂપ; તેરામનેતુંબાળકહેછે, સાંભળદશરથભુપ. ૩૮ એમગાધીસુતે ઘણાંવચનકહ્યાં, તોયેહાનવકહીનરદેવ; ત્યારે ક્રોધેકરતાંનેત્રથયાં ને, કોપ્યામુનિ તતખેવ. ૩૯ એ, સમઆવ્યાવશિષ્ટમુનિ,જેજ્ઞાનિશમદમશાન્ત; દશરથઉઠયાગુરૂને તેડી, જઇબેઠાએકાંત. ૪૦ વિશ્વામિત્રનુંવૃત્તાંત કહીને, રોવાલાગ્યા રાજ; રામ વિનાજેમાગેતેઆપું ને, સમજાવોતમેઆજ. ૪૧ ત્યારેવશિષ્ઠકહેસુણોદશરથરાજા એસમરથછેબળવાન; જેણેસૃષ્ટિ નવી રચી, બ્રહ્માકેરૂં ઊતારયુંઅભિમાન. ૪૨ એણેલોહપિષ્ટ ભક્ષી તપ કીધું, સંવત્સરસાઠ હજાર; ગાયત્રીનું પુરશ્ચરણકરીને, બળિયોથયોછેઅપાર. ૪૩ એનાથકી ત્રિભુવન કંપે, દેવઇંદ્રાદિક જેહ; માટેધાંધી નંદનનહિમાનેનૃપ, મહાહઠીલોછેએહ. ૪૪ તેમાટેરામલક્ષ્મણએને, આપોભુપતિ આજ; ભરતશતરૂઘ્નપાસે રાખો, થાશેરૂડાં કાજ. ૪૫ તોયે દશરથે હાકહેવાતી નથી, ઘણુંરામઉપર છેહેત; પ્રાણથકીઅતિરામછે વાહાલા, વાત્સલ્ય પ્રેમસમેત. ૪૬ ત્યારેગુરૂયેનેત્રે સાથેકેરવ્યો, દશરથને તેદિશ; દીઠારામનેચતુર્ભુજ ચતુરાયુદ્ધ મંડિતવૈકુંઠાધીશ ૪૭ શેષસ્વરૂપલક્ષ્મણનેદીઠા, સહસ્ત્રફણાકૃતિવાન; ત્યારેદશરથને

તવધીરજઆવી, બોળખિયાભગવાન. ૪૮ પછે ગુરૂતેડી સભામાંઆવ્યા, પોતે દશરથરાય; વિશ્વામિત્ર વશિષ્ઠએમળિયા, આનંદઅંગનમાય. ૪૯ ત્યારેભુપતિ કહેગાધીસુતપ્રત્યે, સાંભળો દયાળ; રામ લક્ષ્મણ તમને આપું છું, સાચવજો બે બાળ. ૫૦ ॥ વલણ ॥ બેબાળક મારાપ્રાણ વલ્લભ, આપુંતમનેઆજરે; તેવાં વચનરાયનાંસાંભળી, હરખ્યાકૌશિકઋષિરાજરે. ૫૧ ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસંમત વાલ્મિકી નાટકધારાયાં બાલકાંડેવિશ્વામિત્રેણ દશરથપ્રતિ રામલક્ષ્મણ યાચીતં નામએકવિંશતિતમો અધ્યાય ॥ ૨૧ ॥ અધ્યાય ૨૨ ॥ રાગ સામેરી ॥ સુણીવચનદશરથરાયનાં,તવગાધીસુત હરખ્યાઘણું; બેપુત્રનેતેડાવ્યારાયે તેકાર જકરવામુનિતણું. ૧ તવરામલક્ષ્મણસજથયા, ધર્યાંધનુષભાથાબાણ;ચરણવંદી માતના, ચાલિયાચતુરસુજાણ. ૨ કીરીટ મુગટમણિખચીત કુંડળ, કડાંઅંગદ મુદ્રિકા; કટીમેખળાઉપરમાળમુક્તા, તિલકકેસર ચંદ્રિકા. ૩ ઘનશ્યામતનપટ પીતઅંબર, જરકશીજામાંધર્યાં; કટીબંધઉતરી વસ્ત્રઝળકે, વીરરસવેશે ભર્યા. ૪ વિશ્વમોહનજગતરક્ષણ, ભક્તકારણઅવતર્યા; પદપાદુકામણિખચિતપહેરી, સભામાંહે સંચર્યા. ૫ રા ને જોઇ સઉ સભાઉઠી, હરખઅંગ નમાય; શાષ્ટાંગ વિશ્વામિત્રચરણે, નમ્યાશ્રીરઘુરાય. ૬ ઉઠાડયા કૌશિકેકરગ્રહી, આશિષ મુખ અવિચળવદે; પ્રેમેગદગદ થયામુની, શ્રીરામને ચાંપ્યાહ્રદે. ૭ જેમપરમ તત્વની થાયપ્રાપ્તી, જ્ઞાનીનેનીરધાર; કૌશીકમુનીરામનેમળીએમ, પામ્યા સુખઅપાર. ૮ નિજઆસનબેઠારામલક્ષ્મણ, નમીગુરૂનેપાય; સહુસભાજન જુવેરાજાને, નવ નેત્ર તૃપ્તીથાય. ૯ આગમનકારણકહ્યુમુનિયે. દુઃખતે પોતાતણું; શ્રી રામકહે કરૂયજ્ઞ રક્ષા, દુષ્ટસઉ હેલાં હણું. ૧૦ પણ સુણો મુનીવર એકસંદે, ઉપન્યો નીરવાણ; તમોમુનેતેડીજાઓછો, ત્યાંયુદ્ધકરવાજાણ. ૧૧ તે ત્યમહા બળવંત છે; હું કરીશયુદ્ધઅપાર; પણદેહક્ષણ ભંગુરછે, માટેકહો અ નવિચાર. ૧૨ તે આત્મપ્રાપ્તીકહોમુજને, વાસના મોહજાય; જેણેકરી જનમો પામે, અન્ય ગતિ નવથાય. ૧૩ આત્મપ્રાપ્તિવિનાસાધન, ન શોભેવળીતેહ; નાસીકાવિનરૂપ સુંદર, પ્રાણવિનજેમદેહ. ૧૪ દીપકવિના મંદિરજેમ; ભ ાર પાખેભામની; ઇંદ્રિયનિગ્રહવીનાજેમમિથ્યા, વીધુવીનાજેમજામની. ૧૫ તે આત્મપ્રાપ્તીવિના સાધન, સકળજાણોવ્યર્થ; તેલક્ષશ્રીગુરૂકરાવે, સરેગુરૂસેવાયેઅર્થ. ૧૬ તેગુરૂકૃપા વીનકદાપી, નવઉપજેનિર્વેદ; સેવાથકીગુરૂ પ્રસન્નથાયે, આપેજ્ઞાન અભેદ. ૧૭ જેણેગુરૂસેવાનવકરી, ચાલ્યોઉલંઘીમરીયાદ; પડીધુળતેન જ્ઞાનમાં, જેવોસુરા પાનીનોવાદ. ૧૮ નવફળેવેદાગણુઅધ્યયન, ... ધવરહિત જેમન

સુંદરી, નવ રૂપશોભે આપ. ૧૯ જ્યમ અદાતાનું ઊંચુ મંદિર, લોભીનો તત્વ વિચાર; ભ્રષ્ટનું કુળ ગોત્ર તેવું, અંતજનો આચાર. ૨૦ એમ ગુરૂ કૃપા વિના જાણજ્યો, તેનીવ્યર્થવિદ્યાસર્વ; માટેઆત્મસાધન કહોમુને, ટળેઅહં બુદ્ધિગર્વ, ૨૧ રઘુવીરનાંવાચકસુણી, સઉસભા હરખીમન; કૌશીક મુનીઆનંદ પામ્યા, કહેતાહવાધનધન. ૨૨ પછી હર્ષપામી વશિષ્ટ પ્રત્યે, બોલ્યા સાધી કુમાર; હે બ્રહ્માનંદનબ્રહ્મનેતમો, જ્ઞાનઆપોસાર. ૨૩ ઇશ્વરઅનંતબ્રહ્માડના, ધર્યોલીલા વિગ્રહદેહ; તેગુરૂપ્રત્યેજ્ઞાનઇચ્છે, ધરમ પાળક એહ. ૨૪ એવું સાંભળી શ્રીરામ ઊઠ્યા, નમ્યાગુરૂનેચર્ણ; સંપટ કરભરીગુરૂ સનમુખ, બેઠાઅશરણ શરણ. ૨૫ વશિષ્ટબોલ્યાહશીને, હેજગતગરૂજુગદીશ; છોસચ્ચિદાનંદબ્રહ્મપુરણ, પરાત્પર પરમાશ. ૨૬ ઉપદેશતમનેશોકરૂં છોસદાએકરસરૂપ; વધારવાગુરૂમહાત્મપુછો, ભક્તભાવનભુપ. ૨૭ યાચકનેદાતારજાચે, સરસ્તવેસિંધુજેમ; મુગાનેવાચસ્પતિ, વીચારપ્રૂછેતેમ. ૨૮ દાન પતી દીપ પ્રકાશ થઇછે, ચકોર પ્રત્યે ચંદ્ર; કલ્પતરૂ દુરબળીનીપાસે, માગેદાનસુપેંદ્ર. ૨૯ એમ જગતગુરૂજગન્નાથમુજને, જ્ઞાનપુછ્યો આજ; ગુરૂમાહાત્મધર્મ વધારવા, તેકારણકહું મહારાજ. ૩૦ સનમુખ બેસાડ્યા રામને, ગુરૂ વશીષ્ટેતેણીવાર; દીક્ષા આપીરામને, [illegible]ધીયે તેબ્રહ્મ કુમાર. ૩૧ ગુરૂસંપ્રદાયપ્રમાણશાસ્ત્રમહાવાકયનોઅનુસાર; અનુભવપ્રત્યક્ષ પ્રમાણ વાચક, બોલ્યા તેણીવાર. ૩૨ તેકથા વૃહદ વાષિષ્ટમાંહે, છે સકળ વીસ્તાર; સમુદ્ર જેવોગ્રંથછેતેનો, શ્લોકછત્રીસહજાર. ૩૩ તેમાંહેથી કિંચીતકથા, મેળવીલીધો ભાવ; વાલ્મીકીરામાયણવિષે, કહીગયાછેમુનીરાવ. ૩૪ તેગ્રંથસંમતમેળવ્યો, કોઇસંદેહપામેસોય, તેકથાતોઉચ્છિષ્ટથઇ, એમ તર્કકરશે કોય. ૩૫ પણશ્રોતા જન સાવધાનથ[illegible]ને, સુણોકહુંદ્રષ્ટાંત; જયમ વત્સનું ધાવેલુંપય, મક્ષીકા મધ શુચીમાંત. ૩૬ [illegible]મપુષ્પગંધાતભમરનું, જળમેત્ર મુખનું જેહ; પુરો દાસયજ્ઞ તણેપુનીત, મો[illegible] ગ્રહેછેતેહ. ૩૭ પ્રસાદતે વીષ્ણુતણો, ઉચ્છિષ્ટ તેનવ જાણીયે; એમવ્યાસવાલ્મિ[illegible]નાંકર્યો, તેપુરાણપુનીતપ્રમાણીયે. ૩૮ તે વૃહદવાષિષ્ટગ્રંથ માંહેથી, કાઢયોર[illegible]વશિષ્ટસંવાદ; તેકથા કીંચીતકહુ સુણજ્યો, શ્રોતા તજીને પ્રમાદ. ૩૯ ॥ વ[illegible] ॥ પ્રમાદતજીશ્રોતાસુણો, જેપાવનરામ ચરિત્રરે; વશિષ્ઠ વળતા બોલિયા,સુ[illegible]રાઘવપુન્યપવિત્રરે.૪૦॥ઇતિશ્રીરામચરિત્રસ મતવાલ્મિકી નાટકધારાયાંબાળકાંડેશ્રીરામસ્યગુરૂદીક્ષાધારણનામદ્વાવીંસતીતમોઅધ્યાય.૨૨

અધ્યાય ૨૩ ॥ રાગ કાફી ॥

બ્રહ્મપુત્રકહે [illegible]રામ, એકદ્રષ્ટી આત્મા રામ; સર્વ વ્યાપક પુરણ બ્રહ્મ,

ઋ-દયઈંદ્રીનાજાણેમર્મ ૧ સર્વસાક્ષીસર્વાવાસ, તેમાં વિશ્વતે માથ્યા ભાસ; તમો
એક નિરંજનઆદી, શુધકારણરહિતઅનાદી. ૨ જક્ત ભાસેચીત્ર વીચીત્ર, એ
તમારીમાયાનું ચીત્ર; માયાનો ખેલમીથ્યાભુત, જેવું મૃગજળભાસે અદ્ભુત. ૩
તમો અલીપ્તસર્વાવાષ, જેમજેમસર્વત્રએક આકાશ; જળ ભરીયાકુંભ અનેક,
સહુમાંશાવીતાભાસેએક. ૪ જેમ કાષ્ટમાં અગ્નીવાશ, તેમશર્વત્રરામ નીવાશ;
દરપણમાદેખાયરૂપ, તેમમીથ્યાવિશ્વસ્વરૂપ. ૫ સત્ય આત્મા માટે એહ, વીશ્વ
સત્યદેખાયે તેહ; જયમબીજમાંતરૂવરથાય, પટતંતુકેરેન્યાય. ૬ જળને લેરી છે
જયમ, વીશ્વતુજમાં રહ્યું છે તેમ; તુ વીના અન્ય વસ્તુ નથી, શત્ય રાઘવ કહુ
સરવથી. ૭ જેઅનેકબ્રહ્માંડનાજીવ, વિષયાશક્તભુલ્યાશિવ; તારીભક્તિ વિના
ભગવાન, નથીથાતું સ્વરૂપનું જ્ઞાન. ૮ એઅવિદ્યામાયાનો પ્રતાપ, અહ દેહમાની
રહ્યોઆપ; જયમ્રગજળપુરદેખાય, ગાંધર્વનગરનીશોભાય. ૯ જયમ સ્વરૂપને
રાજ્યાસન, જેવો વંધ્યા પુત્રરતન; ચિત્રનાઅગ્નિની જવાળ, જયમ શુક્તિમાં
રજતરસાળ. ૧૦ તેમવિશ્વમાયાનું કૃત્ય, વાચારંભ જાણો અસત્ય; તેવી રામ
તમારીમાયા, તેણે જકતના જીવ વંહાયા. ૧૧ અઘટને ઘટાવે જેહ, માયાનું
વિદારણએહ; સુણોરામકહુ એકવાત, માયાનીપ્રભુતાસાક્ષાત. ૧૨ એક ગાધિનમ
ઋષીકહેવાય. તેણેનીરમીયુશાસ્ત્રજન્યાય; શિષ્ય ગઊતમનો અભિરામ, તેનું
ગાધીઋષીએનું નામ. ૧૩ ચારવેદછશાસ્ત્રનોજાણ, મહા જ્ઞાની તપસ્વી પ્રમાણ;
તેણે અનુષ્ટન કરીયું સાર, વિષ્નુ પ્રગટ થાય તેણીવાર. ૧૪ વિષ્નુ કહે માગો
મુનિરાજ, જેમાગોતેઆપું આજ; મુનિવરકહે માગું મુરારી, મુંને માયા દેખાડો
તમારી. ૧૫ નારાયણહસીબોલ્યાવાણ, પરમદાહારૂણમાયાજ [illegible]; તમને બંધન
કરશે તેહ, છેમિથ્યાપણદુરઘટએહ. ૧૬ જયમરજ્જુનોસર્પ [illegible] ભાસે, શુક્તિમાં
રજતપ્રકાશે. જયમ કાષ્ટખીલાનોચોર, સ્વપને સુખદુઃખ [illegible]જેર. ૧૭ આદિ
અંતમંહેનથીએહ- મધ્યમાંહેસ્ફુરીછેતેહ; છેમિથ્યાપણમહાદુઃખદેશે. જ્ઞાનધ્યા
નહરિનેલેશે, ૧૮ મારકંડસરખાછેભમાવ્યા. બ્રહ્માદિક જાળમાં આવ્યા: ભ્રષ્ટ
બુદ્ધિકરેછેતમારી, એવીનિર્દયમાયામારી. ૧૯ એમાંશું જોઈ [illegible]મુન્ય. ત્યારેગાધી
બોલ્યાવચન: માયાથીદુખપામું જયરે. સંભાળલેજોત્યારે. [illegible] અસ્તુકહીને નરા
યણગયા. પછેદીનથોડાવહીગયા: જાન્હવીતીરેવનમાંસાર, કર્યો આશ્રમ રહે નર
નાર. ૨૧ એકસમેમુનિમધ્યાન. ગયાકરવાગંગામાંસ્નાન; [illegible]ળમાંહેપેઠા જેટલે
જીવઅકળાયોતેટલે. ૨૨ થયું મરણતેવેળાઅકાળ, જમદુતેજ [illegible]યો તતકાળ; લેઈ
ચાલ્યાજમપુરમાંહે, નર્કકુંડમાંનાંખ્યોત્યાંહે, ૨૩ નર્કભોગ [illegible]કલ્પકાળ, પછી

અવતર્યોચંડાળ; નામકંટકહીંસાકર્મ, પામ્યોજેમનસ્રીપર્મ. ૨૪ માંડ્યોગ્રહસ્થા
શ્રમતેણીવાર, થયાપુત્રપુત્રીપરીવાર, તેનુંપોષણકરવામાટ, લુંટેલોકનેપાડીવાટ
૨૫ ગૌબ્રાહ્મણઆદેજીવ, ઘણીહીંસાકરીછેઅતીવ; તેમકરતાં વન મોઝાર, દવ
લાગ્યોએકજવાર. ૨૬ નથીકંટકતેનીજવેર. દૈવઇચ્છાયે બ્રતેણીપેર; માતપી-
તાપુત્રનેનાર, સરવેબળીયાદવમોઝાર. ૨૭ કંટકેઆવીજોયુંત્યંહે, મહાદુઃખપા-
મ્યોમનમાંહે; મુનેનહીમળેઆવોસંસાર, તેનુંકહીનેરાયોછેઅપાર. ૨૮ પછીદુર
દેશાંતર ગયો, કૈરલ દેશમાં આવિયો; તેનગરનો નરપતિજેહ, પામ્યો મર્ણ તેણે
દીન તેહ. ૨૨ તેનાયનેહોતી પ્રજાય. પ્રધાને ત્યાં વિચાર્યોન્યાય; હસ્તણી શણ-
ગારી ત્યાંય, પુષ્પ માળા આપી શુંઢમાંહ્ય. ૩૦ જેને કંઠે આરોપે માળ,
થાય નગ્ર તણો તે ભુપાળ; તેટલે ત્યાં આવ્યો ચંડાળ. તેને કંઠે આરોપી
માળ. ૩૧ લેઇ ગયાતે રાજદ્વાર, કર્યો રાજ તણો અધીકાર; કર્યું ભુપતીનું
ક્રિયાકર્મ, રાજસંપતિપામ્યોપર્મ. ૩૨ ખટવરસભોગવ્યું રાજ, મહાઅધરમી
કરેકુંડાંકાજ; એકસમેતકંટકરાય, સૈન્યસહિતગયોમ્રગયાય. ૩૩ પોતાનીજન્મ
ભુમીનાજન, તીરથકરવાઆવ્યાનેવંન; તેણેઓળખીયોવનમાંથી, આવ્યાકંટક
નું બ્રાંકમાંથી. ૩૪ સુખીમનપામ્યોલજાય, સૈન્યમાન વિસરે થયા; પ્રધાને પછી
તેડીઓકાંત. પુછ્યું તેનેભાગીભ્રાંત. ૩૫ અમારાગામનોચેચંડાળ, અહીંથઇબેઠા
છેભુપાળ; મંત્રીએસુણીદંડજદીધો, કંટકનેલુંટીલીધો ૩૬ ત્યાંથી મારીકાઢ્યો
ચંડાળ, નગ્રમાંહેઆવ્યાતત્કાળ; થયાંભ્રષ્ટબહુનરનાર, સર્વે કરતા હાહાકાર.
૩૭ પુરનીમળીગર્વપ્રજાય, કાઢ્યોધર્મશાસ્ત્રનોન્યાય પ્રજાયે કર્યો અગ્નિપ્રવેશ,
નગરસાંનરહ્યુંકાંઇશેષ ૩૮ આવ્યોકંટકનગ્રમોઝાર; પ્રજાદીઠીભસ્મકાર; મનેસારૂં
બળ્યાંએઆર્ં મારેશીશબેઠું તેપાપ. ૩૯ કરીકાષ્ટચીતાતેણીવાર, બળવા બેઠા
તેહમોઝાર. ૪૦ એટલેમગુંકઉતકમાન, માયા ઇશ્વરની બળવાન; ઋષિ પત્ની
પુરવનીજેહ, ગાલિબારણેઉભીતેહ. ૪૧ તેણે હાકમારી ગુરૂબોલાવ્યા. સ્વામી
ત્યારનાશીનાઆવ્યા; હુંરસોઇકરીજોઉંવાટ, વાર લાગીથયોઉચાટ. ૪૨ ઘણી
વારનાઆવ્યા ાંહે, શુંનાહોડોગંગામાંહે; એવુંસાંભળીચમક્યોમન, દીઠાઆ
શ્રમસ્રીજન. ૪૩ પુર્વસ્મૃતીઆવીમનમાંહ્ય, ચીતાનગ્રનહીંકુંતાંહ્ય; દીઠો આશ્ર
મપોતાતણો. વિસ્મીતથયોઅતીઘણો ૪૪ અરેહુંબ્રાહ્મણઅવતાર, શિષ્યગાત-
મનોનિરધાર; થયોભ્રષ્ટ હીંસાવંત, એવુંકહિકરતોલ્કપાત. ૪૫ વિષ્નુસ્મરણ
કર્યુંત્યારે. ૪૬ પ્રગટથયાતેણીવારે, ગાલિનેમુખેફેરવ્યો હાથ, થયું પુરવ જ્ઞાન
સનાથ. ૪૬ ૪૭ હરીનીઘણીસ્તુતીકરી. કરજોડીવાણીઉચ્ચરી; જાણ્યો માયો તણો

પરતાપ, પછીશુદ્ધથયોનીજઆપ. ૪૭ હેનાથએમાયાતમારી, મહાબળવંતીને વિકારી; તેદુસ્તરનિરદેઅપાર. કૃપારાખજોદેવમોરાર. ૪૮ હું છું શરણ તમારેસ્વામી, માયા વારજો અંતરયામી; એવું કહી મુની લગ્યા પાય; ત્યારે હરખીયા વૈકુંઠરાય ૪૯ કૃપીને આપ્યુ અજાયજ્ઞાન હરી પામ્યા અંતર ધ્યાન; કહે વશિષ્ટસુણોરઘુરાય, એવીમાયાતમારીકહેવાય ૫૦ અતીહરજયનવ જીતાય, તમશરણુંરહ્યુંસુખથાય; હેમિથ્યાપણમહાબળવાન, મહાપુરૂષનાંમુકાવેમાન. ૫૧ ॥ વલણ ॥ માનમુકાવેમહાપુરૂષનાં, હરીમાયા બળવાનરે; તેમાટેસઉઅભીમાનમુકી, ભજવાશ્રીભગવાનરે. ૫૨ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમત વાલ્મિકી નાટક ધાન્યમાંબાળકાંડે શ્રીરામવશિષ્ટસંવાદેમાયા ચરીત્રકથનં નામ ત્રયોવીંશીતમો અધ્યાયઃ ૨૩ ॥

અધ્યાય ૨૪ ॥ ધનાશ્રી ॥

વલીઇકહેસુણોરઘુરાયજી, એચિદ્દશક્તિ તમારી કહેવાયજી; આદી અને નથીઆકારજી, એ એમાયાપામીવિકારજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ વિકારપામીમુળ માયા જયારે, ઇચ્છાપુરૂષેકરી; મહતત્વનેથીઉદેપામ્યું, અહંમીગુણ વિસ્તારી ૨ અહંતત્વમીગુણવિકારથી, જેતત્વચોવીશનિરમીયાં; નભગમીતેજસલીલ ભુ, પંચ ભુતએતમનાંથયાં. ૩ રજોગુણથીદશ ઇંદ્રી, પંચજ્ઞાનપંચ કર્મ કહી; તેમના આધીનસકળવરતેનિજવિષયભુકતે રહી. ૪ સત્વનું આદીચતુરમન, બુદ્ધિ ચીત અહંકાર; શબ્દસ્પર્શરસરૂપગંધ. એતત્વચોવીસસાર. ૫ સ્વરાટસરજ્યું તેણું, સ્થુળ સુક્ષ્મ જેહ; નહિપુરૂષસત્તામાં એકીને રથયું ચેતન એહ. ૬ બ્રહ્માંડ સરવે ભરાયું ચરઅચરજીવ તે ઠાય; પણ એકઆત્માવિશેષ સરગો તે વિરાટજગ. ૭ વિરાટરૂપેએકઆતમા. નથી બીજુંઅન્ય; તેરૂપ કહ્યુંવેકહુ, સ્થુળ ચરઅચરતેમન. ૮ ચરણતળેપાતાળકે, મણહરસાતળજાણીયે; મહાતળએગુલ્ફરહંકરી વીરાટ વખાણીયે. ૯ જાનુજ વીતળ ૭,વિતળઅુકટીદેશ;તેઅકતળાકેમહર ક,શીશુમજાપતીએશ. ૧૦ આકાશમંડળપાળપેટજ.ઉદરસાગરસાત;જઠર તેવડવાનળ, રૂહેભુતલોકવિખ્યાત. ૧૧ મહલોકતેકંઠનાળે,જનલોકમુખકહેવાય;યમલોકરહે છેદંતદાઢયા, વરૂણતેરસનાય. ૧૨ અશ્વનીકુમારતેઘ્રાણઇંદ્રી, ચરલોક ભ્રકુટી વીષે; લલાટેતપલોકમુસ્તક, સત્યલોકરહેમુખે. ૧૩ નેત્ર દીનક હસ્ત વાસવ, રામાવલીવનરાય; ત્વચાવાયુપૃષ્ઠઅધરમ; પર્જન્યરેતકહેવાય. ૧૪ ક્ષુધાતે દુરભીક્ષજાણો, ક્રોધસંકટસહાર; મોહપાસણપજાનુંતે, મૃત્યુભય રઘાર. ૧૫ મન ચંદ્રમાબુદ્ધિવિરંચી, નારાયણચીનરૂપ; અહંકારતેમહારૂદ્રરૂપે, મુખતેઅગ્નિઅનુપ ૧૬ લોભજાણ્યાઅધરબેગીરી, અસ્થિસરીતાનાડ; એવીરા આવરણ સુધી,

એકછેગતઆડ. ૧૭ એકએકથીદશગણું આવણુ, છેઅપાર અનુપ; એક પુરૂષ
વ્યાપકરહ્યોસઘળે, અકળઅલખસ્વરૂપ. ૧૮ જેમબાજીગરવીસ્તારેલીલા, સમેટે
નીરધાર; એમપુરૂષસૃષ્ટિસમેટે, ત્યારેકહેવાયસંહાર ૧૯ જેમ ઊરણુ નાભી જાળ
કાઢી. રમેતેરીમાંહે, પાછીસમેટેમુખેએમલય, સૃષ્ટિપુરૂષમાંહે. ૨૦ જેમઉત્પત્તિ
તેમલય, પામેસઘળું તેહ; પ્રલયપંચકહ્યું જથા, એસુણોરાઘવનેહ. ૨૧ પીંડનેબે
પ્રલયનીત્ય, નીમીત્તનીં બ્રાહ્મણ; ત્રીજોપ્રલયત્રીલોકનો, કરેવીધિનીં બ્રાહ્મણ. ૨૨
ચારેયુગજ્યશહસ્ત્રવેળા, સૃષ્ટિને. લયથાય; પ્રલયનામજતેતણું, તમો સણો શ્રી
રઘુરાય, ૨૩ આઠલક્ષયોજનચઢેપાણીલોક સુધીજાય; બ્રહ્માનીંધ્રાકરેત્યાગે, પ્રલય
તેકહેવાય. ૨૪ હવેમહાપ્રલયતેયકહ્યું વરશે શતવરસઘનમાળ, શતવરસસુરજ
તપે, દ્વાદશશોષસુખનીજવાળ. ૨૫ બ્રહ્માંડબળીનેભસ્મથાયે, ત્યારે અગ્નિ શોસે
નીર; લયથાયઅગ્નિવાયુમાંઆકાશમાંહેસમીર. ૨૬ નભતમોગુણમાંજઇ ભળે,
૨૭ માંહેતેપ્રલયથાય; રજસમાયેસાતવીકમાં, અહંતતવસત્વસમાય, ૨૭ અહં
તત્વ.........માંહે; સમાયગુણહિન; મહતત્વમ;પામગે,પ્રકૃતીપુરૂષમાં લીન. ૨૮
તે......અગ્યાગઅખંડનીરમળ, સદાએકરસરૂપ; એપુરૂષોત્તમ આનંદઘન, સુખ
જ્ઞાન:પઅનુપ. ૨૯ તમોહોરઘુનાથજી, સઘનાઆતમાઇશ; ભક્તિથકીસાક્ષાત
જાણ્યું. ......ગહીશ. ૩૦ ભક્તિવીનાનવલેશથાહે, સ્વરૂપકેરું જ્ઞાન; ભક્તી
થેઅંતરમાં હ્રદયાંભાસેશ્રીભગવાન.૩૧હવેપ્રલયઅત્યંતીકકહ્યું,રઘુવીરસુણજો
......; વળીજ્ઞાનપ્રલયએનકહે, માનુ ભાવપંડીત જેહ. ૩૨ જેજ્ઞાનિ જાણે એક
બ્રહ્મ. અખંડરૂપઅભેદ; આભાસવીશ્વપરંનથી; પામ્યેજથા નીર્વેદ . ૩૩ જેણે
પ્રાણઆરાધઅક્ષ...રી, જ્ઞાનઅગ્નીમાંહે; જગતદ્રષ્ટીટળીતેની; દ્વૈતનસુઝે ક્યાંહે.
૩૪ અદ્વૈતપદઅનુભવ્યું તદા, એકપુરૂષઅખીલપ્રેકાશ; બ્રહ્માંડમાં ભરપુર આતમા,
રહ્યાયથાઅવકાશ. ૩૫ જ્ઞાનકરીનેવીશ્વટાળ્યું, જીવન્મુક્તેજેહ:.અપ્રલય કહિયે
પંચમોરઘુવીરજાણોતેહ. ૩૬ અભ્યાસનાઅપવાદકરતા, ઉભરેજેરૂપ; તેતેસત્ય
સ્વરૂપછે, બ્રહ્માંડરાભુપ ૩૭ શ્રીરામનેગુરૂયેકહ્યું તે,જ્ઞાનસીંધુ અપાર; સેસંદ
બુદ્ધાયેકરી,કીધં ......ચૈનીસ્તાર. ૩૮ અધ્યાત્મજ્ઞાનગુરૂથકી. સાંભળ્યું શ્રીરઘુવીર
ત્યારેઅંતરલક્ષમં...ઇ, વૃત્તીથયાપોતેસ્થીર. ૩૯ સમાધીસ્થથયાહર્યાનીજરૂપનાં
નીરવાણ; સમાધિ...હરામનેને, એકઆસનજાણ. ૪૦ અષ્ઠાદશ દીન વહિ ગયા.
નવજીવેબોલેરામ; ...માધિમાંભુલીગયા, અવતરકારણકામ. ૪૧ ત્યારે...ય દશ
રથથયાદુખીયા, ...ચેકૌશીકમુન્ય; સઉશભા ચીંતાતુર થઇ, બોલ્યાવીશ્વામીત્ર
વચન. ૪૨ હેનરૂ ...રામનેબોલાવો, તોસરવનેથાયસુખ; રાયદશરથ કરે ચીંતા,

પામેછેઘણું દુઃખ ૪૩ વશીષ્ટવળતારામપાસ, આવી બોલ્યા વચન; રઘુવીરરા જધીરાજહાવે, ઊઘાડોલોચન. ૪૪ તમોજ્ઞાનસમાધીરૂપછો, વીક્ષેપઆવર્ણ રહીત; ભગવંતહો; સચ્ચીદાનંદસહીત. ૪૫ હવેયજ્ઞરક્ષણકરો જઇ, અસુર વધનું કાજ; દેવબંધીપડયાછેતે, છોડાવોમહારાજ. ૪૬ એમઘણાંવચનગુરૂએકહ્યાંત્યા-રે, ઉઠયાથઇસાવધાન; લોચનઊઘાડીમધુરહાસે, હસીયાશ્રીભગવાન ૪૭ પ્રદક્ષીણાકરીનેનમ્યાબે, મુનીનેતેણીવાર; રાજાદશરથહર્ખજપામ્યા, થયો જય જયકાર. ૪૮ ॥ વલણ ॥ જયજયકારથયોતદા, પછેસ્નાનદાનપ્રભુ આચર્યા; રાજા મુનીવરબંધુસાથે,શ્રીરામેભોજનકર્યા. ૪૯ ॥ ઈતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલ્મીકી નાટકઆરાયાં બાળકાંડે શ્રીરામવશીષ્ઠસંવાદેઉત્પત્તીપ્રલયોરકથનંનામ ચતુરવીંશતો અધ્યાય. ૨૪ ॥

અધ્યાય ૨૫ ॥ રાગ સામેરી

॥ શ્રી રામ લક્ષ્મણ સત્વર થયા, ધર્યા વસ્ત્ર આભુષણ ચાર; ભાથા ધનુષ લેઇઆજ્ઞામાગી, રાયની તેણીવાર. ૧ ગુરૂને ચરણે નામી મસ્તક, વીશ્વા મીત્રનીસાથ, મનવીયોગેદુઃખેકરીથયા, વ્યાકુળગાત્રભૂપનાથ. ૨ ત્યાંથી આવી ગંગાસુધી, સુમંતરથીઠર્યા તાંય. પછેરામ લક્ષ્મણવીર; વીશ્વામીત્રસાથે જાય. ૩ રથમાંહેબેશીપરવર્યા, મુનીસહીતમનોગામી; વાયુવેગેરથચાલ્યો, આવ્યા ગંગાતીર. ૪ શ્રીગંગાજળમાંસ્નાનકર્યા, સંધ્યાનસંધ્યાકર્મ; પછે નાવડીને ઉતર્યા, રથમાંહેબેઠાપર્મ. ૫ રઘુવીરપુછેમુનિને, તેયંગાનિ ઉત્પત્ય, કયાં થકી આવી કોણલાવ્યું, કહોપ્રભુજનેસત્ય ૬ શ્રીરામનાંવાકરસુણી, બોલ્યાવીશ્વામીત્ર વચન; ઉત્પન્નથયુંગંગાતણી, રઘુવીરધરજોમન. ૭ એકસમે શ્રી મહાદેવ જીએ, કર્યો મુનેભ્રમ; ત્યારેઆવ્યાસરવેદેવતા, વીણુંવીધીમહાભાગ. ૮ ઉમાસાથે આવીયા, મોટામોટામુનીવર; દિક્ષાલેઇમહાદેવબેઠા, થવા મં જગન, ૯ ત્યાં દેવમુનીવરસીદ્ધચારણ, લોકપતિસહુજેહ; બ્રહ્માવિષ્ણુઆદી સુર. યજ્ઞમાં બેઠા તેહ. ૧૦ પુરણાહુતીપુજાસમે, આવિયાંઉમયાત્યાંહે, શણગાર અદભુતચીરચોળી ધર્યાઅંગજમાંહે ૧૧ ત્યાંહે; વાયુવાયોતેસમે, ઉમયાકેરે પ્ ન; સતી અંગથી અંબરખસ્યુંઉઘાડું તન ૧૨ તેઅંગજોઇઉમયાતણું, વિ યા વિહ્હળ મન; કામાતુરપરમેષ્ટિપોતે, ભાનભુલ્યાતન, ૧૩ કુદ્રષ્ટીયેજોયુંવીધાતા, દીઠુંસરવેએહ; ત્યારેદેવમુનીવરનીચ્ગુશીવ; સહુકહેવાલાગ્યાતેહ. ૧૪ અરે બ્રહ્માતમો અહિંથી, ઉઠીબેસોદુર; તમેકુદ્રષ્ટિકરીસતિઉપર, થયાપાપીપુર. ૧૫ પ્રજાપતિપસ્તાય છે, ઘણીલાજઆણિમન; દેવમુનિવરવિષ્ણુસાથે, બોલ્યાદીન વ ત. ૧૬ હવે શીક્ષા

વોમુનેસર્વમળી, અનુગ્રહકરોસ્વામીન; શરવેમળીપછે વિચાર્યું, બોલીયા ન્યાય વચન. ૧૭ અરેવિધીશરવેતીરથનું; શહુતત્વકેરૂંશાર; તેમેળવીકરોસ્નાન ત્યારે; થશોશુદ્ધઅપાર. ૧૮ પછેબ્રહ્માયેમેળવ્યુંશરવે, તીરથકેરૂંશાર; શહુ તત્વ લેઇ, નીચોવીકાઢયુંવાર. ૧૯પવીત્રવસ્તુજેટલી, અઉષધીપાવનજેહ; એમશાર શસ્ત્રે તણુંલેઇને,ભર્યુંકમંડળનેહ ૨૦ પછેસ્નાનકીધુંપ્રજાપતી, પાવનથયાનેણી વાર; સહુદોષદુરથયોતદા,વરતીયોજયજયકાર, ૨૧ પછેસ્નાનકરતાંજળ વધ્યું તે. ક-મંડળમોઝાર; વિધીલેઇગયાસત્યલોકે, રાખીયું શુભઠાર. ૨૨ કેટલાદીવસ ગયા પછી, હરીથયાવામનરૂપ; બળીરાયનેઘેર આવીયા. ભુદાન આપ્યું ૨૩ ત્યારે ત્રીવીક્રમથયાવીશ્વરૂપે, પ્રથ્વીભરવાકાજ;વિરાટરૂપે વીસ્તર્યા. બળી છળ્યો શ્રી મહારાજ. ૨૪ વામપદપાતાળલક્ષણ, સતયલોકજજ્યાંહે; તેચરણ જોઇ વિષ્ણુ તણો, વીધીહરખીયામનમાંહે. ૨૫ પેલાકમંડળમાંજળહતુંજે, સાર કેરૂં સાર; તેજળેવીષ્ણુચરણુંધોયે. પખાળ્યોતેણીવાર. ૨૬ તેજળચરણું વિસ્તાર પામ્યું, ક્લેતાંનઆવેપાર; પ્રજાપતીગેકરીપુજા, થયોજયજયકાર ૨૭ તેચરણજગઅતી પાવન, પડયું ગંગાનામ; વિષ્ણુપદનાસ્પરશથી, વાધ્યુંઅધીકઅભીરામ. જેમ સુમુક્ષમળેમુક્તગુરૂને, થાય પુરણકામ; એમ વીષ્ણુ પદનખસ્પરશી જગ, થઇ પાવનગંગાનામ. ૨૯ વિષ્ણુચરણજવાએમથયા, રહ્યાંસત્ય લોકજ માંહે; ઘણી સ્તુતીબ્રહ્માએકરી, ઉજળઅમીતમહીગાજયાંહે. ૩૦ એમપ્રગટ ગંગાજી થયાં રહ્યાં બ્રહ્મલોકમોઝાર; હાંનેપ્રથ્વીઉપરઆવ્યાંજેમ, તેનોકરૂંવિસ્તાર. ૩૧ ॥ વલણ ॥ વિસ્તારકરૂંજેમઆવ્યાંગંગા, પ્રથ્વીતળમોઝારરે; વિશ્વામીત્રકહેરામને, સુણોદશરથરાજકુમારરે. ૩૨ ॥ ઇતીશ્રીરામચરિત્રેસંમતવાલ્મીકીનાટકમાંરામાયણેબાળકાંડે શ્રી રામવિશ્વામિત્રસંવાદે ગંગોત્પત્તિર્નામ પંચવીશોધ્યાય.

અધ્યાય ૨૬ ॥રાગ મારૂ ॥

બોલ્યાકૌશીક સુણો રઘુરાય, કહું પાવન પુન્ય કથાય. પુર્વે તમારા કુળ માંહે, થયાસગર ભુપતી ત્યાંહે. ૧ તેને રાણીઓ બેસુભમન, રૂપીવચન શક્તીથયાતન, રાણીનેસાઠહજાર. એકનેએકથયોકુમાર, ૨ નામઅશમંજશ અભીરામ, સાઠહજારનાંકહેકોણનામ, રાયસગરસુધરમીઅપાર, અશ્વમેધઆરંભ્યાસાર, ૩ નવાણું થયાપુરણજ્યારે, શતમોઅશ્વયજ્ઞકર્યોત્યારે, ઇંદ્રને થઇચીતા મન, મારૂંલેશેઇંદ્રાસન. ૪ આવ્યોઇંદ્રઅદ્રશ્યતેઠાર. તેણેહરણકર્યોતોખાર, પુરવ સાગરકપીલાશ્રમ, તપઆચરેપુરણબ્રહ્મ. ૫ તપભંગકરેજનજેહ, ભસ્મથાયબળીનેતેહ, તેઠેક મુકીગયોખાર; ગયોસુરપતિસ્વર્ગમોઝાર, ૬ પુત્રસગરનાસાઠ

હજાર, ખોળેઅશ્વ નેઠારેઠાર, સ્વર્ગમૃત્યુને પાતાળ, ગીરીસરીતા સરવન જાળ.
૭ મહાક્રોધીવીરઅભંગ, વજસરીખાંજેનાંઅંગ, ખણીપૃથ્વીઅપારઅઘાત, તેના
સીંધુથયાછેસાત. ૮ એમખોળીનેથાક્યાએહ, નવજડેયોયજ્ઞવાજીતેહ; એવેમળી-
આનારદમુન્ય, તેનીસાથેબોલ્યાવચન. ૯ પુર્વેસીંધુનીતીરેસાર, કપીલાશ્રમબાંધ્યો
તોખાર, એવુંકહીગયામુનીસ્વર્ગમાંહે, સગરાતમજ આવ્યાતાંહે. ૧૦ દીઠોઅ-
શ્વનેતેણેસ્થાન. મુનીબેઠાધરેછેધ્યાન; દીઠોઅશ્વબાંધેલોજ્યારે; બોલ્યાક્રોધકરીને
ત્યારે, ૧૧ અલ્યાદંભીકચોરઅજ્ઞાન, બાંધીઅશ્વધરેછેધ્યાન; કહ્યાંઅતિઘણાંકઠણ
વચન, ધ્યાનભંગથયુંમુનિજન, ૧૨ નેત્રઉઘડીયાંતતકાળકાળ, જાણે પ્રલેઅગ્ની
નીઝાળ. બળ્યાજ્વાળેકરીનેકુમાર, થયાભસ્મતેસાઠહજાર, ૧૩ જુવેસગરભુપ-
તીવાટ. નઆવ્યાસુતથાયઉચાટ, અશમંજશકેરોતન, નામઅંસુમાનરતન. ૧૪
પીતામહની આજ્ઞામાગી, ચાલ્યોખોળવાનેઅનુરાગી; કાકાનીકરતો પરીશોધ,
સીંધુતીરેઆવ્યાઅવીરોધ, ૧૫ બેઠાદિઠાકપીલમુનીજન, કરીસ્તુતિવીરમળમન
થઇપ્રસન્નબોલ્યાભગવાન, માગ્યમાગ્યઆપુવરદાન. ૧૬ બોલ્યો અંશુમાનસ-
લગ્ન, અશ્વઆપો પુરણથાયયજ્ઞ; મુજકાકા પામ્યાઅવગત્ય, તેતણીબતાવોસદ
ગત્ય. ૧૭ બોલ્યાકપીલસત્યવચન, તારોઅશ્વ લેઇજાતન, મુજધ્યાન ભંગકર્યું
જેહ, બાળીભસ્મથયાછેતેહ. ૧૮ સત્યલોકથીઆવેગંગ, કરેસ્પર્શભસ્મજળસંગ;
ત્યારેપામે એઉદ્ધાર, માટેગંગાલાવો નીરધાર, ૧૯ સુણીવાણી કપીલની શુદ્ધ,
અંશુમાનવિચારીબુધ, સગરાતમજબળીયાતેહ, તેનિભસ્મપડીતીજેહ. ૨૦ એક
કુપસાંનાંખીત્યાંહે, હયલેઇઆવ્યોપુરમાંહે, કહીભુપતિનેસહુવાત. સુણીરાયેકર્યો
આંસુપાત. ૨૧ અંશમાનનેઆપીરાજ. નૃપવનમાંગયાતપકાજ; અશમંજનરા
યનેતન, તેતોપરલોગયોછેવન. ૨૨ અંશુમાનકરેછેરાજ, કુળધર્મરીતીનુંકાજ, તે
એકથયોસંતાન. નામદીલીપમહાબળવાન. ૨૩ દીલીપનેરાજયાપ્યું, અંશુમાન ગ
યોછેવન, બેઠોધ્યાનધરીમહારાજ, ગંગાનુંતપકરવાકાજ. ૨૪ ઘણાદીવસકર્યુંતપાચ
ર્ણ, નાવ્યાંગંગાતેપામ્યોમર્ણ; વૃદ્ધિપામ્યોદીલીપરાજન, થયોતેનેભગીરથતન. ૨૪
પ્યુંરાજ, ગયોદીલીપગંગાતપકાજ, નાવ્યાં ગંગાથયાબહુદીન, પછેમૃત્યુ પામ્યો
રાજન. ૨૭ તેભાગીરથેજાનીવાત; નથીઆવતાંગંગામાત. [illegible] નીશ્ચે હુંલાવું
આઠામ. તોભાગીરથમારૂનામ. ૨૭ ઉઠીનેચાલ્યોતેણીવાર, તપકરવાવનમોઝાર
જેમેરૂથકીદક્ષીણપાસ, માનસરોવર છેસુખરાસ. ૨૮ મયનાકપરવત છેજ્યાંહે,
ભુમીકનકતણીછેત્યાંહે, તે ઠેકાણેભગીરથભુપ, તપઆચરયુ [illegible] અનુપ. ૨૯
તેતપેસ્વર્ગભુમીડોલાવી, ગંગાયેકહ્યુંધ્યાનમાંઆવી, હુઆવુ [illegible] સીસ્થોજાય મારી

ધારાધરશેકોણ, ૩૦ કાઢયખોળીતેને તતકાળ, નીકરભેદીભુ જઇશપાતાળ, ગં-
ગાનાંએવાંવચન. રાયેઆરાધ્યાપંચાનન. ૩૧ શિવકહેસુણ દીલીપ કુમાર; ઝુ
ઝરીશગંગાનીધાર, ત્યારેઉતર્યાંસુરસરીત્યાંહે, પડીધારાતેશીવજટામાંહે. ૩૨ અ-
ભીમાનકર્યુંતેકાળ શીવસહીતચાલું પાતાળ, શીવેવિચાર્યું તેમનમાંહે; ગંગાગુચ-
વાયાંજટામાંહે, ૩૩ નીકળાયુનસુરસરીતાય; એવિમહાદેવની પ્રભુતાય; સ્તુતી
કરીનુપતીએઅપાર; તીયારેચાલીગંગાનીધાર, ૪૪મેરૂશીષપડીતેધાર, મહાપ્રચં
ડનેવેગેઅપાર, તીહાંથીધારાથઇત્રણખંડ, ત્રણલોકમાંચાલીપ્રચંડ, ૩૫ નામસુ-
રસીસ્વર્ગેતીહાંહે, ભોગાવતિ તેપાતાળમાંહે, આવ્યાંભુતળભગીરથીનામ, જોઇ,
ભુપથયોઅભીરામ. ૩૬ ગંગાકહેપુરણકામ, ચાલ્યદેખાડપીત્રીનો ઠામ, રથબેશી
આગળથયોરાયપુઠેચાલેપ્રવાહગંગાય. ૩૭ ફેરેડેગીરીવરચાલેધાર; થાયશબ્દપ્રચંડ
અપાર, એકમુનીવરમારગમાંહ્ય, ધ્યાનધરવાબેઠાત્યાંહ્ય. ૩૮ રાયકહેમુનીશું બે-
ઠાઆંહે; આવેગંગાતણાશોતેમાંહે. અંજનીભરીનેમુનીજન, ગંગાજળકર્યુંપ્રસન.
૩૯ રાયનેથઇચીંતાઘણી, કરીસ્તુતિમુનીવરતણી, જાનુમાંથીતેકાઢીતેઠામ, માટે
જાન્હવીપડીયું નામ. ૪૦ગયાંગંગાતેસીંધુમોજાર, ભસ્મકુંપભરાયોતેવાર; ગંગા-
સ્પરશેથયોઊદ્ધાર, પામ્યાસદ્‌ગતીસગરકુમાર. ૪૧ થયોવીશ્વમાંજયજયકાર, પા
મ્યામુનિજનહર્ષઅપાર; અઢસુંદરશોભારમ્ય વણામુનિયેકર્યા આશ્રમ, ૪૨ થયાં
અનેક ક્ષેત્રનેધામ કર્યાપાવનભુતળઠામ વિશ્વામિત્ર કહેસુણોરામ. એમઆવ્યાં
ગંગાઅભિરામ. ૪૩ જેકોસાંભળેએહકથાય. નારનારીતેપાવન થાય; તેનુંજન્મ,
મરણદુખવામે ગંગાસ્નાનતણું ફળપામે. ૪૩ ॥ વલણ ॥ ફળપામેપિયે, તેસુણી
હરખ્યાશ્રીરઘુવરે, ૪૪ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંબાળ
નાંડેભગીરથેનંગાયગમનનાતષટવીશોધ્યાય. ૨૬ ॥

અધ્યાય ૨૭

॥ રાગમેવાડો ॥ વિશ્વામિત્રનાંવચન સુણીને. હરખ્યા લક્ષ્મણરામજી; ગંગાની
ઊત્પત્તિસુણીજે ભગીરથીપડીયું નામજી. ૧ પછીત્યાંથકી આગળચાલ્યા. ત્રણે
સધાશ્રમનેપંથાં. રામનેવિશ્વામિત્રભણાવે. અનેકપ્રકારનાગ્રંથજી. ૨ અસ્ત્રમંત્ર
નાવીધકેરા, યુધકળાબહુભાતજી; વિશ્વામીત્રપ્રવીણકર્યા, તેશીખ્યાબન્નેભ્રાતજી.
૩ ત્યારેઆગળચાલતાંબેમારગઆવ્યા, મુનીનેપુછેરામજી, બેમારગમાંજેહોયઢુકડો
તેકહોમુજનેઅત્રરામજી. ૪ ત્યારેકૌશીકકહેવામપંથવેગળો દક્ષીણપંથનજીકજી
પણએમારગમાંતાડીકારહેછે, તેનીછેઘણીબીકજી; ૫ ત્યારેરામકહેએમારગચાલો
નહીથાયકાંઇવાંકજી. બાણઘણાટરથનોરવવાજે; આવ્યું તાડીકારણ્યજી. ૬ એવે

રથનોપડઘોસાંભળી આવીતાડીકાતેણીવારજી. એકશબ્દસ્વારણનુંબળછે પ્રચંડ
રૂપઅપારજી. ૭ સોએકમુનીમુખમાંખાધ્યાછે, પાપણીહીંસવાનજી; એવી કુંભક-
ર્ણનિભગ્નીઆવી, તનુપર્વતસતુસમાનજી. ૮ બારગાઉલગીમુખપહોળુંછે. ને
જ્જાળેઅંગારજી; પંચકોશનોઅકેકોસ્તનછે, શીરગીરીશ્રંગ આકારજી, ૯ અ-
નેકરાક્ષણીઓલેઇસંગે, આવીમારગમાંહેજી, શ્રીરઘુવીરનેદેખાડીછે, વિશ્વામીત્રે
ત્યાંહેજી, ત્યારેશ્રીરામેકોદંડચઢાવ્યું, શરકીધોસંધાણજી, મુનીઆજ્ઞામાગીરઘુ-
વીરે, મુકયુતીક્ષણુબાણજી. ૧૧ જેમઅગનીકેરીજ્વાળાચાલે, ચમકેતડીતઆકા-
શજી, એમરામબાણુધુમવતુંચાલ્યું કરતુંદીશાયો પ્રકાશજી, ૧૨ અકસ્માતઆ-
વીનેવાગ્યું તાડીકાનારૂદેમાંહેજી; બાણુસંગાથેપ્રાણગયા, મૃતથઇપડીપૃથ્વીમાંહેજી
૧૩ પડતામાંતેણેચીસજનાખી, ખળભળીયુંબ્રહ્માંડજી, બીજીઅનેક રાક્ષસીસા-
થહતીતે, રામેકરીશતખંડજી. ૧૪ આકાશમાંહેવિમાનમાંબેશી, દેવજુવેતેણી-
વારજી; દુંદભીનાદકરીપુષ્પવૃષ્ટી, કહેતાજયજયકારજી. ૧૫ તાડીકાનોવધરામે
કર્યોમુણી હરખ્યાસરવેલોકજી; મુનીવરમન આનંદપામ્યા, ટળીયોભયનેશોકજી
૧૬ ત્યાંથકીસીધાશ્રમમાંઆવ્યા, રાજકુંવરરૂપીસાથજી. ત્યારેજાણ થયુંછેસરવ
રૂપીને, જેઆવ્યાકૌશલનાથજી. ૧૭ જેમસરીતાકેરૂપુરચઢેજાય, સાગર ભગવા
કાજજી; એમરામનેમળવા દશેદિશાથી, આવ્યાસકળમુનીરાજજી, ૧૮ પછેય-
જ્ઞારંભકર્યોગાધીસુત મંડપવેદીવિશાળજી; કુંડમાંઆહુતી થઇચાલતી, પ્રગટી
અગ્નીજ્વાળજી. ૧૯ વિશ્વામીત્રદિક્ષાલેઇબેઠા, અનેકમુનીવરપાસજી, રામનેકહ્યો
તમોરક્ષાકરજો, ચમનેઅસુરનોત્રાસજી. ૨૦ મારીચનેસુબાહુઆદે, આવીનેકરશે
ભગવાનજી. ત્યારેરામકહેમુનીવરનવબીહીશો કરોસુખેથીયગનજી, ૨૧ પછેરા-
મલખમણબેસજથઇઉભા, ગ્રહીધનુષનેબાણજી, મુનીવર મંત્ર ણેમાજીને, વેદ
સુત્રનીરવાણુજી, ૨૨ સ્વાહાકારનેસ્વધાકારના, શબ્દથણાત્યાંથ જી, વષટકાર
ઓંકારતણિધુની, મુનીવરભણુતાજાયજી. ૨૩ યજ્ઞચાલતો થયો ારે, એમકરતાં
ગ્રહિમધસતજી. ત્યારેમારીચનેસુબાહુબળીયા આવ્યાઅકસ્માતજી, ૨૪ તાડીકા
વધસાંભળીતતક્ષણ, ક્રોધેભરાયાવિરજી; વીશકોટી રજની ચ ાથે, આવ્યાસ્થુ
ળશરીરજી. ૨૫ સીધાશ્રમની પાસેઆવી, કરીગર્જનાઘોરજી બ્રાહ્મણ સરવેભ
ડકીઉઠયા, કરતાશોરબકોરજી ૨૬ સુણોકૌશિકહવેકેમરહેવાશે આવ્યોઆપણો
અંતજી એબાળકતેશું રક્ષાકરશે, દૈત્યમહાબળવંતજી. ૨૭ ત્યા વીશ્વામીત્રવીનેવ
ચનેકરી, આપેસહુનેધીરજી; બાળકએનવજાણુશોનીરબળ, રા ક્ષ્મણબેવીરજી
૨૮ પુરણપુરૂષોતમલક્ષ્મીપતિ, આદી નારાયણજેહજી: દ ધારવાઅવતર્યા

પોતે,ધરમસ્થાપવાએહજી. ૨૯ એકબાણેજેણેતાડીકામારી, એવાદશરથતનજી;
માટે રક્ષાકરશેરૂડીરીતે,ભય નવ ધરશોમનજી. ૩૦ ॥ વલણ ॥ ભય નવધરશો
મનવીષે, એરક્ષાકરશેરામરે; એમવિશ્વામિત્રધિરજઆપી, મુનીબેસાડ્યાઠામરે.
૩૧ ઇતીશ્રીરામ ચરીતરે સંમત વાલ્મિકી નાટકધારાયાં બાળકાંડે શ્રી રામેણુ
મુંડિકાવ્યાનંતરં યજ્ઞાદંભોનામસપ્તવિંશોધ્યાય.૨૭ અધ્યાય ૨૮ રાગમારૂ.

આપેધીરજગાધીકુમાર, એવે આવ્યા અસુરઅપાર; યજ્ઞ મંડપ ઉપર જાણ, નાખે વૃક્ષગીરીપાષણ. ૧ યજ્ઞરક્ષાકરવાવિશેક, રામેધરીયાં રૂપ અનેક; ચારેપાસેઊભારધુવિર, અતીબાણમુકેરણધીર. ૨ યજ્ઞ મંડપ ઉપરવેદ, શરપંજરકરીયુંઅભેદ; કાળીરાતઅંધારીઘોર, દૈત્ય દારૂણ કરતાસોર. ૩ છુટેઅખંડ શરનિરધાર, જાણેવીધુતનાચમકાર; વીશકોટી નીશાચરજેહ, રામેસરવસંહાર્યા તેહ. ૪ કોનાછેદ્યાભુજનેચર્ણ, ઊરૂજંધાકટીશીરકર્ણ; એમકરતાંથયોછેપ્રભાત, નવદિશેનીશાચરજાત ૫ ઉડયાંઆકાશમાંતેદીશ, ભમતાંફરેદૈત્યનાં શીશ; કઈ વૃક્ષઉપરકબંધરણી, દેખાયાંજ્યારેઉગ્યોતરણી. ૬ રહ્યા વીશકોટીમાંબેવીર, મરીચીનેસુબાહુવિર; આવ્યાયુદ્ધકરવાતેજાણ, ગદાઓગ્રહીનેનીજપાણ. ૭ ઘણું યુદ્ધથયુંતેઠાર, કહેતાંગ્રંથપામેવીસ્તાર; પછેરામેવિચાર્યુંમન, હવેએનેપમાડુપતન. ૮ કરીકરોધમુકયુંએકબાણ, મહાપ્રચંડ તે નીરવાણ; તેણે છેદયું સુબાહુનું શીશ, પામીમરણપડયોતેદીશ. ૯ લાગીઝપટતેશરનોપવન, તેણેમારીચીઉડયો ગગન; તેજઈપડયોસાગરપાર, ભયપામીરહ્યોતેઠાર. ૧૦ થયોઅસુરતણો સંહાર, મુનિકરતાજેજેકાર; સુર આશીશદે અનુકુળ, વરસાવે સુરતરૂ ફુલ. ૧૧ નીશાચરનેમારીતેઠામ, શોભેસીદ્ધાશ્રમશ્રીરામ; મહાકલ્પેશ્રષ્ટીસંહાર, એકબ્રહ્મ શોભેજેમસાર. ૧૨ જેમનક્ષત્રમંડળલોપી, તપેદીનકરતેજેઓપી; તજે વીષય પ્રપંચવિકાર, શોભેનીરમાળજોગીસાર. ૧૩ એમ શોભેપુરણકામ, મુની રક્ષા કરીશ્રીરામ; જેમજઠરાઅન્યપચાવે, પણ ગર્ભનેઆંચનઆવે. ૧૪ એમ જગ્ન મુનીવરકેરી, કરીરક્ષારામેઘણેરી; સહુમુનિવરઆશીશદેતા, રામરૂપરૂદેમાંલેતા ૧૫ સહુએ ઓળખ્યાશ્રીભગવાન, ગુણઈશ્વરનાબળવાન; ત્યારે મુનીવર પ્રત્યે વચનહશીબોલ્યાગાધીતન. ૧૬ તમેરામનેકહેતાબાળ, દીઠો પ્રતાપ આણેકાળ; તેજસ્વીનવગણ્યેકનીષ્ટ, જેનાંપ્રાક્રમપ્રૌઢવરિષ્ટ. ૧૭ રવિમંડળ નાનું ભાસે, પણવિશ્વસકળનેપ્રકાશે; કળશોદભવનાનેવાન, કર્યુંસાગરજળનુંપાન.૧૮ નાના વામનરૂપઆખંડ, કર્યુંબેપગલાંબ્રહ્માંડ; પંડિતનીબુદ્ધીલગાર, જાણે સરવશાસ્ત્રનો સાર. ૧૯ એમઆ રામનંપ્રાક્રમજેહ, ઘણુંઅપારબળછેતેહ; બ્રહ્માદીકના કાજ્યામાં

નઆવે, કવીવાણીમાં કેમકરીલાવે. ૨૦ થયો પુરણયજ્ઞ પ્રસન્ન, મુની કઉશીક હરખ્યા મન; બ્રાહ્મણનેભોજનકરાવ્યાં, આપી દખણાવસ્ત્ર પહેરાવ્યાં. ૨૧ સહુ બેઠાપામીવર્ત, તેવદુતઆવ્યોએકતર્ત; મીથુલેશ્વરતણોપત્ર, આપ્યોવિશ્વામીત્રનેતત્ર. ૨૨ ગાધિસુતરે વાંચ્યોતેણીવાર, કહ્યા શ્રીરામને સમાચાર; મીથુલાપુર જનકરાજન, તેનેપુત્રીસીતાઉતપન્ન. ૨૩ તેનોરચીયોસ્વયંવરરાયે, ત્યાં મોટો મહોત્સવથયે, આવશેપ્રથ્વીનારાજન, વળીમહામોટામુનિજન. ૨૪ માટેઆપણે જાવું ત્યાંહે, લીલાજોવાજનકપુરમાંહે; એહવાં સાંભળી મુનીનાં વચન, ફરક્યું શ્રીરામનું જમણું લોચન. ૨૫ વળીદખણઅંગભુજાય, શુભશુકનથયા રઘુરાય; એમકરતાંરવીથયોઅસ્ત, કર્યાઆસનવિપ્રસમસ્ત. ૨૬ સંધ્યા વંદન કર્યું રામ, કર્યાં ભોજનપુરણકામ; એકસજ્જાયેસુતાવિર, રામલક્ષ્મણરણનાધીર. ૨૭ પાસે પોઢયામુનિભગવાન, જાણેબાળકપ્રાણસમાન; જ્યાં શામધ્યગઇછે જ્યારે, વિશ્વામીત્રબેઠાથયાત્યારે. ૨૮ મુની કઉશીકમહાતપવાન, કરે સ્મરણ હરીનું ધ્યાનઃ ત્યારેલક્ષ્મણ પ્રત્યેરામ, કરેવારતા પુરણકામ. ૨૯ જોનેલક્ષ્મણમારાવીર, કેવું ધ્યાનધરેમુનીધીર; લાભમનુષ્યદેહનોએહ, હરી ભજનકરે જનજેહ. ૩૦ હરિ નામવીનાલેઅંન, તેજાણો [illegible]તભોજન; પ્રભુનેઅર્પણ નથીકરતા, તેપાપીજાણો આત્મહણતા. ૩૧ દ્રઢભક્તિવીનાજેજ્ઞાન, તેનું જ્ઞાન જાણોઅજ્ઞાન; તેનોધર્મ તે અધર્મકાર, આચાર તેતોઅનાચાર. ૩૨ ભગવંતનીભક્તિરહિત, તેના વીદ્યા અવિદ્યાસહીત; એમલક્ષ્મણને કર્યોબોધ, જેથીટળેસંસારવિરોધ. ૩૩ એવીવાતો કરેબેભ્રાત, એમકરતાંથયોછેપ્રભાત; ઉઠીલાગ્યામુનીને પાય, સ્નાન સંધ્યા કરી રઘુરાય. ૩૪ મુનિસાથેકર્યાભોજન, પછે બેઠા નીજઆસન; સાંભળી અવધપુર વાસ, રઘુવીર થયાછેઉદાસ. ૩૫ સુણલક્ષ્મણવીરવચન, આ[illegible] આવે થયાઅહુ દીન; વાટજોતાહશેત્યાંરાય, કેમધીરજધરશેમાય. ૩૬ વછવીગ[illegible]ગેધેનુજેમ, થયું માતપીતાનેમળીશું. ૩૭ એમવિરહથયોરઘુવીર, ચાલ્યાંનેત્ર[illegible]આંસુનીર; એમ માનુષીચેષ્ટારામ, જણાવેછે પુરણકામ. ૩૮ એવું જોઇને કૌ[illegible]ીક મુન્ય, કહેશું ચાંપ્યાબેતન; પ્રાણવલ્લભમારાવીર, તમેરાખોરૂદેમાંધીર. ૩[illegible] એવું ભાવી જણાયછેઅમને, રામસીતાવરશેતમને, માટેજાવું જનકપુરઆ[illegible] થાઓ શીઘ્ર બે રઘુરાજ. ૪૦ એવું કહીથયાશત્વરમુન્ય, સાથે લીધાઘણા ઋ[illegible]જન; મીથુલાપુર જાવાકાજ, થયા તત્પર શ્રી રઘુરાજ ૪૧ વલણ રઘુરાજ બે [illegible]ત્પર થયા. ધર્યાં ધનુષ ભાથા બાણરે; અનેક મુનીવર કૌશિક શાથે, ચાલ્યા [illegible]ુરજણરે. ૪૨

॥ ઇતી શ્રી રામ ચરિતરે શંમતવાલ્મીકી નાટક ધારાયાં બ[illegible]ાળકાંડે શ્રીરામેણ સુબાહાદી રાક્ષશહનનં નામ અષ્ટવીશોધ્યાય. ૨૮ ॥

અધ્યાય ૨૯ દોહરા જનકપુરજાવાકારણે, ચાલ્યા સુંદરશ્યામ; મુનીવરસંગેચાલતા, મારેરથનવબેઠારામ. ૧ મુનીસંગાથેચાલીયાં, રામલખમણબેભ્રાત; આશ્રમઆવેમુનીતણાં, ત્યાંરહેતાસરવેરાત. ૨ મારગમાંજેમુનીમળે, તેકરેસ્વાગતબહુપેર, આતીથ્યકરેશ્રીરામને, તેડીલાવેનીજઘેર, ૩ એમકરતાંઆગળચાલીયાઆવ્યા એકવનમોઝાર; ત્યાંઅહલ્યાશલ્યાથઇપડી, ગોતમરૂપીનીનાર. ૪ ત્યારેપદ રજઉડી રામની, પવનથકીનીરવાણ; શલ્યાનેસ્પરશીથઇ. અહલ્યાથઇતેજાણ ૫ નેજડમટીને ચેતનથઇપદરજનેપરતાપ; સુંદરરૂપેસુદરી તતક્ષણઉઠીઆપ. ૬ કોઇકહુછેરામેચરણનો. સ્પર્શકર્યોસાક્ષાત: એનોજુઠું જાણજો. ઘટેનહિએવાત. ૭ ધરમ ધોરીંધર રામછે. ગૌબ્રહ્મણપ્રતીપાળ; ક્ષત્રી ધરમ શુભ આચરે, એવા દીનદયાળ. ૮ અન્યક્ષત્રીહિતુ. નવકરે, આતોધરમઅવતાર; ચરણસ્પર્પ તેકેમકરે. બ્રહ્મણીનેનીરધાર. ૯ અહલ્યાચેતવઓળખ્યા રઘુવીરને નીરધાર, પુરવની સ્મૃતિયેકરીમળવાઆવે નાર. ૧૦ અહલ્યાસામીઆવતી, દીઠુ રામેરૂપ; પુછે વિશ્વામિત્રને. સકળભુવનનાભુપ ૧૧ હેમુનીપેલીકોણછે. સનમુખઆવેનાર; ચંપકવરણીવિધુમુખા મ્રગનેણી સકુમાર. ૧૨ જેરંભાને વળીઉરવશી. કરતી હશેતેનીસેવ; હું જાણું તેનાઉદરથી. પ્રગટયાઇંદ્રાદીકદેવ ૧૩ કેઆવેભવા ભ્રિશ્વરી. મુનેઆપવાનેવરદાન; કેરૂષિપત્ની કોઈ આસમે. ઉઠીનિદ્રાવાન ૧૪ કે કૃપાતમારીમહામુની, મુરતીમાન થઇ આજ; મારે કહોતેકોણછે, કૃપાકરીમુનીરાજ, ૧૫ તેવા ધરમ વચન સુણીરામનાં, બોલ્યાગાધીકુમાર; તે અહલ્યાશલ્યાથઇહતી. ગૌતમરૂષિની નાર. ૧૬ તેતમપદરજ પ્રતાપથી. શ્રાપ મુકત થઈ આજ; દરશન કરવા તમતણું. આવે શ્રી રઘુરાજ ૧૭ એટલે ત્યાં આવી તદા અહલ્યા જોડીપાણ સાષ્ટાંગ દંડવતકરીનમી, રઘુવીરનેનીરવાણ. ૧૮ ત્યારે રામ કહે હેસાધવી. ઉઠોહાવે માત, પછેઅહલ્યાઉઠ તેસમે, ઉભીજોડીહાથ. ૧૯ નેત્ર સજળ ગદગદ ગીરા; દ્રઢમતી નીરમળમન; કર સંપુટસનમુખરહી, કરતીરામસ્તવન. ૨૦ જેમ વસંતરૂતુમાં કોકીલા, બોલેમ મધુરીવાણ; એમસ્તુતીકર્તી રામની, રૂષિપત્નીતે જાણ. ૨૧ છંદ જયરામકરૂણાકર પુરણકામદશરથનંદનં, તવનામમનઅલી રામ સુંદરશ્યામ સુરમુનિવંદનં. જયજગતગુરૂજગતાતમાતા વિશ્વંભર જગનાયંક, સ્મરારીમીત્રચરીત્રચીત્રવ ચીત્રજનસુખદાયકં, ૨ જયપરાત્પરપરબ્રહ્મપુરણ, સગુણનીરગુણઅવ્યયં, ચર અચરજીવનીકાયવ્યાપકએકઅજીતઅનામકં. ૩ જય નિગમ અગમઅપારકાર રહીતકઉશલ્યાતનં, સચ્ચિદાનંદઅખંડઅજચૈતન્ય સાક્ષીચીદઘનં. ૪ જય [illegible]પમોચનકમળલોચનદીનજન પ્રતીપાળંક, નીજભક્તવત્સળશરણજનભ [illegible]૬. ૫ જયમીત્રકુળકાનનકમળરંવિચતુરવિહુવીપુ

ધારકં, અવતારકારણુધર્મસ્થાપનરૂષ્ટવીદારકં. ૬ જય યજ્ઞપાળદયાળ કૃત વધ તાંડીકાખરદુષણું, કરશરઅમોઘનીખંડ ધનુષનમામીરવીકુળભુષણું. ૭ બ્રહ્માંડ નાયકભુવનસુંદર, દાનકૃતમમસદગતી, જયશીવરૃદયમાનસમરાળનમામીરામ રમાપતી ૮ મુનીપત્નિકૃતએસ્તોત્રપાવનજપેનરનારીસદા. તે ધન્ય ભુતળ દાસ ગીરીધર. મોક્ષપામેસર્વદા. ૯ ॥ દોહા ॥ તેમસ્તુતીઅહલ્યાયેકરી; જોડીને જુગ પાણ; તમનેઆશીષદેઉછું, હજોસદાકલ્યાણ. ૧ સાઠસહસ્રવર્ષલગી, હું રહિતી જડરૂપ; તેતમપદરજપ્રતાપથી, પામીમુળસ્વરૂપ. ૨ શ્રાપમુકતકીધોતમો, થઈ ચૈતન્યઅભીરામ;માટેસીતાકન્યાજનકની,વરજયે તમનેરામ,૩તેવેસમેત્યાંગૌતમ રૂષી, આ યાઆકસ્માત, મળ્યારામનેહરખશું, ગદગદપ્રેમ અઘાત. ૪ સાષ્ટાંગ કર્યોમુનીનેતદા, બોલીયારાજકુમાર: હવેઅંગીકારસતીનોકરો, એછેસાધવીનાર ૫ તેવાંવચનસુણીશ્રીરામનાંત્યારેહરખ્યામુનીગૌતમ;અહલ્યાનેતેડીગયા,તેપોતા નેઆશ્રમ.૬પછીઆગળચાલ્યારામજી,સાથેમુનિવરવૃંદ;રામપ્રતાપજોઇસહુ,મન પામ્યાઆનંદ.૭અષ્ટકએઅહલ્યાતણું,જેભણશુકરેનરનાર;પાઠકરેશ્રદ્ધાથકી;તેપા મેપદારવચાર. ૮ ॥ વલણ ॥ પામેપદારથચારતેનેકૃપાશ્રીરઘુવરકરે; જે સાંભળે નરનારતે, ભવસાગરસેજેતરે, ॥ ઈતીશ્રીરામચરીત્રેસંમત વા- લ્મિકીનાટક ધારાયાંબાળકાંડેશ્રીરામસ્યઅહલ્યાયાશાપમેચનંનામએકોનત્રીંશોધ્યાય. ૨૯॥

અધ્યાય ૩૦રાગધનાશ્રીઅહલ્યાંકેરોકર્યોઉદ્ધારજી, મુનીસંઘચાલ્યારાજકુમાર જીમારગજાતાંપુછેશ્રીરામજી; ગૌતમપત્નિઅહલ્યાનામજી. ૧ ॥ઢાળ॥ નામ અહ લ્યાશલ્યાકેમથઇકોણહિધોશ્રાપ; તેમુનીવરમુજનેકહો, સંદેહટાળોઆપ. ૨ રા- મનાંવાચકસાંભળી, બોલ્યાવિશ્વામીત્રવચન; ઉત્પત્તિકહુ અ લ્યા તણી. સાંભ ળોદશરથતન ૩ પુરવેબ્રહ્માયેરચીસ્રષ્ટી, ચીત્રવીચીત્રઅનેક, ં સ્વરૂપસુંદર તેજ પુરણ, રચીકન્યાએક. ૪ અહલ્યાતેનુંનામપાડયું થઇજપ્રૌઢ બાળ; ત્યારે દેવ સરવેરૂપજોઇ, મોહપામીયાતતકાળ. ૫ વરવાનેઇચ્છેસુર સકળ, એબ્રહ્મ કન્યા જેહ; વિચારકરીવિધીયેરચ્યો કન્યાસ્વયંવરતેહ. ૬ ત્યારેપ ૧પતિયે પણ કર્યું, એપદારમાંનરજેહ; પૃથ્વીપરીક્રમાકરીઆવે, કન્યાપરણેતે ૭ તેસાંભળીસુરસ કળચાલ્યા, નવલગાડીચાર; પાકશાસનમજા રૂઢ થઇ, ચા યો તેણીવાર. ૮ તે સમેગૌતમસ્નાનકરી. નીકળ્યાગંગાબહાર; તારેમારગમાંગૌ બેમુખી, ઉભી હતી તેઠાર, ૯ જયારેથાયગોપ્રસુતાસમે; વચ્છનુંમુખદેખાય; તે મેસુર ભીબે મુખી. તેભુમીરૂપકહેવાય. ૧૦ તેસમેપ્રદક્ષણાકરેતેને, ભુમીનુંફળ થાય; ગૌતમ રૂષીયે વીચાર્યું, શાસ્ત્રનોએવોન્યાય. ૧૧ ભણીમંત્રગાનીતણો પણાકરીસાત; મન વિચાર્યુંવિધીલોકજેહ, કન્યાવરયાક્ષાત. ૧૨ કહ્યું, ગૌતમ

આરૂનામ; પરહક્ષણાકરીસાતભુની, આન્યેછું આઠામ. ૧૩ વીધીયેવીચાર્યું સત્ય વાયક, મુનિબોલ્યાજેહ; કન્યાપરણાવીતદા, ગઉતમરૂષિનેતેહ. ૧૪ તેસર્વ પેહ સોઇદ્રઆવ્યો, ફરીપૃથ્વીપાર; જુવેતોગઉતમરૂષિ, પરણીયાતેણીવાર. ૧૫ ઘણું ક્રોધઆણિઇંદ્રવળતી; કર્યોવીધિશું વાદ; ચતુરમુખપ્રત્યેનવ ચાલ્યું, પામ્યો મન વિષાદ. ૧૬ પછેલાજપામીગયોપાછો, વીચાર્યુંમનકામ; એકવારકન્યા ભોગવું તો. ઇંદ્રમારૂંનામ ૧૭ તેકન્યાલેઇમુનીઆવ્યા, માડયોગ્રહસ્થાશ્રમ; કેટલાદીન એમવહિગયા; પણઇંદ્રજોતોમમ ૧૮ પછેઅહલ્યાનેઘણે કાળે, થયાં બે સંતાન; પ્રથમજનમ્યોપુત્રતે, મહાતેજસ્વીવીદ્વાન. ૧૯ નામશતાનંદ ભણ્યો વાચા પછી જનકપુરમાંજાય; તેપુરોહિતથયોજનકનો, વળીપુરાણિ કહેવાય, ૨૦ પછે થઇ પુત્રીઅહલ્યાને, અંજનીપાવન; તેકુંવારીનીજઘેરછે, એમવહીગયા બહુ દીન. ૨૧એકસમેસુરજગ્રહણઆવ્યું, પર્વમોટું ત્યાંહ;ગઉતમઅહલ્યાસ્નાનકરવા,ગયાં ગંગામાંહ. ૨૨ તેસ્નાનકરીનેઆવીપાછી, સુંદરીનીજઘેર; ત્યાંમુની બેઠા ધ્યાન ધરવા, જાણીઇંદ્રેપેર. ૨૩ એકલીજાણીઅહલ્યાને, આવીયોસુરભુપ; કપટ કરી ઇંદ્રેધર્યું, ગઉતમરૂષીનુંરૂપ. ૨૪ ઘરમાંહેવાસવઆવ્યો, ત્યારેસતીપુછે પેર, સ્વામીનીત્યપુરાણકર્યાપાખે, કેમઆવ્યાઘેર. ૨૫ કપ કહેમનથયું ચંચળ. વ્યાપ્યો અનમથરોગ; માટેઆવેળાએભામનિ, તુંઆપ્યમુજનેભોગ. ૨૬ ત્યારેસતીકહેમ- ધ્યાનવેળા, સુરજઆવ્યોશીષ; અઘટીતકર્મનથાયહવડાં, ગ્રહણછે આદીશ. ૨૭ સ્વામીનમોસર્વજ્ઞછો, તેજુવોવીચારીન્યાય; આસમેએકૃત્યકરેતો દંપતી નરક પળાય. ૨૮ વાસવકહેતારેકારણશુંછે, શુભઅશુભજેકર્મ; મારી આજ્ઞા પાળવી, એમુખ્યતારોધર્મ. ૨૯ ત્યારવચનસ્વામીતણુંતેમે, કરયું અંગીકાર; પુત્રાબેસા ડીબારણે, અડકાવ્યુંઘરદ્વાર. ૩૦ પછેસંગઆપ્યોસુંદરી, નવકપટજાણ્યું મન; સુરમાયામાંભુલીપડી, ઓળખ્યોનહીસ્વામીન. ૩૧ બારણે પુત્રીહેરતી, જારજ નુનીજેહ; જા ચેથીજોતીતદા. કરીકોટઊંચીતેહ. ૩૨ તેટલેગૌતમ આવીઆ, કરીનીત્યકૃત્યપ વન; ઊંવાડકહીઊભારહ્યા, બારણેતેમુનીજન.૩૩ સાદસ્વામી- નોઓળખ્યોત્યા , નારીથઈભયભીત; કપટજાણ્યું કામનીકંઇ, દીસેછેવીપરીત. ૩૪ અરેદુરાય તું કોણછે, તવ ઇંદ્ર બોલ્યો વાણ; ભામનિ કહે ભોગ શતવર, કરીજા નિરવાણ ૩૫ ભય ઘણોમાની મુની તણો, ઇંદ્ર ઉઠીયો તેની વાર; અબળા ઊઠીબે બાકળી, આવી ઉઘાડ્યું દ્વાર. ૩૬ તવે ઇંદ્ર દીઠો મુનીવરે, નીકળ્યોમંઝાર તેજોઇગૌતમકોપીયા, મનચઢીરીસઅપાર ૩૭ અલ્યાકરમકુડું આચરી, કયા છેમતિપાય; તુજઅંગથાજ્યોસહસ્રભંગ, મુનીયેતેદીધો શ્રાપ ૩૮ વળીપુરૂષા નેબળે, તેંસતિશું કર્યોવ્યભીચાર; માટેનપુંષકતુંથજે. પામજે દુઃખઅપાર. સહસ્રભગઇંદ્રનેઅંગે, થયાંશ્રીરઘુવીર; વળીકેટલાદીનનપુષક

રહ્યો, અગ્નિમોરશરીર. ૪૦ તેમઘણાદીનભોગવ્યું, પછીકર્યુંપ્રાયશ્ચિત આણ; અ ધવાપતીતેભગમટીગયાં, સહસ્રલોચનજાણ. ૪૧ હવેઅહલ્યાશું ક્રોધ કરી, આલ અદીધોશાપ; તુંથજેપાષાણસલ્યા, જારબુદ્ધિઆપઆપ. ૪૨ ત્યારે કર જોડી કહે કામની. મારોનથીઅપરાધ. અકપટરૂપેઆવીયો, મેં જાણ્યાતમતેસાધ. ૪૩ મુ- કહેમેંહાકમારી, ત્યારેકેમનદીધોશાપ; ઈંદ્રેજાણ્યાપછીપુરણ, ભોગ કીધો આપ. ૪૪ માટેશલ્યાથાતું સુંદરી, એકરમતારૂં જાણ; વરસસાઠસહસ્ર સુધિ; ભોગવજે નીરવાણ. ૪૫ ત્યારેદીનથઈઅબળાકહે, અનુગ્રહકરોસ્વામીન; હવે પછી કયારે પામીશતમારૂંદરશન. ૪૬ રૂષિકહેરવીકુળમાંહે, ધરશેનારાયણઅવતાર; તે રા- મના પગ રજથકીપામીશતું ઉધ્ધાર ૪૭ એવું કહેતામાં સલ્યાથઈનેપડીજડ આકાર; પછીઅંજનીશું બોલીયા મુની, કર્યો ક્રોધ અપાર. ૪૮ તેં જારજોયું માતાનું. કર્યું કરમ અઘટીત જેહ; વાનરની પેરેઢુકતી, કરી કોટઊચી તેહ ૪૯ તેદોષમાટેસુતાતુજને, દેઉછું હુંશાપ; કપીરૂપથાજે તાહરૂં, એમ બોલીયા મુનીઆપ. ૫૦ ત્યારે પુત્રીકહે પીતાજી, અનુગ્રહેકરોઆદીન; છોરૂ કછોરૂ થાય પણ, માબાપસાંખેમન. ૫૧ એવાંવચનસુણીનેદયાઆવી, બોલ્યા ગઉતમવાણ; એશ્રાપમીથ્યાથશેનહી, સુણ પુત્રીકહુંપરમાણ. ૫૨ કેસરીવાનર મહા બળી તે, સુરતણોઅવતાર; તેરશીમુખમાતુનેમળસે, થશેતુજભરથાર. ૫૩ અગીયારમા જેરૂદ્રતે,તુજઉદરથાશેતન, તેથકીશુભકીરતીથશે. માનજેસાચું મન. ૫૪ એવું સુણીનેઅંજનિ, લાગીપીતાનેપાય. તેશાપશીશચઢાવીને, રશીમુખપરવતજાય. ૫૫ ઘરભંગથયુંમુનિવરતણું, તપનાશપામ્યું તેહ, ઈંદ્રિઅંજનીઅહલ્યાને; શ્રાપ દીધાજેહ. ૫૬ અગ્નીવીયોગેઉદાશી, દુઃખપામીયામનમાંહે; બદ્રીકાશ્રમમા જઈ તપકરવાબેઠાત્યાંહે. ૫૭ આજઅહલ્યાતેઉધરી, તમચરણરજપ્રતાપ; શુભ રૂપ પામીમળ્યોસ્વામી. નારીથઈનીષ્પાપ, ૫૮ એઅહલ્યાનીઉતપત્તિ, તમનેકહિ ર ઘુવીર; સરાહનાકરીસુણીરામે, ધન્યમુનીમતીધિર. ૫૯ ॥ વ[illegible]ણુ ॥ અતીધીર ચાલીયાજાયમારગ, કરતાવાતવિચારરે; એવેજનકપુરદરથીદીઠાયું, તયારે પુછે જુગદાધારરે. ૬૦ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટકઉધારાયાં બાળકાંડે શ્રી રામ વિશ્વામીત્રસંવાદે અહલ્યોત્પતીકથનં નામત્રીશો[illegible] ॥ ૩૦

અધ્યાય ૩૧ ॥ રાગદેશાખ ॥ શ્રીરઘુવીરરૂષિનેપુછે, ક[illegible]સુજનેમુની જન; જનકરાયનીપુત્રીજાનકી, કેમથઈઉતપન્ન, ૧ શામાટેપણકર્યું [illegible]નુષનું, મીથુલાપ- તીયેજેહ; કેદહાડાનું ચાપપડયુંછે,કોનું છેકહોતેહ ૨ શ્રીરામ[illegible]દ્રનાવચનસુણીને બોલાયાવિશ્વામીત્રસાતાનીઉતપત્તિકહું, સુણોસઘવપુન્યપ[illegible]ત્ર. ૩ ભુપતિપુર વેએકહતો, તેનું પદમાક્ષરાજાનામ; તેણેલક્ષ્મીનું આરાધનકર્[illegible], ધારીનેમન કા- મ. ૪ પછેપદમાગટથઈનેબોલીયાં, માગ્યજુપવરદાન; તી[illegible]યકહેમમ પુત્રી

આવો, એમાગું છું મન.૫ કમળા કહે હું તારે મંદીર, સદા રહું કરીવાસ, નીશદીન સાહ્યકરીશહું તારી, વીઘ્નસકળનોનાશ. ૬ પણપુત્રીથઇનવમેં રહેવાયે, હું સ્વામી આધીન નાર; જો આજ્ઞા કરે વૈકુંઠ પતિ તો, લઊ તુજ ઘેર અવતાર. ૭ ત્યારે ભુપતીયે વીષ્ણુ આરાધ્યા. પ્રગટયા વૈકુંઠ નાથ; માગ્ય માગ્ય વર આપું તુને, રાય બોલ્યો જોડી હાથ. ૮ લક્ષ્મી મારી પુત્રી થાયે, એ માગું મનકામ; ત્યારેહરિયેહસિનેફળએક આપ્યું, માતુર્લીંગજેનુંનામ. ૯ રાખજેફળએરૂડેઠામે. જ.નકરીનવમાંસ; એફળમાંથીકન્યાપ્રગટશે, સુંદર રૂપ પ્રકાશ. ૧૦ પછે ફળ લઇનેભુપતિઘેર આવ્યો, રાખ્યુંરૂડેઠામ; પુરેમાસેકન્યાપ્રગટી, લક્ષ્મીજેનુ,નામ. ૧૧ પદમાક્ષીતેનુંનામજપાડ્યું, દિનદિનમોટીથાય; પછીકન્યાતેવરજોગથઈ, અતિઓપેઅંગકળાય. ૧૨ ત્યારેદેવદનુજનેગાંધર્વકિન્નર,મોહ પામ્યાજોઇરૂપ; કન્યાસમાનદીઠોનહીવરકો, નાકહીસહુનેભુપ.૧૩ પછેસરવેમળીનેયુદ્ધઆરંભ્યું કન્યાલેવાકાજશરૂતદીવશદારૂણયુત્ર્કીધુંપોતેપદમાક્ષરાજએમ શર્વમળીનેરાયનેમાર્યો,નગ્રતેલુંટીલીધું,સર્વકુટુંબનોનાશકર્યો, એવુંવિપરીતકારજકીધું.૧૫ત્યારેકન્યાજેપદમાક્ષીનામે,લાવણ્યરૂપઅપાર; તેઅગ્નિ કુંડમાંસમાંપોતે,ગુપ્તથયાંતેણીવાર.૧૭ પછેસરવેમળીપરિશોધકરી.પણનવદીઠીકન્યાય; ત્યારેનિરાશથઇનિજલોકેગયાસહુ, પામીમનલજ્જાય. ૧૭ પછેદિવસકેટલાવહિગયા, પુંડેબ્રહ્મારણ્યમોઝાર; એકઅગ્નિહોત્રનોકુંડહતો, મુનિઆશ્રમકેરેઠાર, ૧૮ તેકુંડમાંથીકન્યાનિકળી, બારણેઉભીઆપ; અદભુતરૂપઅનોપમશોભા,સુંદરતેજપ્રતાપ. ૧૯ તેણેસમેજાતોહતોરાવણ, બેશીપુષ્પવિમાન;પ્રથ્વીઉપરદ્રષ્ટિકરીદીઠીકન્યાશોભામાન. ૨૦ વીમાનઉતાર્યુંવસુધાઉપર, મનમાંઅતિઉલાસ; મોહનીરૂપજોઇમોહપામ્યો, સતવરઆવ્યોપાસ. ૨૧ તિયારેકન્યાતતક્ષણયજ્ઞકુંડમાં, ગુપ્તથઇતેઠાર; રાવણવળતોવિસ્મેપામ્યો, ચિંતાવ્યાપીઅપાર. ૨૨ હવડાંહતી તેકન્યાકયાંગઈ, એમવિચારેમન; પછેકુંડમાંહેતેશોધવાલાગ્યો, રાક્ષસનોરાજન. ૨૩ ત્યારેકન્યાતોકરચઢીનહીને, જડીયાંપંચરતન; તેરતનલઇનેરાવણઆવ્યો, લંકામાંતેદિન, ૨૪ પેટીમાંહેમુકયાંલાવી, જતનકરીબહુપેર; પછેએકાંતમાંમંદોદરીસાથે, બોલ્યો આનંદભેર. ૨૫ સુણરાણીહું તારેકાજે, લાવ્યોરતનઅમુલ્ય; સકળ વિશ્વમાંનામળેએવાં,નાવેતેસમતુલ્ય. ૨૬ પેલીપેટીમાંરતનમુકયાંછે,જતનકરીમેંઆજ; એવી વાતસુણીનેમદોદરીઉઠી,રત્નજોવાનેકાજ, ૨૭ રાયરાણી અન્યોન્યજણજઇને, પેટીઉઘાડીજ્યારે; તેપેટીમાંખટમાસનીકન્યા, રમતીદીઠીત્યારે, ૨૮ છેસતીશિરોમણીરાણીમંદોદરી, ઓળખીયુએંધાણ; લક્ષ્મીરૂપજાણીને રાવણ, પ્રત્યેબોલીવાણ. ૨૯ હેસ્વામીશું કરવાલાવ્યા, આકન્યાનેઘેર; કારણરૂપ એદેવીછે,મારશેનિશ્ચયશીબહુપેર. ૩૦ જેકહેવાયમાયાઆદિશક્તિ, સહિઉદેગુણ

ખાણી, જેસરવ વિશ્વનાનીયતાઇશ્વર, તેનીએપટરાણી. ૩૧ એતોછેઅગ્નિની જવાળા, હુંજાણુએનિપેર; ઘણુંવિઘ્નથશેનેલંકાજશે, જોરાખશોતેનેઘેર. ૩૨ તેનેમરાવ્યાંપદ્માક્ષરાજા, પુરનોકરાવ્યોસંહાર; માટેદુરદેશાંતરપેટીસુધાં, મોકલીદોનિરધાર. ૩૩ તારે ભય પામી રાવણે બોલાવ્યા, વળતા સેવકજન; પેટીલેવામાંડીત્યારે, કન્યાબોલીવચન, ૩૪ હળવે રહીનેલેજોમુજને, અંગેનથાયપ્રહાર; હુંઆવીશપાછીલંકા, કરવારાવણકુળસંહ,ર. ૩૫ તેવુંસાંભળીરાયખડગગ્રહી ઊઠયો, મારવાનેકરીક્રોધ; ત્યારેરાણીકરઝાલીકહે, સ્વામીહવડાંથશેવિરોધ. ૩૬ જોકુશળઇચ્છોતોતેકન્યાને, કાઢોદુરવિદેશ; તેવુંકહીનેક્રોધસમાવ્યો, સરવેકરી ઉપદેશ. ૩૭ ॥ વલણ ॥ ઉપદેશરાણીએકર્યો,સમજાવ્યોરાવણરાયરે; પછેસેવક પેટીલેઇનેચાલ્યા, તેઉત્તરદેશેજાયરે. ૩૮ ઈતિશ્રીરામચરિત્રરસમંતવાલમિકી નાટક ધારાયા બાળકાંડે શ્રી રામવિશ્વામિત્ર સંવાદે પદ્માક્ષી ચરિત્ર કથનનામ એકત્રીશમો અધ્યાય ॥ ૩૧ ॥

અધ્યાય ૩૨ ॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ વિશ્વામિત્ર કહેસુણોરઘુ-રાયજી, તેપેટી લેઇનેઅનુચરજાયજી; લાવીનેદાટીજનકપુરપાસજી, વળીયાપાછારાવણના દાસજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ દાસદાટીગયાપેટી, જનકપુરનીપાસ; તેક્ષેત્ર કૃષીકરવાતણુ, લક્ષ્મીયે પુર્યોવાસ. ૨ પદમાક્ષરાજામ્રત્યુપામ્યો, થઇપુરવપેર; તેજનકપુરમાંઅવતર્યો છે, બ્રાહ્મણકેરેઘેર. ૩ તેવેદશાસ્ત્રપુરાણભણિયો, શીવ ધર્મ સુજાણ; એવે સમે રાજાજનક, કરતાહતાજગ્નપ્રમાણ ૪ તેદ્વીજનેભુમીદાન આપ્યું, ક્ષેત્રપેલુંજેહ; કૃષિકરાવાનેવીપ્રચાલ્યો, ધરીમનમાંનેહ. ૫ ખેડવા માંડી ભુમી જ્યારે, વરષા ઋતુનીમાંહે; હળતણીઅણીયેભરાઇ, પેટીનીકળીત્યાંહે. ૬ તેજોઈબ્રાહ્મણથયોવિસ્મે, સ્વધર્મીસુવિવેક; તેહશેથાપણરાયનિ, પેટીમાંદ્રવ્યવિષેક. ૭ શીરચઢાવીને લેઇઆવ્યો, જનકનૃપતીનીપાસ; લોરાયજીથાપણતમારી, પેટાઆપકાશ, ૮ મહારાજમુજનેઆપીયું, તમોક્ષેત્રસભુપત્ય, તેમધથીનીકળી, એતારીસંત્તપ. ૯ સહુસભાજોતાંમીથુલપતિયે, પેટીઉઘાડીતેહ; તેમાંદીઠીપંચવરષની, કન્યાઅદ્ભુતતેહ. ૧૦ અતીરૂપસુંદરજોઈને, આશ્ચર્યપામ્યુંસરવ; વખાણતાંસરસ્વતીતીહારે, રતીમુકેગરવ ૧૧ નૃપતીહરખપામ્યાઘણું, કન્યા તણુંજોઇમુખ; કાંઇપ્રજા નહોતિરાયને, માટેથયુંઅતીસુખ, ૧૨ તેવીપ્રનેકન્યાબરોબર, કનકઆપ્યુંરાય; વળીવસ્ત્રભુષણઆપી, ભુપેલીધીછેકન્યાય, ૧૩ ગજઅશ્વકંચનભુમીરથ, ગૌદાનઆપ્યાંરાય; જનકહરખ્યાજોઇકન્યાઉલટઅંગનમાય. ૧૪ ત્યારેશતાનંદેનામ પાડયું., પુત્રીનુંતેણીવાર, હળસીતસ્પરશેપ્રગટથઈમાટે, નામસીતાસાર, ૧૫ વીદેહકન્યામાટેકહીયે, વઇદેહીગુણવાન; જનકતનયાતેમાટે, જાનકીએઅભીધાન.

૧૬ સાક્ષાતલક્ષ્મીરૂપએછે, પ્રગટથઇતમઘેર; તેવુંસાંભળીનેરાયહરખ્યા, થઇછે લીલાલહેર. ૧૭ વૈશાખમાશેસીતનૈમી,લગ્નશુભશ્રી.વિધુવાર; તેદીવસેપ્રગટયાંજાનકી, એઅજન્માઅવતાર. ૧૮ સહુનએમાંઆનંદવરત્યો, મંગળઉત્સવથાય;પછે સુનયના રાણીને સોંપી, રાજાએ કન્યાય. ૧૯ દીન દીન વૃદ્ધી પામતાં, વીધુ શુકલ પક્ષ કળાય; [illegible] લાડ કરતાં, હરખે માત પિતાય ૨૦ ફરશુરામે નક્ષત્રી પ્રથ્વી, કરિ એકવીશ વાર; વિરામ પામી એક સમે આવ્યા, જનકપુર મોઝાર. ૨૧ ત્રંબક ધનુષ શિવ તણું, આપ્યું સ્કંધ ભરાવ્યું તેહ; ફરસી કરગ્રહી કટી બાંધ્યા, અક્ષે ભાથાજેહ ૨૨ એવા ભ્રગુપતિનેજોઇને, ઉઠયા જનક તેણી વાર; સષ્ટાંગ નમીયા ભુપતી, પછે કર્યો બહુ સતકાર, ૨૩ સીંહાસનઉપરએસાડી, પુજાકરીબહુપેર; ભોજનસમેથયોત્યારે, રાજાતેડીલાવ્યા ઘેર. ૨૪ ચોકમાંત્રબંકધનુષમુકી, ગયામંદિરમાંહે, બારણેરમતાંજાનકીયે. ધનુષ દીઠું ત્યાંહે. ૨૫ ત્યારેસીતાસાયકગ્રહીકરમાં, રમેચોકજમાંય;ઘોડોકરીનેફેરવેફરે, બાળચેષ્ટાત્યાંય. ૨૬ ભાર્ગવઉઠયાકરીભોજન, આવ્યા મંદિર બાહાર, જુવે તો ત્રબંકનવદીઠું, મુકયુંતુજેઠર ૨૭ એટલેદીઠાંજાનકી, રમત ધનુષ ગ્રહી પાણ; આશ્ચર્યપામીભ્રગુપતિકહે, જનકપ્રત્યેવાણ. ૨૮ અરેરાયત્રબંકશિવતણું, મહા કઠણગૈરવજેહ; એકસહસ્ત્રવારાગુથકીસાયક, નહીં [illegible]ળિનેહ. ૨૯ તેનેકર ગ્રહી કન્યારને, ફેરવેચોકમોઝાર; તેકન્યાકારગ્યરૂપજાણો, લક્ષ્મીનોઅવતાર. ૩૦ તેટલે આવીજોયુંજનકે, રમેપુત્રીજયાંહ; ત્યારેધનુષમુકીજાનકી, નાશીગયાઘરમાંહ્ય. ૩૧ ભ્રગુપતિકહેસુણોભુપતિ, એકપણકરોતમોરાય; જેપણપાળેતેપુરૂષને,પરણાવજો કન્યાય. ૩૨ પ્રતીંચાતેધનુષની, જેચઢાવેબળવાન; તેમસ્વયંવરજીતેસહિ; તેને દેજોકન્યાદાન. ૩૩ જમદગ્નીસુતતેવુંકહિગયા, બદ્રિકાશ્રમજયાંહ્ય; તેદિવશથી ત્રબંકધનુષ રહ્યુંજનકપુરમાંહ્ય. ૩૪ તેસીતાનોસ્વયંવરકર્યો. તમોસુણોશ્રીરઘુવીર; તિહાંભુપસહુઆવ્યાહશે. વળીમુનિઘણામતિધીર. ૩૫ એમ કન્યા દેવા ધનુષનુંપણ, કર્યુંછેમિથુલેશ; નિમંત્રણલખીતેડાવ્યા, પૃથ્વીના રાય અશેષ. ૩૬ ઉતપત્તિતેસીતાતણી, તમનેકહીશ્રીરામ; તેધનુષપણ કારણ કહ્યું, પાવન કથા અભિરામ. ૩૭ ॥ વલણુ ॥ અભિરામપાવનકથાએ, કહીરામનેગાધી કુમારરે; એટલે આવ્યુંજનકપુરત્યારે, પામ્યાહરખઅપારરે, ૩૮ ઇતિશ્રી રામચરિત્રેસંમત વાલ્મિકી નાટક ધારાયાં બાળકાંડે શ્રી રામ વિશ્વામિત્ર સંવાદે સીતોત્પત્તિ કથનં નામ દ્વાત્રીંશો અધ્યાય ॥ ૩૨ ॥

અધ્યાય૩૩ રાગકાફી ॥ નગ્રપાસેછેઉપવન,તેમાંઉતર્યાકૌશિકમુન; રામલક્ષ્મણબંનેવીર,મુનિપાસેરહ્યામતિધીર. ૧ રથાગસુંદરશોભામાન,તરૂછાયાત્રણી

સુખવાન; ત્યાંદીનકરપામ્યોઅસ્ત, કરીસંધ્યાવિપ્ર સમસ્ત. ૨ સોમીત્રાની સાથે
રામ, નીત્યકર્મ કર્યું અભીરામ; કર્યાઆસનઆછાદ ન; પછેપોઢિયાસ ઉમુનિ જન.
૩ મુનિકઉશિકકેરાચરણ, ચાંપેવીરબેઅશરણશરણ; કરેધર્મનીતિનીવાત, એમ
કરતાંગઇમધરાત ૪ મુનિકહેછેવારંવાર, હવેપોઢોનેપ્રાણઆધાર; આજ્ઞામાગી
ઉઠયામતિધરી પોઢયાઅ શનબંનેવીર. ૫ વિતીરજનીઊગ્યે સુર, ઉઠયાવિપ્ર
તપસ્વીપુર; રામલક્ષ્મણબેગુણવાન, મુનિસાથેકર્યાછેસ્નાન. ૬ પ્રાત: કર્મ કર્યું
પાવનથઇસ્વસ્થબેઠામુનિજન; માગીકઉશીકની આજ્ઞાય, રામઉપવનજોવાજાય.
૭ તરૂસફળશોભેઅંકોર, બોલેહંસકારંડવમોર; સરોવરમાંસુગંધીકંજ, ત્યાંભ્રમર-
પરકરતાગુંજ. ૮ કરેલક્ષ્મણ સાથેવાત, વનજોતાફરેબે ભ્રાત; તે સમે પુજવાને
અંબા, આવ્યાંજનકસુતાજગદંબા ૯ તેસુખાસનબેઠીબાળી, સંગ સુંદરી બહુ
રખવાળી; દેવાદેવળમાંહેસંચારી, વીનવ્યાંઘણુંવહાલધારી. ૧૦ પુજ્યાં પાર-
વતીનેપ્રીતે, આરતીઆરતીશુભરીતે; કરીજોડીકહેશીરનામી. હુંસમોવડ આપ-
જ્યોસ્વામી. ૧૧ પુજ્યુંપોતેપોતાનુંરૂપ, કરેમાનસીલીલા અનુપ; સંગે સ હેલી
લેઇસરખી, ફુલવીણેસીતામનહરખી. ૧૨ સાતવરસતણીકન્યાય, પામેરૂ પેરતી
લાજયાય; પદકુમકુમવરણારાજે, નેપુરઆણવટ ઘુઘરી ગાજે. ૧૩ નખ મણિગણ
ચળકે અનુપ, વિધુસેવેજાણેધરીરૂપ; કરીશુંડસકોમળહસ્તી, ધર્યાઅંગદ આદિ
સમસ્ત. ૧૪ કરહાવેળી રાતીચોળ, ઓઢીચુંદડીરંગઝબોળ; મુખ ચંદ્ર કલંક
રહીત,ંઅખ્ય અણીયાળીઅંજનસહિત. ૧૫ નાકેસોહીયેમોતીનોમે ર, કાનેઝાલ
ઝબુકેજોર; ચારૂચીબુકેછુંદણુંલીલું, ઘણુંશોભેઅખંડરસીલું ૧૬ રક્તઅધર
હીરાકણીદંત, રંગેરાતાઘણુંધુતીવંત; કરીકેસરીઆડકપોળ, મધ્યેટીલડી રાતી
ચોળ. ૧૭ ગળુબંધમુક્તાનીમાળ, અંગો અંગનીશોભ રસાળ; ચાલે હંસગતિ
જાણેકરણી, પ્રતીબીંબપડેછેધરણી. ૧૮ સખી સાથ કરે મંદહાસ, થાય ચંદ્રના
જેવોપ્રકાશ; હેતીરાજકાજજનુનીજોડ, આદિશક્તીઇશ્વરનીએહ. ૧૯ કવી કયમ
કરીવરણવેરૂપ, કરેતાંહારેગીરાનાભુપ; એવીજનકસુતાશુભઅંગ, જુવેવાડીમાં
સાહેલીસંગ. ૨૦ એવેસીતાયેદુરથીરામ, દીઠાશ્યામસુંદરકોટીકામ; તરૂ સઘન
સરોવરપાળ, ત્યાંવિભાદશરથબાળ. ૨૧ એકહસ્તેગ્રહીતરૂડાળ, બીજેબાહુકુટીયે
વીશાળ; જોઇચકિતથઇછેકુમારી, જાણેતનમનનાખુંવારી. ૨૨ રામેદીઠુંસીતાનું
રૂપ મોહપામ્યાત્રીભોવનભુપ; ઉપનીત્યાંપરસ્પરપ્રીત, જેવીચંદ્રચકોરની રીત.
૨૩ સામાસામીબંધાયોત ર, ચારેનેત્રથયાંતદાકાર; એકએકનીમુરતી જેહ, રૂદે
માંહેકરીછેનેહ. ૨૪ નીજધર્મ વીચારીરામ, ચીતસાખ્યુંપોતાનુંઠામ; દ્રષ્ટઆડીકરી
તેણીવાર, કહેશેલક્ષ્મણઆશો વીચાર. ૨૫ પછીસાહેલીપ્રત્યેસીતા, બોલીવચન

મધુરપુનીતા; સખીપેલાબેરાજકીશોર. ગૌરશ્યામછબીચીતચોર. ૨૬ પુછ્યું
ક્યાંનાહસેએમાગ,આવ્યસત્વરકાઢીભાળ;સુણીઆવીસાહેલીત્યાંહ,રામલક્ષ્મણ
ઉભાજયાંહ. ૨૭ સખીબોલીમુસ્તકનામી, કોનાપુત્રતમો છો સ્વામી; કોણ નગ્ર
તણાછોનીવાસી, ક્યેમઆવ્યાઅહાંસુખરાશી ૨૮ ત્યારેબોલ્યાહશીરઘુરાય, નગ્ર
અવધપુરીકહેવાય;રાયદશરથનાસુતધીર, હુંરામઆ લક્ષ્મણવીર. ૨૯ વિશ્વા-
મીત્રનાંસ થ આવ્યા, અમનેમુનીવરતેડીલાવ્યા; જોવાસીતાસ્વયંવરકાજ, અમો
આવ્યાજનકપુરઆજ. ૩૦ એવાંવચનસુણ્યાંનેસાહેલી, સીતા પાસે ગઇ વહેલી
વહેલી; કહ્યોસીતાનેસમાચાર, રામ લક્ષ્મણરાજકુમાર. ૩૧ બાઇસુંદરશ્યામ
સ્વરૂપ, વરએતમજોગઅનુપ; સખી વચન સુણી સકુમારી, મનમાં રહી વાત
વીચારી. ૩૨ પીતાનું પણુસંભારીસીતા, ચીતમાંહેથઇભયભીતા; વીનવે રીધીને
સીધીદાર, ઉમયાકરજોમુજસાર. ૩૩ કંઇપુરવપુણ્યપ્રતાપ,ચઢાવેરામતે શીવચા-
પ; તેનાંગરમયોગીમરધીર, મુજનેવરજોરઘુવીર. ૩૪ એમજાનકીકરતાં વીચાર,
નેત્રજોતારાજકુમાર; પુછે લક્ષ્મણજોડીહાથ, કોનીકન્યાહસે રઘુનાથ. ૩૫ જેના
રૂપથકીરતિલાજે, ઉપમાનથીતેનેકાજે; ત્યારેબોલ્યા શ્રી રઘુવીર, સુણ લક્ષ્મણ
બંધવવિર. ૩૬ તેતોજનકકુમારી,આવીપુજવાશીવકુમારિ; અબળાનું છે તેવું
રૂપ, જેથીમોહ્યાએસુભુપ. ૩૭ અ પણુરઘુકુળનાતન, રાખીયેદ્રઢનિરમળ મન;
પરનારીથીરહીયેવીરક્ત, જોઇનવથઇયેઆશક્ત. ૩૮ કુદ્રષ્ટીયેનાકરીયેપ્રીત, ધર્મ
શાસ્ત્રનીતેવીરીત; પરનારીનેપરવીત્ત, સ્વપ્નેનવદેજેચીત્ત. ૩૯ તેવોકહીસુધર્મ
પ્રકાશ, પછેઆવ્યામુનીવરપાસ; રાખીધ્યાનમાંમુરતીરામ,જનકસુતાનીજકામ.
૪૦ જાણીજનકરજાયેવાત, આવ્યા કૌશીક મુની સાક્ષાત;ઉઠયા સભા સહીત
રાજન, ચાલ્યાતેડવાનેમુનીજન. ૪૧ વાજેવાજીત્રનાનાપ્રકાર, સરવે આવ્યા તે
વાડીમોઝાર; રૂપીસુરજસરખાઅનેક, સોભેએક એક કરતાં અધેક. ૪૨ આવી
લાગ્યાનરપતિપાય, વદેઆશીષ સહુ મુનીરાય; ગાધીસુતને કર્યો સાસ્ટાંગ, બેઠા
ભુપતીમંડળસંગ. ૪૩ રામ લક્ષ્મણમુનીવરપાસ, બેઠાઅદભુતરૂપપ્રકાશ; ગૌર
શ્યામકીસોરકુમાર, દીઠાજનકેતેણીવાર. ૪૪ જોઈરૂપસુંદરતાવેશ, થયાનરપતી
રહીશનીમેશ; કાહાવેનામવીદેહજ એહ, થયાજોઇવીસેષવીદેહ. ૪૫ પછીસુણતાં
સરૂવસભાય, પુછેવીશ્વામીત્રનેરાય; કહોમુનીઆકોનાતન, ગૌરશ્યામએરૂપરતન.
૪૬ શુરવીશશીબેષરીરૂપ, કહેપ્રદ્યરપતીનેસુરભુપ; ઉમાપતિ એહ, ધરી કામ
વસતેદેહ. ૪૭ વારૂકોટીકમીનકેતન, જેથીમોહપામ્યું મુજ.મન; જાણે વીશ્વના
પ્રાણઆધાર, તેવાકોનાછેસકુમાર. ૪૮ સુણી ભુપનાં સ્નેહ વચન, ત્યારેબોલ્યા
કૌશીકમુન; રાયદશરથનાતેહકુમાર, બળપ્રાક્રમરૂપઅપાર. ૪૯ ઘનશ્યામ તનુ

શ્રીરામ, ગૌરસુંદરલખમણુનામ; યજ્ઞરક્ષાકરીતનુધારી, તાડીકાસુબાહુનેમારી. ૫૦ બળપરાક્રમગુણચરીત્ર, કહ્યાંભુપતીનેવીશ્વામીત્ર; સુણીહરખપામ્યા રાજન, વળીસોકાતુરથવામન. ૫૧ રામરૂપજોઇથયું સુખ, પણ સંભારી પામ્યા દુઃખ; મુનીશરવનેતેડીરાય, નિજનગ્રમાંનરપતી જાય. ૫૨ ॥ વલણ ॥ નરપતી જાયે નગ્રમાં, તેડીશરવમુનીજનરે; રામલક્ષ્મણ શાથેચાલ્યા, હરખ્યાજનક રાજનરે. ૫૩ ॥ ઇતી શ્રી રામચરીત્રે શંમત વાલ્મીકી નાટક ધારાયાં બાળકાંડે શ્રી રામ દર્શનાત શીતામોહ નામ ત્રયત્રિંસો અધ્યાય ॥ અધ્યાય ૩૪. ॥ રાગસોરઠ ॥

જનકપુરઆવીયા,.વિશ્વામિત્રનીસાથ; હેતેકરીતેડીજાયછે, મીથુલા નગરીનોનાથ; રામજનકપુરઆવીયા. ૧ ભુમીમંડળમાંમહાલતા, ચાલતાબેચતુર; શોભેજેમસાધનવિષે, જ્ઞાનવિવેકપુર, રામ૦ ૨ સુંદરપુરસણુગારીયુશેરી ચૌટાં નેપોળ; મનોહરમંદીરશોભતાં, સામાસામીછેઓળ. રામ૦ ૩ ઝળકે છે ઉંચી અટારિયો, સપ્ત ભુમીનામાળ; છજાંજરૂખાંનેરાવઠી, બોલેકીરમરાળ. રામ૦ ૪ ધ્વજાપતાકાફરફરે, જાણેતડીતાકાર; શીખરેશીખંડીનાચતા, કંચનકળસઅપાર રામ૦૫ ઘરઘરકેરેઆંગણે, મંગળઉપચાર; પરણકુંભનેસાથીયા મોતી તોરણ દ્વાર. રામ૦ ૬ નરનારીશોભેત્રણું, જાણેદેવનાઅંશ; વ્યાધીદરીદ્રપીડેનહીં પુન્યકારીપ્રશંપ. રામ૦ ૭ જેપુરમાંલક્ષ્મીરહ્યાં, ધરીસીતાનુરૂપ; તેનીશોભાશીકહુ જેનાકીરતીઅનુપ. રામ૦ ૮ રચનારગુવરનરખતા, આવેનગરમોઝાર,ભુપના રૂપનેજોઇને. મોહ્યાંસહુનરનાર. રામ૦ ૯ મોહનરૂપનીમોહીની,મોહી નગરની નાર, જાણેપુતળીયોચીત્રની, તેમથઇતદાકાર. રામ૦ ૧૦ કોઇ અબળા લેતી ઓવારણાં, કોઇદેતીઆશીશ; નેત્રભરીનેનિરખતી, કોઇવિનવેઇશ. રામ૦ ૧૧ એવરસીતાપરણજો. છેસરખીજોડ; જોવિધીનેગનેમેળવે, ત્યારેપહોંચેકોડ.રામ. ૧૨ ત્યારેએકસખીસખીનેકહે, સુણબેનીવચન; આવારૂપાળારાજવી, હશેકોના તન. રામ૦ ૧૩ ગૌરશ્યામગુણવંતછે, કામરૂપકીશોર; ધનુષબાણકર શોભતાં, નેત્રચપળચકોર. રામ૦ ૧૪ સખીશ્યામઘણોસુકુમારછે. ચાલેલટકતીચાલ; એ વરસીતાજોગછે. નીશ્ચેપરણશેકાલ. રામ૦ ૧૫ ત્યારેબીજી કહેઆઇ સાંભળો, સીતાસુકૃતવાન; અણચિંતવ્યોઆવીમળ્યો, ગુણરૂપેસમાન. રામ૦ ૧૬ ત્રીયા બોલીતદા, શું જાણોતમોઆજ; જનકે તેડાવ્યા હશે, વરવાને કાજ, રામ૦ ૧૭ ચોથીચતુરાકહેસખી, ઘણું ધનુષકઠોર; તેનેકયમચઢાવશે. સહુકુમરકીશોર.રામ ૧૮ ત્યારેપાંચમીકહેપણપાળશે, રાખોધીરજમન; તેજસ્વિ ગણીયે નહિં, લઘુ કોમળતન. રામ૦ ૧૯ એમપંચેમળીપરમાણિયું, નીશ્ચેવરશેરામ; સુકૃતફળશે સીતતણું, પહોચશેમનકામ. રામ૦ ૨૦ એવિનગ્રનીનારી વાતો કરે, ઘરે નેહ

અપાર; સ્તુતીવિધિઉમચાનાંકરે, મનાવેત્રીપુરાર રામ૦ ૨૧ સુકૃતકાંઇજેઅમે કર્યાં. ધરીનેઆશરીર; તેપુન્યેકરીજાનકી, વરજ્યોરઘુવીર. રામ૦ ૨૨ એ રીતે રઘુનાથજી, આવ્યારાજદ્વાર; મીથુલેશેમુનિપુજીઆ, કરીસેવાઅપાર. રામ૦૨૩ એકમંદીરસુંદરશોભતું, આપ્યુંદેઇનેમાન; રામસહિતમુનીઉતર્યા, કર્યાભોજન પાન. રામ૦ ૨૪ ॥ વલણ ॥ ભોજનકરીયાંભાવતાં, સંતોષ્યા મુનિજનરે; કહે દાસગિરિધરએકથાપાવન, શ્રોતાધરજોમનરે. ૩૫ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરે સમત વાલ્મીકનાટકધારાયાંબાળકાંડે શ્રી રામસ્યજનકપુર પ્રવેશો નામા ચતુરત્રીશો અધ્યાય ॥ ૩૪ ॥ અધ્યાય ૩૫ ॥ રાગ ધનાશ્રી ॥

જનકેતેડાવ્યારાયઅનુપજી, દશેદીશાનાઆવ્યાભુપજી;આપ્યાંઆસનભોજનપાનજી, સહુનેઉતાર્યાં. મીથુલાપતિયેત્યાંહે; અપારસેનાસકળ-રૂપનિ, ભીડ થઇપુરમાંહે, ૨ કેટલારાજાનગરબહાર, ઊતર્યાઉપવન;ત્યાંજનકનાપ્રધાન ફરતા આપેતરૂણુજળઅન. ૩ રથઅશ્વહસ્તીપદાતીદળ. ચતુરંગ સેન્યા ત્યાંહે; તેણે જનકપૂરવીંટયુંસકળ, જેમનાવસાગરમાંહે. ૪ નીમંત્રણ ગવું હતું અવધપુર, સ્વયંવરનું જેહ; છેદુઃખીરામવિજોગેદશરથ, માટેનઆવ્યાતેહ. ૫ મંડપ રચ્યો જોજનકરાયે, અતીઘણોવિસ્તાર; મણિસ્થંભક[illegible]નકળસઝળકે, શોભાનોનહિ પાર. ૬ વિતાનમંદનજરીઝાલર, હુલ્લાચ્યાબહુરંગ; જાળીમુકતાફળતણી,મણી રનતેજતરંગ. ૭ સિંહાસનસૈકોતણાં, તેમુકયાંહારોહાર; માંહેખંડજુદા કર્યા છે, મંડપઘણોવિસ્તાર. ૮ તે મધ્યમાંત્ર્યંબકરહ્યુંછે, છુટેચારેપાસ; જનકે ધનુષપુજા કરી, શુભલગ્નમાંઉલ્લાસ. ૯ દુતનેઆજ્ઞાકરી, ભુપેતેડાવ્યાસહુરાય;તેસભામાંહે આવિયા, ત્યાંથઇઘણીશોભાય. ૧૦ સીંહાસનબેઠાસકળ-રૂપ, જયાંજેનો અધિકાર; ઋષિમંડળસહિતઆવ્યા દશરથરાજકુમાર ૧૧ ગૌરશ્યામ કીશોર તન, મનહરણમોહનરૂપ;શ્રવણારીસુતનેજોઇને, મોહપામિયાસહુભુપ. ૧૨ જેમતારા મંડળક્ષીણપામે, ઉદેરવીનોથાય; એમભુપસહુઝાંખાથયા, જયારેઆવ્યાશ્રીરઘુરાય. ૧૩ એકદીર્ઘસીંહાસનસુભગછે, અધીકસહુથીસાર; શ્રીરામલક્ષ્મણમુનિ કૌશિક, બેઠાતેણેઠાર. ૧૪ અન્યમુનિજનસરવબેઠા. સકળ પૃથ્વીરાય; રૂપજોઇ રઘુવરતણું, નવનેત્રતરૂપ્તથાય. ૧૫ સરવેમળીએમવિચારીયું,ધનુષનું મિથ્યા નામ; એરામનેપરણાવશે, કન્યાજનકઅભિરામ. ૧૬ તે મંડપના એકખંડમાં, શોભાઅધિકછેજયાંય; સીંહાસનઉપરવિરાજે, જનકતનયાત્યાંય; ૧૭ ઇંદ્રાણી જેવિઅનુચરિતે, અનેકઉભીદાસ; રત્નડાંડીતણાચમર, કરેછેબેપાસ. ૧૮ પુષ્પ માળાહાથઝાલી, બેઠીઅદભુતરૂપ, ચપળનેતરેકરીજોતી, સકળપૃથ્વી ભુપ ૧૯ એઆદિમાયાઇશ્વરીછે, પ્રણવરૂપિણીજેહ; ત્રિભુવન. પતિપરીબ્રહ્મનીછે;મુખ્ય

મુણીએહ. ૨૦ બ્રહ્માંડનીઊતપતીસ્થિતિ, સંહારકારકજાણ; જે બ્રહ્માદી દેવની જનની, ઇંદીરાગુણખાણ. ૨૧ અનંતશક્તીજેનીઆગળ, સ્તવેજોડીહાથ; એ રૂપવરણવીનવશકે, હારેગીર ગણનાથ. ૨૨ તપ્તજાંબુનદસરીખું, અંગઝળકે બાળ; મૃગાંકમુખશોભેપ્રફુલ, આકરણનેત્ર વિશાળ. ૨૩ અનેક આભુષણ ધર્યાં મણી, કનકમોતીજડાવ; કરમાંહેકંકણસાંકળાં, તેપદીકરત્નમઢાવ ૨૪ પવન સ્પરશેમધુરચાલ, અંગરંગસુવાસ; વીસ્તરેદશદીશાભેદી; જયમહદાકાશ. ૨૫ જેણેત્રશકર્યાઆદીપુરૂષને; ભુલાવ્યાનીજરૂપ; તેતણીશોભાશીકહું, જેનીપાવન કીરતીઅનુપ. ૨૬ એવાંસીતાસીંહાસનબેઠાં, જુવેચારેપાસ; એવેમુનીમંડળમાંહે દીઠા, કોટીકામનીવાસ. ૨૭ રઘુવરનેજોઇજાનકી, મોહપામ્યાંનીરધાર; ત્યારે વીજયાનામેસખીશું, બોલીયાં તેણીવાર. ૨૮ ॥ વલણ ॥ બોલીયાં તેણીવાર સીતા, સુણવીજયા મુજવચનરે; પેલીશ્યામસુંદરમુરતીસાથે, બાંધુંમ રૂં મનરે. ॥ ૨૯ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરે સંમતવાલ્મીકીનાટક ધારાયાં બાળકાંડે શ્રીરામ સ્વયંવરેસભાપ્રવેશોનામ પંચત્રીસોઅધ્યાય ॥ ૩૫ ॥

અધ્યાય ૩૬ ॥ રાગ સોરઠ ॥ મુનીપાસેબેઠાશ્રીરામ, કોટીકંદર્પ સુંદર શામ; દીઠાસીતાયેપુરણકામી જોઈ મોહપામ્યાંરે. ૧ સુણવિજયા સહચર મારી, પેલાબેઠાઅવધવીહારી; રૂપઉપરજાઉંબલીહારિ, થાઉં તેની કીંકરીરે. ૨ મારૂં માન્યુંનેશુંમન, તેનીસાથેકરજોલગન; થાઉંત્રીભુવનમાંહુંધન્ય,સનેસઉભાગ્ય ણુંરે. ૩ ત્યારેપહોંચે મારાકોડ; પામુંએવરકામકરોડ; નથીચઉદ ભુવનમાં જોડ, રઘુવરરૂપનીરે. ૪ છેસરાશનશીવનુંકઠોર, તેકુંવરનુંકટલુંજોર; ઘણું કામળરાજ કીસોર, તેકેમચઢાવસેરે, ૫ જોનકંવરેશામળગાત, તોહુંતુરતકરૂંદેહપાત; પણ કઠણકરયુંકયમપાત, ધનુપચરીયયુરે. ૬ ધનોનીરદેથયોસુજબાપ, લાવી મુકયું સભામાંચાપ; સુનેથાયઘણોપરીતાપ, હવેહુંશુંકરૂંરે. ૭ કોઈ જનકનેજઈ કહો આજ, પણમુકીકરોશુભકાજ; તમપુત્રીયેરઘુરાજ, નેમનસાથવરીરે. ૮ એમ સીતાઆરતવચન, જોઇવીજીયાબોલીવચન; બાઇધીરજરાખોમન. ચિંતા શાને કરોરે. ૯ નિશ્ચેવરસેતમનેરામ. ચીતાખોતઆરૂઠામ; છેભકતનાપુરણ કામતે કયમભુલીજશેરે. ૧૦ તમોરામનેજાણોબાળ, પણકાળતણાછેકાળ; વળી બાહુ નેત્રવિશાળ, જુઓએનીઆકૃતિરે, ૧૧ મારીતાડીકાનેએકબાણ, સુબાહુનાલીધા પ્રાણ; તેથયુંછેમુજનેજાણ, મુનિવાતેકરેરે ૧૨ માટેત્રંબકતોડશેતેહ, તમોટાળો મનસંદેહ; જેમપ્રીતબંધાયામેહ, એનેઅવધારશેરે. ૧૩ કરેવાતસકળપુર જન, વરસેસીતાનેદશરથતન; પચકહેતે સાચુવચન, થાયેનિશ્ચેખરૂંરે, ૧૪ લઘુ લાગ છીયેતેજવંત, સિંહબાળકસુક્ષમજંત; આણેચઢગજકેરોઅંત, એવા રઘુવીર;

છેરે. ૧૫ સખીવચનસુણીતેણીવાર, સીતા કરતાંમનવિચાર; મનાવે વિધીને ત્રિપુરાર, ત્રંબક હળવું થજ યેરે. ૧૬ જોઈ ધનુષમ ચંડ આઘાત, શીતા કરતાતેઆંસુપાત; તમોહરજયો ઉમયામાત, ગારવેતાએનેણીરે. ૧૭ શચ્ચિદાનંદછોસુખરાશી, મારીઅરજસુણોઅવિનાશી; પ્રભુહુંછુંતમારીદાશીરખેજતારે. ૧૮ તમઅરથેધરયુંછે શરીર, છોધરમધારીધરધીર; તમનેસુધીરગુવિર, બીજાનેનહિવરૂરે, ૧૯ એમજાનકીશોચેમન, સ્તુતિકરતાંદીન વચન; અંતરયામી જુગજીવન, તે શરવેજાણિયુરે. ૨૦ ॥ વલણ ॥જુગજીવનેશહુજાણીયું, જેસોચે જનકતનયાયરે; શ્રોતાજનશહુશાંભળોં, હવેસ્વયંવરમાંશું થાયરે. ૨૧ ॥ ઇતી શ્રીરામચરીતરેશંમતવાલિમકી નાટક ધારાયાં બાળકાંડે વીજયા શક શીતાયા જનકેપણપરીતાપોનામ ષડત્રીસો અધ્યાય. ॥ ૩૬ ॥

અધ્યાય ૩૭ ॥ રાગ શામેરી ॥ આવીરહ્યાશહુભુપતિ, સ્વયવરમાં જેણીવાર; ત્યારેજનકરાયનોભાટઊઠી, બોલ્યોતેણીવાર. ૧ શાંભળો શરવે નરપતી, જનકેકરયું પણુતેહ; જેઆશમેત્રંબકચઢાવે, વરેકન્યાતેહ. ૨ માટેશુરવીર પરાક્રમી શુભ, હોય ક્ષત્રીરાજ; તે ઊઠો તતપર થઈ કરી, ત્રંબક ચઢાવો આજ, ૩ એવું સુણીવાયકસરવરાજા, કરેમનવિચાર; સર[illegible]નભણીજોતાસકળ, શિવધનુ પ્રચંડઅપાર. ૪ ધણુંકઠણત્રંબકજોઈને, ગતબળથયારાજન; પછેપરસ્પરવાતો કરેછે, રાયઅન્યોઅન્ય. ૪ એશરાસનજેચઢાવે, તેવાનથીકોરાજબીજેકહેઅમો આવ્યાછું, જોવાસ્વયંવરકાજ. ૬ એકકહેઅમારેજનકસાથે, ઘણોમિત્રાચાર; તે માટેઆવ્યાઅમોકરવા, ગ્રહસ્થનોવેહેવાર, ૭ કેટલાયે આવીહલાવ્યું. નહાલ્યુંતે ચાપ; તેપાછાબેઠામાનમુકી, પામ્યામનપરિતાપ.૮ કેટલાક કહેઅભિમાનથી, જો ઉઠીશુંઆવાર; અપમાનથાશેઆપણું, તેમકરેમનવિચાર. ૯ તેમ ધનુષ્ય હાલ્યું નહિકોઇથી, થઇઘડીબેચાર; ત્યારેજનકનરપતિબોલીયા, સાંભળોરાજકુમાર. ૧૦ રાજેન્દ્રબળીયાહોયજે, ત્રંબકચઢાવોઆજ; પરણાવુંતેનેજાનકી, માટેઉઠોકરવા કાજ; જોઇરહ્યાનિચુંસુનીસરવે, કોઇનઉઠયોસુર; તેસમેદશમુખઆવીયો, અભીમાનસાગરપુર. ૧૨ કંકોતરીલખીહતિજનકે, રાવણનેતેદીશ; બેમિત્રસાથઆવિયો, તેસભામાંદશશીશ, ૧૩ લંકાપતિનેજોઇને, સહુકંપ્યારાજકુમાર; સનમાન કરીઆસનબેસાડયો, વિદેહેતેણીવાર. ૧૪ અભિમાનકરીનેબોલિયો, તેસમે રાવણરાજ; અલ્યાજનકતેંશુંપણુકર્યુંછે, કહેમુજનેઆજ. ૧૫ તવવિદેહેત્રંબકદેખાડયું, રાવણનેતતકાળ; તેચાંપચઢાવેતેને, કન્યાઆરોપેવરમાળ. ૧૬ તેવુંસાંભળીનેઅટહાસે, હરયોરાવણરાય; કઇલાશસરખોહલાવ્યો, કુણમાત્રધનુષ કહેવાય. ૧૭ મેંઅમરબંદીવાનકીધા, હુંરાવણબળિયોસત્ય; કંદુકનિપેરેઉછાળુ

મેરૂ, મંદ્રાચળપરવત. ૧૮ પ્રથ્વીઊંધીકરીનાંખુ, પલકમાંનીરધાર;બ્રહ્માંડચાક ચઢાવું તો, એધનુષનાશામાર ૧૯ એમવર્ણાંવચનબોલીપછે,ઊઠીયોગાવણુસાથ; વચ્ચાણુપણુ શંભળીને, ધનુષ ભાગી તે જાય. ૨૦ ત્યારેસીતાનેચિંતાથઈજે, રાવણુ કરશે કામ: પછેસ્તુતિશીવ ઉમીયાતણીકરતાંસતીઅભીરામ ૨૧ મહા રાજ સીવશંકટ હરણ, રાખજો મારી લાજ; હાલે નહીં રાવણ થકી, ત્રંબક તમારૂં આજ. ૨૨ એમ સીતાના મનનીચિંતા, જાણી રામ તેહ; કરીવિકટ દ્રષ્ટાધનુષઉપર, થયુગૌરવતેહ. ૨૩ રાવણે આવાબાથમારી, વિશકરશું ત્યાંહ; લેશહાલેનહિંતેચાગ્યો, ભારત્રંબકમાંહ. ૨૪ તદા થયોનિસ્તેજરાવણ, સ્પર્શતાં શિવચાપ; હલાવ્યુહાલેનહિં, ત્યારેપામ્યોમનપરીતાપ. ૨૫ પછેઅધર પીસે દં-તશીસે, રક્તલોચનકરોધ;ધનુષતેતવઉપાડ્યું,ઘણુંજોરકરીને. જોધ૨૬ પરસ્વેદ ચાલ્યોઅંગથી, ઊંચું કર્યુંબળવાન; ઘણોરવાશચઢીયોસુરને, થયું મનઘણુંઅ-ભીમાન. ૨૭ઉભુંકર્યુંતવધનુષને, અતીબળમહાકાય; કરમાંહેથીલથડ્યુંતદા, ત-વપડ્યોરાવણરાય. ૨૮ પ્રથ્વીઉપરપડ્યોદશમુખ, થયોપુરણપ્રહાર; તેનીઉપરપ-ડ્યું ત્રંબક ચંપાયો તેણી વાર ૨૯ તે ભડકો સમળો થયો, ઘણી ઉડી રજ તે ઠાર; રૂધીર ચાલ્યું મુખ થકી, કચ્ચર થયો નીરધાર. ૩૦ પોકાર કરતો બોલિયો, તમે કુંશો શરવે જન; હું દબાયો છું મુંનેકાઢો, થાય પીડાતન. ૩૧ અરેજનકમુજને કાઢ વહેલો, જશે મારા પ્રાણ; તો કુંભ કરણઈંદ્રજીત તુજને, મારશે નિરવાણ. ૩૨ પુરભંગ કરશે અસુર તારૂં, લેશે મારૂવેર; પામું નવોઅવતારજો, જાઊંજીવતોમુજ ઘેર. ૩૩ એમતે સમે ચંપાયો રાવણ, થયું દુઃખઅપાર; પ્રથ્વીઉપરપડયો નીશાચર, કરે મુખ પોકાર, ૩૪ ॥ વલણ ॥ પોકારકરતોમુખેરાવણ, પીડાપામેતનરે; ત્યારેસર્વસભાસાંભળતાબોલ્યા જનકરાયવચનરે. ૩૫ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં બાળ-કાંડેરાવણમાનભંગોનામસપ્તત્રીંસોઅધ્યાય ॥ ૩૭ ॥

અધ્યાય ૩૮ ॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યાજનકતે પુરૂપ વચન, નથી બળીયોકો રાજનમેંજોઇસરવનીકરણી, નીરવીરથઇઆજધરણી. ૧ ભુનક્ષત્રીકરીભ્રગુનાથ, ગયું બળપરાક્રમતેસાથ; પછીજનમ્યોનથીકોઇસુર, રાણીજાયોક્ષત્રીપુર. ૨ સરવે બેઠાહીંમતહારી, રહીકન્યાકુંવારીમારી; સરવેભુપતીશોભાસહીત, પણ છે પુરૂ ષારથરહીત, ૩ કહ્યાંઅઘટીતસાંભળીસહુરાજન; સુણીજનકનીવાણી વિશેષ, ચઢયોલક્ષ્મણતેઅતીકરોધ. ૪ થયાંલોચનરાતાચોળ, ફરકભ્રકુટીઅધર કપોળ, પ્રગટયાંરોમાચિતઅંગ, ચઢયોકામાનુજરણરંગ. ૫જેછેશેશતણોઅવતાર,ક્ષણ માકરેવિશ્વસંહાર વીરાસન ઉંચોકરી પાણ, પ્રત્યેબોલ્યાવાણ હેમુનીવર આ-વાંવચન, કયમબોલેજનકરાજન; બેઠારામચંદ્રરઘુરાજ, કયમલોપીએણેલાજ. ૭ સુણતાંભીનુકુળતને, કયમબોલેકઠણવચન; કહોતોઊરવીઊંધિ નાંખુ, એક

ભરતમામેરૂરાખું ૮ કરૂંત્રંબકચોળીપીષ્ટ, તોહ્યું રામનો હાસ કનીષ્ટ; સુમીત્રિનાં વચસુનણીધીર, નેત્રસમસ્યાકરીરઘુવીર. ૯ રામેલક્ષ્મણવાર્યાંજ્યારે મુની કઉશીકબોલ્યાત્યારે, ઉઠોરામહ્વેકરોકાજ, પાળો જનક તણું પણ આજ. ૧૦ ગુરૂ આજ્ઞાચઢાવીશીષ, પછીઉઠયાશ્રીજગદીશ; જેમનીશાઅંતેઉગેતરણિ, એમશોભાશીકહ્યુંવરણિ. ૧૧ જ્ઞાનવેહાંતેઅવરોધ, થાયઅંતરમાંનીજબોધ, જેમ આરાધ્યામુરતીદેવ, યજ્ઞઅંતેપ્રગટેએવ. ૧૨ પ્રહ્લાદકારણમનધરી, જેમપ્રગટયાશ્રીનરહરી; ગુરૂવચન પળવાઆપ, હરવાજનકતણોસંતાપ. ૧૩ જાનકીના પુરણ કામ, તેમમેઉઠયાશ્રીરામ: ગુરૂચરણવંધાતેનીવાર, કર્યા સહુ મુનીને નમસ્કાર. ૧૪ તેવાવિરક્તરામબ્રહ્મચારી, ઉઠયાસરજ્યુતીરવીહારી, બ્રહ્મપુરણઆનંદરૂપ ચાલ્યાકોટીબ્રહ્માંડનાભુપ. ૧૫ શ્યામસુંદરરતનસુકુમાર, પહેર્યું પીતાંબરચળકાંર, મણીજડીતમુગટશીરસોભેજેનાતેજથીદીનકરથોભે. ૧૬ કાનેકુંડળ મચ્છાકાર, ઊરમુકતાફળનાહાર, મગુીમામહીરાગળુબંધ, કરકંબાજુબંધ. ૧૭ શોભેવસ્ત્રાભુષણસાર, એમાવિશ્વાધાર; પામ્યાવિસ્મેસરવેભુપ, જોઇરઘુવરકેરૂંરૂપ. ૧૮ આવીઊભાત્રનુપનીપાસથયાંજાનકીજોઇઉદાસ, મનગભરાયું તેણીવાર, રામચંદ્ર ધણાસુકુમાર. ૧૯ ॥ સોરઠ ॥ વિચારેજાનકીમન, જોઈ કઠીનતાધનુષની; રઘુવર કોમળતન, ઉપડશેકયમએથકી. ૧ શીવનું ધનુષ કઠોર, કોનગજુ એબાળનું, એમાંએટલું કયાંથીજોર, હજુમુખપરમુછઆવીનથી. ૨ તુંનીરદયહેતાત, આવુ દુસ્તરપણુતેંકેમકર્યું; તેમદનમનોહરગાત, બેનેજોઇદયાકેમનથીઆવતી. ૩ અરે તાતવિચારીજોઆપ, તુંવેરીકયમથઇનીવડયે; હુંજાણુ ખરોમુજબાપ, પણમુકી પરણાવંજોરામને. ૪ મુજપ્રાણતજુપણકાજ, હુંજીવીનેહવેશું કરૂં; રામ વીનાવર આજ, હુંતોબીજા વરનેનહીવરૂ. ૫ ॥ રાગ મારૂ ॥ એમ કરે સોચના સીતા, મન ઉપન્યું દુ:ખઅમીતા; જાણ્યું અંતરયામીયે તેહ, કરેચીંતાજાનકીજેહ. ૨૫ જાણીપ્રીતતેવીમનમોહ્યું, પછેધનુષનિ સામું જોયું; પીતાંબરનો કાછડો વાળી, કટીવસ્ત્રબાંધ્યું સંભાળી. ૨૬ ચાંપ્યો મુગટ વાળી અંબોડો, સંભાળ્યો કુંડળનો જોડો; હિમસાંકળાંહીરેજડાવ્યાં, કરનાંકડાંઊંચાંચઢાવ્યા. ૨૭ જેસભાનાજન અશેષ જુવેસહુથઇરહિતનીમેષ; લઘુલાઘવતાકરીરામ ચાંપ્યો પગનોઅંગુઠોવામ. ૨૮ એકપુણેહાથ્યોજેનીવાર, થયું ઊંચું તડિતાકાર; અકસ્માતઉપડયુંએહ, વામકરશું ઝાલ્યું તેહ. ૨૯ પ્રતીંચાગ્રહીજમણેહસ્ત, રઘુવીરથયાછેસ્વસ્થ; નમાવ્યું તેચઢાવામાટ, ત્યારેથવામાડયુંતડડાટ. ૩૦ નાખેચીસત્રંબકતડડાટ, પુંઠેફાડે થાયેફડડાટ; પ્રથવીમંડળડોલવાલાગ્યું, શેષનાગતણુબળભાગ્યું. ૩૧ કડકડયાઆદિવરાહનાદંત. જેનીઉપરપ્રથ્વીઅનંત: દિગપાળેકર્યોચીતાર. ભાનુથકીતથયો

તેનીવાર. ૩૨ શિવજીનીસમાધીછુટી; ત્યારેપવનતણીગતિખુટી; પામ્યા મુરછાસભાનાજન, કરશસ્ત્રપડયારાજન, ૩૩ જયમતોડેઇક્ષુડંડ, તેમરામેભાંગ્યુંકોદંડ; નમાવનાભાગ્યુંભેડડાટ, કાટકાથયાકડેડાટ. ૩૪ શિવત્રંબકટુટયુંમ્રચંડ, થયોશબ્દનેવાપ્યોબ્રહ્માંડ; થયધનુષ તણાબેખંડ, પામ્યામુરછાવીર અખંડ. ૩૫ થયું અચેતસરવેજ્યારે, ફેરાચેતપંચજણત્યારે સીતાજનકનેવિશ્વામીત્ર, રામ લક્ષ્મણ વિર્યવિચિત્ર. ૩૬ ॥ છપૈછંદ ॥ ધરધરાધકંધરહરત, ડરત દીગજગયંદર; અરકચંદરથખરતઝરતનિરઝરઅનિકધર. સરિતસીંધુસરડોલ, ગરતગીરીગરજય ઘોરકર; ચકિતકચ્છઅહિકોલ, નાયકાથકીતનરતવર. અજઇંદ્રચલિત દશકંધ ડર, ચીકારચંડધુનીધરઅલખદશરથનંદનગીરીધરકહે, જનકનગરતોરેધનખ ૧ ॥ વસણ ॥ ધનુપભાગ્યુંરામચંદ્રે, વ્યાપ્યોશબ્દબ્રહ્માંડરે: પ્રથવી ઉપરનાખ્યા વળતા, સાયકનાબેખંડરે. ૪૦ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાબાળકાંડેશ્રીરામેધનુષભંગનામઅત્રીશોઅધ્યાય. ॥ ૩૮ ॥

અધ્યાય ૩૯ ॥રાગધનાશ્રી ॥ શ્રીરામેકર્યોધનુષનોભંગજી,જનકપાણુ પામ્યુંરાખ્યોરંગજી; રાવણ ઉઠયો થઇ સાવધાનજી, તે ગયો લંકામાંમી અપમાનજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ અપમાન પામીનો ગયો રાવણ; રામે ભાગ્યું ચાપ તે રામે જયજયકાર વરત્યો, થયો અધીક પ્રતાપ ૨ રાઉ રાભાને મુરછા વળી, તે થયા સરવશચેત; શ્રીરામને જોતાંતદા, વાત્શલ્યપ્રેમશમેત, ૩ રાઉ પરસ્પર વાતોકરે, રગુવીરઅતીશકુમાર; એટકણશાયકકેઅભાગ્યું, એસકરે મનવીચાર. ૪ હર્ષ આંસુ આવ્યાંશહુને, રોમાંચીત ગદ્દ વાણ; જનકસીતાશહીતશરવે, હર્ષ પામ્યાંજાણ. ૫ તેશમેવીશ્વામીત્રઉઠયા, હર્ષપ્રેમઅપાર; રૂદે ચાંપીયારગુવીરને, આશીશદેતાશાર. ૬ ત્યારે જનકઆગ્નાથકીઉઠયાં, જાનકીજી ત્યાંહે; હંશગમની હરખશું, વરમાળગ્રહિકરમાંહે. ૭ શણગાર શજ્યાસોળઅંગે, ચુંદડીઝળકાર; પ્રકાશપ્રથ્વીથાયછે, જેમ્તડીતનોચળકાર. ૮ ગજગતીચાલેચપળચરણે, ગુધરી ઘમકાર; પદપાનઅણુવટવીંછીયા, નેપુરતણોઝણકાર. ૯ એવાં જક્ત જનુની આવ્યાં, જાનકીરૂપરશાળ; રગુવીરકેરાકંઠમાંહે, આરોપીવરમાળ. મુનીયેકહ્યું પાયેનમો, તવવીચારેમનશાથ; પેલીઉપરનીસ્ત્રીથઇ, રજપ શીપદરગુનાથ. ૧૧ કરઅંગુળી દશ મુદ્રીકામાં, જડ્યા પદીક વીશાળ; તેપરશતાં થાયપ્રેમદા, મુજ સોકયકેરૂંશાલ. ૧૨ એવું વીચારી શનમુખ ઉભાં, જનક તનયાત્યાંહે; વાંછ્યા શખીયે તેરામે, રામજાણ્યાંરામરયામાંહે. ૧૩ પછેપાયલાગ્યાંપ્રીતશું, ત્યારે થયો જયજયકાર; દેવનાંદુંદભીવાગીયાં, થઇપુષ્પવૃષ્ટીઅપાર. ૧૪ નીજઆશને બેઠાં જઇ, હરખ્યાંતેસીતામન; વાજીંત્ર વાજે અતીઘણાં, કરે ગાનમંગળ જન ૧૫

આનંદમનપામીતદા, ઉઠયાજનકરાજન; રામલક્ષ્મણનેબેશાડ્યા, પોતાનેઆશન
આમાંત્રશ્રીરઘુવીરથયા, તેજોઈહરખેરાય; પછેવિશ્વામિત્રનીસાથબોલ્યા, સુણતાં
સરવસભાય. ૧૭ કંકોતરીલખોઅવધપુરમાં,રાયદસરથજ્યાંહે; સહુસાથ તેડીભુ
પતી, વહેલાપધારેઆંહે. ૧૮ મુની કોશીકેકંકોતરીલખી, વીનયકરીબહુત્યાંહે;
કુમકુમેછાંટીપત્રબીડયો, આપ્યોદ્વીજકરસ હે. ૧૯ ચાલ્યોવિપ્રઉતાવળો, અતિ
હરખસુંતેણીવાર; તેઅવધપુરમાંઆવિયો, જયાં રાયનોદરબાર. ૨૦ તેસમેદશ
રથસભાકરીને, બેઠાછેગુરૂસાથ; વિજોગછેરઘુવીરનો, ચીંતાકરેનરનાથ. ૨૧ અ
રેગુરૂવીત્યાદિનબહુ, ગયારામલક્ષ્મણ જયાંહે; પછેખબરકંઈઆવીનથી, શુંહશે
કારણત્યાંહે. ૨૨ એટલેદ્વિજવરઆવિયોછે. સભામાંતેદિશ. રાયનેકરકંકોતરી.
તેઆપીદેઇઆશિશ. ૨૩શીરામલક્ષ્મણકુશળછે, રાજેજનકપુરમાંહે નરપતિજે
તાંસવંરામે,ધનુષભાગ્યુંત્યાંહે. ૨૪ જાનકીયેવરમાળઘાલી, થયું રૂડુ કાજ; જાન
સરવેલેઈતમને,તેડયાજનકેઆજ. ૨૫ મીથુલાપતિયેકાહ્યોછે,પરણામઅતિઅહ્
લાદ્રણોકરીતમનેકહ્યો, કૌશિકેઆશીરવાદ. ૨૬ એવુંસાંભતામાં રાય દશદથ,
પામ્યાહરખઅપાર, રામેસ્વયંવર જીતીયો, સુણી[illegible]યો જયજયકાર. ૨૭ પછે
દશરથેકંકાતરી, આપીગુરૂકરમાંહે; સહુસભાસુણતાંવશિષ્ટવાંચે, ઉકેલીનેત્યાંહે.
૨૮ સ્વસ્તિશ્રીમદ્શુભસ્થાનક, અવધપુરપાવન: પુજ્યમુરતીપાવનજશ, નૃપ
મુગટમણીરાજન. ૨૯ અખંડલક્ષ્મિઅલંકૃતગુણ; સકળબળમહીમાય; કેતુવત
રવીકુળવિશેનહારાજદશરથરાય.૩૦લખીતંગમીથુલાપુરથકી,સેવકજનકઅભિ
રામ; ચુડામણીમહિપનીમારે., માનજ્યોપરણામ. ૩૧ શુભકામકારણ લખ્યાનું
તેસાંભળોનૃપનાથ; તમપુત્રમુજપુરવિષેઆવ્યા, મુનીકૌશિક શાથ. ૩૨ તેસ્વયં
વરમાંધનુષભાગ્યું. પાળ્યુંમુજપણરામ; મમપુત્રીયેવરમાળ ઘાલી, થયાં પુરણ
કામ. ૩૩ માટેપરણાવારઘુવિરને, શુભલગ્નકરવાકાજ; સહુસાથ ને તેડી તમો.
વહેલાપધારોઆજ. ૩૪ તમોસહાજસવંતછો. શોભાશાહીતરાજન; તેમાટે વહે-
લાપધારજો, મુજનેકરોપાવન. ૩૫ એવિનતીસેવકતણી, લખ્યુંતેહ ધરજો ચીત;
કોટીત્રણુંકરીમાનજો, ભુપતીભાગ્યવંત. ૩૬ એમપત્રવાંચ્યોવશિષ્ટે, તે સુણ્યો
દશરથરાય; થયામગનબ્રહ્માનંદમાં, અતીહરખઅંગનમાય. ૩૭ સહુસભાનેભુપે
કહ્યું, જાનેજવાનેકાજ; પ્રધાનનેકહેસકળસૈન્ય, કરોતત્પર આજ. ૩૮ વીરબંન્યો
હરખીયાજે; ભરથશત્રુઘન; સહુઅવધપુરમાંવાત ચાલી, લોક કહેછે ધન. ૩૯
રાણીવાસમાંજઈરાણીયોને, કર્યુંરાયેજાણ; જનકપુરનોપત્રને, સંભળાવિયોનીર
વાણ, ૪૦ રાણીયોસહુઆનંદપામી, ઉલટઅંગનમાય; થયો કૌશલ્યાજીને તદા,
તેહરખનવકહેવાય. ૪૧ દ્વિજવરતણીસેવાકરી. સંતોષીયોબહુપેર; ગીત મંગળ

ગાયસરવે, થઇછેલીલાલેહેર. ૪૨ પછેઅશ્વગજરથપાલખી, શણગારીઆંવાહન, વસ્ત્રઆભુષણધરી, તત્પરથયાસહુજન. ૪૩ અવધપુરનીપ્રજાસહુ, વહુવારીયા શ્રીમંત; જવાજનકપુરથયાતતપર, જાનશોભાવંત ૪૪ ॥ વલણ ॥ 'શોભાવંત થઇજાનસરવે. વાજેબહુવાજીંત્રરે; સૈન્યસકળશણગારીયું', તેચળકેચીત્ર વિચીત્રરે. ૪૫ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટક ધારાયાં બાળકાંડે શ્રીરામસ્ય સીતાપ્રાપ્તી શ્રવણાતદશરથહર્ષોછવોનામએકોનચત્વારીંશો અધ્યાયઃ ॥ ૩૯ ॥

અધ્યાય ૪૦ ॥ રાગસામેરી ॥ દશરથ રાજા હરખ્યા અપારજી; જનકપુર જાવાકર્યોવીચારજી. પડોવજડાવ્યોપુરમોઝારજી, જાનેજવાનેસહુથાઓતૈયારજી ૧ ॥ ઢાળ ॥ તૈયારથાઓજવાજાનને, જનકપુરમોઝાર; માટેજેનેઇચ્છાહોયતોઆ જે, નીકળોનરનાર ૨ એવુંસાંભળીપુરજનશકળ, અતીહરખપામ્યોમન; વૃદ્ધ બાળકવિનાસ ર્વે, થયાસત્વરજન. ૩ ગજઊપરબેસાડયાપ્રથમ, ગુરૂ વશિષ્ટને તેણીવાર; રથમાંહેબેસારયદશરથ, જોડીયાહયચાર. ૪ અશ્વઊપરચઢયાગંન્યો ભરથશત્રુઘ્ન; સહુરાણીયોબેઠીસુખાસન, સંગદાસીજન. ૫ અનેકરાયરથ ગજ મહાજન. સુખાસનઅપાર; ચતુરંગસૈન્યાનીકળી, તે અવધપુરના બહાર. ૬ વા જીંત્ર વાજેઅતીઘણાં, થઇરહ્યાજયજયકાર; હાથુંહણેકેકાણુકરતી, ગર્જકરેચીક કાર. ૭ હસ્તીઊપરવિપ્રબેઠા. બંદીજનબહુરંગ. રઘુકુળતણી કીરતી વખાણે, પામેહરખઊમંગ. ૮ તેજાઅંબાડીધ્વજાઝળકે, કનકમણીમયસાર; છત્ર ચામર ચળકતાં. ઝગકતાંનડીતાકાર ૯ વીરસુરાવેશપુરા; ચાલ્યાચઢીકેકાણ; આભુષણશુભશસ્ત્રઝળકે, રત્નજડીતપલાણ. ૧૦ શુભશુકનવંદીનીકળ્યા, ચાલ્યાજનક પુરનીવાટ; સરીતવનઆવેબહુ, ઓળંગતાગીરીગાટ. ૧૧ વાટેજ્યાં વાસો રહે, દશરથસહીતસમાજ; સુરલોકજેવું સ્થળબજે, જાણેભુપતિસુરરાજ. ૧૨ એવી શોભાસહીતઆવ્યા, મ થુલદેશમોઝાર;. જનકપુરનીબહારઊપવન, ઉતર્યા તે ઠાર, ૧૩ નીશાનનૌબતગડગડે, શોભાસહિત રાજન; રૂપક બાંધતે તણું, શ્રોતા સુણોએકમન. ૧૪ પાયદળશબ્દતેતણું માંહે, સદવિવેકિતુરંગ; તેચાલેઆગળમ લપતા, રક્ષાકરેનીજઅંગ. ૧૫ તેનીપુઠેનીજબોધના. કુંજરવિરાજે સાર રામ નામતણામુખે, કરતાઘણાચીકકાર. ૧૬ નીજાનુભવના દીવ્ય રથમાં, બેઠા મોટા સંત્ર; તેરામરૂપનેનીરખવા, અનુભવચઢયામહાનંત, ૧૭ પ્રયાણમથમેજાગ્રતી, પુરગ્રામસ્થુળનીવાસ; ત્યાંરહીદશરથરામને. સંભારતા સુખરાસ. ૧૮ સ્વપ્ના વસ્થાગામડાંસુક્ષ્મ, ત્યાંનથીરહેતારાય, અઘોરવનઆટેથણાંતે, સુષોપ્તશુપ્તા કહેવાય. ૧૯ એમકરતાંજનકપુરને, આવીયાઊપવન; ત્યાંલક્ષકરીરહ્યારાયજણાયા રામપ્રાપ્તીચીન્હ. ૨૦ વિદેહનેતવખબરથઇ, જેપધાર્યામહારાજ; સામાં આવ્યા

વાજીંત્રવાજતે, સાથે, ઘણાપૃથ્વીરાજ. ૨૧ ગુરૂવશિષ્ટને ચરણે પ્રથમ; નમીયા જનકરાજન; પછીરાયદશરથનેમળ્યા; ભેટીયાઅન્યોઅન્ય, ૨૨ ભુપની પાસે પુત્રછેજે, ભરથશત્રૂઘન; રાયજનકતેનેજોઇને, સ્થીરથયાં છે લોચન. ૨૩ પડ્યા વિદેહવિચારમાં, બેપુત્રનેજોઇત્યાંહે; રામલક્ષ્મણમુજગેરછે; શું રીસાવી આવ્યા આંહે. ૨૪ એમતનબેતદવતજોઇને, વિચારે મન વિદેહ; વશિષ્ટને પુછ્યું તદા, ત્યારેનિવર્ત્યોસંદેર. ૨૫ ઘણું માનદેઇનેજાયતેડી, રાયનગરમોઝાર; સુમંતેશૈન્યા સકળપછે, ઉતારીતેઠાર, ૨૬ જનકપુરમાં ગયાદશરથ, શોભાનોનહીપાર, સહુ લોકજોઇવિસ્મેથયા, વળીગૌરશ્યામકુમાર. ૨૭ એકસુંદરમંદિર શોભતું, રહેવાનેઆપ્યુંત્યાંહે; સહુસાથશું નરનાથપોતે,ઉતર્યાતેમાંહે. ૨૮ પછીરામ લક્ષ્મણ મળ્યાઆવી, લાગ્યાગુરૂનેપાય; પીતાનેચરણેનમ્યા, તવહરખીયાજોઈરાય. ૨૯ રાયેચાંપ્યાહૃદેસાથે, રામલક્ષ્મણતન; સંતોષપામ્યારાયજી, જેમપામેધનનીરધન ૩૦ કૌશલ્યાકૈકેસુમીત્રાયે, બેસાડ્યાઉછંગ- રૂદેચાંપીસુંગે શીર, જેમ વછઘેનુ સંગ. ૩૧ સહુસભાસાથેરાયદશરથ, ગુરૂબ્રહ્મકુમાર; તેમંડપજોવાચાલીયા, સીતાસ્વયંવરસાર ૩૨ ભુપનેસરવેદેખાડ્યા, જેચાપકેરાખંડ; આજુઓનૃપશ્રીરામજીયે, ભાગીયું કોદંડ. ૩૩ તેજોઇદશરથથયાવિસ્મેય, અતી પ્રચંડ કઠોર એ કેમભાગ્યું પ્રાણવલ્લભ; કોમળરામકિશોર ૩૪ પછીવિદેહઆદર કરી. બેસાડીયા આસન; રાયદશરથપાસબેઠા, ચારેપુત્રરતન ૩૫ વશિષ્ઠગુરૂઆદેસભાસહુ, બેઠા થઇનિશ્ચિત; અન્યપૃથ્વીરાયબેઠા, હરખપામીચીત. ૩૬ પુત્ર ચારેસહીતદશરથ શોભતાશ્રીમંત; તેસમેજનકેમાનીયા, ભુપતીભાગ્યવંત. ૩૭ પછીજનક રાજા બોલીયા, સુણોભુપતીકહું પેર; પુત્રચારેતમારાતે, પરણાવોમુજઘેર ૩૮ બેકન્યા છેમાહરી, ઉર્મીલાસીતાનામ; માલતીશ્રૂતકીરતીબે. મુજબંધુની અભીરામ. ૩૯ રામનેસીતાવરે, ઊર્મીલાલક્ષ્મણવીર, માલતીભરથનેશ્રૂતકરતીશત્રૂસુદનધીર. ૪૦ એવું સાંભળીસહુશભા હરખી; આનંદ્યા ભુપાળ; પછે સામસામા રચ્યોમંડપ,અતીવિશાળ. ૪૧ વાજીત્રએમંડપવિશે, વાજતાંઅતીઘનગોર;ગાય મંગળગીતસુંદર, સુંદરી ચીતચોર. ૪૨ ॥ વલણ ॥ ચિતચોરચતુરાચોળેપીઠી વરકન્યાનેતેણીવારરે; સહુકરેભોજનભાવતાં, મન પામે મોહ અપારરે, ૪૩ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં બાળકાંડે અયોધ્યાપુરવાસીશ્રીદશરથસ્યજનકપુરીગમનંનામચત્વારીંશો અધ્યાય: ૪૦

અધ્યાય ૪૧ ॥ રાગઘોળનિદેશી ॥ શુભમહુરતમાહેલગ્નલીધું, કરીમુનીએવિચાર; માર્ગશીરસુદપંચમી, શુભજયોગગ્રહ ચંદ્રવાર. ૧ ગણપતી પધરાવીયા, જેશકળમંગળરૂપ, ગોત્રકેરીસ્થાપના કરી, પુજ્ય દશરથ ભુપ. ૨ ચાર

કન્યાચારવરને, પીઠીચોળીઅંગ; સ્નાનવિધિએ કરાવ્યાં, ધર્યાંઅલંકાર ઉમંગ. ૩ રાયજનકઘેરથીઆવી. લઇકલ્લુવેનાર; તેગીતમંગળગાયછે. આનંદહરખઅપાર; ૪ તેકેરીશોભેકામની, કવીઉપમાદેસાર; જાણેશાંતિકરૂણાદયાક્ષમાધ્રતીઉનમનીઅવિધાર. ૫ સદબુદ્ધીસદાવિધતિક્ષા, સમાધીશ્રદ્ધાવીનીત; મુમુક્ષુતાતુરીયાઉપરતિ, સદગતીસુનીતપુનીત, ૬ એવીરામમંદીરમાંપ્રવેશી, સુંદરીશુભકામ; ત્યારેવરઘોડાનોસમેહવો, તતપરથયાશ્રીરામ. ૭ તેસમેજનકતેડવા. મોકલ્યાનીજપરધાન; તેઆવીશ્રીરામપાસે.:સંકળ, જાણેસદાશોભામાન. ૮ સદા વિવેકનેબોધઆનંદ, જ્ઞાનતપવૈરાગ; પરમારથનિષ્કામનીશ્ચે, સંતોષને અનુરાગ. ૯ વરરાયનેશણગારીયા,જનકશીજામાઅંગ;મૃગમદનાંકર્યાં,તીલકકુમકુમઅક્ષત સંગ. ૧૦ મીશબીંદુદીધુંઆખ્યઆજી,કરમાંશ્રીફળપાન; વરરાય વરઘોડેચઢયા,તતપરથઇસહુજન. ૧૧ ॥ વરઘોડાનીદેશી ॥ તતપરથઇનેરામઉવલીયા, મુનીવરનેલાગ્યાપાય; તીખોતુરંગચાલેનાચતોરે, નીજબંધુસહીતરઘુરાય; રઘુવરજીઘોડેચઢયા. ૧ અંઘોઅંગનીશોભાશીકહું, જોતાં લાજેકોટીકકામ; લક્ષણવંતાલઘુવેશેવિરાજતારે, ત્રણેબંધુનીઆગળરામ. રઘુ૦ તોરાકલગીમુગટપરઝળકતી, ઉપરમુક્તાફળનાખુપ; થાકેવરણતાંશેષસારદારે રઘુ૦૩ શુશોભેદસરથશાહુજનસાથમાં, ગ્રહિચાલેગુરૂનોહાથ; જોઇશોભાચારેપુત્રનીરે.બ્રહ્માનંદમાનેનૃપનાથ. રઘુ૦ ૪ મોડબાંધીમાતાચોચાલતી, ગ્રહીનામણદીવોહાથ; ગીતમંગળમધુરાગાયછેરેચાલેશરવરાણીનોશાથ. રગુ૦ ૫ વાજેવાજીત્રનાનાપ્રકારનાં, નાચેઅપછરાગાંધર્વગાય;બંદીજબહુકીરતિવખાણતારે,જયજયકારમંગળધુનિથાય.રગુ ૬ નભદેવનાંદુંદભીગડગડે,સુરજોતાચઢીનેવીમાન; દઇઆશીશપુષ્પવરશાવતારે સર અંગનાકરતીગાન. રઘુ૦ ૭ જુવે નરનારીસરવે નગ્રની; વધાવેભરીમોતીડેથાળ; હરખીનરખીનેલેછેઓવારણાંરે, ઘણુંજીવજોદસરથબાળ..રઘુ૦ ૮ આગળસાબેલાસરવેશોભતા, છેલછબીલારાજકુમાર, જરીજીનમણીનામોરડારે; રત્નજડીતપલાણતોખાર. રઘુ૦ ૯ એવુંઆપતાસુખડુંસર્વને, તોરણઆવ્યાત્રિભોવનભુપ; ગિરિધારીપ્રભુગુણવંતુરે, સરવેમોહપામ્યાજોઇરૂપ; રઘુવરજીઘોડેચઢયા. ૧૦ ૧૦ ॥ વલણ॥ રૂપ જોઇરઘુવરતણું, મોહપામ્યાનરનારરે; હવે સાસુઆવ્યાંપોંખવાત્યાંથઇરહયોજયજયકારરે, ૧૧ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલમિકી નાટકધારાયાંબાળકાંડેભરથબીસહશ્રીરામચંદ્રસ્યઅશ્વારોહણંકૃત્વા મંડપસામીપ્યાગમનંનામએકચત્વારીંશોઽધ્યાય; અધ્યાય ૪૨

॥ રાગ ચાલ ચાતુરીની ॥ વરરાયતોરણઆવિયા, તે અશ્વઉપરથીઊતાર્યા; મણીબાજઠપરઊભારહ્યા, આવ્યાઆચારજહરખેભર્યા. ૧ સુનેનારાણીજ-

નકની, સુમતિતેકુશકેતુતણી; તેમ ં-ચોઆવીપોંખવા, ગાયગીતગોરીઅતીઘણી. ૨શતાનંદવશિષ્ટકોશિક,આદેમુનિવરઆવિયા; વિધિયેકરીપુજનકરાવ્યું, ચારે વરપોખાવિયા. ૩ મધુપર્કવિધીવહેવારસરવે, આરતીવરનીકરી; એમપુરૂષોત્તમનેપોંખા, રીણીયોહરખેળરી. ૪ ત્યાંમંડપમાંછે માંરૂ, બાજઠ કનકમણીનાધર્યા; વરરાયનેપધરાવિયા; આચારકુળરીતેકર્યા. ૫ સહુભુપનેબેસાડિયા; તેમંત્રમાંઆદરકરી; એકખંડમાંમરજાદથી. ત્યાંબેસાડીસઊસુંદરી. ૬ પુરજનપરીજનજ્ઞાતીગુરૂજન, બેઠામંડપમાંમળી, સઊ લગનરચનાજુવેછે, વાજીત્રબહુવાજે વળી. ૭ કનકઝારીજળભરીલાવિ,રાણીસુમેધાવાહલમાં; પગપખાળ્યાવરતાવિદેહ, કનકકેરીથાળમાં. ૮ યજ્ઞોપવિતપહેરાવીયા, તેવેદમંતરેઅનુસરી; જનકેતે વરને પુજીયા, પછીશોડષઉપચારેકરી. ૯ લગ્નઘટિકામાધેમણીક,ઘડિયાળબાંધીનેતદા; પછીપધરાવિ ત્યાં ચારકન્યા, શણગારીનેસર્વદા. ૧૦ સાવધાનવાણી વિપ્રઓણે, અંતરપટઆડાધર્યા; મંગળાષ્ટકઊચ્ચારકરતા, મુનિમનહરખીભર્યા. ૧૧ જ્યારેલગ્નઘટિકાપુરણથઇ, ત્યારેવેદઆચારજભણે;મંગળાક્ષતમંત્રોને કર, આપ્યાવરકન્યાતણે. ૧૨ કન્યાકેરેશીશચરણે, વરેમુકયાતેજદા; પછીવરતણે પદશીશઅક્ષત, કન્યાયેમુકયાતદા. ૧૩એમવેદવિધિયેલગ્નથાય, કર્યોહસ્તમેળાપ; સ્વસ્તિવાચનબોલતા; વરમાળઘાલીઆપ.૧૪ એમચારકન્યા કરીઅર્પણ,જનક ભુપેત્યાંય; મંગળતુરીવાજીતરજયજય,થાયમંડપમાંય.૧૫ રામસીતાપરણીયા, ઊર્મીલાનેલક્ષ્મણવર્યા; શતરૂઘનસ્તુતકિરતીને, માલવિ ભરતહરખે ભર્યા; ૧૬ મંગળફેરાફરેછે, વરકન્યાહરખેઅતિઘણું; શેષનાગનકહીશકેઅતી, શોભાસુખ તેસમેતણું. ૧૭ મણિથંભમાંપ્રતિબીંબભાસે, ફરેવરકન્યા; અલંકારઅંગેઝળકતા,શીવરણપ્રુંશોભાય. ૧૮ જાણેચારઅવસ્થાશોભીયે, અભિમાની સાથેજેમ; એમફેરાફરતાંતેસમે,વરકન્યાશોભેતેમ. ૧૯ ચારમંગળવરતીયાં, જનકકયાંબહુદાન; વળીજાચકનેઆપ્યુંઘણું, ધનવિપ્રનેદેઇમાન. ૨૦ શાખોચારકરેપરપસ્પર, આચારજ તેણીવાર, કુળ રીતથીવરકન્યાવળતાં, આરોગ્યા કંસાર, ૨૧ હોમહુતાશનમાંકર્યો ગોત્રજપુજાપ્રસન્ન;એમવરકન્યાપરણિરહ્યાં, પછીકરાવ્યું ઘ્રૂવદરશન. ૨૨ ગુરૂચરણ નમી વાભાવશું, રઘુવીર સાથેભ્રાત; પછીપિતાને પાયેનમ્યા, પદવંદનાકરીમાત. ૨૩ મીથુલાપતિનાકોડપહોત્યા, હરખ્યા દશરથ ભુપ; વખાણેછેજનસકળ, જોઇવરકરકન્યાનુંરૂપ. ૨૪ ॥ વલણ ॥ વર કન્યાનું રૂપજોઇને,હરખેસહુનરનારરે; દુંદભીવાજેદેવનાં, થઇરહયો જયજયકારરે. ૨૫ ॥ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલ્મિકી નાટકધારારાયાંબાળકાંડેભ્રાતરભીસહશ્રીરામસ્યસીતાદિજનકપુત્રીભીઃ લગ્નકર્ણનામબેતાળીસમોઅધ્યાય. ॥ ૪૨ ॥

॥ અધ્યાય ૪૩ ॥ ॥ રાગ ધવળ ધનાશ્રી ॥ આતાજનસુખેભાવધરીને, આ-
વનરામકથાયજી; નિત નીત આનંદમીથુલાપુરમાં,મંગળઊછવથાયજી; ૧ શ્રી
રામનગ્નઆનંદમગ્નથયા, મુનીદેતાઆશીરવાદજી; ક્ષણુક્ષણુમાંથાયપુષ્પવૃષ્ટી,, કરે
દેવદુંદભીનાદજી. ૨ શીવબ્રહ્માભવવાપતિઆદે, દેવસકળકહેવાયજી; તે વિપ્રવેશ
ધરીઆવ્યાજનકપુર, જોવારામવિવાહજી. ૩ અન્યમુનિવરપૃથ્વીકેરા,માનુભાવ
મહાનંતજી; તેહ,નજોવાનેજનકપુરઆવ્યા; પામ્યા હરખઅનંતજી;. ૪ નગ્રનિ-
વાસીતરનારિજન, ગીતમંગળસઊગાયજી; અવધવાસીજનસુખબહુપામે. આ-
નંદમાં દીનજાયજી. ૫ નીતનીતભાવભોજન સહુનેતાં, નીતનીતઝાઝાં માનજી;
નીતનીતનવલીરંગવીવાનો, નીતનીતનવલાંગાનજી. ૬ સઽવેપરસ્પરવાતોકરેછે,
નરનારીગુણવાનજી; દશરથજનકસંબંધીસરખા, ભુપતિભાગ્યવાનજી ૭ અ-
ન્યસમોવડનથીઆજગમાં, ઊપમાએકસમાનજી;વિવેઃવૈરાગજેવાનૃપજાણે, વ-
રકન્યામકિતજ્ઞાનજી. ૮ એમપુરજનસરવેવાતોકરે, રણેરામહ્યાંથકીજાયજી; ઘ-
ણાદિવસહ્યાંરઘુપતિરહેતો, આપણેમહાસુખથાયજી. ૯ પછીસરવસભાસાંભળ-
તાંબોલ્યા, રાયવિદેહવચનજીઃ કૃપાકરીએકમાસરહોમુજઘેર, દશરથરાજનજી
૧૦ ત્યારેશ્રીરામેઅમસ્યાકરીગુરૂને, સમજ્યાબ્રહ્મકુમારજી; આગળકામઘણુંકર-
વાંછે, જેકારણુધર્યોઅવતારજી ૧૧પછેબારદિવસરહ્યામીથુલાપુરમાં, સાથશુંદ-
શરથરાયજી; ત્યારેવશિષ્ટગુરૂકહેભુપતિહવે, અમનેકરોવિદાયજી. ૧૨ નગરઅમ-
નેઘણુંસુખઆપ્યું, અતિસેવાકરીરાજનજી; રામને હવેગમતું નથી, ઘર મુકેથયા
ઘણાદીનજી. ૧૩ એવાંવચનસાંભળીમુનિવરકેરાં, જનકઉંડ્યાતેણીવારજી, પેહે-
રામણીબહુવીધનીઆપી, કહેતાંનઆવેપારજી. ૧૪ હયગજરથમણીભુષણુપટ-
કુળ, પેહેરાવ્યાં નરનારજી; ગ્રામસૈન્યસુખઆસનસજજ, દાસી દાસઅપારજી.
૧૫ સકળજાનસંતોષીજનકે,કરજોડીલાગ્યાપાયજી;વીનયવચનથીકરીવિનંતી,
રીઝવ્યાદશરથરાયજી. ૧૬ પછીકન્યાઓશણગારીસુંદર, વળાવીતેણીવારજી;
વાજી વાજેવિધનાં, થઇ રહ્યોજયજયકારજી. ૧૭ સૈનસકળ સાવધાન થયુંને,
ચાલ્યાદશરથભુપજી; રાણીયોસહુસુખાસનબેઠી, વરકન્યા અનુપજી. ૧૮ ચાર
હસ્તીશણગાર્યાંસુંદર, બેઠાચારેભ્રાતજી; નિજવધુસહિતસંગાથે શોભે,ભુષણના-
નાભાતજી. ૧૯ એવીશોભાસહિતરઘુપતિ, નિકળ્યાનગ્રનીબહારજી; જનકભુ-
પતિજાનવળાવા, ચાલ્યાતેણિવારજી. ૨૦ ત્યારે નારદજીયેકર્યુંકૌતક,બદ્રીકાશ્રમ
ગયામુન્યજી; ભ્રગુપતિબેઠાછેતપકરવાત્યાં, જઇબોલ્યાવચનજી. ૨૧કરશુરામસુ-
ણોવચનઅમારૂં, બેશીરહ્યાશું આંહેજી; ત્રંબકધનુષતેમારૂંરામે, ભાગ્યુંજનકપુ-
રમાંહેજી. ૨૨ ત્યારેભારગવકહેભગવાનજયછે, અવતાર કૃત્યઅમારોજી; નારદ

કહેછેકેબ્રાહ્મણથઇગયા, શેરહ્યોમહિમાતમારોજી. ૨૩ કીંચિત કરોધજેનહિરા-ખોતો, થશેપ્રત્યુતમારૂંવહેલુંજી; જુવોજમદગ્નિએકરોધતજ્યોત્યારે; વિગનથયું ઘણુંપેહેંજી. ૨૪ એવાં વચનસાંભળીનારદકેરાં, ચઢિયો કરોધઅપારજી; તરત ઉઠીનેઆવ્યાજનકપુર, સાથબ્રહ્મકુમારજી. ૨૫ જેમબળિયોસીંહસુતેલોઉઠેછે-છેડયોવિખભુપજી; હિરણ્યકશ્યપુકારણજેમ સ્થંભથીમગટયાનરહરીરૂપજી. ૨૬ જેમઘીહોમેથીવૈશ્વાનળનિ, પ્રચંડથાયેજવાળજી; એમ ફરશીધરઅતિકરોધેઆ-વ્યા, જાણેકરશેપ્રલ્લેકારજી. ૨૭ પુરમાંથીજયારેજાનનીકળી, દશરથસહિતસ-માજજી; ગજારૂઢથઇઆગળચાલે, શ્રીરામચંદ્રરઘુરાજજી. ૨૮ તેણે સમેત્યાંભ-રગુપતિઆવ્યા, કરોધેકાળસ્વરૂપજી; દુરથકીતેદીઠાત્યારે, કંપ્યાસરવેભુપજી. ૨૯ ॥ વલણ ॥ કંપ્યાસરવેભુપતિ, જોઇજમદગ્નિકુમારરે; સંકોચપામ્યાજનકદશ-રથ, શું થશેઆગ્નીનારરે. ૩૦ઇતિ શ્રીરામચરિતરેસંનતવાલ્મિકીનાટકશ્રારાર્યાં બાળકાંડેનારદવચનાતફરસુરામાગમનંનામતરેતાલીસમોઅધ્યાય ॥ ૪૩ ॥

અધ્યાય૪૪ારાગમારૂ આવ્યોઉપવનમાંસહુસાથએવેગામાગાળ્યાભગુનાથ;ઉભા સનમુખમારગરોકી,કોઇસુરશકેનહિટોકી. ૧ જ્યારેદીઠારેણુકાતન;ત્યારેભયપામ ઘણું મનથંભ્યુસોળપહ દ્વારાત્યાંહે, ગોટાભુપકંપ્યાનિનમાંહે.૨રાયજનકનેદશરથ ભુપ, કંપ્યાજોઇભરગુપતિરૂપ; ગોત કાંછનજેવું તન, હુતપામેલો હુતાશન. ૩ કરફરશીધરયુંચાપસકંધ, અસોભથાકટિયેબંધ, શીર જટાભસ્મધરીઅંગ; નેત્ર વિશાળલોહીતરંગ. ૪ ફરકેઅધરલ્લરૂકુટીકપોળ, કરોધેતનથયુંરાતુચોળ; ક્ષત્રી કુળદહનકશાનુ,જેવોપ્રલેસમેનોમાહેં. ૫ એવાદીઠાફરશુરામ,ત્યારેમુકીસરવેમા-મ.તેસમેપોતે રઘુવીર, ચલાવ્યોગજ શ્રી રણધીર. ૬ ભરગુપતી સનમુખ શ્રી રામ, ગજ રાખ્યો પુરણ કામ; તવ ઉતર્યા જુગદા ધાર, ઉપર રશીનેકર્યો નમસ્કાર ૭ જોઇ કરોધ ચઢયો અતીમન, અલ્યા કોણ તું કોનો તંન; રામ કહે સુણો મુનીવર સુત્ર, હું દશરથરાયનો પુત્ર ૮ રામ નામ મારૂં દ્વીજ રાજ, મેં કર્યું ધનુષ ભંગનું કાજ; એવું સાંભળીને ભ્રગુ નાથ, કરોધે બોલ્યા કરી ઉંચો હાથ. ૯ ચઢયોમદગળ મહાઅભિમાની, મુને આવી નમ્યો નહિમાની;ક્ષત્રીકુળથયોઉતપન, અવિવેકીદુષ્ટતામન. ૧૦ રામકહેહુંનસમજ્યો મન, શસ્ત્રધારીનજાણ્યાબ્રહ્મ; જોજાણુંતમનેદ્વિજરાય, તોહું આવીનમુતમપાય. ૧૧ જેમનટુવાધરેબહુવેશ,મુનેએમજભાખ્યુંમુનેશ; ત્યારેબોલ્યાફરશુરામ, નથી ઓળખાતોમુનેરામ ૧૨ આજેફરશુનીતીક્ષણધાર, કર્યોક્ષત્રી તણો સંહાર; મારૂ નામસુણીનેઅર્ભ, છુટેગર્ભવંતીનાગર્ભ. ૧૩ એણેમારૂંહું તુજને આજ, તેં કર્યું ઘણું કુહુકાજ; ભાગ્યુંત્રબંકશીવનુંપ્રચંડ, માટેદેવાધેટેતુનેદંડ. ૧૪ ત્યારેથ.યમાર

પ્રતિકાજ, ગુરૂનોરણીચેટણુઆજ; કહેરઘુપતિસુણોમુનિશ, આવડી કરો શાને રીશ ૧૫ એસટેલુંસરાસનજુનું, પોચુંવિત્તરહિતપુરાનું; ભાગ્યુંચઢાવતાં તતખેવ, તેમાંહુંશું કરૂં મુનિદેવ. ૧૬ અમોબાળપણામાંએવાં, ધનુતોડયાંત્રંબકજેવાં; તમારેહોયએનીઆશ, તોસંધાવોકારીગરપાશ. ૧૭ એવાંસાંભળીહાંસીવચન, તવ કહેજમદગ્નીતંન; અલ્યારામતુંબોલવીચારી, આજોતીક્ષણફરશીમારી. ૧૮ એણે ક્ષત્રીમાર્યાઅનંત; શુરવીરનોઆણ્યોઅંત; એ બોલેછે વક્ર વચન, જાણી બાળક સાંખુમન ૧૯ શુંજાણેમુનેકેવળવિપ્ર, પુછીજોમુજકારજક્ષિપ્ર; રામકહેશુંદેખાડો કુઠારી, ભાટનીપેરેકીરતીવીસ્તારી. ૨૦ નોહે કુસુમાંડફળશીશુપ્રાય, જેતરજના દેખીવીલાય; હુંછુંરઘુકુળકેરોતન, એદેખાડેડરૂંનહિમન. ૨૧ કહેભ્રગુપતિ હોય પ્રબુધ, તોતું કરમુજસાથેયુધ; અરેતમપ્રત્યેમુનિરાજ, કેમશસ્ત્રહુંમારૂંઆજ. ૨૨ સ્ત્રીરાગીનેમુરખબાળ, પરાધીનઅંધપંગાળ; વૃદ્ધબ્રાહ્મણગુરૂનેગાય, જેષ્ટ બંધુ નેમાતપિતાય. ૨૩ જેકોશસ્ત્રરહિતરીરથ, પળાયેરણથાસમરથ; એટલાંપર જો કરેઘાત તેઅધરમીપામેનર્કપાત. ૨૪ આલોકેપામેઅવજશ, પડે નરકમાં અંતે અવશ; તમોબ્રાહ્મણસાથેઆજ, યુદ્ધકેમકરૂંમહારાજ. ૨૫ અલ્યા ધર્મ તારો હું જાણું, પરપંચીપ્રતીતનઆણું; આજથઇબેઠોમોટોસાધ, મારીતાડિકાવીન અપરાધ. ૨૬ તેણેશોકર્યોતુજઅન્યાય, કરીસ્ત્રીતણીહત્યાય; રામકહેતેઅધરમીઅપાર, નિત્યકરતીમુનિનોઅહાર. ૨૭ તેમાંશાનોકર્યોઅન્યાય, તેનહતીકાંઇમારી માય; તમોનિજમાતાનેમારી, તમથીકયોબીજોદુરાચારી. ૨૮ તમોબ્રાહ્મણથઇનેઆજ, શસ્ત્રધર્યાશુંકરવાકાજ; શસ્ત્રમુકીનેધરોજઇધ્યાન, કરોજપતપનેઅનુષ્ઠાન. ૨૯ ॥ વલણ ॥ અનુષ્ઠાનજપતપકરોજઇને, શસ્ત્રમુકીનિરધારરે; એવાંવચનરામનાં સાંભળી, ભરગુપતિકોપ્યાઅપારરે. ૩૦ ॥ ઇતિશ્રી રામ ચરિતરે સંમત વાલ્મિકી નાટક ધારાયાં બાલકાંડે શ્રી રામ પરશુરામ સંવાદો નામ ચુંવાળીસમો અધ્યાય. ॥ ૪૪ ॥

અધ્યાય ૪૫.

॥ રાગ સામેરી ॥ અનીહાંરેભ્રગુપતિકોપ્પાસુણીરામવચન, અતિઘણોવ્યાપ્યોકામાનુજતન; અનીહાંરેરીસેકરીરાતાંથયાંછેલોચન, વીરરસપ્રગટયો રોમાંચિતતન. ૧ ॥ ઢાળ ॥ તનરોમાંચિતમનકરોધપ્રગટયો, ગાજીનેબોલ્યાભ્રગુપતિ; અલ્યાશુરોબળિયોહોયતો, મુજસાથયુદ્ધકર રઘુપતિ ૨ એમકહી શરાસનકરગ્રહ્યુ, સંધાનકરીયુંબાણ; ત્યારેરામેધનુષચડાવીને, કર્યું, શરતણું સંધાણ. ૩ ભારગવ કહેતુમુકસર, ત્યારેબોલ્યાશ્રીરઘુવીર; તમોવિપ્રમાટેપ્રથમમુકો, સુણો મુનિ મતી ધીર. ૪ ત્યારેફરશુરામેસજથઇને, મંત્રભણીયાસાચ; ધનુષ ખેંચી કરણ સુધી, મુકીયુંનારાચ. ૫ સુસવાડકરતું છુટીયું, વીજળી સરખું બાણ; સહુ દીશાઓ

દિવ્યવતું, જેમઅગ્નિજ્વાળપ્રમાણ. ૬ તેબાણદ્વારે ભ્રગુપતિનું, તેજ સરવે જેહ; રઘુવીરનામુખમાંપ્રવેશ્યું, પરમજ્યોતીતેહ. ૭ તેબાણપણતેજે કરીને, થયું તેજ સ્વરૂપ; ઇશ્વરનાગુણબળપ્રભુતા, અવતારકૃત્યઅનુપ. ૮ સુરીનરમુનિવર સરવ જોતાં, સમાયું તેણીવાર; થઇપુષ્પવૃષ્ટિરામઉપર, દુદંભી જયકાર. ૯ ભ્રગુપતી થયાનિસ્તેજત્યારે, વિપ્રકવળરૂપ, તતકાળનમ્યારામને, સાષ્ટાંગ ભ્રગુકુળ ભુપ. ૧૦ ત્યારેગજઊપરથીઊતર્યા, રઘુવીર તેણીવાર; ભેટીયાભારગવને તદા, વરતીયોજયજયકાર ૧૧ પછે ફરશી ધરકરયુગલજોડી, રોમાંચિતગદવાણ; સ્તુતી કરતારામની, તેરહીસનમુખજાણ. ૧૨ ॥ ત્રોટક છંદ ॥ જયરામસદાસુખ ધામ જનં, મનકામતરૂઘનશ્યામતન; અવધીપુરપાવનપુન્યધરા, અજનંદનવંદનભુપ વરા. ૧ જનનિ કઉશલ્યાભાગ્યભુરી, તનપુરણબ્રહ્મ અખંડ હરિ; અજ આદિ અનંતઅરૂપયદા, જનસાહ્યકરૂપસગુણસદા. કરૂણાયતનંમનુજાદ અરી, પટપીત તનુઘનશ્યામહરી; સરસીરૂહનેનકૃપાભવનં, પરમારથ ભોગ છબી કવનં. ધ્રત શાયકચાપનીખંગવરા, કૃતએરજનીચરહીનધરા; જગતીતળપાવન રૂપ ધરી, પદતીરથરાજપુનીતકરી. દશસ્કંદનભુપમણીસુવનં, જશમંગળ વ્યાપી રહયો ભુવનં; જયશેષમહેપગીરેષગણં, સ્તવતેગુણપાવનયુક્ત રણં. દુખ દીન દરિદ્ર વનંદવનં, પ્રણમામીવિદેહસુતારવનં; જગજીવઅનીક ચરા ચરજે, ભટકે ભવ કુપઅજાસરજે. તવભક્તીવિનામદમુઢમતી, સપનેનલહેસુખલેશગતી; પરમાનંદ પુરણકામવીભો, પ્રણતારતીમોચનપ્રાહીપ્રભો અજઆદી અનામય ચીદઘનં, મનમાનસહંસરીપુઅતનં; સનકાદીકનારદદેવપતિ, નીગમાગમસારઅપારગતિ, મદમોહનીશાતમદીનકરં, ખળનાગહતંમ્રગરાજ વરં; ત્રયતાપ શમાવન નામ વિધુ, ભવરોગનિવારણગીતમધુ. તરણીકુળકંજપ્રકાશરવી, પ્રગટયાહતમાઇક ભાર ભુવી; રગુવીરમહારણધીરધરં, પ્રણમામીઅભીમતદાનવરં. ॥ દોહરા ॥ અખીલવીશ્વમંગળકરણ, હરણસકળભવપીર; લીલાવીગ્રહેવપુધરણ, જયજય રગુવીર. ૩૨ ઇતિશ્રી રામચરિતરે સંમત વાલ્મીકી નાટક ધારાયાં બાળકાંડ પરંશરામ કૃતા શ્રી રામ સ્તુતિ નામં પીસ્તાલીશમો અધ્યાયઃ ૪૫ ॥

અધ્યાય ૪૬ ॥ રાગધનાશ્રી ॥ સ્તુતિસુણીબોલ્યાશ્રીરઘુવીરજી, સુણોમુજ વાયકભ્રગુનાયકધીરજી; મેંજેચડાવ્યું ધનુષપરબાણજી, તે પાછું ફરે નહિએ નીર. વાણજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ નિર્વાણબાણઅમોગમંરૂકયાંમુકુહુ આજનવઉતરે પ્રતીમા થશી; માટે કહો મુનિરાજર ત્યારે ભ્રગુપતિ કહે રઘુપતિ, એમુ કોશરનભ માંહે; કાળને છેદો તમો, મુજ મૃત્યુ આવેજ યાંહે. મુજ કાળકયા રેથાયનહિ. કરોમ્રત્યુમારગરોધ; સદાઅમરકરોમુને, હું સાધીશતપનીજબેધ. ૪ એવું સાભળીનેમ્રત્યુ મારગ, મુકીયું તેબાણ; નિરોધકીધોકાળમારગ, મ્રત્યુંજય

કૃતજાણ. ૫ તેસમેફરશુરામનું, આવતું હતું અવશાન; તેરારથકીનીરોધ કીધો.
જીત્યુમત્યુમાન. ૬ ભ્રગુપતીમત્યુનીરોધકૃત, રઘુપતીબાણુવીચીત્ર; એકથાછેહનુ
માનનાટક, વિષેપરમપવીત્ર. ૭ પછેનમ્યાશ્રીરઘુવીરને, જમદગ્નિ નંદન જેહ;
બદ્રીકાશ્રમમાંગયા, તપકરવાબેઠાતેહ. ૮ એવીપ્રભુતાજોઈરામની, આશ્ચર્ય પા
મ્યાભુપ; ત્રઊિમુનીઆશીરવાદદેતાઅખીલમંગળરૂપ. ૯ સજન સકળ હરખ્યું
તદા, વરત્યોજયજયકાર; ભ્રગુપતીસાગરક્રોધ જળથી. ઉતર્યાતે પાર. ૧૦ પછી
વળ્યા જનક વળાવીને, ભેટીયા દશરથરાય; વાજીત્ર વાજે અતી ઘણાં, સ
ઉઅવધપંથપળાય. ૧૧ માર્ગેજેરાજામળ્યાતેણે; કર્યોબતસહુકાર; એમકુશળરઘુ
પતીજાનસાથે, આવ્યાપુરમોઝાર; ૧૨ શુભમહુરતમાંમંદીરપ્રવેશ્યા, પુજ્યા ગુ-
રૂમુનીરૂપ; વધુશહીતચારેપુત્રજોઇને, હરખ્યાદશરથભુપ. ૧૩ ગોત્રજપુજાવીધી
કરિ. આપ્યાંઅપરમીતદાન; શઉનઅમેભે.જનકરાવ્યું, થાય મંગળ ગાન. ૧૫
અવધપુરનાલોકસરવે, હરખીયાનરનાર; રઘુવીરવીવાહગીત મંગળ, ગાયગુણ
વારંવાર ૧૫ ઘેરઘેરતોરણપતાકા, સાથીયાકુંભવિતાન; નીત નાંખુ તખુ મદી,
નારીકરેમંગળગાન. ૧૬ સઉવિશ્વિનોઆનંદમંગળ, સમેટી સુખાર; તેઅવધપુ
રમાંરહ્યોઆવી, નગ્રમાંનરનાર ૧૭ પરણ્યાપછીતે દશ દીશા, વીરત્યો આદ
ભુવન;પદરામપદ્મામાગવાશીત,જેમમળયાનળનોપવન. ૧૮ એસુખમાનાઅવ
ધપુરી, રઘુવીરનો વીવાય; કોટીઅનંતગીરાથકી. વરણુ વીવ કહે ના . ૧૯
રાજધાનીદશરથરાયની, મુખસકળશોભાખાણ; તેવીસ્તારીને વખાણતાં હારે
કવીનીવાણ.૨૦વાલ્મીકમુનિઆદેકવીતણે, કહ્યાંચરીત્રઅપાર;મેંમંદબુદ્ધીયેકરી
કીંચતકર્યોવીસ્તાર. ૨૧એબાળકાંડનીકથાકોઈએપુરણનવકહેવાય;લીલા સાગર
સુધારરઘુવીરનોવિવાય.૨૨ જેગાયશીખેસાંભળે,આદરેશ્રદ્ધપ્રેમ;સઊપાપથીમુકા
યમાણી, થાયમંગળક્ષેમ. ૨૩ કરેમનનરામચરીત્રનું, સમજેકથાનોમર્મ; નીજ
ભકતીઆપેતેહને, રગુવીરપુરણબ્રહ્મ. ૨૪ અમૃતનિત્યેસેવતાજે, અમરવસતા
વ્યોમ; તેસુધાપાનેપડેપાછા, ક્ષીણપુન્યેભોમ. ૨૫ રામકથા અમ્રત પાન કરતાં,
જનઅમરતેથાય; પદમુકીમુસ્તકસુરતણે, અપવર્ગપંથપળાય. ૨૬ એઅધીકતા
અમ્રતથકી. રગુવીરજશમહીમાય; જેબ્રહ્મવેતામુકતનેપણ, કથાનીત્યેથાય. ૨૭
કરેશ્રવણસાદરએકથા, મનપરેમથીઊલ્લાસ; રગુવીરતેનાહ્રદેમાંહે, સદાપુરેવાસ
૨૮ વાલ્મિકીરામાયણથકી, પ્રાકૃતકર્યોવિસ્તાર; માંહે નાટક ધારા તણો, સંમત
સંમતમેળવ્યોછેસાર, ૨૯ બાળકાંડનીકથાપુરણ, કરીમતીઅનુસાર; પદ પુરાં
સતરશેંનેપાંત્રીસ, કથારસિકવિસ્તાર. ૩૦ સઉ સંતકવિજન મહામતી, કહુ
વિનવીકરજોડ, પ્રાકૃતવાણીસાંભળી, મુજનેનદેશોખોડ, ૩૧ ગુરૂપ્રરૂપોત્તમશ્રીધર

કૃપાથે, હરીકથાઆનંદ; દાસગીરીધરનીમીતમાત્ર, એકરતાશ્રીગોવીંદ, ૩૨ એ બાળકાંડનીકથાકહી, જેનાઅધ્યાયછેંતાળિસ, હવેઅયોધ્યાકાંડનીકથા,કહુંકૃપા શ્રીજુગદીશ, ૩૩ ॥ વલણ ॥ જુગદીશ કેરી કિ્રપાયે, કહુ અયોદ્ધાકાંડ કથાયરે; શ્રોતાજનસહુ ભાવધરી. કહોજયજયવૈકુંઠરાયરે. ૩૪ ॥ ઇતિશ્રી રામ ચરીતરે સંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં બાળકાંડેભાતભાંત્રૃવધુભી; સહસીતારામઅયોદ્ધા પુરપ્રવેશ મહોત્સવો નામ છેતાળીશમો અધ્યાય. ૪૬ ॥ ૧૭૩ ॥ ઇતીશ્રી રામ ચરીતરે સંમત વાલ્મીકી નાટકધારાયાં બાળકાંડેસંપુર્ણસમાપ્તે શુભં ભવતુ શ્રી કૃષ્ણારપણ મસ્તુ: ।।

॥ ઈતિશ્રી બાળકાંડ સમાપ્ત. ॥

ઇતિશ્રી અયોધ્યા કાંડ પ્રારંભ.

અધ્યાય ૧.

શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ અથ શ્રી રામચરીતરે અયોધ્યાકાંડ લીખ્યતે ॥ રાગ કાફીનિ દેશી ॥ શ્રીગુરૂપદપંકજઉપર, હુંવારીરે; રહુંધરીમનમધુકર રૂપ; જાઉં બલીહારીરે, ૧ જેજગતઅંકુરનામુળકંદ, હુંવા૦જેકૈવલ્યપદનાભુપ, જાઉં૦ ૨ જેવધરાગવેલીતણાપુષ્પ, હુંવા૦જેમંગળસુખનાસમુદ્ર. જાઉં૦ ૩ વેદાંતસિંધુ નામીનરૂપ, હુંવા૦નભશાંતિરસનાચંદ્ર. જાઊં૦ ૪ જેધીરજમેરૂતણાશિખર, હું વા૦દયજળધરરૂપદયાળ. જાઉં૦ ૫ અજ્ઞાનતીમીરનાપ્રકાશરવી,હુંવા૦ સત્વ સરોવરકંજકૃપાળ; જાઉં૦ ૬ ભકતીવીરકતીજ્ઞાનશુધ, હુંવા૦ત્રીગુણાતમકતીર થરાજ; જાઉં૦ ૭ શુધબ્રહ્મભાગીરથીનાજળછો, હુંવા૦ભવસીંધુંતારક ઝાઝ; જાઉં૦ ૮ એવાસદગુરૂનાથઅનાથતણા, હુંવા૦નથીઉપમાસમકહેવાય. જાઉં૦ ૯ પારસલોહનું હેમ કરે. હુંવા૦ પણ આપ રૂપે નવ થાય જાઉં. ૧૦ સુરભ ચીંતામણી કલપતરૂ, હુંવા.ઇચ્છિતફળઆપેતેહ; જાઉં૦ ૧૧ ગુરૂ પોતાનં રૂપે કરે, હુંવા૦પ્રભુમેળવેનિઃસદેહ; જાઉં૦ ૧૨ નિજમાબાપજન્મમરણપામે, હું વા૦ચોનીપ્રત્યેનવાંનવાંથાય. જાઉં૦ ૧૩ શ્રીગુરૂજન્મમરણટાળે, હું વા૦ વળી સ્વતંત્રએકસહાય. જાઉં૦ ૧૪ એવાશ્રીગુરૂનેનમસ્કાર કરૂં; હું વા૦ ગાઉંસુખ-નીધીરામચરીત્ર, જાઉં૦ ૧૫ નીજસેવકજાણીકૃપાકરજો, હુંવા૦ સઉભગવતી સંતપવીત્રજાઉં૦ ૧૬ કરૂણાઅનુગ્રહકરજોધણી, હું વા૦કવિહરીજનમોટાસામ

જાઊં૦ ૧૭ જેમતેમગુણગાઊંરામતણા, હું વા૦ તેમક્ષમાકરજોઅપરાધ; જાઊં૦ ૧૮ જેમબાળકબોલેબોબડું; હું વા૦ સુણીમાતપીતાહરખાય; જાઊં૦ ૧૯એમ પ્રાકૃતવાણીસાંભળી, હું વા૦ મનધરજોવાત્સલ્યતાય; જાઊં૦ ૨૦ હરીગુરુસંત તણેચરણે, હું વા૦ નમું પ્રીતેવારંવાર. જાઉં૦ ૨૧ બાળકબુધેકરજોડી,હું વા. કરૂંરામકથાયવિસ્તાર; જાઉં૦ ૨૨ ॥ વલણ ॥ રામકથા વિસ્તાર કહું છું, દ્રઢ વિશ્વાસમનમાંધરી, કરજોડીકહેદાસગીરધર. શ્રોતાજનબોલોશ્રીહરી. ૨૩ ઈતી શ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટક ધારાયાંઅયોધ્યાકાંડે પ્રથમોઅધ્યાય ॥૧॥

અધ્યાય ૨ ॥ રાગ દેશાખ ॥ શ્રીરઘુવિરચરીત્રકથામ્રત, લીલાસીંધુઅપાર; પ્રાકૃતવાણીપદબંધકરૂંછું, બુધમાનેવિસ્તાર, ૧ બાળકાંડમાં પ્રથમ કથા કહી. રાવણકુળઉત્પન્ન; દશરથલગ્નશ્રવણવધસમર, શ્રંગીચરીત્રજગન્ન. ૨ હનુમંતની ઊત્પત્તીકહી. પછીરામજન્મસમુદાય; બાળચરીત્રકહ્યુંરાઘવનું,તીરથાટન વિદાય, ૩ વિશ્વામીત્રઆગમનઅવધપુર, વશિષ્ટબોધવિચાર; તાડીકા વધમખ રક્ષણનીથીચર, આદીસુબાહુસંહાર, ૪ મુનીવધુશ્રાપમુકતકરીને, સુણી સીતા જન્મકથાય; જનકપુરીમાંપ્રવેશ્યાવળીત,સ્વાગતકીધીરાય. ૫ ધનુષ્ય ભંગ કરી જાનકીપરણ્યા. ભ્રગુપતિગર્વઉદ્ધાર; પછેકુશળઅવધપુરીમાંઆવ્યા વરત્યોજય જયકાર, ૬ હવેશ્રોતાજનસહુભાવેસુણજો, અયોધ્યાકાંડવિચાર;રાજતજીરઘુવીર નીકળ્યાવનમાંએવિસ્તર, ૭ શ્રીરામલક્ષમભરથશત્રુઘન, પરણીને આવ્યાઘેર; ઊછવમાંદીનજાયસરવના, સહુનેલીલાલેહેર. ૮ ત્રણવિરરઘુવીરનેસેવે, ભક્તી શ્રદ્ધાસહિત, માતપીતાનીઆજ્ઞાપાળે, અધરમકપટરહિત. ૯ ચારબંધુનીચાર વધુ. તેપાળેપતિવૃતધર્મ; સુરપતીસુખથીકોટીઘણું, સુખભોગભોગવેપર્મ,૧૦ સાસુતણીઆજ્ઞામાંરહેતાં, કુળવધુધર્મસમેત; ભેદરહિતમાતાએસર્વે, સહુનુંસરખુંહેત. ૧૧ એમઘણાદીવશવિત્યામહાસુખમાં, સાચવતા નિજધર્મ; પિતાની આજ્ઞાપ્રમાણેકરતા, રાજ કાજનુંકર્મ, ૧૨ હવે કેકે કેરોબંધુકહિયે, સંગ્રામજીત એવુંનામ; તેએક સમે આવ્યો પુરમધે ભુપતીકેરેગ્રામ, ૧૩ તેચાર માશ રહી નીજપુર જવા, થયોતત્પરજેણીવાર; ત્યારે કેકૈસાથે બોલ્યો વચન, સંગ્રામ જીત તેણી વાર. ૧૪ ભરથ શત્રુઘન બંન્યો બાંધવ, મોકલ્ય મારી સાથ; થોડાદીવશહુંરાખીશમાટે,બેનીસાંભળવાત. ૧૫ ત્યારે કેકૈ કહે હું હાકહું છુ પણરાયનેપુછોપેર; જોભુપતિઆજ્ઞાઆપેતો, તેડીજાઓતમોઘેર. ૧૬ ત્યારેમાએ કહ્યુંમહીપતીને, સુણોભુપતીમુજવચન; આજ્ઞાઆપોતોતેડીજાઉં, ભરથનેશત્રુઘન. ૧૭ મોસાળમાંહેગયાનથીકોઈદીન, માટેમનોરથમન; એકમાસરાખીને વળતા, સોંપીશતમનેતન. ૧૮ એવાંવચનસુણીનેદશરથરાયને જળભરીઆવ્યુ નેણ; ભરથશત્રુઘનપાસેતેડાવીને, રાજાબોલ્યાવેણ. ૧૯ સુણોપુત્રઆમામોતમા-

રો, આગ્રહકરેછેઅપાર; માટેથોડાદીવસજઇનરહિ આવો, મોસાળમાં નિરધાર. ૨૦ એનાકહિયેતોતમારીમાતને, દુઃખલાગેમનમાંહે, મામો તમારો રીસાય માટે, જઇઆવોસુતત્યાંહે. ૨૧ એવું કહીરાયરૂદેશું ચાંપ્યા, ગદગદથઇબહુપેર; જાઓ બાપસુખેએકમાસરહીને, આવજ્યોપાછાઘેર. ૨૨ ભરથનેભાવ જવાનો નથી, મુકીરામતણીસેવાય; પછેપિતાશું ભરથજબોલ્યા, કરજોડી નમી પાય. ૨૩ શ્રી રામનિસેવાસમાગમપાખે, મુજનેરૂચેનહિઆન્ન; રામ વિજોગે એકક્ષણુતે; કોટી કલ્પશમાન. ૨૪ શ્રીરામચંદ્રહું ચકોરચાત્રક; રઘુપતિજગધરરૂપ;મુજમનકંજ શદાપ્રફુલીત, રહેરાઘવદીનકરભુપ. ૨૫ રામસુરભીહું વત્શકહોતે, વિયોગકેમ કરીશહેશે; કલ્પવૃક્ષનાંવિહંગમતેવળી. બબુલઉંપરનવબેસે. ૨૬ એવું કહીગદ-ગદકંઠથયાને, આંસુઆવ્યાંલોચન; ત્યારેકૈકેયેકહ્યું એકમાશરહી, વહેલા આવજો તન. ૨૭ ત્યારેભરતેમાતપીતાનું વચન, લોપાયું નહીં ત્યાંહે; પછે શત્રરથઇબે વીરજઆવ્યા, રગુપતીબેઠાજ્યાંહે, ૨૮ શી રામચંદ્રને ચરણેલાગ્યા, ભરથ ને શત્રુઘ્ન; ત્યારેરામેઊઠીને રૂદેશું ચાંપ્યા, દીધું આલીંગન. ૨૯ મોશાળ જવાનિ આજ્ઞાલીધી. સાથે ઘણીસેન્યાય; માતુળ સાથે રથમાંબેસીને,ભરતશત્રુઘ્નજાય, ૩૦ એમબન્યોવીરમોસાળગાયાપણમનરઘુવરનુંધ્યાન; રામલક્ષ્મણતેઘેરરહ્યાછે, વીરબંન્યોબળવાન. ૩૧ ાાવલણાાબળવાન,બંયોરહ્યામંદિર'રામલક્ષ્મણવીરરે; નીતિધરમનેચલાવે છે, ધરમ ધોરીંધરધીરરે. ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસંમતવાલ્મિકી નાટકધારાયાંઅયોધ્યાકાંડેભરથશત્રુઘ્નયો માતુળગ્રહાગમનંનામદ્વીતિયો.અ. ૨

અધ્યાય ૩ ॥ રાગસામેરી ॥ મોસાળમાંહેગયાબંન્યો, ભરથશત્રુઘ્ન; શ્રી રામલક્ષ્મણ રહ્યામંદિર, વરતેનિરમળમન. ૧ નિતસેવતાગુરૂ ચરણ પંકજ, ધરમપંથપળાય; વશિષ્ટમુનિનામુખથકી, સુણતાપુરણકથાય. ૨ સભાકરીએક સમે બેઠા,રાસેદયરથભુપ; રંગમંડપમાંહેબેઠા, ગુરૂ સહિતઅનુપ. ૩ ત્યારે જોવા વિદ્યાનીપરિક્ષા, તેડ્યાલક્ષ્મણરામ; પછીકળાયુદ્ધનીદેખાડી, સફળમંત્રજ જેહ; મલ્લમેષમહિષનું યુદ્ધ. કરીદેખાડ્યું તેહ. ૫ પ્રસન્નથયા ઘણું રાયજી જોઇપુત્રનોપ. રતાપ; ત્યારેસકળગુણસંપુરણજાણ્યા, રઘુવરનેઆપ. ૬ એમપ્રકારેઆનંદમાંદિ. ન, જાયછેસુખમાંયે; રઘુવીરનેસેવતાભાવે, જનકતનયાત્યાંયે. ૭ એકવાર બેઠા મંદિરમાં, અજપાળનંદન જેહ; નીજ મુખને અવલોકતા, આદર્શમાંયેતેહ. ૮ ત્યારેકરણઆગળકેશશીરનો, શ્વેતદીઠોરાય; ઊદાશીઆવીઅતીઘણી, મનમાંહે થઇચીંતાય. ૯ જાણ્યું જરાઆવીવાતકહેવા. ચેતાવાનરદેવ; એમવીચારીવશીષ્ઠ ગુરૂને. તેડાવ્યાતતખેવ. ૧૦ ગુરૂનેકહેમાહારાછતાં; હવેકરે રઘુવરરાજ; સંકલ્પ મારીમનથયો, તેકરોગુરૂમહારાજ- ૧૧ અભીશેકરઘુવરનેકરો, શુભલગ્ન જોઇ.

રામને દેખુ રાજ કરતા થાય મારૂં કાજ. ૧૨ ગુરૂ કહે તમો રૂડુ વીચાર્યું, અટે
એમજ ભુપ, છાહીત્ય શરવે કરાવોએ, યથા યોગ્ય અનુપ ૧૩ ત્યારે દશરથે
તેડાવીયા, રઘુવીરનેએકાંત; પાસેબેસાડીનેકહ્યું,નીજમનતણુંવરતાંત. ૧૪ હેરા
મસુજનેએમભાસ્યું, કહું સત્યવચન; થોડાદીવસમાજાણુંહવે,પડશેમારૂંતન.૧૫
સુન્જ્ઞઅહપણુવીપરીતછે,અનદશા બેઠીજાણુ, શનીઆઠમેગુરૂબારમેતેકરેરીષ્ટપ્રમાણુ.
૧૬ મુજ મરણુ ચીન્હ જણાયછે, માટે રામ કરતું રાજ; તમે તમારૂ શંભારો
પુરહેરા ધરનુ કાજ. ૧૭ એવા વચન સુણીને ભુપ ચરણે, નમ્યા શ્રી રઘુરયા
મહારાજ જે કહો તે કરૂં, શીર ચઢાવી આજ્ઞાય. ૧૮ પછે રાજાયે સહુને
તેડાવ્યાતે પોતાના પ્રધાન શાહુકાર શર્વે; નમના, તે બોલાવ્યા તે દેઇ માન
૧૯ દરબારના; અષ્ટઅધીકારી. આદેસરવ સભાય; તેસાંભળતા પછે. બોલીયા
દશરથરાયર૦ભાઇસઉસભાજનશાંભળો,મેંમનવી.ચાર્યુંઆજ;માટેપંચ શઉને
ગમેતો,રામનેઆપુંરાજ.૨૧એવુંસુણીશવેરહ.રખીયા,ધન્યહેરાજન;એકાજતો રૂડુ
વીચાર્યું, અરેરીપુનાશન. ૨૨ વશીષ્ટઆદિસરવ રૂપીયે, મહુરત આપ્યું સાર;
ચૈતસીતસપ્તનીશુભ, ગુરૂપુષ્પયોગવીચાર ૨૩ સાહીત્ય સઉ તતપર કરાવ્યું.
વશીષ્ટેતેણીવાર; ઉપલક્ષણુઆણીમેળવ્યાં, અભીશેકનોઉપચાર. ૨૪ ચારદંત
નોઉજવાળહસ્તીશ્વેતહયશુભઅંગ; નવિનશીંહાસનકનકનું, છત્ર ચામર સંગ.
૨૫ સપ્તપલ્લવપંચપ્રતીકા, ચારસમુદ્રનું વાર; મોટાવિપ્રમંનજપકરવાને, બેસાડ-
યાનીરધાર. ૨૬ સઉનગરનેશણગારીયું, ઘરચૌટાંશેરીપોળ, નરનારીઅતીહર-
ખેભર્યા, થઇરહયોરંગઝકોળ. ૨૭ પહેલેદીવસેવશિષ્ટગુરૂયે, આજ્ઞાઆપી તાસ
શ્રીરામસીતાબંનેજણુને, કરાવ્યોઉપવાસ. ૨૮ રઘુનાથનેહાથેકરીને, અપાવ્યાં
બહુદાન: હોમહુતાશનમાંકર્યો, ત્યાંથાયમંગળગાન. ૨૯ અહુતીઆપીસ્વહસ્તે
કર્યોત્રપ્તહુતાશન; ધુંમરેકરીરઘુવીરનાં, થયાંલોચન. ૩૦ કૈકેકઉશલ્યા સુમીત્રા
મનહરખનોનહીંપાર; સુખવંતસરવેરાણીયો, આપતીદાનઅપાર. ૩૧ બારણે
મંડપરોપીયોગુણીજનકરેછેગાન; બહુરંગતોરણુબાંધીયાં,ઝળકેવિચીત્ર વીતાન.
૩૨ એમકરતાંનીશાથઇને, સુરજપામ્યોઅસ્ત; ત્યારેકુશાસનપરરામસીતા, પો-
ઢીયાંથઇસ્વસ્થ. ૩૩ સીંહાસનઉપરપ્રભાતે, બેશશેરગુરાય; શઉલોકઆનંદ પા
મીયા, દેવનેથઇચીંતાથઇસઉદેવને, જેરગુવરકરશેરાજરે; ત્યારેંદુષ્ટનેકયારેમાર
શે,કુયમથશેઆપણું કાજરે. ૩૫ઇ. રામચરીત્રેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાંઅયોદ્ધા
કાંડેદશરથેન વશીષ્ઠાયજ્ઞા શ્રીરામ રાજ્યા ભીષેક વીચારો ત્રીજો અધ્યાય ૩ ॥
અધ્યાય ૪ ॥ રાગ મારૂ ॥ સુણોશ્રોતાકહેવૃતાંત, હરીઇચ્છા મોટી બળવં
ત; રામનેઆપવુંઠર્યુંતતપરસાહીત્યકાજ. ૧ તેજાણીનેસરવેદેવ, મનચીંત્યાપામ્યા
તતખેવ: સરવેમનમાં થયા ઉદાશ, આવ્યબ્રહ્માકેરીપાસ. ૨ સુણો વાતપતામહ

આજ, કાલેરામનેઆપેછેરાજ; સ્વર્ગતુલ્યરાજસુખએહ, તજીકયમનીકળશેતેહ. ૩ રાવણાદિકઅસુરઅપાર, કયારેકરશેતેનોસંહાર; તેમાથયાઉદ્ધારા, આવ્યા બ્રહ્માકેરીપાસ. ૨ સુણોવાતપીતામહઆજ, કાલેરામનેઆપેછેરાજ; સ્વર્ગ તુલ્ય રાજસુખએહ, તજીકયમનીકળશેતેહ. ૩ રાવણાદીકઅસુરઅપાર,કયારેકરશેતે નોશંહાર; તેમાટેકરોતેવોઉપાય,રામરાજતજીવનજાય. ૪ત્યારેછુટેઆપણા બન્ધ, મારેરામજદ્દશસ્કંદ; એવાંવચનસુણ્યાંવીધાજીયારે, ઉભોકરયો વીકલ્પ કળી તારે. ૫ જાતુંઅવધપુરીકરએશકેકૈમવેશ; માગેરાયનીપાસે વચન, ભરત રાજ રગુપતીવન. ૬ ત્યારેકળજુગકહેમહારાજ, કયમથાશેતેમુજથી કાજ; શત્યવંત છેશરવેપ્રજાય,મેંપુરીમાંનહીંપ્રવેશાય. ૭વીધિકહેસુણશાચુંવચન, છેરામનેગમ તુંમન; માટેજાતુંઉતાવળોઆજ, કરશકળદેવનુંકાજ. ૮ એવુંસુણીકળી થયો વીકલપ, ચાલ્યોમનમાંકરતોશંકલ્પ; આવ્યોઅવધપુરીછેજયાંયે, નવ પેશાયું નગ્રજમાંયે.૯છેસુધરમાનરનેનાર,માટેજઇરહયોવાડીમોઝાર;સુણોશોતાથઇસાવ ધાન,એકથાનુંઅનુશંધાન.૧૦મંથરાનામેએક દાશીકકેકેરીખવાશી;તેપુરવેનાપાપે,રામેરામઉપરધણોદ્રેપ. ૧૧એકસમેપ્રભાનેરામ,સેજયાથીઉઠયાપુરણપાપેએ કામ; દંતધાવનકરવાકાજ, બેઠાચોકમાંશીમહારાજ.૧૨ પાસેઉભોએકખવાસ, બેઠાગાદીઉપરઅવીનાશ; તેશમેઆવીમંથરાપાશ, પુંજે વાળતી નિજઅવાજ. ૧૩ રામઉપરઉડીરજ, બોલ્યોસેવકથઈને ધજજ; હવણાંરહવાદેતારૂકાજ, રજે ભરાયછેમહારાજ. ૧૪ એવુંવદતામાંવઢવાલાગી, ગાળોદેતીનેબોલીઅભાગી; દુર વચનકહયાંતજીલાજ, જાણ્યાતારામોટામહારાજ. ૧૫ એવાં સાંભળી વચનવિરોધ, ચઢયોશીરગુવરનેક્રોધ; અરેરંડાતુંતારેમારગજાને. વઢેછે કુબજાતું શયાને. ૧૬ એમનિકળ્યુંમુખથીવચન, દાસીનુંથયુંકુબડુંતન; અષ્ટઅંગથયાંછે વંક, કાળીકુબડીઆડેઅંક. ૧૭ જોઇરૂપપામીલજજાય, નમીશીરગુવરને પાય; હુંઅજ્ઞાનેબોલીતમસાથ, અપરાધક્ષમાકરોનાથ. ૧૮ હુંવિમુખ થઇપડયો વંક, પ્રભુ દાસીતમારીરંક; રામેકહેસુણકુબજ્યાવચન, રહેશેઘણાકાળ તુજતન. ૧૯ જુગ દ્વાપરમથુરાગામ, થશેજન્મતારોનેઠામ; નામકુબજાકુબડરૂપ, થઇશકીકરી મથુરાંભુપ. ૨૦ હુંધરીશ કૃષ્ણઅવતાર, ત્યારેતારોકરીશઉદ્ધાર, કંશમારવાકારણત્યાંય, હુંઆવીશમથુરા માંય ૨૧ તારૂંકરીશસુંદર રૂપ, સુખઆપીશપરમ અનુપ; એમબોલ્યા શીરગુવીર, થયુંકુબડુંતેનુંશરીર. ૨૨ વહીગયાપછે કેટલા દન, રામનેઠર્યુંરાજ્યાશન; તેમુહુરતનેપહીલેદીન, વાડીમાં ગઇ દાસીજન. ૨૩ મંથરાત્યાંવીણતીફુલ, તેવિકલ્પેકીડીઅનુકુળ; કુળરહીતઅધરમી કુપાત્ર, કર્મ કુછીતકુબડુગાત્ર. ૨૪ એવાજોઇઆમંમળવેશ, કર્યોમનમાંવીકલ્પે પ્રવેશ; પાકાં

ફળકર્ણીગનાંજેહ, મંથરાયેભક્ષણકરયાંતેહ. ૨૫ દાશીભરષ્ટથઈફરીગત્ય, તેવી-કલ્પેભુલાવીમત્યૂ; કુસવીણુતાંઉપન્યો વીચાર, પાછા આવીતે નગ્ર મોઝાર. ૨૬ ॥ વલણ ॥ નગ્રમાંઆવીમંથરા, તેકરવાકુડુંકાજરે; મારાભરતનોકોઇભાવનપુછે, કેમરામનેઆપેરાજરે. ૨૭ ઇતીશરીરામચરીતરેશંમત વાલ્મીકી નાટક ધારાયાં અયોધ્યાકાંડેમંથરાશરીરે કળીયુગપ્રવેશોનામચતુર્થોઅધ્યાય.

અધ્યાય ૫ ॥ રાગ ધનાશરી ॥ દાશીઆવીરાજદ્વારજી, કુછાકરતી મનમાં વીચારજી; કળીયેકીધીબુદ્ધીભરષ્ટજી, મુળેઅધરમીથઇમતી નષ્ટજી ૧ ॥ઢાળ॥ નષ્ટમતીઅતીભરષ્ટથઇને, આવીરાજદ્વાર; ત્યાંકેકેયીચોકમાં, મંડપ રચ્યોછે સાર. ૨ ચંદ્રવાતોરણબાંધીયાં, વાજીંત્રગરજેત્યાંહય તે જોઇ દાશીબળીમનમાં આવી મંદીરમાંહય ૩ થઇ રહયોમંગળસોહલો જોઇ, દ્વેષ આવ્યોમન, જેમસંતમુર-તિજોઇને, કરેદ્વેષપાપીજન. ૪ વસંતરૂતુમાં કોકીલાનો, સુણીનાદરસાળ, જેમ કાગ મનમાંખેદપામે, તેમલાગીઝાળ ૫ પંડીતની વ્યુતપત્તિજોઈ, થાય મુરખને શંતાપ; શ્રીમંતનેજોઇબળેજેમ, દુરબળદરીદ્રીઆ ૫ અ ચારીની લીલા જોઇ, અપવિત્રનેથાયખેદ; હિંષકનેજેમદયાનરૂપે, વીષચીને નીરવેદ. ૭ પતીવ્રતાનો ધર્મજોઇ, કરેજારણીમનદ્વેષ, તેમમંગળજોઇમંથરા, કરવાનેઆવી કલેષ, ૮ કેકૈકનેકટ્ટાઆવી, શીરપોતાનુંજેહ, પુષ્પપછાડીલાગી, રૂદનકરવાતેહ. ૯ કેકૈક-હેરેશુંથયું, તેકહેમુજવિચાર; આનંદનોદીનઆજછે, કયમ રડેછેતું નાર. ૧૦ દાશીકહેરેઅભાગણી, તારૂથયુંકુડુંકાજ. સુત મોકલ્યા મોશાળમાં, રામને આપે રાજ. ૧૧ રાણીકહેરેમુરખતું, એમશું બોલેબોલ; મારેભરત જેવાઃરામછે, બે પુત્રતેશમતોલ. ૧૨ એમકહીમોતિમાળધાલી, તેનેકરવાશાત; તેતોડીનાંખીપ છા ડી, કરતીમતોકલપાંત. ૧૩ તારેઉગરશેશુંએ થતાં, તુજ પુત્રની શીપેર; તારે જીવ્યાનોઆરોનથી, શું રહ્યુંસુખતુજઘેર. ૧૪ ભાવનહીં પુછે ભરતનો, થશે રામ જ્યારેભુપ; તુંસેવાકરજેકઉશલ્યાની, થઇનેદાશીરૂપ. ૧૫ કેકૈકહે છાની રહેશાં કરેફોકટચેન; રામનેઅંતરકંઇનથી, તુંશાંભળમારીબેન. ૧૬ રઘુમાતાનેશરખી ગણે, રગુવીરધરમસ્વરૂપ; ભરતપણએનેભજેછે, શમાનભાવ અનુપ. ૧૭ એમ કહીઆશીધનદેઇ, ભુજમાંઘભીડીનાર. પ્રવેશતવકાળીયેકર્યો કેકૈરૂદે મોઝાર. ૧૮ બુદ્ધફરીરાણી તણી, મનમલીનથયુંતેનીવાર; મંથરાશું બોલીપછે, કરીકપટ કુડ વીચાર. ૧૯ સુણબેનહુંસમજીહવે, તુજવચનકેરો મર્મ; વિચારરૂડોમેંકર્યો, ત્યારે થયો મોટોભર્મ. ૨૦ તેંભલીચેતાવીમને, ઉપકારકીધોઆજ; આપણેશું ઉગરે જો, રામનેઆપેરાજ. ૨૧ મંથરાકહેરેમાવડી, એવીઅકલસુણજીમુજ; એ શાંજે પા ળબાંધીયે, મટિચેતાવીતુજકાલે, આડીછેએકરાત ૨૩ હવેશોઉપાયજ હું કરૂં,

તેકહેમુજનેપેર; એરાજપામેભરતજીતો, ચાયલિલાલેર. ૨૪ ત્યારે દાશીકહેરાણી સુણો, આવેનિશાએરાય; ત્યારેરિસછનેબેસજો, ધરીરૂપકદરૂપકાય ૨૫ જ્યારેમનાવેમહિપતિતમને, ત્યારેમાગીલેજોવચન; રાજઆપોભરથને, રઘુવિર જાયેવને. ૨૬ પુરવેબેવરદાનનું, તુંનેવચનઆપ્યુંરાય; તેમાગીલેજેમોજથી, જે રામવનમાંજાય. ૨૭ ચઊદસરસવનભોગવે, ત્યાંઅસુરકરશેઘાત; પછેરાજનિષ્કંટકથશે, તેરાખ્યમનમાંવાત. ૨૮ તેવાં વચનસુણીકીંકરીકેરાં, કેકૈ હરખીમન; પછે અલંકાર સહુતજીને, બેઠીશોકભુવન ૨૯ વલણશોકભુવનમાં સુંદરી તેનિ બેઠીનારરે; મુક્તકેશનેવેશકુછતિ,ધરતીદુઃખઅપારરે, ૩૦ ઇતિશ્રીરામચરિતરે સંમત વાલિમકી નાટકધારાયાંઅયોધ્યાકાંડેકેકઇ વચન શ્રવણાતદશરથવિશાદો નામપાંચમોઅધ્યાય, ૫ ॥ અધ્યાય ૬ ॥

॥ રાગ સોરઠની ચોપાઇ ॥ સુણોશાતાએકચિતેકરી, થઇરજનીદિવસગયો અનુસરી; ત્યારેરાજાદશરથતેણીવાર, આવ્યાકેકઇનાભુવનમોઝાર. ૧ દાશીમંથરાનેપુછયુંકથી, કયાગઇરાણીદેખાતીનથી; ત્યારેકુબજાબોલીરીશે ચઢી, એ પેલીતમારીરાણીપડી. ૨ રાજાદશરથઆવ્યાપાસ, ઇહાકયમબેઠીછું થઇનેઉદાશ; મિઠાવચનેબોલાવેરાય, તેમતેમ રાણીઅવળીથાય, ૩ હસ્તસ્પરશવામાંડયોજદા રાણીયેકરતરછોડયોતદા; પછેરૂદનકરવામાંડયું ઘણું, નજાણ્યુંરાયેકપટતેતણું. ૪ બોલસાચુંતુનેમારાસમ. તુંરીસાઇનેરહેછેકયમ; આંસુધારાયેભિંજેરૂદે, રૂદન કરતીરાણીવદે. ૫ હુંનહી બોલુંતમારીસાથ,જાઓશું કરવાઆવ્યાનાથ;હેતતણુંરૂ જાણ્યુંરાય નમનેહુંઆપીશહત્યાય. ૬ ત્યારરાજાકહેઆવડુકયાં કરે, શામાટેદુઃશખનમાંધરે; જોકોઇદુભીહોયતુને, તોદેઊદંડસાચુકહેમુને, ૭ માગ્યમાગ્ય જેમાગેતુંય, સત્યવચનથીઆપુહુંય; સરખો સ્વામીતારે, નથીન્યુનવસ્તુમરે. ૮ વળતીકેકઇબોલીવચન, કયમજાઓછો ભુલીરાજન; ગયા જુદ્ધકરતાવૃક્ષપરવાસાથ, હુંતમસંગેઆવિતીનાથ. ૯ ત્યારેઆપ્યાંછે જુગલ વચન, તે આજ મુને આપો રાજન; રાજા કહે માગીલે સુખે,સત્ય વચનના નહિ કહું મુખે, ૧૦ ત્યારે કેકઇ કહેવન માંજાય રામ. ચઊદ વરસલગીરહેતેઠામ, મારાભરતને આપોરાજ, એબેવચનમાગુંછુંઆજ. ૧૧ એવું વચનસુણ્યું જેટલે, વ્યાકુળરાયથયાતેટલે; જેમવજરવિજળીઆવિઅડે, જેમશિરપરવતતુટીપડે. ૧૨ જેમવહેરેકાળજુકરવતધાર, એમદશરથનેથયું દુઃખઅપાર; પ્રલયઅગ્નિકેકઇનું વચન, બળીજાયુંરાયનું આસુશદન. ૧૩ પડયાભુપતિપરથવિમાહ, આંખેઆંસુધારચાલીત્યાંહ; અંગમોડીનેબેઠાથાય, ખોળાપારીકહેછેરાય, ૧૪ અરેપ્રીયેકાંઇબીજું માગ્ય, એવીનઆપુંધરીઅનુરાગ; મારોરામકોમલસકુમાર; શીદમોકલેવનમોઝાર. ૧૫ નહીકરેરામરાજવહેવાર, ભરતનેસોંપુંસહુવરબાર, એ રાજભરતકરે

સર્વદારામઘેરબેસીરહેસદા. ૧૬ એબાળકને શીદકાઢેવન, છેવણુંરામનું કોમંલતન; એમદિનવચનકહ્યાંરાયેજદા. તારેકેકઇકુરકીબોલીતદા. ૧૭ શું અંબરમીહોરાજન, લાગશેરવિકુળમાંલાંછન; સત્ય વચનનહીપાળોસાર; તોપુરવજપડશે નરકમોઝાર. ૧૮ કેકઇવચનતેલાગ્યું બાણ. ભેદ્યું રૂદેજેમજાયેપ્રાણ; મુરછીત થઈનેપડ્યારાય, નેત્રથકીજળચાલ્યું જાય. ૧૯ એમસ્ત્રીવશરાજાથયા, વચનબંધમાંઆવીગયા, ત્રીયસેબીદુખપામેઘણું, વિવેકજ્ઞાનજાયનેનેણું. ૨૦ વિનતાને વશજેઅનુસરે, તોસકલપાપતે પુરૂપકરે,અસ્ત્રીવિદ્યા પ્રમાણજ્યો, મુરતી મંત વ્યાધીજાણજ્યો. ૨૧ અચેતથઇપડિયારાજન, નવ જાણેકોબીજુઅન્ય; રજની તેમહાદુ;ખમાંગઇ, અરૂણઉદયનીવેળાથઇ. ૨૨ ગુરૂવશિષ્ઠવહેલાવિઠીયા, સભા માંહ, સત્વરઆવીયા, સુમંતનેકહુજાઅરમાંહ, તેડીલાવ્યા રાજાનેઆંહ. ૨૩ સુમંતચાલ્યોતણીવાર, આવ્યોકેકઈનાભોવનમોઝાર, દશરથ રાજા પડીયાજ્યાંહા; સુમંતઆવિઉભોત્યાંહ. ૨૪ પ્રધાને ચરણુવંદ્યાભુપતણાં, દીઠાં રાયને દુઃખીયા ઘણાં: વિકલવેશમુકેનિશ્વાસ, નેતરેજલઅતીવદનઉદાશ. ૨૫ મિત્રીબોલ્યોકરી વિનંતા, સભામાંહઆવોભુપતિ, સર્વસહિતતત્પરકરવું આજ, તમનેબોલાવેગુરૂ મહારાજ. ૨૬ વચનસુમંતતણાંસાંભળી, રાયેરડવામાંડ્યું વળી; અરેસુમતસુણુ કહુઆદિશ, મારૂમરણઆવ્યું છેશીશ. ૨૭ તેમાટેઉતાવળોજઇઆવ્ય તું અહીં રામનેતેડીલાવ્ય, સુણીરાયનાશોકવચન, સુમંતનેદવલાગ્યોતન. ૨૮ પડ્યોત્રાસ મુખઉડીગયું, નજાણેરાયનેશું દુઃખથયું; ચિંતાતુર થઇમીત્રી એહ, રામધામ ભણીચાલ્યોતેહ. ૨૯ જેમકલાહિણગ્રહણેરવિથાય, એમથઇનિસ્તેજસુમંતજાય; સંસારતાપેતપીયોજન, જેમઆવેમુમુક્ષુસંતસદન. ૩૦ ॥ વલણ ॥ સંત સદન આવેમુમુક્ષુ, આત્મપ્રાપ્તીસુખકાજરે; એમસુમંતઆવ્યોઉતાવળો, જીહાબીરાજેશ્રીરઘુરાજરે. ૩૧ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસમંતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંઅયોધ્યાકાંડેસુમંતશ્રીરામમંદીરાગમનંનામછઠોઅધ્યાય. ॥ ૬ ॥ અધ્યાય ૭. ॥

॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ રંગમેલમાંપોઢયારામ, સીતાસેવતા પુરણકામ; બ્રાહ્મીમુહુરતમાંરઘુવીર, ઉઠ્યાનિંદ્રાતજીરણધીર. ૧ કર્યું સ્નાનદાનજપહોમ, દ્વિજ ઘેનુપુજાપતિવ્યોમ; તેમકરતાથયોછેપ્રભાત, આવીનગ્યાલક્ષમભરાત. ૨ પેર્યાં, વસ્ત્ર આસનથઈનેસ્વસ્થ, સુમિત્રીનીગ્રીવામુકી હસ્ત, ૩ તેટલેતિહાંઆવ્યોસુમંત, મુખકરમાયું મહાદુખવંત, આવીનમિયોતેરામનેપાય, હસીબોલ્યાતિહારેરઘુરાય. ૪ આવોસુમંત સુખનારાશી, થયાછો કયમચિંતઉદાશી;અધિકારી છો મુખ્ય પ્રધાન, મુખકરમાયું કમળસમાન. ૫ તમોજ્યેષ્ઠબંધુ સમમહારે, શાવ્યથા પ્રગટીછેતમારે; રામનાંસુનીહેતવચન, થયોગદગદેઆંસુ લોચન. ૫ કરજોડીને

બોલ્યોસુમંત, સ્થિરમનકરીધારજવંત; કેકઇને મંદીરછેરાય, તમેને તેડેત્યાં રઘુરાય. ૬ સુણીરામઉઠયાતત્કાળ, સાથમંત્રીસુમિત્રા બાળ, ચાલ્યાભુપણમંડા તતન. લાજેકોટીકમિનનેતન. ૭ નીરખેલોક સઉભગવાન, નેતરે.કરતાસ્વરૂપ-નું પાન, આજમંગલદિનવિશેક, થશેરામનેરાજ્યાભિષેક. ૮ આપણાભાગ્યતણો નહિપાર; એમવાતોકરેનરનાર; એવેઆવ્યાકેકઇનેઘેર, જુવેતોથઇવિપરીતપેર. ૯રામસાથસુમિત્રાશુમંત દીઠારાયનમહાદુખવંત;પિતાનેપાયેલાગ્યારામ, કરજોડી ઉભાઅભીરામ. ૧૦ રપુદસ્પુંદરડેછેરાય, નેતત્રેથીજળચાલ્યું જાય; જાણેમદગળ પડીયોકૃપ, પાસેબેઠીસીંહેણીરૂપ ૧૧ તારેરામકેકઈનેપુછે, કહો માત આકારણ શું છે; રાયનેશીવ્યથાથઇમન; કયમભુમીકર્યુશયન.૧૨ બોલીકેકઇસાંભળરામ, અન્યદુખનથીઆઠામ, મુનેઆપ્યંતાંબેવરદાન, રાયપાસેલીધાંમાગી માન. ૧૩ રામચઉદવરષજાયવન, ભરતભોગવેરાજ્યાસન; મેંમાગ્યાનીશાયેવચન, શુણી ખેદપામ્યાછેરાજન. ૧૪ નથીબીજુંદુઃખલગાર, માટેપડયાછે પ્રથ્વીમોઝાર; રામ કહેશુણોમાતામારીપાળવીઆજ્ઞાતમારી. ૧૫ મારોભરથ કરે જોરાજ, તોહુંપ્ર-સન થાશુંહું આજ; આપ્યુંવરદાનતમનેરાજન, મારેપાળવુંસત્યવચન. ૧૬ તેવું સાંભળીલક્ષમણ વિર, કરોધવંતથયારણધીર; કરીવીકટભર કુટીક પોલ,ફરસે અધરરીસેરાતાચોળ. ૧૭શેષનાગનોઅવતારજેહ,તેનેનવશહેવાયુંતેહ;જાણેકેક-ઇનેહવડાં મારૂ, તેણેઅ વટીતકર્મવીચાર્યુ. ૧૮ રામઆજ્ઞા વીનાનવ બોલાય, માટે કસેધથંભાવ્યોકાય; એવેઆવ્યાત્યાંગુરૂદેવ, શુણ્યુંવ્રત્તાંતએવ. ૧૯ બેઠા મુનીવરચીપ ડોલાવી, વીચાર્યું મનવીપ્રીતભાવી; અરે દઇવતણીગતી મોટી. આપણીમતિસરવેખોટી. ૨૦ નમ્યારામગુરૂને પાય, કરજોડી બોલ્યા રઘુરાય; આપોઅજ્ઞાહુંજાઉ વન, આશુઆવ્યામુનીનેલોચન; ૨૧ ગુરૂપીતાને કેકઈ માત, ત્રણેનેનમીયાજુગતાત; આવ્યાકઉશલ્યાને મંદીર;રામસાથેલક્ષમણવીર, ૨૨ છે રામનામનમાશુર, મારવાછે અનેકઅશુર; માટેમનમાંછેઆનંદ, આવ્યાકઉશલા ઘેરન ભચંદ. ૨૩ જાય અમૃત લેવા શુપર્ણ, જેમ વંદે વાનતા ચરણ; એમ માતા સરાગુશમ, આવી નમીયા પુરણ કામ. ૨૪ કઉશલાને કહ્યુ વર્તમાન. જેકેકઇયેમાગ્યું વચન પીતાનું પાળવાનેવચન, માતા આજ્ઞાઆપો જાઉંવન, ૨૫ રામનાશુણીતેવાવચન, ધખીઉઠયો દાવાનળતન; મુરછાખાઇ પડીયાં માત, શુદ્ધીગઇથયા પ્રથ્વીપાત; ૨૬ વાગેવજરનોઘાવીમીત,પરેશીરતુટીઆભ અનિત; જાયલોભીયાનુંસઉધન, જેમઓચી તાફોડેલોચન. ૨૭ જેમસહસ્ત્રવીંછીનોડંક. એમદુખથયુંઆડેઅંક; શુકાયો કંઠનવબોલાય, નેતરેથી જળ ચાલ્યુંજાય. ૨૮ વાગીઅવધપુરીમાંહાક, રડેમજાસહુચડીચાક; શુણ્યું રામનેવનતેકાલ, નગ્રમાંહે પડીહઠતાલ. ૨૯ જોઇમાતનું દુખ અપાર, ભરાયુંરામનેતરમાંવાર; પાસેબેઠાશ્રી

ભગવાન,કઉશલ્યાને કર્યાં સાવધાન. ૩૦ માતાએ જોયુ રામનું મુખમનમાં અતી પામ્યાદુખ; મારાશ્યામસલુણાતન, બાપએશું બોલ્યોવચન, ૩૧ રંગમાંભંગકો-ણેકીધો, મારોહરખહરીને લીધો; હુતાશનપ્રગટયોમુજ તનમાં, તુંને નહિ જાવા દેઉં,વનમાં૩૨ દુરણુવનમાંતુજનેનહીજાવાદેઉ,લાગેકોમલઅંગેતાપરે; એવાવચન કહીનેકઉશલ્યાજી,કરવાલાગ્યાંવીલાપરે. ૩૪ ઇતીશ્રીરામચરીતરે સંમતવાલ્મીકીનાટકવારાયાંઅયોધ્યાકાંડેકઉશલ્યા શોકપ્રાપ્તીનામસાતમોઅધ્યાય ॥ ૭

॥ અધ્યાય ૮ ॥ રાગ ગોડી ત્યારે માતા કઉશલ્યાજી બોલીયાં હોવાલારે, તુંને નહી જાવા દઉ વન કુંવર કાલારે. ૧ વણી કોમલ છે તારીદેહડીહો વાલારે. મારાલાડકવાયા તન કુંવરકલીરે. ૨ તુંને ગુપ્ત રાખું મારીવાડીમાંહોવાલારે, બીજું અવરનજાણેજેમકુંવરકાલારે. ૩ મેંતોતુંજવીના રહેવાજાયનહીં હોવાલારે, મુંનેમુકીનેજાસોકયમકુંવરકાલારે. ૪કંકરકંટકખુંટશે હોવલારે, નહીચલાયવસમીવાટકુંવરકાલારે ૫ વેઠવીશીતતાપનેવૃપાહોવાલારે કયમઓલંઘશોગીરીગાટકુંવરકાલારે.૬ વ્યાઘ્રસીંવનમાંઘણાહોવાલારે,ના પં શ્વા હર નેમતરસકુવરકાલારે. રજનીચરઆથેયુદ્ધથશેહોવાલારે,કોણકરશેતમારી પક્ષ કુંવરકાલારે.૮ વનમાંવનફુલ,કયમપહેરશોહોવાલારે,તજીવસ્ત્રઆભુષણ સારકુંવર કાલારે, ૯ અહીંજમતાભોજનાવતાંહોવાલારે,શોવનફલઅહાર કુંવરકાલારે.તજી સજ્જાભમરપલંગનીહોવાલારે, કયમપોઢશોપૃથ્વીમાંહ્યકુંવર કાલારે. ૧૧ તારે બાલપણામાંતનકસુહોવાલારે, મારૂંવચનમાનીરહોઆંહ્યકુંવરકાલારે ૧૨ મારે શ્રીયાજનમનાકરમનાહશેહોવાલારે, તેઆવીનેનડીઆંઆજ કુંવર કાલારે. ૧૩ તેહેવેરંગમાંભંગકર્યોહોવાલારે, કર્યુંવનતજીનેરાજ કુંવરકાલારે. ૧૪ વાનસાંભ ળીવનજાતાણીહોવાલારે, વહેરેકરવતકાળજામાહિકુંવરકાલારે. ૧૫ દવ લાગ્યો મારાઅંગમાંહોવાલારે, હવેનાશીનેજઇયેકયાંયકુંવરકાલારે. ૧૬ મારાપાપીપ્રાણજતાનથીહોવાલારે, હશેકોણકરમતાભોગકુંવરકાલારે. ૧૭ એમ કહિને રૂએ રૂદેફાટતેહોવાલારે, કયમસહેવાયપુત્રવિયોગકુંવરકાલારે; ૧૮ એવાં વચન સુણી બોલ્યારામજીહોમાતારે, તમેધીરજરાખોમનસુણોસુખદાતારે. ૧૯ પાછોઆવિશથોડાદિવસમાંહોમા૦ આપોઆજ્ઞાહુંજાઉંવન. સુણો૦ ૨૦ મારેઆજ્ઞા પીતાનીપાળવી, હોમા૦રહેવુંચઉદવરસવનમાંહ્ય. સુણો૦ ૨૧ અવધવીત્યાપછે નહિ રહું, હોમા૦વહેલોઆવિશનીજપુરમાંહ્ય. સુણો૦ ૨૨ નવવચનમીથ્યાકરૂં તાતનું. હોમા૦જેપશ્ચિમ ઉગેસુરસુણો૦ ૨૩ જેણેઆજ્ઞાઓલંઘીમાબાપનીહો મા૦ તેપાપીપુત્રઅસુર. સુણો૦ ૨૪ જેમાતાપીતાગુરૂદેવનું. હોમા૦નવ પાળે આજ્ઞા વચનસુણો૦ ૨૫ તેપ્રાણીજીવતાંમુવાજાણજો હોમા૦ અજાકંઠજેનોસ્તન. સુણો ૨૬ તેનોમીથ્યાઅવતારમસહુજાણજો, હોમા૦જેવુંકંટાકેરૂંધ્યાન. સુણો૦ ૨૭ જેમ

અદાતાનું ઊંચું મંદીર, હોમા૦ જેમલોભીયાનું તત્વજ્ઞાન. સુણો ૨૮ એમમનુ-ષદેહતેનોમીથ્યા, એમા૦ જેવોઊદરમાંહેકૃમીજંત, સુણો૦ ૨૯ જેણેમાત પીતા-નીઆજ્ઞાપાળીએમા૦ શુભપુત્રતેસુકૃતવંત. સુણો૦ ૩૦ તેમાટેમેં રેવાય નહી, એમા૦ જાકતાતનું સત્યવચન, સુણો૦ ૩૧ હવેઆશીષદઈ આજ્ઞા આપો, એમા૦ નીસ્ચેજાવું મારેવન. સુણો૦ ૩૨ ॥ વલણ ॥ વનમાંમારેનીશ્ચેજાવું, આજ્ઞા આપોમાતરે; એવું સાંભળીકૌશલ્યાયે, કરવામાંડયોઆંસુપાતરે, ૩૩ ॥ ઇતી શ્રી રામચરીત્રેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાંઅયોધ્યાકાંડેશ્રીરામકૌશલ્યા સંવાદોનામ અષ્ટમોઅધ્યાયઃ ॥ ૮ ॥

અધ્યાય ૯ ॥ રાગપરજીયો ॥ ત્યારેકૌશલ્યાયેનિશ્ચેજાણ્યું; જેજશેવનમાં રામનીશ્વાસમુકેઅધરસુકે, ચીતકહ્યું નહિઠામ ૧ હોપુત્રમુજનેમુકીને, કયમજાયછે તું વન; અતીવેદનાવાટેહશે, ઘણું કોમળછેતજતન. ૨ પાણીલાગે પરદેશનાં, જાણ્યુંમાતાયેમનસાથ; માટેઔષધીમણીબાંધીયો, રઘુવીરકેરેહાથ. ૩ દષ્ટીનો દોરોબાંધીયો, વિષજંતુનકરેઘાત; તેમાટેઔષધીમહોરાબાંધ્યા, જતનકરીને માત. ૪ એપુરણબ્રહ્મઅખંડછે. અવિછેદઅજઅવીનાશ, પણમાતવાત્સલ્યતાવડે; વ, ણોમેમજણાવેતાસ. ૫ પછેજનુનીયેપંચભુતની, કરીપ્રાર્થનાતે કાળ; સહુ મળી મારારામની. કરજોસદાસંભાળ. ૬ ઇંદીરાપતીઊમાપતીસમીપતીપ્રજાપતીદેવ; મુનીસમઅષ્ટવસુસદાતમો, રક્ષાકરજયોએવ, ૭ અષ્ટદશદીગપાળજે, રૂદ્રએકાદશજાણઃ રવીદ્વાદશરક્ષાકરજો, પીતૃમરૂતપ્રમાણ. ૮ યક્ષગણગાંધર્વકિન્નર; સીદ્ધચારણ જેહ; સઉદેવનેઉપદેવ કરમજદેવકહીયેતેહ સઉચરાચરનાજીવજે, જળસરીત સીંધુવન; વળીઅધઉધરનેમધ્યમા, રાખજોપ્રાણજીવન. ૧૦ એમ સ્તુતી કીધી સરવની, કૌશલ્યાએતેણીવાર; મુખવચનકહેતાંથાયગદગદ, નેત્રઆંસુધાર. ૧૧ આદીપુરૂષઅવિનાશજે. સ્થિતીઉદેકૃતસંહાર; તેરઘુપતિનેપુત્રજાણે, માતા પ્રેમ અપાર. ૧૨ વન્હિઅસુરકુળદહનકાનન, મુનીમનમાનસહંસ; અજ્ઞાનતમ છેદક દીવાકર; પ્રણતપાળપ્રશંસ. ૧૩ જેભક્તચાતૃકતણીજળધર, અખિલ પુરણ કામ; બ્રહ્માંડકોટીરોમતન, વિશ્વનાઆત્મારામ. ૧૪ જેનીકટાક્ષેકાળકંપે, જેદેવ; કેરાદેવતેઉશલ્યાનાશોકજળમાંબુડિયાતાતખેવ. ૧૫ જયપીએભગવાનછે, પણ વત્સળઈશ; કરૂણાવચનસુણીમાતનાં, જોઇમાતનું કલપાંત; તેસમાને શોકે કરી, દેહજીવરાદુઃખવંત. ૧૭ ત્યારેવીરલક્ષ્મણબોલીયા, કરીકેકઇ ઉપર રીસ; મહારાજઆજ્ઞાઆપોમુજને, છેદુ એનું શીશ. ૧૮ જ્યારેતમોવનમાંજશો, ત્યારેપીતાતજસેપ્રાણ; નીરમળબંધુભરથતે, નહીકરેરાજ્યપ્રમાણ. ૧૯ સઉ અયોધ્યા ઉજડથશે, નેબુડશેસઉરાજ; કલેશકેરૂમુળકેકઇ, તેનેછેદુઆજ. ૨૦ તેમાટેએને

મારતાં, આજટળેસઉનું દુઃખ; જેમવાસનાછેદતાંસાધુ, પામેઆત્મા સુખ. ૨૧ રઘુવિર કહે ઓબાપવિરાતેસુબોલ્યોવાણ; સહસાનકરીયેકાજવીપીત, જીહાં લગી તનપ્રમાણ ૨૨ આપણેમાતાસરવસરખી,તેમજાણોમન;આપણેપરમનમુકીજેપડે હવદાંતન,૨૩નથીદુખદાતાકોઇકોનું,મિથ્યાતેસંદેહ;સઉપોતાનેકરમેકરી.ભોગવે સુખદુઃખજેહ. ૨૪ ત્યારે લક્ષ્મણ કહે હુંનહિરહું, તમવીજોગેનીરત્રાણ;નેડીજા ઓમુનેસાથેનીકર,તજીશમારાપ્રાણ ૨૫ ત્યારેસુમિત્રાજીબોલિયા, સાંભળોશ્રીર ઘુરાયતમવીયોગેક્ષણએકતેગૃહેરનહીંરેવાય.૨૬ તેમાટેતેનેસાથેનડો, કહું સાચી વાણ,એકઠાએબંધવરહોતો,ધીરજઆંપ્રાણ,૨૭બાળપણામાં મ તરાખે,વૃદ્ધપણે સુતધીર, તનવેદનાજાગેત્રીયા. રણમાંસંભાળેવીર. ૨૮ તેવાં સુમિત્રાનાં વચન સુણીને, બોલિયાશ્રીરઘુનાથ; વારૂમાતાવીરને, હુંતેડીશ મારી સાથ. ૨૯ થયો હર્ષ લક્ષ્મણનેતદા, હાકદીશ્રીરગુવીર; વનજવાનેતતપરથયા, માતાયેમુકી ધીર. ૩૦ કલપાંતકરતાંકઉશલ્યાજી, બોલિયાંનેગેહામ; વરષ ચતુર્દશ તુજવિના, હું કયમકાઢીશરામ. ૩૧મારાલાડકવાયાલાલજી. ક્યારેદેખીશતારૂમુખ; ભુખ્યાત્ર- પાવનમાંથશો, કોણપુછસેસુખદુઃખ. ૩૨ કેકઇની વાણી ખરિ, પાળ્યું પીતાનું વચન; હવેમારીઆજ્ઞાભંગમકરી; કયમજાયછેતું વન. ૩૩ ત્યારેરામકહેહેમાતચીં ના, નવકરસોમનમાંહય; થોડાદીવશમાંતમકને, આવીશપાછોઆંહય ૩૪ ત્યા રેઆજ્ઞાપાળીસઅતિઘણી,માનજોસાચું માય;ચ્ણાંવર્સમારેતમારી, કરવીછે સેવા ચરૂપ તોયેમાતરોતાંરહેનહીં, નથીઆવતિમનધીર; આકાશવાણીથઇતદા.બોલી વચનગંભીર. ૩૬ હેકઉશલ્યાજીરામનિ, ચીંતાનકરસોલેશ; સર્વ ઠામે વિજય થાસે, કુશળરહેસેએશ. ૩૭ તેશચ્ચિરાનંદબ્રહ્મપુરણ, કોઇનજાણેપેર; કારજ કરવાદેવનું, અવતર્યાછેતમઘેર. ૩૮ સેષનોઅવતારલક્ષ્મણ, સીતાલક્ષ્મીસ્વરૂપ નેરામશ્રીભગવાનછે, બ્રહ્માંડકોટીભુપ. ૩૯ આકાશવાણીસાંભળી, મનમાંવિચા રૈમાય; પણમુખેકહેવાતુનથી, જેરામવનમાંજાય. ૪૦ પછેપ્રદક્ષણાકરી માતની, ચરણેનમ્યાશ્રીરામ, કરજોડીસન્મુખરહ્યાઉભા પોતેપુરણકામ, ૪૧ ત્યારે કઉશ- લ્યાયેરૂદેસાથે, ચાંપ્યારગુવીર, મોકળેમુખથીરૂદનકરતાં, મુકી મનનીધીર, ૪૨ તેસમાનું દુઃખસેકજે, કવિયેતેનવકહેવાય, રગુવીરજીનેનેત્ર આંસુ ધારા ચાલી જાય. ૪૩ પછેનીશ્ચેજાણ્યુંમાતાયે, વનજવાનું રઘુનાથ; કરૂણાકરીકઉશલ્યાયે, મુકયોમસ્તકહાથ, ૪૪ ચરણેનમીચાલ્યાતદા, આજ્ઞાગ્રહીઅભીરામ; શ્રી જાનકી મંદીરઆવ્યા, લક્ષ્મણસાથેરામ, ૪૫ ॥ વલણ ॥ શ્રીરામલક્ષ્મણસહિતઆવ્યા, સીતાજીનિપાસરે; આગ્ન આપોજનકતનયા, અમોકરીઆવ્યું વનવાસરે. ૪૬ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રઅંતવાલ્મિકી નાટકધારાયા અયોધ્યાકાંડે શ્રીરામસીતા સામી પ્યાગમનંનામનવમો અધ્યાય. ૯ ॥

અધ્યાય ૧૦ ।। રાગઆશાવરી શ્રીરામચંદ્રઆવ્યાનીજમંદીરજોયુજાનકીયે રૂપ; રાજ્યચિન્હકાંઇયેનવદીઠા. ઉદાશીત્રિભોવનભુપ. ૧ કમળનેત્રઆરક્તથયા છે, કરમાયુંમુખગાત્ર; પછેકરૂણાવચનેસીતાની સાથે, બોલ્યા જનક જમાત્ર. ૨ સુણોસધા વીકૈકઇયે માગ્યુંધાયનીપાસેવચન,તે માટેઅમો વર્ષ ચતુર્દશ; જઇને રહીશુંવન, ૩ પીતાનીઆગનાપાળવીનીશ્ચે, મારીતેહીજધર્મ; તેમાટેતમોરેહેજો મંદીરમાં, માતાપાસેપર્મ. ૪ સર્વમાતાનીસેવાકરજો, પાળજોધર્મ અસેષ; કૈકઇ કઉશલ્યાસુમિત્રામાંનવ, અંતરગણસોલેશ. ૫ સદાકાળઅહીંરહેજોસુંદરી, નવ જાસોતાતનેગેર; તેવાંવચનસાંભળીજાનકી, વળતાંરૂદન કરે બહુપેર. ૬ અહો નાથહુંદાસતમારી, વિજોવનવસેહવાય; તમવિનાહુંકયમરહુંએકલી, એક ઘડી જુગથાયે ૭ જળવિનાજળચરકયમજીવે. જોકરીયેકોડઉપાય; હુંછાયા તમારા દેહતણીપ્રભુ, કહોકયમઅળગીથાય; ૮ કનકકાન્તિજયમદિપશીખા; રવિરશ્મિ સદારહેપુરી; તેકલ્પાંતેવિલક્ષણનથાય, જયમપ્રેમલનેકસ્તુરી. ૯ તેમહુંતમથી કયમરહુંવેગળી,શુણીયેશ્રીરઘુરાયુ; જયમસદાવિવેકસાધુનુરૂદે, તજીકલ્પાંતેનવ જાય. ૧૦ તમવિનામદીરમાંહુંનહીરહું, સ્વામીશુણોશુખરાશી; તેમાટેમુનેસાથે તેડો; સેવાકરવાદાશી. ૧૧ ત્યારેરામકહેતમોઆવેની, મુને થાય ઘણો જંજાળ; કોમળચરણેચલાશેનહિંવળી, વનમાંસીંહનેવ્યાળ. ૧૨ આતપશીત વર્ષા ગિરી કંટક, કયમસહેવાશેદુઃખ; સિતાકહેતમનેદુઃખસ્વામી, તોમારેકયાંથીસુખ. ૧૩ મનમારૂંમધુકરછેતે. તમચરણકમળઅનુરાગ; જોસ્વામીસાથેનહિં તેડો તો, હું કરીશદેહનોત્યાગ. ૧૪ સિતાનાએવાંવચનસાંભળી, સંતોષ્યામનરામ; અરેપ્રિયા તમોપુછોગુરૂને, જેઆજ્ઞાકરેઅભિરામ. ૧૫ ગુરૂઆજ્ઞાએતેડીજાઉંતો, કોઇનકરે નીંદાય; લોકતણોઅપવાદનલાગે, કારજસિદ્ધિથાય. ૧૬ ત્યારેગુરૂનેકહાવ્યું જનક સુતાયે, આવ્યાતતક્ષણમુન્ય; આસનપુજયચરણેનમીને, સીતાબોલ્યાવચન. ૧૭ હુંસ્વામીસાથેવનમાંજાઉંછું, કરવાપતિસેવાય; માટેઆજ્ઞાઆપોગુરૂજી; વિજોગ મેંનવરેહવાય. ૧૮ એવુંસાંભળીગદગદકંઠથયાગુરૂ, આંસુઆવ્યાંલોચન; પછે મુનિરઘુવીરનીપ્રત્યે, બોલ્યાપરમવચન. ૧૯ અહોરામતમોતેડોનીશ્ચે, જનક-સુતાનેસાથ; લક્ષમણનેપણજાઓ, નિજસંગેશ્રીરગુનાથ. ૨૦ આજ્ઞા આપી ગુરૂ આવ્યાપાછા, ભુપતિનીપાસ; વૃતાંત્તજણ્યુંરાજાયે; જાયેત્રણજણ વનવાસ. ૨૧ મુખેબોલાતુંનથીદુઃખેકરી; પિડાઘણીમનવ્યાપી; અરેમુનીમેંશું કૃત્ય કીધું, હું કયાજનમનોપાપી. ૨૨ ત્રિગુણાત્મકએઅપત્ય મારાં, જાયે વનમાં આજ; હજુ પાપીપ્રાણજતોનથી, તેશુંકરવારહયાછેકાજ. ૨૩ એમરાજાતલખે તન પછાડે, છુટયુંનેત્રનુંનીર; સુણોશ્રોતાજનશુંકરતાહવા, પછેપોતેશ્રીરગુવીર. ૨૪ વહેંચી

આપ્યું ઘણું ધનવિપ્રને, અંધપંગુનેત્યાંહે; વળી જેકોદુરબળતેનેઆપ્યું, પોતાના પુરમાંહે. ૨૫ આસીતકણુવહુરવાસાઆરે, અત્રીનેકઉશીકમુન્ય. તેનેઘેરપહોંચાડયું રામે, ઘણું એકઆપ્યું ધન. ૨૬ વળીચાકરનિતપોતાનાસેવક, તેનેવંછુ એક આપ્યું; ભાટબંદીજનઆદેસરવે, જાચકનું દુઃખ કાપ્યું. ૨૭ માતાઓ સરવેને ઘેરપહોંચાડયું, ધનતેણીવાર; સહસ્ત્રવરસલગી ખુટે નહિં, એમ વસ્તુ મોકલી અપાર. ૨૮ પોતાનાઘરનીજેસંપત્તિ, ભારેપદારથભોગ; તેસરવેગુરૂનેઘેરમોકલી, પોતેલીધોજોગ. ૨૯ વશિષ્ટગુરૂનોપુત્રજકહીયે, સુયજ્ઞએવું નામ; તેને પોતાનાં જે વસ્ત્રઆભુષણ, તેપહેરાવ્યાંરામ. ૩૦ તેનીવધુનેસીતાયે, પહેરાવ્યાનિજ શણુગાર; પોતાનારથમાંબેસાડી, ઘેરમોકલ્યાંસાર. ૩૧ વળીગુરૂનેગેરપહોંચાડીવસ્તુ, કહેતાંનાવેપાર; ગુરૂનેભાવેભજેનહિ, તેનાડહાપણનેધિક્કાર. ૩૨ ગુરૂનેગેરસંક્રીરણુઆપદા, આપણેસુખઅભિરામ; સંપત્તિસરવનેનીબળીજાઓજે, ગુરૂને ન આવીકામ ૩૩ એમ યથાયોગસહુનેધનઆપ્યુંરગુપતિયે તેણીવાર; પછે સીતા લક્ષમણસાથેઆવ્યાં, કેકઇભોવનમોઝાર. ૩૪ કઉશલ્યાદિમાતાઓસરવે, આવી કેકઇનેદ્વાર; ઇષ્ટમિત્રબંધુજનસજ્જન, મળ્યું તેણું ઠાર. ૩૫ ॥ વલણ ॥ મળ્યું સઉકેકઇમંદિરે, શોકરૂદનવર્મત્યરે; તત્પરથઇરઘુવીરઆવ્યા, લાગ્યાપિતાનેપાયરે. ૩૬ ॥ ઇતિ શ્રી રામ ચરિત્રે સંમત વાલ્મિકી નાટક ધારાયાં અયોધ્યા કાંડ દશરથઆજ્ઞા પ્રતીપાળનારથ શ્રીરામેણ કેકઇગ્રહગમનં નામ દશમો અધ્યાય. ૧૦

અધ્યાય ૧૧ ॥ રાગ રામગ્રી ॥ પિતાપાસેઆવ્યા રગુરાય, કરી પ્રદક્ષણા લાગ્યાપાય; સનમુખઊભાજોડીપાણ, સાથેસીતાલક્ષમણ જાણ. ૧ સુમંતે રાયને બેઠાકર્યા; અતિદુઃખસાગરશોકભર્યા, અરેદૈવતેઆશું કર્યું, મારેરામજતાં કાંઇ નવઊગર્યું. ૨ પછેરાજાધીરજરાખીપ્રાણ, રગુવરપ્રત્યેબોલ્યાવાણ; અરે રામ જો જાઓવન, તોસકટભરીલ્યોસાથેધન. ૩ સાથેરાખોઘણી સેન્યાય, પ્રધાન સંપતિ લ્યોરગુરાય; વાહનવસ્ત્રઆભુષણમુખે, કરીઆશ્રમરહો વનમાં સુખે. ૪ દશરથનાં એવાંસુણીવચન, કરજોડીકહેજુગજીવન; અરેતાતસંપતિશું કરૂં, હું વનમાં જઇનેતપઆચરૂં. ૫ વનકુળઅંગકરીશપરિધાન, નવજોઇયેસેન્યાપરધાન; એવું સાંભળ્યું કેકઇજદા; વનકુળલાવીમુકયાંતદા. ૬ કરીમુકયાંતાંબરમાં તૈયાર, પહેરાવ્યાંરામલક્ષ્મણસાર; સીતાનાંવસ્ત્રઆભુષણજેહ, કેકઇયેઊતરાવ્યાંતેહ. ૭ વનકુળપહેરાવ્યાંસુંદરી, ત્યારેવશિષ્ટબોલ્યાક્રોધકરી; અરેરાણીતું નિરદેવણી, રાંડ મુંડાડયું તેપાપણી. ૮ જાનકીનાંઆભુષણચીર, શું કરવાઊતરાવ્યાંઅધીર; એમ ઘણાંકહ્યાંછેગુરૂએવચન, પછેઆકળાઇનેબોલ્યારાજન. ૯ અરેઊઠઅહીંથી તું જા પાપણી, બળિજાઓબુદ્ધિતુજતણી; મંદભાગ્યણીનીરદે ઘણી, તારી જનુની [illegible]

શું કરવા જાણી. ૧૦ અતિસુકુમારએમારાતન, દુરમુખીતેં આજ કાઢ્યા વન; શું કરૂં ભેગ બંધાયેોવચન, નીકરતુજનેપમાડુંપતન. ૧૧ ॥ દોહા ॥ એવું કહીનેમંગાવિયાં, વસ્ત્ર આભુષણ સાર; તેસીતાનેપહેરાવીયાં,જેનીશોભાનોનહિપાર. ૧ પછે ભુપતિયેવઇદેહીને, બેસાડીખોળામાંય; મુસ્તકકરેમુકયોતદા, ઘણું રૂદન કરે રાય ત્યાંય. ૨ ॥ સોરઠ ॥ મારીકુળવધુઅતિસકુમાર, મેંતમનેદુખીયાંબહુકર્યાં, મારા જીવ્યાનેધીક્કાર, મેંબાળકકાઢયાંવનવિષે. ૧ કેમસહેશેવનમાં દુઃખ, આતપ શીતવૃષાતણું; કરમાશેસુકુમળમુખ, પાયેકંટકકરઘણું ખુંચશે. ૨ મારીકુળદિપકવધમાળ, કયાંકહેશેવાતસુખદુખની; તારાઅંગતણીસંભાળ, તેકયાંકરશે મહાવનવિશે. ૩ મારાડહાપણનેધીક્કાર, આજઅસ્ત્રીવશ હું કેમ થયો; મારૂં ઉજડથયુંઘરબાર, જાયરામલક્ષમણનેજાનકી. ૪ મારાતનમાંલાગીલાહ્ય, હુંકયા જાઉંનેકયાંરહું, મારાપાપીપ્રાણનજાય, હજુશુંદુઃખજોવાનેરહ્યો. ૫ એમરાજાકરે કલપાંત; આંખેઆંસુનીધારાવહે; સહુસભાથઇદુઃખવંત, જાણે પુર આવી નદી શોકની. ૬ પછેજાનકીનેનંદીશ, અમુલ્યઆભુષણ આપીયાં; પછેરાયેદીધીઆશીષ, તારો જશ થાજો ત્રિલોકમાં. ૭ જે પોતાનો રથ કહેવાય, તે મહિપતિયે ત્યાં મગાવિયો; પછી કહ્યું શુમંતને રાય દશરથ, બેસાડી તેડી જા રામને. ૮ સુરસરી તડ વનમાંય; જજે ત્યાં લગી રથ હાંકીકરી, થોડા દિવસરહીત્યાંય, પછે રામનેતેડીનેઆવજે. ૯ પછેજગતતણીજેમાય, તેણેસ્વસુરની પરદક્ષણાકરી. કર જોડીનેલાગ્યાંપાય, ત્યારેરૂદનકરેઘણું રાયજી, ૧૦ ચાંપ્યા કૌશલ્યાએ રૂદે સાથ, માતાઆક્રંદઘણું કરે, સીતાનેશીરમુકીહાથ, પછેઆશિષઅ વિચળઉચરે. ૧૧ ॥ ચોપાઇ ॥ ત્યારેસુમંતલાવ્યોરથજોતરી, માંહ્ય બેસાડયા સીતા સુંદરી; સરવ સાસુનેચરણેનમી, રથબેઠાંગુરૂપદપ્રણમી. ૧૨ થયાતતપરબેવીરસુજાણ, લીધાં ધનુષભાથાનેબાણ; પિતાતણેતવનમીયાપાય, ગુરૂચરણત્રંધારગુરાય. ૧૩ વશીષ્ઠેઆશિષદીધીઘણી, જયાંલગીતપેચંદ્રમણી; ત્યાંલગીઅખંડરહેજોસદા, વિજય પામજોરણસરવદા, ૧૪ પછેરામસરવમાતાને નમ્યા, પિતા ગુરૂને પદ પ્રણમ્યા; જાનકીબેસાડયાંરથમાંહ. રાલક્ષ્મણબોલ્યાત્યાંહ, ૧૫ દશરથપડયાકલપાંતજકેરે ભ્રાતાસરવેલેચનજળભરે; નગરબારણેઆવ્યારામ, રૂએ લોક સહુઠામોઠામ. ૧૬ પ્રાણવીનાદેહહોયજદા,અવધપુરીએવીથઇગઇતદા; ભકતમિત્રનેવિપ્ર પ્રજાય, તે સરવરામનીપુંઠળજાય ૧૭ પછેદુરજઇઉભારઘુવીર, સરવ પ્રજાને આપીધીર; કરજોડીકહેછેશ્રીરામ, હવેતમે સર્વ પાછાજાઓગામ, ૧૮ થોડા દીવશમાં આવું સામો, માટેજાઓનઆંસરવેતમો; એવું સાંભળીસરવેજન, આવ્યાપુરમાંકરતા રૂદન, ૧૯ કેટલાભકતબ્રાહ્મણનેમિત્ર, જ્ઞાનીતપસ્વીપરમપવિત્ર; તેશ્રીરામનીસાથ

થયા; નિશ્ચેવનચમુખથીબોલીયા. ૨૦ જોપ્રાણઅમારોજશેઅહીં, પણ સંગત-
મારોમુકીશું નહીં; એમરામસંગચાલ્યાશ્રંગબેરપુર; પડીસાંજઆથમિયો સુર. ૨૧
આવ્યારામજુમનાંનીતીર, ત્રેહઊતરયાશ્રીરઘુવીર; હવેઅવધપુરમાંઆનંદ કશા;
પ્રવેશીરામજતાંઅવદશા ૨૨ જેમજતાંશુદ્ધવિવેકજસાર, અજ્ઞાન પ્રવેશે રૂદેમો-
ઝાર; કઉશલ્યાઆદેરાણીયોજેહ. કેકૈઇનેમંદીરબેઠીતેહ. ૨૩ ગુરૂનીઆદેસજન
સહુ, વીંટીરાયનેબેઠું બહુ; નથીચીત્તરાજાનું ઠામ, વદીબેવડીયેબોલેરામ. ૨૪
રામ વિજોગતણું દુઃખજેહ, કોઈ યે સેહવાતું નથીતેહ; સહુમાતાયેમનમરણઆદ
ર્યું, ઝેર પીવાને તતપર કર્યું. ૨૫ ત્યારે બોલ્યા વશિષ્ટ કહું તેમ નધરો, એમ
સહુ સામાધાન વકરો; રામ જશેલંકા મોઝાર, કરશે રાવણ કુળ સંહાર. ૨૬
કુશળ ચઉદ વરશે આવશે, હેને મળશે બોલાવશે; જો હું જુઠી કહેતો હઉં
વાણ, તો મુજને રામચંદ્રની આણ, ૨૭ ગુરૂનાં એવાં સુણી વચન. સહુનેધિ
રજ આવી મન; વિશ્વાસ આવ્યો માતા મન ઠર્યું, માટે વીખ પાન કોઇએ નવ
કર્યું, ૨૮ વાલમીકનીમુળકાવ્યનિકથા, તેનોઅરથએછેસરવથા; કોઇકહેશે મિ-
થ્યાકહ્યું એહ, તેમાટેનિવરત્યોસંદેહ ૨૯ અવધપુરીમાંએગત્યથઇ, રહ્યારામજુ-
મનાત્રડજઇ; પત્રપાથરયાંપૃથ્વીમાંહ, શ્રમાતથઇસહુસુતાંત્યાંહ; ૩૦ ॥ વલણ ॥
સુતાસરવેશ્રમીતથઇને, જુમનાત્રટેવિખ્યાતરે; બેપહોરરજનીવહીગઇ, ત્યારેશ્રી
રામેવિચારીવાતરે ૩૧ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરે સંમત વાલ્મીકી નાટક ધરાયાં
અયોધ્યાકાંડેસીતાલક્ષ્મણાભ્યાંસહ શ્રીરામાભિગમનંનામએકાદશોઅધ્યાય; ૧૧

અધ્યાય ૧૨ ॥ રાગ સામેરી ॥ રઘુવીરજુમનાંત્રડરહ્યાં, તેવિચારકરતામન.
રથસહિતવિંટીરામને, સુતાસકળપુરજન. ૧ તેસરવનિદ્રાવશથયા, મધ્યનિશા
ગઇછે ત્યાંહ; ત્યારેલક્ષમણજાનકી, બેઠાંત્રણેજણરથમાંહ્ય, ૨સુમંતનેકહેહાંકયરથ
અંતરીક્ષમારગઆજ; જેમજાણેનહિંકોઅવધવાશી, તેમકરવું કાજ. પછેસુમંતે
રથચલાવ્યો, આકાશમારગત્યમ; ૩ટંગવેલમાંહેઉતર્યા, જ્યાંગૃહકનો આશ્રમ,
૪ તેમ ગંગાજીનાતિરઉપર, આવીયાશ્રીરામ; નમસ્કારકર્યોજાન્હવીને, પોતેપુરણ
કામ ૫ ત્યાંરામલક્ષ્મણજાનકી; સાથસુમંતપ્રધાન; તેસગરકુળતારણી. ગંગામાં-
હ્યકીધાંસ્નાન. ૬ સુરસરીનીસ્તુતીકરી, રામેઆચર્યુંનિત્યકર્મ; પછેઉતર્યાએક
વડતળે, આસનરચીનેપર્મ. ૭ પેલાવિપ્રજાગ્યાપ્રભાતે. નવદીઠારથરઘુવીર; ત્યારે
રૂદનકરવામાંડ્યું સરવેમુકીમનનીધિર, રથચક્રનોચીલોનદીઠો, વિચાર્યુંમનસાથ
ગયાહશેપાછાઅવધપુર, રથબેશીનેરઘુનાથ, ૯ તેસર્વઆવ્યાનગરમાં, મળવા
તણીમનઆશ; શ્રિવીરનેદીઠાનહીં ત્યારેથયાછેકનીરાશ, ૧૦રહ્યારામગંગાતીર
ઉપર, વડતળેતેજાણ; તેદીવશઅહારકરયોનહિં, દીનબેથયાનીરવાણ. ૧૧ ત્યાં

રાતશ્રીરઘુવીરરહા પછેથયોપ્રાતઃકાળ; સ્નાનસંધ્યાઆચર્યા, જેધર્મનાપ્રતીપાળ.
૧૨ વડદુધશિંચીજટાબાંધી, ભસ્મચરચીઅંગ; જેમ હોય જોગી રંજની, તેમ
શોભતાશ્રારંગ. ૧૩ રામેજટામાંદુધવડનું, શીંચીયુંજેણીવાર; ત્યારેસુમંતે ક-
લપાંતકીધું, નેતરેઆંસુધાર. ૧૪ રગુવરવળતાબોલીયા, સુમંતમત્યેવાણ; હેવિ
રહવેજાઓવેહલા, અવધપુરમાં જાણ. ૧૫ અમો નાવબેશી ગંગાજી, ઉતરૂં
પેલે પાર તમો અમારી ચીંતા ન કરસો, જઇસુ વન મોઝાર. ૧૬ રાયને
ધીરજ આપજો, સાંભાળજોપુરકાજ; રૂડી પેરે પ્રજાને પાળજો નીતીરાજ. ૧૭
વળીવશિષ્ટમિત્રગુરૂપીતાને, કહેજોમુજપ્રણામ; ચઉદવરસવિત્યાપછી, અમો આ-
વીશુંનીજગામ. ૧૮ સુમંતએવુંસાંભળી, કરતોરૂદનઅપાર; રઘુવીરચરણેશી
શમુકી, પડયોતેણીવાર ૧૯ મહારાજતેડોસાથમુજને, આવું સેવા કામ; તમો
વિનાનહીંજાઊંપુરવિષે, શું મુખદેખાડુંશ્યામ. ૨૦ ડાસોરથલઇતમ વિના, પુર
જાઊંજેણીવાર; તોઆત્મહત્યા કરેતતક્ષણ. માતપીતાપરિવાર. ૨૧ માટે તમારે
સાથેઆવીશ, સુણોપુરૂષપુરાણ; જોતેડીનહિંજાઓમુજનેતો, તજીશમારા પ્રાણ.
૨૨ નિકરપાછાચાલોપુરમાં, દશદીવસનહિંઆંહી; રાયેકહ્યુંછેવનફેરવીપાછાલા-
વજેપુરમાંહિ. ૨૩ એવાંસ્નેહવાયકસાંભળી, થયાદ્રવિતશ્રીરઘુનાથ; સુમંતચાં-
પ્યો.રૂદેસાથ, મસ્તકમુકયોહાથ. ૨૪ તમેડાહ્યાછોસુમંતમાટે, રાખોમનમાં ધિર;
આજ્ઞાપાળોમાહરી, ઘેરજાઓનીશ્ચેવીર. ૨૫ એમઘણાંકરૂણાવચન કહીને, સ-
મજાવ્યોધરીનેહ; લે પાઇનહીંરામનીઆજ્ઞા, વળ્યોપાછોતેહ. ૨૬ શ્રીરામલક્ષ્મણ
જાનકીને, નમ્યોમનઉચાટ; સુમંતરથહાંકી વળ્યો, તે અવધ પુરની વાટ. ૨૭
સુમંતમહાદુઃખવંતથઇને, વળ્યોપાછોત્યાંહઃ ગંગાઊતરવારામજી; પછેવિચા-
રેમનમાંહ. ૨૮ ત્યાંજાન્હવીનીરમલવહે, ગુહ્યકતણેઆશ્રમ; ઘણાભીલકોળકીરા
તરહેછે, ઘાટશોભઃરમ્ય. ૨૯ સહુગુહ્યકમાંસરદારછે. ધોરાયતેનુંનામ; તેકર્મ ના
વિકનું કરેછે, ગંગાતીરેઠામ ૩૦ ગયારામજીતેઘાટઊપર, જ્યાંગુહ્યકનોઆશ્રમ;
ભાઇપારઅમનેઊતારો, એમકહેપુરણબ્રહ્મ. ૩૧ જેનાનામનીનૌકાવડે, ભવસીંધુ
તરતજન; તેપ્રાર્થનાપોતેકરે, બોલતાદીનવચન, ૩૨ ધોરાયકહેતમો કોણ છો,
કોણમાતપીતાનેગામ; શેકારણતમોનિકળ્યા, કહોશું તમારૂંનામ. ૩૩શ્રીવીર કહે
રાણપુર શુરજવંશી સત્યપાળક, ભુપદશરથરાય. ૩૪ અમોપુત્રછું તેરાયના, વળી
આજ્ઞાકારીચાર; હુંરામનેઆવીરલક્ષ્મણ, સાથેસીતાનાર. ૩૫ વરદાન માગ્યું
અપરમાતે, રાયપાસેવચન; આજ્ઞાપીતાનીપાળવા. અમો નીકળ્યાછું વન, ૩૬
તેમાટેપારઊતારઅમને, જવુંવનમાંજાણ; મનવાંછીત શુખ પામશો, નેથશેતુજ
કલ્યાણ. ૩૭ એવાંવચનશ્રીરામનાં, તેશુણ્યાંસત્ય પ્રમાણ; ત્યારેમાતાગુહ્યતણી
ઘરમાં, થકીબોલીવાણ. ૩૮ અરેપુત્રશુણએરામને, નવઉતારીશતું પાર; એસા

એવું મુનીમુખથકી. તેકારણકહું નીરધાર. ૩૯ એકશલ્યાથઇગઇશું દરી, એની ચાંપુરજપરતાપ; મારેનાવનારીથઇજશે, જો સ્પરશકરશેઆપ. ૪૦ શુણી માતપ્રાણીકહેગુહયક, સત્યએનીર; કંઈચેટકછે. તમચરણરજમાં, નહીંઉતારૂં પાર. ૪૧ પાષાણથીએકાષ્ટકુળ, થાયનારીરૂપ; પછીઊષમશોકરીએઅમો, સાંભળોરઘુકુળભુપ. ૪૨ મારેરૂડીપેરેપગપખાળું, જળવડેહું આજ; ત્યારપછીનાવમાં તમને બેસાડું મહારાજ. ૪૩ એવું સાંભળીશ્રીવિરહસ્યા; પછેબોલ્યામધુરા; જેમતેમકરી ભાઇપારઉતારો; માનેજેમતુજમન. ૪૪ પછીમંદીરમાંબેસાડીયા, શ્રીવીરનેઆસન; લાવિયોભરીકુંભપોતે; ગંગાજળપાવન. ૪૫ કાષ્ટનિકથરોટલાવી; તેહમુકોષણ; તેમધ્યેધોયાજતનથી; શ્રીવીરકેરાચર્ણ. ૪૬ લુછીપટેનીજગોદમાં; પદમુકિયાપરીધાન; પછીરામપદજગ્રસઉકુટુંબે; મળીકીધું પાન. ૪૭ દેવનાં દુંદભી ગડગડયાંથઇપુષ્પવૃષ્ટીઅપાર; ધન્યધન્યકહેતાશુરસકળ; એનાભાગ્યનોનહીંપાર ૪૮ તેચરણથીગંગાથયાં, મુનીપત્નીથઇર્નીષ્પાપ; શિવ વિરંચી સનકલોચન; જેરજધ્યેઆપ, ૪૯ માનાપતીએશુદ્ધચૈતન; જગતગુરૂરઘુવીર; તે પ્રભુના પગ ધોઇપીધું; ગુહયકેત્યાંનીર. ૫૦ શ્રીવીરપદપરતાપથી; ઉપનીભક્તીઅપાર; ફળ ફુલલાવીત્રણેજણને; કરાવ્યોઈ અહાર. ૫૧ ગુહયકેલીધાસ્કંધ ઉપર; શોભતા શ્રીરંગ: પછેનાવમાંબેસાડીઆ; નેસીતાલક્ષ્મણસંગ પરનાવખેડયું ગુહયક; ઉતર્યાંગંગાતિર: જેમજોગીપામેનીવૃત્તિ; એમપામ્યાપેલીતીર ॥ વલણ ॥ તીરગંગાને ઊતર્યા: ના ાથીરઘુરાયરે; વણીસ્તુતીકીધીગુહયક; કરજોડીલાગ્યોપાયરે ૫૪ ॥ ઇતિશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાં અયોધ્યાકાંડે શ્રીરામસ્ય નાવેનગંગાતરણ દ્વાદશોઅધ્યાય ॥ ૧૨ ॥

અધ્યાય ૧૩ ॥ રાગ મારૂ ॥ રામઉતર્યાગંગાપાર, સાથેસીતાસુમીત્રા કુમાર; મહેનાવિકપ્રત્યેવચન, હશીબોલ્યાકમળલોચન, ૧ માગ્યમાગ્યઆપું વર, હું ય, મુજનેવશોનહાનોતું ય; પુરંસકળમનોરથઆજ. તેં કર્યુંવણું મારૂં કાજ. ૨ નમ્યોગુહયકજોડીપાણ, બોલ્યોગદગદકંઠેવાણ; નિજભક્તિઆપોરઘુનાથ. મારે સુરતકમુકોહાથ. ૩ સુણીરામથયાપ્રસન્ન, તેનેદીધું આલિગન; જાતું ભક્તી કરજે મારી; અંતેસદ્ગતીથાશેતારી, ૪ એમકરૂણાકરિભગવાન, થયું ગુહયકને સહુ જ્ઞાન; પામ્યોગદરજનીરમળમાત્ર, થયોરામકૃપાનું પાત્ર ૫ નમીરામનેઆવ્યોઘેર કરેભકતીઅતીસુખમેર; મુકયું નાવીકકરૂં કમ, થયોરામઅનુગ્રહેપર્મ. ૬ તેદિવસથીપામ્યોઅધીકાર, ઘોરાજ્યચોવિશ્વવીસ્તાર; ભોગવે રાજધાની ભોમ, મન શ્રીરઘુવીરસંજોગ. ૭ રામઉતર્યાજંબાતીર. પડીરાત્રીરહયારઘુવિર; બીજેદીવસઆવ્યપ્રયાગ, ત્યાંસ્નાનકરયું મહાભાગ. ૮ ત્યાંથીઆવ્યાપુરણબ્રહ્મ; ભારદ્વાજ

તણેઆશ્રમ; રૂષી રામનેમળીઆહેત, વીનયભકતીપરેમ સમેત. ૯ ભારદ્વાજે
કરીસ્વાગત્ય; સંતોષ્યાછેવણુંરગુપત્ય; જાણ્યું સર્વમુનીવનમાંય, આવ્યારામને
મળવાત્યાંય ૧૦ ભારદ્વાજનેઆશ્રમધીર, એકરજનીરહયારઘુવિર; બોલ્યા મુ-
નીસહુપુરણકામ, રહોચઉદિવસઅહીંરામ. ૧૧ રઘુવીર કહે રૂષીરાય, મોઆ
ઠામેનરહેવાય; પાસેરહયાવિચારીમન; આવેમાતપીતાપુરજન. ૧૨ મારી સંગે
તેકષ્ટજપામે. માટેરહેવાયનહિઅંઠામે; એવુંકહિનેઊઠયા રઘુવીર, ચાલ્યા જાય
પ્રયાગનીતીર. ૧૩ સીદ્ધવડછેતીહાંગંભીર, દેવીસાવિત્રીછેમહાધીર; તીહાંલગી
ભારદ્વાજઆવીયા, તેવળાવીનેપાછાગયા, ૧૪ સાવીત્રીદેવીનુંપુજન, કરયું સી-
તાએનિરમળમન; પ્રયાગતીરેસીદ્ધવડઠામ. તીહાંકલ્પકરયો શ્રી રામ. ૧૫ વન
જઇનેઆવીશું જ્યારે, કરીસું અહી રહીનેતીયારે, કરાવીશું બ્રાહ્મણને ભોજન.
વળીસંતજેનીરૂમળમન, ૧૬ તીયારેબેલક્ષઆપીશું ગાય,એવું બોલ્યાશ્રીરઘુરાય
તીહાંથીચાલ્યાજાનકીકંથ, ચીંતવ્યોચિત્રકુટનોપંથ. ૧૭ સીતાલક્ષ્મણસાથેધીર,
ચીત્રકુટચઢયારઘુવીર; તેગીરીમહોરમ્યવીશાળ, તરૂસફળછે ભામી રસાળ, ૧૮
તેનિઉપરચઢીયારામ; ભકતવછળપુરણકામ; ગીરાઆશ્રમ પાવન, તીહાંરહે
છેવાલ્મીકમુન્ય, ૧૯ જેનારદનાઉપદેશે, થયાઆદીકવીશુભવેશે, જેની શાન્ત
મતીછેમોટી, કરીરામાયણશતકોટી. ૨૦ એવાવાલ્મીકર હેતે ઠાર, જેની પાસે
મુનીછેઅપાર; તિહાંગયાપોતેરગુરાય, જઇલાગ્યામુનીતેપાય. ૨૧ રગુવીરનેદી
ઠાજયાંહે, ઘણું હરખ્યા મુની મનમાંહે ઉઠાડયા રામને તેણી વાર ભેટયા-
મુનીવર પરેમેઅપાર. ૨૨ પછેસર્વમુનીને રામ, પાયેલાગી કર્યા પ્રણામ; ઘણું
હરખ્યાવાલમિકમુન્ય, ફળફુલકરાવ્યાંઆશન. ૨૩ ધન વસચીમહારાજ,
રામદરશનપામ્યોઆજ;સઉબેઠાથઇસુખવંત, કહ્યુંમુનિવરનેવરતંત. ૨૪ હવે-
રેહઅહિંકહેમુનિજન, ચિત્રકુટકરોપાવન; તેવુંસાંભળીશ્રીરઘુવીર, કરીઇચ્છા-
રેહેવાણીધીર. ૨૫ જોઇવિશાળભુમિપવિત્ર, બાંધીપર્ણકુટિતિહાંવિચિત્ર; તરૂ-
છાયાછેઘણીરસાળ, શિલાસ્ફટિકભોમ્યવિશાળ. ૨૬ તિહાં રહયાકરિનેઆશ્રમ,
સાચવેનિજકુળનાધર્મ; રહેઅનેકમુનિવરત્યાંહ, કરી આશ્રમપરવત માંહ. ૨૭
મુનિપતિનયોમળવાઆવે, જાનકીનેહરખેબોલાવે; વનભીલકિરાતપ્રમુખ,રામને
જોઇપામ્યાસુખ. ૨૮ ભાતભાતનાંવનફળજેહ, લાવીરામનેઆપેતેહ; આવેભિ-
લડિયોભાગ્યવાન, સીતાનેકરતીઘણુંમાન. ૨૯ વન ભુષણનાસાજ, કરી લાવે
સીતાનેકાજ; એમસેવાકરેવનવાશી, તેમાનીલેછેઅવીનાશી. ૩૦ જેપ્રભુનેક-
રવાપ્રસગ, કરે જપતપજોગજગન; તેમાનેછેવનચરનીશેવ, વખાણેછે તેને વણુ
દેવ, ૩૧ ॥ વલણ ॥ દેવતાવખાણેછેવનવાશીને, રહયાચીત્રકુટરઘુવીરરે; હવે

અવધપુરીની કથાકહું, સુણોશ્રોતા થઈમતીધીરરે. ॥ ૩૨ ॥ ઇતિશ્રીરામચરીત્રેસમતલાવસીકીનાટકધારાયાંઅયોધ્યાકાંડેચીત્રકુટાશ્રમેસીતાલક્ષ્મણાધ્યાંસહશ્રીરામનિવાસોનામત્રયોદશો અધ્યાય ૧૩ ॥

અધ્યાય ૧૪ ॥ રાગ વેરાડી ॥ સુમંસંતચર્યોરે. મારગેકરતોજાગરૂદન; રથહાંકીવળ્યારે, પસ્તાયછેઅતીઘણુંનીજમન. ૧ અરેહું અભાગીયોરે વનમાં મુકીનેઆવ્યોરામ; મુનેજનુનીયેજનમ્યોત્રથારે, કરવાહાવુંનીરદે કામ. ૨ દેયશે રથરામવિનારે, પામશેમાતપીતાત્રણું દુઃખ; જીયારેમુનેપુછેરે, ત્યારેહું શું દેખાડીશ મુખ ૩ સુમંત એમ સોચતોરે, રોઈ રોઈ રાતાં થયાં લોચન; અશ્રુ ઝુરે ઘણુંરે પગ પાછા પડે દુરબળ તન ૪ અવધપુર આવીયુરે, દીઠી નગરી મસાણ સમાન; લોક સહુ રૂદન કરરે, જેજયાં તત્યાં મુકીભાન ૫ જયારે રામવનગયારે, પુરમાંહેપડીછેહડતાળ; દેહજીયમપ્રાણુવિનારે, તેમથઈ અવધપુરીતેકાળ. ૬ પ્રધાનતિહાંપરવર્યોરે, પુરમાઢાંકી પેતાનું મુખ; કેકઈને આગણેરે, રથછોડયો થયું અતિઘણું દુખ. ૭ મંદીરમાંમંત્રીગયોરે, જયાંછેદશરથભુપશુજાણ; સઉસાથવિંટીવળ્યોરે, રાયનાકંઠેઆવ્યાછેપ્રાણ. ૮ શુમંતત્યાં જઈરે, કીધા રાયજીનેપ્રણામ; ભુપતિબોલિયારે; શુમંતકયાંમુકીઆવ્યોરામ. ૯ લક્ષમણજાનકીરે, પ્રાણવલભમારોરઘુવીર; મારૂંસરવસધનગયુંરે, હવેહું કયમકરીરાખું ધિર. સુમંતતેંહું કયુંરે, રામનેશીદમુકીઆવ્યોવન; મંદીરમારૂંઉજડથયુંરે, કોણ્ફોડયાંમારાંલોચન. ૧૧ હું અંધનીલાકડીરે, રામનેચોરીગયુંકોણઆજ; દઈવેદુઃખ દીધું ઘણુંરે, મેં શા કર્યાં હશે કુડાં કાજ. ૧૨ મને મુકી કયાં ગયારે, આવો મારા રામ કુંવર સકુમાર, મારી આજ્ઞા કોણ પાળશેરે, કોણ ચલાવશે રાજવેહેવાર. ૧૩ વઈદેહી કયાં ગઈરે, સુંદર ચંપકળી સકુમાર; આવો મારા માવડીરે, મેંતુનેદીધુંદુઃખઅપાર. ૧૪ હાવેમુખનથીદેખતોરે, લાડકવાયા લક્ષમણવીર; આવોડાહ્યાદીકરારે, મારૂંતનમનધનરઘુવિર, ૧૫ હેવીધીતેં કરમુંરે ધુંટીલીધુંદેખાડીનેસુખઃ આવુંકાનેથાયનહીંરે, હાહાદઈવે દીધું ઘણું દુઃખ ૧૬ બાળરબાળપણેરે, મેંપાપીયેકાઢયાંવન; સુમંતસાચુંકહેરે. કયાંમુકીઆવ્યો પ્રાણજીવન. ૧૭ કયાંલગીસંગકર્યોરે, કયાંથીતુંપાછોઆવ્યોઘેર; રામેત્યાં શું કરયુંરે, તેમાંડીકહેમુજનેપે, ૧૮ સુમંતથયોગળગળોરે, નેત્રસજળથઈબોલ્યોવાણ; મહારાજમેંઘણું કહ્યુંરે, પણપાછાનવળ્યાપુરૂષપુરાણ, ૧૯ હુંશંગવેલસુધીગયોરે, ત્રણદીવશલગીરહયાનિરાહાર; મુનેપાછોવાળીયોરે, ગુહયકેઉતાર્યાગંગા પાર ૨૦ દક્ષિણદિશાભણીરે, ગંગાઉતરીનેગયારામ; તમનેઘણાકરીરે, રગુપતીયેકવચાછેપ્રણામ. ૨૧ સુણીએવું નુપતીર, રેલાગ્યોહુતાશન; ધાડેસ્વર થઈરે. રાયે કીધુંશોકરૂદન. ૨૨ કંઠમળીગયોરે, અંગપછાડેઅવનીરાંહ, રામ વીજોગનોરે,

અંગેઅગનીલાગ્યોત્યાંહ ૨૩ આરતનાદથીરે, પોકાર્યુંરાયેરામનું નામ; દેહમુકી દશરથેરે, પ્રાણગયાકહેતાંહેરામ. ૪૪ ॥ વલણ ॥ રામરામકહેતાં, તજ્યા ભુપે પ્રાણરે; હાહાકારહવોતદા, સહુરૂદનકરેનીરવાણરે. ૨૫ ॥ ઇતી શ્રી રામચરીત્રે સંમતત્રાહિકકીનટકધારાધારાયાં અયોધ્યાકાંડેશ્રીરામ વિયોગાત દશરથ મરણ નામચતુર્દશોઅધ્યાય ॥ ૧૪ ॥

અધ્યાય ૧૫ ॥ રાગભૈરવ ॥

સુણોશ્રોતાજનગતીકર્મનિ, કયાં રામને વનવાસ; કયામરણ દશરથરાયનું, એઅકળઅત્યઅવીનાશ. ૧ સુત ચારદશદથરાયને, મહા રરાક્રમીબળવાનપાણ અંતકાળેરાયપાસે,નથીએકતન. ૨ ત્યારેપ્રધાનેપોકારકર્યો, પડયાજ્યારેભુપ;રામ રામકહેતામરણપામ્યા,થયારામસ્વરૂપ.૩નગ્રમાંહાહાકારથયો,કરતીપ્રજાઆક્રંદ; કૌશલ્યા;સુમીત્રાઆદે.રૂએરાણીવૃંદ,૪એકદુઃખરામવીયોગનુંબીજુંરાજાપામ્યા મરણ, જેમવીંછીંકરડેશીશઉપર, ડસેપન્નગચરણ. ૫જેમચોરલુંટીજાયવળતો અંગમારેઘાય,અગ્નિલાગ્યોઘરવીષે, તેસમેચાલ્યોવાય, ૬ એદુઃખનઆવે કહયા નાં, હારેકવીનીવાણ; એમરાણીયોરોતીઘણું,વિલાપકરીનેજાણ. ૭ ત્યારેવશિષ્ટે વાર્યાસહુને, નકરશોરૂદન; જેથનારૂંતેથયું, હવેધીરજરાખોમન. ૮ તેડાવોઉતાવળા; ભરથનેશતરૂઘન, રાજ્યાસનબેઠાપછી, ભુપનેથાયદહન. ૯ પછીઅંગદશ રથરાયનું, તેલમાંરાખ્યુંતેહ; તેડવામોકલ્યોભરથને,શુમંત મીત્ર જેહ. ૧૦ ગુરૂ કહેતુંનત્રકહીશ, કંઇભરથનેએઉપાય, જેવનગયારગુવીરપામ્યા મરણ દશરથ રાય. ૧૧ જો સાંભશે એવું ભરથજી, તતકાળ તજશે પ્રાણ. કહાયા વિના તું લાવ્ય તેડી, ઉતાવળો નિરવાણ. ૧૨ શુમંત સતવર લેઇ રથ, મારગે ચાલ્યો જાય; હવે ભરથ છે મોસાળમાં; તેને અપશુકન બહુ થાય. ૧૩ મામાનામંદીર વીષે, સુતાસજયામોઝાર, તીહારેભરનીંદ્રામાંસ્વપ્નઆવ્યું, નીશાયે નીરધાર, ૧૪કૃષ્ણપહેરીકામની; કરગ્રહ્યુંતેલનુપાત્ર; તેણેભરથનેશિષઢાળ્યું, આવી અકસ્માત;૧૫તીહારેભરથઝબકીજાગીયાનેકરવાલાગ્યારૂદન;તવપાસેમાતુલવરગના, આવીમળ્યાસઉજન. ૧૬ ભરથજી કહેમામાશુણો, મનેઆવ્યુંઘોરસ્વપન; મા ટેઅવધમાં ઉતપાતકાંઇ, એકહશેમોડુંવિઘ્ન. ૧૭ અમોચારબંધુ ને પીતા, વી પ્રીતકાંઇએકવાત; અમોપાંચજણમાંએક જણની, હોય નીશ્ચે ઘાત. ૧૮ તેવું શુચવેએસુકનફળ,તેમકહીકરેછેરૂદન;સગ્રામજીનેસમજાવ્યા,ભરથનેશતરૂઘન,૧૯ એમકરતાંઅરૂણઉદેહવો,નેથયોપ્રાતુસકાળ;ત્યારેઆજ્ઞાલઈ માતણી,તતખરથચાલે આળ નીકળીઉભાનગ્રબહારે,શુકનજોવામાટ;તેવેદીઠીઉડતીરજ,અવધપુરનીવાટ.

૨૧ ત્યારેદેખાયોરથદુરથી,ઝાંખોથજાનોચીર;હળવેહળવેહીંડતાઝુરતા નેત્રે નીર.
૨૨ સુમંતબેહોસુનમુનોછે, શોકસાગરપુર;રગુનાથલીલાસંભાળી, મનમાંહેરડતો
સુર. ૨૩ વૃક્ષકરીઆંસુલુહે, રાતાંથયાંલોચન; સુમંતનેઓળખીધાયા; બન્યો કેક
ઇલાન. ૨૪ આવતાજોઇનેઉતર્યો; તેધીરજરાખીમન; પછેસુમંતેબે વીરને, દીધું
આલીંગન, ત્યારેભરથકહેએ ભાઈમારા, કુશળછેરઘુનાથ;મુજપીતાલક્ષ્મણ વીર
આદે, સુખીછેસઉસાથ. ૨૬ મુખકયમકરમાઇગયું, રાતાથાંયાંલોચન;તુજકાંતી
કયમઝાંખીથઇ, મનેકહેસત્યવચન. ૨૭ સુમંતકહેઓભરથજી, છેકુશળશ્રી રગુ
નાથ: મનેતેડાવામોકલ્યોછે, માટચાલોમારીસાથ, ૨૮ પછેબેઠારથમાં બેઉજણા.
ભરથનેશતરૂઘન; નીજસેનસાથેઆવીયા, તેઅવધપુર પાવન. ૨૯ ત્યારે ભરથે
દિઠીઅયોદ્ધા, જેમપ્રાણરહીતશરીર; લુંટયાસરખાલોકદીઠા,સઉનેનેત્રેનીર, ૩૦
સુમંતેરથરાખ્યોતદા, તેકેકઇકેરેઘેર; ઉતરયાબેવીરત્યારે, વીપ્રીતજાણીપેર. ૩૧
છત્રભંગદીઠું ભરથજીયે, શોકાતુરસહુજન; મંદીરમાંસહુબેઠુંદીઠું. વીંટીને રાજ
ન, ૩૨ ॥ વલણ ॥ રાજનપામ્યા મરણદીઠા,ભરતેનેણીવારરે; ત્યારેમુરછા ખા
ઇનેપડયાતતક્ષણ,હવોહાહાકારરે. ૩૩ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રસંમત વાલ્મીકીનાટ
કથામાયાંઅયોદ્ધાકાંડભરથશતરૂઘનયોરયોધાગમનંનામપંચદશો અધ્યાય ૧૫ ॥

અધ્યાય ૧૬ ॥ રાગવેરાડી ॥ મુરછા ખાઇને પડયા ભરથજી,ગયું છે સર્વને
સાન; ત્યારે ભરથને બેઠા કરયા, બોલ્યા થઇ સાવધાન. ૧ ઘણાશોકથી રૂદન
કરયું, થયાં લોચન રાતે વરણ; હો સુમંતતું કહે નીસાચું, પીતા કેમ પામ્યા
મરણ. ૨ ક્યાં છે રામ રગુપતી, કરૂણા સાગર પરમ ઉદાર; હવેસુમંતતું મેળવ
મારા પ્રાણ તણા આધાર ૩ આસું થયું ઓચીંતુ અનરથ, પીતા ગયાસુરલોક,
પણરામચંદ્રના ચરણ જોઇને,સમસોક. ૪ પીતાસમાનરામછેમારે, વડીલ બંધુ
રગુવાર; મારે માથે છત્રજ એ છે. મુગટ મણી રણધિર. ૫ એવું કહી મરડા
ઇ ઉઠયા, રામ મંદીર જવા ભરથ; કોઇ નથી બોલતું કહેતું નથી, જેરામ
ગયાનોઅરથ. ૬ તિહારેરૂદનકરેછેકોશલ્યાજી. તિહાંઆવીનેલાગ્યાપાય; પ્રાણજી
વનમુજરામજકયાછે, કહોમુનેસાચુંમાય. ૭ રૂદેતાડણકરીનેરૂદનકરતાં, કઉશ
લ્યાકહેવાણ; અરેબાપરામવનગયાને, રાજાએતજીયાપ્રાણ. ૮ એવુંવચન સુણિ
નેભરથતે, પૃથ્વીપછાડયુંશીશ; રૂદનકરતાંબાડેસ્વરથી, આલોટતાઅવનિશ. ૯
રઘુપતિવનગયાતેવિજોગે, રાયમુવાનિરવાણ; હજુશામાટેજતોનથી, એમારોપા
પીપ્રાણ. ૧૦ સાચોસ્નેહજણાવ્યોરાયે, નવસહયોરામવિયોગ; હુંઅભાગીઓજી
વુંછું, એકોણકરમનાભોગ. ૧૧ એમવિલાપકરીનેરૂએભરથજી, અખંડ આંસુ
ધાર; ભરથ રડતાં એકેકાળે, રોયુંસર્વતેઠાર, ૧૨ કલપાંતનો વરસાદજ વરસ્યો,

દુઃખનોહરીયોપુત્ર; વાણી થકી નવકહેવાયકવિયે, મંદ થઇમતિઊર, ૧૩ વજર
થકીઅણીકઠોરથાયે, કવિનીવાણીજેહ; તોયેકહેતાંમણીહારપ મેઘ, શોકભરથનો
જેહ. ૧૪ તેણે સમેતિહાંવશિષ્ટઆવ્યાજપાં; થઇ રહ્યોશોકઅપાર; તિહાંરે ગુરૂ
પદઊપરપુસ્તકમુકી, પડીઆપીનેભરથ, ૧૫ હોગુરૂકેવકેઓપુંને ત્યજ્યું, રામ ગયા
કયમવન; ભુપતિમરણપામ્યાશામાટે, કયમરાયાંશોધિજીવન. ૧૬ ગુરૂ કહે ત્મારી
માતાયેમાગ્યા, રાયનિપાસેવચન; મારોભરથજરાજકરેને, રઘુપતિજાયેવન. ૧૭
ચઊદવરસનીઅવધકરીછે, વનરહેવાનીજાણ; રામ વિજોગે કરીનેરાયે, તત્ક્ષણ
તજ્યાપ્રાણ ૧૮ તેમાટેતમોસુણોભરથ. રાજ્યાસનગેહોઆજ; ત્યાર પછીથાય
દહનરાયનું, ક્રિયા કરમનું કાજ. ૧૯ તેવું સાંભળી ભરતે કરયું, પછી ઊંચે
સ્વરે રૂદન; શરીર સર્વ સુકાઇ ગયું, તે પરથવી પછાડે તન ૨૧ જેમ પુષ્પ
કળીપર પડે વીજળી, કેળ ઉપર દીગપાળ; મકતા અગ્નિ માંહે પડે, તેવિ
દશાથઇતતકાળ ૨૨ અરેઅભાગણીકેકઇસહુને. તેં દુખ દીધું નટઃ મેં પુર્વેમ-
હાપાપકર્યાંહશે, જેજનમ્યોતુજપેટ. ૨૨ પછે શરવે સાંભળતાંહસ્તઊંચે કરી.
બોલ્યાભરથજીવાણ; જોહુંરાજકરૂંતામુજને. રઘુપતીકેરીઆણ. ૨૩ પરથવી
કેરાવિપ્રજેટલા, તેનેપમાડપતન તેપાપમારેશીરજો હું. ભોગવું રાજ્યાસન, ૨૪
શ્રીરામચંદ્રનિસેવામુકી, જોહું કરૂં તેકાજ, તોવ્યભિચારનીવિધવાકરી, ગરભમાં
આવું આજ. ૨૫ રાજકરયાનું જોમનહોયમારે, તોકોઢીયાજેશરીર, રજસ્વળનાં
રૂધીરજેવું મારે, રાજ્યાભિશેકનું નીર. ૨૬ શીરઘુવિરનીરાજધાનિને, જોહુંભો-
ગવું આજ, તોમાત્રગમનીહું થાઊં જો, કરૂં અવધપુરીનું રાજ. ૨૭ વનમોકલ્યોરઘુ-
વીરને, જોહું રાજકરૂં વળિએહ; તોગુરૂવધબ્રહ્મહત્યાતું પાતક, મુજ શીરલાગતેહ.
૨૮ મૃગજળમાંહેઅગસ્તબુડે, જોપશ્ચીમઊગેસુર, સરપ સુરપણને ભક્ષકરે. વિધુ
વરસેઅગનીનુર. ૨૯ મશકમેરૂઊખેડીનાખે, ગંગાનેવળગેપાપ; જાતવેદમાંપતંગ
નાચે, આકાશનું કરેમાપ. ૩૦ એદમવજોગેથાયતેટલું, સરવે અઘટીતકાજ, પણ
ગુરૂતમારાચરણનિઆણમને, જોકરૂં હું રાજ. ૩૧ તેવું કહીનેમાણીગાળોદીધી, કે-
કઇનેતેણિવાર; ત્યારેગુરૂકહેએશું કરેકૈકઇ, મંથરાકેરોવિચાર, ૩૨ ત્યારેભરથઉ-
ઠીનેમંથર કેરા, કેશઝાલયાકરીરિશ, કરોધકરીનેખડગગ્રહીકર, છેદવાનું તેશીશ.
૩૩ તારે ભરથનોહાથવશિષ્ઠેઝાલયો, સ્રીહત્યાનાકરીશ; પછેતેણીપાટુંઓ મારીભ-
રતે. કુબ્જાનેકરીરીશ, ૩૪ હવેભરથતણું પણકડણસાંભળી, વશિષ્ઠેવિચાર્યું મ-
ન; પછેરામતણીજેચરણપાદુકા, મુકીસિંહાસન. ૩૫ ચમર છત્ર કરાવ્યું તેને,
રાખ્યોરાજરહેવાર; પછે ભરથની પાસેભુપતિને, કરાવ્યો અગ્નિસંસ્કાર. ૩૬
ત્યારેસાતસેં રાણીયોસતિથઇજે, પતિવ્રતાકહેવાય; ભુપનીસાથતેદુઃખ ગીજેમ, સુ-
રપમાંહીપ્રાણસમાય ૩૭ કઊશલયાસુમીત્રાથયાંતત્પર, બળવાનેજણીવાર; ત્યારે

વારયાંવશિષ્ટેતમેનવળશો, શિક્ષાદીધીઅપાર, ૩૮ શાસ્ત્રપ્રમાણે વચનકાઢી, એ લયાનેણિવાર;નેનેપાળવાનું કાંઇકારણુનહિજેપુત્રવંતિહોયનાર. ૩૯ કઉશલ્યાકહેરામવનગયા' નેભુપતીપામ્યામરણ; હવેજીવિનેઅમોશું કરીયે'નથીસુખનું કાંઇઆચરણ. ૪૦ ત્યારેગુરૂકહેતમનેરામમળીને, વળતાજાશેવન;ચઉદવરષવિત્યાપછીપાછાઆવશેપુરપાવન. ૪૧ ત્યારેતમેસુખપામશોઅતિઘણું,થાશેરૂડાકાજ; સદ્હત્યએકાદશવરપ લગી, અહિંયારઘુવરકરશેરાજ. ૪૨ એમસમજાવ્યાસુતીત્રાકઉશલ્યા,ગુરૂવશિષ્ટેતેહ;બાળવાનદીધાનૃપસાથે, નિવરત્યોસંદેહ. ૪૩મુનીવાલમીકનીમુળકાવ્યના, એહજથારણુઅર્થ; તેમાટેશરીરોતાજનસંદેહ,નવ કરશો કોઇ વ્યર્થ.૪૪ ॥ વલણુ ॥વ્યરથસંદેહકરશોનહીંશરીરોતા,એમુળકાવ્યનોઅરથરે; કહેદાસગીરીધરરામનેમળવા,પછીથયાતત્પરભરથરે. ॥ ઇતીશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંઅયોદ્ધાકાંડેભરથસોકાંતરંદશરથદેહદાહોનામષોડશોઅધ્યાય ૧૬॥ અધ્યાય ૧૭॥

॥ રાગ બિલાવર ॥ એમદહનક્રિયાદશરથનીકરિ,નેરજનીદુખમાંઅનુસરી; ... નેરજરાખીઘણી, ઉત્તરક્રિયાકરીરાજાતણી ૧ નાના વિધનાંઆપ્યાંદાન, ...કરયું વિધાન;બીજેદિવશેથયોપ્રાતકાળ, ભરતેવિચારકરયોતતકાળ. ૨ તજયાંઆભુષણનાનારંગ,વસ્ત્રમુક્યાંરચ્યાંવનકુળઅંગ;બાંધિજટાજોગીહોય જેમ અંગેભસ્મચરચીછેતેમ, ૩ તત્પરભરથથયાતેનીવાર, રામનેમળવાવનમોઝાર; ગુરૂવશિષ્ઠનેકહેમહારાજ, રામનેમળવાચાલોઆજ. ૪ મુનિકહેઅતીરૂડું એ કામ, પાળજો આજ્ઞા કરેજેરામ; વાગીઢાકનગરમાંતદા, ભરથ મળવા જાયસર્વદા. ૫ તેવું સાંભળીપુરનાલોક, ચાલ્યાસર્વતજીનેસોક; સકળસૈન્યઆદેમધાન,ભરથ સાથચાલ્યાબળવાન, ૬ ગુરૂવશિષ્ઠઆદેદ્વિજજેહ, સરવેરથમાં બેઠા તેહ; પાલખીયે બેસાડયાંમાત, સુમીત્રાકઉશલ્યાવીખ્યાત. ૭ કેકઇ ઘેરસર્વથી,ભરથતેનું મુખજોતાનથી; ભરથશત્રુઘ્ન ચાલે પાય, ચાલેસંગપ્રધાનપ્રજાય ૮ અવધવાશીજનનરનેનાર; નિકળ્યાસરવેતજીઘરબાર; નગ્રરક્ષાકરવાતેકાળ, ગુરૂયે ઘણા મુકયારખવાળ. ૯ જે મારગ રઘુપતિગયા, તે મારગ સરવે ચાલિયા; ગુરૂનાથ પાસેનેકાળ, વામહક્ષણચાલેબેબાળ. ૧૦ વશિષ્ટકહેહોભરથસધીર, નહિંચલાયકોમળપદનીર; માટે આપ બેસોરથમાંહે, ચાલજો રામસમિપેત્યાંહે. ૧૧ ભરથ કહેનવકહેસોતમો, ગુરૂઆજ્ઞાજેબેસુઅમો; રઘુપતિ ચરણુ ચાલીનેગયા, તેથીઅમોશું કોમળથયા. ૧૨ સ્વામીરામહુંસેવકવડે, તો માથાભેરચાલવું ઘટે; હુંઅપરાધીરઘુવરતણો, શું દેખાડીશમુખદામણો. ૧૩ મારૂજન્મભુતળનવથાત, તો શું કરવાવનરઘુવરજાતે; ભરથ એમકહીરેતાજાય, ધીરજ આપેછેમુનિરાય ૧૪

એવાંભરથનાંસુણીવચન, ખેદપામેછેસરવેજન, મારગચાલતોમાંહ્યોમાંહ્ય, નર નારીસહુકહેછેતાંહ. ૧૫ કેકઇપાપણીકેરેપેટ, જન્મભરથનોનઘટેનેટ; કાગવીષ્ટા ચેષ્ટીતઅશ્વસ્થ, કલ્પતરુકરમનાસાતટસ્થ. ૧૬ કાગ ઉદર થીકોકીલસાર, એમ કેકઇકુખભરથઅવતાર; એમવાતપરસ્પરકરતાલોક, તેભરથસાંભળીપામેશોક. ૧૬ અપકીરતીએવીએવીસુણીઅપાર, ગુરૂનેભરથપુછેતેણિવાર; કહોમહારાજ કેકઇપાપણી. એણેઅપકીરતીકીધિઆપણી. ૧૮ પુરવેપાપએણેશું કરયુ,જેઆવું વિપ્રીતકરમઆચરયું; ત્યારેવશિષ્ટકહેસુણરાજકુમાર; એનાપાપનોકહું વિચાર. ૧૯ બાળપણામાંએદુરમતિ, જયારેપિતાતણેઘેરરહેતીહતી; ત્યારેકોઇકમુનિધર આવ્યાત્યાંહ, રાયેરાખ્યામંદીરમાંહ. ૨૦ ચાતુરમાસરહયામુનીરાય, રાજાનીત્ય કરતોસેવાય;એકદીનધરવાએધ્યાન, ત્યારે આવીપાસેકેકઇ અજ્ઞાન. ૨૧ કરમાં કાજળલાવીસુખે, કરયુંલેપનમુનીવરનેમુખે; એમ બાળકબુદ્ધીહાંસીકરી, જાગ્યા મુનિધ્યાનઅનુરી. ૨૨મુખઉપરફેરવ્યોહાથ, કરકાળોથયોકાજળસાથ; તેજોઇને કરોધવરયોમનઆપ, તતક્ષણમુનીયેદિધોશરાપ. ૨૩ જેણે મુજહાંસીકરીનિશક, તેનુંમુખકાળુથજોકલંક; તેવુંસાંભળીમાતપીતાય, મુનીવર ને તવ લાગ્યાંપાય. ૨૪ એબાળકબુધિમહારાજ, શરાપઅનુગ્રરકીજેઆજ; મુનીકહેમટેનવાયકતેહ, ભવોભવભુંડીકહેવાશેએહ. ૨૫ તેનેહસ્તથાશેજશતદા, એ સ્વામીનેવશકરશે સર્વદા; માટેસુણોભરતએસત્યવચન, જયારેયુદ્ધકરવાનેગયારાજન, ૨૭ત્યારેરથ ચક્રમાંઘાલ્યોહાથ, પામીજશજીત્યાનરનાથ; ત્યાં રાયેવચન આપ્યું દેઇમાન, તે સમેજોઇમાગ્યું વરદાન. ૨૭ ॥ વલણ ॥વરદાનમાગ્યું રાયપાસે, રામને મોકલ્યા વન: એકલંકાહુરહ્યુંજુગોજુગ, સુણોભરતવચનરે. ૨૮ ॥ ઇતીશીરામચરીતરે સંમતવાલમિકીનાટકધારાયાંઅયોધ્યાકાંડેભરતવશિષ્ટસંવાદેકેકઇકલંકકારણક- થનંનામસપ્તદશોઅધ્યાય. ૧૭ ॥ અધ્યાય ૧૮ ॥

॥ રાગ મારૂ ॥ સુણીભરતકેકઇનીવાત, ચાલેકરતાઆંસુપાત; બોલયાસુ- મંતસાથવચન, જેમારગમયાપ્રાણજીવન, ૧ તે મારગ તું વહેલોચાલ; મુનેમેળ- વ્યદિનદયાળ; એમકહેતાંચાલયાંજાય, ખુંચેકંકરકોમળપાય, ૨ એવે આવ્યું ગં- ગાતીરરમ્યશગવેલપુલકઆશરમ; ત્યાંરહેછેઘેરાજન;તેણે દુરથી દીઠું સૈન્ય. ૩ મનમાંહવિચારીવાત. આવતાહશેરામનાભ્રાત; રાજલેઇનેકાઢયાવન, તો કરવા જાયવિઘન. ૪ એવું જાણીનેબુધવાન, વગડાવ્યું ઢોલનિશાન; તે સુણી ભીલકોલ રાત, આવ્યા ટોળે મળી અસંખ્યાત. ૫ કરમાં ધનુષ સાયક શસ્ત્ર, તેનિ પાસેએકેકું વસ્ત્ર; લેઇ સૈન્યઘોરાયમમુખ, યુદ્ધ કરવા ઊભાસનમુખ. ૬ જોઇઅ- સંખ્યવનચરજન, બોલયાભરતશું શતરૂઘન; આકોદુષ્ટઆવ્યાઆણેઠાર. આપો

આપોઆજ્ઞાકરૂસંહાર. ૭ ત્યારેસુમંતબોલયો વ્યકત,એગુહ્યકછેરામનો ભકત
મોટેયુદ્ધનવકરશોવીર, માળો એને રાખીમનધિર. ૮ ભરથકહેઉભારહોઆકાર
હું જઇને પુછું સમાચાર; એવું કહીને આવ્યાત્યાંહ,ઉભો શેહયકરાજાજયાંહે.
૯ દીઠા આવતા ભરથને જયારે, ઘોરજા આવ્યો સનમુખત્યારે; મળ્યાભરથજી
તેણીવાર. કહયો પોતાનોસરવવિચાર. ૧૦ સુનીસજળનેત્ર થયોરાય, ઘોરાજા
લાગ્યો ભરથનેપાય; કહેભરથ તું મોટોદેવ,કરીરઘુવરનિસેવ. ૧૧ હું અભાગીયો
પામુંદુખ; થયોરામચરણથીવિમુખ; એમકહીં બન્યોદ્રવિત, ઉપ્ર વીત્યાપરસપર
પ્રીત. ૧૨ નીજઆશરમમાંઘોરાય, તેડીલાવ્યો સહીતસેન્યાય; ગંગા તીરવિષે
ઉપવન, ત્યાંઉતરયાસરવજન, ૧૩ રાયે મોકલયા ભીલઅપાર, લાવ્યાવનફળ
તેનીવાર;આપ્યાંવહેંચીસરવેસાથકરીસ્વાગતગુહકનાથ. ૧૪એકભરથકહેકરવી-
નાહન,ફળખાધાંસરવેજનભરથ ભોજનત્યારે,કરૂં રામનું દરશનજયારે,૧૫કહેયાં
ગુરૂએઅતિશેવચન; ત્યારેપાણીકરયું પ્રાશન; જયાં રાત્રીરહયાતારામ; તેસુમંતે
દેખાડયોઠામ. ૧૬ તેરજમાંઆળોટયા ભરથ, ઘણું રૂદનકરયુંસમરથ; પછેરાત્રી
પડીનીરધાર, સુતાસરવંતેણેઠાર ૧૭ થયાજયારે પ્રાતુસ્કાળ, આવ્યાઘાટઉપર
તતકાળ; સહુઅવધપુરીનાજનં, નાહયા ગંગામાનિરમળમન. ૧૮ મંગાવી રાયે
નાવઅપાર, સરવેઉતરયાંગંગાપાર; ચાલયોઘોરાજાતત્રસાથ, હિંડે ઝાલીભરત-
નોહાથ. ૧૯ લીધાસાથભીલભુપાળ, કરવા ફળ જળતરણુસંભાળ; એમચાલે
સરવસમાજ, આવ્યાપ્રયાગતિરથરાજ. ૨૦ મળ્યાભારદ્વાજમુનિરાય, કરયાંદર-
શનલાગ્યાંપાંય; સરવેસમરેજાનકીકંથ, ચાલયાંચિત્રકોટનેપથ. ૨૧ ॥ વલણ ॥
પંથેપાળાચાલેભરથજી, કહેતારામકથાયરે; પાનગિરિચિત્રકોટઉપર, શું કરતા
હવારઘુરાયરે. ૨૨ ॥ઇતિશ્રી રામચરિતરેસમંતવાલમીકીનાટક ધારાયાંઅયોદ્ધાં
કાંડેઅયોદ્ધાપુરવાસીભીઃ ભરથશતઘ્નયોઃ ચીત્રકુટસામીપ્યાગમનોનામઅષ્ટા-
દશોધ્યાયઃ ॥ ૧૮ ॥ ॥ અધ્યાય ૧૯ ॥

॥ રાગ સામેરી ॥ ચિત્રકુટમાં રહયારઘુપતિઅતિ, રમ્ય સ્થળ પાવને;ફળ
લેવાલક્ષ્મણજીગયા, તેગિરિપાસેવન. ૧શીરામઆપેઆહુતિ, કરેહોમઅગ્નિમા-
હે; સામગ્રી કર લેઇ ઉભી, જનક તનયા ત્યાંહે. ૨ તેણે સમે એક સુદરશન,
ગાધરવ નામે જેહ; જતો હતો આકાશ મારગ, સ્વઇચ્છાયે તેહ.
૩ તેણેદીઠજાનકી, અતિસુંદરરૂપઅનુપ; તેહરણ કદવાઆવિયો, ધરીકાગકેરૂ
રૂપ. ૪ પાપીએઆવીઝડપમારી. ગ્રહવાને, તેણીવાર, પૃથ્વીઊપરપડયાંસીતા.
કર્યોમુખપોકાર, ૫ આજુવોનીમહારાજમુજને,ચંચમારેકાગ; તેસાંભળીને જોયું
રામે, કોપીયામહાભાગ, કુશનીશળીકરમાંહેલેઇને. નાંખી શ્રી રઘુરાય; તેઆ-

થઇનેકાગપુંઠળ, ધાયુંવિધુતમાય. ૭ આવતુ દેખીબાણનાઠો, કાગરૂપેતેહ; થયુ પુંઠળબાણ, શીરઘુવીરકેરૂ જેહ. ૮ બ્રહ્મલોકસુધીભમ્યો, જાણ્યુંનીસ્ચેઆવ્યું મરણ; અપરાધીશ્રીરઘુવીરનો, કોઇયેનરાખ્યોશરણ, ૯ એટલેત્યાંનારદ મળ્યા; ગાંચવલાગ્યાપાય; આરામબાણથકીમુને, રાખોશરણઋષિરાય. ૧૦ ત્યારેનારદ કહેરેમુરખતું જારામકેરીપાસ; તેશરણવત્સળછેસદા, નમ્યચરણથઇનેદાસ. ૧૧ એવુંસાંભળીતતકાળઆવ્યો, ચીત્રકોટજમાંહે; સાષ્ટાંગઆતીનમ્યોશ્રીરઘુવિર ચરણેત્યાંહે.૧૨ ઘણીસ્તુતીકીવિદીનવચને, પામીયોમનલાજ, આબાણથીરાખો મુનેનવમારશો. મહારાજ.૧૩રઘુવીરકહેરેબાણમુજપાછુ,ફરેનહીસત્ય; અભીમા નીતુજનેકરૂશિક્ષા. ધરીતેંદુરમત્ય. ૧૪એકપત્નિવતએકવચન, વળીએક બાણ મુજટેક; એવુંકહીતેશરેફોડયું; સવ્યલોચનએક. ૧૫ એકનેત્ર ફોડી કાગ સાથે- બોલીશ્રીરઘુવીર બેનેત્રનીએકદ્રષ્ટી. ત્યારેહશેકાગશરીરિર. તંચચુપ્રકાર કર્યોતે માટે, કરજેવીષ્ટાઅહાર; મેટપીંડસ્પરશ્યાવીના, નહીથાય કાગનો ઊદ્ધાર. ૧૭ એવુંકહિનેજાવાદીધો; કાગનેતેણીવારઃ રઘુવીરચરણેનમી, તતક્ષણગયોતેનીર ધાર. ૧૮ હવેશ્રોતાજનસાવધાનથઇને; સુણોતેહચરીત્ર; ચીત્રકુટ પાસે આવિયા તેભરથપુન્યપવિત્ર. ૧૯ તેસમેલક્ષ્મણઆવતા, ફળીલેઇનિજઆશ્રમ; ઘણુંસૈન્ય દીઠુંઆવતું, ઊભાવીચારેમન. ૨૦ પોતાતણોધ્વજઓળખ્યો,લક્ષ્મણેતેણીવાર મનવિચાર્યુંએકેકયં, મોકલ્યોસૈન્યઅપાર. ૨૧ એવુંજાણીનેબહુબાણ મુકયાં, લ- ક્ષ્મણેકરીક્રોધ; સુસવાડકરતાંઆવીયાં, સૈન્યઉપરઅવરોદ. ૨૨ ત્યારેસૈન્યસર- વેખભળ્યું, જોઇદિવ્યબાણપ્રચંડ; શત્રુઘ્નેતવબાણ મુકી, શર કરયા શતખંડ. ૨૩ વનમાંહેથીસઉઋષિનાઠા. આવ્યારગુવરપાસ;મહારાજદળઆવ્યું ઘણું, તે જાઇપામ્યાત્રાસ, ૨૪ તવધીરજઆપી, વિપ્રને,પછેઊઠીયારણધીર; કર ધનુષ બાણગ્રહીતદા, ચાલિયાશ્રીરગુવીર. ૨૫ ઓળખ્યો ધ્વજપોતાતણો; ત્યારેપામ્યા હરખઅપાર; પછીલક્ષ્મણનીપાસેજઇને, બોલ્યાજુગદાધાર. ૨૬ હેવીરશું કરવા વઢેતું, અજાણ્યોથઇઆજ, આપણોએભાઇઆવે, ભરથમળવા કાજ. ૨૭ સઉ અવધવાશીયેદુરથી, દીઠાતેશ્રીઅવિનાશ; જેમઉદયાચળનીગ્રિપર સોભે. સુરજ તેજપ્રકાય. ૨૮ એમરામલક્ષ્મણગીરીઉપર, શોભતાશુભ અંગ; તે ભરથે દીઠા ભક્તવતસળ. આવ્યોમનઉમંગ, ૨૯ સાષ્ટાંગકરતાઆવતા, ભરથજીતેણીવાર જેમંઆવેમળવામાતને, સુતધરીનેસ્નેહઅપાર, ૩૦ સઉઅવધ વાશી હરખીયા, જોઇનેપુરણકામ; પરસ્પરદેખાડતા, એપેલાઊભારામ. ૩૧ તેજોઇસરવેલોક દો- ડ્યા. ઉછળ્યોઅતીપ્રેમખડેપાશાણમાં, ચાલતાઉઠીએમ. ૩૨ તારેસરવ પેહેલા ભરથઆવ્યા; રામકરીપાસ; ભરથનેજોઇભગવાન સામા, આવિયા અવીનાશ.

૩૩ પછેવિરજઝોડીરામચરણે, મુક્યુંભરથેશીશ. ડંડનીપરેપડ્યા કહી, પ્રણત પાહીઇશ. ૩૪ રગુવરકેરાચરણસીંચ્યા, નેત્ર આંસુધાર; ત્યારે પ્રેમે ગદગદ થઇ બોલ્યા, રામઅનુગહાવાર. ૩૫ હેભરથઉઠોભાઇ મારાં, પ્રાણ વલ્લભ વિર; પછે કર ગ્રહીનેભરથને, ઉઠાડિયારણધિર. ૩૬ કરૂણાકરીભીંડયા પછે, ભરથને -હૃદયા સાથ; અતીપ્રેમઆવ્યોપરસ્પર, ગદગદથયારૂઘનાથ. ૩૭ શત્રુઘનેસાષ્ટાંગ કરયો મળ્યાલક્ષ્મણભરથ; પછેઅવધવાશીનમ્યા ચરણે, રામનેસમરથ. ૩૮ વિપ્રને મળિયારામજી, મિત્રનેભેટયાધીર; સઉસૈન્યનાપ્રણામઝીલ્યા, તેવાશ્રીરગુવીર ૩૯ સુમંતનેગોરાયઆવી, નમ્યારગુપતિચરણ; ગુરૂનેકરયાસાષ્ટાંગલક્ષ્મણ, સહિતઅશરણશરણ. ૪૦ વશિષ્ઠેઆશિષદીધી, હજયોજયકલ્યાણ; હેરામજીતમ માતઆવ્યાં. મળોજઇનીરવાણ- ૪૧ એવાંવચનગુરૂનાં સાંભળી. સતવર થયા રગુવીર; જેમાંગાયપાસેવછઆવે, સજળપ્રેમ અધીક. ૪૨ રામને દીઠાઆવતા, માતાયેજેણીવાર; સુખાસનમુકીપ્રથ્વીઉપર, ઊતરયાં નીરધાર. ૪૩ શ્રી રામે જઇસાષ્ટાંગકરયા, નમ્યાજોડીહાથપ્રેમેમળ્યાબેમાતાને, ગદગદથયારૂઘનાથ. ૪૪ રગુવરકહેઓમાતકહોનેકુશળછેમમ તાત; તેવુંસાંભળી માતાયે, કરવા માંડયો આંસુપાત, ૪૫ ॥ વલણ ॥ આંસુપાતકરતાંમાતબંન્યોમુકીમનગી ધિરરે; વીધેવાદેખીમાતને, રોવાલાગ્યાશ્રીરધુંવિરરે ૪૬ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલમીકી નાટક ધ રાયાં અયોદ્ધા કાંડે શ્રી રામ ભરથ સમા ગમો નામ એકોનવીંશોઅધ્યાય ૧૯ ॥

અધ્યાય ૨૦

॥ રાગઆશાવરી ॥ ત્યારેરોતાશ્રીરગુવરજકહેછે, પીતાનીશીથઇપેર; વિધનસકળકયમઆવ્યાઅમગેર;દઇવેષીધોકેર.૧ ત્યારેગુરૂકહેરામતમારેવિયોગે,રાયે તજીઆપ્રાણ; રામરામકહેતાંદેહતજ્યો. ગયામોક્ષપંથનીરવાણ. ૨ સતીયોસાતસેંબળિયોરાયની, સાથકર્યુંસહગમન; ભરથગણાઅધરાસમખાધાંના બેઠારાજ્યાસન, ૩ તેવુંસુણીનેનેત્રકમળમાં, ચાલીઆંસુધાર; રામરડંતારોયુંસરવેવરત્યોહાહાકાર ૪ ઘણાવિલાપકર્યારઘુનાથેપ્રાકૃતજનઅનુરૂપ, આહાતાતતમેસત્યસાગર, ધર્મગોરીધરરૂપ. ૫ દશરથવીરમાતાપીકમહાબળી, સુરસકળમાંખ્યાત; ભુપમુગટમણીભુપતીકેરા, રવીકુળમાંવિખ્યાત, ૬ જેણે વશપરવાનેમાર્યો યુધ્ધે, શુક્રયનાવીહાર;દેવસકળનીશહાયકરી, તેનાપ્રાક્રમવંતઅપાર.૭ એમઘણાવિલાપકર્યારગુનાથ, માનુષીચેષ્ટાકાજ, તેતો પુરણબ્રહ્મઅખંડઅનામય, કોટી બ્રહ્માંડનારાજ, ૮ આનંદરૂપસદાસુખસાગર, માયા પતિ ભગવાનલોકનેમોહનથી એ પ્રભુને, જણાવેમાનુષમાન. ૯ ત્યારેવશિષ્ઠકહેહોરગુપતીહવે, શોકતજોબુધવાન; પ્રયાગમાંજઇનેતાતતણી; ટરાઉત્તરક્રીયાવિધાન, ૧૦ પછેઆશ્રમમાંસહુનેઉતા-

ચો, સેન્યપ્રજાગુરૂજન; સીતાજીસાસુનેમળ્યાં, કરતાંશોકરૂદન. ૧૧ સ્નાનકરાવ્યું સીતાનેપછે, માતાયેલીધાંઉછંગ; પરણકુટીમાંમળીનેબેઠાં ત્રણેજણુ એક સંગ. ૧૨ હવેરગુપતિચાલ્યાત્યાંથકી, પોતેપ્રયાગપ્રમાંહ્ય; વશિષ્ઠવાલ્મીકઆદે સકળ મુની, સાથઆવ્યાત્યાંહ્ય. ૧૩ તિરથરાજમાંસ્નાનકરીનેશ્રાદ્ધકર્યુંશ્રીરામ; ઉત્તરક્રિયાકરીતાતની, પામ્યાછેસુરધામ. ૧૪ કવિકેટલાએ જકહેછે.સ્વર્ગરહયાછેરાય; પણ મોક્ષ પામ્ય છે દશરથએ કથા ઉત્તર કાંડે કહેવાય. ૧૫ જેના નામ થકીનપરામર, પાપીમોક્ષપળાય; તેદશરથનીગનિતુંશું કહેવું, પુત્રજેનારગુરાય ૧૬ એમઉત્તરક્રિયાપીતાનીકરી. ચિત્રકુટમાં આવ્યારાય; પછેસર્વ તણી સંભાળકરીજે, પોતેપુરણકામ. ૧૭ ગોરાજાયેમંગાવ્યુંઅગણીત, ફળજળત્રણનેઅન્ન સુમંતેવેચીઅપાવ્યુંસર્વને, પ્હોંચાડેસેવકજન. ૧૮ કોઇઅહારકરેકોઇનથી કરતા, રાખામનમાંધીર; નાકરેભોજનતેનેમારાસમ્રથ, એમબોલ્યાશ્રીરગુવીર.૧૯ તિરારેઅવધવાશીએઆજ્ઞામાની, ફળખાધાંતેણીવાર; અન્નતનાકરતાંત્યારામે, મુકયોસ્વાદઅપાર. ૨૦ પછેપણંકુટીમાંરામગયા. કર્યોમાતાનેત્રણો બોધ; જેણે કરીમેહનીવૃતપામેહિનઅવિરોધ. ૨૧ એમરામેત્રણોગ્રહકરીને માતાને કરાવ્યો અહાર; પછેજાનકીનેપાસેલેઇજનુનીયે,ફળખાધાંતેણીવાર, ૨૨ ગુરૂવશિષ્ઠભરથ શત્રૂઘનલક્ષ્મણ, સુમંતનેઘોરાય; એસહુનેલઇનેભોજનકરવા, બેઠાશ્રીરગુરાય. ૨૩ એમભોજનકરીનેસુખીયોથયો,સહુઅવધપુરીનોસાથ;રજનીથઇએમ કરતાં ત્યારે, બોલ્યાશ્રીરગુનાથ. ૨૪ અરેભાઇસહુશયનકરો, હવેનિશા વિષે નીરવાણ; મારગમાંત્રણુંશ્રમીતથયાછો, માટેનીદ્રાકરોજાણ, ૨૫ પછેરામઅજ્ઞાયે કરીને, સર્વજ્યાંતહાંસુતાજન; એકઆસનેરામસુતાં, ભરથલક્ષ્મણ શત્રુઘન. ૨૬ એમ ભરથનેઆસનપત્રનવાંકુર, આછાદનકરીતાંહ્ય; શ્રી રઘુવીર રૂદેમાં રાખી. સુતા પૃથ્વીમાંહ; ૨૭ પછેકઉશલ્યાનેસુમીત્રા પોઢયાંપરણકુટીપાવન; જાનકીને મધ્યે લેઇમાતા, જાણેપ્રાણજીવન, ૨૮ એરીતેસહુનીશાનીર્ગમી, શુખીયા સહુ લોક; પ્રાતઃકાળહવાતારે,બોલ્યાલાગ્યાંપંખીવિશેક ૨૯ વલણ પંખીબોલવાને, લાગ્યાં હવોપ્રાતઃકાળરે; સરવપેહલાઉઠીને,ગુરૂનેપાયેલાગ્યાચારેબાળરે. ૩૦ ॥ ઇતી શ્રી રામચરીત્રસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઅયોધ્યાકાંડે,દશરથમ્રત્યુશ્રુત્વાશ્રીરામેણ ઉત્તમક્રીયાકર્ણનામવીંશતમો અધ્યાય. ૨૦

અધ્યાય ૨૧ પ્રાતઃકાળેઉઠયાબંધુ, સહીતપુરણકામ, સ્નાનસંધ્યાકરીબેઠા સ્ફટાકશીલારામ. ૧ સજ્જનગુરૂજનપુરપ્રજા, બંધુસકળ પરીવાર; સહુ વીંટી બેઠારામને, શોભાતણોનહીંપાર. ૨ રગુવીરસજ્જનવૃંદ વેષ્ટીત, શોભા તેણીવાર; નક્ષત્રમંડળવચમાંજેમશોભેઅત્રીકુમાર. ૩ એમસભાસરવેમળીબેઠી,રામ

કેરીપાસ; અગ્નિયેકદ્રષ્ટેનીરખતા, રગુવરરૂપપ્રકાશ. ૪ તે સમે જનકપુર થકી,
આવ્યાજનરાજનનેમળ્યો જાણીવાત જે, ગયાંરામસીતાવન. ૫ તેસાંભળીઉઠિયા
જેમનેમ, દુઃખીયઘણુંભૂપાળ, સઉંસાથતેડીનિકળ્યા, થઈ ચિત્ર કુટની ભાળ, ૬
અનુચરેઆવિનેકહ્યું, જેઆવેમિથુલાનાથ;સુણીરામઉઠીચાલ્યાસનમુખ, તેડીને
સહુસાથ. ૭ એટલેપાસેઆવીયા. મિથુલાપતીતેણીવાર; રામનેજોઇગઇ ધીરજ
નૃપની; ચાલીઆંસુધાર. ૮ પછેમેટીયારગુવરને, ચાંપ્યા હૃદયા સાથ; જમાત્ર
ચારેનેમળી, રોયાસુનયનાથ. ૯ વશિષ્ઠનાપદપ્રણમ્યા, સહુનેકર્યાપ્રણામ,પછી
આવિયાઆશ્રમવિષે, આદરકર્યોબહુરામ. ૧૦ ત્યાંવૃક્ષછાયા મંડપ નીચે, બેઠા
સર્વેજન; જોઇવેષતાપસરામનો, ઘણુંજનકસોશે મન. ૧૧ કઉશલ્યાને મળ્યા
રાણી, સુમિત્રાસુર્ચામન; જાનકીનેરૂદેચાંપી, કરેમાતરૂદન. ૧૨ પછે દેવગત વિ-
પ્રીતજાણી, શોચ્યાંપ્યોમાત; ત્યારેકઉશલ્યાયેકહીમાંડી.અવધપુરીની વાત, ૧૩
પછેશીખીકરીનેઉતાર્યો,જનકનોસઉ,પરીવારસમાકરીબેઠાસઉ,મનમાંહેદુઃખઅ
પાર. ૧૪ ગયંપમાંરાજરામપાસે,ગુરૂજનપ્રમુખ;સઉપ્રજાજનવીંટીરહ્યા,બંધુભર
થ સન્મુખ. ૧૫ ત્યારેવશિષ્ટેકહીવાતસરવે,જનકનેતેણીવાર;ભરથનીભક્તિનેમ
સુણી.મન પામ્યાદુઃખઅપાર. ૧૬ પછેવિચાર્યુંતેકાળઅળ,કહેવાનસુણીવ ત સ
હુ ભાગ્યગુણેભરેલા, નિરખેત્યાંજુગતાન, ૧૭ તારેભરથજીઉભાથયા,કરજોડી
નેતેણી વાર; રઘુવરસન્મુખબોલિયા, સુણતાંગભાજનસાર. ૧૮મહારાજ ધીરા
જ હવે,પંચાંરાપુરમાંયે;બંધુબાળકપ્રજાનેપાળો;મદારહીનેતાંદે. ૧૯કરોકામપુરણ
દાસના,વીનતીકરોચિત્તઆજ; કલંકમારેશીરચઢયું,તેઉતારોમહારાજ. ૨૦ હું
અપરાધીતમતણો, તેશરણુરાખોનાથ; તમો દીન બંધુ કાહો પ્રભુ, હુંદીન કે
હાથ. ૨૧ હોપ્રભુતપાળદયાળનિરમળ, અજીતબોધઅગાધ; પુરોમનોરથ દાસ-
ના, કરોક્ષમા મુજ અપરાધ. ૨૨ એવુંકહિભરથગદગદથયા; આવ્યા નેત્રેઆંસુ
નીર; ત્યારેબોલ્યાશ્રી રઘુવીર, કરૂણાવચનપ્રભુગંભીર ૨૩ હેભાઇ ભરથ કહ્યાં
તમો, વચનસરવેસત્ય; પણઅ.પણાકુળતણીરીતી, જાણોછો તમો ગત્ય. ૨૪ તે
માટેહુંકેયમભંગયાચ, તાતકેરૂવચન; લંછનેલાગેકુળવીષે, થાયપુરવજનરકપતન
૨૫ જુઓપીતાગેડવું વચનપાળ્યું, નવડગાવીમન; તેકારણતજ્યાપ્રાણપણ, નવ
જાવાદીધુંસત. ૨૬ પાળવાનેપીતુવચન, હુંનીકળ્યોવનમોઝાર; જોઆવું અવધ
ગયા વિન, મુને સઉ કરે ધીકાર. ૨૭ વરશ ચતુરદશવન રહી, કરૂં દેવ રૂષીનાં
કામ; એમ પીતા વાણીસતકરીને, આવીશપાછો ગામ. ૨૮ તે વારેભરથ કહે
મહારાજ પળશે, પીતાનું સત વચન; વરસ ચાદ રહો સુખે, જે અવધપુર
ઊપવન. ૨૯ નીકરમુજનેકરોઆજ્ઞા, હુંજાઊ વનમાં નાથ; તમો અવધપુરમાં

પધારો, તેડીસીતાલક્ષમણસાથ, ૩૦ હું હાસકેરેનિમીતે, સ્વામીતમારેજેવન; તેણે કરીઅપકિરતીમારી, થાયચૌદભોવન. ૩૧ માટેપધારોપ્રભુપુરષે, તો થાય સર્વ સનાથ; હું શોક સિંધુમાંહેબુડું, ઝાલો મારોહાથ. ૩૨ જોગમેતોવન કરો પુરણ, ચતુરદશ દીન આંહય. ચઉદ વરસ તે જાણજો, એ ચતુરદશ દીન માંહયા. ૩૩ જેમ મનુષ્યનો એક સવત્સર, થાય દેવનો એક દીન; એન્યાય કરીને જાણજો, તેમ અમારે સ્વામીન. ૩૪ એમ અમે પ્રાકૃતજીવછે, તમો દેવછો ઉત કર્ષ; ચૌદદિનજેતમારા, તેઅમારેચતુરદશવર્ષ. ૩૫ જેમતેમકરીપ્રભુપધારે, તમો અવધપુરમાંઆજ; પુરઆવતાંજેપાપથાય, તેમહારેશિર મહારાજ. ૩૬ રઘુવર કહેએમથાયનહિ, અઘટિતકર્મઅસત; એકબાણનેએકપતનિવ્રત, એક વચન મારેસત. ૩૭ મેરૂચળેહીંગપાળટાલે, પશ્ચિમઊગેસુર; પૃથ્વીઅવળીથાય, વરસે ચંદ્રઅગ્નિનુર. ૩૮ સમુદ્રસાતમરજાદમુકે, એથાયઅઘટિતજાણ; પણવચનભંગ નથાયમેં. સુણોભરથસાચીવાણ. ૩૯ તેમાટેભાઇજાઓતમો, હવેઅવધપુર મોજાર; રૂડીરીતેપાળજોસહુ, પ્રજાનેપરિવાર. ૪૦ એવાંવચનસુણીશ્રીરામનાં, થયાં લોકસર્વનિરાશ; રોમાંચીતથયાભરથજી, મુખમુકતાનિશ્વાસ, ૪૧ તેદિવસએમ વહીગયો, પછેસુકોમનનીધીર; કલ્પાંતઆગુંભરથેકર્યું, હાનવ કહી રગુવીર. ૪૨ સાયંકાળથયોતદા, આજ્ઞાકરીગુરૂનાથ; ગયાસેવાકરવારામજી, તેવારેઊઠયાસરવે થયા, ૪૩ ॥ વલણ ॥ સહુસાથઉઠયાતેસમે, ભરથેવિચાર્યુંમનરે; મેંરહેવાશેનહીં રામવિયોગે. માટેપાડુંમારૂં તનરે. ૪૪ ॥ ઇતિ શ્રી રામચરિત્રે સંમત વાલ્મિકી નાટક ધારાયાં અયોધ્યાકાંડે શ્રી રામ ભરથ સંવાદે ભરથ શોકોનામ એકત્રીશમો અધ્યાય ॥ ૨૧ ॥

અધ્યાય ૨૨.

॥ રાગ મારૂ ॥ પડીનિશારવિથયોઅસ્ત, ત્યારેઉઠયોસાથસમસ્ત; ગુરૂસહિત ગયાશ્રીરામ, સેવાવંદનકરવાકામ, ૧ સાથલક્ષમણશતરૂઘ્ન, પરચર્યાકરેપાલન; તેવેભરથનેઆવ્યોલાગ, તિહાંથીઉઠીચાલ્યામહાભાગ, ૨ ગિરીઊપરજઇને દુર, તીહાંકાષ્ટમેળવ્યાંસુર; મુકયોઅગ્નિતેહમોઝાર, કર્યોબળવાનોનીશ્ચેવિચાર. ૩ અગ્નીપ્રૂઠેપ્રદક્ષણાકરતા, કરજોડીનેસ્તુતીકરતા; રગુવરનેઅર્પ્યું મન, મુખ બોલતાએમવચન, ૪ જીહાંહું પામું જન્મનીવાસ, થાઉં રગુવરકેરોદાસ; તેમ કહી સત્વરથયાતાંહે, ઝંપલાવાતેઅગ્નીમાંહ. ૫ ત્યારેવાલમીકમુની મહારાજ, દીઠું કરતાંવીપ્રીતકાજ; તતક્ષણઆયામુનીનાથ, આવીઝાલોભરથનો હાથ. ૬ રૂદેસાથ આલીંઘનદીધ, મનભરથનું શીતળકીધ; અલ્યાભરથ આ શું કરે રામ, પાળ્ય આજ્ઞાજેકરેરામ. ૭ તું પ્રકટયોપુણ્યવંતકહેવાય, સહસાકરેઆતમહત્યાય, માટેધીરજ રાખોમન, તેવાતેથાયમોટું વિઘન. ૮ તેવારેભરથકહેમુનીરાય, મેં તોરામવિનાન રેહેવાય; તેમાટેપાડુમારોદેહ, ઘણોઘણોપાપીઅમંગળતેહ. ૯ હું કહેવાયોકેકઇનો

તન, જે કારણરામજાયવન; માટેશું કરૂં જીવીનેઆજ, ત્યારેબોલ્યા શ્રીમુનીરાજ.
૧૦ સુણભક્તશીરોમણીભરથ, તેવોલાવીશનહિં મનઅરથ; કરેશું કરવાતું કલેશ
રામનેનથીઅંતરલેશ ૧૧ તારીવીશ્વમાંરૂડીખ્યાત, નથીકહેતોતું કો ભુંડી વાત;
સાક્ષાતતેશ્રીહરીરામ, અવતર્યાકરવાસુરકામ. ૧૨ ભુમીનોઉતારવાભાર, કરવા
અસુરતણોસંહાર; કહ્યું ભવિષ્યસકળમુનીરાજ, રાવણાદીક વધનું કાજ. ૧૩ તે
કરીપછીઆવશેઘેર, તારેપામશોસુખબહુ પેર; એમ સમજાવ્યા ઘણું ભર્થ, તેડી
લાવ્યામુનીસમર્થ. ૧૪નીતકર્મ કરિરઘુવર, પુછેલક્ષમણનેરણધીર;ભાઇભર્થ ગયા
છેકયાંયે, જુવોનેતેડીલાવોઆંયે, ૧૫ તેવેભરથનોઝાલીહાથ, તેડીલાવ્યાતાંમુનિ-
નાથ; સમશાભ સુચવ્યું તેહ, ભરથકરતાહતકૃતજેહ. ૧૬ તેવું સાંભળી શ્રી રઘુ-
નાથ, ભીડયાભરથનેહરદયાસાથ; દુઃખઉપન્યુભરથનેમન, મોકળેમુખકરતારૂદન
૧૭ સઉસાથઆવીમળ્યોતાંયે, રઘુનાથઉભાછેજયાંયે; જેમકરૂણાવીરહે ભુપ,
એમભરથનેરઘુકુળભુપ. ૧૮ રામજોઇભરથદુઃખમન, હરદેયાંપીનકરતારૂદન;
મારાબંધવએમનકીજે, ક્ષત્રીધર્મસંભાળીલીજે. ૧૯ તમોછોડાહ્યાઘણું શું કહીયે
મોટાનીઆજ્ઞામાંરહિયે; પૃથ્વીનું પડજોફરીજાય, તોમેંહવડાંનપુરમાંનઅવાય. ૨૦
તારેભરથકહેમહારાજ, સૌંથેમનેતડોસેવાકાજ; રામકહેતેમનથાય વીર, મારી
આજ્ઞાપાળોમતીધીર. ૨૧ ચઉદવરપપુરાંપાવન, તેથીઅધિકચતુરદશદન; પંદ-
રમાદીવસનીમધ્યાન, હું તમનેમળીશદેઇમાન. ૨૨ સાચીઅવધકરૂં છું આંયે, તારે
હું આવીશપુરમાંયે; સરવેસાંભળતાંશ્રીરામ, તેમબોલ્યાપુરણકામ. ૨૩ પછેકરૂણા
કરીરૂઘનાથ, ભરથનેશીરમુકયોહાથ; શોકહરણકર્યોશ્રીરામ ભર્થનું મન પામ્યું
વીરામ. ૨૪ રામઆજ્ઞાથકીતેણીવાર, સરવેકર્યોફળનોઅહાર; મુનીમાતબંધુને
અજાય, સઉનેખવરાવેફળરઘુરાય. ૨૫ ગયા જનકપોતાનેશીબીર, જાણ્યા સત
વચનરઘુવીર; સુનેનાસીતાતેડી સંગ, ગયા નિજ આશાન મન ભંગ ૨૬ સીતા
લાગ્યાંપીતાનેપાય, રૂદેયાંપીરોયાઘણું રાય; કુળદીપકપુત્રી મારી, વીશ્વમાં નથી
ઉપમાતારી. ૨૭ ઘણું દોહલું વસતું વન, બાપરાખજે ધીરજ મન; સીતાને તેમ
ઘણું સમજાવ્યાં, નીજઆશ્રમપ્રતેવળાવ્યાં. ૨૮ તેમપાંચદીવશપરિવાર, રહયો
ચીત્રકુટમોઝાર; જાણેઅવધવાશીજનતાંહે, અહીંથી જઇયે પુરમાંયે. ૨૯ આજ્ઞા
રઘુવરનીનવલોપાય, રામેઆગ્રહકરીનકહેવાય; વીચારીપછેપુરણકામ, ગુરૂસાથે
બોલ્યાશ્રીરામ. ૩૦ ॥ વલણ ॥ શ્રીરામબોલ્યાગુરૂસાથે, સુણોમુની મહારાજરે;
સઉસાથનેતેડીજાઓપુરમાં, તોથાયઅમારૂં કાજરે. ૩૧ ॥ ઇતી શ્રી રામચરીત્રે
સંમત વાલમીકી નાટક ધારાયાં અયોદ્ધા કાંડે શ્રી રામેણભરથ શોક નીવારણ
નામ દ્વાવીંશતીતમો અધ્યાય ॥ ૨૨ ॥

અધ્યાય ૨૩.॥ રાગમેવાડા ॥સરવેસાથમળીનેબેઠા,ચીત્રકુટમોઝારજી;સ્ફટીક શીલાપરરામબીરાજે, પાસેબ્રહ્મકુમારજી. ૧ સનમુખસરવેઅવધપુરવાશી, બંધુ આદેપરીજનજી; તેસરવેસાંભળતાંગુરૂનીપ્રતે બોલ્યા રામ વચનજી. ૨ મહારાજ હવેપધારોઅવધપુર, તેડીનેસરવેસાથજી; સરવેરાજપ્રજાનેબંધુ, સંભાળોમુનીનાથજી ૩ તમારેભરૂસે છે ભરથ શત્રુઘન, રાખજો મસ્તક હાથજી; ઘટેતેવીશીખામણદેજો. સમરથછોમુનીનાથજી. ૪ તમેઅમારેદશરથશમછો, છત્રમુગટમણીજાણજી; ગુરૂપીતામાંભિદનગણવો, એમકહેવેદપુરાણજી. ૫ ત્યારે મુનીવર કહેહોરામસુણો, સઉથાશેરૂડાંકાજજી; પણભરથેપ્રતીજ્ઞાકઠણકરી છે, માટે નહી કરેરાજજી. ૬ ત્યારે તતક્ષણભરથસભામાંઉઠીને, બોલ્યાતેણીવારજી; નીશ્ચેવાત કહું છું હવે, નહીં જાઊં પુરમોઝારજી. ૭ તમોઆવ્યાવીનાજોહું પ્રવેસું, નગ્ર માંહે નીરવાણજી; તોગુરૂનાચરણતમારાપદની, નીશ્ચેમુજનેઆણજી. ૮ હું નંદીગ્રામ પાસેતપસાધીશ, મુકીમાયાજંજાળજી; જોઅવધવિતશેઆવ્યાનીતો, પ્રાણતજીશતતકાળજી, ૯ એવું કઠણપણસુણીભરથનું, દ્રવીતથયારઘુનાથજી, ત્યારે રત્નજડીત્રપોતાનીપાદુકા,આપીભરથનેહાથજી.૧૦ભરથેશ્રધનેઝટામાંબાંધી,તતક્ષણ તેણીવારજી; ભરથનીભક્તીજોઇનેસુરમુની, વખાણકરતા અપારજી. ૧૧ જેમ શીવનેમસ્તકચંદ્રબીરાજે, તેમશોભેપાદુકાશીષજી; તેણે કરીને ભરથનો શરવે, વીરહશમ્યોતંદિશજી. ૧૨ પછેરામેબોલાવ્યાબેજણને, જે સુમંતને શત્રુઘનજી; ભાઇતમેગુણવાનછોડાહ્યા, પાળજોમુજવચનજી. ૧૩ રાજચલાવે રૂડીપેરે, પ્રીતાના જેવીરીતજી; ન્યાયેકરીનેવરતજોકારજ, ન કરશો વીપ્રીતજી. ૧૪ પરનો દ્રોહપરધનપરદારાતે, સ્વપ્નેનલાવશોમનજી; ઓલંઘનનવકરશો નીગમ પંથ, નવજશોમારગઅન્યજી. ૧૫ સદાસેવજોસંતગુરૂ, દુરજનથીરહજ્યોદુરજી; સાધુ દુરબળગૌબ્રાહ્મણ, પ્રતીપાલનકરજોસુરજી. ૧૬ ઘણોકલેપદુઃખઆવે ત્યારે, રાખવીધીરસંભાળજી; કથાકિરતનપુરાણશ્રવણથી, સ્વધર્મેનીરગમજોકાળજી. ૧૭ વર્ણાશ્રમનોધર્મનતજીયે, પ્રાણજતાંનીરધારજી; નીત્યમેવમનસાથકરીયે, સારાસારવીચારજી. ૧૮ દૈવેઆપીહોયસંપતીનેનું, નકરીયેમાનજી; જગત સહુ એક આતમાજોજો, પુરણદ્રષ્ટીસમાનજી. ૧૯ કુસંગમાંનવ રહેશો ક્ષણું એક, થાશે બુદ્ધીનોનાશજી; લોભીલંપટવીષયીકામી, તેથકીરહેજ્યોનીરાશજી. પરનું ભુંડું જોચીંતવશોતો, પામશોદુઃખઅપારજી; પ્રજા પાળજો રૂડી પેરે, ચલાવજો રાજ વહેવારજી. ૨૧ ગુરૂનેપુછીનેપગલું ભરજો, કહેતેકરજોકામજી; મ તાઓનીસેવા કરજો, એકરવાનોઠામજી. ૨૨ અમૃતનીવૃષ્ટીથાયજેવી. એવાંરામવચનજી; સુણતાંશીતળથયાસર્વજન, ધીરજઆવીમનજી. ૨૩ હવેજનકરાયનેકહેછે રઘુપતી.

તમો જાઓ અવધપુર જયાંહેજી; રાજકાજ સંભાળીને વળતા, જાઓ જનકપુર માંહજી ૨૪ તમો અમારે આથે છત્ર છો; વૃદ્ધ વડીલ અમીતજી; જઇ શીખવજો શત્રુઘ્નને, રાજકાજની રીતજી. ૨૫ એમ સુમંત શત્રુઘ્ન જનક ગુરૂને. સોંપણ કીધી રામજી; પછે માતાની પાસે આવ્યા, પોતે પુરણકામજી. ૨૬ સાષ્ટાંગ કરીને ચરણે લાગ્યા, બોલ્યા વિનય વચનજી; માતાજી હવે મંદીર પધારો, ધીરજ રાખી મનજી. ૨૭ અવધવાશી જન સહુ દુઃખ પામે, વસતું ગીરી પાષાણજી; શીતળ જળ ફળ આહારને આતપ. ભુમી શયન નીરવાણજી. ૨૮ હું ચઉદ વરસ વિત્યા પછી આવીશ; ચીંતા ન કરશો મારીજી ૨૯ તમારા પુન્યે કરીને માતા, કુશળ થશે શહુ કાજજી; ગુરૂ સુમંત શત્રુઘ્ન મળીને, ચલાવશે શુભ રાજજી; ૩૦ ત્યારે રૂદન કરતાં માતા કહે છે, શું કહુ તમને રામજી; શર્વ ભ્રાત વિધીયે કરી અવળી, વણસાડયું શહુ કામજી. ૩૧ અમો અનાથની સંભાળ લેજો, રઘુવર કુળના દિપજી; તમો ત્રણે જણ વીખુટાં ન વપડશો, રહેજો સદા શમીપજી, ૩૨ એવું કહી પછે જનકસુતાને, ભેટયાં બન્યો માતજી, રૂપ સકોમળ જોઇ શીતાનું, કરતા આંસુપાતજી. ૩૩ અરે બાપ તને બાળપણમાં, દેવે દીધો વનવાસજી, મારી મીઠી હવે કયારે મળીશું, કયાંરે બેશીશું પાશજી. ૩૪ પછી રામલક્ષ્મણને રૂદેશું, ચાંપ્યા, સુમીત્રા કઉશલ્યા યે ત્યાંહજી; સુનયના શીતાને મળીયાં, દુઃખ પામ્યાં મન માંહજી. ૩૫ શીતાયે માતને ધિરજ આપી, નિવરત્યો શંદેહજી; થયાં તત્પર પછે પુર જવાને, સુખાશન બેઠાં તેહજી. ૩૬ સઇન શકળ શાવધાન થયું, વળી અવધપુરીના લોકજી, શજળ નેતરે થઇ રામને ભેટયા; મન માંથયો ત્રણો શોકજી, ૩૭ સુમંત શત્રુઘ્ન આદેશ રવ, મળીયો મજાનો સાથજી; ગુરૂ વશીષ્ટને પાયે લાગ્યા, લક્ષમણ શું રગુનાથજી. ૩૮ જનક રાયને ભુજ ભરી ભેટયા, વીનવીયા બહુ પેરજી; પાંચ દીવસ અયોધ્યામાં રહી પછી, જાજો તમારે ઘેરજી. ૩૯ ઘોરાજા આવી ચરણે નમ્યો ત્યારે, બોલ્યા શ્રી રગુરાયજી; રાય તમો ગણો ઊપકાર કરયો, ને રાખી મારી લાજજી. ૪૦ ફળ જળ તરૂણ પહોચાડયું શહુને, જથાજોગ સુબોધીરજી; અવધપુરીના લોક શકળ તે, સુખી થાઓ શીવીરજી. ૪૧ હવે જન એ ગેર સુખ પામશો બહુવિધ, રહેજો નીરળ મનજી; ભરતની પાસે જઇ આવજો, કોઇ દીન પાસે છો રાજનજી, ૪૨ એવાં દીનદયાળનાં વચન સુણી, થયો મદ્દગદ ગુહ્યક રાયજી, કૃપાનાથ શઉ કૃપાત મારી, હું પામરથી શું થાયેજી, પછી નમી રામને ચાલ્યા ભરથજી, ગરૂ જનક તેણીવાજી; ચિત્રકુટ ઉપર થી ઉતરા, મજા સઇન્ય પરીવારજી. ૪૪ ॥ વલણ ॥ પરીવાર સરવે ચાલીયો, સાથે અવધપુરની મજાય રે, મન નથી જવાનું પુર વિષે, પણ આજ્ઞા કરી રગુરાય રે, જપાધતી શ્રી રામચરીત રે સંમત વાલ્મીકીના ટકથા રાયાં અયોધ્યાકાંડે પુરવાસી ભીઃ શ્રાદ્ધ; ભરથસ્ય અયોધ્યા ગતિગમનં નામ તેવિશમો અધ્યાયઃ ॥ ૨૩

અધ્યાય ૨૪ રાગવેરાડીહવેચીત્રકોટથીચાલ્યાસરવે અવધવાશીતેણીવારભરથ જીયેસાષ્ટાંગકરયો, પછેદુરજઈનીરધાર. ૧ ભરથ નમીઆ નમતાંસરવે, સજળ થયાલોચન; પ્રયાગઆવ્યાત્યારેવળતો; આથમીયોછેદીન. ૩ તીરથરાજનેતિર ઊતારા, મનરગુવરનું ધ્યાન; ગોરાજાયેફળજળ આપ્યું, કરીયુંછે સનમાન. ૩ પછેપ્રાતઃકાળેઊઠીચાલ્યા, આવ્યાગંગાતીર; ત્યાંઘોરાજાએરાખ્યાસહુને,સ્વગત કીધીવીર. ૪ હવેત્યાંથકીઆવ્યાનંદીગ્રામમાં, બારણેબેઠાભરથ; ઉપવન માંહે આશ્રમકીધો, તપકરવાસમરથ. ૫ રામતણીજેચરણપાદુકા,શીશધરીમહાભાગ કનકકામનીઆદેસુખનો, ભરથેકીધોત્યાગ. ૬ વટપયશીંચીબાંધિજટાને, વન-કુળવેષ્ટીતઅંગ; અન્યતપસ્વીસાધુકેટલા, આવિરહ્યાછેસંગ, ૭ રામ ચરીત્ર તે કહેસાંભળ, એહરનીશાઅનુરાગઃ અન્યવિરક્તતેવીસ્મે પામ્યા, જોઈ ભરથનો ત્યાગ, ૮ હવેગુરૂસમંતશત્રૂઘનઆદે, માત પ્રજાપરીવાર;જનકસહિત અવધપુર ચલાવ્યા; સરવેરાજદ્વાર, ૯ રામપાદુકામુકીસિંહાસન, સભાકરીતેણીવાર;પછે શત્રૂઘનનેસુમંતચલાવે, રાજકાજવહેવાર. ૧૦ ગુરૂનીઆજ્ઞાપ્રમાણેવરતે, પાળે પોતાનોધર્મ; શત્રૂઘનનીહાકધણીને,લોકમાનેછેપર્મ. ૧૧ પાંચદીવસરહ્યા જનક અવધપુર ચલાવ્યોરાજવહેવાર; પછેવશીષ્ટમુનિઆજ્ઞામાગીગયા, તેમીથુલાપુર મોઝાર. ૧૨ નંદીગ્રામમાંભરથરહ્યા, શતરૂઘનચલાવેરાજ; વશીષ્ટ મુનીનીત્ય આવેસભામાં, શિખવતાસહુકાજ, ૧૩ રાજએરીતેઅવધપુરીમાં, કારજચાલ્યું જાય; હવેરામરહ્યાચિત્રકોટમાં, તેનીકહું કથાય, ૧૪ ભરથવળાવીરામનેલક્ષમ-ણ,આવ્યાનીજઆશરમઃ પછેસીતાસહીતમળીનેબેઠા, પોતેપુરણબ્રહ્મ. ૧૫ ભરથનિભકતીભાવલોકનો, માતનોશોકઅપાર; તેસંભારીથયાગદગદરગુપતી,કહેતાવારંવાર, ૧૬ ત્યારપછીશ્રોતાજનસુણજો, રામરહ્યાછેજ્યાંયેચીત્રકોટનાવિપ્ર સકળતે, મલ્યાએકઠાત્યાંયે, ૧૭ ભકતીરહિતબહિરમુખબ્રાહ્મણ, દંભી કર્મજડ તેસરવેરામનીપાસેઆવ્યા, કહેવાલાગ્યાએહ. ૧૮ સુણોરામતમેઅહીનવરહેશો, જાઓબીજાવનમાંયે;સુંદરનારતમારીછે,માટેઅસુરઆવશેઆંવે.૧૯ત્યારે અમને વીઘનકરશેઅતીઘણું,આવશેનીશીચરજુથ;હજુજાણ્યું નથીમાટેકોનથીઆવ્યા; અધરમીઆસુરવિરૂથ.૨૦ડડકવનમાંરહેછેઘણા,ખરદુખરત્રીસરાજેહ;એઆવશે અહીંતોઅમારાંસરવે, ઘરભંગકરશેતેહ, ૨૧ તેમાટેતમોઅહીથીજાઓલેઈ,શુંદર ત્રીવેશ; નહીતોઅમારેજવુંપડશેઘરમુકીનેદુરવિદેશ; ૨૨ વાલ્મિકમુનીઘણું વારે છેપણ, વિપ્રઅતીઅજ્ઞાન; નથીજાણતારૂપરામનું, મીથ્યાઅતીમાન. ૨૩ મોરે રામકહેમુનીવરનવબીહિશો, ધીરજરાખોમન; જોકોઈઅસુરઅહિંઆવશેતો, હું તીશયેપમાડુંપતન, ૨૪ હુંઅસુરનેહણવા નીકળ્યોછું વન, પાળવા તમને વિપ્ર;

માટેનીરભેથકીતમોઆશરમરહો, વરતોસુખઆનંદક્ષીમ, ૨૫ એમઘણાં વચન કહીશ્રીરઘ્આપી, રગુપતીએતેણીવાર, પણુ બ્રાહ્મણસહુ અવિશ્વાસી, તેણેનવ માન્યું નીરધાર. ૨૬ પછેનિશાવિષેસહુવિપ્રવળાઠ્યા; નીજ કુટુંબ લેઇ સાથ; એકવાલ્મિકવીનાગયાસહુબ્રાહ્મણ,ઓળખ્યાનહીરઘુનાથ. ॥ વલણ ॥ ઓળખા નહીરઘુનાથને, ગયાવીપ્રઊઠીનેરાત્યરે; પ્રાતઃકાળહવોતદા. ત્યારેશ્રી રામે જાણી વાતરે. ૨૮ ॥ ઇતિશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાં આયોદ્યા કાંડે ભરથેનશ્રીરામાર્થતપસમારંભોનામચોવિશમોઅધ્યાય ॥ ૨૪ ॥

અધ્યાય ૨૫ ॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ બ્રાહ્મણઉઠીગયાસહુરાતેજી, તે રઘુપતીયે જાણ્યુંપ્રભાતેજી;ઘણુંદુઃખધરીનેસોચેશ્રીરામજી; વાલ્મીકમુનીઆવ્યાતેણેઠામજી ૧ ॥ ઢાળ ॥ તેઠામઆવ્યામુનીવાલ્મીક, રામશું બોલ્યાતદા; તમોશુંકરવા કરો સોચના, એવિપ્રસકળગયાજદા. ૨ નથીજાણતાનેરૂપતમારૂં:ઇશ્વરનાગુણઓજ સઉબ્રાહ્મણતેઅજ્ઞાનછે, શીરવહેમિથ્યાબોજ. ૩ સુણોરામજેણેઓળખ્યા નહિ, પ્રભુજેશાક્ષાતધીકારતેનાજ્ઞાનને, શુંથયુંદ્વિજકુળજાત. ૪ તેનાંકર્મનેવિકર્મ સઉ આચારતેઅનાચાર; તેનિવિદ્યાસરવેવ્યર્થજેમ, ખર વ્યથા ચંદનભાર. ૫ જેમ મુગ્ધબત્રીશલક્ષણી, સુંદરીચતુરઅનુપ; પતીસેવામાંઅનુકુળનહી, તોબળોનેતુ રૂપ. ૬ એમશાસ્ત્રવેદપુરાણભણિયા, ભજીયા. નહીંભગવાન;તેસ્વારથીજડનીચ જાણો; ઉદરપોષણધ્યાન, ૭ ભગવંત ભક્તિવિનાનવ, પામેસદગત્ય; નથીઆ- પતીફળઅન્યવિદ્યા, તેહજાણોસત્ય. ૮ કીરાતનુંતિરથાઅટણ જેમ, અંતજનો આચાર; તેમસરવેવિદ્યાવ્યરથજો, નવભજ્યાજુગદાધાર. ૯ તેપ્રકારેરઘુવીરશું બોલ્યાવાલમીકમુન્ય; ત્યારેરામકહેહવેંઅમોઅહીંથી; જઈશું બીજાવન. ૧૦ મુનીકહેઃહવે હવેઅમોકહેદ્વિજતેડીલાવું, તમોરહોમહારાજ; રામ. રામકહેજા- ઉંસર્વથા, મારેકરવુંબહુકાજ. ૧૧ ચિત્રકોટ મુકીરામજાશે, આગળ દંડક વન; આરણ્યકાંડમાંતેકથાહવે, કહેવાશેપાવન. ૧૨ તે અયોદ્યાકાંડનીકથાકહી, પુરણ અરથસહિત; ગાતાસુણતાશિખતાંજન, થાય વીસદપુનિત, ૧૩ મુરખ કાંઇજાણે નહી; હીરીકથારસનોસ્વાદ્હ; હરીજનસુણોસાંદરે, સરદ્ધાસહિતપ્રમાદ. ૧૪ મં- તિમંદઆગળમીથ્યારસ, તેકથાનધરેકાન; જેમભસ્મમાંઆહુતિજેવીજેવીબધિર આગળગાન, ૧૫ સુવાસકંજનીભ્રમર લે,સુખદાદુરનેનહીલેશ; ચકોરસેવેચંદ્ર તે; સુખનહીંકુરકટવેશ. ૧૬ હંસમુકતાફળચરેતે, બગનાજાલેસ્વાદ ઘનગરંજ- નાયેમોરનાચે,ઉલુકનહીંઆહલાદ, ૧૭ નરનજાણેસ્વરગાનમાંભોજનખટરસકા- ગ; વિષયીલંપટનજાણે, હરિભકિતવિથતીભાગ. ૧૮ તે રામકથાનારશિકજન, રઘુનાથભકતસુજાણ; સુણીમગનડોલેપરેમમાંકહે. કરેઅમીતવખાણ. ૧૯ સઉબ્ર-

ગવતીનીકૃપાયે, ગુરૂઇષ્ટકરૂણાવાન, એઅયોદ્ધાકાંડનીકથાકહી, યથા મતિઅનુ-
માન. ૨૦ વાલમીકીરામાયણથકીપ્રાકૃતકરયોવિસ્તાર; માંહી સંમતછેનાટકત-
ણોતે, મેળવ્યોઅનુસાર. ૨૧ સંસ્કૃતપ્રાકૃતકરયું, પણ અરથનોએકભાવ;પતિત
પાવન રામગુણ, ભવસિંધુતરવાનાવ. ૨૨ ચોપાઈ આડસે એકાવન; પંચવીશ
અધ્યાયસાર; તે કથા અયોદ્ધાકાંડની, પુરણકરયોવીસ્તાર, ૨૩ ાાવલણ ાા વી-
સ્તારકરોયથાબુધ્ધે, રામકથાગુણગાનરે; દાસગીરિધર નીમીત માત્ર એ, કરતા
શ્રીભગવાનરે, ૨૪ ઇતીશ્રીરામચરીતરે સંમતવાલમીકીનાટકધારાયાં અયોદ્ધા
કાંડેવાલમીકીના તપસ્વીરૂપકથનંનામપંચવીંશતીતમો અધ્યાય. ૨૫ ાા ઇ-
તીશ્રીરામચરીતરેસંમત વાલમીકીનાટકધારાયાં અયોદ્ધાકાંડસંપુર્ણ ાા

ાા ઈતિશ્રી અયોધ્યા કાંડ સમાપ્ત. ાા

અથશ્રી અરણ્ય કાંડ પ્રારંભ.

અધ્યાય ૧.

રાગધન્યાશ્રીગુરૂચરણેસદાશીરનામુંજી;શ્રીપુરૂષોતમનીકૃપાકાળપામુંજી; રઘુ-
વરલીલાસુખદઅપારજી. કાંઇએકવાતનો વિસ્તારજી, ૧ ઢાળ વિસ્તારકરૂંરઘુ
નાથલીલા, જથાબુદ્ધિઅનુસાર; શ્રીગણપતીસરસ્તિશિવજી; ઉમાકરજોસાર. ૨
સહુસંતનેચરણેનમું; કરજોડીલાગુપાય; બાળકજાણીદયાકરજો, ગાઉરામકથાય
૩ બાળકાંડનેઅયોદ્ધાનીપાવન; અરણ્યાકાંડકથાકહુંતે, શ્રોતાધરજોમન. ૪ આ-
ધારરામાયણતણો, વાલમીકીજેનુંનામ; હનુમાનનાટકનીકાથ, માંહેમેળવીઅભી
રામ. ૫ જયજાનકીવરજગતભુષણ, ભક્તવત્સળભુપ; ધર્મ સ્થાપન અવતરયા
ભુ, અખિલમંગળરૂપ. ૬ નિલોત્પલદલશ્યામસુંદર, જટામુગકવિશાળ; રાજીવ
લોચમદુઃખમોચન, અભેવરદકૃપાળ. ૭ કટીતુરશરકરધનુષ્યધર, સૌમિત્ર સી
તાસંગ; પિતુવચનપાળકસત્યવ્રત, વનનિકળ્યાશ્રીરંગ. ૮ ચિત્રકોટમાં આવી
રહ્યા, વાલમીકમુનીરહેજ્યાંહે; સહુંસાથશું રઘુનાથમળવા, ભરથઆવ્યાંત્યાંહે.
૯ ઘણાંકહયાંવચનવીવેકનાં, ભરથનેશ્રીરઘુવીર; પાદુકાઆપીશોકસરવે;સમા-

વીરરણધીર. ૧૦ ગયાઅવધવાશીમળીસરવે, અવધપુરનીમાંહે; નંદીગ્રામપાસે ભરથબેઠા, તપકરવાનેત્યાંહે. ૧૧ પછીરામચંદ્રેવીચાર્યું, બોલ્યા લક્ષમણ સાથ; આઠામદીઠાઆપણે, વળીઆવશેસહુસાથ. ૧૨ જો અવધવાશી આવશે અહીં, નીરંતરદીનરાત; તો ઉપાધિથશેઆપણે, માટેજઈયે ગ્રહીથીભ્રાત. ૧૩ એમ ૧૩ એમવીચારીરગુનાથજી, તતપરથયાબેવીર; કટીકશીગાથાધનુષ લીધાં, ચાલીયારણધિર. ૧૪ વાલમીકમુનીનેનમ્યાવળતાજોડીનેજુગહાથ; પછીસીતા લક્ષ્મણસહીતચાલ્યા, ત્યાંથકીરગુનાથ ૧૬ ચીત્રકોટઉપરથી ઉતર્યા, ચીતવ્યો દક્ષીણ પંથ, નમસ્કારકરીતેભુમીને, ચાલીયા; સીતાકંથ. ૧૬ આગળથી રગુનાતજી, વચમાંહેસીતાય; પછેલક્ષ્મણઆવતા, એમચાલ્યાજાય. ૧૭ અનેક આશ્રમ મુની તણા, આવતામારગમાંહે; તેમુનીઆગ્રહકરીરાખે, રહેત રગુવીરત્યાંહે ૧૮ કંઈ વરસકાંઈએકમાસરહે, પક્ષકંઈએકસત્ય; ખટમાસકંઈબેમાસકંઈ.દીનપાંચનેકંઈ સાત. ૧૯ એમમારગમાંરહેતાથયા, ચાલતાશ્રીરગુવીર;અવેસીંહાદ્રીપવન વીપે, આવીયાહેરણધિર ૨૦ ત્યાંઆશ્રમછેઅત્રીતણો, અનુસુયાસહીત કહે વાય; થયા જેનાપુત્રબ્રહ્મા; વીષ્ણુનેશીવરાય, ૨૧ વીધીચંદ્રમાશીવદુરવાસાવીષ્ણુદતાત્રીરૂપ એમદેવત્રણેઅવતર્યા, જેમીકીરતીતેજઅનુપ. ૨૨ સાક્ષાતપુરણબ્રહ્મ સ્વામી. દત્તજેકહેવાય; તેસીંહાદ્રીપરમળ્યાતોભેટયાશ્રીરગુરાય. ૨૩ જેમગંગાનેજમુનાંમળે ગોરનેએઈશ્યામ; એમદત્તનેરગુવરમળીયા, બન્યોપુરણકામ.૨૪ જેનોનાશકર્પાં તેનથી, અવધુતવેશેએહ; સ્વર્ગથીઆવેદેવતા, નીત્યપુજનકરવાતેહ, ૨૫ તહત્ત ત્રીનુંકરીદરશન, જાયપાછાદેત; એમઅમરઅરચનનમનસેવા, આચરે નીત્યમેવ ૨૬ તેદત્તાત્રીએવુંનીત્યકરતા, પ્રાત; સ્નાનપ્રયાગ; અનુષ્ટાનપંચાળેશ્વરીમાંજપ મહાભાગ. ૨૭ મધ્યાનેભીક્ષામાગતા, કરવીરપુરનીમાંહે; સીંહાદ્રીસાંજેઆવતા નીવાસકરતાત્યાંહે. ૨૮ એવા દત્તાત્રીને મળ્યા રગુપતિ, હરખ્યાબન્યો અન્ય; પછે અત્રી રૂશીનિ પાસ આવ્યા, પોતે જુગ જીવન. ૨૯ તેમુનીતણે ચરણ નમ્યા લક્ષ્મણ સહીત રઘુનાથ; અનુસુયાને કરી વંદન, ત્રણ જણ લાગ્યા પાય. ૩૦ સતીયેઘણીઆશીષદીધી, શીતાનેતેણીવાર; શીરહસ્તમુકીઅનુસુયાયે લીધાંઅંગમોઝાર. ૩૧ ॥ વલણ ॥ અંકમાંલીધાં જાનકીને, અનુસુયાજે માતરે, રામલક્ષ્મણમુનીપાસેબેઠાં; કરતાપરસ્પવાતરે. ૩૨ ઇતીશ્રીરાંમચરીત્રેસંમતવાલ્મીકી નાટક ધારાયાં અરણ્ય કાંડે દંડ કારણ્યે અત્રીરાશ્રમ ગમનો નામ પ્રથમો અધ્યાય; ॥ ૧॥

અધ્યાય ૨.

॥ રાગદેશાખ્યા મુનીયેપુછયુંરામનેત્યાંહેજેકારણનીકળ્યાવનમાંહે; તે વૃત્ત તસહુમાંડીકહુરે. ૧ ॥ ઢાળ ॥ તેવૃત્તતશરવેમાંડીકહ્યું. મુનીવરને રઘુરાય; અનુ શુયાકરૂણાકરી બોલ્યાં, શાંભળહોશીતાય. ૨ સ્રીનેસ્વામીની સેવા કરવી; મોક્ષ

છેએહ; સાચીવાતપતીનેકહેવી, રાખવોનહીસંદેહ ૩ અંધપંગુને દરીદ્રરોગી, વ્યસનીપાપીકામ; પણઈશ્વરજાનસતીનેગણવો, જેપોતાનો સ્વામી ૪ આપત કાળેદુઃખવેળાયે, રહીયે સ્વામીનીસાથ; અખંડઆજ્ઞાપાળીયે નત્વર, ક્યારેનદુખીયેનાથ ૫ ઈશ્વરેઆપીહોય ધણીસંપતી દાસદાસીઘેરપર્મ; પણ સ્વામી સેવા સ્વામીસેવાસ્વહસ્તેકરવી, એ સતીનોધર્મ. ૬ નિર્દયશઠ મુરખપતિહોયઘણું, તેનીસેવાકરીયે, સ્વામીનેચરણે ચીતરાખીને, ભવસાગરને તરીયે ૭ પતિવંચક વ્યભિચારસ્ત્રી, તેનોસંગનસ્વપ્નેકીજે; ઈશ્વરસમઅન્યપુરૂષહોયપણ, તેશું ચિત નવદિજે. ૮ પેહેલાપતિપછી પરમેશ્વર, ભજીયેએકસ્વરૂપ; તેસતીકિરાકરેવંદના, બ્રહ્માસુરપતિભુપ. ૯ એમપતિવ્રતાતેસાધ્વી, જેકોપાળેવર્નપતિનું; તપસ્વી કેરા તપથીવાધે, અદકુંતેજસતીનું. ૧૦ સુણીસીતાતુંપરમસાધ્વિ, લક્ષ્મીનો અવતાર; તુજનેહુંશોધર્મશીખવું, ત્રિભુવનપવિનીનાર. ૧૧ પણલોકનાહિતકારણે મેં, કંઇએકધર્મકહ્યાસુણમાય; તું કલ્યાણી હરીની રાણી, સકળધર્મતુજપાય. ૧૨ પછેઆશિરવાદઘણાએપું કહી, અનુસુયાયેદીધો; નિજલીલાટેથીલેઇ કુમકુમ, સીતાનેચાંદલોકીધો. ૧૩ અમુલવસ્ત્રઆપ્યાંકોકાળે, નફાટેનથાયમલીન; પુષ્પનો હારઆલ્યોસીતાને. નકરમાયકોઇદીન. ૧૪ સુવાસલેપનઅંગકર્યું, રહેસદાસુગંધિવાન; અમસીતાનિસ્વાગતકરીને, પછે આપ્યું અભેવરદાન. ૧૫ તુજનકં ઘણું વિઘ્નથશેપણ, ધીરજરહેશેમન; કુશળરહીશતુંજનકનંદની, વ્યથાનહીંપીડેતન ૧૬ અનુસુયાએવું કહીઊઠયાં, તેડીરામલક્ષ્મણનેસાથ; પછેરેણુકાનાંદરશનકરાવ્યાં. ગ્રહીસીતાનોહાથ, ૧૭ જેને પેટભૃગુપતિઅવતર્યા, એવાં જગત અંબાય; પ્રથમઅવતારનીરામનીમાતા, જેઅવતર્યાકૌશલ્યાય, ૧૮ એવારેણુકાજીનેજોઇને, રામેકરીયોછેસાષ્ટાંગ; ચરણવંદના બહુવીધકીધી, લક્ષમણ સીતાસંગ. ૧૯ પછે રેણુકાનીઘણીસ્તુતિકરીછે, કરજોડારઘુવીર; તેદિવસરહ્યામુનિવરનાઆશ્રમ, ધર્મધારીધિરધીર. ૨૦ પ્રાતઃઅમેઊઠીનેવળતા, દક્ષણેપંથપળાય; અનુસુયાઅત્રીની આજ્ઞા, માગીશ્રીરઘુરાયે. ૨૧ ત્યારેઅત્રીકહેસુણોહોરઘુનંદન, કહું તમને એક વાત; આવનમાંએકવિરાધનામે, જક્ષરહેસાક્ષાત ૨૨ માટેજાનકીકરૂજતનકરજો, સાચવજોબહુપેર; નહિતોદુષ્ટમારગમાંઆવી, કરશે મોટોકેર. ૨૩ એવું સુણીને ચાલ્યાત્યાંથી, સીતાસહિતબેવીર; કોડંડ ભરાવ્યાસ્કંધવિષે. કરશરએકેકોધિર. ૨૪ કોમળચરણેનથીચલાતું, થાકેછેસીતાય; ત્યારેદુરજઈતરૂવરનાહેઠળ, ઊભા રહેરઘુરાય. ૨૫ પછેપુંઠેથીઆવીમળેસીતા, જાણેએમુજમન; ઘણું થાકયાહશે રામલક્ષમણ, છેકોમળતેમનાંતન. ૨૬ ત્યારેજાનકીકહેઆ વૃક્ષની હેઠળ, બેસો તમોમહારાજ; શિતળજળેપખાળીતમારા, ચરણહું ચાંપુંઆજ. ૨૭ તેવાંવઇદેહીનાંવચનસાંભળી, દ્રવિતથયાચીતરામ; હેજનકકુમારીઅતિસકુમારી, સુંદરી

પુરણ કામ. ૨૮ તારૂમુખકમળકરમાયછે,તેમનંદુઃખલાગેવણું મન તારોકોમળ ચરણુંચાલતું નથી. જોઈદાઝેમારૂં તન. ૨૯ તેવુંકહીલોચનજળર્યું, પ્રેમેકરી રઘુનાથ; પછેકૃપાકરિસિતનાસુખપરઃ ફેરવ્યોરામેહાથ, ૩૦ ત્યારેશ્રમસકળતેદુરથયો. સિતાશ્રગાંસાનધ્યાન; કૃપાનાથ હવેચાલ્યા અહિંથી, લક્ષમણજી ગુણવાન. ૩૧ પછેઉઠિનેચાલ્યાવૃક્ષતળેથી, સુણિસિતાનાંવચન; આગળરઘુપતિમધ્યજાનકિ. પુંઠેમુનિમ્નાન. ૩૨ સરોવરઆવેત્યાંત્રણેજણ, બેશિકરેજળપાન; તરૂછાયાશ્રમકરિને, ચાલેશ્રીભગવાન. ૩૩ ॥ વલણ ॥ ચાલેશ્રીભગવાનપોતે, દક્ષિણ પંથપળાયરે; તેમારગમાંજેવિરાધમળિયો, તેનિકહું કથાયરે, ૩૪ ॥ઇતિશ્રીરામચરિત્રસંમતવાલમિકિનાટકધારાયાંઅરણ્ય કાંડે સિતાપ્રતિ અનુસુયા પતિવૃતા ધર્મ કથનોનામદ્વિતિયોઅધ્યાય ॥ ૨ ॥

અધ્યાય ૩ રાગ મારૂ ચાલ્યાજાયેલક્ષમણનેરામ,પુંઠઆવેસિતાઅભિરામ; તેવનમાંઆવ્યોવિરાધ,રજનીચરઘોરઅગાધ.૧ મહાપ્રચંડરૂપવિશાળ, તેનેદિઠી જનકનીબાળ; પુંઠેથીઆવીમાયાકીધી, તેનેજનકસુતાહરિલીધી.૨ જેમવ્યાઘ્ર [illegible] કરીદુષ્ટેતેતેવીકરણીઃ લેઇચાલ્યોગગનમોઝાર, ત્યારેસિતાયે કર્યોપોકાર ૩ હાલક્ષમણહારઘુવીર,મારીવારેધાઓરણધીર;જોયુંપાછુંરામેજ્યારે જાનકીનવદિઠાંત્યારે. ૪ અરેલક્ષમણકયાંગઇસિતા, તેવુંકહીનેથયાભયભીતા છે સઘનવૃક્ષનીછાંય. તેનેઆકાશ નવ દેખાય. ૫ મુકયાંલક્ષમણે બાણપ્રચંડ, તરૂ શાખા છેદી દીકરી ખંડ; દુષ્ટને દીઠો રામે ક્રષ્ટ, સીતાને બેશાડી પ્રષ્ટ. ૬ રામ કહેઉભોરહેસુર, અલ્યાહાવેકયાંજાયઅસુર; અરેઅંતજદુરમત વ્યા ી, જીવતો નહીંમુકું પાપી. ૭ તેવુંસાંભળીવઢવા આવ્યો, સિતામુકિનેપરવત લાવ્યો કરી કરીગરજનાઘોરઅપાર, ભુમિકંપથયોતેણીવાર. ૮ રામેબાણમુકયાંથઇસ્વસ્થ, કાપીનાંખ્યાતેવાબેહસ્ત; ભુજરહિતથાયોતેદિશ,મુકીબાણનેછેદયુંશિષ.૯ પામ્યો મ્રત્યુઅસુરનિરધાર, દિવ્યરૂપથયોતેનીવાર; આવીઉભોરામસનમુખ, સ્તુતિકરવાલાગ્યોપામીસુખ. ૧૦ ધન્ય ધન્ય રગુપતિ મહારાજ, મને શ્રાપ મુક્ત કરયો આજ; હું પુર્વે હતો ગાંધર્વ, નામ તુમ્મર ધરતોગર્વ, ૧૧ મદ્યપાન કરી એ કવાર, ગયો ધનદ સભા મોઝાર; ત્યાં કરવા માડયું ગાન, ત્યારે ચુકયો તાલ સ્વર માન. ૧૨ કુબેરે તવદીધો શ્રાપ, દુષ્ટ અસુર થજે તું આપ; નામ વિરાધઘોર વનમાંહે, નિશાચરથઇરેહજેત્યાંહે. ૧૩ તયારે કંપ્યો હું નિરધાર, અનુગ્રહ પુછયોતેણીવાર; કુબેરે કહ્યું દશરથરાય, તેને પુત્ર થશે રગુરાય, ૧૪ પાળવાને પીતાનુંવચન,તેરામનીકળશેવન; ત્યારેતુજનેમારશેરામ, શ્રાપમુક્ત થશે તેઠામ, ૧૫ પાછોપામીશમુળસ્વરૂપ, તુનેમળશેરગુકુળભુપ; તેહું શ્રાપમુકાયોઆજ, મુને કૃપાકરીમહારાજે. ૧૬ એવુંકહીનેનમ્યોચરણવિશોક, ગયોગાંધ

વંતેનિજલોક; રામેમાર્યોવિરાધનેજ્યારે, જેજેકારથયોવનત્યારે.૧૭ જશકીરતી થઇવિસ્તાર, મુનીપામ્યાહરખઅપાર;જેમદેતાંશુપાત્રનેદાન;થાયકીરમેરૂસમાન. ૧૮ કહેતાંદુરીજનનેગુહ્યવાત, વિસ્તારલોકમાંવિખ્યાત; કરતાંકુળવંતનેઉપકાર જશવિસ્તરે નિરમળસાર. ૧૯ જેમ સંતસમાગમેજ્ઞાન. કસંગે વિસ્તરેઅજ્ઞાન; એમહણુતાંવિરાધકુરૂપ, રામનીથઇકીર્તિઅનુપ. ૨૦ પાસેઆવ્યાંજનકસુતાય, નમ્યાંશ્રીરગુવરનેપાય; કર્યોવિરોધવધરગુવીર, પછે ત્યાંથી ચાલ્યારણધીર, ૨૧ મુનિશરભંગનોઆશ્રમ, દુરથીદેખાયોરમ્ય; ઉભોઅહીરાવત મુનિદ્વારઇંદ્ર આવ્યોછેત્યાંનિરધાર. ૨૨ કર્યોમુનિવરનેપરણામ, મહારાજમારૂંઇંદ્રિનામ; મોકલ્યો છેમુનેબ્રહ્માય, તમનેતેડવાનેમુનીરાય. ૨૩ માટેચાલોમારીસાથ, સત્યલોકમાં મુનીનાથ; ત્યારેમુનીવરકહેસુણોઇંદ્ર, વનનીકળ્યાછેરામચંદ્ર. ૨૪ મુજઆશ્રમ અ આવશેજયારે, હું મળીશરામને ત્યારે; કરી રગુપતીનું દરશન, પછી આવીશ બ્રહ્મસદન. ૨૫ મુનીવરનેકહેછેઇંદ્ર, જ્યારેતમનેમળેરામચંદ્ર;કહેજ્યોસત્વરમારે અસુર, ઘણું દુખપામેછેસુર. ૨૬એવુંકહીનેસુરપતીદેવ; ગયોસ્વર્ગમાંહેતતખેવ; તેસમેપોનેપુરણબ્રહ્મ, આવ્યામુંનીવરનેઆશ્રમ. ૨૭ છે દુખીતનદ્વીજનીરધાર, ગળતકોઢથયાછેઅપાર;કુશકાયકંપેઘણુંવાય, ચાલે અંગથીરૂધીર પ્રવાય. ૨૮ મુનીયેજાણ્યુંઆવેઅંગ, કેમમળીશરામનીસંગ; પછેકંથાપોતાનીજેહ; કાઢીને દુરમુકીનેહ, ૨૯ તેનેસોપ્યો સરવેરોગ, ધરીબેઠાસુંદરભોગ; એટલે આવ્યા શ્રી રામ, ભક્તજનનાપુરણકામ. ૩૦ ઉઠી મળ્યામુનીશર ભંગ, ફરે સાથ ચાંપ્યા શ્રીરગ; સુમીત્રીને ભેટયાઅહલાદ, સીતાને દીધોઆશીરવાર. ૩૧ બેસાડયાછે ઉત્તમઆસન, કરાવ્યાંફળમીષ્ટઆસન: ઘણાઆવીમળ્યાત્યાંમુન્ય, કરવારગુપતીનાંદરશન. ૩૨ કંથાદુરમુકીછેજેહ, માંહેછેરૂજકંપેતેહ; ત્યારેરક્ષમણ મુનીને પુછે, પેલીકંથાકંપેતેશુંછે. ૩૩ શરભંગકહેમહારાજ. સુણોસત્યવચનકહુંઆજ એદેહતેણાજેકર્મ, નછુટેભોગવ્યાવિનપર્મ ૩૪ જ્ઞાનીપંડીત રાયનેરંક, ભોગવે સહુઆડેઅંક;તમો આવતાજાણીઆજ, વ્યાધીદુરરાખીમહારાજ. ૩૫ હું ગણુ દુઃખપામુંદેહ, રામમળવારાખીછેતેહ; તેથયુંતમારૂદરશન, આજમુકીશ મારૂં તન. ૩૬ રામકહેહેમુંનીસુખરાશ, કાંઇમાગોઅમારીપાસ; મુનીકહેનથીભાવના અન્ય, ઉષ્ણજળેનહાવાનુંમન. ૩૭ મુનેસ્નાન કરાવોતેહ, પછીમુકીશમારી દેહ; વળીકહું છું તમનેરામ, મારીઅસુરકરોસુરકામ. ૩૮સુણીરામેકર્યુંસંધાણ, મુંકયુંપાતાળમાં અગ્નીબાણ;નીકળ્યુંજળઊષ્ણઅપાર,તેનોકુંડથયોતેણીવાર. ૩૯ તેમાંસ્નાનકર્યુંમુંનીજેહ, થઇતતક્ષણદીવ્યજદેહ; તેવેઆવ્યુંવિમાનજત્યાંહે, બેસીગયાસત્ય લોકજમાંહે. ૪૦ સહુમુનીએ કર્યોજયજયકાર, પામ્યા શરભંગ તેમઉદ્ધાર; તેવાં રાઘવ કેરાંચરિત્ર. કહેતાંસુણતાં થાયપવીત્ર. ૪૧ ॥ વલણ ॥

પાવનથાયેનરનેનારી, તેવું પાવનરામ ચરીત્રરે; કહેદાસગીરી ધરજેશ્રવણકરશે તે, થાશે પુણ્યપવીત્રરે. ૪૨ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઅરણ્યકાંડેવીરાધવધશરભંગમોક્ષોનામ તૃતીયો અધ્યાયઃ ॥ ૩ ॥

અધ્યાય ૪ ॥ રાગ સામેરી ॥ શરભંગ મુનીગયાસત્યલોકે, રહ્યા એકદીન રગુવીર, પછીત્યાંથીચાલ્યા દંડકવનમાં, ગઉતમીનેતીર. ૧ મારગમાંહેચાલતા છે, અનેક મુનીવરસાથ. વનમાંહે અસ્તીપડયાંદ્વીજનાં, પુછયું શ્રી રગુનાથ. ૨ મુનીકહેસુણોમહારાજમાર્યા, અસુરેવીપ્રઅનેક. તેતણાંઅસ્તી અપારપડયાં, કહેતાંનઆવેછેક. ૩ પછેરામાંચીનદ્રવીભુતથઇને, બોલ્યાશ્રી રગુવીર, હવેઅસુર સરવેમારીશહું, એવું કહીનેઆપીધિર. ૪ પછેસુતીક્ષણમુનીતણેઆશ્રમ, આવીયાશ્રીરામ; મુનીયે ઘણીસ્વાગતકરીરહ્યા, ત્રણદીવસતેઠામ. ૫ તુતિક્ષણે એક ખડગઆપ્યું; રામનેતતકાળ; ત્યાંથકીઆગળચાલીયા, ગૌતમીતીરવીશાળ. ૬ સુતીક્ષણસાથેથયાવળી, બીજાવીપ્રઅપાર; તેવેપંપાળેશ્વરતીરથ આવ્યું, મારગમાંનિરધાર. ૭ ત્યાંવીવર છેભુમીવીષે; માંહેથાયઅદભુતગાન; તેસાંભળીમુનીવરને, પુછેપોતેશ્રીભગવાન. ૮ દ્વીજકહેસુણો રગુનાથજી. થાયગાનતે કહું વાત; એક મંદકરણબ્રાહ્મણહતોને, રહેતો અહીંવિખ્યાત. ૯ દશસહસ્ત્રવરષજતપકર્યું. તેદ્વીજેઆણઠાર; ત્યારેઇન્દરેમોકલીઅપ્સરા, તપભંગનેનીરધાર. ૧૦ રંભાદ્રતાચીમીનકાયેઆદેઆવિપંચ; તનેસુસ્વરેથીગાનમાંડ્યુ, કામનેપ્રપંચ. ૧૧ તે ગાનશુણતાંમુનીજાગ્યા; થયોતપનોભંગ,અપ્સરાનેજોઇપામ્યા, કામવ્યાથ્યોઅંગ ૧૨ મુનીકહેસ્ત્રીઅમનેવરો, ત્યારેબોલીઅબળાવાણ. વઇભોગસરવેજોઇએઅમારે, સુંદરમંદીરજાણ ૧૩ તપને બળેમુનીએ રચ્યું મણી, ભોવનભોમ્યમોઝાર, ત્યાંઅપ્સરાસાથેરહી; ભોગવેભોગઅપાર, ૧૪ ગાનકરેછે અપ્સરા, રીઝવેદ્વીજને રંગ, એવું સુણીપેઠા ગુફામાં, પછેરામલક્ષમણસંગ ૧૫ ઘણીસેવાકીધાંમંદકરણે રહ્યાએકદીનત્યાંહે; પછેરામલક્ષમણ જાનકી, ચાલીયાંતે વનમાંહે. ૧૬ રામની સાથેસુતીક્ષણ છે, અન્યબીજા બ્રહ્મ. ત્યાંથકીસરવેઆવીયાએકમુની તણાઆશ્રમ, ૧૭ અગસ્તકેરોબંધુ તે મહામતિહેવું નામ; તેણેરામનેઆદરકર્યો ઊતારિયાશુભઠામ, ૧૮ એકરાત્રોત્યાં રગુવીરરહ્યા. પછેચાલ્યા રણધિર; અગસ્તનો આશ્રમદીઠો, દુરથી રગુવિર. ૧૯ આશ્રમપુઠળએકજોજન કહળીવનસાર, વન સઘનવૃક્ષ ફળેસદા શાખા ગગનવિસ્તાર. ૨૦ પક્ષીપશુનિરવૈરવિચરે જળાશ્રયશુભજ્યાંહે. વળીશાસ્ત્રનીચરચા કરેખગ, જરઠએકાત્યાંહે ૨૧ પંડીત જેમબોલતાહોય, એમશીષ્ય ઠામો ઠામઃ વેદધ્યાનત્યાં કરેવાદવ; મઠ ઘણા મુની ધામ, ૨૨ કોઇ સાંખ્ય પાતાં જળ ભણે. કોઈ મીસાંસાને ન્યાય. વેદાંતને વ્યાકરણ

કોઇ એમ વાદ કરતાં જાય. ૨૩ કો સમાધીમાં મગ્ન છે, કો મુનિ ધરતા ધ્યાન; કોકથાકહેઇતીહાસની, કોસ્તનવણુકરતાપાન. ૨૪ કોમુનીકરતા યોગ સાધન, તપેકોતપરૂપ; કોહરીઅરચ્યાતણીસેવા, કરેભાવઅનુપ. ૨૫ તેવું દેખતાં રઘુવરલક્ષ્મણ, થયામનપરસન; ત્યારેસુતીક્ષણનેપુછતાંજે,જેષ્ટદશરથતન. ૨૬ અરે મુનીઆઉપવનકોનું,પુન્યસ્થળપાપમાનુભાવરેહેછેકોણઅહીં, તેકોહોસત્યવચન, ૨૭ત્યારેસુતીક્ષણકેહેસાંભળો, રાજીવલોચનરામ;અગસ્તમુનિરેહેછેઅહીં,આવન આસ્રમઠામ ૨૮ જેણેઆતાપિવાતાપીધલ્લ્વણ, અશુરમાર્યાઅર્થ; સમુદ્રકેરૂ પાન કીધુ. એવાછેસમરથ. ૨૯ રઘુવિરકહેહેસુતિક્ષણ, કેમમારીયા બળવાન; અગસ્તનીઉત્પતકહો, કેમકર્યુંસાગરપાન. ૩૦ ત્યારેસુતીક્ષણકેહે રામજી, હું જાણું સરવેગત્ય; અથઇતીતમનેકહુ, કુંભજતણી ઉત્પત્ય. ૩૧ ॥ વલણ ॥ ઉત્પત્તિ કહું કુંભજઋષિની. કથાજેપાવનરે; સુતીક્ષણ વળતાબોલીયા, તમોરાઘવધરજો મનરે. ૩૨ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાં અરણ્ય કાંડે સુતીક્ષણમંદકરણાશ્રમગમનાનામચતુરથોઅધ્યાય. ॥ ૪ ॥

અધ્યાય ૫. ॥દેશાખ ॥ સુતીક્ષણકેહેસાંભળોરઘુપતી, પાવનપુન્યપવીત્ર વીસ્તારીતમતેસંભળાવું, અગસ્તનું જન્મચરીત્ર. ૧ સીત્રવરૂણ નામેજે મુનીવરરેહેતાસીંધુંતીર; તપઅનુષ્ટાનક્રિયાજપકરતા, બ્રહ્મવેત્તામુનીધીર. ૨ સાગર કેરીછોળોઆવેત્યારે, પોતાનીવસ્તુતણાય; કોઇદીનઆશનકમંડળ, કોઇદીનપાજજાય. ૩ અકળાયામુનીસીંધુઉપર, થયાઘણું કરોધવાન; હવેઉદેકરૂંએક પુત્ર કરેસાગરજળનુપાન. ૪ પછેમૃતિકાનોએકકુંભકર્યો, મુકયુંશુક્રપોતાનુતેમાંહે; કુંભનું જતનકરીનેમુકયો,એકાંતસ્થળમાંત્યાંયે.પજ્યારેપુરામાસ થયાત્યારે,ત્રટભાગીનેનીકળ્યોપુત્ર, અદભુતઆકૃતીસહીતછેઅંગે. મેજોપવીત કટીસુત્ર, ૬ અગસ્ત એવુંનામજપાડયું મોટોથયોતતન; પીતાનીઆજ્ઞામાંગીઆવ્યો કાશીક્ષેત્રપાવન. ૭ ત્યાંમંપુરણવિધાભણીઆ, પછેપામ્યાતનયોવન; હવેકન્યાશું દરમળેનોપરણું, તેમવિચારયુમન. ૮ એકકાનકુબ્જદેશનોરાજા, તેનેઘણીકન્યાય; ત્યાંઆવિને કરીજાચના, કન્યાએકમુનીરાય ૯ ત્યારેરાજાકહેહજુનાનીછે,વરજોગથસેજેનિવાર ત્યારેતમોઆવજોમુનીવર, કન્યાએકનિરધાર. ૧૦ એવું સાંભળીને ગયા પાછા, અગસ્તમુનીવરજેહ; પછીથોડેકાળેસ્વયંવરકરીરાય, કન્યાપરણાવી તેહ. ૧૧ ત્યારેઅગસ્તનેતોભુલીગયા, પરણાવિસઉકન્યાય; રાજકુંવરનેજ્યાંતાઆપી,નિવૃત્તિપામ્યોરાય. ૧૨ પછીદીવસકેટલેઅગસ્તઆવ્યા, કન્યાલેવાકાજ; પુજા અરચાબહુપતિયેકરી, મનભયપામ્યારાજ. ૧૪ ત્યારેઅગસ્તકહેકન્યાલાવ્ય, તે સુજનેકહિતીજેહ; એવુંશુણીનૃપથયોચીંતાતુર, ગયો મંદીરમાં તેહ. ૧૪ રાણીને

સહુવૃતાંતકહ્યુંજે,ભુલીગયોહુંઆપ;હવેકન્યાનીનાકહીશમુનીનેતોનીશ્ચેદેશેશ્રાપ
ત્યારેસતિશીરોમણુરાણીબોલી, રાખોધીરજમહારાજ; દ્વાદશવરષનોપુત્રછે આ
પણે. તેથીસરશેકાજ. ૧૬ સ્ત્રીનાંઆભુષણવસ્ત્રપહેરાવો, કરીકન્યાનો વેષ; વી-
ધીયથર્થાકરોદાનકન્યાનું,મુનીનેઆપોએશ.૧૭ કુંભજરૂષિયેસફળમંત્રભણી,સં
કલ્પકરશેજ્યારે; કન્યાજાણીપ્રતિગ્રહેકરશેત્યારે, થશેએનરની નાર. ૧૮ પછી
રાયકુંવર શણગારી લાવ્યો, સભામાં તે દીનઃ અદભુત વેશ કન્યાનો જોઇને,
મુનીવર હરખ્યામન. ૧૯ ત્યારેભુપતીયેસહુભોગશહીત, કન્યા આપી બહુમન;
અગસ્ત મુનિયે સ્વસ્તી કહી, લીધુ કન્યાદાન. ૨૦ મંત્ર ભણીને હસ્ત ગ્રહ્યો
ત્યારે, તતક્ષણ થઇતે નાર; ભુપતિ મનમા આનંદપામ્યો, વરત્યોજયજયકાર.
૨૧ આશિર્વાદઅગસ્તેદિધો, પુરણથયા મનકામ;રાજાપતીમુનીવરકહેકન્યાનું
શું નામ. ૨૨ ત્યારેવળતોરાયવિચારીબોલ્યો, અર્થકરીઅભીરામ; પુરૂષતણી, મુ
દ્રાલોપીમાટે,લોપામુદ્રાનામ. ૨૩ અગસ્તલેઇકાશીમાંઆવ્યા, માંડયોગ્રહથાશ્રમ
નીત્યકર્મપોતાનુંકરતા, તપસ્વીનીર્મળબ્રહ્મ, ૨૪ હાવેહીમાચળનોપુત્રજકહીયે,
વિંધ્યાચળગીરીવર્ણ; તેવશિષ્ઠસાથેવેરકરીને, આવ્યોઅગસ્તનેશરણ. ૨૫ શ્રી
રામચંદ્રકહેસુણોસુતીક્ષણ,કહોમુજનેએનાટ; વશીષ્ટઅનેવીંધ્યાચળને, વળીવેર
થયુંશામાટ ૨૬ સુણોરગુપતીએકસમેરહે, વશીષ્ટઉત્તરદેશ; ત્યારેકામ દુર્ગા ધેનુ
પોતાને, આશ્રમરાખીએશ. ૨૭ એકદીવશતેચરવાગઇતીઃ ધેનુવન મોઝાર; તે
વનમાંએકખોહછેમોટી, ઊંડોખાડઅપાર. ૨૮ કામદુર્ગાતેપડીખાડમાં, રોઇ થયો
તેમાંહે; ત્યારેખોળવાનીકળ્યાવશીષ્ટમુનીવર, જોતાઆવ્યાત્યાંહે. ૧૯ પછીકામ
ધેનુએદુધશ્રવિ, નીજખાડભર્યોનિરધાર; તેપયમાંહેતરીનેઉપર, ધેનુનીકળીમ-
હાર. ૩૦ વશીષ્ટેવીચાર્યુંએખાડજઓટા, પુરંએનેનિરવાણ; એકપરવત લા-
વીનાંખુએમાં, તોપુરાયનીસ્ચેજાણ. ૩૧ હીમાચળનેપુત્રઘણા છે, તેમાંથી લાવું
એક; તેનેલાવીએખાડમાંનાખુ, ટાળુદુઃખનીપેક ૩૨ પછીહિમાચળનેઘેરજઆ-
વ્યા,વશીષ્ટતેણીવાર; પોતાનુંવૃત્તાંતકહીને, જાચ્યો એક કુમાર. ૩૩ ત્યારે હિમ
ગીરીયેઆજ્ઞાઆપી, વીંધ્યાચળનેત્યાંહે; વશીષ્ટસાથેચાલ્યોતતક્ષણ, વીચારતો મ
નમાંહે. ૩૪ એમુનીમુજનેલઇજાયછે, પુરંવાખાડમોઝાર; એવુ જાણી વશીષ્ટને
મુકી, નાઠોતેણીવાર. ૩૫ અગસ્તકેરેશરણેઆવ્યા, વશીષ્ટે વીચાર્યું મન; હવે
વીરોધકોણકરેઅગસ્તસાથે, બીજોલાવુંતન. ૩૬ પાછા ફરીનેવશીષ્ટ મુનીવર,
આવ્યાહિમાચરઘેર; ભાઇપુત્રએ તારોનાશીગયોછે કરીમુજસાથેવેર. ૩૭ માટે
બીજોઆપમનેગરીબહોયતે, જેથીસરેમુજકામ; પછીપુત્રએકપાંગળોહતોગીરી,
આબુતેનુંનામ. ૩૮ હીમાચળેતેઆપ્યોતતક્ષણ; લેઇચાલ્યામુનીજન; તેખાડમાં
આબુનેમુકયો, પ્રસન્નથયુંછેમન. ૩૯ હવેવિંધ્યાચળએમવેર કરીને, આવ્યો અ

ગસ્તનીપાસ; વચનઆપ્યુંજેકહોતેકરૂં, એમથઇનેરહ્યોછેદાસ. ૪૦ અગસ્તકેરો શિષ્યથયોપછે, રહ્યોતેદક્ષિણદેશ; લક્ષયોજનનોઊંચોપરવત, મહા અભીમાની વેશ. ૪૧ એમઊંચોવધવામાંડયોઅતીશે, સ્વર્ગમાંથયુંઅંધકાર; ત્યારે અગસ્ત પાસેઇંદ્રેઅ વિ, કહ્યોગીરીનોસમાચાર. ૪૨ અગસ્તત્યાંથીઆવ્યાપોતે, પરવત કેરીપાસ; સાષ્ટાંગકરીનેપડીયોપૃથ્વી, સનોયથાઅવકાશ ૪૩ ત્યારેઅગસ્તકહે હો વિંધ્યાચળ, હવેસુનોરહેજેઆપ; મુજઆજ્ઞાવિનાજોઉંચોથશો, તુનેઆળીશ દઇને શ્રાપ. ૫૪ પછેતેદીવશનાઅહીંરહ્યાછે. આડંડકબનમોઝાર; પત્ની સહીત નીજ આશ્રમબાંધી, અગસ્તરહ્યાઆકાર. ૪૫ સુતીક્ષણકહેસુણોરગુકુળ ભુષણ, સમરથશ્રીભગવાન; હવેબીજુંચરીત્રકહુંકુંભજનુંજે,કર્યુંસાગરનુંપાન. ૪૬ ॥ વલણ ॥ સાગરજળનુપાનકીધું, એવાભીત્રાવરૂણના તનરે, સુતીક્ષણ વાણી બોલીયો, તમેરાઘવરધરજ્યોમનરે. ૪૭ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમવાલ્મીકીનાટક ધારાયાં અરણ્યકાંડે શ્રીરામસુતીક્ષણસંવાદેઅગસ્તોત્પત્તિકથનોનામપંચમો અધ્યાય. ૫

અધ્યાય ૬. ॥ દેશી ચાલતી ॥ સુતીક્ષણકહેસુણોદશરથનંદન, પાવનપુન્ય પવીત્ર; વીસ્તારીતમનેસંભળાવું,અગસ્તઋષિનુંચરીત્ર ૧ અસુરત્રણેબંધુ,કપટી વનમાંરહેતાતેહત્રણમુનીવરમાર્યાતેણેકપટકરીનેજેહ. ૨ આતા પીથાય ફળ રૂપે, વાતાપીથાયદાતાર. ઇલ્વલઆશ્રમકરીકારમો, રહેતોવનમોઝાર. ૩ આદરકરિને તેડીલાવે,મુનીવરનેનિજઘેર;કારમાકરમાંફળખવરાવેતેને.જાળપાયરૂડીપેર.૪ત્યારે પેટફાડીનઅસુરનિકળે, વિપ્રતેપામેમરણ; તેમત્રણકમુનિવરને માર્યા. તેવું કરે આચરણ. ૫ પછેબ્રાહ્મણસરવેટોળેમળીને, આવ્યાઅગસ્તની પાસે; સ્વામી સર્વનુંમૃત્યુઆવ્યું, હવેકેમરેહવાશે. ૬ પેટફાડીનેમારેસહુને, કપટકરિ મતી પાપ; શંભુતણુવરદાનજપામ્યા; માટેનલાગેશ્રાપ. ૭ તેવાંવચન સુણીને અગસ્ત ઉઠી, આવ્યાઅસુરનેઘેર; ત્યારેપા પીયેઉઠીનેઆદરકીધો, મુનીપુજ્યા બહુ પેર મહારાજપરોણાહમઘેરહવે, રાખઆજ્નોદન; આફળજળઅંગીકારકરોને, અમનેકરો પાવન. ૯ ત્યારેઅગસ્તકેહઆજપાવનકરવા, આવ્યો છું હું આંહે; આતાપી થયો સુંદરફળપાકાં, વાતાપીયેઆપ્યાંત્યાંયે. ૧૦ પછેઅગસ્તમુનીફળ અશન કરીને, હાથફેરવ્યોપેટ; પેલોઅશુરઉદરમાં બળવાલાગ્યું નેટ; ૧૧ ત્યારેવાતાપીયે હાક જમારી, બોલ્યોઉદરથીતેહ; મનેજઠરાગ્નિમાંબાળીપચાવ્યો, તમનેમારશો તેહ. ૧૨ તેવાવચનશુણીબન્યોજણઉઠયા, શસ્ત્રગ્રહિનેહાથ; ત્યારેધનુષબાણગ્રહી યુદ્ધ કરીમાર્યો, વાતાપીનેમુનિવનાથ. ૧૩ એમઆતાપીવાતાપીબન્યો. મારયા મુની વરશુર; ત્યારેઇલ્વલેજાણ્યું મુજનેમારશેનાઠોત્યાંથી ભુર. ૧૪ ત્રિભુવનમાં કાંઇયે નહીં રાખ્યો, અગસ્ત ઋષિનો ચોર; જ્યાં જાય ત્યાં મુનીવર પુંઠે, ફરતા

કરતા જોર. ૧૫ પછે અસુર આવી સાગરમાં પેઠો; જળરૂપેથઈ રૂપે થઇ તેહ; મુનીવરે આવી માગ્યો પણ, નવ કાઢો આપ્યો તેહ ૧૬ પછે કળશોદ્ભવ કરોધાતુરથઇને, ત્રિતારયું અભીમાન; ભરીઅંજળી મંત્ર ભણીકરયું, સાગર જળનું પાન, ૧૭ તેજળવતઆવ્યોઅસુર ઉદરમાં, એ મંત્રણેપાગ્યાપતન;સીંધુ સરવેસુકાઇગયોને; તલખેજળચરજન, ૧૮ સઉદેવમળીકુંભજઋષીકેરી, પ્રાર્થનાકરીત્યારેઃ પછેદિવસકેટલેકરૂણાગરી, મુનિસાકર ભરયોવારે. ૧૯ક્ષાર સમુદ્ર થયોતેમાટે, મોતિજેમાંથાય; રત્નપાકેમાકેમાટેરત્નાગર. તેઅગસ્તનો મહીમાય અગસ્તમુનીનાચરીત્રવર્ણાવ, વિનાબીજાઅન્ય;તેરામભજનપ્રતાપે, મોટાથઇગયા મુનીજન.૨૧તેઅગસ્તનોપેલોઆકામ.આવ્યોશ્રીરઘુરાય;શ્રીરામલક્ષમણઆનંદ પામ્યા, સુણીઅગસ્તકેરીકથાય. ૨૨ ।। વલણ ।। અગસ્ત કેરીકથાસુણિનેહરખ્યા શ્રીરગુરાયરે;પછે વિદ્યાર્થીયેરામનેદીઠા, ત્યારેમુનિનેકેહેવાજાયરે. ૨૩ ।। ઇતિશ્રી રામચરીતરેસંતવાલમીકીનાટકધારાયાં અરણ્યકાંડેશ્રી રામ સુતિક્ષણ સંવાદે અગસ્તેનસમુદ્ર- પાનોનામષષ્ઠોઅધ્યાય. ૬ ।। અધ્યાય ૭. ।।

।। રાગ સોરઠ ।। અનેકશીષ્યેકહ્યુંઆવી, સુણોમુનિમહારાજ; રામલક્ષ્મણ જાનકીઆવે, આપણેઆશ્રમઆજ. ૧ તેવું સાંભળી નેઅગસ્તહરખ્યા. ઉઠિયા તેનીવાર;રઘુનાથનેતેડવાચાલ્યા, સાથેવિપ્રઅપાર.૨ મુનીકેહેતપજપજોગસાધન, સમાધિઅનુષ્ઠાન; જેનેપામવાકરીયેસહુતે, આવ્યાશ્રીભગવાન. ૩ તેવું કહીઉ તાવળા, સામાગયાવટજાત; તેત્રે દીઠાસનમુખઆવતા, સીતા સહિત બેભ્રાત. ૪ ત્યારેરામલક્ષમણમ્યાંઆવિ, અગસ્તકેરેપાય, આશીષદેઇમુનીયેપછી, ચાંપ્યા રૂદેરઘુરાય. ૫ નીજઆશ્રમેલાવીપછે, બેસાડ્યાઆસન;રઘુવરનેવીંટીકરી. બેઠા સહુમુનીજન. ૬ જાચરજેમદાતારપુંઠે. મુનીશોભેતેમ, સ્વાગતબહુવિધીયેકરી. પુછેકુશળતાપ્રેમ. ૭ ઋષિપત્નીવેષ્ટિકજાનકી, મળીબેઠામંડળમાંહે જેમ આદી માયાભગવતીપુંઠે, અનંતશક્તિતાંહે. ૮ સમાચાર પુછેસીતાને, મુનિ પત્નિયો બહુપેર; જેમસંકટતેમકહ્યુંજાનકીને, થયુંકારણઘેર. ૯ મુનિપત્ની કેહેરે જાનકી, કોટીકીયાનમભારથાર; ત્યારે સીતાયેરામશાકરી. દેખાડિયા તેણિવાર. ૧૦ આ રામસુંદરસુભગતનમમ. સ્વામીરગુવર; પેલા ગૌરલક્ષ્મણનામએનામએસુજ, દીયેરબાવનાવાર. ૧૧ તેવાંવચનસુણીગીતાતણાં હરખીસહુદ્વિજનાર; શોભાગ રેહેજોકુશળતમ, આશિષદીધઅપાર. ૧૨ ઘણોઆગ્રહકરીનેઅગસ્તે, રાખ્યાશ્રી અવિનાશ, આતીથ્યબહુવીધીયેકર્યું, રહ્યા રામત્યાંએકમાસ, ૧૩ અખંડ ચાપને અક્ષેભાથા, શસ્રકવચઅભેદઃ તેઅગસ્તેઆદરકરી, રામનેઆપ્યાં વેદ. ૧૪ વળી મહાઅમોઘપ્રચંડએટ, આપ્યોતિક્ષણબાણ; જેમનવેભ્રહ્મારવીપ્રતાપીક, તેવો

તેનીરવાણ. ૧૫ અગસ્તકેહેહો રામથાયજારે, યુદ્ધ રાવણ સાથ; આબાણ છેલ્લુ મુકજો, જયપામશોરગુનાથ. ૧૬ મુનીતણોમહીમાવચારવા. કરયુંરામેઅંગીકાર એક માસરહીપછેથયાસત્વર, જાવાવનમોઝાર. ૧૭ અગસ્તને કેહે રામજી, કોહો હમેરહીયેકયાંયે; હમનેબતાવોશુભસ્થળ, નીવાસકરીયેત્યાંહે. ૧૮ મુનીગેદાવરી તટ, પંચવડછેસાર; પવીત્રછેતેભાગ્યમાટે, રામરોહોતેઠાંર. ૧૯ પછે આજ્ઞા માગી મુનીતણી, નીકળ્યાશ્રીરગુવીર, પંચવટીનેમારગચાલ્યા, પોતે શ્રીરણધીર. ૨૦ જાનકીનેમધેરાખી, જાયચાલ્યાત્યાહે; એક પરવત જેવોપ્રઉઢપક્ષી, બેઠો મારગ માંહે. ૨૧ લક્ષમણકેહેમહારાજઆકોઇ, અસુર પક્ષીરૂપ; તેમ કહીચઢાવ્યુંધનુષ ઉપર; બાણપન્નગમુપ. ૨૨ ત્યારેજટાયુબોલ્યોપછે, તમો કોણછોબેવીર; શું કરવામારોમને, સાચું કોહોરણધીર. ૨૩ રગુવરકહેરાયદશરથ, અવધપુરછેજયાંહે તેતણાઅમોપુત્રએ, નીકળ્યાછું વનમાંહે. ૨૪ તું કોણ પક્ષી રૂપ છે.દીસનોમોટી કાય; ત્યારેજટાયું ત્વબોલીયો, તમોસુણોશ્રીરગુરાય. ૨૫ અરૂણકેરાપુત્રછું અમો વિરબેભાઇરાન: ગીધજાતીપક્ષીછું હું જટાયુ અભીધાન ૨૬ મુજ જેષ્ટબંધુસંપાતી, તે રેહેસાગરતીર; રાય દશરથસાથેમારે, મીત્રાઇ છે રગુવીર. ૨૭ જયારે સ્વરગમાં રાજાગય, દેવનીકરવાસાહે; ત્યારેઅમોરેહુતાએકઠા, ઘણી પ્રીતમાંહો માંહે. ૨૮ તેતાતાતમે પુત્રબન્યો, રામલક્ષમણવીર; કાહોસુખાછેમમબંધુદશરથ પ્રતાપીરગુવિર. ૨૯ તેવું સાંભળીરગુવિરને, જળ ભરાયું લોચન; દીજરાજને સરવેકહ્યું જે, પામ્યારાંયપતન. ૩૦ તે સુણી ગીધેરૂદનકીધું, સંભારી નીજહેત; પછેજટાયુનેનેમનેમાન્યાપોતે, રામપ્રેમસમેત. ૩૧ સીતા સનછોતમોમારે, સુણો પક્ષીરાજ; માટેદેખાડોશુભઠામ; રેહેવાતણોઅમનેઆજ. ૩૨. ત્યારેજટાયુકે રેહો સુખે, આપંચવટીમોઝાર, હુંએપાસુરહુંછું અહીં, આ વનચીશેનીસ્યાર. ૩૩ જો કામપડશેતમારેતો, કરીશઆવીસહાય; પછેજટાયુનેમનેકરી, ત્યાં રહયાશ્રીરગુરાય, ૩૪ ગૌતમીગંગાતટે, વડપંચછેજેઠાર: ત્યાપરણકુટીરચીસુંદર, રહ્યાજુગદાધાર. ૩૫ બેસવાનોમંડપકરયો, આગળઘણોવીસ્તાર: પાસે વહેગોદાવરીનું નીરમનસાર. ૩૬ ત્યાંસીતાયેશુભબાગરચીયો, પુષ્પ નાનારંગ; તુળશીતણુંવન વાવ્યું, કેવડોઅરેસંગ. ૩૭ પક્ષીબોલેબહુભાતના, વહેશીતમંદસમીર; તેવી શોભા કરીને રહયા, પંચવટીમાં રગુવીર. ૩૮ ॥ વલણ ॥ રહ્યા શ્રી રગુવીર પોતે. પંચવટી મોઝારરે; સહુ આવે મળવા રામને, મુની પામ્યા હરખ અપારરે. ૩૯ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમત વાલમીકીનાટકઅનુસારાયાંઆરણ્યકાંડેશ્રીરામચંદ્રસ્યપંચવટયાગમનોનામસપ્તમોઅધ્યાય. ૭

॥ અધ્યાય ૮. ॥ રાગ સોરઠ ગરબારી દેશી ॥ પંચવટીમાં શ્રીરગુવરની-

રાજતાજો, સેવાકરતાંસીતાલક્ષમણસંગજો; કુળનોધર્મપોતાનોસરવેપાળતાજો, લીલા કરતાનીત્યનીત્યનોતમરંગજો, પંચવટીમાં શ્રી રગુવીર વીરાજતાજો. ૧ પાસેરહેજેનીર્મળગોદાવરીજો, ઠામ ઠામ મઠછાઇરહ્યામુનીધીરજો, સફળ સઘન તરૂછાયાત્રંગંગાતણુંજો, ચાલેમંદસુગંધિસીતસમીરજો, પંચ૦ ૨ પર્ણકુટીપાસે સીતાયેવાકરીજો,વાવ્યાંછેમાંહિતુળશીકેરાંવૃંદજો જુઉ જાઇમુકુંદનેમરવોમોગરોજો, ખટપદગુંજેલેરામધુમકરંદજો. ૩ ગુલાબ ચંપક ડમરોચંબેલીમાલતીજો. હીંડોળાખાતીકરેણીઆંબાસાખજો; જામફળી દાડમનારંગીકદળીજો, મંડપ ઉપર લચકેલીમીદ્રાખ.જો પંચ. ૪ નારીકેળખંજીરફણસનેકોફળીજો, સીતાફળીશતપત્રીકુંદકલહારજો; ચોપ.સેમસમસતોમહેકેકેવડોજો, ભાત્ય ભાત્યનાંફુલ્યાંફુલઅપારજો. પંચ૦ ૫ તરૂપર પંખીશબ્દકરેશોભામણાજો, બકપારાવતચકવાચકવીભૃંગજો: ૬ સકારંડવચકોરચાતરૂકકોકીલાજો, કપોતખંજનઆદેલલીતવીહંગજો. પંચ૦ ૬ ભુમીઉપરમોરકળાકરીનાચતાજો, મેના પોપટ બોલે જયજયરામજો; સારસસુંદરશબ્દકરેશોભામણાજો, પીઉને બોલાવેબપૈયાપુરણકામજો. પંચ૦ ૭ એવાંખગમરૂગનેજોઇસીતાસુખપામતાંજો, પ્રભુનેદેખાડેલાંબાકરીકરકુંજજો; જેજગતજનુનીઆદીમાયાભગવતીજો, તે લીલાકરંતાંજનમનકરવારંજજો પં ચ૦ ૮ ત્યારેપ્રભુકળીકુસુમનીભરતાકેશમાંજો, કયારે કરતાકેસરઆડકપોળજો: એમજનકસુતાનેરગુપતીલાડલડાવતાજો, સકળવીશ્વમાંનહિંઊપમાદેવાયોગ્યજો. પં. ૯ વનવાશીસહુરગુવરપાસેઆવતાજો, મહા બડભાગી કોળકીરાતઆહીર જો: તેપડીયાભરીભરીવનફળમેવાલાવતાજો, તુંબીફળ ભરી લાવેપાવનખીરજો. પં. ૧૦ સાધનજપતપજોગજગનદુર્લભસદાજો, જેપદરજઇછેબ્રહ્માત્રીપુરારજો; તે અચ્યુતઆદરકરીતેનેબોલાવતા, કરતા તેની સેવા અંગીકારજો. પં. ૧૧ મોટા મુનીવરઆવેદરશનકારણેજો, મંડળમળીબેસેમંડપએકાંતજો; તેની સાથેકરતા ચરચાવારતાજો, આત્મનીરૂપણભકતાતણુંસીદ્ધાંતજો. પં. ૧૨ તે પ્રભુધર્મનીગમપથપાળકઅવતરયાંજો, નીંજઇચ્છાયેકરવાલીલાઅપારજો; મુનીમનરંજન લાડપાળવાભકતનાજો, વનમાંવશીયાદશરથરાજકુમારજો. પં. ૧૩ એ પુરૂશોત્તમપુરણાનંદજ્ઞાનસ્વરૂપછેજો, તેને સાસનીગહઉપનીષદગાયજો; તે પ્રભુપ્રકટયા ભક્તતણાટાળટાળવાજો, જન ગીરીધર ગુણ ગાતાંત્રપ્તનથાયલગારજો, પંચ૦ ૧૪ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટક ધારાયાંઅરણ્યકાંડેપંચવટયાશ્રમલીલાવર્ણનોનામઅષ્ઠમોઅધ્યાય. ॥ ૮ ॥

અધ્યાય ૯ રાગસારંગ ॥ પંચવટીમાંરામરહ્યાછે,આનંદમાંદીન જાય;સેવા કરેરગુવીરની,ભાવેલક્ષમણનેસીતાય. ૧ ભિલડીઓનાંજુથમળીને,સિતાને જોવા

આવે; ભાતભાતના વનફળમેવા, પડીયા ભરીભરીલાવે. ૨ મરૂગનાં ટોળાંચરવાં આવે, સીતાની વાડી માંહે; તે જનક સુતાનું રૂપજોઇ; સઉ ચકીત થઇરે હેત્યાંહે. ૩ નીજીકુળકેરોધર્મ પાળતા, ધર્મરીધોધર ધીર; પરીચરીયાસઉસીતા કરે, ફળલાવેલક્ષમણવીર. ૪ નીતેસુમીત્રીફળલાવિને, મુકેસીતા પાસ; શ્રીરામને આરોગાવીનેવળતાં પોતેકરે ફળગ્રાસ, ૫ સીતા જાણે જેલક્ષમણ વનમાં. કરતા હશેફળહાર, તેવું જાણીફળનથીઆપતાં, કેહેતાનથીનીરધાર, ૬ રામઆજ્ઞાવિનાફળનથીખાતા, પોતેલક્ષમણવિર; આગલ્યું ભવિષ્યવિચારીને, નથીકહેતાશ્રી રઘુવિર. ૭ સુમીત્રીસદાઉપવાશીરહે; પણક્ષુધાનપીડેતન; એનીત્યમેવઆચરે, હરખશોકનહીમન. ૮ શ્રીરામજાનકી પર્ણકુટીમાં, પોઢેનીશાએ જ્યારે, લક્ષમણ બારણેચોકીકરતા, નીંદ્રાકરેનહીંત્યારે. ૯ એમક્ષુધાનીંદ્રાજેજીતીલક્ષમણે, સેવતાશ્રીરગુવીર;બ્રહ્મચર્યવૃતપાળેસદા,એ રાજતીશીરોમણીધીર. ૧૦ હવેએકદિવસ લક્ષમણજીપોતે, ફળલેવાગયાવન; તેમહાવનમાંએકવાંસનું જાળું, દીઠું ગંભીર સઘન. ૧૧ તે જાળામાંએકઅસુરબેઠોછે, તપકરવાધરીહેજ; સંબરનામે સુર્પનખાનોસુતરાવણનોભાણેજ. ૧૨ સાડસહસ્ત્રસંવત્સર કેરૂં, બેઠોલેઇનેનીમ; આરાધનશંકરનું કરતો, થઇછેતપનીશિમ. ૧૩ નથીદેખતુંબારણેથી કોઇ, બેઠા વાંસનાબોથ માંહે, કાળશાસ્ત્રની કરીકામના, તપઆચરતો ત્યાંહે. ૧૪ જોકાળસ્ત્ર શિવઆપેતો, કરૂસકળદેવનોનાશ; એવું આહરીગુપ્તબેઠોછે, તપકરવાનેતાસ. ૧૫ ત્યારેલક્ષમણમનવિચારકરેછે,આવાંસકરૂછેદન;તોવાઘવરૂસંતાઇરહેનીં, નિશકંટ કથાયવન.૧૬ એટલેકાળશસ્ત્રપડયુંશિવનું, વિદ્યુતવતચળકાર; ત્યારે લક્ષમણે કરમાંલેઇનેજોયું, દિઠીતિક્ષણધાર. ૧૭ લક્ષમણકહેતુંકોનુંશસ્ત્ર,ત્યારેવાચા થઇ તેણીવાર; હુંશિસ્ત્રતેઆપુંઅસુરને. તપનુંફળનિરધાર. ૧૮ પછીલક્ષમણેશિવનો મંત્રભણીને, મુકયુંતતક્ષણત્યાંહે; તેજાળુકપાઇનેપડયું વેગળું,છેદાયો અસુર તે માંહે. ૧૯ અસુરપડયોબેભાગથઈ, ગયુંશસ્ત્રપાછુંશિવલોક;સુમિત્રીયેજાણ્યુંકો મુનિછેદાયા, પામ્યાઘણુંમનસોક. ૨૦ પછીફળલેઇઆવ્યા પંચવટીમાં,પસ્તાતા મનમાંહ; વનમાંજેકાંઇવાતનિપની, તેકહિ રગુવરને ત્યાંહ. ૨૧ ત્યારેશ્રીરગુવર હશીનેબોલ્યા, સાંભળભારાવિર; એમુનિનાહેરાવણનો ભાણેજ,સુર્પનખા રણધીર. ૨૨ એઅસુરમરાયોમાટેઆવશે, ઘણાનિશાચરઆંહ; માટે સાવધાનથઇરહેજોવિર, હવેઆવનમાંહે. ૨૩ તેવાંવચનસુણીનેલક્ષમણકેરો, શોકસમ્યોનિર્વાણ પછીભાથાધનુષકવચધરીરહેતા, સજથઇફરતાજાણ. ૨૪ હવેલંકામાં શુર્પનખા રહે, તેને આવ્યુંગોરસપન; તેનિશાવિશેઝબકીન જાગી, જાણ્યો પુત્રપતન. ૨૫ પછીચ્યારનિશાચરીસાથેલેઇને, ચાલીપ્રાતઃકાળ; જ્યાંસુતબેઠોતપકરવાને, ત્યાં

આવીતતકાળ. ૨૬ જુવેતોઓળુંકપાયુંદિઠું, પુત્રતણાબેભાગ; પછીવિલાપકરવા
લાગીવિનતા, આણીસુતઅનુરાગ. ૨૭ કલ્પાંતકરતીકહેકામની, સખિયોશું તે-
ણીવાર; હવેખેપકરીનેખોળીકાઢું, એનોમારણહાર. ૨૮ આવનમાંહેહશેએવેરી,
ઝાલુંજઇનેઆજ; ભક્ષણકરૂંતદુષ્ટતણુંતો, હોઇનાયમારી દાઝ. ૨૯ એવે મનુષ્ય
તણાંત્યાંપગલાંદીઠાં, પડિયાંપૃથ્વીમાંહે; સુર્પનખાકહેસુતનોવેરી, દિસેછેકો આંહે.
૩૦ સુણોસખીકોયોધોમોટો, મનુષ્યમધ્યેમહાવીર; માટેશામદામ છળ બળ કરી
ઝાલું, મારૂંથઇનેધિર. ૩૧ પહેસોળવરષનીથઇસુંદરી, મુગ્ધાગોરેગાત્ર; તેનારૂપ
ચક્ષાબ્રહ્માદિક, મોહપામેનરમાત્ર. ૩૨ પિનપયોધરકટિકેશરી તન, સુક્ષ્મ કોમળ
ચર્ણ; જઘનસ્થળરંભાભુજકરી, કરચતુરાચંપકવર્ણ. ૩૩ વિધુમુખીમૃખ નય-
ણીચપળા, પહેર્યાચોળાચીર; અલંકારતનમંડિતજોઇને, મુનીવરમુકે ધીર. ૩૪
એમબનિઠણીનેચાલીબાળા, ફરતીવનમોઝાર; સાથેસુંદરસખીયો; બળેપાસેની-
રધાર. ૩૫ તેવતેવડીસખીયોસાથે, ચાલેલટકતીચાલ; ઉરમંડળને કટી કંપાવે,
ઉઘાડેઉદરવિશાળ. ૩૬ એવીથઇ શુરપનખાચાલતી, જુવેદ્રષ્ટે ત્યાંહે; ત્યારે દુર
થકીલક્ષમણનેદીઠા, વિણતાફળવનમાંહે. ૩૭ સ્કંધેભરાવ્યુંકોદંડ, બાંધ્યાકટીયે
ભાથાસાર; ત્યારેશુપનખાયેતેસખીયોને, દેખાડ્યાતેણીવાર. ૩૮ પેલોવીરફરેછે
એણે, માર્યોમારોતન; માટેછળબળકરી પમાડું, એને નીશ્ચે આજ પતન. ૩૯
॥ વલણ ॥ પમાડુંઆજપતનએને, એમકહેભગની રાવણ તણી; એવે લક્ષમણ
પાસેઆવીઊભી. તેનારૂપનીશોભાઅતીઘણી. ૪૦ ઇતી શ્રી રામચરિત્રેસંમત
વાલમીકી નાટકઆરાયાં અરણ્ય કાંડે સંવરાશુર છેદને શુરપનખાં પંચવટયા
ગમનો નામ નવમો અધ્યાય ॥ ૯ ॥ અધ્યાય ૧૦

॥ રાગ બીહાગડો ॥ આવીઆસુરી લક્ષમણ પાસ, ઊભી સનમુખ કરતી
હાસે; હાવભાવકટાક્ષકરેછે. નેત્રકામનેહધરેછે. ૧ મોહપમાડેરાનરસતંત્ર, મયો-
જીયામનમથનામંત્ર; ચંચળકરતીચીરનવરંગ, દેખાડેછેપોતાનું અંગ. ૨ મંદ-
હાસ્યકરીમ્રગનેણ, બોલીલક્ષમણપ્રતેવેણ; હેસમરથરાજકુમાર, હું કરવા ઇચ્છુ
ભરથાર. ૩ હજુહુંછું કુંવારીજાત્ય, ખોળુંછું વરને દીનરાત; ફરૂંજોતી સ્વામીનો
પંથ, મારાજેવોમળ્યોનહીંકંથ. ૪ આજઇશ્વરેમેળવ્યાતમને, પામીહરખ વરો
હવેઅમને; તમયોગ્યજહું છું નાર, માટેપરણોમુને સુખકાર ૫ વીધીયે મેળવ્યા
સંયોગ, ભોગવોમનગમતાભોગ; તેવાંસાંભળીમધુરવચન, મોહપામ્યાનહીંલક્ષ-
મણમન. ૬ છેરામકૃપાનાપાત્ર, વીષયસ્વપ્નેનથીતલમાત્ર; તેનોદેખીસુંદર વેશ,
નવમોહ્યાછેશાક્ષાતશેષ ૭ ઇંદ્રીયજીતજતિછે વીરક્ત, રઘુવીર ચરણઆશક્ત;
કરીવાસનામુળછેદન, તેનુંચંચળનવથાયમન. ૮ જેણેકર્યુંઅમ્રતનુંપાન, તેપીયે

નહળાહળઆન; રવીનેનમનકરેમાધા, પુજીનહીપ્રેતવીષ્ણુ આરાધ્યા. ૯ કોને
ગેરકામગોધન, તેનહોયહરિદ્રીજન; કોનેઆંમણેસુરતરૂલીખ, તેશું કરવાને માગે
ભીખ. ૧૦ નંદનવનનોભ્રમરનિવાસ, નાલેઅરકપુષ્પનીવાસ; એમઆત્મ લાભે
જસંતુષ્ટ, તેનથાયવીષયથીપુષ્ટ. ૧૧ એમલક્ષ્મણસાહસધીર, બોલ્યા વચન બહુ
ગંભીર; શુણસુંદરીસાચીવાત, તું વરવાઇછેસાક્ષાત, ૧૨ મારેવડીલછેઅત્ર, રઘુ-
વીરસીતાશીરછત્ર; તેછેશીવપાર્વતીજેવ, મુજમાતપીતાગુરૂતેવા ૧૩ પેલીપંચ-
વટીમાંરેહેછે, નીજધર્મસદાશીરવહેછે; તેનીઆજ્ઞાવીના ન પરણાય, આ પૃથ્વી
રસાતળજાય. ૧૪ ઉગેપશ્ચીમદીનમણીઆજ, નકરૂંએસાહસકાજ; રામ આજ્ઞા
વનાસતબંધ, તુજસાથેનથાયસંબંધ. ૧૫ તેવાંવચનસુણીતેનાર, આવીપંચવટી
મોઝાર; રહ્યાવનમાંલક્ષ્મણવીર, જતીધર્મધોરીંધ્ર ધિર. ૧૬ સુર્પનખા સખીને
કેહેછે, તેત્રણેજણતોઅહીંરહેછે; હમણાંપ્રપંચકરીનેમળીશું, ત્રણેજણને નીશાયે
ગળીશું. ૧૭ તેવુંકપટવીચારીકરણ, આવીલાગીસિતાને ચરણ; ભાભીજી તમે
કરૂણાલાવો, મનેલક્ષ્મણનેપરણાવો. ૧૮ આજલગીહુંકરણકુમારી, છું કામા-
તુરવીરહદુઃખભારી; માટેશરણતુમારેઆવી, લખ્યોછેમુજએવર ભાવી. ૧૯ હું
કરીશનમારીસેવાય, છું કુળવંતપતીવ્રતાય; તમોસ્ત્રીનીગતીસઉજાણો, તે માટે
દયામુજપરઆણો. ૨૦ મેંમનસાથેવર્યોએહ, છેતેના મનમાં સંદેહ; તેને આજ્ઞા
આપોનિરધાર, કરોઆસ્તીનેઉપકાર. ૨૧ માટેપરણાવોતેવુંજાણી, હું દેરાણી
તમોજેઠાણી; સીતાયેસુણ્યાંતેવાંવચન, ઘણુંમનમાંથયાંનેપ્રસન્ન. ૨૨ ભલીવીધીયે
મેળવીજોડ, એનારૂપવાંષેનથીખોડ; જાનકીએવીનવ્યારામ, સુણોવીનતી પુરણ
કામ. ૨૩ આકન્યાઆવીવરવાકાજ, આપોઆજ્ઞાલક્ષ્મણનેઅજ; મળી આવી
લક્ષ્મણસરખી, એનેદેખીનેહુંઘણુંમન હરખી. ૨૪ મારે ગમત થશે મહારાજ,
કરશેપરીચર્યાકાજ; સુણીવચનહસ્યારગુવીર, છેસવાત્માંશ્યામ શરીર. ૨૫ ચર
અચરપરીક્ષકચીત્ત, છેમાયાચક્રચાળકનિત્યઃ કરતાકરનાપાળક તેહ, તે નીશા-
ચરીઓળખીનેહ. ૨૬ જયમરૂપેપરિક્ષાવચને, વરણાશ્રમતેક્રિયા રચને; જયમ
ભુતદયાયેજ્ઞાન, શબ્દેઉતરેપંડીતમાન. ૨૭ પ્રેમેકરી જણાયે ભક્તિ, સાચો સ્નેહ
હોયઆસક્તિ; દાનેકરીઉદારતાકહેવાય, શુરતાપણુંરણમાં જણાય, ૨૮ નીતિ
લક્ષ્મણેકરીરાજન, એમઆસુરીઓળખીમન; ત્યારે રામ કહે બ નારી, વરશે
લક્ષ્મણતુજનેવિચારી. ૨૯ રામસનમુખધુંવટતાણી, હશીબોલીને વિનતા વાણી;
લાખોઅંકમારાકરમાંહે, વાંચીપરણુશેમુજનેત્યાંહે. ૩૦ રઘુવીરકહે સુણનારી,
મારેએકપત્નિવ્રતભારી; તુજકરનોકરૂંહુંસ્પર્શ, તોજાયેમુજવ્રતઉત્કર્ષ. ૩૧ તુજ
અંષ્ટેલખુંઆજ્ઞાય, ત્યારેઅબળી થઇ અબળાય; લીધી દર્ભશળી નિરધાર, રામે

લખ્યું મધ્યમોઝાર. ૩૨ એરાવણનીભગની પ્રમાણ, સુર્પનખા નિશાચરી જાણ; એનાકરણનાસિકાતેહ; નિશ્ચેછેદનકરશોતેહ. ૩૩ પછીજીવતીમુકશોધીર; સ્ત્રી હત્યાનકરીશોવીર; એવું લખીમોકલીરામ, ચાલીઅબળાજાણ્યું થયું કામ. ૩૪ સુમીત્રીશું ગોલીધીરે, જુવાવાંચ્યાલખ્યું તમવીરે; વાંચ્યાલક્ષમણેઅક્ષરતેહ, ત્યારે નિવરતયોસંદેહ. ૩૫ આવ્યુંઅબળાતુંએકાંત, પરણું તુજનેતજી ભ્રાંત;પેલી સખીયોનેકરીદુર, લેઇઆવ્યાએકાંનેસુર. ૩૬ ચોટલોગ્રહીપૃથ્વીપાડી, ચાંપીચરણ થડ્યાવણું તાડી; કાઢ્યું ખડગ વિદ્યુત સમાન, તેનાં છેદ્યાં નાસિકાને કાંન. ૩૭ ॥ વલણ ॥ નાસિકાછેદીનેનારના, વળીકાપ્યા બન્યો કાનરે; ચીસ પાડીને નાઠી ત્યાંથી, તન થયું ગિરિ સમાનરે ૩૮ ઇતિ શ્રી રામ ચરિત્ર સંમત વાલમિકી નાટક ધારાયાં અરણ્ય કાંડ શુર્પનખાવિરૂપ કર્ણ નામ દશમો અધ્યાય. ॥ ૧૦ ॥

અધ્યાય ૧૧ ॥ રાગ મેવાડો ॥ શુર્પનખાકેરાંકરણ નાસીકા, લક્ષ્મણ છેદ્યાં જ્યારેજી; પ્રચંડરૂપથઈરૂધીરેગળતી, નાઠીનીશાચરી ત્યારેજી. ૧ મનમાં ભય જાણેમારશેમુજને, એવોપામીત્રાસજી, ઉતાવળીનેઆવીઅભાગણી, ખરદુખર નીપાસજી. ૨ વૃત્તાંતસર્વે કહ્યુંપોતાનું. કરવાલાગીરૂદનજી; તમારે કાજ ગઈતી લેવા, એકનારીરૂપરતનજી. ૩ મનુષ્યમધ્યેબેવીરછેબળિયા. પંચવટીમોઝારજી તેણે હાવીગતીમુજકીધિ, તમનેછેધીકારજી. ૪ ખરદુષણ તેવું સમજીને બોલ્યો, મનુસ્ય આપણો અહારજી અસુર ચતુરદશ મોકલીયા, જાઓકરી આ સંહારજી. ૫ તે રાક્ષસ સાથે તેડી, સુર્પનખા આવી ત્યાંયેજી; તેવે સમે લક્ષમજીઆવ્યા, પંચવટીમાંહેજી ૬ ત્યારેજનકસુતાજોઇહસવા લાગ્યાં ક્યાં છે દેરાણીમારીજી; પરણીનેશું ગુસજરાખી, દીયરતમારીનારીજી. ૭ જે કૃત્ય કીધું તેકહ્યું લક્ષમણે, ત્યારેબોલ્યાશ્રીરઘુવીરજી, હવેઅસુરઆવશેયુદ્ધકરવામાટે. તત્પરરેહેજોધીરજી. ૮ તેટલેઅસુરચતુરદશઆવ્યા,શુર્પનખાકેરીસાથજી; ચૌદબાણ મુકીનેતતક્ષણ, માર્યાતેનેરઘુનાથજી. ૯ શુર્પનખાનેહણવાશરકાઢયો, લક્ષમણેજેનીવારજી; ત્યારેરામકેહેહોવીરાતેનો, નવકરશો સંહારજી. ૧૦ જોહશેનિશાચરી તેતો, લાવશેમેલીઅસુરજી; આપણેપણકૃત્યકરવું છે, હણવાનિશીચર ભુરજી. ૧૧ પછેસુર્પનખાનાઠીરોતિઆવી, ખરદુખરનીપાસજી; અરેભાઈહવે નવ કરશો જીવ્યાકેરીઆશજી ૧૨ તેતોનિયમલેઇનેનિકળ્યાવન, કરવાઅસુર સંહારજી; તે શું સુણીનેઉઠ્યાતતક્ષણ, રાક્ષસબળિયાઅપારજી. ૧૩ ખરદુખરનેત્રિશીરા ત્રણે, ચાલ્યાયોદ્ધાજેહજી; સહસ્રચતુર્દશરાક્ષસ સંગે, કરે ગરજના તેહજી. ૧૪ ખરનું મુખતેખર પાજેવું દુખરનું કુબડુવદનજી; ત્રિશિરાનેશીર ત્રણજ મોટાં, ભુધર જેવાતનજી. ૧૫ ત્રણપુત્રછેદુષણકેરા, તેસેનાપતીકહેવાયજી; કપાળીપ્રમાથીને સ્થુળલોચન, નામતેવ,માહાકાયજી- ૧૬ તેસરવેયુદ્ધકરવાચાલ્યા, પંચવટીપાવ

નજી; વિપ્રીતવાયુતેનેસમેવાયો, થયાઘણામાનસુકનજી. ૧૭ જીયારેઅ સંખ્યદળ રઘુપતીયેદીઠું, આવતું જેનીવારજી; ત્યારેલક્ષમણનેકહેલ્લઇસીતાને, જાઓ પરવતમોઝારજી. ૧૮ પછેનકસુતાનેતેડીલક્ષમણ ચઢયા પરવત શિખજી, પંચવટીમાંસજથઇઉભા, પોતેશ્રીજુગદીશજી ૧૯ તેવેસમેત્યાંઅસુરજઆવ્યા, ગ્રહિ ગિરીવરપાષાણજી,શ્રીરામચંદ્રમુકેછેચોદીશ,અમોઘતિક્ષણબાણજી૨૦દારૂણયુદ્ધ થયુંતેવેળા, વઢતાકરીનેખેપજી;વરણવતાંવિસ્તારજપામે,માટેકહ્યુંસંક્ષેપ ૨૧ પછેરાક્ષસ ચઉદસ સ્રસંહાર્યા, રગુપતીયેતેનીવારજી; ત્યારેતેણેસમેત્યાંદુષણપ્ર મારીમારજી. ૨૨ બેશરમુકીરામેવળતા. કાપ્યાતેનાહાથજી; શીરછેદયુંપછેદુખર કેરૂં, સમરથશ્રીરગુનાથજી. ૨૩ ત્યારેત્રણપુત્રતેનાતેઆવ્યા, કરવાપીતાનીપક્ષજી; તેનેશ્રીરગુવીરેમાર્યા, દેખતાંસઉપ્રત્યક્ષજી. ૨૪ પછેત્રીશીરાયે યુદ્ધ અતીઘણું કીધું, જેતંનવરેરઘુવીરજી. સફળમંત્રભણીબાણજમુકે, રણમાંહેરગુવીરજી. ૨૫ એકસ્વામીકારતીકનીઆપેલી જે, સાંગહતીનીરધારજી; તેરામચંદ્રનીઉપરમુકી, નીફળથઇ તેનીવારજી. ૨૬ પછેત્રણબાણમુકીત્રીશીરાનાં, છેદ્યાં ત્રણે શીષજી; ત્યારેબંધુમરણજોઇનેખરધાયો, ધરતોમનમાંરીસજી. ૨૭ તેણેદારૂણયુદ્ધઆરંભ્યું, રાક્ષસમહાબળવંતજી; અશ્રરશસ્રમુકે બહુવીધનાં, છેદેતે ભગવંતજી. ૨૮ કરેગરજનાખરમુખગાઢે, ખળભળિયુંબ્રહ્માંડજી; ધ્રુજ્યાનેસીંધુ ઉછળ્યાં, ગીરીનાંશીખરથયાંખંડજી. ૨૯ જુદ્ધજોવાનેઅમરસહુઆવ્યા, અંતરીક્ષબેશી વીમાનજી; ખરનુંદારૂણજુદ્ધ દેખીને, મારથીમુકેમાનજી. ૩૦ રામનેઅંગઅગસ્તતણુંછે, કવચતેહજી, શક્તીએકમુકીનેરાક્ષસે, છેદીનાંખ્યુંતેહજી. ૩૧ તેનું જોઇસઉદેવજકંપ્યા, અસુરતણુંબળપુરજી; વશીષ્ટદત્તએકબાણહતુંતે, સાંધ્યું રગુપતીસુરજ. ૩૨ તેબાણેખરનુંમસ્તક છેદયું, પડીયો પ્રથ્વી મોઝારજી; પછે શેષ અસુર માર્યારગુવીરે, વરત્યોજયજયેકારજી. ૩૩ દેવદુંદુભીવાગ્યાંનભમાં, જયધુનીચાલીપુરજી;પુષ્પવૃષ્ટીરગુવરનિઉપર, કરતાસરવેસુરજી. ૩૪ રાક્ષસ સરવેમુક્તીપામ્યા, કરયુંદંડકવનપાવનજી; નિર્મળજશવિસ્તર્યો દશેદીશ, દેવ કેહેધનધનજી. ૩૫ જયમશુદ્ધજ્ઞાનેકરીસ્થુળલીંગદેહ, કારણપાવન થાયજી;એમ પાવનકરીપંચવટીમાં, શોભેશ્રીરગુરાયજી. ૩૬ પછેલક્ષમણસીતાઆવીનમીયાં, રઘુપતીકેરેચરણજી; સુમીત્રા સુતનેભુજભરીભેટયા, પોતે અશરણ શરણજી. ૩૭ હવે ચઉદસહસ્રમાં એકઉગરી, રાવણભગનીત્યાંહેજી; તે સુરપનખાંરૂધિરે ગળતી, આવીલંકા માંહેજી, ૩૮ ॥ વલણ ॥ લંકામાં આવીરૂદનકરતિ. જ્યાં બેઠારાવણભુપરે; સભાસરવેવીસમયપામી, જોઇ શુરપનખાનુંરૂપરે. ૩૯ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસંમતવાલમિકીનાટકધારાયાંઅરણ્યકાંડેખરદુષણાદિઅસુરવ-

ધાનામએકાદશા અધ્યાય: ॥ ૧૧ ॥

અધ્યાય ૧૨ ॥ રાગ ધન્યાશ્રી ॥ શુરપનખા કેરૂં જોઈ કુરૂપજી વળતો
પુછે લંકા ભુપજી; કોણે દુઃખ દિધું કહે રાખી ધિરજી, ત્યારે સુરપનખ બો
લીસાંભળવીરજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ વીરસાંભળહું ગઈતિ, દંડકવનમોઝાર; ત્યાંપંચ
વટીમાંઆવીરહ્યાકો, બન્યોરાજકુમાર. ૨ રામલક્ષ્મણનામતેનું, સંગસીતાનાર
ત્રણલોકમાંરૂપએવું, નથીકર્યું કીરતાર. ૩ મેંવિચાર્યું આસુંદરીલેઇજાઊંરાવ
ણકાજ; મુજવીરસુખપામેઘણું, રૂડું શોભેએનું રાજ. ૪ હું તારેકાજેલેવાગઇતી
શુંદરીસુંદરવાન; તારીબેહેનજાણીછેવાંમારાં નાશીકાનેકાન. ૫ મુજપુત્ર શંમર
મારીયો ખરદુખર ત્રીશીરા જેહ; ચૌદસહસ્ત્ર રાક્ષસસંગાથે, રામેમાર્યા તેહ. ૬
દંડકારણ્યમાંવિપ્રસહુકરે, હોમજપતપકાજ ; હવેબ્રાહ્મણનેલેઇઆપશે, તેરામ
તમારૂંરાજ. ૭ ધિકારતારાપરાક્રમને, તુજરાજબુડ્યું આજ; તું છતાંમુજહાવી
ગતિથઇ, લીધીતારીલાજ. ૮ માટેઊઠશું બેશીરહયો,જઇ સાધ્યતારૂં કામ, તેસી
તાલેહરણકરીતો, રાવણતારૂંનામ, ૯ તેવાવચનશુણીરાવણે, વળતો કર્યો મન
વિચાર; કાંઇકપટકરીનેહરીલાવું, રામનીતેનાર. ૧૦ તેવું વિચારીલંકેશ ઊઠયો:
બેઠોરથમોઝાર, મારીચીમામોતપકરેછે, આવ્યોતેનેદ્વાર. ૧૧ પુરવેરઘુપતિશરત
ણી, જેઝપટલાગીઅંગ; ઉડીપડયોસાગરત્રટે. બેઠોથઇમનભંગ. ૧૨ માતુલજાણી
પોતાનો, આવ્યોરાવણત્યાંહે; સનમાનકરીઆસનબેસાડયો, મળિયામાહોમાહે.
૧૩ પછેનમ્રથઇનેમધુરવચને, બોલ્યો રાવણરાય; એક કારજતમસરખું પડયું.
માટેકરોમુજકરૂણાય. ૧૪ પચવટીમાંરહ્યાઆવી, રામલક્ષમણ વીર; તેનેશુર્પન
ખાનાકરણનાશીકા, કરીઆછેદનધીર ૧૫ શંબરઆદેખરદુખર,સહુનાકર્યોસં
હાર; શતરૂઅગ્નિથઇબળશેતે, અસુરવનનિરધાર. ૧૬ તે માટે મામા મ્રગ થઇ
ત્યાં, જાવું હવડાઊઠ ત્યારેરામલખમણઆવશે, મારવાનેતુજપુંઠ. ૧૭ત્યારેહરણ
સિતાનું કરી, હું લઇજઇશલંકામાહે; પછે રામલખમણનેહણીશું, આવશેએત્યાં
હે. તેવાવચનશુણિમારિચબોલ્યો, ધિરજરાખીમન; જયમજાળવાણીમુરખની,
પંડિતકરેછેદન. ૧૯ હેરાવણપુરવેજ્યાગરક્ષણ, કરવા આવ્યાતેહ; ત્યારેવિશ્વામિ
ત્રિસહીતમાર્યા શુબાહુનેતેહ; ૨૦ એકશરેભેદીતાડીકા, એમકર્યું પ્રાક્રમત્યાંહે;
મનેઝપટલાગીશરતણીતે. પડયોઆવીઆંહે. ૨૧ તેવાતસંભારૂંતદા, ભયઉપજે
છેમન; જાણેહવડાંમારશેશરભેદશેમુજતન ૨૨ તેરામનેતું મનુષ્યજાણે, અરેરા
વણ મુઢ; સાક્ષાતતેભગવાનછે, જેનીગતિઅવિગતગુઢ. ૨૩ આદિનારાયણપુરૂષ
પુરાણ, બ્રહ્મમાયાઇશ; પ્રથવીનોભારઉતારવાથયા, પ્રગટ તેજુગદિશ. ૨૪ તુજ
હદેપરત્રંબકપડયું તું, લેઇનેભાગ્યુ તેહ; તુનેજીવતદાનઆપ્યું, ભુલીગયોકેમએહ

રપનું ભુંડુંઇછે તે તણું. ૨૫ાવર કેરૂં આજ; શું ભલું તારૂં થશે રાવણ, એમ કરતાં કાજ. ૨૬ જેને અમૃત અહાર કરાવયો, તેને વિષ કહેઇયે કેમ; નિવાસ રેહવા આપ્યો તેનું, આણિયે વરજ યમ. ૨૭ માટે ધરમ પંથે ચાલીયે, સુણ રાવણ સાચી વાણ; પરનારીનો અભિલાખ કરતાં, જાશે નિશ્ચે પ્રાણ. ૨૮ માટે સદ્વિવેક જ રાખિયે, ગુરૂ વચન ધરિયે મન; કપટ બુધે કરી કોનું, નકરીયે હેલન. ૨૯ વેદના જેઇ પરતણી, ઉપકાર કરીયે સત્ય; સતુ ભુતમાં ભગવંત જોઇયે, તેહ સાચી મત્ય, ૩૦ આ દેહ ક્ષણભંગુર છે, અસ્થિર ભોગ અનેક; માટે પરમારથ માનિયે, કરી સારાસાર વિવેક. ૩૧ જે શંભુ તારા ઇષ્ટ તે પણ ભજે નિત્યે રામ; તો તણી સ્ત્રી જેમાત સમ, શું ઇચ્છે અઘટિત કામ. ૩૨ તે માટે સાંભળ દશાનન, કર મીત્રી રઘુવર સાથ; તુને અભે કરીને થાપશે, મુકશે મસ્તક હાથ. ૩૩ એમ મારિચે કહ્યાં વચન બહુ જે, ગભવી ઘાતરૂ છેદન; મંદ અંધ નિજ અભિમાનથી, એ કંઇ ન સમજ્યો માન. ૩૪ કરી ક્રોધ રાવણ બોલિયો, અરે મુરખ દંભી દુષ્ટ; શું શીખવે છે મુજને, કરી રામ પુષ્ટ. ૩૫ રામનું કેટલું જોર છે, તે મનુષ્ય નશા ભાર; મારૂં કહ્યું જો નહીં કરે તો, મારીશ તુજ નેઠાર. ૩૬ તેમ કહી રાવણે હાથ નાંખ્યો, ખડગ ઉપર જાણ; ત્યારે મારિચી મન કંપિયો, તે મારશે નિરવાણ. ૩૭ તે દુષ્ટ નેહસ્તે કરીને થશે મુજ અવગત્ય; જો રામને હાથે મરૂં તો, મુક્તી પામું સત્ય. ૩૮ તે અરથિ દોષ નવિચારે, વળી અભિમાની જેહ; વળી મુરખ કાંઇ સમજે નહીં, તે અંધ ગણે તેહ, ૩૯ એમ વિચારી મારીચી બોલ્યો, રાવણ સાથ વચન; મારે કારજ કરવું તમારૂં, માટે ચાલો હું રાજન. ૪૦ તેવું કહી બેઠા બન્ને જણ, રથ માંહે તેની વાર; વાયુ વેગે હાંકયો રથ, આવ્યા પંચવટી મોઝાર, ૪૧ રહ્યો રાવણ ગુપ્ત થઇને, વન માં વૃક્ષકુંજની માંહે, પછી મારીચ બે મુખો મ્રગ થઇને, તતક્ષણ આવ્યો ત્યાંહે. ૪૨ સિતાયે વાડી કરી છે, મ્રગ આવ્યો તેને ઠાર; કુંદન જે વિત્વચા ઝળકે, શોભાનો નહીં પાર. ૪૩ મણી જેવા બુટા ઝળકતા બહુ રંગના ના ભાત્ય; ભુલે બ્રહ્મા જોઇ કરતવ, શ્રષ્ટિમાં નહીં તે જાત્ય. ૪૪ એક મુખે ચરતો હરિતત્રણ, બીજે નિહાળે ચોપાસ; તે સિતાયે દીઠા તદા, ત્યારે પકયો મોહને પાસ. ૪૫ તે જકત જનુનિ અંબિકા જે, ઇંદિરા ગુણખાણ; તે મોહ પામે નહિ કદા. કરે મનુષ્ય લીલા જાણ. ૪૬ તે માટે શ્રોતાજન સુણો, નવ કરશો તે સંદેહ; જાણી જોઇને જાનકી, આચરે લીલા એહ. ૪૭ મરગ દેખી મોહયા જાનકી, તેની ત્વચા અતિ સુકુમાર; તેનિ કરાવું કંચુકી; મુજ અંગ શોભે સાર. ૪૮ તેવું વિચારી રઘુનાથ પ્રત્યે, વદે સીતા વાણ, મહારાજ આ મ્રગ જુવો, ત્વચા કનક પ્રમાણ. ૪૯ ॥ વલણ ॥ ત્વચા કનક ના જેવિ એની, બુટા મણિ સમાન રે; માટે એ મ્રગ મારી કંચુકી, મુજને શીવડાવો ભગવાન રે. ૫૦ ॥ ઇતિશ્રી રામચરિત્ર સમંત વાલ્મિકી નાટક ધારાયાં અરણ્યકાંડે રાવણસ્ય મારીચેન સહ પંચવટ્યાશ્રમ પ્રતિગમનો નામ દ્વાદશો અધ્યાય ॥૧૨॥

અધ્યાય ૧૩. રાગ ગરબાની દેશી રૂપજોઇરઢલાગીરામને,સાવજસુંદર વાનજી; જનકનંદનીકહેરઘુપતિને, સુણીયેશ્રીભગવાન, મ્રગનેમારોજી. ૧ત્વચા રૂપાળીબુટાચાળીજાંગે, કુંદનમણીજડિયાજી; વિધિવિશ્વાકર્માંજોઇનેભુલે, એની સ્રિષ્ટિમાંનથીનિમડિયા, મ્રગને. ૨ ઉઠોસ્વામિવિલંબનકરશો, હેલામાંહણીઆ-વોજી; એમ્રગચર્મલાવીનેમુજને, કાંચલડીશીવડાવો; મગને. ૩ ત્યારેરઘુપતિકહે તમોસુંદરી; એશીબોલ્યાંવાણી;એચર્મનીચોળીકોણુજપેહેરે,વાતવિચારોરાણી; વાતવિચારોજી. ૪ આવોરૂપાળોમ્રગકેમહણીયે, કંચનજેવીકાયાજી; એમિથ્યા રૂપનેજોઇમોહપામ્યા, શીલાગીતમનેમાયા. વાત૦૫ સ્વામીમાયામોહમુંજનેનથી સ્વપ્ને, હઠનથીકરતીકાલીજી; હુંજાણું તમારૂ હેતછેકેવું, તમનેકેવિહું વહાલી; મ્રગને૦ ૬ મહારાજજન્મમધ્યેનથીમેંમરગદીઠો;સ્આવોરૂપાળોરંગેજી; એનાચર્મ તણીચોળીશીવડાવોમારેઅંગેમ્રગને૦ ૭ અરેજનકસુતારથાંગેલાંકાઢો, એ ચર્મ તણીશીચોળીજી; આપણેઅવધપુરીમાંજાશું, ત્યારેસરવેકરશેઠઠોળી.વાત૦ ૮ વિનાઅપરાધેરત્નસરિખું, સરીખું સાવજકેમહણીજી; દયારાખીયેપ્રાણી ઉપર, સહુ...માગણીયે. વાત૦૯ આવડીદયાહતીમનમાંત્યારેચતુપભાણસીહર્યાંજી શાચાધાયેસુબાહુતાડીકા,આદેનીશાચરઆર્યા.મરગને૦૧૦સુંદરનારીવરવા આવી,તેનોશોહતોવાંકજી;તનારીનાકરનનાશીકાછેદ્યાંઆડેઆંક.મ્રગને૦૧૧ અરે રા-માતેરાવણનીભગની,આવિતીકરવાવીઘનજી;કપટજાણ્યું તેનાઅંકરનું માટેઅંગ કરચ્છેદતવાત૧૨સુબાહુંતાડીકાઆદેઅસુરતે,વીપ્રનેકરતાવિઘનનિત્યઉઠીમુની વરને પીડે,માટેપમાડ્યાપતન,વાત૧૩એવોધર્મવીચારીહણ્યાછેઅસુરને તામરગ ચાક્ષત્રીનોધર્મજી;ત્યારેતેનેમારતાંઅંતરમશાનો,કોણુનીંદેકરતાંએકર્મ.મરગને૧૪ સ્વઇચ્છાયેથીમરગયાકરતાં, અનેકમારી આવોજી;રમારીસારૂએકમગનેમારતાં, મોટીદયામનલાવો. મરગને૦૧૫ અરેબાળાએવું શુંબોલો; હું એકપત્નિવ્રત કહાવું જી; જોઅંતરહોયતોવનમાસાથે, શીદતેડીનેલાવું. ૧૬ આવડી હઠનવ કરીયે, થોડામાંછેસહગુણસદાહજી; આપણે ગેરશીન્યુનછે રાણી, એચર્મ ઉપરશોમોહ, વાત૦ ૧૭ વરસચતુરદશમાંહવેસ્નામિ, છેબાકીથોડાદીનઆંહેજી; ત્યારપુઠે એ કુંચુકીપહેરી, મારેજાવું અવધ પુરમાંહે.મરગને૦ ૧૮ તેમાટેમનોરથ પુરોમારા, સ્વામીવીચારીમનજી; એકહ્યુનહીકરોત્યારેહું, હવડાપાડીશમારૂતન. મ્રગને૧૯ એવો હઠલઇબેઠાસીત.જી, કરવાનેલાગ્યાંરૂદનજી; ત્યારેઆશ્વાસનકરી ધીરજઆ-પી સમરપ્યાં સ્નેહ વચન મ્રગને૦ ૨૦ સીતાનું કારજકરવાને થયા, સત્વર શ્રી રણુધીરજી; આગલ્યુ ભવીષ્યવીચારીપોતે, ઉઠ્યાશ્રીરગુવર. મ્રગને૦ ૨૧ાાવલ-ણુ ાાઉઠ્યાશ્રીરગુવર, પોતેસત્વરથઇતેણિવારરે; ધનુષ્યબાણુ ગ્રહિકરવીષે, પછે ચાલ્યાજુગ્દાધારરે. ૨૩ ાા ઇતીશ્રીરામચરીત્રસંમતવાલમીકીનાટક ધારાયાં અ-

રણ્યકાંડેમારીચસ્યમ્રગરૂપંદ્દષ્ટવાજાનકીમાહાવીર્ભાવોનામત્રયોદશોઅધ્યાયઃ ૧૩

અધ્યાય ॥ ૧૪ ॥ જાનકીજીનુવચનપાળવાઊઠયા,પુરણબ્રહ્મ; આગળકામજેકરવુંપોતાને, તે કોઇ ન જાણેમર્મ ૧ લક્ષમણને કેહે સાચવજો, સીતાને આણેઠાર; સાવધાનથઇરેહેજોવીરા, અસુરફરેછેઅપાર ૨ તેવુંકહીકોદંડચઢાવ્યું, શરકીધોસંધાણ; મરગનેમારવાચાલ્યાતતક્ષણ, પોતેપુરૂપપુરાણ. ૩ રામને દેખીને મ્રગ નાઠો, પુંઠળ રગુવર જાય; ગૌતમ કેરેપુરૂવભાગે; તે ઊપકંઠ ભોગે. પળાય. ૪ એનીલકંઠભોગેન્દ્રવીજધર, વિધીઆદેસુરતેહ; તેનાચર્ણ તણી રજ ઇચ્છેસરવે, પોતેઇશ્વરતેહ, ૫ છેપદરરજાકુશધ્વજમંડીત; સકળતીરથનું ધામ; તેપ્રભુમાયાપ્રગનાપુઠળ, ફરતાઠામોઠામ. ૬ પછે દુરજઇને બાણજમુકયું, માર્યો મ્રગનેત્યાંહે; ત્યારેવચંડદેહથયોરાક્ષસનો, પડયોપ્રથ્વીમાંહે. ૭ તેનાઅંગથીતેજ નીકળ્યું, ચૈન્યઆતમજેહ, રગુપતીમુખમાંહેપ્રવેશ્યું, મુક્તીપામ્યો તેહ. ૮ જે ગતિપામેવીરકતયોગી, કરતાજપતપધ્યાન; તેગતી આપીસેજે અસુરને, તેવા શ્રીભગવાન. ૯ પરમદયાળકૃપાનિધીકેશવ,વીશ્વનાપ્રાથઆધાર; તેવાપ્રભુનેભજે નહીંતિજન,તેનેછેધીકાર.૧૦ તેપ્રકારેશ્રીરગુવીરે, મરગમાર્યોતેઠાર; પછેશ્રમીતથઇ થઇએકપીંપળાહેઠળ, બેઠાંજુગદાધાર. ૧૧ હવેપંચવટીમાંરહ્યાંછે સીતા, પર્ણકુટીમાં જયાંહ; લક્ષમણબારણેરક્ષાકરતા, ધનુષબાણગ્રહીત્યાંહ, ૧૨જેમશાન્તી નીરક્ષાજ્ઞાનકરે, સદબુદ્ધી કરેવીવેક, તેમલક્ષમણજીસાચવતા, જેનેમોટીટેક. ૧૩ ત્યારેરાવણેજાણ્યુંરામગયાપણ, લક્ષમણછેઆશ્રમ; માટેકપટકરીનેકાઢું અહીંથી કારજથાયેજયમ.૧૪ પછેરામનાજેવોસ્વરકાઢીને રાવણેપાડીચીશ; હું મહાસંકટ પડયોછું. માટેધાજેલક્ષમણવીર, ૧૫ તેસીતાયેસાંભળ્યુંત્યારે, પડયોમનમાંશોક આકળવીકળથઇબોલ્યાં, જાણ્યાદુખીયાપુન્યશ્લોક, ૧૬ અરેદીયરજીજાવોઉતાવળા, હાંકમારેતમવિર; કાંઇઅસુરતણા સંકટમાંઆવ્યા, દુખીયાહશેરગુવીર; ૧૭ ભાઇવીનાકોણજદુખભાગે, રણમાંજઇનેઆજ; માટેજાવોઉતાવળાઆળસ મુકી, કરોબંધુનુકાજ.૧૮ રગેબંધુનેમીત્ર શંકટે,વૃદ્ધપણામાંનાર;વીષમકાળમાં પુત્રપીતાને, સંભાળેનીરધાર. ૧૯ તેમાટેવહારેજાઓલક્ષમણ, અસુરેવીટયાતમવીર; એમસીતાગભરાઇગયાંનેમુકીમનનીધીર. ૨૦ ત્યારેલક્ષમણકેહેસીતજી સુણોકાંઇ, તેછેકપટવચન; બાકીસંકટમાંરઘુવીરનઆવે, સાચુમાનજોમન. ૨૧ તે સચરાચરનેબીજરૂપવળી, સ્વામીનીયંતાએવ; કોટીબ્રહ્માંપતીતેરગુવર, સરવેદેવનાદેવ. ૨૨ જેનીકટાક્ષેકાળજકંપે. લોકપતીમાનેત્રાસ; તે પ્રભુ સંકટમાં નવઆવે, કલ્પાંતેઅવીનાશ.૨૩જોસુરજઅકળાયેઅધારે,વન્હીનેવ્યાપેશીત;આ જગતજોભક્ષણકરેકાળને, તેમથાયેવીપ્રીત. ૨૪ પણસંકટમાંતવઆવે રગુપતી,

અમોલખાળમહીમાય; અસુરતણીકાંઈમાયાહશેમાટે, ભયતર ધરશો માય. ૨૫
ત્યારેસીતાકેહનથીમાયાઅસુરની, મેઓળખ્યો તેમનોસાદ; તમોજાવોઉતાવળા
આળસમુકી, પોકારેછેઆરતનાદ ૨૬ ત્યારે લક્ષમણકેહેમેંનવજવાયે, મંનેસોપી
ગયા છેરામ; કોઅસુરઆવીહરિજાયતમને, વીઘ્ન કરે આ ઠામ. ૨૭ ત્યારે ક્રોધ
કરીનેસીતાકેહછે, જોયું તમારૂં હેત;તમોબંધવનું શું કુઇછોછો, અંતર કપટસમેત.
૨૮ તેવાંઅઘટીતવચનસીતાયેકહ્યાં, ઘણાંવાંકાંતીક્ષણજાણ; તે બાણ જેવાં લ-
ક્ષમણનેવાગ્યાં, જાણેજાયેપ્રાણ.૨૯હૃદયભેદાયું લક્ષમણનું જાણે, તમ શસ્ત્રનાઘાય;
તનનીસ્તેજથયું તેનીવેળા, મનમાંથઇપિડાય૩૦પછીગદગદકંઠેકર જોડીને, બોલ્યા
વાણ; અરેજાનકીતેશું બોલ્યા, અઘટિતવચનપ્રમાણ ૩૧ મેં તોયથાસ્થવંતકહી
નથી, બોલ્યોકાંઇઅન્યાય; તેના સાક્ષીપંચભુતનેસુરજ, સાંભળોસાચુમાય. ૩૨
તમોમાતહું પુત્રતું મારો તેવું જાણુંછું મન; ઇશ્વરરજાણીહું સેવાકરૂં, નથીકપટથી
વાતસ્વપન ૩૩ પણ તમનેકેહેવાંનઘટે, એવાંમરવચન; શું કરૂં રામનથીજોપાસે
નીકરમુકુંતન ૩૪ તેવુકહીલક્ષમણનીઆંખે, ચાલ્યાઆંસુધાર; પછેમઢિનીપુંઠ
ળલિકજતાણી, ધનુષતણીતેનિવાર. ૩૫ અરેજાનકીઅમો આવ્યા વિન, જોતમો
નિકળોબહાર; તોરામચંદ્રનિઆણછેતમને, સત્યવચનનિરધાર. ૩૬ અમોઆ-
વ્યાવિનઆણઓળંગી, મઢિમાંપેસેજેહ; તોબળીનેભસ્મથ જોને પ્રાજ્ઞાનીસ્ચેકરું
કહુંછુંતેહ. ૩૭ એમઆણદેઇને ચાલ્યા લક્ષમણ, મળવાને રઘુવીર; સીતાજીના
વચનસાંભળે, નેત્રમાંઆવેનીર. ૩૮ શ્રુતિઆધારેસ્વરૂપખોળવા, સંતપ્રવેશે જે-
મ; સંસારતાપેજીવતપ્યોજાય, સાંતગુરૂનેઆશ્રમ. ૩૯ જેમંત્રષાવંત જાન્હવી
જળઉપર, પિતાતતક્ષણજાય; તેમરામનિપાશેલક્ષમણ આવે, સત્વરપંથ પળાય.
૪૦ રામનાંપગલાંધ્વજાંકુશમંડીત, પડ્યાપૃથવિમાંહે; તેપગલાંજોતાંલક્ષ્મણ આ-
વ્યા, રઘુપતીબેઠાજ્યાંહે. ૪૧ અશ્વસ્થહેઠળબેઠા છે, મનમોહન સુંદર સ્યામ;
ત્યાંરેકંજસમુકરમાયું દીઠું લક્ષમણનું મુખરામ, ૪૨ ભાભીસુમીત્રિયે જઇ સત્વર
મુકયું, રામનેચરણેશિશ; ભાઇશિતાનેએકલીનેએકઘીમુકી; તું કેમ આવ્યો આ
દિશ, ૪૩ ત્યારેલક્ષમણજીનેરડવું આવ્યું, ચાલીઆંસુધાર; મહારાજ મુજને દુ-
ખથયું જાણે, દેહતણું આવાર. ૪૪ કોઅસુરે હાંકજ મારી વનમાં, લેઇને મારૂં
નામ;તેસાદસુણીનેસીતાયેમુજને,મોકલ્યોઆણેઠામ.૪૫વળિવચનબાણમાર્યાં છે
મુજનેભેદાયું સહુઅંગ; કહેવાયનહિએવાણિજાણે, માણતણું શીરંગ. ૪૬ પછે
લક્ષમણજીનેરૂદેચાંપી, આપીધીરજશ્રીરઘુવીર; એવાંસ્ત્રિયોનાંમન અથિર હોય,
માટે દુખનવધરીયેધીર. ૪૭ પુન્યપવિત્રછોબંધવમારા, શોકસમાવો સર્વ; હું
જાણું છું તમનેનથીસ્વપ્ને, મોહકામમદગર્વ. ૪૮ એમસમાધાનલક્ષ્મણનું કરીને,

નેકઉચાશ્રીરગુનાથ. પંચવટીભણીચાલ્યાપોતે, ગ્રહિલક્ષમણનોહાથ. ૪૯ ॥ વ-
લણ ॥ લક્ષમણકેરોહાથઝાલી, રઘુપતીઆશ્રમજાયરે; હવેપંચવટીમાં રાવણઆ
વ્યો, મુનિકહું કથાયરે. ૫૦ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમિકીનાટકધારાયાં
અરણ્યકાંડે માયામૃગંહત્વાસીતાપાદુર્વચનાદાગતેનલક્ષમણેતસહરામચંદ્રસમા
ગમોનામચતુર્દશોઅધ્યાય. ॥ ૧૪ ॥

અધ્યાય ૧૫. ॥ રાગસામેરી ॥ જ્યારેપંચવટીથીનિકળ્યા, ચાલ્યા પન્નગ
ભુપ; ત્યારેદશાનનત્યાંઆવ્યો, ધરીજોગીકેરૂરૂપ ૧ શેલીશીંગીપાવડી, શીર જ
ટાઝોળીસંગ; જેમહોયયોગીનીરંજની, તેમધરાવિભુતિઅંગ. ૨ તેણું કપટકરી
ને આવ્યો, મનહરણકરવાચાહ; જયમચંદ્રમંડળજાનકીને, આવેગ્રેહ વારાહ. ૩
જયમદરણીગ્રેહેંન્યાગ્રઆવે, અગ્નિપાસપતંગ; ચારવાકજ્યમવેદાંત આગળ, ગરૂ
ડપાસપનંગ. ૪ જયમશિવનીપાસેકામઆવે, ભસ્મથાવાનેહ; તેમજાનકીનિ પા
સેઆવ્યો, પાપીરાવણએહ. ૫ તેસીતાજીનું રૂપદીઠું, રાવણે તેનીવાર; ત્રઇલોક
માંએવુંનથી, કોટીરતીઅવતાર, ૬ હવેદેવસરવેગુપ્તરૂપે. રહ્યા નભમાં જોય; તે
પરસ્પરવાતોકરેહવે, રાવણકુળક્ષયહોય. ૭ એણેઆદીશક્તિમાતઉપર, કરી કુદ્ર
ષ્ટીજાણ; માટેઆજથીરાવણનેબેડી; અવદશાનીરવાણ. ૮ કામધેનુનાઅભીલા
ખથી, ક્ષયપામ્યોસહસ્ત્રાર્જુન; થયોભસ્મજાલંધરતથા, ધર્યુંપારવતીપર મન. ૯
હવેરાવણઆવીબોલિયો; વૈદેહીપ્રત્યેવાણ; આવનમાંતુંએકલીસ્ત્રી, સ્વામી તારો
કોણ. ૧૦ ત્યારેસીતાવચનતાંબોલ્યાં, સુણોમહાપુરૂષમતીધીર, કાકુસ્થપુર અયો-
ધ્યામમ. સ્વામિશ્રીરઘુવીર. ૧૧ ચંડાશનુંકોદંડખંડી, વર્યામજનેરામદશાનનનો
દર્પહરીયો, એનાપુરણકામ. ૧૨ તેમપ્રભુનિહું સુંદરીછું, જનકતનયાજાણ; પાળ
વાપિતુવચનઆવ્યાં, વનવિષેપરમાણ. ૧૩ જેણેહણ્યાસુબાહુતાડિકા, ખર દુખ
રત્રિશીરાજેહ; વિરૂપકીધિશુર્પનખાતે; એવાસમરથતેહ. ૧૪ હવે રાવણકુંભક
રણતણોકરી, કુળસહિતનિપાત; અવધપુરમાંપછેજઇશું, સુણોજોગીવાત. ૧૫
માટેએકક્ષણબેસોતમો, આવશેહમણાંરામ; અતીથ્યપુજનતમારૂંકરશે, યથામ-
તીઅભીરામ. ૧૬ત્યારેરાવણકહેહોસુંદરી,તું એકલીછેઆંહે;કોહરણકરીજાશેતને,
ફરેઅસુરઅતિવનમાંહે. ૧૭ જાનકીકહેતું નથીજોગી, કપટીદીસેકોય; તું વચન
બોલેછળતણાં, વળીકપટદ્રષ્ટેજોય ૧૮ સુણીકહેરાવણઅરે હરહર, હું અતિથી
આજ; હું ભુખ્યોછું કાંઇઆપ્યભીક્ષા, થાયમારૂં કાજ. ૧૯ તેસમેસુરસહુ ગુપ્તરૂપે
રહ્યાઅંતરીક્ષજેહ; વીનયવચનકહેતાજાનકીને; સ્તુતીકરતાતેહ. ૨૦ હેજગત-
જનુનીજાઓતમો, લંકાંવીષેનીરધાર; બંધછોડોઅમારા. કરોરાવણ કુળ સંહાર
૨૧ જોસ્પર્શકરશે તમારો. થશે ભસ્મરાવણ ભુપ; માટે ગુપ્ત રૂપ કરો તમારૂં,

ધરોછાયારૂપ. ૨૨ તમારેમીષેઆવશે, રગુવીરલંકામાંહે; ત્યારેઅસુરકુળસંહાર શે, માટેજાઓસત્વરત્યાંહે. ૨૩ પછેસુરતણીસાખેકરી, કર્યુંગુપ્તરૂપઅનુપ; કારજ કરવાદેવનું, તવધાર્યુંછાયારૂપ, ૨૪ ફળલેઇકરમાંજાનકી, આપવા આવ્યા ત્યાંહે: કરઆવ્યોરેખાબારણે, તવરાવણેગ્રહિમાંહે ૨૫ કરગ્રહીલીધાં જાનકી, અંતરી ક્ષતેણીવાર; રાવણેરૂપપ્રગટકર્યું, તવહવોહાહાર. ૨૬ સીતાને રથમાં બેસાડયાં, પોતેબેઠોમાંહે; ઉતાવળોરથહાંકીયો, પછેવાયુનેગેત્યાંહે. ૨૭ ભયભીતથઈને જા કની, કરતાંઘણું આક્રંદ; નેત્ર આંસુધાર ચાલે, પડયા અસુરને ફંદ. ૨૮ રૂદન સુણીતણું, વનપક્ષીતરૂવરરોય; ભયપામીનાઠા મુનીસહુ, ઉભારહ્યા નહિ કોય. ૨૯ રૂદનકરતાંજાયસીતાઆરતનાદઅપાર; હેરામલક્ષ્મણવનુરધર, ધાઓ મારિ વહાર. ૩૦ સીતાવિચારેમનવીષેજે, કરમકીધું આપ; મેંલક્ષ્મણનેકુવચનકહ્યાંતે, લાગ્યુંમુજનેપાપ. ૩૧ કોઇકરશેછળસાધુપુરૂષને, કેહેસેકુવચનજેહ; ઘણું દુ:ખ ભોગવસેઅહીં, પછીનરકપડસેતેહ. ૩૨ એમરૂદનકરતાં જાય સીતા, રટે રસનાં રામ; રથહાંકીરાવણજાયછે. દક્ષીણદીશાઅભીરામ.૩૩ ॥ વલણ ॥દક્ષીણદીશા- યેજાયરાવણ: આણીમન ઉન્માદરે: એ વેજટાયુએ સાંભળ્યો, સીતાનો આરત નાદરે. ૩૪॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાંઅરણ્યકાંડરાવણેન પંચવટયાશ્રમાતસીતાહર્ણનામ પંચદસો અધ્યાય. ૧૫ ॥

અધ્યાય ૧૬॥રાગધનાશ્રી॥સીતાકરતાંવીવિધવિલાપજી,સુણીજટાયુનેથયોપરી તાપજી; ધાઇનેઆવ્યોતેપક્ષીરાજજી, કેમજાયપાપીકરી વીપ્રીત કાજજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ કરીકાજવિપ્રીતજાયછે, અલ્યાઉભોરેહેમંદ; કરીહરણ રગુવરની પ્રીયા, જયમગ્રહેરાહુચંદ્ર. ૨ બ્રહ્મવંશમાંચંડાળપ્રગટયો, આચરણઉત્તમ શ્રંચ, દીપક થકીજયમથાયકાજળ, તેવોપ્રગટયોતુંય. ૩ ધીકડહાપણતાહરૂ, તપતેજબળ ધી- કાર; તેવાંવચનપંખીનાંસુણી, મુકયાંરાવણેબાણઅપાર. ૪ ચંચુવડેતેબાણ કા પ્યાં, ગાજીયોદ્વીજરાજ; પછેરાવણનોરથભાગીનાખ્યો, કરયું એવું કાજે. ૫ ચું- ટીનાંખ્યુંચંચુયેકરી, શારથીનું શીષ; દશમુગટલઇરાવણ તણા, કર્યા ચુરણ તે ધરીરીસ, ૬ અલંકારતોડયાઅંગથી, વળીફાડીનાંખ્યાવસ્ત્ર; એમ રાવણને અક ળાવ્યો. ભાગીનાખ્યાસરવેશસ્ત્ર. ૭ તેમયુદ્ધઘણું કર્યુંજટાયુયે; આણીઅંતરરીસ: કોચીનાંખાચંચુયેકરી, રાવણનાંદશશીષ. ૮ ઘણીધારાચાલીરૂધિરની વળી અંગ થઇપીડાય; પછેરાવણનાઠોનગ્નથઇને, મુકીનેસીતાય, ૯ પછેઆગળ જઇ ઉભો રહીને, વીચારેમનસાથ; અપકીરતિથાસેમારી. જીત્યોપક્ષીયેલંકાનાથ. ૧૦ ત્યા રેજટાયુનેકેહેરાવણતુજ, મરણકેમથાયજાણ. જોસાચુનવકેહેતોતને છે, રામ કેરી આણ. ૧૧ તેઆણમાનીપંખીબોલ્યો,વચનસુણીનેકર્ણ; જ્યારેપાંખઉપડીમારી

ત્યારેનાશચેપામુંમર્ણ ૧૨ એવું સાંભળીનેરાવણધાયો, કરીક્રોધઅપાર; તેણેજટા
યુનેઝાલ્યોત્યારે, થયોહાહાકાર. ૧૩ પછેપાંખોઝાલીવીશકરશું, ફાંશીનાખીત્યાહે
ઘણું રૂધીરચાલ્યું અંગથી, પડયો વીકળ પૃથ્વી માહે ૧૪ પછી રાવણ ચાલ્યો
ત્યાંથકીસીતાચઢાવીસ્કંધ; અવાચકથઇપડયોપંખી, છુટયાદેહનાબંધ. ૧૫ શી
તાયેવ્રણોસોકરીયો, જટાયુનોજાણ; શ્રીરામમળતાંલગી ખરા, રહેજ્યોપંખીપ્રાણ
૧૬ દેહત્યાગીયોમુજઅરથમાટે, થજોતુજકલ્યાણ; કહેતાંત્યાંએમ જાનકી, માટે
રહ્યાએનાપ્રાણ. ૧૭ આકાશમારગલેઇચાલ્યો, રૂવેશીતાત્યાંહે; માતંગપરવતઉપર
બેઠા,પાંચવાનરજ્યાંહે, ૧૮ નળનીળજાંબુવાન સુગ્રીવ,પંચમાહનુમંત; વીલાપ
શુણી શીતા તણો, તેથાય છે દુખવંત. ૧૯ તેકપીને જોઇજાનકીયેભુષણનાંખ્યાં
ત્યાંહે; ચીરકેરોપદરફાડી, નાખ્યોપરવતમાંહે. ૨૦ પછે રાવણને જોઇ કોપિયા,
હનુમંતતેનીવાર; જેનોમહિમા વ્યાસ વાલમિકે, વખાણ્યો છે અપાર. ૨૧ કપિ
રૂદ્રનોઅવતારજેકુચો, ગદાગ્રહીનેહાથ; હનુમંતેઆવીનેકર્યું, ઘણું યુદ્ધ રાવણસાથ.
૨૨ ત્યારેહાર્યોરાવણમાયાકીધી, થયોઅંતરધ્યાન; રાવણનેદીઠોનહીં ત્યારે, પાછા
વળ્યાહનુમાન. ૨૩ પછેઆભુષણશીતાતણાં, બાંધિયાપાલવમાંહે; રૂષિમુખપરવત
દાટિયા, હનુમંતજીયેત્યાંહે. ૨૪ હવેલંકામાંલેઇ આવિયો, જાનકીને અધવંત;
ઘણીપ્રાર્થનાકરીસીતાનીતેણે, બેસાડીએકાંત. ૨૫ હુંતનેપટરાણી કરૂં, તું મને
ભજહોનાર; એમકાલાવાલાંઘણાંકર્યાં, રાવણરહીતવિચાર. ૨૬ નથીશતોઆગ્રહ
સ્પર્શનો, છેશ્રાપનોભયમન; તેરામરાવણ એક છે, સુણ સિતા મુજ વચન. ૨૭
એમોગ્યનાજણછુંએકરાશી, નથીકાંઇયેભેદ; મારીઅવગુનાશાને કરે, માટે મને
વરતું વેદ. ૨૮ ચિત્રાનક્ષત્રમાંરામપરણ્યા, હુંહરી લાવ્યો સત્ય; ચિત્રા નક્ષત્રને
તુળારાશી, એકછેએમતથ્ય. ૨૯ માટેભામનીમુજનેભજો, હું બળિયો રાવણરાય;
તેવાંવચનસુણીરાવણતણાં, પછેબોલિયાંસીતાય. ૩૦ અરેમુરખરાવણમંદબુદ્ધિ,
મલિનતસ્કરઅંધપતંગજેમદીપનેમળવાતેમહ્યછેસંબંધ. ૩૧ અહયારામરાવણ
એકરૂપે, જાણેછેતુંજેહ; બેએકરાશીગણેછેજયમ, વાયસનેવિનતેહ, ૩૨ સંગાલને
સીંહએકરાશી પણઆવેકેમસમાન; તરણીતમનેમેરૂમરચક, સુધાનેસુરાપાન. ૩૩
હરીદ્રહાતારકુરકટ, કુંજરાશીએક, કાશી નેવળીકર્મનાસા, હરખ હાણ વિશેક.
૩૪ કપટાનેકમળાસનજેવો, કુબડાનેકામ; સમાનએવા જાણજે, તું રાવણને એ
રામ. ૩૫ અલ્યાકામેજીત્યું સર્વનેપણ; બાળિયોશીવનાથ; દહનઅગ્નીકરેબહુ પણ,
નચાલેવનસાથ. ૩૬ અલ્યાગાંજેછેતું સર્વને, નવકરીશમુક્રીશમું જશું આગ; ક્ષણ
માંહેથઇશભષ્મબળીમુનેસ્પર્શતાંતત્કાળ૩૭ શ્રીરામલક્ષ્મણઆવશેથોડાદીવસમા
જાણ; કુળસહિતતુજસઘારકરશે, કહુંસત્યપ્રમાણ. ૩૮ તેવાંવચનસુણીસીતાતણાં,

મનવિનાઈંદ્રશશીશ; ભાવીહશેતેવ તબનશે, જેહકરંગેઇશ. ૩૯ પછેઅશોકવાડી માંહેરાખ્યાં, સીતાનેતેનીવાર; એક રાક્ષસી ત્રિજટા નામે, પાસે મુકી સાર. ૪૦ રાવણેતનેશિખવી, તં મુળીરહેજે સંગ; વળીસીતાને સમજાવજે, જેમ કરે મારો સંગ. ૪૧ ચોકીકરવાજાનકીની, મુકિયા રખવાળ; પાંચ કોટી નીશાચર મહા, અશ્વમતનુવિકાળ. ૪૨ અનેકબી જીરાક્ષસી, બીહીવરાવતી નીત્ય મેવ; તે મધ્યે ત્રિજટાવિવેકીછે, કરેસીતાનીસેવ. ૪૩ પછેસીતાજીયેઅવધપુરની, કહી સરવે રીત્ય; તેથીરજઆપેજાનકીને, થઇપરસ્પરમિત્ય. ૪૪ બાઇકાલરઘુપતીઆવશે, મુકાવશેકરીયુદ્ધ; માટેચીંતાનવાકરશોતમે, નિજઠામરાખોશુધ. ૪૫ એમ અશોક વનમાંરહ્યાંસીતા, રટે રસનારામ; હવેદંડકવનમાંરઘુપતિ, કરતાહવાશું કામ. ૪૬

॥ વલણ ॥ કરતાહવાશું રાઘલક્ષમણ, આવ્યામૃગમારીકરી. કહે દાસ ગીરીધર સહુભાવધરીને, શ્રોતાજનબોલોશ્રી હરી. ૪૭ ॥ ઇતિ શ્રી રામ ચરિતરે શ્રીમત વાલ્મિકી નાટક ધારાયાં અરણ્ય કાંડે જટાયું સંજીત્વા સીતા હરણે અશોક વનાગમનં નામ સોલમો અધ્યાય: ॥ ૧૬ ॥

અધ્યાય૧૭ રાગવેરાડી મૃગનેમારીકરીરે, આશ્રમઆવેછેદશરથતન; કુલાહલપંખીકરેરે, મારગેથાયછેમાનશુકન. ૧ લક્ષમણનેરામકહેરે, ભાઇકાંઇવિપરીતદિસેવાત; હું જાણું કાંઇવિઘ્નથયુંરે, આશ્રમમાંનથીજનકનીજાત. ૨ એમ કહેતાંરઘુપતિરે, આવ્યાપંચવટીમોઝાર; સુનીપડીપરણકુટીરે, નવદીઠાં સીતા નાર. ૩ જેમ દેહ પ્રાણવિનારે, ઉદકવિનાસરશોભેજેમ; મુખનાસીકાવિનારે, ફળવિણતરૂવર દીસે તેમ. ૪ એમસીતાવીનાગુફારે, રામસુનીદીઠીતેણીવાર; મુનિસહુનાશી ગયારે, દિસાઓ શુન્યથઇનિરધાર. ૫ ત્યારેરામવ્યાકુળથયારે, આંખેચાલી આંસુધાર; હોલક્ષમણસાચું કહેરે, કયાંછેજનકસુતાસકુમાર. ૬ એવું કહીધરણીઢળ્યારે, મુરછાખાઇનેશ્રીરઘુવીર; લક્ષમણજીયેબેઠાકર્યારે, આંસુલુછેનેઆપેધિર. ૭ હેસીતા સીતાકરેરે, વિલપેછેએમરઘુકુળદિપ; રૂદનકરેઘણુંરે, નવદેખેસીતાનેનેત્રસમીપ. ૮ ચંદ્રમુખીકયાંગઇરે, હોમૃગનયનીદેદરશન; તુનેમેં દુભીનથીરે; શા માટે રીસ ચઢીતુજમન. ૯ હોજાનકનીનંદનીરે, સુંદરચંપકળીસકુમાર; ગોરીગજગામીનીરે, પ્રિયમુજપ્રાણતણોઆધાર. ૧૦ હોગુણસરીતાસતીરે, સાધ્વીપરમ મનોહરરૂપ; તું દરશનદેમુનરે, કેમનાખીગઇશોકને કુપ. ૧૧ અહો દૈવ રૂઠીઓરે, કેમ થયું આવુ વિપરીતકાજ; કોણએહરીગયુંરે, કોણેલીધીઅમારીલાજ. ૧૨ વનપુરણ કરીરે, જ્યારેજઇશું અવધપુરમાંહે; માતાગુરૂ પુછશેરે, ત્યારે શું મુખ દેખાડીશું ત્યાંહે. ૧૩ જાનકીતુજવિનારે, નહીજાઉપુર માંહે નિરવાણ; તુજ વિયોગથીરે, નથીરહેવાતુંતલખેપ્રાણ. ૧૪ પંચવટીતણાંરે, તરૂવરનેપુછેરઘુવીર; કોઇકહેતું

નથીરે, ત્યારેરૂદનકરેરણધીર. ૧૫ એમકરતાંનિશા થઇરે, ઉગ્યો ઔષધિપતી નભમાંહે; ત્યારેરગુપતીબોલીયારે, સઉમિત્રાસુત સાથે ત્યાંહે. ૧૬ જાણે વીધુને વેંધિયેરે, લક્ષમણ લાવ્યતું શરનેચાપ; એકિરણબાળેમુનેરે, નથી સહેવાતો તન પણતાપ ૭ નવગમેવિરહીનેરે, ચંદનચંદ્રનેશીતલસમીર; ઉપચારગમે નહીરે, જાયજ્ઞાનવિવેકનેધીર. ૧૮ હળાહળજાણેસુધારે, કોમળકુસુમતે જાણે ફુલીશ; એમવિરહજણાવતારે, માયાનાટકકરતાઇશ ૧૯ પ્રાતઃસમેથયોરે, ત્યારેલક્ષમણ કહે રામ; ભાઇ ચાલોવન વિષેરે, શોધિયે સીતાને અભીરામ. ૨૦ ॥ વલણ ॥ શોધવાચાલ્યાસીતાને, તેજોતાં ઠામોઠામરે; વન ગીરીવર સરીતા સરોવર, ફરતા લક્ષમણ રામરે. ૨૧ ॥ ઇતિ શ્રી રામ ચરીતરે સંમત વાલ્મીકી નાટક ધારાયાં અરણ્ય કાંડે સીતા વીયોગાત પ્રાકૃતવત રામચંદ્ર વીલાપ વચનન નામ સતરમો અધ્યાયઃ ॥ ૧૭ ॥ અધ્યાય ૧૮.

॥ રાગ સારંગ ॥ શ્રોતાજનસહુભાવેસુણજો, રાખીમનમાધીર; જેમ મનુષ્યપ્રાકૃતચેષ્ઠાકરે એમ, કરતાશ્રીરગુવિર. ૧ જેનુંશીવસનકાદીકધ્યાનધરેછે, વેદ વખાણેરૂપ; તેઆત્મારામરગુપતીએછે, કોટીબ્રહ્માંડનાભુપ. ૨ પુરણપુરૂષોત્તમ રગુનંદન, સરવદ્રષ્ટાએકપોતે; આવિશ્વજેનોભાસજકહીયે, એ જગતના કારણ જોતે; ૩ જે શુદ્ધચૈતનમાયાપતીપ્રભુ, વ્યાપકએકઅજીત; તેમાયાતણોઅભિપ્રાય દેખાડેછે, નાટકજનનીરીત્ય, ૪ અંધકુપમાંરવીનવણુડે, મ્રગજળમાંહેચંદ્ર;કલ્પવૃક્ષભિક્ષાનવમાગે, નમશ્યકમારેમજેંદ્ર. ૫ એમ શ્રીરગુવીરજમોહનપામે, જેપોતે પુરણકામ; પણઅવતારલીલામનુષ્યતણી, તેદાખવતાએ રામ. ૬ જેમસ્વપ્નમાં પતીવ્રત નાસ્વામી, મરણપામેમહાભાગ; પછેજાગેત્યારેજેમનું નેમ છે, પોતાનું સઉભાગ્ય. ૭ એમઅખંડજ્ઞાનઅમોઘઇશ્વરતા, ધર્મસ્થાપન અવતાર; તે પ્રભુને માયામયજાણે, તેજનનેધિક્કાર. ૮ એમઅપારલીલાઅટપટીછે, જાણેવિરલાકોય; જેવીમુખજીવનેમોક્ષપમાડે, ભક્તનેઅતીસુખહોય. ૯ હવેવનમાંશ્રીરગુવીરફરતા, લક્ષમણસાથેઆપ; હોસીતાહોસીતાકહેતા, કરતાવચનઆલાપ. ૧૦ પશુ પંખી તરૂગીરીસરીતાને, પૃથ્વીનેપુછેરામ; સર્વમળીમુજનેદેખાડે; જનક સુતાનો ઠામ. ૧૧ મ્રગકોકીલાચકોરચાતરૂક, રાજહંસનેમોર; મેનાપોપટ પારેવાને પુછે, કૌશલ્ય રાજકીશોર. ૧૨ દારંડ્યચક્રવાકભ્રમરને, પુછેપુરણકામ; કોઇજનકસુતા દેખાડો મુજને, એમજકહેતારામ. ૧૩ નકુળશુકરનેશરૂગાલશશકને, તરૂગીરીવરનેપુછે; અરેલક્ષમણકોઇનથીબોલ , કહેનીકારણશુંછે ૧૪ અરેવીરલાવ્યધનુષ્યબાણ, હું છેદું ગીરીનેવૃક્ષ; કોઇસીતાનીશુદ્ધિનથીકહેતું, દેખેછેપ્રત્યક્ષ ૧૫ એમ અજ અજીતઆનંદરૂપતેસીતાનોવિરહકરતાઃ વનચનપ્રત્યેશ્રીરગુનંદન, વ્યાકુળથઇને

ફરતા. ૧૬ પાષાણુતરૂનેઆલિંગનકરતા. પોતેજુગદાધાર;તેદિવ્યરૂપધરીવિમાન બેશી, જાયવૈકુંઠમોઝાર. ૧૭ એમજડચઈતન મોક્ષ આપતા, ફરતા દિનદયાળ; એમપંચવટીથીઉત્તરપાસે, જેયુંવનવિશાળ. ૧૮ તેડંડકવનજોઈઆવ્યા, પાછા પંચવટીમોઝાર; નિરાશથયાતેઆશ્રમ જોઈ, ચાલિયા દક્ષીણમાં તેણીવાર. ૧૯ જેમઅહંદેહબુદ્ધીમુકીને, વીચરેનિરંજયોગી; જેમ સંસાર માયા વીરક્ત તજે; વળીઉપરગજીરણદેહભોગી. ૨૦ જેમકાયાતજીનેજાયપ્રાણ, વળીત્યાગે તપેસ્વી કામ; પવીત્રત્યાગભ્રષ્ટકર્મ, એમપંચવટીતજીરામ. ૨૧ જેમસંસારદુઃખ વીવેકી ત્યાગે, સંતતજેપરદ્રોહ; જેમભગવતીપરનીંદાનેતજે, વળીજ્ઞાનીતજેજેમોહ ૨૨ એમરામે પંચવટીને તજી, પછી ચાલીયા દક્ષીણ પંથ; હેસીતા હે સીતા કરતા જાતા જાનકી કંથ. ૨૩ પછી આગળ જાતાં પગલાં દીઠાં, રાક્ષસનાં નીરધાર; બારહાથલાંબાંતેદીસે, પહોળાંછકરચાર ૨૪ તેનીપાસેકુમકુમઅંક્રાંત.સુક્ષમનેશે ભાવંત; તેવાંસીતાજીનાંપગલાંદીઠાં, જોતાતેભગવંત. ૨૫ એકમોતીની માળા પડેલીદીઠી, તેલીધીશ્રીરઘુવીર; હૃદયેસંગાથેચાંપી વળતા, નેત્રમાં ભરતા નીર. ૨૬ તેમસીતાનીપરી; શોકકરતાં,જાતાબન્ધોવિર; પછીઆગળજતાંજટાયુદીઠા પરવતપ્રાયશરીર. ૨૭ રકતભીંબદેખાયદુરથી, ફીંસુકફુલ્યોજયમ; તેમ રક્ત પાંખોવિનપડ્યો, પંખીદેખાય છે તેમ. ૨૮ તે અસુરજાણિનેબાણચઢાવ્યું, લક્ષ મણતેનિવાર, પાસેઆવ્યાત્યારેરામનામધુની, શ્રવણ પડી નીરધાર. ૨૯ ॥ વ-લણ ॥ રામ નામનેજપતોપંખી, ધુનિ સાંભળીધિરરે; જટાયુને ઓળખ્યોત્યારે; ધાઈઆવ્યારઘુવિરરે. ૩૦ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાશ્રી રામચંદ્રણસિતાવિયોગાતપંચવટ્યાશ્રીમત્યાગોનામાઅષ્ટાદશોઅધ્યાય. ૧૮ ॥

॥ અધ્યાય ૧૯ ॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ શ્રી રામેજટાયુનેદિઠોજ્યારેજી; આવ્યા પાસે ધાઈ ત વારેજી; મહાદુખપામેપંખીવેદજી; તેજોઇનેરગુપતિપામ્યાખેદજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ મનખેદપામ્યારઘુપતિજોઇનેવેદનાપંખીતણી; જયમ પુત્રનું દુખજોઇ માતા, તેમ તેત્રીભુવન ધણી. ૨ વૃત્તાંતસઉતેનેકહ્યું, સુણી દુખિથયારગુનાથ; ઉપકારમાન્યોપખીતણો. મુકયામસ્તકહાથ. ૩ મહારાજ આગતી કરી મારી, દશાનનમતિમંદ; મેંતમનેમળવાપ્રાણરાખ્યો, સુણોરગુકુળચંદ. ૪ કરી હરણ સીતાતણું, રાવણગયોલંકામાંહે; મેંયુદ્ધકર્યુંપણમનેપીડી, વિકળકીધોઆંહે ૫ તેવું સુણીનેરગુનાથજી, વ્યાકુળ થયામનતેહ; એકદુખસીતાનુંહતું, બીજું પં-ખીનું દુખજેહ ૬ પછી રામસુરતીધ્યાનરાખી, કરી એકાગ્ર મન; પ્રાણ મુકયા પંખીએ રઘુવીરઆગળતન. ૭ વહમાનલેઈનેવિષ્ણીઆવ્યા, થયો દીવ્યસ્વરૂપ; વીષ્ણુલોકેતેગયો, પામ્યોમોક્ષઅનુપ. ૮ નિજ ભક્ત માત પીતાતણો, તે જાણિ

પુરણકામ; તેનીદાહક્રિયાઉત્તરક્રીયાતે, સ્વહસ્તેકરીરામ. ૯ જેવિક્રિયાદશરથ
રાયની, તેમકરીત્યાંતતખેવ; સહુજટાયુનેવખાણતા, સુરપતી આદી દેવ. ૧૦
તેવાભક્તવત્સલશરણપાલક, દીનબંધુદયાળ; પછેચાલ્યાદક્ષિણદીશા, દશરથ
તણાબેબાળ' ૧૧ તેવેઆવ્યોયમુનાગીરી, ઉપરચઢયારગુવિર; મુખ રટણકરત
જાનકીનું, દ્રવિતનીતગતધિર. ૧૨ તેપરવતછેકઇલાસસરખો, ગહનવનગંભીર;
કોકીલાચાતરૂબપઇયા, બોલેકળાકરકીર. ૧૩ શિવપારવતીબેઠાંત્યાંકરે, જ્ઞાનગોષ્ટી
વાત; મુખરટણકરતારામનું. પાસેકહ્યાગીરીજાત. ૧૪ તેવે દુરથીરગુનાથદીઠા,
શીવેતેણીવાર; જયસચ્ચિદાનંદપુરણબ્રહ્મ, તેમકહીકર્યોનમસ્કાર, ૧૬ ત્યારે પાર-
વતીપુછેતદા, કોનેનમ્યાજોડીહાથ; કલ્યાણરૂપકહોમુને, નિત્યભજોકોનેનાથ. ૧૬
શીવકહેસંભળસુંદરી, રવીવંશભુષણરામ; નમસ્કારમેંતેનેકર્યો, જે અખીલપુ-
રણકામ ૧૭ કરૂંસ્મરણકીરતનધ્યાનતેનું, દેવનાજેદેવ; ત્યારે પારવતીજીબો-
લીયાં, સાંભળે શ્રીમહાદેવ, ૧૮ તેરામતોરડતાફેરે, સ્ત્રિને વીયોગે આજ; વિરહે
કરીનેભ્રંશપામી, બુદ્ધિશ્રીમહારાજ. ૧૯ મહાદેવ કહેસુણોસાધ્વી નવ જાણેતું
એમર્મ; એલીલાવિગ્રહદેહધર્યો, અવતારપુરણબ્રહ્મ. ૨૦ સહુ વેદ વીશ્રીભોગીંદ્ર
તેનો, જાણીયે નહીપાર; તેભક્તમાટેસગુણલીલા, કરેછે અપાર; ૨૧ વળી રામ
વનમાંચાલતા, આલીંગતાશીલવ્રક્ષ; વધમાનગેશીજાયતેવરી. દીવ્ય દેહપ્રત્યક્ષ.
૨૨ ત્યારેપારવતીપુછેતદા, શીવસુણોમારાસ્વામ; આવૃક્ષનેપાષાણઆ, આલીં-
ગનકરેકેમરામ, ૨૩ શીવજીકહેતેતરૂતળેથયું, હશેસ્મરણભજન; વળિશીળાઊપર
બેશીને, તપકર્યુંહશેમુનીજન. ૨૪ રગુવીરતેનેમોક્ષઆપે. ભજનસંચીતભાગ;
તેસીતાનેમીશેકરીનેઆલીંગતાઅનુરાગ. ૨૫ ત્યારેસતિકહેલેતાંપરીક્ષા. હોયજોભ
ગવાનશીવકહેલેતાપરીક્ષાપામસોઊપપાન ૨૬ શીવેવણુંવારીયાંપણ, સતિયેનમા-
ન્યુંત્યાંહે, પછીસીતાનુંરૂપવરીને, ગયાંમારગમાંહે. ૨૭ રગુવીરદશીનેબોલીયા, ક્યાં
ફરોવનમાંઆજદાક્ષાયણિતજીપશુપતીકોણ, શુંઈચ્છોકાજ. ૨૮ એવુંસાંભળીસતી
લાજીયાં, પાછાંવળ્યાંતતકાળ; શીવપાસેઆવીકહ્યુંનહી. પણજાણ્યુંપશુપાળ. ૨૯ સ-
તીયેસતાયેસીતાનું રૂપલીધું, શીવેજાણ્યુંમન; તેદીવશથીકર્યોત્યાગસતિનો, આસન
આપ્યુંભીન્ન. ૩૦ શીવાયેજાણીયું તજીમુને, ઉતાર્યોઅનુરાગ; પછેદક્ષકેરાજજ્ઞમાં
સતિયેકર્યોદેહત્યાગ, ૩૧ પછે હીમાચળનેઘેરપ્રગટયાં, પારવતી તેનું નામ; તપ
કરીપરણીયાંશંભુને, પામ્યાં તદાનીજઠામ. ૩૨ ત્યારે રામચરીત્ર સુણીયુંસકળ
કહ્યો. શીવકથાનોમર્મ; ત્યારેજરથસમજ્યાંસતી, જાણીયારામપુરણ બ્રહ્મ. ૩૩
એમશીવેમાન્યાઇષ્ટમાટે, તજ્યાંસતીતેમાટ; પછે રામ લક્ષમણ ઊતર્યા. યમુના
ગીરીનેઘાટ. ૩૪ તેવનસકળજોતાથકા, દક્ષીણદીશામોઝાર; ત્યાથકીઆગળચાલી-

આ, રઘુવરજુગદાધાર ૩૪ ॥ વલણ ॥ ચાલ્યાજુગદાધારત્યાંથી, સાથેલક્ષ્મણ વીરરે; શીતાનીપરીશોધકરતા, આવ્યા કૃષ્ણ વેણીનેતીરરે. ૩૬ ॥ ઈતીશ્રીરામ ચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઅરણ્યકાંડેજટાયુ મોક્ષ પ્રાપ્તીનામએકોન વીશોંઅધ્યાય: ॥ ૧૯ ॥

અધ્યાય ૨૦.

॥ રાગ મારૂ ॥ લક્ષ્મણસાથેશ્રીરઘુવીર, આવ્યા કૃષ્ણવેણી નેતીર. સ્નાન કરવાનેપેઠાત્યાંહે. રામેડબકીમારીજળમાંહે. ૧ વહીએકરહ્યામાંહેજયારે, લક્ષ્મણનેદુ:ખપ્રગટયું ત્યારે;નવદીઠારઘુવરઆકરવાલાગ્યાવીલાપ,રજાણ્યુંબુડયાશ્રીરઘુવીર. ત્યારેલક્ષમણેમુકીધીર;પછેકૃષ્ણાનેસોષવાજાણ,ચઢાવ્યુંછેઅગ્નીનુંબાણ. ૩મુકેઅગન્યાસ્રલક્ષમણજ્યારે. રામજળથીનીસર્યાત્યારે; મળ્યાલક્ષ્મણનેઅતી હેતે,હસીબોલ્યાપરેમસમેતે, ૪ત્યાંકર્યુંશીવરથાપનરામ,તેનુંક્ષત્રીબાહુએવુંનામ; જ્યાંજયાંગયારઘુપતિએવ, ત્યાંસ્થાપ્યાશ્રીમહાદેવ. ૫ કૃષ્ણ વેણી થકીરઘુવીર, ચાલ્યાઆગળશ્રીરણધિર; ત્યાં બેઠોછેએકકબંધ, તેણે મારગ કીધો બંધ. ૬ જે જનદ્રાદશનાબેહરત, તેપસારીનેબેઠોસ્વસ્થ; તેનુ મસ્તકઉદરમોઝાર, નથીચરણતણોઆકાર, ૭ રામલક્ષમણઆવ્યાત્યારે, સમેટી લીધાકરમોઝારે; એવુ જોઈ કબંધનુંરૂપ, મુકયું બાણત્રીભોવનભુપ. ૮ ગયાનેકબંધનાપ્રાણ, થયો દીવ્યરૂપ નીરવાણ: રામની સ્તુતીતેણેકરિ, પોતાની કરતુતવીસ્તરી. ૯ હું કશ્પતોસુત એષ, હતોહનુજતાગોમુજવેષ; મેંકરીગરજનાએકવાર; સુણીમુનીવરબોન્યા અપાર, ૧૦ સરવેમળીદીધોશ્રાપ, તું કબંધથજેમતીપાપ; એમ રહેજેતદુખીતુજ પ્રાણશીપચરણવીનાનિરવાણ. ૧૧ એવો સાંભળીદ્વીજનોશ્રાપ, મે અનુગ્રહને પુછયોઆપ; મુનીકહેરઘુકુળમોઝાર, ત્યારામધરશેઅવતાર.૧૨ તેમારશે તુજને, આણ, મતી આપશેપુરૂષપુરાણ, વજરમાયુદ્રેપછીનેટ શીશપેશીગયુંમુજપેટ. ૧૩છેઆસુરપતીયેમુજપાય, તેદીવશનુમેંકંમનજવાય; બેઠોત્યારનોથઈનેઉચાટ, નીત્યજોતોતમારીવાટ. ૧૪ આજ મળીયાપુરવસબંધ; શું પતીતનાછોડયાબંધ, થયો ચત્રભુજનીરવાણ, શંખચક્રગદ; પદ્મપાણ, ૧૫ પતી વસનતનુઘનશ્યામ, શોભેરૂપસુંદરજેમકામ; વંદી રામચરણતેણીવાર, પછેબેઠોવીમાનમોઝાર. ૧૬ બોલ્યોરઘુવરપ્રત્યેવાણી; તમોસાંભળોસારીંગપાણી; આગળઋષીમુખપરવસાથ, રહેછેસુગ્રીવકથીનોનાથ.૧૭ તેશું કરજોમીત્રાઈમહારાજ, તેથીસરશેતમરૂંકાજ; એમ કહી ગયો વૈકુંઠમાંહે,જગજયકારથયોછે ત્યાંહે. ૧૮ તેમકબંધઉધાર્યોરામ, પામ્યું અધમઉધારણ નામજેકોભાવેભણેનરનાર, તેના પુન્યતણોનહિપાર.૧૯ જોગી લાયક જેગતી કહિયે, ભક્તી કરતા જેગતી લીહયે, તેગતીઆપેઅસુર નેમારી, હરીસમાનનહીયેસઉપકારી. ૨૦॥ વલણ ॥ નહીંઉપકારીહરીસમાન

બીજા, જેનેનીગમઅગમમુનીગાયરે; હવે રામ આવ્યા શુબરિનઆશ્રમે,તેનીકહું થાયરે. ૨૧ ॥ ઇતીરામચરિતરેસમંતચાલમીકી નાટકધારાયાંઅરણ્યકાંડેકબંધ શાપમોચનોનામવીશો અધ્યાયઃ ॥ ૨૦ ॥

અધ્યાય ૨૧. ॥ રાગ મેવાડો ॥ હવે શરોતાજન સહુ ભાવે સુણજો. પાવન રામ કથાયજી ગાતા સુણતાં નરને નારી પાપી પાવન થાયજી ૧ શબરિ નામે નારી ભીલડી, રેહતી વનમોઝારજી; તેભાવે ભક્તીકરતી હરી- ની, મનમાં પ્રેમઅપારજી, ૨ નીત્યહરીનું નામ જપતી,તપઆચરતિતેહજી;તેમ વહિગયાદિવસકેટલા, વૃદ્ધથઇછેદેહજી. ૩ તેનેજાણથયું જેરામજઆવ્યા, નીકળ્યા છેવનમાંહેજી; ત્યારેસબરીયેજાણ્યું હું સ્વાગતકરીને, રાખીશ પ્રભુનેઆંહેજી ૪ તેનીત્ય નવાફળલાવીમુકે, જોતી પ્રભુની વાટજી; વાશી થાય ત્યારેકાઢીનાંખે, ધરતીમનઊંચાટજી. ૫ જેફળફુલજસારૂદેખે, તેલાવેનીજઆશરમજી; આફમીઠાં હરીનેઅરપીછેતેમવીચારેમર્મજી.૬ ત્યારેઅંતરજામીયેજાણ્યોસરવે,તેનામનનો ભાવજી,પછેતેનાઆશ્રમપ્રત્યેઆવ્યા,જીવનજાનકીનાવજી.૭નીત્યમુનીતેનીનીંદા કરતા; દુઃખદેતાબહુપેરજી;તેઅનાથબંધુબીરદપાળવા, હરીઆવ્યા તેને ઘેરજી. ૮ આપણેઆશ્રમરામઆવશે,મુનીએમજાણેમનજી;તેમુનીસરવનું માનટાળવા, નગયાજુગજીવનજી, ૯ પછેદુરથકી તેણેદીઠાપ્રભુને, ગૌરશ્યામબેવીરજી; જટા મુગકમંડીતધનુસાયક, ભુજપ્રલંબરણધિરજી. ૧૦ તેવાપ્રભુનેજોને પ્રેમદા, સન મુખઆવીધાઇજી; કરીપ્રણામતેપડીડંડવત, રામનાજુગપદસાઇજી ૧૧ હરખ આંસુયેચરણજ સીંચ્યા, ગદગદપ્રેમઅપારજી; કરૂણા વચન કહીને રગુપતીયે, ઊઠાડીતેણીવારજી ૧૨ પછેનીજઆશ્રમતેડીલાવી, બેસાડયાછેઆસનજી; પુજા કરીફળમુકયાંલાવી, કરાવ્યાંપ્રભુનેઅશનજી. ૧૩ શીતળ જળફળપુષ્પ પત્રથી, પ્રસનકર્યારઘુવીરજી; પછેપોતાનાપટપદરેકરીને,નાખેશીતસમીરજી. ૧૪ભીલડી કેરૂભાગ્યવખાણે, દેવસકળઅનુક્રમજી; તેપ્રભુજપતપજગ્ને દુર્લભ, જોગીનજાણે મર્મજી. ૧૫ તેપ્રભુશવરીનાંફળઆરોગ્યા, વખાણેછેવારંવારજી; એકભાવનેવશ ભગવાનથાય,નથીનિચઊંચનોવીચારજી. ૧૬ પછેશવરીપ્રત્યેબોલ્યારગુપતિ, માગ્યમાગ્યવરદાનજી; ત્યારેશવરીકહે તમોશરણે રાખો, મોક્ષ આપોભગવાન- જી. ૧૭ તેવું કહેતામાંવૈમાનજઆવ્યું, દિવ્યદેહથઇનારજી; તે શવરીવૈમાનમાં બેશી, ગઇવૈકુંઠમોઝારજી. ૧૮ તેવીકૃપાકરીકરૂણાનીધીયે, નારીપામીઅપવ- ર્ગજી; દેવપુષ્પનીવૃષ્ટીકરતા,દુંદુભીવાગ્યાંસ્વર્ગજી. ૧૯ તેમ શવરીનો ઉદ્ધાર કરીને,ચાલ્યાત્યાંથીરણધીરજી; ત્યારેલક્ષમણકહેઉપદેશકરોપ્રભુને, અધ્યાત્મજ્ઞાન રગુવીરજી. ૨૦ પછેલક્ષમણને ઉપદેશ કર્યો છે, રામગીતાતેનું નામજી; એક અખંડજેવ્યાપકઆત્મા, નિશ્ચકરાવ્યોરામજી. ૨૧ સારાસારવીવેકકરીને, નીર-

સંશેકર્યું મનજી;પુરણસત્યશાશ્વતજેજ્ઞાનઘન,અગજગમાંદરશનજી. ૨૨ આપ્ર-પંચ સર્વેમીથ્યાજણાવ્યો,રજ્જુસર્પ મૃગતોયજી; જેમહતુંતેમ જાણ્યું જથારથ, સર્વત્રઆત્માજોયજી. ૨૩ એમલક્ષ્મણનેઉપદેશકરી, વીરૂપાક્ષીયેઆવ્યારામજી; પછેપંપાસરોવરતીરેઆવ્યા, પોતેપુરણકામજી. ૨૪ વીશ્રાંત્તીસ્થાનત્યાં છે શીવ કેરૂ, વળીશોભેવિશ્રાંતીવનજી; સ્ફાટીકગુહાત્યાંસુંદીરદીસે, સ્ફાટીકશીલાપાવનજી ૨૫ તેસ્ફાટીક શીલા ઉપર જઇબેઠાં, પંપાસરોવરતીરજી; લક્ષ્મણનાખોળામાંશીરમૂકી, સુતાશ્રીરગુવીર- જી, ૨૬ ॥વલણ ॥સુતાશ્રીરગુવીરપોતે,લક્ષ્મણજીઉછંગરે;પછેસીતાજીનેસંભારીને, વીરહેધરતાઅંગરે. ૨૭ ॥ ઇતિશ્રીરામચરીત્રે સંમત વાલ્મીકીનાટક ધારાયાં અરણ્યકાંડે શબરી મોક્ષાનંતરં પંપાતીર ગમનં નામ એકવીશમો અધ્યાય. ॥ ૨૧ ॥

અધ્યાયરર રાગસામેરી|શિતળછાયાતરૂતણી,પંપાસરોવરતીર;લક્ષ્મણઉછંગે શીશમુકી, સુતાશ્રીરઘુવીર. ૧ સીતાતણોવિરહેથયો, ચાલ્યાંનેત્રઆંસુધાર; વનમાંહેપંખીપશુકીડે, બોલેશબ્દઅપાર. ૨ તેસુણીશ્રીરગુવીરને, મનચડીશબળીરીસ; પછેશ્રાપદીધોનેસમે, સર્વનેશ્રીજુગદીશ. ૩ રગુવીર કહે કોકીલા તારો, ખુટજોસ્વરરંગ; મ્રગમ્રગીતમેનેમારજો, પારધીકરતાં સંગ. ૪ ત્યાં સંગકરતાં હતાંત્યારે, કરીકરણીજેહ; રગુવીરેતેનેશ્રાપદીધો, વચનબોલ્યાતેહ. ૫ હસ્તીણી હસ્તીસાંભળોતમો, જયારે કરશો સંગ; ત્યારેસાતદીનમુર્છાથશે, એ ગજેંદ્રકેરે અંગ. ૬ મોરનેકહેથાઓનપુંસક, નવગણીમારીલાજ; થશેજન્મ મધ્યે સંગતે, એકવારશુણસીંહરાજ. ૭ ચકવાચકવીનેકહેથજયો, તમારેવિયોગ; હુંવિરહીને દેખીકરી, તમેભોગવોછોભોગત્યારેએમશરાપસુણીનેસકળખગમ્રગ,પામ્યા મન પરીતાપ; રગુવીર શરણે આવ્યાપુછવા, અનુગ્રહેઆપ. ૯ રગુવીરકહેકોકીલા તુજ, કહું શ્રાપસંબંધ; તારોવસંતરતમાંસ્વરઉઘડશે, પછી રહેશે બંધ. ૧૦ મ્રગમ્રગીનેકહેમારશે, જોદિવસેકરશો સંગ; નિરભેથશોરજનીવિષે, માટેનિશાયે રમજો રંગ. ૧૧ હસ્તીનેકહેત્રિયસંગકરતાં, થશેબે ઘડી મુર્છાય; મોરનાં આંસુ બિંદુયેકરી, વંશવૃદ્ધિ થાય. ૧૨ ચકવાચકવીને કહે, રહેશેનીશાતમવિયોગ; દિવસેમળશોદંપતિત્યારે, થશેતમસંજોગ. ૧૩ સીંહનેકહેએકવાર સંગે, પ્રજા થાશેએક; વિશ્વસહુઉજડકરેજો, સહીથાયઅનેક. ૧૪ એમસર્વનો અનુગ્રહકર્યો, સમર્થશ્રીરગુવીર;લક્ષ્મણ સહીતવારાજતા, પંપાસરોવરતીર. ૧૫ અરણ્યકાંડ તણીકથા, એપુરણથઇપાવન; બુદ્ધિ પ્રમાણેકહીજ થારથ, તેસુણો શ્રોતાજન. ૧૬ અપારગુણ રઘુવરતણા, નવ પારતેનોથાય;અગાધજળસિંધુ ભર્યો, તેઘટમાં કેમભરાય,૧૭ અનેકકવિ આગળથયા, વળીથાશેબીજાઅનંત; કેટલાહમણાં

ગાય છેપણ, પામેનહીંકો અંત. ૧૮ હરિકથાઅમ્રતસ્વાદ અદભુત, શ્રવણથી સુખથાય;હરિભક્તિકેરૂં મુળ પહેલું, શ્રવણએકકહેવાય. ૧૯ વળી વિપયીપામરમુમુક્ષુતે,પ્રિયેલાગેએહ, જેજીવનમુકતાબ્રહ્મવેત્તા, શ્રવણકરતાતેહ. ૨૦ હરિકથાનો અધીકારસહુને, નપુંસકનરનાર; જેસાદરેનવસાંભળે, તેજીવનેધીક્કાર. ૨૧ સુધાનેસેવતાંમદચઢેવળી, અક્ષઉન્મત્ત થાય; કથામ્રતે ટળેમોહમન્સર, ત્રિવિધીતાપપળાય. ૨૨ સુધાનો અધીકારસુરને, નહીંતર પામેરંચ; હરિકથામ્રતન અધીકાર સહુને, રાય રંકઊંચનીંચ, ૨૩ વળીગંગાપાવન કરેસહુને, માંહેમુડતાંજાયપ્રાણ; હરિકથા માંહેબુડતાંતે; પામેપદનિરવાણ ૨૪ એ અધિકતાહરિકથાનીતોજાણેવિરલાકોય; જેનીઉપરકેશવકરેકરૂણા, તેની મતિએવીહોય. ૨૫ તેમાટેજનઆળસતજીકરો, કથા અમ્રતપાન; એથકીઅઘસહુપરજળે, થાયપ્રસન્નશીભગવાન. ૨૬ એ અર્થવાલ્મિકીતણો, હનુમાન નાટક સાર; એ જુગમસંમતમેળવીને,કર્યો છેવિસ્તાર૨૭.પદસાતસેંઅડતાળીસપુરા, અધ્યાયથયાબાવીશઆરણ્યકાંડકથાકહીને,કૃપાશ્રીજુગદિશ.૨૮॥ વલણ॥જુગદિશકેરીકૃપાયેજે, પ્રાકૃતરામકથાકરી;દાસગીરીધરનિમીતમાત્રએ,કરતાપોતેશ્રીહરિ,૨૯ઇતિશ્રી રામચરીત્રે સંમતવાલ્મિકી નાટકધારાયાં શ્રીરામચંદ્રેણ પશુપખી અનુગ્રહકર્ણ નામદ્વાવીંશતીતમો અધ્યાય. ૨૨ ॥

॥ ઈતિશ્રી અરણ્ય કાંડ સમાપ્ત. ॥

અથશ્રી કિષ્કિંધા કાંડ પ્રારંભ.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥

॥ અથ શ્રી રામચરીત્રે કિષ્કિંધાકાંડ લિખ્યતે. ॥

॥ રાગ ધન્યાશ્રી ॥ શ્રી પુરૂષોત્તમ પરમકૃપાળજી, ભકત વત્સળ પ્રભુ દીનદયાળજી; શરણાગતની કરો સંભાળ; તમારો સેવક છું મતી બાળજી, ૧ ॥ ઢાળ ॥ છું બાળ મતીસેવક તમારો, સ્વામી પડયો તમ શરણ; ભક્તવત્સળબિરદ જાણી, રાખોપ્રભુનીજચરણ ૨ વંદુરારંવારજુગપદ, તમારામહારાજ; તમકૃપાયેરઘુવીરજશકહું, રાખજોમુજલાજ, ૩ સહુભગવતીનાચરણની રજ, લઇચઢાવુંશીશ; અનુગ્રહકરોસરવે વળીતો, ગાઉ ગુણ જુગદીશ. ૪ સતસંગથીસહુતાપજાયે, ટળેદુઃખઅશેશ; એવાભક્તનેભગવંતમાંહે, નથી અંતર

લેશ. ૫ એ જોયામાં તોસમાનદીસે, ઇતરજનનેસંત; ઓળખાયઆચરણેકરી,
જેમહા પુરૂપમહાનંત. ૬ બ્રહ્માનંદમાંસદાડોલે, સંતઆનંદઘન; વિષયાંજન દોલે
વિષયમાં, મલિનજેનાંમન. ૭ સમાનબકનેમરાળ ઉજ્વળ, જોયામાંહુ પ્રશંસ;
જ્યારેક્ષીરજળજુદાંકરે, ત્યારેજણાયેતેહંસ. ૮ જેમવાયશનેવળીકો કોલાતે, સ-
માનશ્યામજણાય; વસંતમાંપિકરાગપંચમ, આલાપીનેગાય, ૯ સ્ફટીક મુક્તા
શ્વેતસમપણુમુલેમોતીજણાય; તક્રપયનુંપાનકરતાં, સ્વાદથીઓળખાય ૧૦ એ
મઇતરજનનેભક્તમાં, અંતરઘણોકહેવાય; વીષયીથીદુઃખઉપજેસતસંગથી સુ-
ખથાય. ૧૧ જેમપારસલોહનું કરેકંચન, સ્પર્શમાતરેઅનુપ; એમસંતખાળને ક
રેસાધુ, આપેરહેનીજરૂપ, ૧૨ એવાભગવતીનાચરણવંદૂ. નમુંવારંવાર; તમ
કૃપાયેરગુવીરકેરા, કહુંજશવિસ્તાર. ૧૩ રઘુવંશમાં દશરથઘેર, પ્રગટ્યા પુરણ
કામ; તેપાળવાવચનમનમાં, નીકળ્યાશ્રીરામ. ૧૪ પંચવટીમાંરહ્યાઆવી.સીતા
લક્ષમણસાથ; જાનકીનુંહરણકરીને, થયોલંકાનાથ. તેખોળવાને નીકળ્યા, વન
માંહેશ્રીરગુવીર; સોમિત્રીસાથેઆવિયા, પંપાસરોવરતીર.૧૬ એકથાપુરવેકહી
જથારથ, વિસ્તારીએકમન, હવે કિષ્કિંધાકાંડનીકથાકહું, સુણોશોતાજન.૧૭
પંપાસરોવરનેત્રટે, સુંદરસ્ફટીકશિલાય;ત્યાંવીરાજેરગુવીરલક્ષમણઅધિકતનશો
ભાય.૧૮લક્ષમણઉશીંગેશીશમુકી,શયનકીધુરામ;જેમશેષસજ્યાહરી પોઢે,ક્ષીર
સાગરઠામ૧૯તેસમેઋષીમુખપરવતઉપર, બેઠાવાનરપંચ;નળનીળજાંબુવાનસુ
ગ્રીવ,મારૂતીબળસંચ. ૨૦ જેમકનકાદ્રીનાંપંચશંગ, એમશોભતાનેઅજીત; જેમ
ઉદયાચળપરએકકાળે, ઊગીયાઆદીત. ૨૧રગુવીરકેરૂકાજકરવાઅવતર્યાકપીર
જ;મહાભુતજાણેપ્રગટીયાએમ, શોભતાશુભકાજ. ૨૨ એમ, શોભતશુભકાજ.
૨૨ સુગ્રીવેદિઠારામ લક્ષમણ, શરોવરને તિર લક્ષમણઉછંગે શીશમુકી, શયન
કર્યુંરગુવીર. ૨૩ સુગ્રીવડરપ્યોમનવીષે, જોદ્ધધનુરધારી જેહ; શકેવાળીયે મોક
લ્યા, મુનેમારવાનેએહ. ૨૪ એમવીચારી સુગ્રીવઉઠ્યો, એકલો તેણીવાર; રામ
લક્ષમણભણીધાયો, ગદાકરગ્રહીસાર. ૨૫ હનુમંતજીએવારીયો, સહસાનકરિએ
કાજ; પરીક્ષાકરીઆવું ત્યાંલગીઊભારહોકપીરાજ. ૨૬ સુગ્રીવકહેસુણોમારૂતી,
આજનીશાયેનીરધાર; મુનેસ્વપ્નએવુઆવીયું તે,કહું તમનેવીચાર.૨૭જાણેવીર
બેઉઆવીયા, તેણેમાર્યોરાજ; મુનેકિષ્કિંધાનુંરાજઆપ્યું, એવુંકીધું કાજ, ૨૮
તેવીરદીઠાઆજમેં ત્યારે, ઉપન્યોમનત્રાસ; હનુમંતકહેકાંઇભયનથી, તમેરાખજો
વીશ્વાસ. ૨૯ તમોરાયઅહીંઉભારહો, નવકરશોમનચીંતાય; જોઉંવીરબેએકોણ
છે, હું કરીઆવું પરીક્ષાય. ૩૦ ॥ વલણ ॥ હુંકરીઆવું પરીક્ષા જઇને, એમ
કહીને કપીવર જયરે, હનુમત વેગે આવીયા, જ્યાં વીરાજે શ્રીરગુવરે. ૩૧ ॥

॥ ઇતિશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલમિકીનાટકધારાયાંકિષ્કિધા કંડેહનુમાન શ્રીરામ સામીપમેગમનંનામપ્રથમોઅધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

અધ્યાય ॥૨॥ રાગમારૂ ॥ દીઠાહનુમંતેબેવીર; શોભેસ્ફાટીકશીલારણધીરઃ રાજેલક્ષમણનેરામચંદ્ર, જાણેબ્રહસ્પતીને વળીઇંદ્ર; ૧ કેઉદાશી તપસ્વીરવીરઃ કેઊદારનેરણનાધીરઃ જ્ઞાનવિજ્ઞાનજશનેપુન્ય, સિદ્ધસાધકમાંનથીનુન્ય. ૨ જેમ આનંદનેસમાધાન, જેવાનિરગુણનેગુણવાન; આનંદમોક્ષબોધવૈરાગ એવાકપી એદીઠામાહાભાગ. ૩ વડવૃક્ષતળેબેવિર, બેઠાપંપાસરોવરતીર; જોઇવીસ્મેથયા હનુમંત, હિસેવિરકોમહાબળવંત. ૪ વડઉપરકપીવરચઢિયા, લાગ્યાકુદવા ને ગડગડિયા; કહેછેલક્ષમણનેદેવેશ, ભાઇજોઆકપીનોવેશ. ૫ એનેવરજકછોટોછા જે, વળીકનકનુંકોપીનરાજે; એકપીવરમહાબળવંત, એનુંનામહશેહનુમંત.૬ એવાંરામનાંસુણીવચન, હનુમંતવિચારેમન; મારીમાતેકહ્યુંહતુંમુજને. સુતઓ ળખશેજેતુજને. ૭ કોપીકનકકછોટાઓળખશે, છેગુપ્તતેપ્રગટલખશે; તેને સ્વામીજાણજેસુત્ર; તેનીસેવાતુંકરજેપુત્ર. ૮ કહ્યુંતુંઅંજનીયેજેહ; મુજસ્વામીમળિયાતેહ, જોઉંપરિક્ષ,પરાક્રમજેમાં, કેટલુંએકબળછેએમાં, ૯ એમ વિચારીને હનુમંત, તરૂશાખાનાખીબળવંત; લક્ષમણેશરમુકી નિવારી, ત્યારે ગાજ્યોકપી કપીબળભારી. ૧૦ પંચપરવત ઉચકી લાવ્યો નાખવા રામઉપર આવ્યો, રામે સજ કર્યું કોડંડ, શરપંચ મુકયાપરચંડ. ૧૧ ઉડાડયા કરથી ગીરીપ લાગી ઝપટ તે બાણની આંચ તેણે કરીને ઉડયા આકાશ, હનુમંત ભમ્યાત્રણુંતાસ. ૧૨ ત્યારેવાયુમળ્યાઆકાશ, સુણપુત્રએછેઅવિનાશ; સાક્ષાતએશ્રીભગવંતઆ વ્યાકરવાઅસુરનોઅંત. ૧૩ આદીનારાયણનેશેષ, આવ્યાસ્થાપવા ધર્મઅશેષ; માટેથાતુંરામનોદાસ, શેવા કરજે સદારહીપાસ. ૧૪ સુણિવાયુનીવાણી કપીશ, આવીનામ્યુંરામનેશિષ; અહંદાશોસમીકહીવાણી, રાખોશરણેસારીંગપાણી,૧૫ કરજોડીનેમારૂતતન, સ્તુતિકરતોહિનવચનઃ જયરઘુકુળકમળસુભાનું, જયખળ વનદહનક્રષાનું. ૧૬ જયવૈકુંઠનાધરમેશ, જયઆદિનારાયણશેષ; જયબ્રહ્મસના તનઇશઃ જયમાયાપતિજુગદીશ. ૧૭ જયમંગળરૂપ નિધાન, જયભક્ત વત્સળ ભગવાનઃ પરમેશ્વરપુરણકામ, જયવિશ્વનાઆત્મારામ. ૧૮ જયજીવનાઅંતર- યામી, સાક્ષિદ્રષ્ટાથરચરસ્વામી; પુરૂષોતમપુરણાનંદ, મધુહંતામુરારીમુકંદ.૧૯ જયયંજ્ઞનાકારણરૂપ, નમુવેદાંતવેદસ્વરૂપ, ધર્મસ્થાપનતમઅવતાર, નમુંરામને વારંવાર. ૨૦ એમસ્તુતિકરીહનુમંત, સુણીપ્રસન્નથયાભગવંત; સ્નેહઉપન્યો શ્રીરઘુનાથ, ચાંપ્યોમારૂતીરૂદયાસાથ. ૨૧ એમહરિહરભેટયાજયારે,જયજયકાર કર્યો સુર ત્યારે, દીધી રઘુપતીયે આશિશ, ચિરંજીવી તું રહેજે કપીશ. ૨૨

તપે રવિ શીશજી ત્યાંલગી તું૫, ધરણી વળી વેદ વિધી કહે વરણી રહેજ કાય ત્યાં લગી સત્ય વચન કહું છું હું૫. ૨૩ અવતાર અંશતું હરનો. તું છે ભાગઅમારાચરનો; થયોઅંજનિકર્મ સંભુત, તારૂંવાચ જોબળ અદભુત. ૨૪ એવાંવચનસુણિહનુમંત, ઘણુંસુખપામ્યોબળવંત. પછીલક્ષમણનેપાયેલાગ્યાં, નીજસ્વામીપામીઅનુરાગ્યાં. ૨૫ લાગ્યાચાંપવારામનાચર્ણ, કહ્યુંનિજદુખઅ-શરણશર્ણ; હનુમંતકહેજગદીશ, છેસુગ્રિવકપિનોઇશ. ૨૬પેલારશીમુખપરવત માંહે, વાળીનાભયથીરહેત્યાંહે. તેનેઆપોઅભેવરધાન, પોતાનોતેકરો ભગવાન. ૨૭ તેસુનિત્રિકરોગહારાજ, તેથીસરસેઆપણુંકાજ; રામકહે સુણહો હનુમંત, એવોસુગ્રિવછેબળવંત. ૨૮ વાળીસાથેથયુંકેમવેર, એનાંમતિપિતાકોણપેરવાળી સુગ્રીવનીઊતપત્ય, મુજનેસંભળાવોસત્ય. ૨૯ સુગ્રીવનેછેશુંદુઃખ, કેમ રહેવાયું છેરૂષીમુખ; અથઇતિસહુવિસ્તાર, મુજનેકહોવાયુકુમાર, ૩૦ ॥ વલણ ॥ વાયુ કુમાર. તે કહોમુજને,કેમપ્રગટયાએબળવંતરે; એવાંવચનરઘુપતિનાંસાંભળી, પછેબોલ્યાકપીહનુમંતરે. ૩૧ ॥ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસમંતવાલિમકીનાટકઆરાયાં કિષ્કિંધાકાંડેશ્રીરામચંદ્રહનુમાનસમાગમોનામદ્રીતિયોઅધ્યાયઃ ॥ ૨ ॥

અધ્યાય ॥ ૩ ॥ રાગ ચોપાઇ ॥ કહે હનુમંત સુણો ભગવાન, એક સમે બ્રહ્મા ધરતા હતા ધ્યાન; ત્યારે આવ્યો મનમાં પ્રેમ અપાર; આંસુનો બિંદુ પડયો તેણીવાર. ૧ તેથી વાનર એકપ્રગટયો તેણે ઠામ, રૂક્ષરાજ કપી તેનુ નામ; તેવિધિનેવહાલોઘણુંત્યાંહે, ફરતોહીંડેવનઉપવનમાંહે. ૨ તેએક સમે આવ્યોકૈલાશ, ત્યાંસુંદરસરોવરછેસુખરાશ; છેપારવતીનોદુસ્તરશ્રાપ, જોતેપુરૂષજળસ્પરશેઆપ. ૩ તેપુરૂષટળીનેથાયમેમદા, રૂક્ષરાજતેમાંનાહયોતદા; તત-ક્ષણનરટળીનેથયોનાર, સુંદરવેશઅતિસકુમાર. ૪ રંભાથકીતેનુ અદભુતરૂપ, તનમંડિતઅલંકારઅનુપ; સુંદર અંગ આભુષણ ચીર, તે નારીઉભી સરોવર તિર. ૫ ત્યારેજતાહતાકંઇઇંદ્રનેરવિ, તેણેદિઠી નારીઅભીનવી; તે મોહ પામી ઉત્પાનપ, ધીરજગઇખળીયોકંદર્પ. ૬ તેસ્ત્રીનીઊપરપડયુંએવ, પાછાવળીગયા લાજીયાદેવ; હવેઇંદ્રનુંવીર્યમસ્તકેપડયું, શુકસુરજનેગ્રીવાએઅડયું. ૭ તેથી બે પુત્રથયાતતકાળ, વાનરવેશક્ષચંડવિશાળ; ત્યારેબ્રહ્માનેથઇચીંતાઘણી,આવિ માર્જનાકરીઉમયાતણી. ૮ થયાંપ્રસન્નપારવતિતદા, રૂક્ષરાજનરકર્યોજદ;પછી તેહીરૂક્ષનેસહિતકુમાર, વિધિઆવ્યાબ્રતલોક મોઝાર. ૯ પરવત રૂશીમુખ પાસ વિશેક, રચ્યું નગર કિષ્કીંધાએક; રૂક્ષરાજને આપીયું તેહ, થાપિયો ભુપકપી સીએહ પછે બને પુત્રોના પાડયા નામ. વિધિ ગયા સત્યલોકજ સામ; વાસવ વીર્યશીશઅનુ ધાર્યું વાળી નામતસુતનુ ધર્યું, ૧૧ પડયો સુરજની ગ્રીવાએકામ

તેનું ધર્યુંસુગ્રીવનામ; ઘણાદિવશએમકરતાંગયા, પુત્રબન્યોતોપ્રૌઢાથયા. ૧૨ વા-
ળીનેસોંપ્યુંસહુરાજ, ગયોરૂક્ષતપકરવાકાજ; મયકન્યાતારાશુભમમી, તેપરણ્યો
વાળીમહીપતિ. ૧૩ સુક્ષેણકન્યારૂમાજેહ, સુગ્રીવસુંદરીપરણ્યોતેહ; મોટો વાળી
નાનો સુગ્રીવ, કરે રાજસુખબળનાશીવ. ૧૪ ત્યારેઇંદ્રત્યાંઆવીતતકાળ, વાળી
નેઘાલીવિજયમાળ; રણમાંસદાવિજયકહેવાય, સનમુખશત્રુનિરબળથાય. ૧૫
પછેસુરજઆવ્યાસુગ્રિવકને, સુગ્રીવપાસેસોંપ્યોમુને,મારાગુરૂસુરજપ્રકાશ,આજ્ઞા
માનીરહ્યોહુંપાસ, ૧૬સંભાળજેતુંએનેસદાએમકહિગયાદિનકરતદાપછેવાળીને
સુતઅંગદથયો,મહાબળિયોતારાનોજયો. ૧૭ ॥ દોહરા. ॥ હનુમંતકહેરઘુપતિ
સુણો, રાજીવલોચનરામ; એકમહિષાસુરનોદિકરો, દુંદભી તેનું નામ ૧૮ મહા
બળિયોતેઅસુરથયો, ફરતોપ્થ્વીમાંહે; કોઇજોદ્ધતેનેમળ્યોનહિ, જુદ્ધકરવાનેત્યાં
હે. ૧૯ પછીજમરાજાપાસેગયો. કહેજુદ્ધકરોમુજસાથ; કેવઢનારોદેખાડકો, ચળ
વળમેમુજહાથ. ૨૦ ત્યારેદુંદભીનેજમરાજકહે, મુંજા કિષ્કિંધામાંહે; તુજ સાથે
વઢશેકપી, વાળીરહેછેત્યાંય, ૨૧ એવુંજાણીકિષ્કિંધાઆવિયો,રજનીચરતેણી-
વાર;નીંદ્રાહારકરીપોઢેરવો, સાતગજનવિસ્તાર. ૨૨ તેનાદસાંભળીવાળીને, ચ-
ઢિયોમનમાંક્રોધ; તતક્ષણસનમુખઆવિયો,જુદ્ધકરવાનેજોધ. ૨૩ બળવંતવીર
બેઉબળિયા, મહાજુદ્ધકરતાત્યાંહે; એકમુષ્ટીમારી વાળિયે, દુંદભીના શીરમાંહે.
૨૪ તેઅસુરભોંયપૃથ્વીપડયો, ત્યારેકીધોપાદપ્રહાર; દુંદભીમત્યુપામીયો, પ્રાણ
ગયાતેણીવાર ૨૫ પછીચરણઝાલીતેશબતણા; ઉછાળ્યું નભમાંહે; પ્રતક દેહ
આવીપડ્યો, રશીમુખપરવતજ્યાંહે. ૨૬ ચણારૂપીરહેછેત્યાં, તેપામ્યામહાપરીતા
પ; સઉમાંમોક્ષમાતંગમુનિ, તેણેદીધોશ્રાપ. ૨૭ જેણેકર્મઆવું કર્યું, તેઆવે પ-
રવતમાંહે, તોબળીનેભસ્મથજોતદા, એવુંત્યાં બોલ્યા માટેવાળીયેનરજ્યાત્યાં
રૂશી મુખ પરવતમાંહે; તેદિનનુંતન અસુરનુંખોખું પડિયુંત્યાંહે. ૨૯ તેકરંક
ઉપરઉગિયા, સપ્તતાડતરૂજેહ; એકદિવશમાતંગમુનિ, મળ્યાવાળિનેતેહ. ૩૦
ત્યારે પાયે લાગીપુછીયું, કહોમુજનેમુનિદેવ; કોનેહાથેમરણમુજ, થાશેનિસ્ચે
એવ. ૩૧ પછીમુનિકહેસુણવાળીતું,કહુંતુજસાચોબોલ;પેલાકરંકઉપરઊગિયા,
સપ્તતાડથઇગોળ.૩૨તેવેધેએકબાણથી,એવોબળિયોજેહ;તેનરતુજનેમારશે,સત્ય
માનજેએહ.૩૩એવુંકહીમુનિવરગયા,સાંભળોશ્રીરઘુરાયરવેનેરથયુંબેવિરનેતેની
કહુંકથાય. ૩૪॥ વલણ ॥ તેનીકહુંકથાયરે,જેમવેરથયુંબેવિરને;તેસુણતાંસંદેહ
જાય, હનુમંત કહેરઘુવિરને. ૩૫ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસમંત વાલ્મીકીનાટક
ધારાયાંકીષ્કીંધાકાંડેશ્રીરામચંદ્રહનુમાનસંવાદેવાળીસુગ્રીવયોરૂત્પત્તીકથનંનામ
તતીયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

અધ્યાય.ાા૪ાા ાા રાગ સામેરી ાા આજનીસુતકહેસાંભળો, તમેસ્વામીશ્રી
મહારાજ; શુ વાળી કીષ્કીંધામાં, કરતા નીરભે રાજ ત્યારે દુદમીનોપુત્રકહિયે
મયા શુરતુનું નાન, તે પીતા કેરૂ વેર લેવા, આવ્યો તેણે ઠામ. ૨
તેણેવાળીસાથેયુદ્ધકર્યું, પછેહારીયોરણમાંય; એકવીવરમાંપાતાળ મારગ, નાશી
પેઠોત્યાંય. ૩ તેઅશુરનીપુઠેથયા, શુગ્રીવવાળીવીર; તેગુફામાંહે પેઠોવાળી, યુદ્ધ
કરવાધિર. ૪ તેવીવરનેમુખરહયોસુગ્રીવ, રક્ષકરવાપુંઠ, માંહે બન્યો બળિયા
યુદ્ધ કરે, મારે પરપસ્પરમુંઠ. ૫ એમ ઘણા દીન ત્યાં વહી ગયા, નવ મરણ
પામ્યો તેહ; ત્યારે શુનુ દેખી આવ્યા પુરમાં, યક્ષ કીન્નર જેહ, ૬ ઉજાડવા
લાગ્યા નગર, શુગ્રીવે જાણી વાત, ત્યારે ગુફાને મુખ ઢાંકીયો એક, પ્રોઢ
ગીરીવીખ્યાત, ૭ શુગ્રીવઆવ્યોનગરમાં, કર્યાયક્ષકિન્નરદુર; વીશમાસ વિતી
ગયા, નવઆવ્યોવાળીશુર. ૮ ત્યારેસરવેજાણ્યુંમુવોવાળી. થયુ વિપરીત કાજ;
પ્રજાપ્રધાનેમળીબેસાડયો, શુગ્રીવનેત્યાંરાજ. ૯ પછેવિસમાસેવાળીયે, માર્યોની
શીચરશુર; આવ્યોગુફાનેબારણે, ગીરીઢાંકયોદીઠોશુર ૧૦ શુગ્રીવનેદીઠો નહી
ત્યારે, ચઢયોમનમાંક્રોધ; એબંધુમુજનેગયોમુંકી; નકરિમારીશોધ. ૧૧ એવીર
શાનોવેરીમારો; થાયુંવીપરીતકામ; મુનેમુવોજાણીનગરમાંજઇ, બેઠોકરવા રાજ
૧૨ એસેકામશતરૂનુંકર્યું, મુજલાજલોપીસુખહવેતજુએનેસર્વથા, નવજોઉંએ-
નુંમુખ. ૧૩ દેશતજીયેદયાવિણ, સ્નેહરહીતબંધુમીત્ર; ગુરૂજ્ઞાનહીણ દુરમુખી
નારી, તેતજીયેઅપવિત્ર. ૧૪ એવુંવિચારીનેધાયોવાળી, શસ્ત્રલેઇનેશુર; સુગ્રી
વનેમારવાઆવ્યો, નગરમાંબળપુર. ૧૫ સુગ્રીવનાઠોત્યાંથકી; નળનિળ જાંબુ
વંત; હુંસહિતસાથેઆવ્યા, રૂશીમુખપરવતઅંત. ૧૬ શુગ્રીવનેહણવા તદા; ધા
યોપુંઠળલીધીવાટ: નવઅવાયુંપરવતવિષે, મુનીશ્રાપનાભયમાટ. ૧૭ છે બળે
બન્યોબરોબર, શુગ્રીવવાળીરાય; પણવિજયમાળાકંઠમાં, તેણેકરીનવ જીતાય,
૧૮ પછેનગરમાંવાળીરહયો, નીજરાનકરતોતેહ, સુગ્રીવનિસ્ત્રીઘેરરાખી, રૂમાના
મેજેહ. ૧૯ તેદીવસનોસુગ્રીવદુ:ખીરહેછેગીરીમોઝાર; અમોચારજણાપાસેરહ્યાં
છુંકરવાએનીસાર. ૨૦ એમપ્રકારેથયુવેરજે, સુગ્રીવવાળીવીર; એઉત્પત્તિ તમને
કહીને, રઘુપતિશ્યામશરીર. ૨૧ શુગ્રીવમેળવ્યામુજને, રઘુવીરકહેહનુમંતકરા
વ્યમિત્રીએનીસાથે, વાયુપુત્રબળવંત. ૨૨ એનાશતરૂનેમારીકરીનેઅપાવુંનીજ
નાર; રાજ્યાસનસુગ્રીવહું, બેસાડું નીરધાર, ૨૩ હનુમંતએવુંસાંભળીને, ગયા
સુગ્રીવપાસે; વૃતાંતસહુમાંડીકહ્યું, એરામછેઅવીનાશ. ૨૪ તેવચનસુણીનેસુર
જનંદનપામીયોઆનંદ; ધન્યવીરતુંહનુમંતમુજનેમેળવ્યાજગવંધ. ૨૫ અનેક
વાનરસાથસુગ્રીવ, આવ્યોતેણીવાર; સાષ્ટાંગકરીરઘુવીરચરણે, નમ્યોભાનુકુમા

ર. ૨૬ એકરઅહિસુગ્રીવને, ઉઠાડયોરગુનાથ; હૃદયસાથે ચાંપીયો, મેલ્યો મુસ્તક હાથ. ૨૭ બળીસ્વસ્થથઇબેઠી, પછેસુગ્રીવનેરગુરાય; વાનરસભાજોઇરામને, મનમાહરખનમાય. ૨૮ પછેઅગ્નિત્યાંચેતાવિયો, મારૂતીએતેણેકામ; બેપાસ બેહુ બેસાડીઆ, સુગ્રીવનેશ્રીરામ. ૨૯ અગ્નિકેરીસાક્ષિયે, પછે કર્યો મિત્રાચાર; કપી સરવેહરખપામ્યા, થયોજયજયકાર. ૩૦ રામકહેસ્રીનેરાજઅપાવું, મારૂવાળી કીશ; કહેસુગ્રીવસીતાશોધમગાવું, મારીએદશશીશ. ૩૧ પછેસુગ્રીવતેડી ચાલીયો, સઉમીત્રશ્રીરગુનાથ; રશીમુખપરવતઆવિને, મળીબેઠો સરવે સાથ. ૩૧ એકમનોહરમંડપરચ્યો, કર્યુંસભાકેરૂંકામ; એકસુંદરઆસન રચીને. બેસાડિયાશ્રીરામ, ૩૩ સુગ્રિવકહેએકબ્રહ્મરાક્ષણ, સુંદરીસંગ; આકાશમારગલઇ જતો, તેદીઠોઅમે;શ્રીરંગ, ૩૪ ઘણુંરૂદનકરતીકામની, તેણેદીઠાઅમને આંહે; ત્યાં રેચીરપદરેબાંધીભુષણ, નાંખિયાં ગીરિમાંહે. ૩૫ રગુવરકહેતે લાવો કયાં છે. જોઉએઅલંકાર; સીતામળ્યાસમથશેમુજને, માનીશહું ઉપકાર. ૩૬ હનુમંત જીએલાવીઆપ્યાં, ભુપણનેપટચીર; તેરૂદેસાથે ચાંપીને. ગદગદ થયા રગુવીર. ૩૭ પછેસીતાનેવીરહેકરી, ઘણુંરૂદનકરતારામ; રગુવરરોતાં સરવે રોયા, થયો શોકસમાન. ૩૮ સુગ્રીવઆપેધીરજબહુ, એમનાહીજેનાથ, શોધમંગાવુંસીતાનો, મુજસંગબળિયોસાથ. ૩૯ જોજાનકી નવમેળવું તો, સુણો સારીંગપાણ; તો કલ્પજથીનરકમાં, હું પડુનિશ્ચેજાણ. ૪૦ નળનીળજાંબુવાનબળી હનુમંતજી મુજસાહે. ભુગોળઉંધુંકરીનાંખે, કાળનેકરસાહે. ૪૧ એવાંવચન સુણિ સુગ્રીવનાં, પછેબોલીયારગુપત્ય; સુણકપીપતિહુંકરૂંપ્રતીજ્ઞામાનજે તું સત્ય, ૪૨ તુને રાજ સ્રીઆપ્યાવિના, જોમગાવુંપરીશોધ; મનેઆણદશરથરાયની, એપ્રતિજ્ઞાઆવીરોધ, ૪૩ એમપરસ્પરઆધીયાંવચન, આનંદીયોસહુશાથ; હનુમંતઆદે કપી સરવે, સેવતારગુનાથ. ૪૪ ॥ વલણ ॥ સેવતાશ્રીરગુવીરને, જેકપીમોટાબળવાનરે; એરામલક્ષ્મણરશિમુખ, સંતોષ્યામાનવંતરે. ૪૫ ॥ ઇતી શ્રી રામચરીતરે સંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંકીષ્કિંધાકાંડે શ્રીરામસુગ્રીવયોમૈંતી કરણાત રૂષ્યમુખાગમનંનામચતુર્થોઅધ્યાય: ॥ ૪ ॥

અધ્યાય ॥ રાગ મારૂ ॥ પ્રતિજ્ઞાકરીઅન્યોઅન્ય, પછેબોલ્યાશ્રીરામવચન; સુણસુગ્રીવતુંમુજવાણ, મારૂવાળીનેએક બાણ; ૧ ત્યારે સુગ્રીવ કહે મહારાજ, વાળીવધએમનહીથાયઆજ; પેલાઃ સપ્તતાડએકબાણ જેકોવેંધેપુરૂષપ્રમાણ.૨ તેથીવાળીએનીશ્ચેમરે. બ્રહ્માદીકથીતેનવઉગરે; તવબાણમુકરૂંરગુવીર, વેંધ્યા સપ્તતાડરણધિર. ૩ મારીખોખાનેઠોકરચરણ, ઉડીપડીયુંદીગાંતરચરણ. પછેસુગ્રીવને કહેરામહવેકરવાળીસાથેસંગ્રામ. ૪ તુંજપુઠેઆવું છુંહુંય, મનભયનવરા

ખીશાતુંય, બંન્યે બંધુછે રૂપે સમાન, વીચારીયું એમ ભગવાન ઓળખવાને
શુગરીવનુ રૂપ ધારી માળ માળ ત્રિભોવન ભુપ; પછે આજ્ઞા આપી શ્રી રંગ,
આવ્યોસુગ્રીવપામીઉમંગ, ૬ કરી ગર્જનાજઈપુરપાસ.પડયો સરવનગરનેત્રાસ,
જાંણ્યું વાળી મહાબળશીવ, આવ્યો જુદ્ધ કરવા સુગ્રીવ. ૭ તે સુણીને ઉઠયો
તતકાળ, ધરીહસ્તમાંગદાવીશાળ; તેસમેઆવીતારારાણી, બોલીકરજોડીને વા-
ણી; ૮ સ્વામીસાંભળોમુજવચન, જુઓવાતવીચારીમન. યુદ્ધકરવાજશો નહી
આજ, કાંઈકારણછેમહારાજ. ૯ આટલાદીનસુગ્રીવવીર, તમથીડરતોરણધીર
ભયપામીનઆવતોઆંહે; રહયોકાયરથઈગીરીમાંહે. ૧૧ આજયુદ્ધકરવાને આ-
વ્યો, એટલુંબળકયાંથકીલાવ્યો; કોઈજોધમળ્યોએનેઆજ, પામ્યોપક્ષમોટી થ
યુંકાજ. ૧૧ બાકીએનુંશંબળમાન, થયોતેનેબળબળવાન; મેંસુણીછેએવીવા
ત, રાયદશરથઘેરસાક્ષાત. ૧૨ ત્યાંજન્મધર્યોજુગદીશ, બ્રહ્મપુરણમાયાઈશ, પા
ળવાનેપીતાનુંવચન, તેપ્રભુનીકળ્યાછેવન. ૧૩ સીતાસુંદરીતેની વદીશ, ગયો
હરણકરીદશશિષ; તેનોશોધકરતાંવનમાંહે, રામલક્ષ્મણઆવ્યા આંહે. ૧૪ ગ-
જ્યોસુગ્રીવતેનીરધાર,તેસાથેકર્યો મીત્રાચારપ્રભુનીપેરાણુએમબુધ,આવ્યોસુગ્રીવ
કરવાયુદ્ધ. ૧૫ તેમાટેત્યાંજશોનહીંનાથ. જીવતોનહીંસુગ્રીવસાથ; નીશ્ચેમારશે
તમને રામ, છેસમરથ પુરણ કામ. ૧૬ જેનાભયથકીકંપેકાળ, જેનીઆજ્ઞા મા-
નેલોકપાલ; તેપ્રભુએધર્યોઅવતાર, ઉતારવાને પૃથ્વીનોભાર. ૧૭ ધર્મસ્થાપનક-
રવાકાજ, ફરેભુતલમાંમહારાજ; માટેમાનોમારૂંવચન, જોકુશળઈચ્છોસ્વામીન.
૧૮ સાંભળીતારાનીએવીવાણી, બોલ્યોવાળીઅહંતાઆણી; જયમાળમારેછેશીવ
મનેનહીંજીતેસુગરીવ. ૧૯ અગોબેબંધુનેવીરોધ, શું કરવારામકરશેક્રોધ, ન
થીકર્યોતેમનોઅપરાધ,શુંકરવામનેહણશેસાધ. ૨૦ધર્મસ્થાપનપુરાણબ્રહ્મ.તેકેમક-
રશેઅધરમ; જોએપ્રભુહશેપ્રત્યક્ષ, કદાપીએનીકરશેપક્ષ. ૨૧ વીનવિરોધ એ
નીષ્કામ, શુંકરવામનેમારશેરામ; જોમનેહણશેરઘુપત્યે, નીશ્ચેપામીશહું સદગ
ત્ય. ૨૨ હરીહાથેમરણસબંધ, છુટશેજનમમરણનાબંધ; તેમાટેસાંભળસતી એ
હ, બન્નેવાતેનીસંદેહ. ૨૩ નથીસુગરીવનોકાંઈભાર, ક્ષણમાંહેમનાવું હાર, પ્ર
ભુથીભવનુંદુઃખવામું, રામહાથેપરમપદપામું. ૨૪ શુણસાધવીચીંતામુકી, નથી
બોલતોહું કાંઈચુકી; એવુંકહીનેઇંદ્રકુમાર, આવ્યોયુદ્ધકરવા પુર બહાર. ૨૬ ॥
વલણ ॥ પુરબાહીરઆવિયુદ્ધઆરંભ્યું, બન્નેબળીયાવીરરે; એકએકનેમારે ગ
દા, નવહારપામેકોધીકરે. ૨૬ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરે સંમત વાલ્મીકી નાટક
ધારાયાંકીષ્કીંધાકાંડેસપ્તતાડવી ભેદનાત તારા વાળી વીબોધન નામ પંચમો
અધ્યાય ॥ ૫ ॥

અધ્યાય૬ ।।રામઆજ્ઞાપછીવાલીકરેધેગરડીઓશુગરીવઉપરરીસેચઢીઓ;ત્યા ઝુયાઝંનેવીરબળવંત, રીસેરાતાઅધરડસેદંત. ૧મહામુક્કીનેબનેવીર, મલયુદ્ધકરે રણધીર; મુષ્ટીપ્રહારકરેપદઘાય, શીશુ શીષકુટેમહાકાય ૨ પ્રહારે ઘરૂજેછેધર્ણ, થયોશુરજધુંધળવર્ણ; કંપ્યાદીરજસરકયોશેષ, ભયપામ્યાતેઅમરઅશેષ. ૩ જે-વામેરૂનેમંદ્રાચળ, એવાછેકપીસ્થળસબળ; પરછંદાપડે ।।ઘાય, દારૂણયુદ્ધકોઇએ નવજોવાય. ૪ કરેવાલીશુગરીવસંગરામ,હાહાકારહવો તે ।।મ; વીજેમાળવાલીને ગરીવ, તેથીહારપામ્યોશુગરીવ ૫ બળક્ષીણથયુંતેનીવાર, શુગરીવસેહેવાનો નથીમાર; થયોદુખીયોજાણ્યેઆવ્યું મરણ. ઉડેલોસપયેછે ધર્ણ. ૬ ત્યારે શુગરીવે સમર્યાશ્રીરામ, વારેધાજયોતેશુંદરશ્યામ; તેશુણીનેઆવ્યા રગુવીર, સાથે લક્ષ મણજીલણધીર, ૭ જુવેરામલક્ષમણરહીદુર, બળઅતુલીતશુર; દીઠો શુગરીવ પામ્યોહાર, બળક્ષીણથયું નીરધાર. ૮ વીજેમાળતણોમહીમાય, દ્રષ્ટીયેબળહર-ણજથાય; વાલીસનમુખરહેજેકોય, તેનુંબળઆકરષણહોય. ૯ એમજાણ્યું શ્રી ભગવંત, કપટેઆણું વાલીનોઅંત; છેકરતુંસમર્થ, તોયવરનથીકરતાવ્યર્થ ૧૦ પછેકોપ્યાપુરૂષપુરાણ, કર્યોધનુષેશરસંધાણ; તરૂઓઠેરહીભગવાન. માર્યું બાણ વાલીનેતન. ૧૧ રૂદેભેગતેબાણકરાળ, નેણેવાલીપડયોતતકાળ; ત્યારેપાસે આ વ્યારગુવીર, કપીસહીતશુમીત્રીધીર. ૧૨ વાલીયેતવદીઠારામ;કોટીકંદર્પસુંદર શ્યામ; રાખીધીરજબોલ્યોવચન, વાલીકહેસુણોશ્રી ભગવાન. ૧૩ પ્રભુ પ્રગટયા રગુકુળમાંહે; ધર્મસ્થાપનાઆવ્યાઆંહે; આવું કરવું અનુચીતકામ, તમને નઘટે હેરામ. ૧૪ છળભેદકરીમુનેમાર્યો, ગયોક્ષત્રિધર્મતમારો; એકપત ।વૃતકરો અ ન્ય, આજવરીઅપકીરતીકન્યા. ૧૫ સત્યવંતપ્રતાપીધિર, રણપંડીતછોરઘુવિર ભેદયું કપટકરીમુજતન, લાગ્યુંરવિકુળઆંલંછન. ૧૬ એવુંકર્મકર્યુંરઘુરાય, અપ કીરતી ત્રિલોકમાં થાય; જેમ મ્રગને મારેકીરાત, તમો એમ કર્યું જગતાત. ૧૭ મનેમા રવો તો ચેતાવી, તો હું જાણત જાત જે ફાવવી જેહ, રામ કહે અલ્યા પારધી જેહ કયાં મારે મરગ ચેતાવી તેહ. ૧૮ ૧૮ તું નહોય કંઇ યોધોવીર, કપી વન જર જાત અધીર; છું વનચર પણ મારાં કરમ, છે વીદીત ત્રીલોક માં પરમ. ૧૯ તમો કર્ત્તા સમર્થ, તન આગળ મુજ બળ વ્યર્થ; પણ અક્ષ રઘ્રશીહતોમારોજનઓધરમવીચારીતમારો. ૨૦ ધર્મસ્થાપનતમઅવતાર, મનેમા ર્યોઅધર્મઅપાર; રામકહેસત્યવરતછેમારૂ, વિનાઅધરમકોનેન મારૂ. ૨૧ રાખી અનુજવધુંતેપરમ, એથીબીજોકયોરેઅધરમ, રૂમારામસુગરીવનીજેહ. લાગ્યું પાપતેભોગવ્યુંએહ. ૨૨ તેમાટેમેંતુજનેમાર્યો, મોટોઅધરમએહવિચાર્યો; વાલિ કહેતમોસુગરિવસાથ; એશુંમીત્રીકરીરઘુનાથ. ૨૩ મનેમળ્યાહોતમહારાજ, તો

હું કરતતમારૂંકાજ, જઇરાવણમારતરણમાં, સીતાને લાવત એક ક્ષણમ. ૨૪ એરાવણમારોચોર, શ્રીલોકઉશલરાજકિશોર; મેંબગલમાંઘાલ્યોએને, પુત્રપાર ભુબાંધ્યોજેને. ૨૫ એમાંશું કરવુંતું કાજ, એનેબાંધીનેલાવતઆજ, પણભલુંથ યું આચરણ, તમહાથેહુંપામ્યોમરણ. ૨૬ મારાભાગ્યતણોનહીંપાર, મારાપુરવ પુન્યઅપાર; સુણીપ્રસનથયારઘુરાય, વાલીજીવાડુંહુંતુજનેઆજ. ૨૭ તનેઆપુ જીવતદાન, ભાગ્યભાગ્યકપીવરદાન; વાલીકહેસુણીએરઘુરાય, આવું મરણફરી નવથાય. ૨૮ અંતકાળનીસારૂજોગી, કરેભજનબ્રહ્મરસભોગી; અંતેપામેતે મો- ક્ષનીદાન, પણપાસેક્યાંથીભગવાન. ૨૯ દ્રષ્ટિગોચારતેપ્રભુઆજ, મારીપાસે ઉભાછોમહારાજ;આથીલાભબીજોધરીમન, કોણકારણરાખુંતન, ૩૦અન્યસુગરીવ બંધુવિર, મનેમેળવ્યાશ્રીરઘુવીરનહોયવીરગુરૂતુમારો, ઉપકારશોમાનીશતારો. ૩૧ કરાવ્યુંરામનુંદરશન, અપાપીમતીમુજનેધન્ય; સુણબંધવચતુરસુજાણ, હું મકુંછુમારાપ્રાણ ૩૨ હવેકરજેતુંરાજ, અંગદનેઆપજેયુવરાજ; એવુંકહી કાઢી કંઠેથીમાળ, ઘાલીસુગરીવનેવિજેમાળ, ૩૩ સુણોરઘુપતીદીનદયાળમુંજપુત્રની કરજોસંભાળ; છોભક્તવત્સલશ્રીરંગઅંગદછેતમારોઉછંગ.૨૪એવુંકહીરામસા નિધ્યજાણજીયાવાલિએતતક્ષણપ્રાણ: પામ્યોસદગતિઇંદ્રકુમાર, ગયોવૈકુંઠમાંતે વલણ ૩૫ ॥ વૈકુંઠમાંતેગયોવાલી, મુકયુંરામનીસાંનિધ્યતનરે; પછેતારારાણીવા લિતણી, તે આવીકરતીરૂદનરે. ૩૬ ॥ ઇતીશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલમીકનાટક ધારાયાં સુગરીવવાલીસંગરામેશ્રીરામેણ વાલિવગોનામષષ્ઠોઅધ્યાય ॥ ૬ ॥

॥ અધ્યાય ૭ ॥ રાગ સારંગ ॥ હવેવાલીતણીરાણીછેતારા, સતિ શીરો- મણીજેહ; પછીઅંગદપુત્રનેઆગળકરીને, રણમાંઆવીતેહ. ત્યારેકરજોડીરઘુવીર ની પ્રત્યે, તારાબોલીવાણ; હવેએકબાણમુકીનેમુજને; મારોસારંગપાણ. ૨ હે અયોધ્યાપતીતમોમારાપતીને, શું કરવાનેમાર્યો; હું પતીવ્રતાનેવિધવાકરી,શણ- ગાર મારોઉતાર્યો, ૩ એમ કહિપછીવાલીપાસે; બેઠીતારારાણી; વીવિધ પ્રકારે વીલાપકરંતિ, રોતીમધુરસ્વરતાણી. ૪ ત્યારે શ્રી રઘુપતીએપાસેઆવિને, તા- રાંનેસમજાવિ; બાઇશું કરવાકલપાંતકરેછે, એ લખીત વાતજેભાવી. ૫ તું કોનો શોકકરેછેસુંદરી, કહેમુંજતેતેવચન; જોદેહનોશોકકરેતો, એતુજપાસેપડયુંછેતન. ૬ આનિત્યઅશાશ્વતનાશવાન, એપંચભુતનું શરીર; તે કર્માનુસારે થાય જાય તેનોશોકકરેનહીધીર. ૭ વળી તું કહીશ હુંઆત્માનેરડુંછું, એ મોટોઅવિવેક; અખંડઅજઅવિનાશીઆત્મ, ચૈતન્યદ્રષ્ટાએક. ૮ અપરી છીન્નમાટેએપુરણ, જાયનઆવેજેહ; દુઃખરહિતમાટેસુખસાગર, અમરઆત્માએહ. ૯ તે માટે બેએ મધ્યેજેનોશોકકરેતેફોક; નાશવંતનું દુઃખશું ધરવું; અખંડનોશોશોક. ૧૦ એમ

સમેતારાનેઉપદેશી, પ્રતીબોધબહુદીધો; રામ વચનેઅગસ્તેશોકનો, સીધુ શોષિ લીધો. ૧૧ પછી તારા સમજીપાયલાગી, રઘુપતીને તેણીવાર; મસ્તક કરમુકીને વળતા, બોલ્યાજગદાધાર. ૧૨ અરેતારાસુગ્રીવનેવર, તુજ રહેશે સત્ય પ્રમાણુ; મુજ આજ્ઞાએપતીવૃતતારૂ, નહીભાગેનીરવાણુ. ૧૩ કોઇએ નહીકરેની દાતારી, માટેવચનમુજપાળ; પછેસુગરીવનેતેતારાસોંપી, નંખાવી છેવરમાળ. ૧૪ એમ દેવચરીત્રછેઘણાંઅટપટા, અઘટઘટાવેજેહ; એજોઇકોઅન્યમનુષ્યકરેતો, પડેનરકમાંતેહ. ૧૫ જળ ઉપરજેણેપૃથ્વીરાખી, સ્થભ વીના આકાશ; એવા પ્રભુ છે એકસ્વતંત્રજ. અખંડઅજીતઅવીનાશ. ૧૬ તે પ્રભુ કરે કરાવેકરવત, તેથાય સત્યપ્રમાણ; તેજોઇનેકોઅન્યકરેતો, નરકપડેનિરવાણુ. ૧૭ પછી તારાને પટરાણીકરીને, સોંપીસુગરીવને હાથ; પછી સુગરિવનેહાથ; પછી સુગરીવને હાથ; પછી સુગરીવપાસેવાલીકેરી, કરાવી ક્રિયારઘુનાથ ૧૯ વળી અંગદને પોતાનો કર્યોશીર, હસ્તમુકયોરઘુવીર; હવેસુગવીરનેકહેજાઓનગરમાં, રાજ કરો મતી ધીર. ૨૦ અમોરૂપીમુખઊપરગાળીશું, ચોમાશુ ચારમાસ; ત્યારે સુગરીવ કહે પ્રભુતમોપધારો, પ્હોંચેમારીઆશ. ૨૦ સુણોમીત્રમુજભાઇભરતતેભોગવેછે વનવાસ; ત્યારેહું કેમપુરમાંપ્રવેશકરૂં, દુખ જોઇનેથયોછું ઉદાશ. ૨૧ જેમ નાના બાળકને મુકીને, વિદેશેજાએમાત; તેમહું આવ્યોછુંએનેમુકી, પુન્યપવિત્રએભ્રાત. ૨૨ પછીલક્ષમણનેમોકલીયાપોતે, કીષ્કીંધા મોઝાર; રાજ્યા ભિષેક કરયો વીધીયેથકી, સુગરીવનેતેણીવાર. ૨૩ અંગદનેશેનાપતિથ્પ્યો, વરત્યોજયજયકાર; સુગરીવરાજ્યચલાવેનીત્ય, રાજનીતીવહેવાર. ૨૪ પછીરપીમુખઉપરરામરહ્યા છે. સાથેલક્ષમણવીરશ્રીરઘુવીરનીશેવાકરતા. અંજની સુતરણધિર. ૨૫ એવે ગ્રિષ્મરૂતુવીતીગઇ, આવ્યાચોમાસાનાદન; વીદયુતચમકેનભ; ઘનગાજે; વરશેછે પરજન્ય. ૨૬ તરૂકુશુમીતશોભેનવપલ્લવ, રમ્ગીરાચોપાસ; મધુનીકનરગુંજારવ કરતા, લેતામકરંદવાસ. ૨૭વાસલેતામધુકરગુંજે, વૃષ્ટીઅગણીતથાય; ત્યારેલક્ષમણનેરઘુવીરદેખાડે, વૃષાંરૂતુશોભાય. ૨૮ વલણ વૃષારૂતુનીશોભાઅદભુત; ઘનગાજેનભમાંહેરે; મોરકળાકરીનાચતા; બપૈયાબોલેત્યાંહેરે. ૨૯ ઇતીશ્રી રામચરીતરે સંમતવાલમીકીનાટકધાયાંકિષ્કીંધાકાંડેતારાવીલાપેશ્રીરામેણશોક નીવાર્ણે સુગરીવરાજ્યાભિષેકોનામસપ્તમોઅધ્યાય ॥ ૭ ॥

॥ અધ્યાય ૮. ॥ રાગ મલ્હાર ॥ રઘુવીર કહેતું જોનેલક્ષમણ, વૃષાઋતુ શોભાયરે; વનવેલીકુસુમીતબોલે.ત્રિવલીશબ્દ સુંદદથાયરે. ૧ દેખી વારીદમોર નાચે, નાચે, કરે મુદીત કળાયરે; જેમ વિરતિવંતહરીભક્તસનેદેખી, હરષ પામે કાયરે. ૨ ઘનમાંહેદબકેદામનીજેમ, ખાળપ્રીતસ્થીરનવરહેકયમરે; જેમધનવર-

સેનિચોઉતરી, જેમવિઘાતપામીબુધનેનમેરે. ૩ અઘાતપ્રું દગીરીસહે, ખળવચન
સાધુજેમરે; લપટાયોકરદમભુમીપર જીવનેમાયાતેમરે. ૪ નદીક્ષુદ્રભરી ઉભરાઈ
ચાલી, જળદશોદીશજાયરે;જેમસુક્ષ્મધનપામીનેખળ, અભીમાનકરી ઇતરાયરે
પસમેટ્યીજ્યાંત્યાંથકીતે, નીચાભોમ્યભરાયરે; સદગુણસમેટીજેમ, સજજન હૃ-
દયેસમાયરે. ૬ સલસરીતાજળમળીરે, જળનીધીમાંજાયરે; જેમજીવપામીહરી
પદને, અચળનીરભેથાયરે. ૭ હરી ભોમીતતરૂણસંકુલે, નવ જણાયે પંથરે;
પાખંડવાદતેકરીથાયે, ગુપ્તજેમસદગ્રંથરે. ૮ દાદુરધુનીયોદશકરે, જાણેપઢેબટક
અનેકરે; નવપલ્લવથયાવિટપજેમ; મળ્યાસાધકનેવિવેકરે; ૯ થયા જવાસા પત્ર-
હીણજેમ, રૂડેરાજખળઉદ્યમરે, કંઇધુળખોળીનવજડે, તજે કરોધ ધરમીજેમરે.
૧૦ ભુમીશોભેશસ્યસંપન, જેવીઉપકારીનીસંપત્યરે;તેમનીશામાંઅદ્યોપચમકે
જેમદંભીસમાજહુરમત્યરે. ૧૧ ચ્યારીઓપુટીયાલેજળ, નવરોકીયેનીરધારરે;
જેમતરોગીકુળમરજાદત્રીયા, જ્યાંત્યાંકરેવ્યભીચારરે. ૧૨ કૃષી સુધારેકરૂપીવંત
જેમ. મોહમદતજેબુધવંતરે; પહેશરયથાયજેમ, ક્ષાની શોભે મોહનેઅંતરે. ૧૩
પંથીમારગપડેરૂપટી, મલીનુઅંબરથાયરે; જેમઅશુભકરમે કરીસાધુ, વીષય-
માંલેપાયરે. ૧૪ ત્યારેચક્રદેખાયનમીં, પામી કાળ ધર્મપળાયરેવીવીધજંતુભુમી
જેમ, રૂડેરાજ વૃદ્ધી પ્રજાયરે. ૧૫ ઉખરભુમીતરૂણનાજામે, જેમ હરીજન હૃદયે
કામરે; પંથીજ્યાંત્યાંરોકાયા, જેમજ્ઞાનેંદ્રીકામરે. ૧૬ કયારે મારૂ પ્રબળ જયાં,
ત્યાંપ્રબળમેઘનેલઇજાયરે; જેમકપુતઆચરણેકરી, કુળધર્મદુરપળાયરે. ૧૭ ક-
યારેદિવસેઘનઘટાવળી, કયારેપ્રગટેપતંગરે, જાય આવે જ્ઞાનજેમ, પામી કુસુંગ
સુસંગરે. ૧૮ એમવ્રુષાઋતુવહીગઇવળતી, આવી શરદ સુજાણરે; અરે લક્ષમણ
જોનેશોભા, કહેછેરઘુપતીવાણરે. ૧૯ કાસ પુલ્યાસ્વેતરંગેક્ષમાછાહીતેમરે; વૃદ્ધા
અવસ્થાંઋતુને. આવીશોભેજેમરે. ૨૦ અગસ્તપંથઉદેથયોસોષ્યજ્ઞામાંડયુંવારરે.
જેમલોભનાપરીતાપથી, સંતોષજાયેસારરે. ૨૧ સરસરીતજળરવાદીષ્ટનીનીર-
મળ, શોભતુંમહાભાગરે; જેમજ્ઞાનપામીમોહમમતા, કરેજ્ઞાનીત્યાગરે. ૨૨ મગ-
ટયાંખંજરશરદમાંજેમ, પામીસમયસુકરીતરે; પકંજ રહીથઇધરાજેમ,તજેરાય
અનીતરે, ૨૩ જળઅલપમાંથાએવીકળ, મછપામેપરીતાપરે; બહુ કુટુંબીજંતુ
હીણધન, તેપામેજેમસંતાપરે. ૨૪ ઘનરહિતનિરમળશોભતું, રૂતુશરદમાંઆકા
શરે; નીરમળહરીજનસોભતાજેમ, તજેવીશયવિઆશરે. ૨૫ કહુંકહું વિષ્ટીશ
રદમાહે, અલ્પથાએમેહરે; જેમકોઇકપામેભકતિમારી, ભકત વિરલાજેહરે. ૨૬
તજીનગરચાલ્યાનૃપવણીક, તાપસભીખારીજાણરે; હરીભકતીપામાચારઆશ્રમ
તજેશ્રમનીરવાણરે. ૨૬ સુખીમછનીરઅગાધના, જેમહરીશરણેજનરે; ફુલ્યાંક

મળશારસોભતુ, જેમબ્રહ્મસરગુણધન્યરે. ૨૮ દુખીચક્રવાકનિશાગમન, ખળજો ધપરસંપત્યરે; અતીત્રશાતુરચાતકદુખી, જેમશીવદ્રોહીનેવીંપત્યરે. ૨૯ શરદઆ પદ દીવસનો, હરે ઇંદુતો પરીતાપરે. જેમ સંત દરશન ચરણથી થાય મુકત ત્રીવીધ તાપરે ૩૦ ચકોર સરવે ચંદની રખે, જેમ હરી જુવેહ રીજનરે; વીત્યા મશકહિ ત્રાસથી, દ્વિજદ્રોહ કુળનાશરે ૩૧ ભુમી જીવ વૃષા તણા તે, ગયાશરદવીલાઇરે; સદગુરૂકૃપાએજાયજેમસંસેભરમસમુદાઇરે. ૩૨ એમવર્ષા રૂતુવીંતીગઇ, આવીનિરમળશરદપણુધરે; અરેબાપલક્ષમણસીતાની, હજીનપા મ્યાકાંઇસુદ્ધરે. ૩૩ ॥ વલણ ॥ કંઇસુદ્ધનપામ્યાસીતાની, આવીશરદરૂતુપાવનરે એમવીરહેવ્યાકુળથયાવળતા, રઘુપતીસોચેમનરે. ૩૪ ઇતિશ્રીરામચરિત્ર,સંમત વાલમીકી નાટક ધારાયાં કીંષ્કિંધા કાંડે વરષા શરદ રૂતુ વરણ નામ અષ્ટમાધ્યાય ॥ ૮ ॥

અધ્યાય ૯.

॥રાગમારૂ॥ ગયાચોમાસાનાદન,આવીશરદરૂતુપાવન;લક્ષમણનેકહેછેરામ, ભુલ્યોસુગરીવઆપણુંકામ.૧થયોરાજયમદેકરીમાતો,નારીસંગવીસેરંગરાતો;તા રારૂમાઅતીરૂપવાન, ભોગેકરીઆસબપાન. ૨ પામ્યુચીતવીશયમાંલાન, થયોમ રકટતેનેઆધીન; એનેકરવીવટેશીક્ષાય, આપણોએમીત્રકહેવાય. ૩ ચાલેકુપંથ સજનજેહ, લાવીએસતમારગતેહ; માટેલક્ષમણજાતું ત્યાંહે, તેડીલાવ્યસુગરીવને આંહે. ૪ જોનમાનેવચનકપીરાય, તોકરજેએનેશીક્ષાય; એભુલીગયો આપણું કાજ, માટેદંડદેવોઘટેઆજ. ૫ કરેભકતબ્રાહ્મણનોજેદવેષ, દંડદેવોઘટેતેને એષ હરીહરનાનિંદેચરીત્ર, કરેપરનેપીડાઅપવિત્ર. ૬ સતપાત્રનુંકરેઅપમાન, બળ પામીકરેઅભીમાન; વરતેવેદવિરૂદ્ધનેપંથ, કરે હીંસાનિંદેસદ ગ્રંથ. ૭ જેસજન મીત્રનેવાહાય, તેકૃતઘ્નીઅધરમીકહેવાય; જેકોકરતાછળપાખંડ, એટલાનેદેવો દંડ. ૮ બાળહોયતોકરીએશિક્ષાય. નહિતોતજીયેતેનેસર્વથાય, માટેજાતુસુગ્રીવ પાસ, નામાનેતોકરજેનાશ. ૯ ચાલ્યાલક્ષમણસુણીનેવચન, અતીકરોધ ધરીને મન; કરધનુષબાણગ્રહિસાર,આવ્યાકિષ્કીંધામોઝાર. ૧૦ ગયાઆગળહનુમંત જ્યાંહેચેતાવ્યોસુગ્રીવછે જ્યાંહે; રામેમોકલ્યા લક્ષમણઆજ,ગયાભુલીશું રામ નું કાજ, ૧૧ કહેસુગ્રીવથશુએથાશે, હળવેહળવેસુધિમંગાવાશે; એમ ગણકાર્યું નહિજ્યારે, રામાનુજકોપ્યાતેણીવારે, ૧૨ કર્યો ધનુષતણોટંકાર, થયો નગરમાં હાહાકાર; નાઠાવાનરપામીત્રાસ, આવ્યાસરવસુગ્રીવનિપાસ, ૧૩ ત્યારેસુગ્રીવ ડરીયોમન હનુમંતશું બોલ્યોવચન, એમ નોકરોધસમાવોઆજ ચાલો કરીએ શ્રીરામનું કાજ ૧૪. ઉઠયોસુગરીવ મનભય આણિ, કરી આગળ બંન્નેરાણિ; સુમીત્રા સુતનિ સ્તુતી કીધી, ચરણનીરજ શીરપર લીધી, ૧૫ બોલી બોલી

રાખીયે દેહનેમાન, અમને આપો એવાતણુદાન; પામ્યા શાન્તએવું સુણી શેષ,
ત્યારેઉતર્યોકરોધઅશેષ. ૧૬ લેઇઅનેકવાનરનેસાથ,રામપાસેઆવ્યોકૃપાનાથ;
રામપાસેઆવ્યોકૃપાનાથ; પાહીપાહીકહીમુખેવાણી, રાખોશરણેસારીંગ પ્રાણી.
૧૭ એવું કહિનમ્યોરામનેચરણ, ત્યારેબોલ્યાઅશરણશરણ, અરેસુગ્રીવપામ્યા
રાજ, તેણેભુલીગયાઅમકાજ. ૧૮ ચારમા સચોમાસુવામ્યા, પણશુદ્ધસીતાની
નપામ્યા; ત્યારેશુગ્રીવકહેમહારાજ, હવેનિશ્ચેકરૂં તમકાજ. ૧૯ એમકહીશુગ્રી
વબળવંત, તેડયામરકટકોટી અનંત; સપ્તદ્વિપતણા કપીજેહ, તેડાવ્યાદુતમો-
કલીતેહ. ૨૦ આવ્યાઆસંખ્યવાનર ત્યાંહે, ગિરિવૃક્ષગ્રહીકરમાંહેકુદેઊછળેપાડે
ચીસ; આવિમળીયાતેસરવેકીશ. ૨૧ બોલ્યાશુગરીવતેશું વચન, કપીસરવેધરજો
મન; કરવું આપણેરામનું કાજ; કોઇઆળસનવકરશો આજ, ૨૨ કાળને કરીયે
શીક્ષાય, મેળવીયેરામનેસીતાય; ત્યાંશુધીરહેવું સહુનેપાસ, કરવું કારજ થઇને
દાસ, ૨૩ ત્યારપહેલોજેકોજાયઆપ, તેનેબ્રહ્મહત્યાનું પાપ; એકર્યાવિનાજેગેરજા-
ય, તેકપીમાતુગમનીથાય. ૨૪ એકારજમાંજેકરેખોટાઇ, તેનેમાથેછે રામદવાઇ;
જેકોકરશેઆળસઅભિમાન, તેનાંછેદીશનાકનેકાન. ૨૫ એવાંશુણીસુગરીવનાં
વચન, સરવેકપીવરકંપ્યામન; સહુવનચરમાનીધાક, વાગારવિસુતકેરીહાક.૨૬
કપીસૈન્યજોઇરણધીર, મનમાંહરખ્યા રઘુવીર; કહે સુગરીવને રઘુરાય, મુજને
ઘણીચિંતાથાય. ૨૭ આમળ્યું કપીસૈન્યઅપાર, એશું ખાશેશોકરશેઅહાર;ત્યારે
બોલ્યારૂમાપતિવાણી, તમેસાંભળોપુરૂષપુરાણી. ૨૮ ફળ ફુલપત્ર પુત્ર કંદમુળ,
કરશે અહારકપીઅનુકુળ; તેજો નહિમળેગીજુંઅન્ય, તોએકરશે પવનપ્રાસન
૨૯ ગીરીતરૂવરશાસ્ત્રસમસ્ત, એમનેનજોઇયેકાંઇવસ્ત્ર; એવું શુણીનેહસ્યાશ્રીરામ,
પામ્યાહર્ષતેપુરણકામ. ૩૦ પછેશુગરીવેવિચારીમતિ, કર્યોનળનેસેન્યાપતી; ક-
રવાંસીતાનીપરીશોધ, દેશદેશમોકલિયાજોધ. ૩૧ જોયપ્રથવીનેપાતાળ, સ્વરગ
લોકમાંહેજોઇભાળ;સપ્તદ્વીપભુમીનવખંડ, જોયાછપનદેશઅખંડ. ૩૨ સરસરિ-
તાગીરિઉપવન, સરવેખોળીવળ્યાકપીજન; નજડયાંતેનેસિતાઅનુપ, નથીઓળ
ખતાનેનું રૂપ. ૩૩ રામનીજ્ઞાનશક્તિસીતા, મુળમાયાજેપરમપુનિતા; તેતોભેદુ
વીનાકેમજડે, બીજાંમાપડાભુમીઆથડે. ૩૪ જેમઅહમમતા કરીજન, પામીવી
ભ્રમબુદ્ધિમન; ગુરૂશરણવિનાનીદાન, કહોતેકેમપામેજ્ઞાન. ૩૫ એમવાનરફરીને
આવ્યા,નત્રસીતાનિશુદ્ધલાવ્યા;ત્યારેશુગરીવેતેણીવાર,મોકલ્યાદક્ષીણદેશમોઝાર.
૩૬ખટવાનરમાહા બળવંત; કોપેકાળનોઆણેઅંત; દશસહસ્રકપી તેનીસાથ,
આપીઆજ્ઞાનેકપીનાથ,૩૭નળનીલજાંબુવંતરપભઅંગદનેહનુમંત;ચાલ્યાતત્પર
થઇતેણીવાર, પુછેરામનેવાયુકુમાર.૩૮કેવુંછેજાનકીજીનું રૂપ, આપોએંધાણીરઘુ-

કુળભુપ;કહોઅંતરનીકાંઇવાત,ત્યારેબોલ્યાશ્રીયુગતાત.૩૯શુણુમારૂતિસીતાઅ-નુપ, નથીત્રીભુવનમાંએવું રૂપએનાઅંગતણીજે શુવાસ,અરધજોજનચાલેપ્રકાશ ૪૦ મુખકરપુરગંધશુડામ, અહોરાત્રીજપેમુજનામ; જેસમીપના રૃ૦ટક્ષપાષાણુ, બારહાથસગીનીરવાણુ. ૪૧ જપતાહુસેનામજમારૂ, શુણુઅંતરવાતઉચારૂં,જી-યારેનીકળ્યાવનનીરધાર, ત્યારેકેકઇઘરમોઝાર. ૪૨ પેહેરાવ્યાંકે કઇએ વનકુળ, અમોપેહેરયાંજાણીઅનુકુળ; સીતાનેપેહેરાવામુકયાંજયારે, નેત્રસમશાકરી અમો ત્યારે. ૪૩ તેનધર્યોવનચીર, છાનીવાતએકેહેજેવિર; પોતાનિ મુદ્રીકા રઘુનાથ, ઘાલીઅંજનીશુંતનેહાથ. ૪૪ નિશ્ચેઓળખીસીતાનેજાણી, આતુ આપજે મુજ એંધાણીઃ સુણીપાએશ્રાગ્યોકપીધિર, શીરહસ્તમુકયોરઘુવીર, ૪૫જાતુંસીતાની સુદ્ધલાવજે, વીજેપામીવેહેલોઆવજે; ઉડયા આકાશમાંપછેક્રીશ, રામ ચરણે નમાવીશીષ. ૪૬ ॥ વલણ ॥ શીશનમાવીરામચરણે, ચાલ્યાવિરજ વિચીતરે; કહે દાસ ગીરધર સુણો શરોતા હવે કહુ હનુમંત ચરીતરે, ૪૭ ઇતિ શ્રી રામ ચરિર્ત્ર સંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં કિષ્કીંધાકાંડસીતા શોધનાર્થે હનુમાન પ્રાત રામઆજ્ઞાકર્ણુનામનવમો અધ્યાયઃ ॥ ૯ ॥

અધ્યાય ॥ ૧૦ ॥ રાગ આશાવરી ॥ હવેરૂષીમુખઉપરરામ રહ્યાછે, સેવે સેવેસુગરીવરાજ;અનેકદેશનાકપીઆવ્યાછે, કરવારામનુંકાજ. ૧ ઋષિનેઅરથે ગયાકેટલારામનીપાસ; અનેકપ્રકારની રમતકરેછે, રીઝવેરમા નીવાસ. ૨ કેટલા ગાનકરીનેનાચે, ગાયરાગઉપગીત; રાગમુર્છનારાગણીસાધે, સપ્તતાળસંગીત.૩ પ્રબંધખંડરચનાનેદ્રુપદ, ત્રણુગરામપદછંદ; બહુવિધિકળાકરેકપીવર, એમરી-ઝવેરઘુકુળચંદ. ૪ હવેશોતાજનસાવધાનથઇને, સુણુજોએકેમન; પેલા કપીવર દક્ષીણદેશગયા, તેમાંમોક્ષઅંજનીતન ૫ રષભનીળનળજાંબુવાનવળિ, અંગ-દનેહનુમત;ચાલ્યારામચરણુશીરનામી,ઉછળતા.બળવત૬ત્યારેવનએકદીઠું દગ્ધ થએલું, આવ્યાતેમોઝાર; ત્યારેઅચેતથઇનેકપીત્યાંપડિયા,પામ્યાદુઃખઅપાર.૭ પછીરામનુંસ્મરણુકર્યુંસઉકપીયે, ત્યારેથયાસાવધાન; એટલેએકબ્રહ્મરાક્ષસ આ-વ્યો, તનુપરવતસમાન. ૮ પહોળુંમુખકરીભક્ષણુકરવા,જેવોઆવ્યોધાઇ,ત્યારે અંગદેક્રોધકરીનેતેને, પછાડયોબેપદસાહિ, ૯ તેરાક્ષસમટીદીવ્યરૂપ થયો, તેને પુછેવાયુકુમાર; ભાઇ કોણુહતોકેમઅસુરથયોતો, કહે મુજને વીસ્તાર. ૧૦ ત્યારે દિવ્યરૂપકહેકપીસાંભળો, હુંડંડી ઋષિનોતન; લરસઅષ્ટાદશકેરોથયો ત્યારેએક સમેવનદેવીઆવી, ભક્ષણુમુજનેકીધો;પિતાએજાણ્યુંતવક્રોધકરીને,ઘોરશ્રાપતે દીધો, ૧૨ આવનબળી ભસ્મથજોજે, થયુવીપ્રીતઆચરણઆવનમાં કોઇપ્રાણી આવેતે,નિશ્ચેપામજોમરણુ.૧૩તેશ્રાપેકરીનેભસ્મથયુંવન,હુંથયોબ્રહ્મરાક્ષસરૂપ;

એજનમારવગીજીવહીંસા,કરતોકર્મ કરૂપ. ૧૪મુજનિમીતજેવનમળીયુથયોઅને કજીવનોનાશ;તેપાતકમારેશીરએહુ, એઅકળગતઅવિનાશ. ૧૫ તેઆજતમારા દરશનથીહું, પામ્યોગતિમહારાજ; જેઅરથેકરીનમોજઆવ્યો, સિદ્ધથશેતમકાજ. ૧૬ એવું કહીગયોભવનપોતાને, ડંડીરૂપિનોપુત્ર;પછીવાન્નરસરવેભુખ્યાથયા કંઇઆરમળ્યોનહીંઅન્ન ૧૭ તેદગ્ધવનમાંકંઇયેમળેનહીંપત્રફુલફળમુળ; આહાર ખાળતાફરતાસરવે કપીથયાવ્યાકુળ. ૧૮ તેવનમહારએકવિવરજઆવ્યું;દીઠું ગુફાનુંમુખ; પંખીનિકસેપેસતેમાં. તેજોઇપામ્યાસુખ. ૧૯ પ્રવેશ્ય સરવેતેવીવર- માંથયાઆગળહનુમંત; ત્યારેકપીસર્વત્યાંપડયાતતક્ષણ, થઇનેમુર્છાવંત.૨૦ પછે પોતાનાપુંછવડેકરીબાંધ્યાં હનુમંતેતેણીવાર; ત્યારેઆગળજાતાંપ્રકાશજ આવ્યો, વનએકશોભાઅપાર, ૨૧ ત્યારેસાવચેતથયામારૂતસ્પરશે, કપી સઉચાલ્યાજાય; જેમસંતનીપુંઠેમુમુક્ષુફરે; એમમારૂતીપુંઠેપળાય. ૨૨ ત્યારેઆગળજાતાં કનકનાં મંદિર,સુંદરશોભાવિશાળ; તેજોઇકપીસહુવિસ્મેપામ્યા, રચનાદીઠીરસાળ. ૨૩ એટલેએકખેચરીઆવીને, ઉભીતેણેઠામ, દેવકન્યાઅતિસુંદરરૂપે, સુપ્રભા તેનું નામ. ૨૪ ત્યારેઅંજનીપુતરેપુછયુતેને, કહેબાઇતુંછેકોણ; આમણીજડીતસોના નાંમંદિર, કોણુતણાંનિરવાણ. ૨૫ ગુફામાંહેકંચનનામંદિરકોણ, રહેતુંઆમાંહ; બીજું કોઇ દેખાતું નથી, તું એકલીકેમછેઆં ૨૬ ॥ વલણ ॥ આંહિકેમરહીછે તું એકલી, તે કહે નીસત્ય વચનરે, પછી સુપ્રભા વાળતી ઉચરે; તમે સાંભળો મારૂત તનરે. ૨૭ ॥ ઇતિશ્રી રામચરિતરે સંમત વાલ્મિકી નાટક ધારયાં કિષ્કીંધા કાંડે દગ્ધવને બ્રહ્મરાક્ષસ મોક્ષપ્રાપ્ત વાન્તરાણાં ગુફાપ્રવેશો નામ દશમો અધ્યાય. ૧૦ ॥

અધ્યાય. ૧૧.

॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ ખેચરીબોલીસુણકપીરાજજી. વાતપુરવનીકહું મહારાજજી; અસુરએકરહેતોમયાસુરનામજી, તેતપકરતોઆણે ઠામજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ આ ઠામતપકરતોતેમયાસુરબળવંત; તેણેઆરાધનકર્યુંબ્રહ્માનું, પ્રગટયું તપતેજઅનંત. ૨ ત્યારેચીંતાતુરથઇવીધિઆવ્યા, સુંમાગશેવરદાન; આવીઆપ્યું દરશનઅસુરને, ત્યારેબોલીયોબળવાન ૩ વરદાનઆપોવીધિમને, ત્યારેબ્રહ્માએકહીવાણ નથીથયોતપહજુપુરણતારો, માટેસુણનીરવાણ. ૪ હવેઆજથીતું ગુપ્તરહી તપ. સાધનીરમળમન; ઝાનોરહેતું ગુફામાંજેમ, જાણેનહીં કોજન. ૫ એવું કહીવીધીએ વીવરરચીયું, વનસરોવરસાજ; કર્યામહેલકનકતણા, અસુરને રહેવા કાજ, ૬ મયદઇત્યનેરાખ્યોઅહીં, પછેવીધીબોલ્યાવાણ; આવીવરબાહેર નિકળેતો, જાએતારાપ્રાણ. ૭ ગયાપ્રજાપતીએવું કહી,રહયોઅસુરઆણેઠાર;તેણેબ્રહ્માકેરૂકપટજાણ્યું, કર્યોમનવિચાર, ૮ જોવીવરબાહેરનીકળું તોમરણપામું આપ; મુજતપથ-

શીવીશ્રીઆવીયા,ઊલટાદીધાશ્રાપ.૯મારેક્ષેકરૂંસહુદેવનો;અસુરનીવૃદ્ધિ થાય;એવું
વીચારીનેમત્રમેલાં,જપતોમહાકાય.૧૦તેજાણુતોતેમત્રબહુ,આસુરીવીદ્યાએવકલ્યા
ણુઃગ્રહે અસુરતું,પામેપરાજજદેવ.૧૧તેઈંદ્રેજાણ્યુંકાજવીપરીત,ગયોબ્રહ્મા પાસ;
એકહેમકન્યાકરીવિધીએ.નામહેમાતાસ.૧૨મહારૂપબંકરસાળભુષણ,એવી નીર
નાર; તેકન્યાસેઇનેઈંદ્રેઆવ્યો, વીવરકેરેદ્વાર. ૧૩ કન્યાપ્રવેશીવીવરમાં. બારણે
ઉભોઈંદ્ર; તેઅસુરેદીઠીસુંદરી, મ્રગલોચનીમુખચંદ્ર ૧૪ તેઆયાસુરમોહપામીયો,
જોઇરંભારૂપપ્રમાણ; હેસુંદરીવરમુજને, એમઅસુરબોલ્યોવાણ, ૧૫ ત્યારે કન્યા
કહેબારણેચાલો, વરૂતમનેઆજ, એવુ સાંભળતાઆંઉઠયો, જાણુથયું મારૂ કાજ.
૧૬ તેનેમકરધ્વજનાંબાણુવાગ્યાં, થયોકામેઅંધ; ભુલ્યોવચન બ્રહ્મા તણું, નવ
જાણ્યોમરણુસબંધ. ૧૭ બારણેઆવ્યોકન્યાંવરવા, અસુરકામીજેહ; ત્યારેઈંદ્રે મા
ર્યુંવજશિરમાં, મરણુપામ્યોતેહ. ૧૮ પછેહેમાનેરાખીઆંહાં. હુંદેવ કન્યા સાથ;
મુનેઅનુચરી, ગયોસ્વર્ગમાંસુરનાથ. ૧૯ કેટલાદીનહેમારહી પછેજાવા માંડયું
બાળતેકન્યાપ્રત્યેકરજોડી, મેંપુછ્યુંતતકાળ. ૨૦ મુનેકેમજાઓછોએકલી આણે
ઠારઃ શીગતીથાશેમાહરી, એવુંસુણીબોલીનાર. ૨૧ થોડાદીવશમાંરામ કેરા, દુ
તઆવશેસત્ય; પછીદરશનકરજેરામનુ, ત્યારેપામીશતુંસદગત્ય. ૨૨ એવું કહી
તેકન્યાગઇ, વિધીલોકમાંનીરધાર; દીવશનીહુંરહીછું, એકલી આણે ઠાર. ૨૩
તમોદુતશ્રીરઘુવીરના. મેંઓળખ્યાથયુંકામ;તમવિનાકોણીજાથકી, નાવઆવાયે
આ ઠામ. ૨૪કહોવીરક્યાંછેરામજીમુનેમળ્યોમહારાજ; કહ્યાગુણથાયેમારૂદરશન
થાયેઆજ ૨૫ હનુમંતકહેરશીમુખઉપર, બિરાજેશ્રીરામ; અનેકસેવકસેવતા
ભકતનાપુરણકામ. ૨૬ પછેસુંપ્રભાએકર્યુંપુજન, દિવ્યફળજળ આહાર, સરવે
કપીસંતોષીઆ, તરતથયાતેણીવાર. ૨૭ હનુમંતકહેબાટદેખાડો, મારગજવાનો
જેહ; ત્યારેસુપ્રભાકહેનેત્રમીચો, થશેકારજએહ. ૨૮ ત્યારેસઉકપીએનેત્રમીચ્યા
મંત્રભણીયોધિર; ક્ષણુમાંહેઆવીરહ્યા, ઊભાસીંધકેરિતીર. ૨૯ લોચનઉઘાડયાં
ત્યારેદીઠોસીંધુશતજોજન; પેલીગુફાનારીનદીઠી; આશ્ચર્યપામ્યામન. ૩૦ સંસાર
દુખવેષ્ટીતપ્રાણીનીકળથાઓજેમ; તેનેજ્ઞાનઆપીગુરૂ બારણેકાઢે, કરેશુખીઆ
તેમ. ૩૧એમપ્રમાણેકપીસરવઉભા, જલનીધિનેતીર; તેકૃપામાનિરામનિ, મન કર્યું
નીશ્ચેવીર. ૩૨ પેલીસુપ્રભાતજીવાવરચાલી, આવી રઘુવર પાસ; સાષ્ટાંગનમી
રામનેચરણે, સ્તુતીકરીશુખરાશ. ૩૩ ઉપદેશતેનેકર્યોપ્રભુએ, આપ્યુંજ્ઞાન અ-
ભેદ; તેનેબદ્રીકાશ્રમમોકલ્યા, પ્રગટયો રહદેનીરવેદ. ૩૪ તેધ્યાનધરીથોડાદીવશ
માં, પામીપદનીરવાણુ; હવે સીંધુતીરે કપીઉભાવીચાર કરતા જાણુ ૩૫ વલણ
વીચાર કરતા કપી સરવે, દિઠો સીંધુ શતજોજનરે; નવ પામ્યા સોદ્ધીસીતાની

ઘણી ચીંતા પ્રગટી મનરે. ૩૬ ॥ ઇતીશ્રી રામચરીતરે સમંત વાલ્મીકી નાટક ધારાયાં, કીષ્કીંધા કાંડે શુભભાષાયાં શ્રી રામ ચંદ્રદર્શનાતબદ્રીકાપ્રભ પ્રવેશોનામએકાદશો અધ્યાય ॥ ૧૧ ॥

અધ્યાય ॥ ૧૨ ॥ રાગ સારંગ ॥ હવેસીંધુતીરેકપીસરવેઉભા,ચીંતાકરતા મનકહોભાઇહવેકેમકરીશું આવ્યો, સાગરશતજોજન. ૧ સીતાનીકાંઇસુદ્ધીજડી નહીં,વાટજુવેછેરામઆપણેપાછું જવાયનહીંત્યાંવીનાકર્યાએકામ. ૨વળીકાયરથઇજોપાછાજઇએ,તોદેખાડીશું મુખ, તેકરતામરવું એઉત્તમ, સેવાયનહીંતેદુખ. ૩ એવું વીચારીકાષ્ટએકઠાં, કરિઆતેણીવાર; સરવકપીબળવા થયાઉભા, અગ્નિ મુકયોતેમોઝાર. ૪ ત્યારેજાંબુવાનકેહેસાંભળોભાઇ, એમ સહુસાનતજીએપ્રાણ; ધીરજરાખોઅમકરતાંથશે, અપકીરતિનીરવાણ. ૫ ત્યારેમારૂતીકેહેહોજાંબુવાન તમોવૃદ્ધછો માટેઆજ; જોકાંઇસુઝબતાવોએમને, તોથાયરૂડાંકાજ. ૬ ત્યારેરીંછપતીહનુમંતનેકહે, તમોરામકૃપાનાપાત્ર; તમથીકામથશેનીશ્ચે, સહુ દુરજશે દુખમાત્ર. ૭ વળીમુદ્રીકારામેઆપીતમને, અમરકરીછેકાય; માટેવીઘ્નકશું નડશે નહીંતમને, નીરભેકારજથાય. ૮ એવાંવચનસુણીનેઅગ્નીચેતાવ્યો, મારૂતીએ તેણીવાર; પરીક્ષાજોવામાટેપ્રવેશ્યા, અગ્નીમાંવાયુકુમાર. ૯ પણઆંચન લાગી અંગકપીને, રામભજનપરતાપ; જેનાનામથકીટળેત્રીવીધી, ભવનાસુતીક ભ્રાતીકપાપ. ૧૦ એમહનુમંતત્રણવ;રજંપાવ્યું, બળવાઅગ્નીમાંહે; પણરામકૃપાએથયોતેશીતળ, આંચનલાગીત્યાંહે. ૧૧ તેસમે જેજેકાર કયોને, ચાંપ્યારહદએ હનુમંત; તમજેવોપ્રથ્વીમાંબીજો, નથીકોઇબળવંત ૧૨ એટલે અરૂણનો પુત્ર સંપતીઆવ્યોતેણેઠાર; ક્ષુધાતુરમુખપહોળું કરી, આવ્યોકરવાકપીનો આહર. ૧૩ તેનેજોઇસહું રામસ્મરણકરિ, કહેતાપરસ્પરવાત; આજટાયુજેવોપંખીદીસે. આઇજાણેએનોભ્રાત. ૧૪ એવાંકપીનાંવચનસુણ્યાંગીધે, નવીપાંખોફુટીતેણીવાર ત્યારેહરખીસંપાતિઆવ્યોસહુને, પાયેલાગ્યોનિરધાર. ૧૫ તમોરામદુત ઓળખ્યામેં નિશ્ચે, કયાંછેકહોરઘુનાથ; જટાયુબંધુમારોછેતેતમેશુંજાણોછોભ્રાત. ૧૬ ત્યારેકપીવરકહેતેજટાયુનેમાર્યો, રાવણેયુદ્ધકરીજાણ; તાતનાજેવીક્રીયાકરીરામે આપ્યું પદનિરવાણ. ૧૭ જયારેમરણસાંભળ્યું બંધુતણું, ત્યારેસંપાતીરોવાલાગ્યો; અરેભાઇગઓમળ્યાવિના, મારેતારોવીયોગનભાગ્યો. ૧૮એમઘણાવીલાપ સંપાતીએ, સંભારીનીજવીર; પછીઆશ્વાસનકરીછાનોરાખ્યો, કપીએઆલી ધિર ૧૯ ત્યારેસંપાતીકહેઅરૂણપુત્ર, અમોબંધુબેબળવાન; બાળપણામાંઉડયા મંડળજોવામાન. ૨૦ જ્યારેતેજેદાઝવાલાગ્યાત્યારે, જટાયુપાછોવળીઓ; હું મમ તેહરીગઓરવીમંડળલગી, પાંખોમારીબળીઓ, ૨૧ પછે વ્યાકુળ થઇને પડયો

ત્યાંથીપૃથ્વીઉપરતેણીવાર, પાંખોબળીતેણેપીડ્યાપામ્યોપ્રગટ્યુ દુઃખઅપાર.૨૨
પેલાપરવતમાંએકમુનીવરરહેછે, ચંદ્રરૂપીતેનુંનામ; હુંજઇતેનેચરણેલાગ્યો, સ્તુ
તિકરીનેકામ. ૨૩ ત્યારેમુજનેજોઇનેદયામનઆવી, પ્રસન્નથયામુનીનાથ; તત-
ક્ષણમુજનેશીતળકર્યો, મસ્તકમુકીહાથ. ૨૪ ત્યારેચંદ્રરૂપીકહે રામદુત જ્યારે,
આવશે સીંધુતીર; ત્યારે ઉગશેતુજનેનવી પંખ, તેનુંદરશનકરતાંવીર. ૨૫ તે
દિવશનોહુંઅહીંરહું છું, જોતોતમારીવાટ; આજમુનેનવીપાંખોઆવી, તેતમદર
શનમાટ. ૨૬ હવેકહોકપિવરક્યાંજાઓછો, કરવાનેશુંકાજ; તમેમનેઉપર કર્યો,
માટે કહોમુજ સરખું કાજ. ૨૭ ॥ વલણ ॥ કાંઇ કાજ કહો મુજ સરખું મુની-
વર; કેમઆવ્યાઆઠારરે, એવાંવચનસાંભળી સંપાતિનાં, પછે બોલ્યા અંજની
કુમારરે. ૨૮ ॥ ઇતીશ્રીરામ ચરીતરેસમંતવાલમીકીનાટકધારાયાં કીષ્કીંધાકાંડે
સમુદ્રતીરેવાનરસંપાતીસમાગમોનામદ્વાદશો અધ્યાયઃ ॥ ૧૨ ॥

અધ્યાય ॥ ૧૩. ॥ રાગસામેરી ॥ હનુમંતવળતા બોલિયા, સુણ સંપાતિ
દ્વીજરાજ; અમેનિકળ્યાછુકપીસઉ, રઘુવરકેરે કાજ. ૧ સીતા પ્રયા શ્રીરામની
ગયો, દશાનનકરી હર્ણ; તેનીસુધીઅરથેઅમો, આવ્યા શોધતા ગિરીઅર્ણ. ૨
તેસુધીકંઇપામ્યા નહિમાટ, થયાચિંતાઅપાર; ત્યારેસંપાતીકહેસાંભળોમુજ, વાયુ
કુમાર. ૩ આપેલીલંકાહુંદેખુંછું, બેટસીંધુમાંહે; યાંથકીશતજોજનછે, કરેરાજ
રાવણત્યાંહે. ૪ ત્યાંજાનકીધ્યાનસ્થબેઠા. અશોકવનમોઝાર; મુજપ્રષ્ઠ ઉપરબેસો
સઉ, લેઇજાઉત્યાંનિરધાર. ૫ આપરવતમાંમુજપુત્ર છે, શતએક બળિયા જાણ;
તેનેબોલાવીતમનેપેહોચાડું, લંકામાં નિરવાણ. ૬ સુણી વચનસંપાતીનાંસરવે
કર્યોમનવિચાર; અપકીરતિથાએઆપણી, જોએઉતારેપાર. ૭ ત્યારેરીંછપતિ
કહેગીધને, કરીઅમનેઆજ્ઞારામ; માટેશરળપંથદેખાડોઅમને, થાયરૂડું કામ.
૮ ગીધકહેઆમળીયાચળગિરીપર, તરૂપ્રોઢસઘન; ચંદનકેરાવૃક્ષછે તેની, શા
ખાશતજોજન. ૯ તેડાળ લંકામાં પ્રવેશી, તેની ઉપર થઇનેજ વાય; પણનાગ
વીંટાયાઘણા. શીતળ થવાનેકાય. વીખ જવાળનેનાંખે ઘણી, તમોનવ જવાએ
ત્યાંહે; શતજોજનસીંધુઓળંગોતો, જાઓલંકામાંહે. ૧૧ એવુંકહીનમસ્કારકરી
ગીધ, ગયો નીજ આશ્રમ, પાછીકપી સરવે વિચારત, કહો હવેકરવું કેમ. ૧૨
મારૂતીકેહેઓરૂછપતિ, હુંપુછુંતમનેવાત; કહોબળતમારૂં કેટલું, કંઇકારજકરૂં
સાક્ષાત. જાંબુવાનવળતા બોલિયા, મુજબળતણો નહીંપાર; પણક્ષીણપામ્યું
જોરમુજતે, કહેસત્યવિચાર. ૧૪ જેસમેબળીનેવામન. ત્રિવિક્રમ ભગવાન; વી-
રાટરૂપધર્યુંતદા, બ્રહ્માંડ અખિલસમાન. ૧૫ તેસમે હુંતે વેદ સુક્ષેણ, બળિયાબે
વિખ્યાત; એક દિવસમાં વૈરાટની, પરદક્ષિણા કરીસાત. ૧૬ તેદિવસનું બળ

ઘટયું માર, કહ્યું બીજીપેર; હું મેરૂઉપરગયોએકદિન, મમતથી મદભેર. ૧૭ મન વિચાર્યું રથઝાલું રવિનો, તજ્યપમારીત્યાંહે; તેરવીતણારથચક્રની, લાગી ઝપટપદ માંહે. ૧૮ તેદિવસ-૧ થયા દાગાપગ, ઘટાયું સામર્થકામ; હવેથયોહું વૃદ્ધમાટે, નચાલેમુજકામ. ૧૯ હવેતમારૂં પરાક્રમ કહો, અંજનીસુત બળવંત; કહોતમો ઉંડોકેટલું, ત્યારેબોલીયાહનુમંત. ૨૦ જ્યારેજન્મ મારોથયો ત્યારે, ભુખલાગી તાસ; રવિનેમીંબનેફળજાણીને, હું ઉઠ્યોકરવાગ્રાસ. ૨૧ ગયોરવિમંડળલગીહું, એકફાળથીઉતકર્ષ; સંજોગતદિનમહમુનો, આવ્યોરાહુકરવાસ્પર્શ. ૨૨સેં જાણ્યું એ ફળલેશેમારૂં, કર્યુંજુદ્ધસંદેહપછીકિંહીકાસુતનેમારિયો, ગયોઇંદ્રપાસેતેહ. ૨૩તેની પક્ષકરીનેઇંદ્રઆવ્યો; લઇસૈન્યઅપાર; ઘણું જુદ્ધતેસાથેકર્યું, તેનેમનાવ્યોહાર. ૨૪ તેસમેહું વરદાનપામ્યો, થયાદેવપ્રસન્ન; મુજઅધીકબળવાધ્યું તદા, થયોવરથકીબળવંત રૂપ એવં વચનરાણીહનુમંતના, બોલીયાજાંબુવાન; તમપ્રાક્રમનોપારનહિ, નવથાયકોણેમન. ૨૬ પણમિત્રસુગ્રીવતમારો તેથયોમહાદુઃખંત; ત્યારેશામાટેમાર્યો નહીં, કહોવાલિનેહનુમંત. ૨૭ નગરમાંથીકાઢીમુકયો, હતાઆપણસાથ; ત્યારે તમોકમસાંખીરહ્યા, કુણાપોથબોકપીનાથ. ૨૮ ત્યારેવાલીસાથેકેમનચાલ્યું, કહો, એઅભિપ્રાય; તમથકીનહોતોએમળિશું, તમેનવજીતાય, ૨૯ ॥ વલણ ॥ નવ જીતાયોવાલિશામાટે કહોમુજનેવૃતાંતરે; એવાંરીંછપતિનાવચનસુણીને, બોલ્યા શ્રીહનુમંતરે. ૩૦ ॥ ઇતિ શ્રીરામચરિત્રસંમતવાલિમકીનાટક ધારાયાં કીષ્કીંધાકાંડે જાંબુવાનહનુમાનસંવાદેબળકથનં દનામતેરમોઅધ્યાય. ॥ ૧૩ ॥

॥ અધ્યાય ૧૪ ॥ રાગ સામેરી ॥ હનુમંત વળતાબોલીયા. સુણોરીંછપતિ વિખ્યાત; સંદેહનિવરતું તમારો, કહું બાળપણાનીવાત. ૧ વનમાંહેહું ફરતો સદા, ત્યાંમુનિતણા આશ્રમ; હુંનીત્યે હેરાણકરૂંતેનું, સમજું નહિ કંઇ મર્મ. ૨ પાત્રફોડુંમુનીતણાવળી, ફાડું વનકુળ ચીર; આશ્રમલેઇ જાઉં ઉચળી, વળી મુકું સાગર તીર. ૩ એમબાળચષ્ટાકરૂંનીત્વ, અકળાયાસહુબ્રહ્મ; સરવેમળીએકગાફીઉપર, રહ્યાકરીઆશ્રમ. ૪ એકસમેહુંગયોરળતો, નાશામાંતેડર; તેગીરીલીધોકરવિષે, જઇમુરયેસાગરપાર. ૫ જ્યારેપ્રભાતેઉઠયા મુની, ત્યારેનવદિઠું તેવન; ચોફેરસાગરજુવે, જોઇસોચ ભ્યામન ૬ એકપીએકાયરકરયો, શોઉપાયકરીયે આપ; એનેબ્રહ્માનું વરદાનછે, માટેનલાગે શ્રાપ. ૭તેસરવમમાંએકાક્ષમુની, શક્તીઋષીતેનું નામ; સઉવીપ્રનેધિરજઆપી, ગયાવિધીનેધામ. ૮ કહ્યું દુખસરવે પ્રજાપતીને, મુનિવરેતેણીવાર; અંજનીસુતદુખદેવણું, તેપીડિઅમનેઅપાર. ૯ વિષ્ણુએચીરંજીવિકરયો, માટેથયોનીરભેઆપ; વરદાનવળીઆપ્યું તમો, માટેન લાગે શ્રાપ. ૧૦ હવેશું કરીએકહોપીતામહ, રહીએજઇ કોણુઘર; એ અમારીકેડે

પડયો, કપીરૂદ્રનોઅવતાર. ૧૧ ત્યારે બ્રહ્માકહેહો શક્તીઋષી, ઉપાયકહ્યું એક જાણ; એનેશ્રાપદોવરરૂપજેવો, લાગશેનીરવાણ ૧૨ એવું સુણીનેમુનીવરઆવીઆ, હુંહતોજેણેઠાર; મુજસાથેબોલ્યાકરોધકરિ, શક્તિઋષીતેણીવાર, ૧૩ રઘુવંશમાંહેપ્રભુપ્રગટયા, નારાયણ ધીરધાર; સ્થાપનકરવાધરમનું, હરવાભુમીનો ભાર. ૧૪ તે અવધ પુરપતીરાય દશરથ, પુત્રશ્રીરઘુવીર; તેપાળવાપીતુ વચન વનમાં, આવશેરણધીર. ૧૫ તેથશેસ્વામીતાહરા, કરશેકૃપાસુર; તુંથઇશ સેવક તેતણો, ત્યારેવાધશેબળપુર. ૧૬ અરે સુણકપીવરકહુતને, એસત્ય વાણી મુંજ; તનેરામજીમળતાલગી, બળક્ષણરહેજોતુજ. ૧૭ ત્યાં લગીરહેજો ગુપ્તબળ, તું નહીંપામેરણજીત; એવાંવચનસુણીમુનીવરતણાં, ત્યારેઉપનામનેપ્રીત. ૧૮ તે શ્રાપમેંવરમાનીઓ, ઘણુહરખ્યો મનમાંહ્ય; મુજ માતાએપુરવેકહ્યુ તું વચન મળીયુંત્યાંહ. ૧૯ પછે કીષ્કીંધામાં આવીનેરહયો, સુગ્રીવકેરી પાસ; અનુદીન પંથનીહાળતોહતુ; સ્વામીમળવાઆશ. ૨૦ મુનિવચનમાટેવાલીને, નવમરાયો નિરધાર. એસંદેહ ટાળ્યોતમતણો, કહયોપુરવનોવીસ્તાર. ૨૧ હવે સ્વામીશ્રી રઘુવીરઆવીઆ, કરીકરૂણાપ્રેમ; માટેવીજયપામુસહુવેકામે, થાયમંગળક્ષેમ. ૨૨ એકથા કહેતાંસારમાં, બળવાધ્યુરામકૃપાય; હવેકાળજીતીવશકરૂતો,ઇતરશું કેહેવાય. ૨૩ જેનીઉપરરામકૃપાકરે, થાયનીરબળતેબળવાન; તરણનોટેવજરને; જોસહાયશ્રીભગવાન ૨૪ ॥ વલણ ॥ ભગવાનજેનેસહાય કરતા, તેનાંસંકટહુરપળાયરે; જાંબુવાનનેહનુમંતકહે, એરામકૃપામહિમાયરે. ૨૫ ॥ ઇતીશ્રી રામચરિત્રેસંમતવાલમીકી નાટક ધારાયાં કીષ્કીધાકાંડે જાંબુવાનપ્રતી હનુમંના સ્વચરીત્રકથનંનામચતુરદશો અધ્યાય ॥ ૧૪ ॥

અધ્યાય ૧૫. ॥ રાગ મેવાડો ॥ શ્રોતાજનસહુસુણજો ભાવે, હનુમંત ચરિત્રપ્રબંધજી; અન્યપુરાણમાંએકથાછે, શક્તિઋષિનાસંબંધજી. ૧ હાવેસુતનો મહિમાજાણ્યો, કપીસહુલાગ્યાપાયેજી; તમથીકામથશેએનિશ્ચે, બીજાથકીનહિ થાયજ ૨ તમોશ્રીરામનાપિયેછો. સેવકભક્તઅનન્યજી; વળીમુદ્રીકાપોતાનીઆપી છેતમને, રામેવિચારીમનજી. ૩ માટેતમોએકારજકરશો, અમનેથયોવિશ્વાસજી એમકહીસહુપાયેલાગે. સ્તુતિકરતાજેમદાસજી. ૪ ત્યારેરામનુંસ્મરણકર્યુંહનુમતે ધ્યાનધર્યુંએકમનજી; રઘુપતિરૂપહૃદેમાંરાખી, મારૂતીબોલ્યા વચનજી. ૫ સુણો ભાઇહુંજાઉંછુંનિશ્ચે, લઉંસીતાનીશોધજી; પંથવિશેનહીથાય મારો, રામકૃપાયેરોધજી. ૬ જ્યાંલગીહુંજઇઆવુંઓળંગી, સાગરશતજોજનજી: ત્યાં લગી રહેજોતમોઆઠામે, ધીરજરાખીમનજી. ૭ કરીગરજનાએવું કહી થયા, તત્પર તેણીવારજી; એકમહેંદ્રપરવતઉપરચઢી, ઉભાવાયુકુમારજી. ૮ સઉકપીને કહે

ચારેપાસે, ઝાલોગિરીમહાકાયજી; હું ઉડું ત્યારે ટગેનહિજેમ, લાગશેપદપડધાયજી. ૯ ત્યાંઊભારસ્મરણકરેરઘુપતિનું, ચિત્તચ્યોદક્ષિણ પંથજી; ચિત એકાગ્ર કરીને ધ્યાનમાં, રાખ્યાજાનકીકંથજી. ૧૦ જુવેદેવતારહીઆકાશે, કરેપરસ્પરવાતજી; એમારૂતીસીતાનીશુધલેવાને, જાયછેબળવિખ્યાતજી. ૧૧ હવેજળનિધી ઓળંગીજાશે, અંજનીસુતબળવંતજી; સીતાનીશુધીલાવશેવળતા, ચઢશેશ્રીભગવંતજી. ૧૨ એકથાસુંદરકાંડમાં, આગળકહેવાશેવિસ્તારજી; રઘુપતિકેરા જશ પાવન, શતકોટીચરિત્રઅપારજી. ૧૩ જેશીખેગાયસુણેભણેકરે, મનન ધ્યાનને વખાણજી; આલોકેસુખપામેઘણુ, પરલોકેગતિનિરવાણજી. ૧૪ શ્રીરઘુવર કૃપા કરેતેને, જેકરેએઅભ્યાસજી; નિરમળજશજુગમા થાય તેનો, પ્હોચેમનની શજી. ૧૫ આવોમનુષ્યદેહનહિઆવે ફરીને, દેવને દુર્લભ જેહજી; સકળ કર્મ આતનકરવાસમરથ,દ્વારમોક્ષનું એહજી. ૧૬ દેહધરીજેણેસુણીનહરિકથ, ભજ્યા નહિભગવાનજી; આતમહત્યારેજાણવોતેને, જીવતાંપ્રેતસમાનજી. ૧૭ ચોથોકાંડજે કિષ્કીંધાકેરો, પુરણજથામતિએહજી; પદચારસેં પુરાંને, અધ્યાય પંચદશજેહજી. ૧૮ હવેસુંદરકાંડકહેવાશેનિરમુળ, સુણજોશ્રોતા જનજી; સાદરશ્રદ્ધાએકરીપ્રેમે, રામ ચરિત્ર પાવનજી. ૧૯

॥ છંદ ॥ પાવનજશરઘુવીરના, જેસુણેનરનારીસદા; તશુભ પદારથ ચાર પામે, દુખીનવહોએકદા. ૧ ત્રયતાપનોપરિતાપવામે, સુખપામેઅતિઘણું; આદરેઅવલંબનકરે, નિત્યમેવરામકથાતણું. ૨ કળિમાંહિસાધન ક્ષીણ પામ્યા જોગ જપતપનવસધે; હરિનામમહિમાબળઘણું, દિનદિનપ્રતાપઅધીકવધે. ૩ તે માટે તનમનધનઅરપી, સાધુસેવોહરીકથા; કલ્યાણકરતાપાપહરતા, રામગુણસર્વથા, ૪ તજીઆશઅવરઊપાશઇંદ્રિય વિષયમમતાપરહરો; અવિનાશકેરા દાસ થઇ, ભવનાશહરિગુણવિસ્તરો. ૫ ધરીમનુષ્યદેહસનેહ, શ્રીરગુવીરસાથેજેકરે; તે અખિલપાપવિમુક્તથઇને, ભવસાગરસેજેતરે. ૬ જેજીવનમુક્તાબ્રહ્મપરપણ, હરિ ચરિત્રતજેનહિ; કરેઅનાદરહરિકથાનો, તેને પશુની ગણવો સહિ. ૭ અપવર્ગ સ્વર્ગ થકીઘણું, સુખભક્તિમાંકરેછેમુનિ; વળીઅન્ય સાધનથી અધિક, જે રામ નામતણીધુનિ. ૮ એઅઘીકતારીકથાનીતે, પુરાણનિગમાગમકહે; ધન્યધન્ય તે જનદાસગિરિધર, હરિચરણ શરણ સદા રહે. ૯ ઇતિ શ્રીરામ ચરિતરે સંમત વાલ્મિકી નાટક ધરાયાં કિષ્કીંધા કાંડે સમુદ્રોલંઘનાર્થેહનુમંતમહેંદ્રાચળારોહણનામપંચદશોઅધ્યાયઃ૧૫॥ઇતિશ્રીરામ ચરિતરેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં કિષ્કીંધાકાંડેસંપુર્ણસમાપ્તેશુભંભવતુશ્રીકૃષ્ણાર્પણમસ્તુશ્રીગોકુલાધીશોજયતુ.

॥ ઇતિ શ્રી કિષ્કીંધા કાંડ સમાપ્ત. ॥

અથ શ્રી સૂંદર કાંડ પ્રારંભ.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥

॥ અથ શ્રી રામચરીત્રે સુંદરકાંડ લિખ્યતે. ॥

॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ શ્રીપતીસુંદરસુખના ધામજી, ભક્તવત્સળ પ્રભુ પુરણ કામજી; મંગળદાયકલાયકનામજી, સ્મરણકરતાંઆપેઅભીરામજી. ૧ ॥ઢાળ॥ અભીરામથાએનામલેતાં, પામેઅવિચળઠામ; એવાપુરષોત્તમ પદ કમળજુગને, નમીકરૂંપ્રણામ. ૨ સહુભગવતીસંતનેવંદુ, કવીમોટાજેહ; હોયપ્રાક્રમ કાવ્યમાં કાંઇ, ક્ષમાકરજોતેહ. ૩ ચરીત્રકહુરઘુવરતણાંજે, પાવનરામકથાય; મુજ વાણી પોંહોંચેજેટલી, તેટલુમેં કેહેવાય. ૪ બાળકાંડેનેઅયોધ્યા,આરણ્યકીષ્કીંધાય; એ કથાપુરણકહીશહાવે, સુંદરકાંડકથાય. ૫ જય જાનકીવર જગતપતિ, કાકુસ્થ કુળનાદીપ; દશરથસુવનકરૂણાનીધી, જયઅવધીનાથઅધીપ. ૬ આજ્ઞાપીતાની પાળવા, નિકળ્યાવનમોઝાર; સંગેલક્ષમણજાનકીલેઇ, ચાલ્યાજુગદાધાર. ૭ ચીત્રકુટમાંકેટલાદીનરહી, ગયાદંડકવનમાંહે; પછેપંચવટીમાંહેવશાગોદાવરીતટજાહે. ૮ રાવણેહરણકરયુંતદા, સીતાતણુંતેણીવાર; તેનીશોધકરવાલક્ષમણ, નીકળ્યા નીરધાર. ૯ રષીમુખપરવતઆવિઆ, ત્યાંમળ્યારૂદ્રસ્વરૂપ; સુગ્રીવ સાથે મૈત્રી કીધી, માર્યોવાલીભુપ. ૧૦ રાજ્યઆપ્યું સુગ્રીવને, રહ્યા શ્રી જુગદીશ; શોધ સીતાનીકરવા, મોકલ્યાબહુકીશ ૧૧ દક્ષીણદીશામાંમોકલ્યા, ખટકપીમહાબળવંત; નળનીલજાંબુવાનઅંગદ, રષભનેહનુમંત. ૧૨ તેઆવિઆસાગરતટે, ઉભાથઇદીગમુઢ; તેશીંધુશતજોજનકે ગંભીર, મહા ગતી ગુઢ ૧૩ હનુમંતની સ્તુતીકરીસરવે, વીનવ્યાતેણીવાર; તમવીનાએકોણઓળંગે, બળવંત વાયુ કુમાર. ૧૪ કુદવાસાગરથયોસત્વર, મારૂતીનતમેવ; મહેન્દ્રપરવત ઉપર ચઢીને, ઉભામહાબળીદેવ. ૧૫ ગતકાંડમાંએકથાકહીતે, કરીસકળવીસ્તાર; વાલમીકી નાટકતણોસંમત, મેળવીનિરધાર. ૧૬ હવેસુંદરકાંડકથા કહું, હનુમંત લાવ્યા શુદ્ધ; પછેસૈન્યલેઇરઘુવરચઢયા, અસુરશું કરવાયુદ્ધ. ૧૭ સીંધુઉપરપાજબાંધી, ઉતરયાપેલાતીર; ત્યાંવીભીષણઆવીમળ્યો, જેરાવણકેરો વીર. ૧૮ એ કથા સુંદરકાંડમાંહે, કેહેવાશેવિસ્તાર; રઘુવીરજશવરણવકરૂં, તેજથામતીઅનુસાર.

૧૯ માટેશ્રોતાજનસાવધાનથઇને, શુણોરામચરીતરે; જેશ્રવણમંગળહદેઅમૃત, અખીલપુન્યપવિત્ર. ૨૦ ॥ વલણ ॥ પવિત્રથાએચરીતરેશુણતાં, પાવનજશરગુ-રાયરે; કરજોડીનેદાસગીરીધર, સુંદરકાંડકથાયરે. ઇતીશ્રી રામચરીતરે સંમત વાલમીકી નાટક ધારાયાં સદરકાંડે પ્રથમો અધ્યાય ૧

અધ્યાય ૨ રાગસામેરીહવેશ્રોતાજનસાવધાનથઇને,શુણોરામકથાય;શતજોજન સાધુઓળ ગવા, હનુમંતતત્પરથાય ૧ મહેન્દ્રપરવતઉપરચઢીને, કર્યું પ્રૌઢશ-રીર; અવતારરૂદ્રપ્રતાપઝળકે, સુરજવતમહાવીર. ૨ વજકછોટાકટીપ્રદેશે, ઝળકે કનકકોપીનઃ મુખપુંછાગ્રેરક્તદીસે, પ્રવાળ સરખું પીન. ૩ કપાળ ચપળાસમ ચળકતું, ત્રીગુણયજ્ઞોપવીત; લાંગુલલાંબુકરયું ઉંચું, કેશદેશ અમીત ૪ એવા મારૂતીમહાવીરધીર, સમીરસુતબળવંત; ઊડવાપુંછપછાડીને, કરી ગરજના તે અનંક ૫ ભુભુકારનાદકર્યોતદા, ખળભળ્યું મકળભુગોળ; ધરાકંપીતેસમેથયાં, સીંધુજળઅંડોળ. ૬ એમખળભળ્યાંપાતાળસાતે, નભથયોધુનીકાર;ચળ્યા દી-ગજશેષકપ્યોમેરૂનેમંદાર. ૭ બ્રહ્માંડમાંભરપુરવાપ્યો, શબ્દજેભભકાર; નેસાં-ભળ્યોહપીમુખપરવત,ઊપરજુગદાધાર. ૮ સુગ્રીવલક્ષમણશું કહે,રઘપતીતેણી વાર;ભાઇથયોતત્પરમારૂતી,કુદવાસાગરપાર. ૯ એમનાદવ્યાપોદશદિશાધુરધુંર ભયંકરઘોરઃછુટીસમાધીશીવતણીગયોબ્રહ્માલોકેશોર ૧૦બ્રહ્માકહેસકુંદેવને,જાય કપીકરવાકાજ;વીમાનબેસીજોવાઆવ્યા,દેવશું સુરરાજ. ૧૧ પછેપુંછશીષચઢા વીને,કંપાવીયાંસહુરોમ;ગરજનાકરીમારીતલપ,હનુમંતઉડયાવ્યોમ. ૧૨મહેન્દ્ર પરવતચાંપીપોતે, ગયોતરતપાતાળ; અંગઝપટથીપ્રસર્યો પવનને, પ્રલય સમો તતકાળ ૧૩ એમકુદીયાહનુમંતજી, આકાશમારગજાય; પદહસ્તચપળ હલાવ-તાં, તેઊછળતામહાય. ૧૪ વળીતલપઉપરતલપમારે, વાયુથીવેગ અપાર, દિ-વ્યબાણછુટયુંચાપથી, જાણેર મનુંનીરધાર. ૧૫ એમજાયઉડયાગગન મારગ, મારૂતીબળવંત; આશ્ચર્યકરતાદેવતા, જોતાસકળહનુમંત. ૧૬ ત્યારેઇંદ્રે જોવાને પરીક્ષા, બળતણોમહીમય;એકરંભાદેવીમોકલી,તેનીપ્રઉઢપરવતકાય ૧૭ તે મુખપોહોળુંકરીઉભી,આડીમારગમાંહે; તેનામુખમાંહે પ્રવેશ્યા; અંજનીસુત ત્યાંહે. ૧૮ પછેકરણમારગનીકળ્યા, સુક્ષમકરીનેરૂપઃ તેસ્તુતિકરીગઇદેવ પાસે હરખીયોસુરભુપ. ૧૯ ત્યારેસમુદ્રમૈનાકપર્વત. મોકલ્યા તેણીવાર; મન જાણ્યું શ્રમીતથયાહશે, ક્ષણરથંભેવાયુકુમાર. ૨૦ છેહવામાંડીપાંખોજ્યારે, ઇંદ્રગીરીની ત્યાંહે; ત્યારેહીમાચળનોપુત્રએ, સંતાયોસાગરમાંહે ૨૧ સીંધુએનેકહ્યુંજે, તું આપ્યજઇવિશ્રામ; તેગીરીવધીયોગગનમારગ. કહ્યુંકપીનેકામ ૨૨ હેમહાપુરૂષ ક્ષણએકમુજપર, વિરામોધરીધીર; હનુમંતનેકંઇશ્રમનથી, જેનેહૃદેશ્રીરગુવીર.

૨૩ પછીટેકદીધીહાથનીત્યારે, ગયોતે પાતાળ; મુખરામનામનંગર્જના, કરીમારી પોતેફાળ. ૨૪ ત્યારેસીંહીકાનામેઆસુરીછે, રાહુજેનોપુત્ર; તેપોહોળુંમુખકરીને રહી, તેણેસાહ્યુંછાયાસુત્ર ૨૫ પંખીઆહેજાયજેહ ગગનમારગ ત્યાંહે; તે સુત્ર સંકલનાથકી, આવીપડેમુખમાંહે. ૨૬ બારયોજનવદન પોહોળુ, વિકાશ્યું તે નાર; તેનામુખમાંહેહનુમંતજી, આવીપડ્યાનીરધાર. ૨૭ તેઉદરમાંહે પ્રવેશ્યા, વળતુંવીચાર્યુંમન; પછીપેટફાડી નીકળીયા, બળવંત વાયુતન ૨૮ જેમ વીષય પાસસમસ્તતોડી, વીરક્તજેમુધવંત; પરમારથ,મારગ નાકળે, એમ નીકળાયા હનુમંત. ૨૯ તેસીંહીકાપામીમરણતવળતાં, ઉડીયાકપીરાજ, ત્યારેલંકાદેવીઆડી આવી, વીઘ્નીતકરવાકાજ. ૩૦ તેમારગરોધકરીરહી, કપીયેકર્યોપદ પ્રહાર ત્યારે ક્રોધેકરીમુખવીકાશીને, આવીકરવાઅહાર. ૩૧ પછેરામસ્મરણમુખેકરી કોપી- યાહનુમંત; તેનાશીરવીષેએકમુષ્ટીમારી, પડીમુર્છાવંત. ૩૨ પદતાણી ઠેકરથી ઉપાડી, પડીલંકામાંહે; તેલંકણીતનથયુંકચ્ચર, વીકસથઇછેત્યાંહે. ૩૩ લંકણી પડતાંનગરહાલ્યું, થયોભુમીકંપ; ત્યારેદશાનનડરીયાતદા, મનથયોખેદઅજંપ. ૩૪ એમસીંધુશતજોજનઓળંગી, પામીઆકપીપાર; પછીનગરમાંહેપેસવાનો, કરયોમનવીચાર. ૩૫ એકકુઉચ્યાનામેકનીષ્ઠભગની, રાવણકેરીતેહ; તેનાસ્વામી ઈંદ્રેમાર્યો. ધરવ નામેજેહ. ૩૬ તેકુઉચ્યાનેરાવણે સ્થાપી, લંકા રક્ષાકાજ; તે આવીસનમુખરહીઉભી, રોકીયાકપીરાજ. ૩૭ હનુમંતને ઝાલી કરી, મુખઆ મુખમોઝાર; તેઉદરમાંહેઉતારી, મુખબીડીયુતેનીવાર. ૩૮ તેનુપેટ ફાડી નીક- ળ્યા, તેમરણપામીત્યાંહે; એવેસાંજપડીદીનઆથમ્યો, ત્યારેગયાલંકા માહે. ૩૯ ॥ વલણ ॥ લંકામાં ગયા અંજનીસુત, નીશાએ નીરધારરે; રામકૃપાએ વઘ્ન ટળીયાં, પામ્યાસીધુપારરે ૪૦ ॥ ઇતીશ્રી રામચરીત્રે સંમત વાલમીકી નટ્ટક ધારાયાં સુંદરકાંડે સમુદ્ર ઓલંઘને હનુમંત લંકાપ્રવેશો નામ દ્વીતીયોધ્યાય ૨

અધ્યાય ॥ ૩ ॥ રાગ પરજ ॥ હનુમંતલંકામાં પ્રવેશ્યા. નિરધાર; સુક્ષમ રૂપધરીનેજોતા, કરતામનવિચાર ૧ કેમજડશે હવે જાનકી અને, રહ્યાંકોણઠામ; ઘેરઘેરફરતાચીંતા ધરતા, કરતાકળીએકામ. ૨ જેમસાધકઆત્માપ્રાપ્ત અર્થે, ખોળે સારાસરવીચાર; જેમમહાયાત્રામાંવિછોહથયોહોય, માતને ખોળે કુમાર. ૩ જેમમહાવધદવનમાંહેનીકળ્યો, સોધેસંજીવનીમુળી; જેમ મહાવરાહરૂપ હરીધરીને, સોધીધરાસમુળી. ૪ જેમસાગરમાંહેમુકુંદેશોધ્યા, મચ્છરૂપધરીવેદ; સતગુરૂનેજેમ શોધેમુમુક્ષુ, પામીજથાનિરવેદ; ૫ એમશીતાને ખોળે કપી, તેને નથીદેખતુકોય; એવેઇંદ્રજીતનુંમંદીરદીઠું, હેમરત્નમયસોય ૬ તેમંદીરમાં હનુમંતપ્રવેશ્યઅદ્રશ્યથઇનિરધાર;ત્યારેરાવણસુતશક્રજીતસુલોચના,પોઢયાપલંગ

મોઝાર ૭ શેષનાગનીએછેકન્યા, ઇંદ્રજીતનીરાણી;જેનારૂપથકીરતીલજ્યાપામે
માન-કેઇંદ્રાણી. ૮ એનારૂપનીઉપમાલાયક, મુતંગમાંનથીનારી, તેનેજોઇહનુ-
મંતવિસ્મેપામ્યા, શુંએહશેજનકકુમારી. ૯ એટલેઇંદ્રજીતનિસાથેબોલી,સતી
શિરોમણીજેહ; અરેસ્વામીતમારાપિતાએકર્યોછે, મોટાઅધરમએહ. ૧૦ જનક-
નીતનયાલક્ષમીરૂપ, જેરામચંદ્રનીરાણિ; તેસતિ ઉપરકરીકુદ્રષ્ટી, હરણ કરીને
આણિ. ૧૧ તેપાપેકરીનેરાજજશે, નવકરશોજીવ્યાનિઆશ; પરસતીનોઅભિ
લાખકરંતાંથાશેકુળનોનાશ. જેસાધુનીસેવાઉપરદ્વેષકરે, ગુરૂઆજ્ઞાતણોકરેભંગ;
તીરસ્કારકરેજમાતપીતાને, પરસતીનોકરેસંગ. ૧૩ બ્રહ્મત્વહરણકરેબ્રહ્મણનું,
જીવનીહીંસાચેર; હીંસાવેદ; નીંદેચરિત્રજેહરિહનું સહ્યંથનોકરેઉછેદ. ૧૪ તે
પાપીનુમરણથાયવેહલું, અપજશરહેજુગમાંહે; એવાંસુલોચનાનાં વચનસુણી,
રાવણબોલ્યોત્યાંહે; ૧૫ અરેસુંદરીસાચુંકહ્યુંતેં, ધરમન્યાયનાવચનપણશું કરૂં
જોએપીતાછેમાટે, હુંસમજીરહ્યુંછુંમન ૧૬ ભલુંભુંડુંજેતાતકરે; પણમેંકંઇનવ
કેહેવાય;જોઅન્યહોયતોનવસાંખુ,તેનેકરૂંશિક્ષાય. ૧૭ માટેસુણુસતીજેકંઇભાવી
હશે, તેથાશેનેવીપેર; સુખદુખસરવેલખ્યાપ્રમાણે, મીત્રીઅથવા વેર. ૧૮ જેવું
કર્મ હોયજીવતણું, તેવિસુઝપડેમનમાંહે; એમનરનારિએવાતકરી, તેસુણી હનુ-
મંતેત્યાંહે. ૧૯ મનમાંવિચારયુંએશીતાનહોએ, પણસતીશિરોમણીસાર; ધન્ય
ધન્યબુદ્ધિએનારીની, જોગમાયાઅવતાર ૨૦ એમકરીસરાહના ત્યાંથી ચાલ્યા,
મરૂતસુતબળવંત; પછેવિભીષણકેરેમંદીરઆવ્યા, દીઠુંશોભાવંત ૨૧ હરીનો
પરમભકતવિભીષણછે, નહીંરજતમનીપ્રવરતિ; સહિતદયાક્ષમાશાંતીકરૂણા ર
હિતહીંસાનીપ્રકૃતિ ૨૨ સત્વગુણાકરરહિતમાનમદ, શમદમલક્ષણ યુકત; શુભ
સંકલ્પ રિચરણવાસનાવિપયસંગથીમુકત. ૨૩ નિશાસમેહરિકીર્તનકરતા,જત્ર
લેઇકરમાંહે; એવાવૈષ્ણવમણીવિભીષણનેદેખી. વિચારેમારૂતીતાંહે. ૨૪ જેરાક્ષ
-સવંશમાંભકતરાજછે, આશ્ચર્ય એનીરધાર: જેમવાયસકુળમાંઉદેકાલીલા, વંશ
વનેવનસાર. ૨૫ કાગવિષ્ટાવેષ્ટતજેમઉગે, અશ્વરથ પિંપળરૂપ; એમ અસુર
વંશમાંએપ્રગટયોછે, ભકતશિરોમણીભુપ. ૨૬ સદગુણસકળઅલંકૃતપુરણ,એ
વિભીષણહરિજન; તેનોજોઇનેપ્રસન્નથયા, હનુમંત વીચારે મન. ૨૭ લંકામાં
રામઅવશેત્યારે, કરશેએનુંકાજ; રાવણનેમારીનેનીશ્ચે,આપશેએનેરાજ.૨૮
એવું કહીનમસ્કારકરીત્યાંથી, ચાલ્યાવાયુકુમાર. પછીકુંભકરણનુંમંદીરજોયું,
દુરગધદીઠીઅપાર.૨૯જેમમંદ્રાચળપડયોહોય,એવોઉંઘેછેઅસુર;નાકબોલેજાણે
મેઘગાજે,વાયુચાલેબળપુર.૩૦એનોજન્મસઉજાયછેમિથ્યા,એમકહીહનુમંત.
પછેકુંભકરણનુંઘરતજીચાલ્યાદુરગંધદીઠીઅનંત.૩૧જેમઅગનીહોત્રીતજેઅંત-
જનુંઘર સાધુતજેવિષેવાત. એમઅનાચારજેઠામદેખે.તેતજેમારૂતજાત. ૩૨ એમ
ઘેરઘરજોતાફરતામારૂતી, નવદીઠીસીતાય;ત્યારેનીરાશથઇનેતરેજળભરતા,ચિત

કરતાચિંતાય. ૩૩ અરેરામવીયોયેશીતાયેંશું, કયાંહશેદરત્યાગ; કે સાગરમાં ઝુંપાવ્યુંહશે, મનેમળ્યાનહિમહાભાગ. ૩૪ હુંખોળવાઆવ્યોખપકરી, સીંધુઓળંગ્યોશતજોજનઃ તેશ્રસમારોનિષ્ફળગયો, એમમારૂતીસોચેમન. ૩૫ ॥ વલણ ॥ મનમાંસોચેમારૂતી, નવજડયાંજનકતનયાયરે; કહેદામગિરીધરજેમમળિયાસીતા, તેનિ કહુ કથાયરે, ૩૬ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાં સુંદરકાંડેલંકાયાંસીતાશોધનાતુરસ્યહનુમંતશોકોનામત્રતિયો અધ્યાય. ॥૩॥

॥ અધ્યાય. ॥ ૪ ॥ રાગ મારૂ ॥ હનુમંતેજોયુંલંકાગામ નવદીઠા શીતા, નોઠામ; બળવંતનેસરવેસેહેલ, પછેઆવ્યારાવણનેમેહેલ, ૧ ત્યાંનીશાવિપેદશાનન, કરેછેહોમવિઘ્નનાશન, છેરાવણનેઅસંખ્યરાણી, તેમાંમાંમદોદરીઇંદ્રાણી, તેમાંમદોદરીઇંદ્રાણી. ૨ નાગણીપદમણીગાંધ્રવીકીન્વરીદેવકન્યામાનવિ; આસુરીઆદનારીઅનેક, જેનારૂપથીવળીએકછેક. ૩ જેનાચરણકમળનીવાસ, ગુંજે ખટપદચારેપાસ; મોટામુનીવરમુકેધીર, લાજેયપળાતેયમકેચીર. ૪ એવીનારી ચોકપીગનરખી, સુંદરીસરવેરતીસરખી; પોઢીપુષ્પ સજ્જામાંયે, હનુમંતે દીઠી ત્યાંયે. ૫ પોતઇંદ્રજીતમહાવીર, નપામ્યામોહનવગધ્ધીર; ઉર ધરતાપીયે ઘણું રામ, જેનેસ્વપ્નનહીકામ. ૬ એવારજદેહનીરલેપ, ફરેજોતાકરીનેખેપ; જેમઘટ માંયેઆકાશ, નિરલેપવ્યાપકઅવકાશ. ૭ એમહનુમંતસઘળેફરતા, વિપેસંકલ્પ મનથકીકરતા; પછેમદોદરીનેમંદીર, આવ્યા જોતામહાવીર. ૮ નીંદ્રાવશ થઇ પોઢીપલંગ, મુખચંદ્રકનકતનરંગ; ઉભાઅદ્રશ્યરૂપેત્યાંસોચ, મનજાણ્યુ એજાનકીહોય. ૯ સુતીપવિત્રપણેપતિવૃતા, હશેએભુમિજાસત્યવ્રતાઃ થઇરઘુરાણી કહ્યું તુંજેનામ. નથીસ્મરણથતુંરામનામ. ૧૦ સુંધીજોયુંમારૂતીએમુખ, મહાગંધજો ઇપામ્યાદુઃખ; નહોયસીતાજેજનકકુમારી, આદીસેઅસુરનીનારી. ૧૧ એટલે કરીહોમનીરવીઘન, આવ્યોરાવણરંગભોવન; ત્યારેઉઠીમંદોદરીરાણી, ધોયાપતીપદનીરમળપાણી. ૧૨ પછેપધરાવ્યોપર્યંકમાંહે. પતીસેવાકરતીત્યાંહે; દીઠા વાયુસુતેદશાનન; જોઇક્ષોભપામ્યોઘણુંમન. ૧૩ નીંદ્રાવશ થયાં બેજણજ્યારે, અંજનીસુતમનમાંવિચારે; લઉઉપાડીઅહીંથીસંગ, જઇનાખુંસીંધુજળસંગ. ૧૪ નીકરલઇજાઊરશીસુખ, જાઇરઘુપતિપાસેસુખ; કે રાવણનેમારૂં આડંર, નથી આજ્ઞાજુગદાધાર. ૧૫ એમવિચારેમારૂતીમન, એવેરાણીનેઆવ્યુંસપન; જાગી ઝબકીનેતેણીવાર, કહેછેરાવણપ્રત્યેવિચાર; ૧૬ સ્વામીઆપો સીતાને આજ; નહિતો થાશેવીપરીતકાજ મુનેઆવ્યું સ્વપ્નસ્વપન, તેમસુચવ્યામાનશુકન. ૧૭ એકવાનરે વિજાડયુવન, માર્યોઅખેકુમારસુજતન; તેણેબાળ્યું લંકાગામ, પછે સૈન્યલઇઆવ્યારામ. ૧૮ તેણેતમનેમાર્યાકુળસહિત, કુંભકરણ આદે ઇંદ્રજીત;

માટેસ્વામીવિચારોમર્મ, એતારામછેપુરણબ્રહ્મ. ૧૯ તેનીરાણીસીતાકહેઆજ જેણેરામશરણમહારાજ; નથીમનુષ્યરામનિરવાણઅવતર્યા છેઅપુરૂષપુરાણ. ૨૦ તમેસર્વજીત્યુંથઈધિર, પણનહીજીતાયરઘુવીર; પરસ્ત્રીનાઅભિલાષીઅધમ, કહોસુખપામેતેકયમ. ૨૧ બાંધીછાતીઉપરપાષાણ, તરેસાગરએવોકોણ;વિષપાનકરેનરજેહ, તેથીઅમરથાયનતેહ. ૨૨ સરપનેમુખઘાલતાંહાથ, કેમદંશકરેનહિંનાથ; માટેરામસાથેવૈરપામી, કેમસુખેવરતશોસ્વામી. ૨૩ કહોતોહુંજાઊ રામનેશરણ, સ્તુતિકરીનેઊગારૂંમરણ; દયાળુછેએ શ્રીભગવાન, માગી લાવું એતાતણુંદાન. ૨૪ રાણિનાંસુણીએવાંવચન, હશીબોલ્યોતવરાજન; તુંચીંતાકરેછેશાને, નથીમરણમુકતું કહોને. ૨૫ નીચઉચરાયનેરંક,સરવેભોગવેઆડેઅંક; પ્રાચીનકરમતણેઅનુસાર, વરનેજીવસકળસંસાર. ૨૬ જેમથનાર હોયતે થાયે, પણપાછીનઆપુંસીતાય; એટલુંસરવેવર્તમાન; નેશુણ્યુંહનુમંતેકાન ૨૭ એક અનુચરીમોકલીરાય, જોનેશું કરે છેસીતાય; તેનીપુઠેચાલ્યોહનુમંત, આવ્યાઅશોકવનબળવંત. ૨૮ ॥ પલણુ ॥ બળવંતશ્રીહનુમંતઆવ્યા અશોકવાડી માં હરે; ત્યારેઅશોકતરૂનીતળે, બેઠાંદીઠાંસીતાત્યાંહરે. ૨૯ ॥ ઇતિ શ્રીરામ ચરીત્રેશ્રીમંતવાલમીકીનાટકધારાયાંશુંદરકાંડેરાવણમંદોદરીસંવાદાનંતરં અશોકવને હનુમંતસીતાદર્શનંનામચતુર્થો ઽધ્યાયઃ ॥ ૪ ॥

અધ્યાય ॥ ૫ ॥ રાગ ભેરવો ॥ હનુમંતઆવ્યાઅસોકવનમાં, દીઠાજનકકુમાર; પાંચકોટીરાક્ષસીકરે, રક્ષાતેણીવાર, ૧ ત્યાંજાનકી ધ્યાનસ્થબેઠાં, અસોકતરૂનીછાંયે; ચોપાસવૃક્ષપાષાણમાં. રામનામધ્વનીથાયત્યાંયે. ૨ શીતાના મુખની સુગંધિ, વાસેકરપુરવંત; અંગેમૃગમદવાસનાજોઇ, મલ્યુંસહુદ્રષ્ટાંતગુપ્તરૂપેઅંજનીસુત, આવીલાગ્યાપાય; હનુમંતદુઃખને શોક પામ્યા, જોઇતદાસીતાય. ૪ પાસેમુકીમુદ્રીકા. પછેચઢયા રૂવ ડાળ; સુક્ષ્મરૂપેતરૂલતામાં, ગુપ્તરહ્યાતેકાળ. ૫ પાછલીરજનીખટઘડીછે, ધ્યાનમાંસીતાય; નખશીખમુરતીરામની.અવલોકતાંજગમાંય.૬ત્યારેમુદ્રીકાદીઠીનજરી, રવીપેતેણીવાર;જાનકીજાગ્યાંધ્યાનથી, નેત્રઉઘાડયાંનીરધાર.૭પાસેપડેલીમુદ્રીકાનું,થયુંત્યાંદરશન,કરમાંલઇનેહૃદેચાંપી, આંસુઆવ્યાંલોચન.૮હેમુદ્રીકેમાતકહેતુંને,કોણલાવ્યુંઆંહે;સૌમીત્રીસાથેરઘુપતિસાચુંકહેછેકયાંહે.૯શુંમાગ્યુપતીયેસુજઉપરથી,ઉતાર્યોછેપ્રેમ;ચરઅચરનાનાયકરામની, તુંકહેસ્વરિતક્ષેમ. ૧૦ પ્રભુનેતજીતુ કેમઆવિ, તે રહ્યાકોણદ્વાર, એમ કહીવિલાપકરેવણા, વહીરેહીનેણીવાર. ૧૧ હેરામહેલક્ષમણધનુરધર, પરાક્રમીરણધીર; વિહારીસરજયુ તીરના, સુતદશરથઘોરઘુવીર ૧૨ એકહારનો અંતરહતો, જ્યારેકરતાઆલીંગન; તેમ તુનોઅંતરપડયો વિચસીંધુ પરવતવન.

૧૩ વાલ્મિકમુનીયેકરીછેજે, ભવિષ્યરામકથાય; મેંબાળપણસુણીછેતે, મળ્યો નહીઅભીપ્રાય. ૧૪ એકકપિયેઆવીઉજાડયું, આઅશોકવનનીરધાર; તેલંકા બાળીગયોપાછો, ચઢયોજુગદાધાર. ૧૫ સીંધુઉપરપાજઆંધિ. ઊતર્યામહારાજ કુળસહિતરાવણ મારીને, વિભિષણને આપ્યુંરાજ. ૧૬ એવુંભવિષ્યએ.હ્યા છે થયુંનહીકંઇકામ; તેકાવ્યશુંમિથ્યાગઇ. હજુ ન્આવ્યાનહિરામ ૧૭ હેમુદ્રિકેમુજ વિરહથી, પામ્યાવિરતીપ્રાણઆધાર; થયાગુપ્તજોગીનાધ્યાનમાં, અટ્ઠાભક્ત નીવહાર: ૧૮ હાહારામરાજીવલોચન, દોમુનેદરશન; દશકંધરિપુવિપકંદમિત્ર, શીતળકરોમુજમન. ૧૯ હાપ્રાણવલ્લભપ્રાણજીવન. પ્રાણપતિમુજરાય: અશોક સિંધુમુદ્રા, પ્રભુગ્રહોઆવીહાથ. ૨૦ મ્રગચર્મઇચ્છાએકરી, કંચુકીકારણમન; મેંપરમસાધુછળ્યાલક્ષમણ, કહ્યાંમરમવચન ૨૧ તેપાપમાટેતજીમુજને, નિશ્ચે શ્રીભગવંત; કલ્પાંતકરતાંજાનકી, એમ સુણે તે હનુમંત. ૨૨ પછે ગુપ્તરહિને અશોકઉપર, કરવામાંડયુંગાન; કલ્પાંતમુકીસીતાયે, સુણવાન ધરિયાકાન ૨૩ છેરૂદ્રનાઅવતારજે, સાક્ષાતશ્રીહનુમંત; તે રૂદ્રવીણા સ્વરેથી. ગાનઅનંત. ૨૪ સુગથીરામચરિત્રસરવે, ગાવામાંડયુ ત્યાંહે; મંગળધુનીઉઠીતદા, તઅશોકનાં તરૂમાંહે ૨૫ ॥ વલણ ॥ અશોકતરૂથીધુનીઉઠી, સુણતાં સીતા વર્ણાને પ્રીતરે; કહેછે સખિ ચિત્રસુણોશ્રવ્યા, કહું રૂદ્રવિણાગીતરે, ૨૬ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરસંમત વાલ્મિકીનાટકધારાયાંસુંદરકાંડે મુદ્રિકાદર્શનાતસિતાયાવિરહવચનંનામપંચમો અધ્યાય: ॥ ૫ ॥

॥ અધ્યાય ૬ ॥

॥ રાગ બીલાવર ॥ અવધપુરીનોરાજીયો, રાયદશરથજેતે; તેનેઘેર પ્રગટ થયા, પુત્રપરિબ્રહ્મપોતે. અવધ૦ ॥ ૧ ॥ રામલક્ષમણનેભરથજી.શત્રુઘનબળ-વંત; એચારેપુત્રમાંરામજી, જાણોશ્રીભગવંત.અવધ૦ ૨ તેણેમાર્યોસુબાહુનેતા-ડીકા, અનેકનિશિચરસાથ; યજ્ઞકરાવ્યોવિશ્વામિત્રના. રક્ષા કર રઘુ ના. અવ-ધ૦ ૩ કોદંડખંડીચંડાશનું, વર્યાંજનકકુમારી; ભ્રગુપતી ગર્વ ઉતારીયો, પુરમાં આવ્યા મોરારી. અવધ૦ ૪ત્યારેઅપરમાનવરમાગિયો. રાયપાસેવચન;આજ્ઞા પીતાનીપાળવા, રામાનકળ્યાવન. અવધ૦ ૫ સીતાલક્ષમણસંગમાં.ચીત્રકુટમાં આવ્યા; ત્યાંભરથઆવીમળ્યાભાવશું, બોધકરીનેવળાવ્યા. અવધ૦ ૬ ત્યાંથકી આવ્યાગોદાવરી. રહ્યાપંચવટીમાંહે; અસુર ઘણા નેમારીયા. ખર દુખણઆદે ત્યાંહે. અવધ૦ ૭ ત્યારેસીતાનુહરણકરીગયો. રાવણ લંકાનોઇશ; તે ખોળવાને પોતેનિકળ્યા, વનમાંશ્રીજુગદીશ; અવધ૦ ૮ પછે સુગ્રીવસાથેમિત્રીકરી, મા-ર્યો વાનરરાળી; શોધલેવાકપીમોકલ્યા, જોવા જનકની બાળી. અવધ૦ ૯ શ્રી રામસેન્યાલેઇને સંચર્યા, બાંધી સાગર સેતુ; જળનીધીતિરઉતર્યા , રહ્યા રઘુ-

કુળકેતુ. અવધ૦ ૧૦ પછીજુધકરીરાવણ મારિયો, વિભિષણને રાજઆપ્યું: જાનકીલેઇઅવધગયા, દેવનું દુખકાપ્યું. અવધ૦ ૧૧ એમચરિત્રઅશેષ શ્રી રામના, તેગાયાહનુમતે; સુંદરસ્વરનાગાનથી, ઃશિપડોલાવ્યુઅનંતે. અવધ૦ ૧૨જડચૈતન્યમોહપામીયું, સ્થંભ્યાસરિતાના નીર; પશુપક્ષીતન્મયથયા, નિદ્રીતનીશીચરનારી. અવધ૦૧૩પાછલીરાત્યનોચંદ્રમા, રથસ્થીરથયોજ્યારે; પાષાણપ્રસરાજળથઇ, વાયુથંભ્યોતેવારે અવધ૦૧૪સહુરાક્ષસનિદ્રાવશથયા, રાક્ષસીમોહપામી; રૂદ્રવીણાસ્વરગાનથી, શુદ્ધિસરવનીવામી. અવધ૦૧૫એવા ચરિત્રસુણીચિદરૂપનાં, મંગળધુનીમનમોહ્યું; તન્મયથઇનેજાનકી, ચારેપાસે જોયું. અવધ૦૧૬દીઠું નહીંજ્યારેકાઇને, ત્યારેમનમાંવિચારે, કાંઇકપટદીસેછે અસુરતણું, કોણ ચરિત્રઉચારે. અવધ૦૧૭ત્યારેસીતાનેમહાવિરહેથયો, ધીરજ ગઇસહુમનથી; નીશ્ચેકર્યુંમનનેવીષે, પ્રાણતજું હવેતનથી. અવધ૦૧૮ફાશી ઘાલીકહેકંઠમાં. વેણ્યનીલટતાણી; રઘુપતીનું સ્મરણકરી, મુખબોલ્યાવાણી. અવધ૦૧૯હેપ્રભુજ્યાંજ્યાંદેહધરૂં, ત્યાંથાજોહાશીતમારી; મુદ્રીકામુરતીધ્યાનમાં, રાખીજનકકુમારી. અવધ૦૨૦ત્યારેવીપરીતદીઠું વાયુસુત, સીતાદેહતજેજ્વે; ગર્જનાકરીરામનામની, કપીઉતર્યાતેવે. અવધ૦૨૧ાાવલણાાઉતર્યાઅશોક ઉપરથી, ત્યારેપાસેઆવ્યાહનુમંતરે; જયરામજયજયરામકહીને, પ્રગટથયા બળવંતરે. ૨૨ાાઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલ્મીકીનાટકવારચાંસુંદરકાંડેરૂદ્રવીણાકથનાનંતરંસીતાહનુમાનસમાગમોનામષષ્ઠોઅધ્યાયઃ ાા૬ાા

અધ્યાય૭. ાારાગસામેરી ાએમપ્રાણતજતાજાનકીજોઇ, પામ્યાકપીવરદુઃખ; રઘુનાથપાસેજઇશત્યારે, શું દેખાડીશમુખ. ૧એમવીચારીઉતર્યાતતક્ષણ, પ્રગટીયાહનુમંત; સાષ્ટાંગકરીજાનકીચરણે, લાગીયાબળવંત. ૨પછીરહ્યાસનમુખહાથજોડી, ઊભાપવનકુમારઃ હેકલ્યાણીસુજમાતાસુણો. છેકુશળજુગહાધાર ૩અંજનીસુતનાવચનસુણીને, સીતાહરખ્યામનઃ કેશપાશકાઢીકંઠથીને, બોલ્યાહેતવચન. ૪શાંતીશુકાયેજેસમે, તેસમેવરસ્યોમેહ; જેમમળેઅમ્રતઅંતકાળે અમરથાયેતેહ. ૫ મહાજળનીધીમાંબુડતા; જેમઆવીમળેનાવ; એમમારૂતીને જોઇસીતા, ઉપન્યોઅતીભાવ. ૬હેમંગળદાયકવીર, મંગળરૂપકેતુ કોણ; ક્યાં થકીઆવ્યોકયં રહે, મનેકહેસાચીવાણ. ૭મારૂતીકહેહેમાતહુંછું, રામકેરોદાસઃ સુતવાયુનોકપીરૂપ, મુજહનુમંતનામપ્રકાશ. ૮શ્રીરામપ્રભુજનેમોકલ્યો, કરવાતમારીશોધ; તમકૃપાયેસીંધુઓળંગી, આવીયોઅવીરોધ. ૯કીષ્કીંધાયેપ્રભુરહ્યા છે. રામલક્ષમણસથ; ત્યાંવાળીવાનરમારીયો, સુગ્રીવકર્યોકપીનાથ. ૧૦આભુષણનેચીરપાલવ, નાખતાતમોજેહ; મેંજતનકરીનેરાખ્યાહતા, રામનેઆપ્યાતેહ,

૧૧મુંનેશુદ્ધીલેવામોકલ્યો, મુંદ્રીકાઆપીહાથ; થોડાદીવસમાઆવશે મા, કુશળ છેરગુનાથ, ૧૨શુણીવચનવાયુપુત્રના, સંતોષપામ્યાંસીત; હેવિરકહેકંઇવાત છાની, આવેમુંજનેપ્રતિત. ૧૩હનુમંતકહેમુજનેકહ્યું. એકાંતશ્રીરગુવીર; કેકૈતણેમંદીરતમો, ધરતહતાવનચીર. ૧૪ત્યારેનેત્રશાનશાયેકરી, ઊતરાવીયારઘન-કુળ; સીતાકહેહનુમંતજી, ખરીવાતએઅનુકુળ. ૧૫ પણકયારેરગુપતીઆવશે, ટાળશેમારૂંદુઃખ; તનશ્યામસુંદરકમળસરખું, કયારેદેખીશમુખ ૧૬મારૂતાકહે ત્યાંમેળવ્યું છે, કપીસેન્યઅપાર; અહીથોડાદીનમાંઆવશે, જાણજોજુગદાધાર. ૧૭જ્યારેસેન્યવાનરનુંસુણ્યું, ત્યારેબોલીયાસીતાય; ભાઇતું સરખાકપીયેકરીને, રાવણકેમજીતાય. ૧૮એવાંવચનસીતાનાંસુણી, ધર્યુંસ્થુળરૂપપ્રચંડ; જાણેમંદ્રાચળમેરૂતદા, ઉજાડશેબ્રહ્માંડ. ૧૯એવું ભીમરૂપદેખાડીયું, મહાવજ્રદેહવીકરાળ; રાક્ષસનું કુળમારવાજાણે; અવતર્યોહોયકાળ. ૨૦તેજોઇસીતા વીચારે, એરૂદ્રનો અવતાર; વેદેહિયેવીનતીકરી, પછીસમાવ્યું તેણીવાર. ૨૧હનુમંતકહેહું સરીખા છે કપી જોય અનેક. રગુવીર પાસે તે રેહયા હું આવ્યો એકાએક. ૨૨ મુને નથી આજ્ઞા રામની, મારૂં રાવણને નીરધાર; લંકાં ઊંચી કરી નાખું, સાગરજળ મોઝાર. ૨૩ હવે માતામુજનેભુખલાગી, આજ્ઞા આપો આજ; આવનમાંફળપાકયાંઘણાતે, કરૂં ભક્ષણકાજ. ૨૪ત્યારેસીતાકહેભાઇપડેલાફળ, ખાઓજઇનેસુર; રાવણે રક્ષાકરવામુકયા, સાઠસહસ્ત્રઅસુર. ૨૫તેનું સાંભળીસીતાતણું, ચરણેનમ્યાકપીરાજ; રગુવીરકેરૂંસ્મરણકરીને, ચાલ્યાકરવાકાજ. ૨૬વનમાંજઇઊભ રહ્યા, પછીવીચાર્યુંહનુમંત; રાવણમુનેશું જાણશે જે, આવ્યોનોઅગવંત. ૨૭તરૂઉપાડીનેપૃથ્વીઉપર, પછાડેતેણીવાર; તે ગગનમાંહેઉછાળતા, કરેપકવફળનોઆહાર. ૨૮એમવનસકળઉજાડકર્યું, ફરેતરૂભમતાવ્યોમ; મુખકુંડમાંહે રામમંત્ર, કરેફળનોહોમ. ૨૯જેરામનામસ્મરણકરે જોનીસવનશાતળછાંયે; સીતાતણાંચોપાસના 'તરૂરે'વાદીવાત્યાંયે. ૩૦રક્ષકેદીઠો કપીને, ઊજાડતોવનસાર, સહુઅસુરઆવ્યાગાજતા, તેકરેમારોમાર. ૩૧વિક્રાળ રૂપધર્યુંતદા. અંજનીનંદનત્યાંયે; સોબસેબાંધેપુંછડે, ઝાપટેપૃથ્વીમાંયે. ૩૨જેમ ફાટફળનું બીતણાં; એમપામ્યામરણ અસુર; તેતણાંશબસીંધુમાં નાંખે, ઉછાળીનેસુર. ૩૩ તે સાઠ સાહસ્ત્ર અસુરમાં, ઉગર્યાં કોઇએ કત્યાંયે; તે રાવણ પાસે પોકારતાં, આવ્યા લંકા માંહે. ૩૪ વક્ષણ લંકામાં રાવણ ની પાસે, આવિ કર્યોપોકારરે; એકવાનરેઉજાડયું વન, વળી રક્ષકમાર્યાહું અપારરે. ૩૪ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાં સુંદરકાંડેહનુમંતાવૃક્ષ રાક્ષસ હનનં નામસાતમોઅધ્યાયઃ ॥૭॥

॥ અધ્યાય ૮ ॥ રાગ મારૂં ॥ સમાચાર સુણ્યોદશાનન, હસીબોલ્યોતવ

રાજન; એવનચરનાશાભાર, એનેબાંધીલાવોઆકાર. ૧ એંશી સહસ્રમોકલ્યા જોધ, તેઆવ્યા કરીને ક્રોધ; મુખ્યજંબુમાલીછેતેમાં, બળઅતુળીતકહીએજેમાં. ૨ આવ્યોત્રીશળચહીનેહાથ, જોઈકોપેચઢયા કપીનાથ; એકમુષ્ટીતે શીરમાંમારી, ભમીભુમીપડયોતેસુરઅરી ૩ પછેઅસુરસરવનેતાડયા, પુંછેબાંધીબાંધીનેપછાડયા; જાણ્યું રાવણે તેપરતક્ષ જોદ્ધા મોકલ્યા એકલક્ષ. ૪ તેમાંસેન્યાપતીછે પંચ, મહાપ્રતીમલ્લબળનાસંચ; જંઘમજંઘનેજંઘન, આવ્યાક્રોધકરીનેમન. ૫ તેને દીઠાજ્યારેકપીનાથ, ઘણુંજુદ્ધકર્યુંતેનિસાથ; પછેસરવનોઆણ્યોઅંત, રણગાજ્યાબળીહનૂમંત. ૬ જેમુવાહનુમંતનેકરત, તેપામ્યાઉદ્ધારસમસ્ત; એમવીજય પામ્યારણધિર. સીહનાદ કરયો પછીવીર, ૭ એકદેવીનું દેવળત્યાંયે, હનુમંતે દીઠુંવનમાંયે, અર્ધયોજનમાંવીસ્તાર, સ્થંભસહસ્રમણીમયસાર. ૮ શીલાસ્ફટીકકેલીકંચન, ઉંચુંશાખરશોભેછેગગન; ઈષ્ટદેવીતેરાવણકેરી, નિત્યેપુજા થાયે ઘણેરી ૯ કરેનિત્યરૂધિરનુંપાન, લેછે બ્રાહ્મણનુંબળીદાન; દીઠુંદેવળકપીયે જ્યારે મુળમાંથી ઉખેડયું તિઆરે. ૧૦ કરૂં ચુરણ તતક્ષણ તાસ, ને ઉછાળ્યાં ઉંચે આકાશ; પક્ષીનભમાંઉડેજેમ, એવાપાપાણભમતાતેમ ૧૧ મહાપાપતણુંસ્થળ જાણી, નારહેવાદીધિએનીએંધાણી; પછેહર્ષરૂપમદમાતા, ફરેરામચરિત્રજગાતા. ૧૨ દેવળના ઉછાળ્યા પાષાણ, પડયાનગ્રમાં થઈ બુંબાણ; લોકકે, વરશ્યો વરસાત, નાસેકરતાબુબાપાત. ૧૩ જાણ્યોરાવણેસમાચાર, ભાગ્યું દેવળજેમ સંઘાર; આપીઆજ્ઞાકરીનેક્રોધ, ચઢયોઅક્ષેકુમારમહાજોધ. ૧૪ બીજાસાથે સપ્ત કુમાર. વળીસૈન્યતણો નહીંપાર; જીહાંરહયાવનમાંહનુમંત, ત્યાંઆવ્યાઅસુર બળવંત ૧૫ તવઅક્ષેકર્યોસીંહનાદ, હનુમંતનેદીધોસાદ; અલ્યાવનચરવાનર વેશ, ઉભારહેમુજસનમુખદેશ. ૧૬ હમણાકરૂંતારોસંઘાર, મારૂંનામનોઅક્ષેકુમાર; એવાસાંભળીગર્વવચન, ત્યારેબોલ્યો મારૂતતન ૧૭ અલ્યા અક્ષય નામ તુજવ્યર્થ, હવડાંતુજક્ષયકરૂંઅર્થ; અલ્યાભુલીવણુંતારીફોઈ, અક્ષયનામપાડયું શુંજોઈ. ૧૮ એવુંસાંભળતાંચઢીરીશ, લાગી ઝાળતેપગથી શીશ, કર્યુંધનુષચઢાવીશજ, મુકયાંઅનેકબાણમહાધ્વજ. ૧૯ ઝાલેમારૂતીઆવતાંએહ. ભાગીનાખેછેતતક્ષણતેહ; મારેકપીવરતરૂપાષાણ, ઘણા અસુરના લીધાંપ્રાણ. ૨૦ એમ જુધથયુંછેઅપાર, કહેતાં ગ્રંથપામેવીસ્તાર; સપ્તપુત્રઆદેસૈન્ય જેહ; અંજનીસુતેમાર્યુંતેહ. ૨૧ પછેહણીયોઅક્ષયકુમાર, દેવકરતાજયજયકાર; પુત્રમરણદશાનનેજાણ્યું, મનમાંહેઘણુંદુખઆણ્યું. ૨૨ કપીનું બળ જાણી વીશેક, રાક્ષસી મોકલ્યા લક્ષએક; તેનાંપરવતપ્રાયશરીર, જોઈમહારથીમુકેબિર. ૨૩ ગજઅયુતતણુંબળતન, મુખપહોળાંએકેકયોજન; હનુમંતેવીચારી વાત, ધર્યાં તેટલા તન સાક્ષાત. ૨૪ રૂપસુક્ષમધરીનેત્યાંયે, પ્રવેશ્યાતેના મુખમાંયે; કર્યાં ઉદરમાંરૂપ્રવિ-

શાળ, તેનાંપેટફાડયાંતતકાળ ૨૫ એમ કૌતકકર્યું તેણીવારે, રાક્ષસી મરણપામી ત્યારે; એમકીધોસરવનનાશ, થયો રાવણસુણીનેઉદાસ. ૨૭ ॥ વલણ ॥ ઉદાશ થયોતેસુણીનેરાવણ, કહ્યુંકપીએવીપ્રીતકાજરે; પછેઇદ્રજીતનેઆજ્ઞાઆપી, લાવ્ય ઝાલીવાનરનેઆજરે. ૨૭ ઇતીશ્રીરામચરીત્રે ત્મતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં સુંદર કાંડેઅક્ષયકુમારમર્ણેરાવણસ્યશોકપ્રાપ્તીર્નામ અષ્ટમો અધ્યાયઃ ॥ ૮ ॥

॥ અધ્યાય ૯ ॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ આજ્ઞામાગીચઢયોઇદ્રજીતજી, જેમહોજો-દ્ધોબળઅતુલીતજી; રાવણેપુછયુંબ્રહ્માપ્રત્યેજી, મહુરતઆપોજીતાએશરતેજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ જીતાયેવાનરસર્વથા, ત્યારેવીધી બોલ્યા વચન; જાઓઝલાશેએકર્પા નીશ્ચેતજોચીંતામન. ૨ ઇંદ્રજીતસેનાલેઇઆવ્યો, અશોકવનમોઝાર; સીંહનાદ કીધોમેઘનાદે, ધગકંપીઅપાર ૩ ભુભુકાર નાદકરીતદા, કોપેચઢયાં કપીરાજ; પછેમારૂતીમેઘનાદચઢતા, જુવેદેવસમાજ. ૪ એકઅસુરનિલોહસાંગલીધી, ઝડ-પીનેહનુમંત; તેસાંગથીસહુસેનમાર્યું, ગાજીઓબળવંત. ૫ એકતરૂપમારીતેસ-મે, અંજનીપુત્રસુજાણ; ઇંદ્રજીતકેરાકરથકી, લીધાં ધનુષનેબાણ. ૬ તેબાણથી રાવણીકેરો, મુગટપાડયોત્યાંહે; તવ ઇંદ્રજીતેધનુષ બીજું, ગ્રહ્યુંનીજ કરમાંહે ૭ બ્રહ્મપાશ મેલ્યું મંત્રભણી, કહ્યુંકપીનુંમંત્રનઅંગ; ત્યારે તનવધાર્યુંમારૂતીજાગે, પુષ્ટપવ શરીરમ. ૮ તેપાશબંધનતોડીને, એકસાંગમારીસુર; ઇંદ્રજીતનોરથભા-ગીયો, આરથીકીધોચુર. ૯ કર્યોનગનફાડીવસ્ત્રત્યારે, નાઠોઅસુરકુમાર; એકવી-વરમાંપેઠાતદા, ભયપામીનેતેણીવાર. ૧૦ પાષાણમોટોમુકીયોતે, ગુફા મુખહનુ-મંત; તેખબરજાણીરાવણે, ત્યારેથયોમહાદુઃખવંત. ૧૧ પછી પ્રાર્થના કરીવી-ધિતણી, હોપીતામહમહારાજ; તમોજાઓત્યાંઉતાવળા, વાનરઝલાવોઆજ. ૧૨ પુત્રનુંજીવતદાનમુજને, આપોજઇઆદન; એવુંસુણી આવ્યા અશોકવન, બ્રહ્મા વીચારીમન. ૧૩ ઇંદ્રજીતનેબ્રહ્માકહે, તું નિકળહાવેબહાર; રાવણીકહેનહીની-કળુંમુને, કપી મારેમાર. ૧૪ કરી પ્રાર્થના હનુમંતની. પરમેષ્ટીયે તતખેવ; હે વજદેહીવચનમારૂં, સત્યકરતુંદેવ. ૧૫ મુજપાસથી બંધાઇને તું, ચાલ રાવણ પાસ; પછીપરાક્રમદેખાડજે, કહ્યુંમાન રગુવરદાસ. ૧૬ એવું કહી વીધીએ પાસ મુકી, બંધ યાહનુમંત. પછી વીવરમાંથી નીકળ્યો, ઇંદ્રજીતજે બળવંત. ૧૭ તેણેદોરમોટાલાવીને, બાંધીયોપવનકુમાર; તેબંધનકંઇનવલેખવે, હનુમંતમન-મોઝાર. ૧૮ સંસારનાબંધનવીષે, આવીયાદેખાયજ્ઞાનીજેમ; પણ અંતર માંહે મુકતછે, હનુમત; શકારીને વળી પરમેષ્ટી તે લેઇ ચાલ્યા હનુમંતઃ પછેરાવણ કેરી સભા માંહે બળવંત. ૨૦ મારગ વીષે મારે અસુરતે, અનેક શસ્ત્રનાઘાય; મહાવજદેહમાંવાગતાં, તેસરવભાગીજાય. ૨૧ હનુમંતનેજોઇરાવ ણનેમન, ચઢીસબળીરીશ; અધરપીસે દંતથું, રાતો થયો દશશીષ, ૨૨ ત્યારે

બંધનસરવનાડીયું, વાયુસુતેનેણીવાર; પછે કુંડાળુંકરીપુંછાસન, બેઠાસભામોઆર. ૨૩ ત્યારેરાવણપુછેરીસથી, અલ્યા મરકટછે તું કોણ; તું દુતકોનોકયાંથી આવ્યો, કહેસાચીવાણ. ૨૪ હનુમતકહેરેદુષ્ટમશ્યક, પાપીદુરમતવંત; તુજકુળ તણોહુંકાળછું, અવતરયોકરવાઅંત. ૨૫ તુજરૂદેપરથીપનુષલેઇને, ભંગકીધું તાસ; જેણેજીવાડયોતુજનંત, રામનાહુંદાસ. ૨૬ જેણેસુબાહુતાડીકામારયાં, કરી સુખંક્ષાય; તુજભગનીશંકરણનાશા, છેદીતેરગુરાય. ૨૭ ખરદુખર ત્રીશીરા આદીમારયા, અસુરજેબળવંત; હુંદાસછુંતેરામનો, મુજનામતે હનુમંત. ૨૮ તુંનેશીક્ષાકરવાઆવ્યો, કરયોસકળદળસંઘાર; અશોકવનઊજાડીમારયા, અક્ષે આદેકુમાર. ૨૯ ઇંદ્રજીતનેમેંગાંજ્યો, ટાળ્યોદેવળકેરોઠામ; એવીનાવળીબીજું કરૂં, પણનથીઆગ્નારામ. ૩૦ તેમનેકેમનવઓળખે, સુણદુષ્ટલોચનઅંધઃ કાલે રગુવરઆવશે, કરીસાગરસેતુબંધ. ૩૧ દશશીષછેદીતાહરાં, દશદીશામાંબળી દાન; તેઆપશેઅયોદ્ધાપતી, તુંસત્યસુણજેકાન. ૩૨ વરમંાંયકોજેમશ્વાનઆવી; વસ્તુલેઇનેજાય; અરેતસ્કરએમલાવ્યો, હરણકરિસીતાય. ૩૩ સુણીરાવણે મન વીચારયું, એવજદેહિજાણ; સ્વામીઊપાસકસત્યવચની, નહીમરેનીરવાણ. ૩૪ ત્યારેરાવણકહેરેકપીતારૂં, મરણકહેમુનેસત્ય; હનુમંતકહેહુંઅમરછું, તેજાણજે દુરમત્ય. ૩૫ રાવણકહેબ્રહ્માદિકનો, થાયકાળેનાશ; માટે મરણતારૂંથાયનહિં કેમ, કહેસત્યપ્રકાશ. ૩૬ હનુમંતકહેઅમોકપીકરૂં. પુંછમાંજીવન; જો પુંછબા ળેઅમારૂંતો, પડેનીશ્ચેતન. ૩૭ વાલ ણા પછેનીશ્ચેપડેતનકપીનું, જો પુંછબા ળેસત્યરે; એવાંવચનસુણીનેરાવણે, કરીબાળવાનીમત્યરે. ૩૮ ॥ ઇતિ શ્રી રામ ચરીત્રસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાસુંદરકાંડહનુમાનઇંદ્રજીતસંગ્રામેબ્રહ્મ પાશા ના હનુમંતઃબંધનંનામનવમોઅધ્યાયઃ ૯ ॥

અધ્યાય ૧૦ રાગ સોરઠ હનુમંતકેરાવચનસુણીને, હશીયોરાવણરાય; પછી પુંછબાળવાકારણસરવે, કરવાલાગ્યાઉપાય. ૧ અનેકવસ્ત્રલીજવીતેમા, વી ટયાંકપીનેમુંછઃ તેમ તેમલાંગુળલાંબુવધેછે, દેખીતુંમહાગુછ. ૨ જેમ બોલતાંવા ણીવધેપંડીતની, મહાકવીનીપદરચનાય; એમપટકુંગજેમલાવીવીટે; તેમલાંગુ ળલાંબુથાય. ૩ ત્યારેઘણાંગોદડાંલાવીગામના, બોળ્યાંતેલમોઝાર; તે ભીંજવતાં વતતેલજખુટયું, નાવેપુંછનોપાર. ૪ પછેઅગ્નિચેતાવાલાગ્યાસરવે, નવચેતે તે ઠામ; અનેકઉપાયકરીનેથાકયા, સ્પર્શકરેનહીધામ. ૫ ત્યારેરાવણકહેલાવોહુંચે તાવું, બેઠોજઇનેપાસ; ત્યારેવેદજાતવાયુનીપ્રાર્થના, કરીહનુમંતેપ્રકાશ. ૬ થયો ઓચીંતોભડકોજયારે, ફુંકમારીદશાનન; તવદાઢીમુછબળીરાવણનીવરવુંથયું છેવદન. ૭ ઘણુંપાપકરયું છેલંકાપતીએ, કહેતાંનઆવેપાર; તેનું અર્ધ પ્રાયચીત

કરયુંહનુમંતે, લાગ્યાતેણીવાર. ૮ પછીપ્રચંડજવાળાપ્રગટીતતક્ષણ, કુદ્યા કપીહનુમંત; પ્રથમઆવ્યાનાસેહેજઉપર બેઠાજઇબળવંત. ૯ નાસેત્રાસે સરવેરાક્ષિયો, લાગી લોકમાંલ્હાય; તજ્ઞપમારતાકુદેકપીર કોણેનજવાળ સહે વાય. ૧૦ છુટયોપ્રાણજતેણેસમે, ઘણીમારીઝપટયોપાસ; તેમહનુમંતફેરવે વાળથી બાળ્યાસરવઆવાસ. ૧૧ નગરલંકામાંલ્હાયજલાગી, લોકકરેપોકાર; જેમકલપાંતરૂદ્રજકોપે, કરવાનેસંઘાર. ૧૨ ભડભડાટસઉભોવજ લાગે, મણી આતુપાષાણ; અતિયાંગોહુઃખિયોથયોદશાનન, લોકકરેચુંબાણ. ૧૩ હનુમંતને બાળેછેએવી, કોણેસીતાનેકહાવ્યા;ત્યારેધ્યાનધરીનેજકરાગ્નિને, પુછીજોયુંમાત. ૧૪ ત્યારેઅગ્નિકહેચિંતાનવકરશો, એરહેશેકુશળખેમ; લંકાનગરબાળીનેજા શે, રઘુપતિપાસેપ્રેમ. ૧૫ હવેસીજાભાગનીલંકાબાળી, સમરથવાયુતન; વિ ભિષણઆદીભગવતીસ્થાં, ઉગારયાંભોવન. ૧૬ એવુંકાજકરીનેકુધાત્યાંથી, આવ્યાસિંધુતીર; સાગરમાંહેપુછઆવવામાંડયું, પુંછપોતાનુંવીર ૧૭ જાગજંતુ બળવાલાગ્યાંત્યારે, જળાનિધીબોલિયાવાણી; રાખોબારણેપુંછતમારૂં, હું છોળેછાંટુંપાણી, ૧૮ તે વચનમાનીનેમારૂતીવળતા, બેઠાસિંધુતીર; પુંછશીત ળકરયુંસિંધુએતતક્ષણ, છોળેઉછાળ્યુંનીર. ૧૯ તેસમેહનુમંતનેસ્વશ્રમ થયો શ્રમપરિસ્વેદ; તેશ્રમબીંદુસાગરમાંપડયો, એકમાછલીયેગળયોવેદ. ૨૦ પુત્ર મક રધ્વજતેનોથયો, તેહનુમંતનોકહેવાય; પરાક્રમતેનુંકહેવાશેઆગળ, જુદ્ધ માંકથાય, ૨૧ હવેહનુમંતશ્રીરઘુવીરપ્રતાપે, નપદાઝ્યાકાંઇતન; જેમરામભક્ત પીધુંહળાહળ, શોભ્યાંપંચવદન. ૨૨ એવું આદભુતકાજકરીનેવિચારે, મનુરસુ તમનમાંહે, મેનવજવાયેસીતાનેમલ્યાવિન, માટેજઉત્યાંહે. ૨૩ વળીપુછશેમુ જનેરઘુપતિ, કહેશોશું કરીઆવ્યોકાજ; ત્યારેમારૂપાક્રમમારેમુખથી, કહેતાં આવેલાજ. ૨૪ માટેસહ્યારહેછેરાવણપાસે, જઉઉતાવળોતત્ર; વિધીપાસે તે જાઉલખાવી, આવરતમાનનોપત્ર. ૨૫ એવું કહ્યુંછેશાસ્ત્રમાંહેજે, નિજપ્રાક્રમ બળતીરથ; જસધરમવિદ્યાપુરૂષારથ, ભજનદારનીજઅરથ. ૨૬ એટલીવાત નશોભેકહેતાં, નકહેવીપોતાનેમુખ; અન્યકહેનેઆપણસુણીયે, ત્યારેશોભાસુખ. ૨૭ એમવિચારીસુક્ષ્મરૂપે, ચાલિયાઅદ્રશ્યબળવંત; એકાંતમાંબ્રહમાનીપાસે, આવીબોલિયાહનુમંત. ૨૮ ॥ વલણ ॥ હનુમંતકહેહેપ્રજાપતિ, હું જઉછું જ્યાં રઘુરાજરે; આપરાક્રમજેમેંકરયું, તેપત્રલખીઆપોઆજરે. ૨૯ ॥ ઇતિશ્રી રામચરિતરેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંસુંદરકાંડલંકાદહનાનંતરહનુમાન બ્ર હ્માસમાગમોનામદશમોઅધ્યાયઃ ॥ ૧૦ ॥

અધ્યાય ૧૧. ॥ રાગ મેવાડો ॥વચન સુણી વિધી પ્રસન્ન થયા, હનુ

તનેકહેચન્યધન્યજી; ધન્યપુરૂષારથ ટહાપણતારૂં, સમરથ વાયુતનજી. ૧ એવું
કહીપછેસખ્યાવિધીયે, શ્રીરામનીઊપરપત્રજી; જનસાનસકુતેમાંલખીયું, આ
પ્યે કપીનેપત્રજી. ૨ તેબ્રહ્માપત્રકરમાંલેઇચાલિયા, આવ્યાજાનકીપાસજી; કરી
વંદનાગદગદથઇને, ચરણેનમિયોદાસજી. ૩ માતામુજનેઆજ્ઞાઆપો, હું જાઉં
જ્યાંરઘુવીરજી; સંદેશાનેવાટજોતાહશે, રામલક્ષ્મણરણધીરજી. ૪ ત્યારેજાન
કીગદગદથઇનેબોલિયા, અતિદુઃખપ્રગટયુંમનજી; સાચું કહેભાઇકયારેમળશે,
મુજનેપ્રાણજીવનજી. ૫ મુખથકીદુખછેમુજમનમાં, પતિવિરહનેરોગજી; વળિ
તેમધિદુખબીજું પ્રગટયું, વીરાતારોવિજોગજી. ૬ ત્યારેકરજોડીનેકપીવરકહેછે,
ધીરજરાખોમાતજી; હવેથોડાદિવસમાંમળશેતમને, અવશેઅહીંજુગતાતજી.
૭ માતમુજનેકંઇઆપો એંધાણી, છાનીવાતકહોઆજજી; ત્યારેચોસી રત્નમણિ
છોડીઆપ્યો, આલેઇજાતુંકપીરાજજી. ૮ છાનીવાતકહેજેપ્રભુને, રહેતાંચિત્ર
કુટમોઝારજી; લક્ષ્મણજીવનમાંગયાતા, ફળલેવાએકવારજી ૯ રઘુપતિના ખો
ળામાંશીરમુકી, નીંદ્રાકરીમેં જાણજી; ત્યારે મારીલલાટે પ્રભુએ,કેસરઆડકરી
નિરવાણજી. ૧૦ એવાતઅંતરનીકહેજેવીર, માગીવળોકરીપરણામજી; વાનર
સૈન્યાલેઇરઘુપતી, કેમઆવશેઆણેઠામજી. ૧૧ છેશતજોજનસીંધુ વચમાં, કેમ
ઉતરશેપારજી; એવાં વચન સુણી સીતાના વખતાં બોલ્યા પવન કુમારજી
૧૨ સેતુ બાંધશે સાગર પર. વાશીસશે મુકી બાણજી; વાકરશે વાળ્ય મુજ
પુંછતણી, તેથી ઉતરશે નીરવાણજી. ૧૩ જળ ઊપર જેણે પરથવી રાખી,
સ્થંભવિનાઆકાશજી; તોસાગરકરોભારકેટલો. માતા રાખોવિસવાસજી ૧૪
જેઉદરમાંહેજઠરાથીજાળવે. ગરભનેશ્રીભગવાનજી; એકલાજઠરનહિકોઇનેકરાવે,
માંસવિશેપયપાનજી. ૧૫ એકક્ષણમાંબ્રહ્માંડઉંડે, કરેમાળેતથાકરેભંગજી, સાહે
ક બીજોસંગનહીંતેશું નકરેશ્રીરંગજી. ૧૬ એવું કહીસાષ્ટાંગકરીપછે, ચાલ્યાવા
યુતનજી; ત્યારેસીતાયેકલ્પાંતકરયું, જળભરિયુલોચનજી ૧૭ પહેલકાગિરીને
શીખરચઢી. દીવ્યરૂપધરયું તતકાળજી; ઉત્તરપંથચિતવીહનુમંતે. કુદીનેમારી
ફાળજી. ૧૮ ત્યારેજયજયકારકરીકહેસુરસહુ, નીજદુખહેતુસબધજી. હવેવહે
લાઆવજોરામનેતેડી, છોડાઅમારાબંધજી. ૧૯ ત્યારેહનુમંતકહેચાંતાનવધર
શો, ધરજોમનમાંધીરજી; કોલઅપેછેસિંધુતીરે, આવશેશ્રીરઘુવીરજી. ૨૦ એવું
કહીપછેસાંધુઓળંગી, આવ્યામારૂતતનજી; જાંબુવાનઆદેસહુમળિયા, દીધા
આલીંગનજી. ૨૧ સરવેકપીહનુમંતનેદેખી, પામ્યા હરખઅપારજી; કોપરદક્ષ
ણા કરીપાયેલાગે, વંદેવારમવારજી; ૨૨ કોઇનેઝાલેકોહસ્ત પુંછને, ચુંબનકર
તાજી; પુષ્પમાળાકોપુજેપ્રેમે, કોદેતાઆશીશજી. ૨૩ એમબ્રહ્માનંદમાંમગ્નથ
ઇકપી, પુછેસહુસમાચારજી; ત્યારેહનુમંતકહેકુશળછેજાનકી, મલ્યાંમુજનેનિર

ધારજી. ૨૪ સકળવરતાંતલખ્યુંછેપત્રમાં, બ્રહ્માયેનિરવાણજી; ચાલોપ્રભુની પાસેત્યારે. થશેતમનેસહુજાણજી. ૨૫ એવુંકહીપછેચાલ્યાતતક્ષણ, આવ્યારઘુશી સુખપાસજી; ત્યાંગસુગ્રીવકેરુંમધુવનછે, ફળપકવરમ્યતરૂવાસજી. ૨૬ તેવનમાંહે પેઠાસરવે, ફળખાધાંનીરઆરજી; તરૂઉપટ્યાંરક્ષકમારયા, મનઅભીમાનઅપાર જી. ૨૭ તેઅનુચરનાંઠ આવ્યારઘુશીમુખ, બોલ્યાનામીશીશજી; વરતાંત સરવેક હ્યુંસુગરીવને, સુણીહરખ્યોપતિકપીશજી. ૨૮ ત્યારેસુગ્રીવકહેછેરઘુપતિપ્રત્યે,કપીઓ કરીઆવ્ય કાજજી; નહિતોમારૂંમધુવન તે, કોનવમોડે મહારાજજી. ૨૯ એટલે આવ્યાકરીગરજના, કહેતાજયજયરામજી; મંગળધુને સુણીજોઈહનુમંતને, ઊ ઠીસભાઅભિરામજી. ૩૦ ॥ વલણ ॥ અભિરામપામીસભા સરવે, થઈ છે મહા સુખવંતરે; કિષ્કીંધાપતિ અયોધ્યાપતિઉઠ્યા, આવતાદેખીહનુમંતરે. ૩૧ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિત્રસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં સુંદરકાંડે સાગરોલ્લંઘનાનંતરં મધુવનભંગાતગમદર્શનોનામએકાદશોઅધ્યાયઃ ૧૧ ॥

અધ્યાય ૧૨ ॥ રાગસોરઠ ॥ જેમસુપરણઅમ્રતલેઇને આવે, વિનતા કેરેટ વછ; જેમપ્રઅસંજીવનીસાધીઆવે, બ્રહસ્પતિનોસુતકછ. ૧ એમહનુમંતઅતી હરખભર્યા, તે કરીનેઆવ્યાકાજ; સાષ્ટાંગકરીનેચરણેલાગ્યા, પ્રસન્નથયા રઘુ- રાજ. ૨ ઘણીવારશીરમુકીરહ્યા, હનુમંતપ્રભુનેપાય; ત્યારે મારૂતીને મહસ્તક કરમુકી ઉઠાડ્યારઘુરાય. ૩ ભુજભરીનેઆલીંગનદીધું, ચાંપ્યોરૂદયાસાથ; પછે હરખઆંસુપ્રેમે થઈ, ગદગદબોલ્યાશ્રીરગુનાથ. ૪ અંરેધન્યધન્યમારૂતસુતબળિ યા, તું કરીઆવ્યોકાજ; પછેસભાકરીનેરામનીસન્મુખ, બેઠાસરવ સમાજ. ૫ ત્યારેપ્રથમવૃત્તાંતકહ્યુંવાળીસુત, અંગદેમાંડીવાત; અહીંથીનીકળતાંશ્રાપમુક્ત થયો,દંડીંક્ઋષીનોજાત. ૬ પછેવીવરમાંહેસુપ્રભામળી, ત્યાંથીગયાસિંધુતીર; ત્યાં ગીધજાતીસંપાતીમળ્યો, જેજટાયુકેરોવીર. ૭ પછે મારૂતસુત સિંધુ ઓળંઘ્યા, ચઢીપરવતનેશીપ; એટલીવાતઅમોજાણુંછું, સુણીયેશ્રીજુગદીશ. ૮ પછે રામે હનુમંતસામુંજોયું, ત્યારેબોલ્યાવાયુકુમાર; મહારાજસુખીછેજનકનંદની, અશો- કવનમોઝાર. ૯ ઘણુંકરશ્યથમાંછેતમારેવિજોગે,ચીંતાકરેદિનરાત; હુંમુદ્રીકાઅ- પીપાયેલાગ્યો, કહીકુશળનીવાત. ૧૦ તમારાનામનીસુધાયેકરીને,તનમાં રહ્યા છેપ્રાણ; મેંજહીનેત્યાંથી રજઆપી, શુભલક્ષ્યોનીરવાણ. ૧૧ એટલુંકહીરગુવી- રનેઆપ્યો, ચુડામણિસાક્ષાત; વળીવિસ્તારીનેકહીરામને, ચીત્રકુટનીવાત. ૧૨ તેસુણીનેગદગદકંઠથયા, મણિરૂદેચાંપ્યે.રઘુવીર; વિરહવ્યાકુળથઇનેરઘુપતી,નેત્રે ભરતાનીર. ૧૩ જેઅજ અજિતત્રિગુણાતિતપુરણ, રહિતઉદે અવશાન, તે સિતા વિયોગનાશોકસાંધુમાં મગ્નથયાભગવાન. ૧૪ પછેઅંજનીસુતનેપુછેછે વળી

પોતેપુરણબ્રહ્મ; તું કેમગયોમેળાપથયોતે, કહેમુજનેસહુમર્મ. ૧૫ ત્યાંજઇશું પ્રા-
ક્રમકીધું તે, શું બોલ્યોરાવણસાથ; એ સરવવાતમાંડીકહેમુજને,એમપુછેરઘુના-
થ. ૧૬ ત્યારેશ્રીરઘુવીરનાકરમાંઆપ્યો,મારૂતિયેબ્રહ્મપત્ર;મહારાજએપત્રવિધીયે
લખ્યોછે, વરતમાન સહુ તત્ર. ૧૭ શ્રીરામે લેઇ લક્ષમણને આપ્યો, વાંચવાને
તેકાળ, પછેઉકેલ્યો સહુસભાસાંભળતાંવાંચ્યેસુમીત્રાબાળ. ૧૮ વળણસુમીત્રાસુ
તેકરકાગળલીધો થઇએકચીતસભાસર્વત્રરે કહેદાસગીરીધરશુણોશ્રોતા, વાંચેલક્ષ
મણજીબ્રહ્મપત્રરે૧૯ઇતીશ્રીરામચરીત્રે સંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંસુદર કાંડેહનુ-
મંતાશ્રીરામહસ્તેબ્રહ્મ પત્રાર્પણોનામદ્વાદશોઅધ્યાયઃ ૧૨॥

અધ્યાય ૧૩ ॥ રાગદોહા ॥ કનકપત્રવિધિયેલખ્યો, શ્રીરામની ઉપરજેહ,
તેલાવ્યાહનુમંતજી; આપ્યોપ્રભુને તેહ, ૧ તેકરમાં લેઇહરખિયા, રઘુપતિ જુગ-
ધાર, પછેવાંચવાકારણઆપિયો, લક્ષમણનેતેણીવાર. ૨ તે કરમાંલેઇઅનંતજી
ઉકેલ્યો નિરવાણ સુણતાંસહુવાંદરસભા,લક્ષમણવાંચેજાણ, ૩ પ્રથમ સ્તુતીરઘુ-
વિરની, પછેહનુમંતચરિત્ર, તેસાવધાનથઇએકચીતસુણો, શ્રોતાપુન્ય પવિત્ર. ૪
॥ છંદ ॥ જયજયઅનંતકોટીબ્રહ્માંડ, નાયકઅજ અજીતઅખંડ, પતિવૈકુંઠજ-
ગપ્રતીપાળ વ્યાપક શ્રીનીકેતદયાળ, અંકુરમુળમાયાકંદ ગુરૂજગસત્યચીદઆ-
નંદ; કારણરૂપ ધારણતત્વ ચૈતનસગુણ નિરગુણીસત્વ, નમુવેદાંતવેદ સ્વરૂપ,
માયાચક્રચાલકભુપશોષક દૈત્યજળધીઅગસ્ત, છેદકદેવબંધસમસ્ત. હરતાભાર
ભુમિદુષ્ટ કરતાપ્રરમભક્તિપુષ્ટ, ચાતૃક ભક્તજળદસમાજ, ભવગજવિદારક
મૃગરાજ, સંતચકોરચંદ્રઅમીષ, હરિમમજનકત્રિભુવનઇશ, મંગલરૂપતવઅ-
વતાર; સ્થાપનધરમપરમઉદાર; જયજયમીનકમળ.૧૨ હ,નરહરી ત્રિવિક્રમ
ભ્રગુનાહ; દશરથ સુવન શ્રીરઘુવિર, ધારણ સત્યવૃત રણધીર, લક્ષમણ ભરથ
શત્રુઘન; ભરથ પ્રગટયાચતુર વ્યુહ પાવન; મુનીસુખરક્ષત્રિય ઉદ્ધાર નીશાચર
તાડીકા સંહાર; શિવ કોદંડ ખંડનરામ, તનયા જનકપુરણ કામ; પાળક પિતુ
વચનવનવાસ, ગૌતતીમંગાતિરનીવાસ; ગૌદ્વિજસંત સંકટહરણ, ભવરૂજ વૈદ
કરૂણા કરણ; મનુજાકૃતીગૃત સુરકાજ, પદપદપૃથ્વી તીરથરાજ; કોટીમનોજ.
તનુકમનીય, નમુંનીત્યભુમિજારમણીય; તવગુણશમનત્રિવીધીતાપ, હરતાનામ
કલીમમપાપ, રાજીવનયદશ્યામલગાત્ર, અદભુતકરમજ નકજમાત્ર; સદગુણઅ-
લંકૃતસુખરાશ. સુણોએકવીનતીઅવિનાશ; લંકાપુરીથી લખીતંગ, શેવકકમ-
ળભુતવઅંગ; આવ્યોઇહાંવાયુતન, કુદ્યો સીંધુશતજોજન, ટાળ્યાંવિઘ્નપંથઅ-
માત, ખોળ્યુનગરસરવઅભિત; સીતાતણીપામ્યોશુદ્ધ, આપ્યોમુદ્રિકા મળ્યોબુ
ઊજાડ્યુઅશોકચંડીધામ, માર્યાઅશુરકરીસંગ્રામ; હણીયાઅખેઆદીકુમાર

શુરાવિરઓજઅપાર; અક્ષીનઅસુર માયાંઅને, પડયોદશાનનને શોક, ચઢયો ઇંદ્રજીતઅમોઘ , વીધાવંત બળગુણ એત્ર. તે શું કર્યું જુદ્ધઅનંત નાંઠોરાવણી બળવંત, પેઠોવીવરમાંલેઇપ્રાણ, ગાજ્યોપવનપુત્રશુજાણ; એવું કર્યું અદભુતકામ તેતમપતાપેશ્રીરામ. મેંજઈપ્રારથ્યોહનુમંત, ત્યારેબળવંત; લાવ્યાનગરમાંહેપ્રમુખ, જોઇભયપામ્યોદશમુખ, બાળીલંકાઆડેઅંક, થઇતવકનક કેરીલંક; એ હનુમંતતેછેધન્ય, શેવકસ્વામીભકતઅનન્ય; સ્વામીતણુએવું કાજ, બીજેથાય નહિમહારાજ; એમેંલખ્યું સરવેસત્ય, સાચુમાનજો રઘુપત્ય; રાખો સદાચરણે નીજવાસ, કહેકરજોડી ગિરિધરદાસ. ॥ દોહા ॥ બ્રહ્મપત્રશુણીકપીસહિત, હરખ્યા શ્રીરગુનાથ- ધન્યધન્યકહીમારૂતી; ચાંપ્યોરૂદયાસાથ, ૨૫ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રે સંમતવાલ્મિકી નાટકધારાયાં; સુદરકાંડેબ્રહ્મપત્રે હનુમાનચરીત્ર કથંન નામતેરમોઅધ્યાય: ૧૩ ॥ અધ્યાય ૧૪.

॥ રાગ મારૂ ॥ સુણીબ્રહ્મપત્રપાવન. પામ્યાઆશ્ચર્યસર્વેજન; ત્યારે હરખ્યા ઘણું રગુનાથ, ચાંપ્યોમારૂતીરૂદયાસાથ, ૧ પ્રાણવલ્લભ પવનકુમાર, તુને શોકરૂં હું ઉપકાર; કહયાંરામેકરૂણાવચન, ત્યારેબોલ્યામારૂતતન, ૨ જોઆજ્ઞાકરોમહારાજ, તોલાવુ જાનકીનેઆજ. કહેતોરાવણનેજઇમારૂં કુળરાક્ષસનુ સંહારૂં. ૩ ત્યારેબોલ્યા દશરથતન. ભાઇધિરજ રાખોમન હજીકરવું છેકાજઅપાર, ઘણું જુદ્ધથશેતેઠાર. ૪ પણપુછું તુંનેહનુમંત, કેવીલંકાછેશોભાવંત; લોક શોપાળેછે ધર્મ, કેવોરાક્ષસકેરૂકર્મ. ૫ હનુમંતકહેગઢલંક, ત્રણસેગાઉલાંબીછેલંક; એકવીશ કોટીબારલક્ષ, પુરમાંપ્રહિરછેપ્રત્યક્ષ, ૬ એકેકાવરમાંદશદશાવાસ, સોળ માળના ઊંચાઅવાસ; તેનીવિગતકહું વિસ્તારી, અકએકપેશોભાસારી, ૭ પાંચલક્ષઆરસનાધામ, સાતલક્ષત્રાંબાનાંકામ, પાંચકોટીકનકનાં વિખ્યાત, રત્નહીરાતણાંકોટીસાત. ૮શીવનાંદેવાળછેનવકોટી, થાયછેકાળપુજામોટી; અગનીહોત્રઅશુરનેગેર, થાયવેદાધ્યન મહુપેર. હરૂદ્રાક્ષવીભુતીસંગ, કરેધારણનીશીચઅંગ; કર્યારાવણેવેદનાખંડ, દેવનેદેછેઘણોદંડ. ૧૦તપદારૂણકરતાઅશુર, જપે મલીનમંત્રમહાભુર: નહીદયારાક્ષસનેલેશ, રહીનઆચારઅપવીત્રક્લેશ ૧૧ ગાબ્રાહ્મણશુરનેપીડે. નીત્યહીંસાકરતાહીંડે; ત્રણલોકનોવઢભવજેહ, છેરાવણનાં ઘરમાંતેહ. ૧૨જેનેશુંદરીયોછેઅશંખ્ય, કરેનીશદીન ક્રીડાનીશંક: જેનેપુત્રજમાત્રઅપાર, પુત્રપૌત્રતણોનહીંપાર. ૧૩લંકામાંએકવીભીષણભક્ત, જેછેતમસાથેઆસકત; બાકીસરવેઅશુરછેઅધરમી, નીરદેઅપવીત્રહીંસાકરમી ૧૪ એવીકહીહનુમંતેવાત, તેશુણીનેહરખ્યાજુગતાત; એમનાતપહોમનેવિકાર, ના જાણ્યોજેણેતત્વવીચાર. ૧૫જેશાસ્ત્રશુણ્યાંનેવ્યર્થ, જેણેઆત્માનજાણ્યોસમર્થ;

જેવીસર્પનીશાન્તીમાણો એવાંક્રીયાઅશુરનીજાણો. ૧૬જેવુંવીત્રવાનુંરૂપયૌવ-
વન, અંત્યજનુ જેવુંરમ્યભોવન; જારનાજેશુભ આચરણ, જેવુંતસ્કરનુંડહા-
પણ. ૧૭દંભીતનુંભજનને ધ્યાન, જેમલુનદયા વીગુજ્ઞાન; એસરવેજેમ મીથ્યા
જાણો,એવાંઅશુરનાંકરમપ્રમાણો. ૧૮શુણહનુમંતનીરચેજાણ,મારેહણવાઅસુર
નીરવાણ કરેરાક્ષસજેઅનાચાર મારેકરવોતેનો સંહ ર. ૧૯લંકાહનુમંતબાળી
જ્યારે,સોનાનીપ્રૃથ્વીથઇત્યારે;પામ્યાઆશ્ચર્યપુરણકામ,જાંબુવાનનેપુછેરામ. ૨૦
કહોરીંછપતિએકવાત,મુનેસંદેહથયોસાક્ષાત;ત્રણકાળનાવૃદ્ધઅપાર: તમોબ્રહ્મા
તણાઅવતાર.૨૧ માટેકહોલંકાનીઉતપત્ય.પુરવેકોણેવસાવીસત્ય; કેમસાગરમાં
થયોબેટ; નેકહોઅથઇતિનેટ. ૨૨ ॥ વલણ ॥ અથપતીકહેલંકાંકેરી,રીંછપતી
બળવાનરેએવાંરામચંદ્રનાં વાયકસુણીને, બોલ્યાજાંબુવનરે. ૨૩ ॥ ઇતીશ્રીરામ
ચરિતરેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં સુંદરકાંડે શ્રીરામસામીચંદ્રનુમંતાલંકા
શોભાવણનનામચાદમોઅધ્યાય: ૧૪ અધ્યાય ૧૫.

॥ રાગશામેરી ॥ જાંબુવાનકહે સુણોરામજી; પુરે ગ્રહ્યો ગજગ્રાહે; ત્યારે
હરીઆવ્યા, ગરૂડબેસી. કરવાગજનિસાહે, ૧ ત્યારેચક્રમુકીને છેદીયો નક્રનેને-
મીવાન: ત્યાંગતિઆપીગ્રહને; ગજનોકર્યો ઉદ્ધાર. ૨ સમારભગવત ચાલીઆ,
વૈકુંઠપત્યેજાય, તવ ક્ષુધાલાગીગરૂડને, વિનવ્યાવૈકુંઠરાય. ૩ ત્યારેવિષ્ણુ કહેએ
કલેવર. ગજગ્રાહનાંછેજેહ; હુંજાઉંછુંવૈકુંઠમાં, જાભક્ષકર તું તેહ ૪ ત્યારેગરૂડે
આવીકુરમપઅંકુના, ગ્રહાંચંચુમાંહે, મનચાહ્યુંજે કરું ભક્ષએ, એકાંતજઇનેતાંહે
૫ એટલેએકશાલ્મંમ રાક્ષસ તેણમાગ્યોભાગ; તેનેમારીઆવીનતાસુત; મેરૂગયો
મહાભાગ; ૬ તમેરૂઉપરજાંબુનાએક, વૃક્ષમેંહઅપાર; એકશાખાઉપરબેઠોજઇ
તેનો: શતજોજન વીસ્તાર. ૭ સાઠશહસ્ત્ર વાલખીલ્યરૂપી ટીંગાયા હતા તે ડાળ
વળી ગરૂડ તે ભરે કરી: ભાગી પડી તતકાળ. ૮ ગરૂડે જાણ્યું મુનિ ચંપાશે
ગ્રહીશાખાકરમોઝાગ: ગજનકચ્ચપચુમાંગ્રહિને, ઊડચાતેણીવાર. ૯ કશ્યપરૂપીએ-
ઠાહતા. આવીનેપુછ્યુંત્યાંહે: હેપીતાકોઆશાખાદવે. જઇનેમુકુંક્યાંહે. ૧૦ એ
પુત્ર સંકટમાંપડયો. કશ્યપેજાણ્યુમત, પછેવ્યાલખીલ્યનીસ્તુતીકરીને, ઉતાર્યા
મુનિજન. ૧૧ પછેપુત્રનેકહ્યુપ્રજાપતીએ, જાતુંદક્ષીણદેશ; લંકાગીરીનિ ઊપર
જઇનેભક્ષકરજેએશ. ૧૨ તે ગીરીસાગરમધ્યમાંહે આવ્યેતેણેઠાર, ત્યાંગરૂડઅ
વીગ્રાહગજતન, તણોકીધો આહાર ૧૩ તેભક્ષકરીને અસ્તી નાંખ્યા ગરૂડેત્યાં
સાક્ષાત; તેતણોત્રિકુટાચળથયે . તમોસુણોરઘુવરવાત; ૧૪ પેલીશાખા શતજો-
જનની, હતીકનકકેરીજાણ, તેસીંધુમાંનાખીનહા, થયોબેટત્યાંનિરવાણ. ૧૫ તો
બેટમાંચીથિએરચ્યું, લંકાનગરવિખ્યાત. મહાકનક મણીમય ધામસુંદર; કોટ

પાઞીસાત. ૧૬ તે જંબુનદીભોમનીચે, મલીનથઈતીઆપ, તેલંકા બાળીહ-નુમંતે, લાગ્યોઅગ્નિકેરોતાપ. ૧૭ ત્યારેદેખાઈશુધકનકભોમી સુણોશ્રીરગુવીર; એપ્રકારેલંકાથઈ, ઊતપત્તિકહીરણધીર, ૧૮ સુગ્રીવકહેશ્રીરામરે, તમેસુણોશ્રી મહારાજ; પ્રયાણકરીયેઆપણેશુભ, મહુરતછેવળાછેઆજ, ૧૯ રગુપતિકહેહ-વેચાલવુભાઇ, નવલગાડોવાર; સુગ્રીવેકપીતુસૈન્યસહુ; તતપરકર્યુંતેણીવાર. ૨૦ શરદઋતુનોમાસઅશ્વિન, પક્ષઉજવળજેહ; વિજયાદશામી ચંદ્રવાસર, શ્રવણક-હિયેતેહ. ૨૧ અભીજીતમહુરતમાંહેરામે, પ્રયાણકીધુંસાર; અઢારપદ્મસૈન્યાસં-ગાથે, ચઢયો સુરજકુમાર, ૨૨ ॥ વલણ ॥ ચઢયોસુરજ કુમાર સુગ્રીવ, અઢાર પદ્મદળસાથરે, શુભમહુરતમાં પ્રયાણકીધું, લક્ષ્મણનેરગુનાથરે. ૨૩ ॥ ઇતીશ્રી રામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાં સુંદરકાંડે શ્રીરામસામીયેજાંપુત્તા લંકાસત્તિ કથનંનામપંદરમો અધ્યાયઃ॥૧૫॥

અધ્યાય ૧૬. ॥ રાગ સોરઠ ॥ જીતવા રાવણ, રાયને, રઘુવરચઢયા તેની વારરે; શકુ કપીતણા શીરદાર સુગ્રીવ, સૈન્યનો નહીપારરે ૧ હનુમંત સ્કંધે રામ ચઢિયા, ચાપશરગ્રહીહાથરે; જેમ ગરૂડ ઊપરશ્રીપતી એમશોભતારગુના થરે ૨ અંગદકેરેસ્કંધબેઠા, લક્ષમણજી તેણીવારરે; જેમ ઐરાવતપર ઇંદ્ર શોભે. નંદીપરત્રિપુરારરે. ૩ વિશાળવૃક્ષ ઉપાડીને, કપીયે ગ્રહ્યાં કરમાંહરે; તે છત્ર કરતારામને, નવપલ્લવ ચમરત્યાંહરે, ૪ જયબોલાવી રઘુનાથની દળ ચાલ્યું દક્ષીણદેશરે; ચીકારકરતાચાલતા, ગિરિસમકપીનાવેશરે, ૫ ભુભુકારના હહુકારકરતા, કુદતાબળવાનરે; કરમાંહેગીરીઉછાળતા, તે કુસુમ ગેંદ સમાનરે. ૬ કેટલા કપીયેવૃક્ષઝાલ્યાં, કેટલાકપાષાણરે, કેટલા કર નખ દંતકરડે, કરેમહા ભુંબાણરે. ૭ જયજયધ્વનીકહીગર્જના, પદપ્રહારધ્રુજેધરણરે; સીંધુંજળઉછળ્યાં સુરજથયેધુંધળવર્ણરે. ૮ દીગ્ગજડગ્યાનેશેષસળક્યો. ભુતીનસહે ભારરે; એમ ચાલીસૈન્યારામનિ, કહેતાંનઆવેપારરે- ૯ જોજનદશવિસ્તાર પહોળી, કપીસૈ-ન્ય જાયરે; મારગતણાપાષાણતરૂ, તેભાગીભુકોથાયરે. ૧૦ એકએકનાશીર ચાંપ પગદઈ કુદતાકપીતસરો; કેપૃથ્વીઊપરદોડતા, કોઉડતાઆકાશરે. ૧૧ જયરામજય જયરામ. કહિને, ગર્જતામહાવીરરે; એમકપીસૈન્યસહીતઆવ્યા, રામસંગરતી રરે. ૧૨ દશજોજનમાંઊતરીસૈન્યાં, સોરથાયઅમીતરે; ભભુકારબ્યાપ્યોદશદીશા સીંધુથયેભયભીતરે. ૧૩ તેખબરથઈલંકાંવીષેજ્યાં બેઠોરાવણરાયરે; શ્રી રામ આવ્યાસાગરતીર, લેઇકપીસૈન્યાયરે ૧૪ એવું સાંભળીનેદશાનન તવ, ચમ-ક્રીયોમનમાંહરે; સભાવિષેતેડાવ્યાસહુ, જેઅધિકારીત્યાંહરે. ૧૫ ઇંદ્રજીતઅદે સુ ત્રનેવથી, પ્રહસ્તઆદિપ્રધાનરે; એવિનાઅન્યઅસુરતેડાવ્યા, સભામાંહઈ જાનરે

૧૬ તેસરવસાથવિચારકરવા, લાગ્યોરાવણભુપરે; ભાઇઆપણેહવે શું કરવું, તે કહોસમેઅનુપરે. ૧૭ દશરથતણાસુતઆવિયા, ઉતર્યાસાગરતરરે; કપીસેન્યાને સાથેવળુ. હનુમંતસરખાવીરરે. ૧૮ શત્રુસર્પનેઅગ્નિનીત્રણે, નગણવાલઘુએહ રે; કરેવિઘ્નતેક્ષણમાત્રમાં, માટેધીરિયેનહિતેહરે. ૧૯ એકવાનરેલંકાં પ્રજાળી, અક્ષેઆદીઅસુરરે; તેહણીનીરભેગયોપાછો, મળ્યુંકપીદળ પુરરે. ૨૦ તે માટે પણ સર્વને, કહો હવેકરવું કમરે;નીશ્ચેવીચારકહોસઉમુજ, કુશળથાયેજેમરે. ૨૧ એવાંવચનસુણીરાવણતણી, પછીબોલ્યાપુત્રપ્રધાનરે; મહાક્રોધઆણીકહેવાણી, કરીમનઅભીમાનરે. ૨૨ અરેરાયશુંચીંતાકરો, એરામનાશાભારરે; શું યુદ્ધકરશે કપીએનર; વાનરઆપણોઅહારરે. ૨૩ રામલક્ષમણમનુષ્યએકરી, તપથયાકૃશ-કાયરે; કપીબાપુરીંછમરકટ તેથકીશુ થાયરે. ૨૪ આજ હેત્રેમોકલ્યુંઘેર બેઠાં, ભક્ષઆપણુંએહરે; તમેનીરભેથઇરહોભુપતીચીંતાનકરશોતેહરે. ૨૫ એમશાક જીતઅતિકાય, દેવાંતકનરાંતકનીઆદરે; વજ્રદ્રષ્ટીમહોદર, કરતાચણો બકવાદરે ૨૬ તેસમેસભામાંવિભિષણ,બેઠાહતાતેઠારરે; રામનીનીંદાશ્રવણસુણીમન, થયા ક્રોધ અપારરે. ૨૭ મહાપુન્યપાવનવિભીષણ, સદગુણગંગાનીરરે; જેમ વાયસ કેરીસભામાં, રાજસંહબેઠોવીરરે ૨૮ પુણ્યપરમારથવૃક્ષનાં, જેસત્યસીંધુ ન્યા-યરે; ભક્તિજ્ઞાનવૈરાગસાગર, વિવેકીકહેવાયરે, ૨૯ એવાવિભીષણજેવિચક્ષણ તેણે, સુણ્યાંઅસુરવચનરે; પછેસભાથાંહેબોલીયા, ઘણુંક્રોધઆણીનેમનરે. ૩૦ ॥ વલણ ॥ મનમાંહેઆણીક્રોધબેલ્યો, વિભીષણતેણીવારરે; તશોતાજન સઉ સાંભળો, કરૂંસંક્ષેપેવિસ્તારરે. ૩૧ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસમ ૧ વાલમીકીના ટકાસારાયાંસુંદરકાંડેસેન્યાસકીતસ્યશ્રીરામચંદ્રસમુદ્રતી રાગમન નામ સોળમો અધ્યાય. ૧૬ ॥

અધ્યાય ૧૭.

॥ રાગ બીઆસ. ॥ નીંદાસુણીરઘુવરનીત્યારે, થયોવિભિષણનેખેદ;જયા રથપોંગજાગેછેપ્રભુને નીરગુણસગુણઅભેદ. ૧ તે સભામાંહેપછેબોલ્યા વિભી-ષણ, નીતિવચનનીરધાર; રાવણતણાપ્રધાનપુત્રશું, ક્રોધકરી તેણિવાર, ૨ અ-લ્પ દુષ્ટદુરીજનપામરપાપી; બોલોવીચારીમન; શું દશમુખનેઅનરથ સમજાવો, માથ્ય;ગરવવચન. ૩ જેસ્થિતીઉદભવસંહરણકારણ, કોટીબ્રહ્માંડનાઇશ, જે જી વનાજીવનસકળકર્મના, ફળદાતાજુગદીશ. ૪ તેરામઆવ્યાસાગરતીરે. સાથેસે-ન્યઅપાર, એરાક્ષસનોસંહારજકરશે, ઊતારશે, ભુભાર. ૫ એકહનુમંતનું બ-ળસહિતશકાયુ, અક્ષેકુમારનેમાર્યો; ઇંદ્રજીતનાશીવીવરમાંપેઠો, તેબ્રહ્માસ્ત્રે ઉ-ગાર્યો. ૬ ગોપદવતજેણેસીંધુઓળંઘ્યો, બાળ્યુંલંકાગામ: અસુર અનેક સંહારિ પાછો, નીરભેગયોનિજધામ. ૭ તેરામનેતમોમનુશજાણો; જેનાદાસનોમહિમાઅ

પાર; તેનેભક્ષકરવાઇચ્છો, તમારીબુદ્ધિનેધીકાર. ૮ અલ્યાનિશાપતીનેનીંદે ત-
સ્કર, મુકતાનેજેમકાગ. એમતમોરઘુપતીનેનીંદો, જેપુન્ય શ્લોક મહાભાગ. ૯
જેનુંશિવસનકાદીકધ્યાનધરેછે, સ્તવનકરેવીધીશેષ; જેનોઅપારમહીમાવેદ કહે
જે, દેવતણાદેવેશ. ૧૦ એદશરથનોપુન્યપરવંત, જેનીત્રાલોકમાંકીરથીવ્યાપી;
એતમારાકુળનોક્ષેકરશે, તેનેમનુષજાણોછોપાપી. ૧૧ કેવળવનચરનથીએવાન
ર, અવતરયાસહુદેવ; નીજદુઃખજાણીહણવાતમને. કરેછેપ્રભુની સેવ. ૧૨ જેણે
સહસ્રાર્જુનનોનાશકર્યો, હણ્યાઅશેષક્ષત્રિધીર; તેભ્રગુપતીનોગર્વઉતાર્યો, એવા
શ્રીરઘુવીર. ૧૩ હેમુરખરાવણધ્રજનેકાંઢયો, ધનુષતળેથીજેણે, સર્વનૃપનોદર્પ
હરીને. કોદંડભાગ્યુંતેણે. ૧૪ તેરામનેતું સીતા સોંપી, જઇને ચરણે લાગ્ય; કરી
વિનતીદીનવચનથી, અભેદાનતું માગ્ય. ૧૫ શરણાંગતવત્સલછેરઘુપતી, નહિ
જુવેઅવગુણતારા; માટેસુણરાવણએપરમહીતકારી, બોલમાનજે મારા, ૧૬ જે
મઅવધકટુલાગેપણ, ટાળેમુળરોગનીરવાણ; એમદમણાંકડીણલાગેમુજ વાયક,
પરીણામેકલ્યાણ. ૧૭ આસવેમળ્યાછેકબુદ્ધિતમને, કરશે વિપરીત પેર; અલ્યા
જાણીજોગનેમુરખરાવણ, શીદખાયજેઝેર. ૧૮ એમવણાંવચન વિભિષણે કહ્યાં,
તેનાતીનાંજનીવાર; ત્યારેપ્રધાનઆદેઇંદ્રજીતતે. ચઢીયોક્રોધઅપાર. ૧૯ અલ્યા-
વીભીષણતું બોલવીચારી, ડહાપણજાણ્યુંતારૂં; શું કરીએજેરાજ્યમંછુછે. નીક
ળવડાંમારૂં; ૨૦ અલ્યાવહાલોથઇનેવેરવધારે, જાતું નારેવેર; જીવતોમુકીએ જા-
ણીજોઇને, નહીતોહણીએઠેર ૨૧ રાવણનેકહેજુવોવાતમઝધુ, કેવળ કરેછે કુડું;
શતરૂનીપક્ષકરીનેબોલે, આપણુંઇચ્છેભુંડું. ૨૨ ત્યારેકહેવિભિષણમોસરવ મ
ળીને. રાવણનેકર્યું ભ્રષ્ટ; રાજખોળવાબેઠાછો, ઉપજાવિકુબુદ્ધિસ્પષ્ટ. ૨૩ અલ્યા
પ્રધાનરાયનેનીયમેરાખે, ગજનેઅંકુશએક; મંત્રનાગનેજ્ઞાનચતુરને, જ્ઞાનીને વિ
વેક. ૨૪ સ્ત્રીનેલજ્જાસાધકનેગુરૂ, સમુદ્રનેમરજાદ; એમરાયનેનીયમેરાખે, નીશ્ચ
પ્રધાનરહીતપ્રમાદ. ૨૫ હવેતારૂરાજનહીરહે, રાવણનીઅયેસાક્ષુંમાનઃ તેનેસંગી
સરવેદુષ્ટમળીયા; જેમવરકનીપાસેશ્વાન. ૨૬ એવાવચનસુણીને રાવણ ઉઠયો
ક્રોધકરીનીરધાર; ડાબાપગનીપાટું મારી. વિભીષણનેતેણીવાર ૨૭ અરેમુરખ
રામનિપક્ષકરેતો, જાતું તેનિપાસ; બાંધોમારો એવું કહિને. દેખાડયો બહુ ત્રાસ
૨૮ ત્યારેતેણે સભેમુકાવ્યોઆવીરાવણકેરીમાત; અરેપુત્રતું રામ શરણજા, નહી
તોકરશેઘાત. ૨૯ ત્યારેરાવણકહેજાઅહિંથી. નાઠનથીઅમારેકામ; ચાહવીછે લા-
જેરૈન્યજા, શું કરશેતારોરામ. ૩૦ એવું સાંભળીવીભીષણઉઠયાતત્ક્ષણતેણીવાર
ચારપ્રધાનપોતાનાસંગે, લીધાતેનીરધાર. ૩૧ રાવણનેકહેવિભિષણ, તું છેમારો
ભ્રાત; માટે તુજ આજ્ઞાથીઅમોજાઉછું, રામશરણશાક્ષાત. ૩૨ એવું કહીવિભી

સંગુચાલ્યા, લેઇપોતાનાપ્રધાન; જેમકાયાછોડીપંચપ્રાણ, તેજાયજથા અવસાન.
૩૩ જલપાંતેમરાપુતમળે, જેમસ્વરૂપમાંનીરધાર; એમવિભીષણત્યાંથીઉઠી ચા
લ્યા. સાથે મંત્રીચાર. ૩૪ જેમવાયશકેરામેળામાંથીઉઠીજાયમરાળ. ખળનીદિ ક
રીમંડળીમાંઉઠિશાધુદયાળ. ૩૫ એમચારમંત્રીશુચાલ્યા વિભીષણ, રામશરણ
નીરધાર; ઉડ્યાપંથકિધાપાંચેજણ, આવ્યાસીંધુપાર, ૩૬ પૃથ્વીઉપરઉતરીઉ
ભા, સૈન્ય તણેપ્રદેશપંચેરાક્ષસનેજોઇનેભયપામ્યા કપીઅશેષ ૩૭ ॥ વલણ ॥
અશેષવાનરભયપામ્યા, જોઇરક્ષસદેહદીર્ઘઘણી. પછેવિભીષણકરજોડીનેઉભા ક
રેવિનતીકપીવરતણી. ૩૮ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મિકીનાટક ધારાય
સુંદરકાંડે રાવણે વિભિષણાઅપમાનાતશ્રીરામચંદ્રશરણાગમનંનામ સપ્તદ-
શાધ્યાય ૧૭. અધ્યાય ૧૮.

॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ વાનરદીઠારાક્ષસપંચજી, જાણ્યુંએઆવ્યા કપટના કરી
સંચજી; કર્યોસૈદ્ધાયાવૃક્ષપાષાણજી, ત્યારે વિભિષણ, બોલ્યા જોડી પાણુજી. ૧
॥ ઢાળ ॥ પાણુજોડીબોલ્યાવિભિષણ, સુણો સહુકપીકરણ; હુંકનીષ્ટબંધુરાવણ
કેરો. આવ્યોરઘુપતિશરણ ૨ હો કપીતમારાપાયેલાગું, તમેસહુકોહો રઘુવિન
ના; પતીતપાવનપદકમળ તે. દેખાડોરઘુવીરના. ૪ મુજકાઢી મુકયોરાવણ, તેક
શે પ્રભુનેકહુ; હું આવ્યો રાક્ષસકપટથી, તોશ્રીરામકેરીઆણ. ૪ મેળવો મુને
સીતાવલ્લભ, જેનુંધ્યાન શીવબ્રહ્માધરે; વેદવાગીશવિનાયકજેનું, સ્તવનશેષસનક
કરે. ૫ કોટીબ્રહ્માંડધારીજે પ્રભુભક્તમાટેઅવતર્યા: લીલાવીગ્રહતન ધર્યું છે. ભાર
ભુતળનાહર્યા. ૬ અજઅજીતઆત્મારામવ્યાપક, નિર્ગુણએકનીપક્ષ: તત્વમ
શીપદમેગત્રી, વેદાંતકહેછેબ્રહ્મ. ૭ વ્યાકરણસાધેશબ્દને; નીચે કરે છે રૂપને;
જેનાનામનાકરેઅર્થ અગણિત. દેખાડોરઘુકુળભુપને. ૮ પાતાંજળીચાષ્ટાંગયોગે,
આત્મકરીપામેજતી; કલ્પનારંજનજેરૂપને, તેદેખાડોસીતાપતી ૯ પ્રકૃતિપુરૂપને
વિવેકકરે, સાંખ્યતત્વાતીત; તેદશરથાત્મજમેળવો જે, અખંડ એકઅજીત. ૧૦
મીમાંસકજેકર્મમારગ, થઇજ્ઞમેયજ્ઞને, તેમેળવોમિત્રકુળભુષણ, શ્રેષ્ઠમાનેકર્મને
૧૧ ન્યાયકહેએકઇશ્વર કરતા, પારનજડેજીવને; જીવઅનેકતેઅજ્ઞાની, નથીજા-
ણતાતેશિવને. ૧૨ તેમળવો મુનેઅવધપતિ: અજરાજપુત્રકુમાર; જેના ભક્તિ
કરતાંભવતરે, જનએહ્યપામેસાર ૧૩ એવાંવિભિષણતાંવચનસુણી, થયાચકીત
કપીવરમાત્ર; તતકાળઆવ્યાખબરકહેવા, જ્યાંછે સામળગાત્ર. ૧૪ સમુદ્ર કાંઠે
સભાકરીને, બેઠાશ્રીરઘુવીર, અગ્રાજુથપતિસુગ્રીવ, આદેમુખીત્રી રણધીર, ૧૫
મહારાજરાવણતણોઅંધુકનિષ્ટવિભિષણજેહ; અતીદીનથઇકરેવિનતી, તમશ-
રણઆવ્યોતેહ. ૧૬ એવુંસુણીજોયુંસુગ્રીવસામું, રઘુવરેતેણીવાર; વિચાર કરી

રગુવીરસાથે, બોલ્યોઅંકકુમાર, ૧૭ એરાવણબંધુકપટકરી, અહા આગ્યોહોય આજ; કંદગોઆપણશું કરે, ત્યારેશુંકરીયેમહારાજ. ૧૮ જાંબુવાનકહેપ્રભુશ્રરણ; આવ્યોશુદ્ધચીત્તજેહ; ત્યારેપોતાનોતેનેકરોછો. બિદતમારૂએહ. ૧૯ અંગદ કહેએવાતખરીપણ, તેડાવોએનેપાસ; એનેબોલાવીલ્યોપરિક્ષા, પછીકરોચરણ નેદસ ૨૦ સુખેણકહેસમોકકીણછે, માટેકરોવીચારીકામ; એરાક્ષસરાવણતણો બંધુઆવ્યે આણેકામ ૨૧ એમકરવામાંડ્યાતર્કબહુ બુદ્ધિતણે અનુસાર; પછી સેવટીયેકરીગર્જના, ત્યાંબોલ્યાપવનકુમાર. ૨૨ હનુમંતકહેહુ ગયોતો, લંકામાં એનેઘેર; આચરણશુભછેએતણાં, હુંજાણું સરવેપેર. ૨૩ તમાઅસુરદેખોઉપર થી, માંહેપરસાધુઇષ્ટ; જેમફણસકંટકનું ભર્યું, અંત રમધુરસ્વાદીષ્ટ.૩૪ બરદ તમારૂંશરણવત્સલ, વજરપંજરરૂપ; માટેપાસેતેડીભક્તને, કરોઅભયરવાં કુળ ભુપ ૨૫ એવાંવચનશુણીહનુમંતનાં, થયાંચિત્તસરવનીશાન્ત; જેમઇતરશાસ્ત્ર નાતકમાં, નીશ્ચેકરેવીદાંત. ૨૬ શ્રીરામચંદ્રેકરીઆજ્ઞા, અંગદનેનીરધાર; ત્યારે તેડીલાવ્યાવિભીષણને, કરગ્રહીતેણીવાર. ૨૭ વીભીષણે દીઠા રામને, થયો સજળલોચનત્યાંહે રગુવીરચરણેશીશમુકી; પડ્યોપૃથ્વીમાંહે. ૨૮ લંકેશઆવ્યોએવું કહીને, હરખ્યાશ્રીજગદિશ; કલ્યાણદાયક અભેકર, કરમુક્યોએનેશીશ. ૨૯ પછેકરગ્રહીઊઠાડીયો, ચાંપ્યોઊરેભગવાન; આશીષ દીધી વિભીષણને.અતી આદરમાન, ૩૦ જ્યાંલગીરવીશશીતપેધરણી, લોકનથસમાજ; તુંચીરંજીવી ત્યાંલગી, કરજેલંકાનુરાજ. ૩૧ જેમઅંજનીસુતચરણજીવી; તુંપણએવોજાણ; એમપ્રસન્નથઇજાનકીવલ્લભ, બોલ્યાવચનપ્રમાણ. ૩૨ પછેલક્ષમણ ભેટ્યા વીભીષણ, જુથપતીનેત્યાંય; પુષ્પવૃષ્ટીકરીદેવે; દુંદભીનભમાંહે. ૩૩ પછેરામ સનમુખરહ્યાઉભા, વીભીષણતેણીવાર; જુગહસ્તસંપટગીરા, ગદ્ગદસ્તુતીકરતાસાર. ૩૪ ॥ વલણ ॥ સારસ્તુતીકરતાવીભીષણ, જોઈને જગપ્રાણરે. કહે દાસગીરીશ્વરસુણો શ્રોતા, થાય પરમ કલ્યાણરે. ૩૫ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમત વાલમીકી નાટક ધારાયાં સુંદરકાંડે શ્રી રામચંદ્રે વીભીષણ શર્ણાગીકર્ણનામ અષ્ટાદશો અધ્યાયઃ ॥ ૧૮ ॥

અધ્યાય ॥ ૧૯ ॥ રાગ છંદ ॥ જયરામરાજીવનનયન, કરૂણા અયનજન સુખદાયકં; દુખદવનસીતારવનમંગળ, ભવનત્રિભોવનનાયકં. ૧ જયશામસુંદસુભંગતનઘન, કોટીમામપ્રભાહરેશીરજટામુગટવીશાળભુજ, કોદંડશર ભાથા ધરે. ૨ જય અરૂપઅદ્વેતબ્રહ્મનિરગુણવાણીમનપોહોચેનહી;તેભક્તકારણ શગુણ તનુધરી, ભારહરવાનેમહી. ૩ કોદંડખંડમયંકનીશીચર, તાડીકાદિની હરણં; વનગમનસીતારવન, પદરજકોટીજીવઉદ્ધારણં. ૪ જયસચ્ચીદાનંદબ્રહ્મપુરણ,

અજનજીતઅનમયં; અખાડવ્યાપકરૂપઅગજગ; સુરણ નીરગુણઅભયં. ૫ સુરભ્યંધદક અસુરબંદક, પંથવેદકપાલયં, જયશરણવત્સલદીનબંધુઅભયકર કરૂણાલયં. ૬ જાણુંનહીજગજીવનમને અજ્ઞાનેકરીઆવર્યા, જેકામક્રોધમદકલ્યા મુરખમોહમાયાનાભર્યા ૭ ભવયોનીનાહાવાબ્રમતનીશદીનકાળકર્મગુણે કરી, નવપામેતેવીશ્રામસુખતવચરણશરણવીનાહરી ૮ કરી આનાદરતવ ભક્તાનો જેવીનતીજ્ઞાનસહાવહે, સુખરહીતકેવળઊગરેશ્રમમંદભાગીવીબુધકહે. ૯ ભક્તી તમારી અંગનવયુતપ્રેમેસહીતકરેસદા, સુખસ્વર્ગભુઅપ વર્ગતુલના અવરનવ આવેકદા. ૧૦ જે પદઅનંતઅનંગઅજશીઅમરઅજનીતસેવતા, ત્રૈલોકયપાવ નજળવીમળજેથંગપદનખનીગતા. ૧૧ જેરમાકરલાલીત્યપદાંબુજધ્યાનમાં જે ગીધરે; મમશીષપામ્યુંચરણતેપદઅભયદાનકીધુંકરે. ૧૨ મમતામસીયોનીઅધમ તનમલીનમનથીભ્રમહરીઃકોણજન્મસંચીતકર્મફળપ્રભુઅંગીકૃતકરૂણાકરી. ૧૩ અહોનાથતવગુણગણનીરમળશ્રવણકીરતનજેકરે; તજીત્રાસ રહીત પ્રયાસભવ જળવત્સપદહવનેતરે. ૧૪માગુહવેવરનાથજોડીહાથહરીતમનેકહું; જન્મોજનમત વહાશધરચરણશરણસદારહું; ૧૫ા દોહા ાાવીભીષણની એવીસ્તુતિ સુણીપ્રસન થયા રગુનાથ; ભુજ ભરીભેટયા ફરી ફરી, મુસ્તક મુકયોહાથ. ૧૬ ઇતીશ્રીરામ ચરીતરે સમંતવાલમીકીનાટકધારચાંસુંદરકાંડેવીભીષણકૃતાશ્રીરામચંદ્ર સ્તુતી નામએકોનવીંશોઅધ્યાયઃ ાા ૧૯ાા

અધ્યાય ાા ૨૦ ાા રાગ આશાવરી ાા વીભીષણની એવી સ્તુતી સાંભળી, બોલ્યા શ્રીરણધિર; જેવાઅમોછું ચારબંધું, એમપાંચમો તું મુજવીર, ૧ પછી હનુમંતપાસે મંકાવરાવી, વેળુતણીતણીવાર; ચારસમુદ્રનુંનીરમગાવ્યું, ક્ષણ ન લાગીવાર, ૨ પછેવીભીષણનેઅભીષેકકરીને, આપ્યુંલંકાનુરાજ; રાજ્યતિલક સ્વહસ્તેકરીને, બોલ્યાશ્રીમહારાજ. ૩ હવેલંકામાંઅવીચળકરજે એવુંકહ્યુરગુરાય; દેવદુંદુભીનાદકર્યાને, પુષ્પનીવૃષ્ટીથાય ૪ ત્યારેતેણેસમેત્યાં સુગ્રીવકહે, એકસુણોવીનતીરામ, લંકાઆપીવીભીશણને;તેકર્યુંવગર વીચાર્યુકામપકહાપીરા વણશરણઆવશે, સીતાનેલેઇઆજ; ત્યારેરાવણનેશું આપશોવળતીકહોમુજને મહારાજ. ૬ ત્યારેરગુપતીકહેજોરાવણઆવશે, શરણાંગતકરીહેત, ત્યારેમારીઆયો ધ્યાઅ પીશએનેવૈભવરાજસમેત. ૭હું કરીશતપવનમાંજઇ, રાજકરશેરાવણરાય; પણવીભીશણનેજેલંકાઆપી, તેમીથ્યાનવથાય. ૮ એવાંવાયકસુણીપ્રભુનાંથયો ગદગદસ્વરવેસાથ; ધન્યધનસહુદેવજકહેછે, સત્ય વચનરગુનાથ. ૯ પછે સ્વસ્થ થઇનેબેઠાસરવે, સભાકરીતેઠામ; ત્યારેમધુરવચનથી પુછેવળતા, વીભીષણનેશ્રી

રામ. ૧૦ કહોકેમકરીશિંધુંશતજોજન, ઉતરીએહેલીપાર, કાંઇઊપાય હોયતે મને. કમોવોશ્વશ્રવાનાકુમાર ૧૧ ત્યારેવીભીષણકેહેકરીમાથંના, તમો શીંધુતણીમહારાજ; આપેમાગજોજળનીધિ; ત્યારેથાયઆપણુંકાજ. ૧૨ત્યારેસાગરની પુજાકરીરામે, પ્રારથનાકરેછેરગુવીર; દરભઆસનપરબેઠાપોતે, સીંધુંકેરિતીર. ૧૨ ફળજળવરજીતનીરાઅહારસહુ બેઠાત્રકમોઝાર; એમસાગરની પ્રારથના કરતા, પોતેજુગદાધાર. ૧૪ એકરાવણકેરોહુતઆવ્યોહતો, શારદુલનામેત્યાંહે; તે સરવે ચરચા જોઇ ગયો પાછોલંકામાંહે, ૧૫ રાવણનેકેહેરામઆવ્યાછે, જળનીધીકેરીતીર: કપીનુસેન્યઅહરમીતછે. ત્યાંભજ્યોતમારોવીર. ૧૬ લંકાઆપી વીભીશણને, કરયુંરાજતીલકનીરધાર; એવીખબરસાંભળીરાવણમનમાં,પામ્યો ખેદઅપાર. ૧૭ ત્યારેશુકનામેએકઅસુરહતો, તેમોલાવ્યોરાવણરાય; તુંસાગર પારજઇકહેસુગ્રીવને, જેમીત્રઅમારોથાય ૧૮ તારેસીતાનુંશુંકારણછે. તું,જાને તારેઘેર; એરામનેઅરથેરાવણસાથેશાનકરેછેવેર. ૧૯ એવાવચનસુણિ શુકરૂપ થઇને, આવ્યોસૈન્યામાંહે; છાનોરહિનેકહેવાલાગ્યો, સુગ્રીવબેઠાજ્યાંહે. ૨૦ તુ ભઇન્યાસર્વેલેઇનેસુગ્રીવ, જાકીષ્કીંધાગામ; રાવણતુજનેમીત્ર માનશે શું કરશે એરામ. ૨૧ તુંપક્ષકરીનેશીદઆવ્યો, તારેસીતાનુંશુંકાજ; જોવચનઅમારૂંનહી માનેતો, મારીશતુજનેઆજ. ૨૨ ત્યારેસુગ્રીવેતેનેઝાલ્યોતતક્ષણ, પ્રગટયોઅસુર મહાકાય; પછેમારવાલાગ્યાવાનરસરવે, મુષ્ટીપદનાઘાય, ૨૩ ત્યારેપોકારકર્યોઅસુરે, મુજનેછોડાવો શ્રીરામ; ભાઇજાવાદોએનેમારશોનહી,એમબોલ્યાપુરણકામ. ૨૪ તેનેમુકીદીધોતેજતાંનભબોલ્યો. વાંકાંવચનતેદીશ; તેને ઝાલીને બધિખાનેનાંખ્યો, ચઢીઅંગદનેરીશ. ૨૫ હવેત્રણદીવશવીત્યારામમાગે,મારગસીધુ પાસ: પણમાગનઆપ્યોજળનિધીએ, છેઉપવાશીઅવિનાશ.૨૬ ત્યારે શ્રીરગુપતિએ વિચાર્યું મનમાં, થયો એને મદ નીરવાણ; આજ સરવે જળ સોસું એનું, જાતવેદનું બાણ. ૨૭ પછે કરોધકરી કોડંડ ચઢાવ્યું, શરકીધો સંધાન; મંત્રબ્રહ્માસ્ત્રનોથાપ્યોતેનેમુખ, કોપ્યાશ્રીભગવાન. ૨૮ તેણેસમેસીંધુ તપ્તથયો, અકળાયાંજળચરજાત;સરિતાસહિતધરીરૂપત્યાંઆવ્યો, રામશરણવીખ્યાત. ૨૯ જળનીધીઆવીચરણેલાગ્યો. જોડીનેજુગહાથ; પાહીપાહી શરણાંગત વત્સળ, શ્રીપતીશ્રીરગુનાથ. ૩૦ તારે રગુપતીકહેઅલ્યાઅભીમાની, તે ન માને દીધા વીન માર; હવેચાપચઢેલુંબાણજપાછું, નહીઉતરેનિરધાર. ૩૧ માટે અમોઘ બાણએમારૂં, જ્યાંમુકું ત્યાંપ્રલયથાય; તારે કરજોડીઅંબુનીધિબોલ્યો, સુણીએ શ્રીરગુરાય. ૩૨ એક પશ્ચિમદેશમાંમરૂદઇતરહેછે, પિડેગોદ્વિજસંત;વનીઉપર એબાણમુકો, તેપાપકરેછેઅનંત. ૩૩ તવશ્રીરામેઅગન્યાસ્રબાણતે, મુકયું પ-

સ્થિમહેશઃશાર છેહનુતેર રૂદ્રનુ, પૂરતીપડીયુંઅરા. ૩૪ પડતામાંજાગા સરવે
સોપ્યું, પૂષ્વિતણું નિરધાર; પછી દંગ નરચોતેમારવાડનામે, અચાપો ઉંડું વાર.
૩૫ તેદેશમાંજાગાસ્વલ્પરહ્યું. ૫ ગ્રસફળસારહેવૃક્ષ; રામબાણનો મહિમા જોજો,
જનુએછેપરતક્ષ ૩૬ પછેદીવ્યરત્નચડેપુજાકીધે, જળનીધિએરગુવિર; અનેક
વસ્ત્રઆભુશણઅરપ્યાં, સંતોષ્યારગુવીર; પછેમુતાફળનીથાળભરિને. વધાવ્યા
સીંધુયેરામ;સ્તુતિઅપારકરીક્રોધસમાવ્યો, પ્રસન્નકર્યાતેરામ. ૩૮ ત્યારે સહુ
કપીયપ્રાર્થનાકીધિ રગુપતીનાતેણિવાર; કૃપાનાથએપટઆભુશણ, તેકરો અં-
ગિકાર. ૩૯ સંગ્રામમાવનકુળઘટેનહીં, માટેધરીયેએહઃ ત્યારે ભકતવચનપાળ-
વાને, શ્રીરામેપહેર્યાં તેહ. ૪૦ મણિમયમુગટ મનોહર કુંડળ, અંગ દંકણહારઃ
લક્ષમણને વળી પહેરાવ્યાં, ઘણું શોભ્યા દેવમોરાર. ૪૧ એમ અંગીકાર કરી
સાગરકેરી, પુજ્યાશ્રીરગુરાય; દેવેજયજયકાર કર્યાને, પુષ્પનીવૃષ્ટી થાય. ૪૨
॥ વલણ ॥ પુષ્પવૃષ્ટીવરસાવેદેવતા, કરતાજયજયકારરે; પછે સરવે સાંભળતાં
સાગરપ્રત્યે, બોલિયાજુગહાધારરે. ૪૩ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસંમતવાલ્મિકીના-
ટકધાંરાયાંસુંદરકાંડેશ્રીરામબાણત્રાશીતસમુદ્રેણ શ્રીરામપંદ્રયર્ણં નામ વીશમો
અધ્યાયઃ ૨૦ ॥

અધ્યાય. ૨૧

॥ રાગધનાશ્રી ॥ સાગરપ્રત્યે કહે રગુરાયજી, હવે લંકાંજવાનોકહો ઉપા-
યજી; સિંધુબોલ્યોસુણોમહારાજજી;મુજપર બાંધોપાશાણનીપાજજી. ૧ ॥ઢાળ॥
પાજબાંધોપાશાણની,ઊતારોપેલીપાર; નળવાનરને કર વરથકી, તરશેઉપર
નરધાર. ૨ એ બાળપણમાંનળકપી, રહેતોહનો વનમાંહેઃ માતંગઋષી નીત
આવતા, પંપાસરોવર જયાંહે. ૩ મુનીસ્નાનકરીનેવસ્ત્રધોતા, શીલા ઉપર જેહ;
નળકપીઆવીનાખે રહીને. દુરજળમાંતેહ. ૪ વળીમુનીખોળીકાઢતા, નળના-
ખતોનીતમ ; માતંગઋષીયકરોધકરીન, શાપદીધો એવ. ૫ નળનેહાથેપાશાણ
તરજો, જળવીષેનીરધાર; તે ઋષીવચન મીથ્યા નહીં, છે સત્યજુગહાધાર. ૬ તે
માટેનળનેહાથેબંધાવે, સુવેણું લગાપાજ;અન્યસહીત શતજોજન સીંધુ, ઉતારો
મહારાજ ૭ પછાઆજ્ઞામાગીઅદ્રશ્ય કહી, થયોસાગર અંતરધ્યાન; ધન્ય ધન્ય
કહીનળનેબોલાવ્યો, પાસેશ્રીભગવન. ૮ આઇતારેહાથેતરેછે, પાશાણજળમાં
જેહ; માટેઆપથઇનેસીંધુઉપર, પાજબાંધોએહ. ૯ એવા વચનસુણીસહુકપી-
વરને, સગ્રીવેઆજ્ઞાકરીઃ ગીરીલાવતાકરીગર્જનાઅહિ, હસ્તઆશીરપરધરી. ૧૦
નળેબાંધવામાંડી, સીંધુઉપરત્યાહેઃ તુંબીફળવતતરેજળમાં. સ્પર્શ કરતાંમાંહે.
૧૧ જેમસિદ્ધમંત્રપ્રયોગેસાધકથાયછે બળવંત. ૧૨ એમનળનાકરસ્પરશથી
જળમંતરેપાશાણ; સહુકપીવરલાવેગીરિ, કરેગરજનાસુબાણ. ૧૩ વાનરપક્ષ

અઢારછે, વળરીંછબોતેરકોટી; છપનકોટીગોલાંગુળજેનીકાયાબળવંત મોટી.
૧૪ જળમાંહેસરવેમુકતા. ગીરીશીખરલાવીત્યાંહે; નળસ્પર્શકરકર હેતો. જા-
યસાગરમાંહે. ૧૫ સઉ નાથજિલાવેઅધીક ગીરીશીખર પવનકુમાર; વાલ્મિક
ગણનાકરીછે, તેકહું કરીવિસ્તાર. ૧૬ ચારલક્ષગીરીપુંછેવીંટચા, શીરઉપરખ-
ટલક્ષ; બેલક્ષતેબેહાથમાં, એમલાવતાપરતક્ષ.૧૭ કંઇઅગલમાંકાંઇકંધઉપર,
લાવતાબળવંત; આશ્ચર્યપામેરગુપતિએમ, જોઇ બળ હનુમંત. ૧૮ અભીમાન
નળનેઆવિયુંજે, થયુંમુજથીકાજ; ત્યારેપ્રથમદિવસેઆઠજોજન,બંધાઇતેપાજ
૧૯ તેરાત્રીયેએકમચ્છઆવ્યો, પાજસરવગળીગયો; પ્રભાતેજુવેતાકંઇન દીઠું,
શોકસરવેનેથયો.૨૦જાણ્યુંપાજભાગીરાવણે,તેજણાવ્યુંશ્રીરામને; હામરાજશ્રમ-
મીથ્યાગયો,કાણેવણસાઢયુંએકામને.૨૧જેવરૂણનોઅવતારછે, જેનુંશરભવાન-
રનામ; તેનેકહ્યુંતુંશોત્રકર, એમબોલીયાશ્રીરામ. ૨૨ તેપ્રવેશ્યે.સાગરવીષે, લા-
વ્યોઝાલીનેબેમચ્છતેણેકહ્યુરગુનાથને, રેગળીગયોઅમવચ્છ. ૨૩આશ્ચર્યપામ્યા
એમસુણી, પછીકહ્યુંતેનેરામ; ત્યારે મચ્છ લાવ્યાપાજ વળીસ્થાપનકરાતે ઠામ.
૨૪ મચ્છે કહ્યુ રગુવિરને અમો, પાજ તક્ષે રહી શું તદા; ત્યારે રહેશે ઠામ
નહીતો ગળી જશે જળચકતદા. ૨૫ એવું સુણીને નળતણું, વળતું ઉતર્યું
અભીમાન; ગર્વ ગંજન કર્યો તેનો, લીલા હરી ભગવાન. ૨૬ બાધવા માંડી
પાજવળતી, નળેમુકીગર્વ; હનુમંતઆદેલાવતા, મહાપ્રૌઢપરવતસર્વ. ૨૭ કેટ-
લાકકવિકહેછેલખ્યું, પાષાણઉપરરામનામ; પણએઅસંભવવાતછે,નવકરેએવુ
કામ. ૨૮ સહુકપાઉપાસકરામના, મહાઅનન્યકહીયેજેહ; રામનામઊપરચરણ
મુકી, કેમચાલેતેહ. ૨૯ માટેશ્રોતાજનસહુસાંભળો,સંદેહનીવરતુંએહ; હનુમાન
નાટકમાંકહ્યુંછે, કહુંજથારથતેહ. ૩૦ મુખેરામનામસ્મરણકરી, નળમુકતો પા-
ષાણ; તેણેકરીનેપરસ્પરતે, જોડયાનીરવાણ. ૩૧નાનામોટાનિચાઊંચા,વક્રગીરિ
તેકાળ; શ્રીરામનામપ્રતાપથી, બેઠાઅરોબરઢાળ. ૩૨ જેમહોયચોકજડાવગારસ
ઊપરચોંટચાએમ; એમપાંચદીવશેપાજપુરણ, થઇકુશળક્ષેમ. ૩૩ શતયોજન
લાંબીસત્તરપોહોળી, એકજોજનઊંચીત્યાંહે; નળેઆવીપ્રણામકીધો, રામ બેઠા
જ્યાંહે. ૩૪ ॥ વલણ ॥ બેઠાજ્યાંશ્રીરગુપતિ, આવીનળેકર્યોપ્રણામરે, પાજપુર
ણથઈજાણી, પ્રસન્નથયાશ્રીરામરે. ૩૫ ઇતિશ્રી રામચરીત્રસંમતવાલ્મિકીનાટક
ધારાયાંસુંદરકાંડેસમુદ્રોપરીસેતુબંધનંનામએકવીશમો અધ્યાયઃ ૨૧ ॥

અધ્યાય ૨૨ ॥ રાગ ॥જ્યારેબંધાઇપુરણપાજ,ત્યારેપ્રસન્નથયારગુરાજ;
શિવસ્થાપનકીધુંરામ; તેનુંરામેશ્વરછેનામ. ૧ ત્યાંતેડાવ્યામુનિઅનેક, રામેકર્યો
શિવનેઅભીષેક. ૨ એમરામેસ્થાપ્યાશિવજેહ, સેતુંબંધુરામેશ્વતેહ; પછે સુગ્-

તાંસરવસભાય, પોતેબોલિયાશ્રીરઘુરાય. ૩ મમસ્થપનાઆમહાદેવ, કોભાવેકરે
એનાસેવ; તેતોમનવાંછાતફળપામે, કોટીજનમનાકિલવીશવામે. ૪ ચઢાવેગંગા-
જળલાવીજેહ, ચારપદારથપામેતેહ; જેરાખેશીવઉપરસ્નેહ, મનેઘણોવહાલભજન
તેહ. ૫ રાખેમુજથું અનન્યઆશકત, શિવદ્રોહકરેમમભકત; નાથઉપસનતેનેકો
કાળ, તમાગુનેગણુંચાંડાળ. ૬ એમશ્રીમુખેશ્રીરઘુવીર, બોલ્યા વાણી પ્રફુલ
ગંભીર; પછેરામેશ્વરનેકરીનમસ્કાર, સેતુપરચઢયાજુગદાધાર. ૭જયારેસુગ્રીવ
વિભીષણેકરીવીનતીહનુમંતસ્કંધેબેઠારગુપતી; અંગદઉપરસુતીત્રાકુમાર, ચા-
લ્યું સકળસેનતેણિવાર. ૮ દેછેકપીએકએકનેસાદ, વજાડગાલકરેસીંહનાદ; કુદે
ઉછળેપાડેચીસ, કપીદળજોઇહરખ્યાજુગદીશ. ૯ વ્યાપ્યોવિશ્વમાંહે ભુભુકાર,
ચાલ્યું કપીદળપુરઅપાર; જયેરામસઇન્યાભગવાન, જુવેદેવ ચઢીને વિમાન ૧૦
સમાતાનથીપાજમોઝાર, કુદેઆકાશમાંતેણિવાર: મુકેએકએકશીરપરથાય,એમ
ઉછળતાકપીજાય. ૧૧ કપીરીંછભાલુમરકટ,ચાલેચેતુઉપરસંઘટ; કરમાંગ્રહ્યાંતરૂ
વરપાષાણ, કુદેકપીકરતાબુમાણ. ૧૨ પાજઉપરસઇન્યનમાય રામરાવણજીતવા
જાય; ચારઘટીકામાંતેણીવાર, સઇન્યઉતર્યું પેલીપાર, ૧૩ આવ્યા સુવેળુએ શ્રી
રામકર્યોમુકામ તેણે ઠામઉતર્યું સરવસઇન્યનેહાર, દશયોજનમાંવીસ્તાર. ૧૪
રામસુવેળુઆવ્યાજ્યારે, લંકાંનગરખળભળ્યું ત્યારે; શુકનેરાખ્યાતોબંધનઠામ,
તેનેછોડાવ્યોશ્રીરામ. ૧૫ વંદિરામચરણતેણીવાર, ગયોઅસુરતે લંકા મોઝાર;
રાવણનેકહ્યુંસહુવર્તમાન, રામસઇન્યાતણોઅનુમાન; ૧૬ મળ્યોસાગર મુરતી-
મંત, સેતુબંધાવિર્યોભગવંત: એમપાર ઉતર્યારામ, સુવેળુએકર્યોછેમુકામ૧૭
તમારેસંદેશોજેહ, મેં કહ્યોશ્રીરામનેતેહ, નવચાર્યોરવીપુત્રલગાર, મને બાંધિને
માર્યોમાર. ૧૮ ત્યારેમું બ્યોશ્રીરગુવીર, મહાદયાળુછેશ્યામશરીર; માનોમારૂસત્ય
વચન, આપોજાનકીહેરાજન. ૧૯ તમથીરામનહીજીતાય, જાઓશરણતોમહા-
સુખથાય; એવાંવચનસુણ્યાંદશશીશ, ત્યારેચઢીમનમાંરીસ. ૨૦ મુંરખ શત્રુનાં
કરે વખાણ; અલ્યા હવડાં હરીશતુજમાણ; એવું કહી પછે રાવણસુર, તેડયો
શુક સારણ જે અસુર. ૨૧ અલ્યા સમાચાર જઇ લાવ્યા, સઇન્યાની ના
કરી આવ્ય; જોજે મુખ્ય જોદ્ધા છે કોણ, તેનું કરી આવો પ્રમાણ. ૨૨ એવાં
વચનસુણીનેએશ, આવ્યોધરીવાનરનોવેશ; જોતો સઇન્યમાં ફરતો એહ, ત્યારે
વીભીષણેઓળખ્યોતેહ. ૨૩ ઝાલ્યોકપીએતેણીવાર, તેનેમારવામાંડયોમાર;લેઇ
ગયાતેરામનિપાસ, ત્યારેહશીનેપુછેઅવીનાશ. ૨૪ કહેભાઇતું અહીં કેમઆવ્યો
શામાટેકપીનોવેષલાવ્યો; શુકસારણકહેમાહારાજ, મનેરાવણેમોકલ્યોઆજ. ૨૫
જોવાસઇન્યસકલસમુદાય, તેનીકરવાનેગણનાય; રામકહેસુણોકપી તજી ગર્વ,

એનેસઇન્યદેખાડોસવ. ૨૬ કોઇમારશોનહીઅન્યાય, દગદેખાડીનેકરો વાંહાય; પછે જોઈ સકળ દળપુર, ગયો લંકામાંતે અસુર. ૨૭ સોળમાળનુંગોપુરજેહ, છે કનકમણિમયતેહ; અરધજોજનમાંવિસ્તાર, જાણેરત્નતણોગિરિસાર. ૨૮ તેનીઉપરઅસુરભુપાળ, બેઠોસભાકરીનેકાળ; ત્યાંઆવ્યો શુકસારણદુત, જોઇ રામસન્યાઅદભુત. ૨૯ ત્યારેરાવણ તેનપુછે, કહેકપીનું શેન્ય કેટલું છે; તેમાં કોણકોણછેજોધ, મુજશું કરેરણમાંવિરોધ. ૩૦ ॥ વલણ ॥ વિરોધકરેમુજસાથે જોધાએવા, કોણછેત્યાંબળવંતરે; ત્યારેવચનશુણીરાવણતણાં, બોલ્યોશુકસારણ ગુણવંતરે. ૩૧ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસંમતવાલમિકીનાટકચારાયાંસુંદરકાંડેસેતુંબંધેરામેસ્વરસ્થાપનાનંતરંશુવેલ્લુપર્વતેશુંકશિક્ષાકથનંનામદવાવીંશતીતમો અધ્યાયઃ ॥ ૨૨ ॥

॥ અધ્યાય ૨૩ ॥ રાગબિલાવરચોપાઇ ॥ શુકસારણકહે સુણોહોરાય,કહું તમનેકપીદળનીસંખ્યાય; જુવોપેલોસુગરીવકપીનોઇશ, શોભેછે સ્વેતછત્ર જેને શીષ. ૧ કીપકીંધાવાશીવાળીનોલઘુવીર, ગરજસાઠસહસ્ત્રનુંબળછેશરીર; કપી આઠપદમતણોએનાથ, રામેમીત્રીકરીજેનીસાથ. ૨ વિસ્વકર્માનોનળકપીઅવતાર, જેપંપાસરોવરનોરહેનાર; સાતતાડજેનુંઊંચુંશરીરએકપદમજોધાપતિરણ ધીર. ૩ તારમગિરિગઉતમીત્રઠવાશી, અગિનનોપુત્રનીરબંધારાશી; એકપદમ કપીનોસ્વામી, બળવાન્યુંશરણરામનુંપામી. ૪ તારાતણોસુત અંગદવીર, સંધ્યાસમાનજેનુંશ્યામશરીર; સપ્તતાડસમોમોટુ અંગ, જેણેકર્યો વાસવવર્ગનો ભંગ. ૫ સરિતાપુલીંદાતટનોનીવાસી, એવોવાળીનોપુત્રઅંગદ સુખરાશી; અવતારચંદ્રતણોએકહેવાય, જેનીસાથેપાંચપદમસેન્યાય ૬ હવેકુમુદકહાંલગી તટકેરો, રૂપાદ્રીજેવોસ્વેતઘણેરો; નીતકરેગઉમતીજળપાન, જ્યારે તે જન્યોમહાબળવાન. ૭ ત્યારેકુદયો ચંદ્રમંડળ ધરહેવાસુર, કર્યો એણેગીરીગોમતીચળચુર; એવોકુમુદજેનીગતીમહામોટી, જેનીસાથેકપીમળ્યાપચાસકોટી. ૮ કાશીનોનિવાશીધુમરકેતુ તીર, જાંબુવંતકેરોકહાવેલઘુવીર, બારકોટીરીંછતણોસરદાર, હવેજાંબુવંતબ્રહ્માનોઅવતાર. ૯ નિવાસીનરમદા નડજળપાન. સુગ્રીવનોમીત્રીદેહવજરસમાન; દીર્ઘાયુષ્યવૃધમાનેરઘુનાથ. સાઠકોટીરીંછજેનીસાથ. ૧૦ પોતાવરણતનપહાડસમાન, મેરૂપરવતનોવાશીબળવાન;નામકેશરીહનુમંતનોપીતાય, તેનીસાથેસાઠકોટીસેનાય. ૧૧ ગંધમાદનકુબેરઅવતાર, રહેછેગંગાનીપાર; તુંગભદ્રાનુકરેજળપાન, સાઠસહસ્ત્રગજસમબળવાન. ૧૨ ભેરીસમાન જેનોસ્વરઘોર, જેનીસાથેકપીત્રણકોટીકઠોર; શુંષેણધનવંતરીનોઅંશએહ, કઇલાશશ્રંગસમાનજેનોદેહ. ૧૩ ઇંદ્રનોમિત્રછેઇચ્છાચારી; જાણેસકળઅઉષધી

ઉપચારી: કમલપત્રસમકોમળઅંગ, એકવીશકોટીકપીતેનીસંગ. ૧૪ કેશરીશુ
તકહીએહનુમંત, અવતારરૂદ્રનોમહાબળવંત; જેણેપ્રજાળ્યુંલંકાગામ, કોણેન
થાય એવાંએનાંકામ. ૧૫ ભણ્યોસુરજનીપાસેવિદ્યાય, ચાલ્યોરવીરથનીઆગળ
પાછેપાય: મેરૂસપક્ષહોયએવું તન, અગિયારકોટીતણોએરાજન. ૧૬ ગિરિવીં
ધ્યાચળનોવાશીએમયંદ, શરીરપુષ્ટતનુજાણુગયંદ; બળવંતકાલનાસરખોકરો
ધ, તેનીસાથેશીનેરકોટીજોધ. ૧૭ ગંધમાદનગોકરણગીરીનોનિવાશી, તેનાકપીસ
પ્તકોટીબલરાશી; સગ્ભવાનરતેવરૂણનોઅંશ, તેનીસાથેકોટીપંચાણુંઅવતંશ
૧૮ દધીમુખસી ધુતાંશુઅવતાર, કોટીબેતાલીશજોધજુઝાર; દ્વિવિદવાનરરે
હેતોમધુવન, તેનીસાથેમરકટકોટીછપન. ૧૯ કેશરીમુખનોવાશીતારકનેમાતંગ.
શતકોટીવાનર તેનીસંગ, તક્ષનાગનોઅવતારકીશ, તેનીસાથેસેનકોટીચાલીશ.
૨૦ પણુક્ષકપીતેપવનસ્વરૂપ, દશકોટીયોધ્ધાતણોતેભુપ; સ્વેતાચળપરવતનોર
હેનાર, ગંજકપીનામેબળીયોઅપાર. ૨૧ જુગલપદમપકીનેનીસાથ, એવાઅને
ક્ષ્મી જાંબુકપિનાથ; હિમાચળનોવાશીશુભનામ, જેણેમાન્યોરામગેવામાંઅભિ
રામ. ૨૨ મહાબળિયોજેનીઆંતમોટી, તેસાતકોટીયોધ્ધાનોપતિ; ત્રિકુટાચલનોમહા
બલીનામ, ચઉદકોટીજોધ્ધાનોસ્વામ. ૨૩ શબલાચલનોરિપુમરદન, બત્રીશકો
ટીપતિકપીજન; અન્યકપિબળિઆબહુસરદાર, તેનુસેન્યકહેતાંનઆવેપાર. ૨૪
॥ છંદ ॥ નવપારચાએકપીદળનો. શુકસાધારણકહેભુપતિ: મહારથીમોટામાન
મુકે, કહેતાંલાજેસરસ્વતી. ૨૫ હવેસંખ્યાકહું મહામદમની, બુધ્ધિથકીગણના
કરી; તેમુખજનશુણીમોહપામે, ચતુરારાખેચિતધરી. ૨૬ જ્યારેસહસ્ત્રકોટીથા
યત્યારે, એકશંકુબુધકહે; એવાંસહસ્ત્રશંકુમળેતવ, અરબુદએકથઇરહે. ૨૭ અ
રબુદ સહસ્ત્રનીઅવધીએ, એકવરંદતેકહેવાયછે; એવાંસહસ્ત્રવરંદમળેતદા, એ
કપદમસંખ્યાથાયછે. ૧૮ એવાંપદમઅષટાદશકપીદળ, રીંછબોતેરકરોડછે. મર
કટછપનકોટિબળિયાઅશુરહણવાહોડછે, ૨૯ દશયોજનમાં જટાવ જડિયો, સં
ખ્યાકપિસેનાતણી; નવપામેબીજાપેસવા, એમચોકશાઇકીધીત્રણી ૩૦ તેની
મધ્યશ્રીરઘુવીરલક્ષમણ, ગઉરશ્યામવિરાજેતા; સનમુખઅષ્ટપ્રધાનબેઠા; ગોષ્ટી
કરતાગાજતા ૩૧ હું જાણુંછુરાયતમથકી, નહિરામજીતાએશરે; એકસમેઆવે
કરતાંતચઢીતો, તેનઝાલીવશકરે. ૩૨ માટેમળોજઇનેરામને, આપોજનકતન
યાસતી; તેઅભયતમનેઆલશે, છે શરણવતશવલરઘુપતિ. ૩૩ જે નમે જઇને
રામનેતેને, અભયકરમસ્તકધરે, દાસગિરિધરદીનઉપર, દયાશ્રીરઘુવીરકરે. ૩૪
॥ દોહા ॥ શુકશારણનાવચનશુણી, હશિયોરાવણરાય અલ્યામુરખ અધિકતા
શીકરે, એકપીતરથીશુંથાય. ૩૫ મુજપ્રતાપજાણેશકુ, શિવસુરપતિદિકપાલ;

તોકપીભાલ્લપીટ્યમડ૩; છું કાળતણોહું કાળ. ૩૬ એમકરીપ્રકરીનંદશવદને બો હ્યોગરવધરીમન; તેકાળવિવશઆનેનહીં, જેશિક્ષાદીતવચન. ૩૭ વેતફળેફુલે નહીં; જોવરસેઅમરતમેહ; શતવિરંચીશમગુરૂમળે, પણમુરખ નસમજે તેહ. ૩૮ ઇતિશ્રીરામચન્દ્રેશંમતવાલમિકીનાટકધારાયાંશુંદરકાંડેરાવણંપ્રતિશુકેન કપીસઇન્યવર્ણનંનામતેવીશમો અધ્યાયઃ ૨૩ ॥

॥ અધ્યાય. ॥

॥ રાગધવળધનાશ્રી ॥ શુકસારણેકહ્યું દશમુખને, કપીદળનીસંખ્યાયજી. હવેસુવેલુપરવતનીપાસે શું કરતા હવારઘુરાયજી. ૧ સભા કરીત્યાંરઘુપતીબેઠા, અષ્ટજુથકપીનાથજીનેસમેવિભિષણદેખાડેરામને, ઊંચોકરીનેહાથજી. ૨ જુવોમ્હારાજપેલોરાવણચઢિયો, ગોપુરઉપરએહજી; દશછત્રમુસ્તકપરશોભે, રવિસઝળકેનેહજી. ૩ બેપાસેથાયચમ્મરઢાળા, આપે સેવક ઊપભોગજી; ગાંધર્વગાય અપછરાનાચે, તાનતાળસંજોગજી. ૪ મણીજડીત્રમુગટશીરછાળકેવિધુતવતઅલંકારજી; એમસીંહાસનપરબેઠે રાવણ, ધરવા મનઅહંકારજી ૫ તેરાવણકેરા છત્રનીછાયા, આવીપડીરામનેશીરજી, ત્યારે ક્ષોભ થયોમનમાંતેણીવેળા, ચડી લક્ષમણને રીસજી. ૬ પછીધનુષઊપરબાણ ચઢાવિ, મુક્યું સુમીત્રાકુમારજી; રાવણનાદશમૂગટછત્રદશ, ઊડાડયાતેણીવારજી. ૭ ત્યારેમનમાંઅતિભયપામ્યો દશાનન, નાઠોથઇભયભીતજી; મન જાણ્યું હવડાંમુનેમારત, થાત વાતવિપરીતજી. ૮ રંગમેહેલમાંઆવ્યો વળતો; ભયઊપન્યોઅતિમનજી; તેજ દિવશનુંનથીભાવતું, રાવણનેજળઅન્નજી. ૯ અહરનીશાતનથયોઅજંપો, નીંદ્રાનઆવેનેણજી; મન્મથયોમનસુખામધ્યે. કોનુંબોલ્યુંગમેનહિંવેણજી. ૧૦ સુણોશ્રોતા સમરથનીસાથે. વેરકરેજનજેહજી; સુખશાંતીકયારેનવપામે, હરિનત્રબેસેતેહજી. ૧૧ લક્ષમણેછત્રનેમુગટઉડાડયા, રાવણનાતેણીવારજી; ત્યારેસરવસભાયેવખાણ્યા તતક્ષણ, સુમીત્રાસુતને અપારજી, ૧૨ એમ સુવેળુએ કપીસૈન્યસાથે, વિરાજેશ્રીરગુરાયજી; એસંબંધઅહિંપુરણથયોજે. સુંદરકાંડકરાયજી. ૧૩ હવે યુદ્ધકાંડઆગળકહેવાશે, રામરાવણસંગ્રામજી; પછીદશમુખનેહણીનેજાશેઅવધપુર, લક્ષમણસીતારામજી. ૧૪ એસુંદરકાંડથયેસંપુરણ, હરિગુરૂસંત કૃપાયજી; પદસાતસેંસાતેપુરાં, અધ્યાયચોવિશકહેવાયજી. ૧૫ વાલ્મિકીરામાયણનોઅરથ એકર્યો, પ્રાકૃતપદબંધજી, હનુમંતનાટકકેરોએમાં મેળવિલીધોસબંધજી. ૧૬ પદેપદેપાવતએરામગુણ, અંધગ ઊધારણકહાવેજી; જે શ્રવણ કીરતનભાવેકરેતે, ફરીગર્ભવાસનવઆવેજી. ૧૭ ॥ વલણ ॥ નવઆવેફરીગર્ભવાસતેજન, જેરાખે રામહૃદેહરી; કહે દાસગિરિધર નિરમળશ્રોતા; એકવારબોલોશ્રીહરી. ૧૯ ઇ

શ્રીરામચરિતરેસંમતવાલમિકીનાટક ધારાયાંસુંદરકાંડે લક્ષમણેન રાવણસ્યમુગટઝત્રછેદન નામ ચોવીશમોઅધ્યાયઃ ૨૪।। ઇતિશ્રી રામચરિત્રેસંમતવાલમિકીનાટકધારાયાં સુંદરકાંડ સમાપ્તમ, શ્રી કૃષ્ણાર્પણમસ્તુ,

ઈતી શ્રી સુંદર કાંડ સમાપ્ત.

અથ શ્રી યુધ્ધકાંડ પ્રારભ.

।। શ્રી ગણેશાય નમઃ ।।

।। અથ શ્રી રામ ચરિત્રે યુદ્ધ કાંડ લિખ્યતે. ।।

।। રાગ ધનાશ્રી ।। શ્રી પુરૂષોત્તમપુરણાનંદજી, મંગળમુરતીસુખનાકંદજી અંતરજામીચેતનચંદજી, વિશ્વના આત્મા મુરમુનિવંદજી. ૧ ।। ઢાળ ।। વંદે નિત્યસુરીનરમુનિવર; અખિલપુરણકામ; એવાપુષોત્તમપદકમળજુગને, નમી કરૂંપ્રણામ. ૨ તવકૃપાએકરણાનિધીકહું, રસિકરામચરિત્ર; જથા મતિએગાઉ ગુણજશ, કરૂંવાણીપવિત્ર. ૩ કૃતત્યાનત્રેતામાંકહ્યું, પરીચર્યાદ્વાપરસારઃકેશવ કીરતતથકીકળીમાં, પામેજીવીસ્તાર. ૪ ગતસારસધાનસહુથયાં,બીજેનથીઅ વરઉપાય; હરીનામતરવાજીવનેસંસારસાગરનાવ. ૫ એમવિચારીનેકર્યોઆદર ગાવાગુણજુગદીશ; સહુકવીજનભગવતિસાધુ. ચરણ નામુ શીષ. ૬ વાલમીકી રામાયણથકી,પ્રાકૃતકર્યોવીસ્તાર;હનુમંતનાટકમેળવિ,પદબંધરચનાસાર૭બા ળાકાંડનેઅયોદ્ધા આરણ્યકીષ્કીંધાય;સહીતસુંદરપંચકાંડની, કહીપુરવેકથાય. ૮સાગરઉપરસેતુબાંધી.ઉતર્યા રઘુવીર;કપીસૈનસાથેસુવેલુએ, રહ્યાશ્રીરણધીવર જોવરાવીચરચાદશાનન,કપીથળકર્યુંગણનાય; દશછત્રપાડયાંલક્ષમણે, ત્યારેથઇ ણચીંતાય.૧૦પરમગ્લાનીપામીઓમન,રાવણતેણીવાર; તેસુંદરકાંડકથાવિષે, વરણવીકહયેવિસ્તાર. ૧૧હવેયુદ્ધકાંડકથાકહું,તેશ્રોતાધરજોમન; રણમાંહેકોપ્ય રામજી, કર્યું રાવણ કુળનાશન. ૧૨ તે કથા નોવીસ્તારઅદભુત, કહુંજથામતિ અર્થ; હરીનામઅંકીતવાણીનહીંતે, કાવ્યજાણેવ્યર્થ. ૧૩ જ્યારેરાવણનાદશછત્રપાડ્યાં, મુકીઅનંતબાણ; ત્યારે વ્યાકુળ દશવદનઆવ્યો, સભામાં નીરવાણ.

૧૪ પછેપોતાનાજેપ્રધાનમીયે,તેનેપુછેરાવણવાત; હું ઇચ્છુછું મનકામનાંતે, કહો મનેશાક્ષાત. ૧૫ સુણોમંત્રીછેમુજમનવીષે, સંકલ્પએચીંતાય; રામલક્ષમણસંધારને, જાનકીવશથાય. ૧૬ એરાતદીવશચીંતાદહે, માટેપુછુતમનેવાત, એએ કારજશીદ્ધીપામે. કરો એવું ભ્રાત. ૧૭ ત્યારે વરજદ્રષ્ટી પ્રધાનકહેછે, રાખોરાય વીશ્વાસહવડાંલેઇઆવુંજાનકીને, ગેસાડું તમપાસ. ૧૮ રાવણરહેમને બ્રહ્માકેરો, શ્રાપછેવળીએહ;આગ્રહેપરસ્રીશંગકરતાં, ભસ્મ થાએ દેહ. ૧૯ માટે એની મેળે આવેસીતા, પ્રસનથઇમનમાંહે; ઉપાયએવોકરોસત્વર, તમોજાઓત્યાંહે.૨૦ત્યારે વીધુતજીવ્યાપ્રધાનબીજો, બોલીયો તેનીવાર; હું કપટરચીમાયાદેખાડું,સીતાને નિરધાર. ૨૧ ત્યારેરાવણહરખ્યોમનવીષે, ભાઇ ભલો મંત્રી ?ય; છેતેથકીઅધીકાર તુજને ઘણો આપીશ હુય. ૨૨ જેમ મદ પામીને મળે ભંગી, જારને સ્રી હે રાજ; જેમ લીંબના ફળ પકવ જોઇને, હરખે કાગ સમાજ. ૨૩ એમરાવણ હરખ્યો મન વીષે, જોઇ મંત્રબળ તે ઠામ; પછે આજ્ઞા આપી દશવદન, જાઓ કરી આવો એ કામ. ૨૪ તે કપટ રચવા ગયો વળતો પામીમનઉલ્લાસ; ત્યારપેહેલો રાવણ આવી બેઠો, સીતાકેરી પાસ. ૨૪ જાનકી બેઠાંનીચીદ્રષ્ટે; રામચરણેમન; પાસેઆવીબોલવાલાગ્યો,રાવણદુષ્ટવચન. ૨૬ ॥ વલણ ॥ દુષ્ટવચનબોલતોરાવણ,શીતાશુંતેણીવારરે; કહેદાસગિરિધરજેજન અભિમાની, તેનેનવ હોય વિવેક વિચારરે. ૨૭ ॥ ઇતિશ્રી રામચરિત્રે સંમત વાલમિકી નાટક ધારાયાં યુદ્ધકાંડે શીતા સમીપે રાવણો ગમનં નામ પ્રથમો અધ્યાય. ૧ ॥

અધ્યાય. ૨

॥ રાગ દેશાખ ॥ જેમહરિણીસમીપેવ્યાઘ્રરજઆવે, સીંહીકરીણી પાસ; તેમશીતાસમાપેરાવણઆવીને, બોલ્યોવચનપ્રકાશ. ૧ હેસીતાસુણનિશ્ચે વાત કહું, જેથીસરેતુજઅર્થ; આટલાદિનતેંધીરરાખી, તેસરવેથઇવ્યર્થ. ૨ હવે વર તુંમુનેતજીસંદેહ. થાલંકાંનીરાણી; મંદોદરીતારીસેવાકરશે, પટરાણીતુનેજાણી, ૩ તુ આશારાખેછેજેનીતેથયું, તારાપતિનુંમરણ; તેમાટેમુજનેઉવેખીને, રહીશ તું કોનેશરણ. ૪ તેવર્તમાનકહુંતુજનેસુણ, જનકસુતાઅભિરામ; સાગર ઉપર પાજબાંધીને, શુવેલુએઉતર્યારામ. ૫ ત્યારેમારોપ્રધાન પ્રહસ્ત નિશાએ, ગયો હતોતેઠાર સરવશૈન્યાનીદ્રાવશજાણી, પ્રાક્રમકીધુંઅપાર. ૬ તેણેતુજ પતિનું શિરછેદયું, માર્યાબીજાજોધઅનંતઃ લક્ષમણનાશીગયોઅવધપુર, જેતું કહેતી બળવંત. ૭ સુગ્રીવઅંગદવિભિષણકેરાં, શીરછેદ્યાં તેણીવાર; જાંબુવાન હનુમંતનાકાપ્યા, કરપદત્યાંનિરધાર. ૮ રાક્ષસગળીગયાઅન્યશૈન્યકપી મરકટ કેરૂ જેહ; સેતુભંગકરીસાગરમધે, કારજકીધુંએહ. ૯ એવુંવર્તમાનશીતાનીઆગળ,

જુઠું કહ્યું દશશીશ; એટલેઆવ્યોવિદ્યુતજીભ્યા, કપટકરીતેદિશ ૧૦ માયામય
શિરધનુષ્યરામનું, કરગ્રહીલાવ્યોવેહ; તેલાવીશીતાનીપાસમુકયું, કૃત્રીમમિથ્યા
જેહ. ૧૧ શ્યામસુંદરમુખકંદનાળથી, રૂધીર શ્રવેછેજાણ; કીરટકુંડળમંડીતશુભ
ઝળકે, કાન્તીસુરજપ્રમાણ.૧૨ કુંચીતકેશકુટીલશુકનાસા, અધરદંતદ્યુતીચળકે;
આરક્તનેત્રકમળકસરતું. તીલકભાલમાંઝળકે. ૧૩ એવુંદીઠુંજનકનંદની, મુ-
રછાઆવીત્યાંહે; જેમકદળીઉપરવીજપડેએમ, થઇપડયાંપૃથ્વી માંહે. ૧૪ દગ્ધ
થાયમહીમાકહુતણી. ગુલીકનેવન્હિતાપ; એમશોકમાંદગ્ધ થયાં વઇદેહી, મહા
દુઃખપામ્યાંઆપ. ૧૫ પછેમુરછાવળીતેમુરછાવળીતેશીરજોઇ, દ્રષ્ટેદીઠું પ્રથ્વી
મોઝાર; કરવામાંડયુંઉંચેસ્વરથી, શોકરૂદતતેણીવાર. ૧૬ હાહાનાથઅયોદ્ધાના-
યક, રાજીવનેત્રરઘુરાજ; અનંતગુણસંપનજગમોહન, આશું કર્યુંમહારાજ. ૧૭
કોમળચરણેવનપરવતમાં, ચાલ્યાચતુર્દશવર્ષ. મુજઅરથેઘણોશોકકરીને, શ્રમ
કર્યોઉત્કર્ષ. ૧૮ મુજઆટેવાળીમાર્યો. સુગ્રીવશુમીત્રિકીધી;મારૂતીપાસેશોધકરાવ;
સંભાળમારીલીધી. ૧૯ સાગરઉપરસેતુબંધાવી, આવ્યાસુવેલુ ઠામ; છંલે વારે
તમનેઘટેનહીં, આવુંકરવુંકામ ૨૦ હેઅવધપતિહવેતમોવિનામાને, કોણછોડા-
વશેઅહીંથી; પ્રભુવિદેશમાંહેમુકીગયાહવે, મેલાપથાશે કયાંથી. ૨૧ હેમુધરનો
અવતારસુમીત્રિ, કેમગયાબંધુનેમુકી; વનઆજ્ઞાપાલીવરષચતુરદશ, અંતે સેવા
ચુકી. ૨૨ ભરતકઉલ્યાજીપુછશેતમને, ત્યારેશોદેશોજવાબ; સુરજવંશમાં દુષણ
લાગ્યું, એમકરેછેવિલાપ. ૨૩ વાલમીકેકાવ્યકરીતેમેસુણી,જુઠીપડીશહુઆજ;
અહોપ્રાણનાથમુજવિજોગટાળો, પાસેતેડોમહારાજ.૨૪ એમથીતારડતાંપશુપંખી
સહુ, રોયાંવૃક્ષપાષણ; એદુઃખકહેતાંકવીનીવાણી, કંઠીત થાય જાણ. ૨૫ પછે
રાવણપ્રત્યેકહેજાનકી, તુમારેજનકસમાન; માટેઅગ્નીપ્રવેશ કરાવ્યમને, સહગ
વનકરૂંહું નીદાન. ૨૬ એવાંવચનસુણીનેરાવણલાજ્યો, એસતિનહીંચુકે સત્ય;
એમવિચારીઉઠીગયોતે, લંકામાંભુપત્ય ૨૭ એમશીતાએકઘડીમોહપામ્યાં, પછે
જોયુંધરીધ્યાન; ત્યારેએકરતવમીથ્યાજાણ્યું, કુશળછેશ્રીભગવાન. ૨૮ તેણેસમે
વીભીષણનીરાણી. શરમાએવું નામ; તેતતક્ષણઆવીજાનકીપાસે, ગુપ્તરૂપેતેઠામ.
૨૯ તેકહીજાયછેનિત્ય, લંકાનુંવર્તમાન; અસુરતણીસહુમાયાજાણે, તેનારીગુણ-
વાન. ૩૦ તેશરમાઆવીપાયેલાગી જાનકીને તેણીવાર; અરેમાતાશાટેરૂઓછો,
કહોમુજનેનીરધાર. ૩૧ આશીષધનુષકરત્રીમછે નીશ્ચે, અસુરમાયા બળવાન;
બળવાન; એવુંકહીશરમાએસ્પર્શ કર્યો, ત્યારેથયુંઅંતર ધ્યાન. ૩૨ પવને કરી
અકસ્માતવળી, દીપબુઝાવેજેમ; જલદજાળમાંઇંદ્રધનુષ્યથાયે, ગુપ્તથયું છે તેમ.
૩૩ છેકુશળસુવેલુએરામશુમીત્રી, શરમાંબોલીવાણી; માતાશોકતજોએમીથ્યા,

અસુરતું કરતવજાણી, ૩૪ પછેજનકનંદનીયેતેનવ દીઠું, પ્રસન થયા તણીવાર; ધન્યધન્યતુ શરમાંરાણી, ચાંપીહૃદયમેઝાંરા. ૩૫ અરેમાતામનેશોકસાગરમાં, તું થઇનાવસમાન; વળીમાયા અશુરની તું સમજે, મનેઆપ્યું અભયતુ દાન. ૩૬ આશીષદીધીશીતાએતું, થાજેલંકાનીરાણી; મનેમહાદુ:ખમાંથીમુક્તકરીઆવી, તતક્ષણવેળાજાણી. ૩૭ એવેશમેઆકાશથઇવાણી, હેશીતાનધરશો શોક; સુવેલુએકપીઠ઼નસાથેછે, સુખીયાપુણ્યશ્લોક. ૩૮ તેવચનસુણી શીતા મન હરખ્યાં શોકવિમનથયું મન; હવેલંકામાંરાવણશું કરતોતે સુણો શ્રોતાજન. ૩૯ નવથયાં સીતાસ્વાધિનત્યારે, મનમાંથઇચીંતાય; પછેએકાંતમાંમદોદરીસાથે, બોલ્યો રાવણરાય. ૪૦ દેશુભકલ્યાણીરાણીજાતું, અશોકવનમોઝાર; તું લાવસીતાને આરી પાશે, જ્ઞાનબોધકરીસાર. ૪૧ કપટથકીનવચાળીજાનકી, માટે પ્રારથુ તુજ; જો શીતાનેસમજાવીલાવે, તોસુખથાયેમુજ ૪૨ એવાંવચનસુણીનેપતીવ્રત મંડણ, સતી મદોદરીરાણી: હાસ્યવદન કરીઊઠીનેત્રેળા, પતિઆજ્ઞા પરમાણી ૪૩ ની શકલંકરધુવહ઼નીઆવી, અશોકવનમોઝાર; ત્યાંસીતાપાસેત્રીજટા બેઠી, કરે છે વાતવીચાર ૪૪ ત્યારેદૂરથકીજોઇમંદોદરીને, ત્રીજટાબોલી વાણ; તમારાં દરશનકરવાભુમીજા, મયજાઆવેજાણે,૪૫એટલેઆવીચરણેલાગી. હરખ્યાંજાનકી પછેમંદોદરીનઉઠાડીને,દિધું આલીંગન.૪૬જેમભાગીરથીનેમળેગૌતમી,ઇંદીરાનેઇંદ્રાણી;જેમઊમીયાનેસાવીત્રીમળે,એમમળ્યાંશીતાનેરાણી.૪૭ પરસ્પર આનંદપામીએઠાં.સુખથયું અન્યોઅન્ય;રાણીકહેધન્યદિવશઆજનો,પામીતમ દરશન.૪૮ત્યારેજાનકીકહેકેમઆવ્યાંરાણી.કહોતેમુજનેવાત;પછેમંદોદરીકહે તમને પુછવા,પ્રશ્નએકસુણોમાત ૪૯કહેવુ ઘટેનહીતમનેપણ,એકવાતકહુંછું પમં;પતિ આજ્ઞાપરમ ણજકરવી, મોક્ષ એ મારોધર્મ. ૫૦ જક્તજનેતા તમો જાનકી, જગતપિતારઘુરાય; પણપતિઆજ્ઞાએપ્રશ્નજપુછું, ક્રોધનકરશોમાય. ૫૧ ॥ વલણ ॥ માતા ક્રોધનકરશોપુછું, અધ્યાતમપક્ષનીરીતરે;અદ્વૈતબ્રહ્મએક સર્વાત્મા, એમવેદાંતબોલેઅભીતરે. ૫૨ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાંયાં યુદ્ધકાંડેસીતાપ્રતીમંદોદરીગમનંનામદ્વતીયોઅધ્યાય; ॥ ૨ ॥

અધ્યાય ૩ ॥ રામકાફી ॥ કહેમંદોદરીસાંભળોશીતા, મારૂવચનને પરમ પુનીતા; રામરાવણમાંશોભેદ, એકઆત્માવ્યાપકવેદ. ૧ સરવભુતમાંરામરામ સમાન, સરવદ્રષ્ટાનેસત્તાવાન; એકજળનાઅનેકતરંગ,એકઆકાશબહુઘટસંગ. ૨ એકશુત્રમાંમણીઅપાર, એકસુવર્ણબહુઅલંકાર; એકઓંકારમાત્રા અનેક; શીર્ણવીલક્ષનેદીનમણીએક. ૩ જોકઅતીકાકુંભઅપાર, તરૂએકબહુ ફળ શાર; એશકળચરાચરભુત,રામવ્યાપકએકઅદભુત. ૪ માટેકરતાંરાવણશું મંત્ર, કહો

શીતમારેવિમીત; છેસરવદેહીએકરામ, તોતકેશજુદાકોણકામ. ૫ એવું પ્રશ્ન
કર્યુંજ્યારરાણી, સુણીબોલ્યાંવઇદેહિવાણી; હેસતીતમોજેકહીવાત, તેનોઉત્તર
કહુંસુણુમાત, ૬ એકઅભેદવ્યાપકરામ, નથીએવિણુઠાલોઠામ; સુણોસુંદરીકહું
તેરીત; નભવ્યાપકસહુવરગીત. ૭ ઘટભંગથતાંઆકાશ, નથીફુટતુંકંઇઅવકા-
શ, એમવિશ્વનોથાતાનાશ, નથી ભંગથતોઅવીનાશ. ૮ આજગતમાયાનો પ્ર-
પંચ. છેઅસત્યઅશાસ્વતસંચ; જેમ મૃગજળકેફુલ, વંધ્યાવેળીનાફળઅંકુર.
૯ પામેસ્વપનસંપતજેમ, દરીદ્રીનામનોરથતેમ; વંધ્યાસુતનખપુષ્પકહેવાય, જેમ
શશકશ્રીંગમીથ્યાય. ૧૦ એમવાચારંભણુનુથીજકત. આદીઅંતરમાંહે સત્ય;
મધ્યમાંહેસ્ફુર્યું છેઅસત્ય, પણમીથ્યામાયાનું કૃત્ય. ૧૧ સત્ય આત્મા માટે એહ;
સત્ય સ્વરખું બ્રહ્મ સંદેહ; આત્મામાંઆરોપણએઆળ, નથીવિશ્વ માયું ત્રણ કાળ.
૧૨ સ સુવર્ણકમીથ્યાઅલંકાર, મિથ્યાતરંગનેસત્યવાર; ઘટમિથ્યાસાચી મત્ય,
એમજોતાંએવસ્તુઅકૃત્ય. ૧૩ રઘુનંદનઅભેદએક, તેમાંઆરોપ મિથ્યા અનેક;
તેમાંરાવણઆદેજગત, ક્યાંછેજોવિચારીઅવ્યક્ત. ૧૪ બ્રહ્માનંદ સ્વરૂપનેજોતાં,
બ્રહ્માભાસેદ્વૈતખુંપણોતાં મિથ્યારાવણરામએસત્ય, નાવિસમાનકૃત્યઅકૃત્ય, ૧૫
સચ્ચિદાનંદપુરૂષપુરાણી, તેનેજાણોમંદોદરીરાણી; આપ તેજ ભુવાયુ આકાશ,
જોતાંરૂપએમિથ્યાભાસ. ૧૬ ત્રિભુવનછેમાયાનુંચીત્ર, છેમીથ્યાપણભાસ્યું વી-
ચીત્ર; ત્યાં રાવણ કોણ બચારો, એમ દ્વૈતખુંપ વીચારો. ૧૭ જેમ સકળ બ્ર-
હ્માંડઅનેક, તેમાં આકાશવ્યાપક એક; ત્યાં ઘટાકાશતે શુંય, જ્યાં મહદા
કાશસમુહ ૧૮ એમનિરવિકારજેરામ, ત્યાંહવમતગોટીકોણકામ; ત્યારેમંદોદરી
કહેસીતા, પ્રશ્નપુછું પરમપુનિતા ૧૯ કહોએકદેશીછેરામ, કેવ્યાપકસર્વેઅકા
મ; મનિછીન્નકેપુરણએહ, ટાળોમાતામુજસંદેહ. ૨૦ ત્યારેજાનકી બોલ્યાંવચન,
શુણમયતનયાપાવન; છેસર્વવ્યાપકરઘુનાથ, પણઅદવપ્રતખુવજણાય. ૨૧ જેને
સતગુરૂના... મળે, હતવાસના તેનીટળે; જ્યારેવિલયત્રિપુટીપામી, જ્યાંવેદની
વાણી વિરામી. ૨૨ જ્યાં નહીં તાધ્યાન, નહીં જ્ઞેયજ્ઞાતાને જ્ઞાન; પામીદઇત
ભાવનીસુરતા, નહિકિરયાકરણનેકરતા, ૨૩ ત્યાંએકઅખંડછેરામ. સર્વવ્યાપક
પુરણકામ; ત્યાંરાવણકોણઅનીતા, ત્યાંકોણમંદોદરીસીતા. ૨૪ દષ્ટશરૂતેએસ
રૂવેનાસ, જાણોએકરામઅવિનાસ; જેછેશાશ્વતવસ્તુવેદ. અજ્ઞાનેતેમાં આરોપ્યા
ભેદ. ૨૫ રજજુસર્પનીભ્રાન્તિતાસ, જેમશુકિતમાંરજતપ્રકાશ; શાખાહીનવી
ટપ કહેવાયા, નીશાયે તેક ચોર જણાય. ૨૬ એમ મીથ્યા જગતતો ભાસ, આ
ત્મામાંહે આરોપે તાસ; અધ્યારોતણોઅપવાદ, કરીનેજુવોમુકીપ્રમાદ, ૨૭ માટે
તજોએમિથ્યાભાસ, એકાત્મા જુવો પુર્ણપ્રકાશ; હેમયકન્યાગુણવાન, વીચારો

થઇનેસાવધાન ૨૮ દ્રષ્ટી અદ્રશ્યરૂદેપ્રકાર, જુવોવસ્તુ છેનાર વીકાર; નથીકહેવા
સાભળવાનું તાંહેછેસર્વનોઅવધિજા હે, ૨૯ તેનેકહીયેઆત્મારામ, એકઅખંડપુર
ણકામ; જેએરૂપમાંપામ્યોતાદાત્મ્ય, તેનેકહીયેસમાધીઆત્મ. ૩૦ ત્યાંમનવાણીલ
યપામી, ત્રિઅવસ્થાવૃત્તિવિરામી; રહ્યોકૈવલ્યજ્ઞાનસ્વરૂપ, એપક્ષેનથી રાવણભુ
પ. ૩૧ હવેરાણીસુણોધરીલક્ષ, વળીકહું એકબીજો પક્ષ; આદીબ્રહ્મએ અવી-
નાશ, તેનાજીવથયાચીદાભાસ. ૩૨ જેમજળમાંસવીતાબીંબ, તેનુંનામ થયુંપ્ર-
તીબીંબ; એમમાયામાંઇશ્વરકેરૂં, પ્રતીબીંબપડ્યુંઅતીનેરૂં. ૩૩ થયારૂપ ઇશ્વ
રનાજીવ, માયાપક્ષીઅજ્ઞાનીઅતીવ; નવજાણેહરીનું રૂપ, પડ્યા મોહ વીષયને
કુપ. ૩૪ કરમેકરીવાધ્યાંકર્મ. પછેભુલ્યાપોતાનોધર્મ; તેણેજન્મમરણસંસાર,
ભોગવેદુઃખવારંવાર. ૩૫ કાંઇસંચીતપુરવનું પુન્ય, મળેસતસંગત પાવન; હ-
રીકીરતનશ્રવણથાય, કરેનીશદીનસંતસેવાય. ૩૬ ત્યારેસમજેસારાસાર, મુમુ
ક્ષુતેનીરધાર, પછીસતગુરૂ શરણેજાય, ત્યારેભક્તવિવેકીથાય. ૩૭ ભક્તિ કર
તાંહરીનપામે; ત્યારેજન્મમરણદુઃખવામે; જ્યારેશ્રીહરીકરૂણાઆણે,ત્યારે જીવ
હરીનેજાણે. ૩૮ બાકીએનું નથીબળલેશ, જીવઅજ્ઞાનિમાયાવેશ; જીવ કામીને
અલપજ્ઞ, પ્રભુનિષ્કામીસર્વજ્ઞ. ૩૯ જીવઅનેકનેપરતંત્ર, એકઇશ્વર આપ સ્વ
તંત્ર; વિકારીજીવકર્મનાકર્તા. ઇશ્વરફળદાતાનેભર્તા. ૪૦ પંચમહાભુત જીવની
દેહ, સચ્ચિદાનંદવીગ્રહએહ; જીવનેદુઃખકલેશઅપાર, હરીસુખરાશીરહીત વિ
કાર. ૪૧ જીવનેજન્મમરણજમદંડ, કાળનાકાળઇશઅખંડ; જીવથીનસરેકંઇ
અરથ, ઇશીકર્તુંઅકર્તુંસમરથ. ૪૨ માટેજીવનેશ્રીભગવાન, કહોતેમઅ ક્રેસમાન
એબેપક્ષકરીઅભીરામ, શમનાવેરાવણનેરામ. ૪૩ આદીઅંતસરવનોજેહ, એક
ઇશ્વરકહીએતેહ; હેનયકત્યામતક્ષ, કરોએહસ્વરૂપનોલક્ષ. ૪૪ એવાં જગતમા
તાનાંવચન, તેમદોદરીયેથયાંમન; થઇબ્રહ્માનંદમાંમગ્ન, લાગીસ્વરૂપવિશેએકલ
ગ્ન; ૪૫ થયુંબંધબોધ્ઞલુત્યારે, સ્થિતીથઇસ્વરૂપમાં જ્યારે; તેઆનંદ અંતરમાં
ઠારી, મગનથઇદૈતકુમારી. ૪૬ સાવધાનથઇનેજાગી, પછેસીતાનેચરણે લાગી;
થઇગદગદકહેછેરાની, હેજગતમાતા કલ્યાણી. ૪૭ મારો સંશે નીવ્રત્ત કીધો,
બ્રહ્માનંદનોલાહાવોલીધો; તેદીવસવડટનેધન્ય, થાયસત સંગતપાવન. ૪૮ આ
ત્મવિચારજેમાંએક, થાયસારાસારવીવેક; બીજેલાભનથીએસમાન, જેથીટળે
સકળઅજ્ઞાન. ૪૯ કરી પરદક્ષીણાપાયેલાગી, પછીસીતાનીઆજ્ઞામાગી વૈદેહિને
માન્યાગુરૂરૂપ, જેથીપામીજ્ઞાનઅનુપ. ૫૦ પછે ચાલી મંદોદરી ભામ, પ્રવેશી
લંકામાંનીજધામ; દશાનનબેઠોતોજાહે, આવીરાણીમંદોદરીતાંહે. ૫૧ વળ્યુ
ત્યાંઆવીમંદોદરી, જ્યાંબેઠારાવણરાય; શિખામણદેછેસ્વામીને, કરજોડી લાગી

અધ્યા. ૫૨ ઇતિશ્રીરામચરીતરેસંમત વાલ્મીકી નાટક ધારાયાં યુદ્ધકાંડે સીતા મંદોદરીસંવાદેત્રતીયોઅધ્યાય અધ્યાય ૪.

॥ રાગ સોરઠ ॥ પછેમયકન્યાવાણીવદે, સ્વામીસુણો અભીપ્રાય; મેંપ્રશ્ન બહુવિધનાકર્યાંપણ, નવચળ્યાંસીતાય. ૧ સાક્ષાતએવિશ્વનીમાતા, મહાલક્ષમી જેનુંનામકુદ્રષ્ટીકરીતમોતેઉપર, નહીકુશળથાયેસ્વામ. ૨-તમોઆહર્યાંછે નાશ કુળનો, ધરીસતીઅભીલાખ; પણસ્પર્શકરતાં અગ્નિકેરો, બળીથાશો રાખ. ૩ કોટીવિદ્યાવંતમળીજો, કરેઅનેકઉપાયકલ્પાંતકાળેજાનકીવશ, તમારેનહીંથાય. ૪ તેમાટેહઠમુકીને ત્યાગો, તજોઅસદ્આચર્ણ; મનકર્મવચનેકાયાથી, જાઓરઘુ પતીનેશર્ણ ૫ સીતાસોંપોરામનેજઈ, સ્વામીલાગોપાય; કરશેક્ષમાઅપરાધસહુ છેદયાળુરઘુરાય, ૬ બાકીસીતાનોઅભીલાખ, એછેમરણકેરોઠામ; કુળનાશથા શેજશેલંકા, માટેમુકોહામ. ૭ કરવાલતાસર્પનાસુખમાં. દંશનકરેકેમપાનકરતાં હળાહળનું, મરણપામેજેમ. ૮ એમગ્રહણકરતાંપરત્રિયા, પરત્રનપરસતાહાથ; અનરથથાયેઅતીઘણો,તેસત્યમાનોનાથ ૯ જુવોપરમસાધુવિભીષણ, જેહતમા- રોઅવિવેક: રઘુવીરશરણેતેગયા, ત્યારેકર્યોરાજ્યાભીષેક. ૧૦ તેજન્મમરણ ર- હીતથયા, જેણેઝાલ્યુંરાઘવશરણ; સ્વામીતમોહાથેકરીશીદ, માગીલ્યોછોમરણ ૧૧ પાષાણતાર્યાજળવિષે, એવાપ્રતાપીરઘુવીર; તેસુવેલુએઉતર્યા, સાથેકપી રણધીર ૧૨ કયાકરોસ્વામીહવેપતેનો, જેપરમેશ્વરપરમાણ; માટેરાઘવનેજાનકી સોંપી, શરણરહોનીરવાણ. ૧૩ એવાંવચનરૂપીપુષ્પેપુજ્યો રાણીયેરાવણભુપ પછેહશીબોલ્યોદશવદનજેમહાઅભીમાનીરૂપ. ૧૪ હેસુંદરીવીધુકમળવદને, ક લ્યાણીસુણવાત, તુંવચનબોલેજેટલાતે, સત્યછેસાક્ષાત. ૧૫ પણવેરકર્યુંમેં રામ શું તે, જાણેત્રણેલોક; જોહવેમુકું પુરૂષારથતો, જીવ્યુ થાયેફોક. ૧૬ એવિભિષણ શરણેગયો થયોચીરણજીવીદાસ; પણપરીણામે પામશે, કલ્પાંતકાળેનાશ. ૧૭ તેમાટેદહનોસોમધરીને.કાયરથાયેમન;તેમ સાર્થકશું જીવ્યાતણુ નથીઅમરકોઇયે જન. ૧૮ જીવ્યાકદાપીકલ્પલગી, પુરૂષારથનકર્યોલેશ; તેનું જીવ્યું મીથ્યાજાણજો જેવોંનાભીમચ્છેકેશ.૧૯એકવારમરવુંજયારેત્યારે,સરવનેસંસારપણપરાક્રમ કાંઇ નવકર્યાં. તેજીવ્ય નેધિક્કાર; ૨૦ જેણેજગતમાંહેઅવતરી, કર્યોજશપરાક્રમના મ, અલોકમાંથાયેરૂડીકીરતી, પરલોકેશુભઠામ. ૨૧ એઆદીપુરૂપ અવતરયા. છેરઘુનંદનરામ; ભુભારહરવાધર્મસ્થાપન; કરવાસુરનાંકામ. ૨૨ છેહરિ ઇશ્વર ભગવાનએ. હું જાણું છું સાક્ષાત; પણહવેશરણજવાયનહીં, તેસુણસતીકહું વાત ૨૩ કરીમારીસાથેકામના. જુવોનીશ્રીરઘુવિર; સાગરઉપરસેતુબાંધિ. આવ્યાઆ ણિતીર. ૨૪ તેપુરીનકરૂંકામના, રઘુનાથકેરીઆજ; જોસીતા સોંપુ જઈ મળુ

તો, જાયમારીલાજ. ૨૫ એણેમારીસારૂશ્રમકર્યો, મેળવ્યું દળયુદ્ધકામ; હવેપુઃ રૂપારથશું માહરૂં, જોમળુજઈનેરામ. ૨૬ માટેસું દરીસુણુનિશ્ચે કરવું, યુધ રઘુ વરસાથ; પામીશરૂડીગતીજેથાશે, મરણહરીનેહાથ. ૨૭ એઅમારાયુધતણો જશ,વિસ્તારથાશેજયાંહે;મારાગુણપણરામસાથે,ગવાશેજુગમાંહે. ૨૮ માટેસીતાન હિઆપું હવે, ઊત્રમકરૂં યુધકાજ; રઘુવીરકેરીકામનામારે, પુરણ કરવી આજ. ૨૯ એવાંપુરૂપારથનાંવચનસુણિ, રાવણનાંનિરધાર; રાણિમંદોદરીતણા મનમાં ચીંતાવ્યાપીઅપાર ૪૦ ભાવીતવ્યંબળવીચારી, પછેગઇનીજમોમનઃ ત્યારેગોપુરઊપરચઢયોરાવણ, લેઈસભાનાજન. ૩૧ ॥ વલણ ॥ ગોપુરઉપરસભાજન લેઈચઢયોરાવણરાયરે; ત્યાંમાનભંગથયોદશાનન, તેનીકહુકથાયરે. ૩૨ ઇતીશ્રી રામચરીત્રરૂ વંનતવાલમીકીનાટકધારાયાં યુદ્ધકાંડેરાવણમંદોદરી સંવાદે ચતુર્થો અધ્યાયઃ ૪॥

અધ્યાય ૫.

॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ ગોપુરચઢીયોઅસુરભુપાળજી; જેહઉંચું ખટદશમાળજી; ત્યાંજઈબેઠોસી હાસનજી; પાસેઉભાસેવકજનજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ સેવક જન ઉપભોગઆપે, રાવણને તેણિવાર; અલંકારઝળકે અંગનામણી, હીરાજડીત્રઅપાર. ૨ દશશીશઉપરમુગટઝળકે, તેજસૂરજસમાન; તેતેજનાઅલંકારથીથઇ, દીશાઓદીસમાન. ૩ ત્યારેવીભીષણેકહ્યું રામને, કાંઇ કરવા કૌતક કાજ; પેલો ગોપુરઉપરચઢયોરાવણ, જુવોતે મહારાજ. ૪ રઘુપતીયેદીઠો દશાનન, ઝળકે મુગટદશશીશઃ ત્યારેસુવેલુગીરીઉંપરચઢયા, સહુસભાલેઈજુગદીસ. ૫ એકહસ્ત ઝાલ્યોવીભીષણે, બીજેચઢયોહનુમંત, તેસોભાજોવાલંકાની, ચઢયાસુવેલુભગવંત. ૬ તેશીખરઉંપરસભાકરી બેઠારઘુકુળ ચંદ્ર; જેમઉદયાચળપરબાણ સુરજ, અહીરાવતપરઈંદ્ર. ૭ સમાજલેઇગીરીશીખરબેઠા. જાણેદેવસભાય; સખી સહીતજેમ દેવ નારાયણ, એમસોભેરઘુરાય. ૮ એમવાનરવેષ્ટીતરામ બેઠા, સુવેલુનેશીશ, ત્યારેસે ભાજોઈ રાવણતણી, ચઢી સુગ્રીવને મન રીશ ૯ વંદી ચરણરઘુવીરનાત્યાંથી, કુદિયોકપીરાજઝડપમારીરાવણ ઊપર, કર્યું મોટું કાજ. ૧૦ જેમ વજર પડે પરવતની ઉપર, એમ કપીનાથ; ઝડપ મારી છત્ર પાડયાં, મુગટઆીનેહાથ. ૧૧ જયારે છત્ર, મુગટ પાડયાં તદા, ત્રણું દશ શીશ; પછી સુગ્રીવને એક પાટુ મારી, ચંઢી મનમાં રીશ. ૧૨ ત્યારે સુગ્રીવે એકમુષ્ટીમારી, રાવણના દેહમાંહે; એમએકવડીગવારને, મલ્લયુદ્ધથયું છેત્યાંહે. ૧૩સોળમ ળનાગાપુરઊપર, થાયભડાકાઅપાર;ત્યારેલંકામાંહેશોકરડીયા. થયો હાહાકાર. ૧૪ એકએકનેપદઘાવમારે, કરેમુષ્ટીપ્રહાર;ગોપુરગાજ્યાથાય, હોંકારેહોકાર.૧૫ત્યારેલોકકહેહનુમંતઆવ્યો, જેણે બાળીલંકઃ પાછોવગીશું વિઘ્નકરશે,

કપીબળીયોનીશંક ૧૬ રાવણેવાલ્યોઆથમાં, રમાપતીનેત્યાંહે; ઓકુવેજાણ્યું પ્રાણુ જાશે. અકળાયોઅનમાંહે. ૧૭ પછેરાવણકેરાકરવીશેથી, વછુટયોજોઇલાગ, ત્યારે તરણીતનનાહોતદ્દા, તે મુકાવીનેમાગ ૧૮ મગેંદ્ર કેરી ઝપટમાંથી, જાંબુક જેમ પળાય; ધરધણીલુંગેચોરભાગે. એમનાઠોરાય. ૧૯ જેમસર્પમુખથી મુષકછુટે, સુગ્રીવનાઠોએમ; પછેસુવેલુપરઆવીયો, સુગ્રીવકુશળક્ષેમ. ૨૦ સઉકપીએદીઠો રાયને, ત્યારેકરયોજયજયકાર; શ્રીરામેચાંપ્યોહ્રદેસાથે, વખાણ્યે બહુંવાર. ૨૧ પછેસુવેલુથીઉતરી, સ્વસ્થાનઆવ્યારામ; જુથપતીઆદેસરવબેઠા, સભા કરી તેઠામ ૨૨ ॥ વલણ ॥ સભાકરીતેઠામબેઠા, વીચારેરગુવીરરે; પછીવીભીપણની બોલ્યા, ગુણસાગરરણધીરરે. ૨૩ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટક ધારાચાંદ્રયુધકાંડેસુગ્રવરાવણયોર્મલ્લયુધકથનંનામ પંચમો અધ્યાય ॥ ૫ ॥

અધ્યાય ॥ ૬ ॥ રાગ બીલાવર ॥ સભાકરિનેરગુપતીબેઠા, પાસે લક્ષમણ હનુમંન; સુગ્રીવવીભીપણપાસેબેશાડયા, જેરાજનીતીગુણવંત. ૧ શ્રીરામચંદ્ર છેચતુરશીરોમણી, શમરથરાજધિરાજ; રાજનીતિનો ધર્મજ પાળે, લોકતણા હિતકાજ. ૨ સુણોવીભીપણયુધકરયાવીણ; રાવણનેનહીનેમાને, એશામજીશીતા નહિઆપે, માટેવીલંબકરીયેશાને. ૩ ત્યારેવીભીષણ કહે મહારાજસુણો, કંઇ ધીરજમનમાંધરીયે; શામદામદંડભેદકરીને, શત્રુનેવશકરીયે. ૪ શ્યામનેશતરૂને શમજાવી, ધીરજગ્રહીનેરહીયે. ૫ તેનમાનેતેદામદેખાડી, કરીયેલાલચથીલાચાર તે લોભ થકી વેર જાય વીશરી, વશવરને નીરધાર. ૬ તે દામ થકી વશ થાય નહિ, તોકરીયેકંઇછળભેદ; તેમાયા જાળમાં મોહ પામે, શતરૂ વશથાય વેદ. ૭ એમકરીવાનઆંકેદનઆવે, ત્યારેદઇયેદંડ; તેમાનેનહીપછીમારવીનાજે, મુરખ લંપટલંઠ ૮ એમ શમાય પ્રમાણે કારજ સાધવું, સુણીયે સીતાકાન્ત; જેમ મંત્રથકીવશથાયમણીધર, ઉદકેઅગ્નિશાન્ત, ૯ આત્મજ્ઞાનેભવસાગરતરિયે, શમદમે જીતીયે મન; વિવેકે જીતીયે કામકરોધ મોહ, ભક્તિબળેભગવાન ૧૦ સભાજીતેજેમપંડીતનેરી, તવત્તીનુંબળધરીને; પાપણનીચેકરઆવે, તે કાઢીયે કળે કરીને. ૧૧ માટે શામ ભેદ કરીને સમજાવો, રાવણને નિરધાર; વૃષ્ટી કરવા મોકલો જે હોય, ચતુર શીરોમણી સાર. ૧૨ વાયક એવાં સુણીવી ભીષણનાં, રાઘવથયાપ્રસન્ન; પછેસુગ્રીવસામુંજોઇનેબોલ્યા. પ્રેમે હેત વચન. ૧૩ અરેસુગ્રીવજુવોઆપણાસાથમાં, હોયચતુરગુણવંત, તતક્ષણતેને ખોળીકાઢાજે, જાણેકળાઅનંત. ૧૪ લંકામાંતેનેમોકલીયેજે. વીષ્ટીકરવાધીર; એકલો જઇનેપા છોઆવે, એવોછે હાવીર. ૧૫ જેમગરૂડઅકલોઅમૃતલાવ્યો, દેવ પમાડયા હાર; વળીગુરૂપુત્રસંજીવનીસાધિને, ગયોસ્વર્ગમોઝાર. ૧૬ જેમહનુમંતસીંધુઓળં-

ગીને, સીતાનીશુધલાવ્યો, અનેકવીઘ્નટાળીનેવાટે, રૂશીમુખઉપરઆવ્યો. ૧૭ એમવીષ્ટીકરીરાવણનીસાથે. તુરતઆવેઆઠાર; આપણાસાથમાંહોયએવો, તેને દેખાડોઆવાર. ૧૮ પછેસર્વેપરસ્પરજોતાલાગ્યા, વાનરરહેતાજેહ; ત્યારે વીભી ષણેદીઠોવાળીપુત્રને, અંગદબેઠોતેહ. ૧૯ જેમરત્નપરીક્ષકબોગીકાઢે, ભારેહવ વું નંગ; તેનેજોઇનેવીભીષણબોલ્યા, સાંભળીયેશ્રીરંગ. ૨૦ અંગદનેમોકવોસર્વ થા, વીષ્ટીકરવાત્યાંહે; એ મળલક્ષણગુણસંપુરણછે, જાણેનીતી માંહે. ૨૧ જેમ નવગ્રહમાંદીનકરતેજરવી, શસ્ત્રમાંસુદરશન; વીષધરમાંધરણીધર જેવો, ખગમાં હરીવાવન. ૨૨ એમવાનરમાંહેચતુરછેઅંગદ, નીશ્ચેજાણોરામ; ત્યારેવીભીષણ નાંએવાંવચનસાંભળી, હરખ્યાપુરણકામ. ૨૩ પછેઅંગદનેઆજ્ઞાકરી, પોતે ઉ ઠયોનેણીવાર; રગુવીરસમમુખકરજોડીને, વચનબોલ્યોનીરધાર ૨૪ મુને રાવણ સાથેવીષ્ટીકરવા, મોકલોછોતેકામ; પ્રભુએમાંતેશું મુજનેબતાવ્યું, ભારેમોટું કામ ૨૫ મહારાજરજાઆપોતોબાંધી લાવુંરાવણનેઆંહે; લંકાઊખેડીઉંધી કરીને, નાખું સાગરમાંહે ૨૬ ત્યારેશ્રીરગુવરહશીનેબોલ્યા, થઇચીત્તમાંહેપ્રસન્ન;રાવણ પાસે વીષ્ટીકરવા, જાવું વાળીતન. ૨૭ જોમાનેરાવણતોસારૂ, કહેતાંનિતીવીચાર નહીંતોયુદ્ધકરીનેમારીશું, અંતેએનિરધાર, ૨૮ એવું સાંભળીઅંગદ ચાલીયો, વંદીરગુપતીપાય; આવી તોલંકામાંઆવ્યો, વાળીપુત્રમહાકાય ૨૯ સભાકરી નેરાવણબેઠો, ત્યાંઆવ્યોબળવંત- અંગદનેજોઇસહુસભાખળભળી, શું આવ્યો હનુમંત. ૩૦ ॥ વલણ ॥ હનુમંતજાણીભયપામ્યાસરવે, રાવણ ડરીઓમનરે; સભાસ્થંભપ્રહેરાખીઅંગદ, કરીબેઠોપુંછાશનરે. ૩૧ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસં- મતવાલમીકીનાટકધારાયાંયુદ્ધકાંડેરાવણ સભાયાંવીષ્ટી કરણાર્થે અંગદા ગમનં નામષષ્ટોઅધ્યાય. ૬ ॥

અધ્યાય ૭.

॥ રાગ આશાવરી ॥ રાવણકેરીસભામધેઆવ્યોવાલીકુમાર; તેજોઇ સઉ ભયપામીઆ, કરેમાંહોમાંહેવીચાર. ૧ છત્રમુગટએકેપાડીયાં, બાળ્યું નગરહનુ મંત; વળીઆકોત્રીજોવાનરઆવ્યો, દિસેછેબળવંત. ૨ ત્યારેઅંગદકહે અલ્યા પરજનઆવે, મળવાનેવીખ્યાત; તેસભામુરખજાણજો, જેનપુછે આદરવાત. ૩ એમકહીનેરાવણસનમુખ, બેઠોવાલીતન; સ્તંભમધ્ટે રાખીનેકર્યું; ગોળપુછા- સન ૪ રાવણનાકરતાંઉંચેઆશન, બેઠોથઇનેધીર; ત્રણમાત્રલેખવતોનથી, યે અસુરને મહા વિર. ૫ ત્યારે રાવણ હશીને બોલીયો, કહે કપી તું છે કો- કોણેમોકલીઓતુંકમઆવ્યોસભામાંનિરવાણ. ૬ વાલીસુત નકહેદશાનન. મુજ નામઅંગદઆજ; હું દુતશ્રીરગુવીનો, આવ્યોવીષ્ટી કરવાકાજ. ૭ હવે શીતા આપીરામને, જોમળેલંકારાય; અત્યુતમારૂઊગરેને, રાજનીરભેથાય ૮ હેદશા-

નનઆઆદેહપામી, વરતેમળમનવીસ્તારપામેજગતમાં, જશતેનુ જીવ્યુ ધન્ય. ૯ સદબુધીએસદવીવેક, ધરીએઅંતરજ્ઞાન; સતપુરૂષના સંગકરીએ, ટાળીએ અજ્ઞાન. ૧૦ નવકહીએકોઇનેદુષ્ટવાચક, નકરાએહેલન; સરવેનુરૂડુ ચીંતવીએ, જેમસુખીહોએજન. ૧૧ પરાયાગુણનેવંદીએ, વળીકરીએપર ઉપકાર; આત્મા જોઇએએકસઊકરીયેસારસારવીચાર. ૧૨ કામક્રોધનેલોભમત્સર, હોયઅંતર માંહે; તેનેશતરૂનજાણીએતતક્ષણત્યાંહે; ૧૩ અશાશ્વતદેહજાણીને, ટાળીએ અ-શુભઆચરણ; હું કરતા અભીમાન મુકી, રહીયેહરીનેશરણ. ૧૪ ગુણ દોષથી નીરબંધથઇને, વરતીયેસંસાર; જળવીષેરેહેછેકમળ, પણનવથાયસ્પર્શલગાર. ૧૫ ઇંદ્રિ યોનીએં રાખીએ, સદકર્મથી નિરવાણ; ભગવદ ભજનમાં યોજના, મનતણી કરીએ જાણ. ૧૬ રમીએ આત્મારામમાં, તજીએ વિષયની આશ; પ્રપંચ મિથ્યા માનીએ, જે અસદ જગદા ભાસ. ૧૭ પરનીંદા પરદ્રોહ સ્વપ્ને, ચિંતવીએ નહીં મન; પર દારા પરધન વિષે, ચિત્ત નવ રાખીએ રાજન. ૧૮ સદગુરૂવચન વીશ્વાસધરીએ, રાખીયેસદભાવ; સંતસમાગમનીત સેવીએ ભવ શિંધુ તરવા નાવ. ૧૯ કલેશ કાળ દુઃખ આવે પણ નવ કીએ સ્વધર્મ; યથાન્યાએ રાજ કરીએ, રાખીએ શમદમ. ૨૦ દયા ક્ષમા ઉપરની શાન્તી, ભકિત જ્ઞાન વઇરાગ; આનંદ સદવિદ્યા સમાધી, રાખીએ અનુરાગ. ૨૧ વિદ્યા તન ધન રૂપ યૌવન, ન કરીએ અભિમાન; કાળે કરીને ભોગ સરવે, નાશ થાય નિદાન ૨૨ ક્રોધ શમે મહાસુખ પામીએ, ત્યારે ગરવ ન કરીએ વીર; કો સમે દુઃખ દરીદ્ર આવે, મુકીએ નહીં ધીર. ૨૩ તે માટે હે લંકા પતિ, મુજ વચન માનો સત્ય; રઘુનાથ સાથે કરો પ્રીતિ, એજ સાચી મત્ય. ૨૪ છે રામ કેવળ ગુણનીધી. વળી દીનવત્સલ એ હ; ગુણ દોષ શર-ણાંગતતણા, મન લાવીએ નહીં તેહ. ૨૫ માટે કરો મીત્રિ સરવભાવે, ધરી મનમાં ધીર; એક બાણને એકપત્નિ વૃત, એક વચન શ્રી રઘુવીર. ૨૬ તે માટે આપો જાનકી, કરો રામ સાથે પ્રીત; નિર્ભેથકી વરતો પછે, ભોગવો રાજ અભિત ૨૭ એવાં વચન સુણી અંગદતણાં, બોલિઓ રાવણરાય; અલ્યા ક-પી હું સરવજ્ઞ છું, મને શી કરે શીક્ષાય. ૨૮ ઘણી રામની મોટમ કરી તું વખાણે શું કીશ; પણ ત્રિભુવનમાં મુજ શમો, કોણ છે બળિયો ઇશ. ૨૯ મેં દેવ જીતી વશ કર્યા, વળી લોકપતિ આધીન; હું રામને કેમ નમું હાવે, પામે પ્રભુતાહીન. ૩૦ એ ગમથી શું થવાનું છે, શો કરશે ઉપકાર; નીજ કરમથી સુખદુખ શરવે, ભોગવે સંસાર. ૩૧ તું કહેશે એ ભગવાન છે પણ અગા રે શું કામ; અમોઉપાશકછું શિવતણા, કેમનમું જઇનેમણું ૩૨ મેં

વેરબાંધ્યુંરામસાથે, લાવ્યોસીતાનાર; હવેજઇનેમળુંતો, કરેસહુધીક્કાર. ૩૩ કહેશેહરચોયેરામથી, જઇમળ્યોરાવણરાય; જોપશ્ચિમઉગેસુરપણકપીકામયેનવ થાય ૩૪ જેમદંતગજનાનિકળ્યાતે, નચોંટેફરીઠામ; મેંવેરકીધુંરામસાથે શીશાટેકામ. ૩૫ જેમકપણધનભોરીંગમણિ, સિંહમુછકેરાવાળ; તેજીવતાકર નવચ્હે, યેમજાણજોકપીબાળ. ૩૬ જઇકહેતારારામને, કરગરેનહિથાયરામ; હુંજીવતાંસીતાતણુંમુખ, દેખશેનહિકામ. ૩૭ ॥વલણ॥ યેમનહિદેખેમુખસીતાનું,હુંજીવતાંનીરધારરે; યેવાંવચનસુણીરાવણતણાં, પછેબોલ્યોવાળીકુમારરે. ૩૮ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતેસંમતવાલમિકી નાટકધારાંયુદ્ધકાંડેરાવણાંગદ સંવાદો નામસપ્તમો ॥ અધ્યાય. ૭ ॥ અધ્યાય ૮.

॥ રાગ ધનાશ્રી અંગદ બોલ્યો સુણ રાજનજી, આવડો ગર્વશું મનજી; નથીયોળખતોરામનુંરૂપજી; જોનેવિચારીઅંતરમાં ભુપજી. ૧ ઢાળ ॥ જો વિચારી મન ભુપતિ, યેમનુષ્યનોહેરામ; યે પરાક્રમનવ થાયેબીજે, ઇશ્વર કેરૂકામરતુંજેનુંઆરાધનકરેજે, સદાશિવભગવાન; તેપણભજેછેરામને, નીત્ય ધરેછેધ્યાન. ૩ યેતારાસ્વામીતણાસ્વામી, જોવિચારીપેર; માટેસ્વામીદ્રોહીથ-યશનું. કરીરામસાથેવેર. ૪ ઇંદ્રબ્રહ્માલોકપતિ, જેનીમાનેછેઆજ્ઞાય; જેની કટાક્ષેકાળકંપે, તેછેયેરઘુરાય. ૫શિવસનકાદિકશેષજેનું, ધરેજ્ઞાનગાધ્યાન, ગુણ ગાયનિર્મળવેદજેના, તેસ્વયંભગવાન. ૬ તેરામશુંતુંમીત્રીકર, હેદશાનનમતે મુઢ,જેકરતુંઅકરતુકરવાસમરથ,ગતિજેનીગુઢ. ૭ઉત્પત્તિપાળણસૃષ્ટિનું,સંહારણકરતાજેહ; સરવનાકારણયેઅકારણ, રામકહીયેતેહ. ૮ તેભકતમાટે અવતર્યા, ઉતારવાભુભાર; ધર્મનુંસ્થાપનકરવા, દુષ્ટનોસંહાર. ૯ અપરાધકોટીકરીપ્રાણી, શરણઆવેજેહ; તેનાદોશસરવેદુરકરીને, અભયઆપેયેહ. ૧૦ તેપ્રાણીનેકરે પોતાનો, યેવાશરણવત્સળનાથ; કલ્યાણથાશેદશાનન, છાકરમીત્રીરઘુવીર સાથ. ૧૧ ત્યારેરાવણકહેઅલ્યામરકટ, છાનોરહેનિરધાર; તારારામનેહુંજાણું છું, શુંવખાણેમહુવાર; ૧૨ અલ્યાબંદીજનથઇરામનો,જશાવખાણે જેમભાટ; કીરતીકરવાનિકળ્યોશું, બોલેબારેવાટ. ૧૩ હુંજાણુંછુંયેનુંપરાક્રમ, યેશુંકરશે કાજ; જેણેવાનરશુંમીત્રીકરી, યેનોહેક્ષત્રીરાજ. ૧૪વનમાંહેવન ફળઅહાર કરીને, થયોનિરબળદેહ; વળીવાનરસેન્યામેળવી. શુંયુધ્ધયેહ ૧૫ અલ્યારાવણ મારૂનામમુજને, શોકરેતુંબોધ; હુંપંડિતકેરોપડીતછું, વળીક્રોધાક્રોધ. ૧૬ તુણનાખેજેમઅગ્નીઉપર, શીવઉપરપંચબાણ; યેમશીખતારી મારીઉપર, થાયમીથ્યાવાણ. ૧૭ અલ્યામરયકમુજનેશીખવેશું. હુંનથીઅજ્ઞાપ; તમોજાણોછે જછગકરીને, છેતરીયેબળવાન. ૧૮ પણયુધકર્યાવીણનહીઆપું, જાનકીને

આજ;જઈકહેતારારામને,કરગરનહીથાયકાજ.૧૯ અલ્યામરકટકહેમુજને, પીતા તારોકોણ;એવાંવચનસુણીરાવણતણાં, પછેઅંગદબોલ્યોવાણ. ૨૦અરેપાપીમારા પીતાને,હજુજાણતોનથાતુંય;જેણેતુંનકાખમાંચાલ્યો,ગયો ભુલીશુંય.૨૧ પછેચાર નીધિમાંસ્નાનકરીને,આવ્યોપાછોગરાતનેબાંધીયોમુજપારણે,મેંમારીયોબહુપેર. ૨૨ અધોમુખેત્યાંરાખ્યો, ચોરનેબાંધેજેમ;મુખમાંહેમેંપદપ્રહારકીધા,ગયોભુલી કેમ ૨૩ પૌલસ્તમુનીએઆવીને, છુકાવ્યોમાગીભીખ; અપમાન પામ્યો અતી ઘણું,નાયનલાગીશીખ. ૨૪ તે વાળીકેરોપુત્રહું, મુજનામઅંગદજાણ અયોધ્યા પતી રઘુવીરનો હું દુતછું નિરવાણ. ૨૫ તુંજદ્દેપથીધનુષલેઇને, જેણેકીધું ભંગ; ત્યાંમાનમોડ્યોરાયનાં, શીતાવર્યાશ્રીરંગ. ૨૬ એકબાણેમારીતાડીકા, સુ-બાહુઆદેઅસુર; ત્યાંવીસકોટીપીશીતાસન, મારીકીધાચુર. ૨૭ તારી ભગનિ સુપનખાકરી, કરણનાસારહિત; ખરદુખરત્રિસિરામારીયા, ચાદ સહસ્રરાક્ષસ સહીત. ૨૮ તેરામનીઅરધાંગના, તુંહરિલાવ્યોજાંબુક; તેસુખેકેમ રહેશો હવે, બાહપટીમોટ ચુક. ૨૯ જેમહોમશાળામાંહેથી, પુરોડાશ લેઇજાયસ્વાન; એમ હરીલાવ્યોજાનકી, તસ્કરથઇઅજ્ઞાન, ૩૦ હવે ખોળી મારગ ચોરનો, આવ્યો સુવેલુંભગવં ; નરાજઆપશેવીભીષણને, લેશે તારોઅંત ૩૧ અલ્યા મુરખ રાવણકરીનાખ્યા, વાનાનેખંડ; તેમાટેરઘુવીરઅવતર્યાછે, દેવાતુજનેદંડ, ૩૨ ॥ વલણ ॥ દંડદેશેઅંતલેશે. જ્યારેકોપશેજુગદીશરે; એવાંવચનઅંગદનાં સાં-ભળી, પછેક્રોધીરાવણનેરીસરે. ૩૩ ઇતીશ્રીરામચરીતે સંમત વાલ્મિકી નાટક ધારાયાસુબકાંડરાવણાંગદ સંવાદોનામઅષ્ટમોઅધ્યાય, ॥ ૮ ॥

અધ્યાય ૯ રાગ મારૂ ॥ ઘણુંકરોધેવઢયોદશાશન, રીસેરાતાં થયાંછે લો-ચન: અગ્નીમાં ઘ્રતહોમેજેમ, જવાળવાનખશીખલાગીતેમ. અલ્યા વનચર બોલેછેદુત ૧, શાખીરહ્યુંછુંજાણીનેદુત. ૨ અલ્યારાવણમાહારૂંનામ. નથી દીઠાંતેં મારાંકામ; બંધીવાનકીધામેંદેવ, તેનીપાસેકરાવુંછુંસેવ. ૩ નંદનવનમાં પુષ્પ અપાર, ઇંદ્રગુંથીલાવેછેહાર; મારાંવસ્ત્રધુવેછે કૃશાનુ, ધરેદિપકનીત્યેભાનું. ૪ મારૂંપાણીભરેરરાઇશ, ચંદ્રછત્રધરેમુજશીશ; લખેદફતર સરસ્વતીનાર, વાયુ પુંજેવાળેમુજદ્વાર. ૫ પુરોહીતબ્રહ્માકહેવાય, નીત્યનારદતુમરવાય; મારા ઇષ્ટ દેવમહાદેવ, કરૂંત્રીકાળજેનીશેવ. ૬ તેવોરાવણહુંબળવંત આણુનર વાનરનો અંત; ત્યારેઅંગદકહેમતીપાપ, શીદમીથ્યાકરેછે અલાપ, ૭ એક કપીબાળ ન થયુંશાહન, જેણેઉજાડ્યુંઅશોકવન; જેણેરાક્ષસમાર્યાઅપાર, સાતપુત્રશું અક્ષે કુમાર. ૮ ગયોલંકાબાળીનેકુશળ, ત્યારેકયાંગયુંતુંતુજબળ;એવાઅનેકકપીછે બળીયા, રામદુતતેનજાયકળાયા. ૯ જેરામત્રીભુવનપતી, તનેમનુષ્યજાણે મંદ

મતો; જેમવહેકલોગંગાસમાન, તેનહોયકયારેઅજ્ઞાન. ૧૦ અઇરાવતનેબીજાં માતંગ; ઊંચીશ્રવાનેઅન્યતુરંગ; જેમઆગીયોનેવળીભાન, કેમદાદુરનેગરૂડસમાન. ૧૧ વાયુનંદનવાનરઅન્ય, પશુબીજાનેશંભુવાહન; જેમપારસ અને પાષાણ, કલ્પવૃક્ષબીજાંતરૂજાણ. ૧૨ જેમભુમીસર્પફણીપાળ, નાવેસમાન બકને મરાળ; એમરામનેમાનુષઆન, તનેમુરખજાણેસમાન. ૧૩ અલ્યાપામી તુશીવવરદાન, તેણેનરસ્તથયોકરેમાન; આદીમાયામત્રાંબંશંતા, લેશભોગ તમારો અભિતા. ૧૪ રણમંડળમાંકરશેકુંડ, તેમાંહોમશેરાક્ષસરૂંડ; પુર્ણાહુતીસમેકરીરીસ, શ્રીફળવતહોમસેદશશીશ. ૧૫ તું વનચરનેમારવાકીરાત, આવ્યા સુવેણુએજગતાત; એવું કહ્યું જયારે અંગદ જોદ્ધ, બોલ્યો રાવણકરીને ક્રોધ, ૧૬ અધ્યાપામરમરકટજાત, એરામેમાર્યોતુજતાત; આપ્યું સુગ્રીવનેએરાજ, દાસથઇકરેતેનુંકાજ. ૧૭ એવા રામનેસ્વામીગણીયો, હજુરહોતું પિતાનોરણીયો; તારિશાયેકર્યોવ્યભિચાર, તનેપુત્રનેછેધિકાર. ૧૮ તારાવેરીસુગ્રીવનેરામ; તેનોથઇરહ્યોછેતુગુલામ; માટેસેવામુકીરામચરણ, જો તું આવેમારે શરણ. ૧૯ તો સુગ્રીવનેમારૂંઆજ, તનેઆપુંકિષ્કીંધાનુંરાજ; અંગદકહેકરેમિથ્યાવકત, તારૂંપુરૂષારથ જાણુંછેજકત. ૨૦ સહસ્ત્રાર્જુનેબાંધીનેનાંખ્યો, બળિરાજાએકાળાગ્રહેનાંખ્યો; બળિરાયનીદાશીએકબાળી, નાંખ્યોકુંદુરદરત ઉછાળી. ૨૧ મુજપિતાએનાલ્યોકક્ષ, તેતું રાવણજોપરતક્ષ, ત્યારેકયાં ગયુંહુતું જળ, હવેમિથ્યાબકેછેવ્યંઢળ. ૨૨ મારાતાતનેદેવવખાણે, પામ્યાપરમગતિરામબાણે; કાળનાકાળઇશ્વરએવ, કરેશિવબ્રહ્માજેનીસેવ. ૨૩ હેઅખંડએકઅવિનાશ, એવું જાણીથયોહું દાસ; હવેતુજનેમારવારામ, થયાસત્વરપુરણકામ. ૨૪ જ્યારેકોપશે શ્રી જુગદીશ, રણમાં રડવડશેતુજશીશ; મુરખનેશીખ દઇએશાને, ડંડકીઆવિનાનમાને. ૨૫ હું કરૂં જો આજ્ઞાનથીરામ, બાકીમારૂંતનેઆ કામ; એવાં વચનઅંગદનાંવિરોધી, સુણીબોલ્યો દશમુખ ક્રોધી. ૨૬ અલ્યા મારવા ઇચ્છેછે મુજ, જોઇએ કેટલું ક બળછે તુજ દેખાડમાક્રમતારૂં, નહિતોહવડાંહું તનેમારૂં. ૨૭ થયોઉભોઅંગદ મહાકાય, સભામાંહેરોપ્યોએકપાય; પછે બોલો ફરીપણતેહ, સુણ રાવણ કહુંછું એહ ૨૮ ॥ દોહા ॥ અંગદકહેસુણદશવદન, ડગાવેજોમુજપાય; તોત્યોતુંસરવથા, હાર્યા શ્રીરઘુરાય. ૨૯ પછેયુધકરવું નહિ, જશે.રામ અવધપુરમાંહે; કપી સહુ નીજસ્થાનકજશે, પછેરહોજાનકીઆંહે. ૩૦ મેં પણકર્યું શ્રી રઘુપતિઆળે, જોઉપાડે મુજપાય; તોહું તારોશેવકથઇરહું, સત્યવચન કહું રાય. ૩૧ ॥ સોરઠ ॥ એવુંપણસુણીરાવણરાય, આજ્ઞાકરીસહુજોધને; તેવળગ્યાઅંગદપાય. પણ લેશમાત્રહાલેનહિ. ૩૨ ચઢયોઅસુરનેસ્વાસ, ચરણ અંગદનો નવખસ્યો; પછી બેઠાથ-

સનેનિરાશ, જેમમેરૂઅચળચળેનહિ. ૩૩ જેમજાનકી સ્વયંવર ઠાર, ચળ્યુ ન-ત્ર્યંબકશિવતણું; એમર ત્રગુસભામોઝાર, પદરોપી અંગદ રહયો. ૩૪ જેમકા-મીતણુ મોહમંત્ર, ચળેનત સતીનારનું; જ્ઞાનીચિતસ્વતંત્ર, ડગેનજોઇસંસાર-દુઃખ. ૩૫ જુવોરામકૃપાનોપ્રતાપ, નિરબળથાયબળી ચોત્રણું; સ્પરશતાં પદ-આપ, હરણુથયુંબળઅસુરનું, ૩૬ ॥ રાગ મારૂ ॥ એમ જોયા થાકયા સરવ, બળભાગ્યુ નેઉતર્યોગર્વ; ઉઠયોરાવણુતેણીવાર, અહ્યાએ કપીના શા ભાર ૩૭ આવ્યોચાલીજ્યારેદશાનન, ત્યારેવિચાર્યુંઅંગદેમન. ૩૮ પણુ કઠણુકર્યું છે મેં-આજ, કદાપીથાયવિપરીતકાજ; એરાવણુબળિયોપ્રકાશ, એપેકરશમાંહેતોજ્યો-કૈલાસ. ૩૯ માટેજુકિતકરૂંઉનકર્ષ, મુજચરણુકરેનહિસ્પર્શ: પદગ્રહેવાઆવ્યો દશાનન, કશીબોલ્યોવાળીનોતન. ૪૦ અલ્યા શીદ નમેમુજ ચરણુ, તેથીનહિ-ઉગરેતજ્યમરણુ; માટેરામચરણુજઇલાગ્ય, ઉતરેમૃત્યુઅભયવરમાગ્ય. ૪૧ એવું સુણીશ્રીઆેદશશીશ, લાજ્યોમનમાંચઢ્યોઘણીરીસ- કર્યોહોકારોતેણીવાર, આં-ખીઆેઉપીનેનિરધાર. ૪૨ અંગદનેમારવાબોલ્યોત્રાડી, શસ્ત્રવિજળી સરખું-કાઢી; ઉગ્યોવરજનારવાળીતન, સભામાંહે કોપ્યોબળવંત. ૪૩ રાવણુના હૃદય-મોઝાર, કર્યોઅંગદેપુંછનોપ્રહાર; ચરણુઅંગુઠેમુગટઉડાડયો, પદપ્રહારેઅસુરને તાડયો. ૪૪ જ્યાંસુવેલગિરિબેઠારામ, મુગટજઇપડયાતેણેઠામ; ત્યારેસર્વેવિચાર્યું-ુંમન. આપરાક્રમવાળીતન. ૪૫ ચઉદિકોશનો સભામંડપ, રચ્યો વિશ્વકરમા-કરીખપ; અંગદેસ્થંભઝાલ્યાહાથે, મંડપઉખેડીલીધામાંથે. ૪૬ કર્યાંમુરછીત-રાક્ષસસર્વ, ઉતાર્યોદશશીશનોગર્વ; ત્યાંથી કુદીનેમારીફાળ, આવ્યો સુવેલએ-તતકાળ. ૪૭ ॥ વલણુ ॥ તતકાળઅંગદઆવ્યોસુવેલ, સભામંડપલેઇશીશરે દુરથીદીઠોઆવતો, ત્યારેવિસ્મયપામ્યાજુગદીશરે ૪૮ ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસંમ-તવાલમીકી નાટક ધારયાં.યુધકાંડ શ્રી રામસમીપ્યં અંગદરામનો નામ નવમો અધ્યાય. ૯

અધ્યાય ૧૦

॥ રાગ ધનાશ્રી. ॥ અંગદ આવ્યો મંડપ લેઇ શીશજી, આશ્ચર્ય-પામ્યાતે જોઇ જુગદિશજીઃ આવીલાગ્યો પ્રભુને પાયજી, મંડપ મુકયો રામસ-ભાયજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ રામસભાનીઉપરમુકયો, મંડપતેણીવાર; સાષ્ટાંગ કરી-પછી રામચરણે, લાગ્યોવળીકુમાર. ૨ પછીઅંગદનેઉઠાડીને, ચાંપ્યો ઉરેરઘુ-નાથ; વારંવારવખાણુકરીને, મુસ્તકમુકયોહાથ. ૩ જેદશાશનના મુગટ, ઉડા-ડયાવાળીતન; તેવહેંચીઆપ્યારામેસહુને, સુણોશ્રોતાજન. ૪ વિભિષણુસુગ્રી-વહનુમંત, અંગદજાંબુવાન; નળનીળ શરભગવાક્ષસુક્ષેણુ. વિરમહા બળવાન. ૫ એમમણીજડીત્રતેમુગટઘાલ્યા, દશેજણુનેશીશ, સઉ સભા સુણુતાં ઓસીયા-

ખી, અંગદશું જુગદીશ. ૬ અરેભાઇકરશેરાજ વિભિષણ; જ્યારે લંકામાંહે;
પારે મંડપવિન સભાસરવે, સોભશેનહિત્યાંહે. ૭ તેમાટેજઇમુકીઆવ પાછો,
હતોતેમનોતેમ; વિરંચીકૃતબીજાથકી, નીપજેએવોકેમ. ૮ એવું સુણી મંડપ-
લેઇચાલ્યો, ત્યાંથીવાળીકુમાર; હતોતેમરોપીનેઆવ્યો, ક્ષણુ ન લાગી વાર. ૯
અંગદેકહ્યુપછીરામનેસઉ, રાવણનું વર્તમાન; મેશિખામણુ દીધીઘણીપણુ, ન-
માનેઅજ્ઞાન. ૧૦ પયસ્નાનકરાવિયેકાગનેપણ, રાજહંસનથાય; પાઇયે પન્ન-
ગનેપયશાકરના, મુખથકીવીષનજાય. ૧૧ હોઇમુરખનેપશુવળિ, દુરમુખીજેનાર
એડંડ્યાનમાનેનહિ, એનેમારનોઅધીકાર. ૧૨ તેમાટેસુણોમહારાજહવે, ની-
શ્ચેકરવું યુદ્ધ. પામશેનહિએમસીતાને, આદર્યાવીન વીરૂદ્ધ. ૧૩ એવાં વચન-
સુણીઅંગદતણાં, ત્યારેકોપ્યાશ્રીરઘુનાથ; તતપરથયાસંગ્રામકરવા, ધનુષ્યલીધું-
હાથ ૧૪ કોદંડનીપ્રત્યંચાચઢાવી, કર્યોછેટંકાર; બ્રહ્માંડસરવેખળભળ્યું, ગીરી-
સીંધુભુકંપર. ૧૫ સઉસૈન્યનેઆજ્ઞાકરી, કપીપતી સુગ્રીવજેહ; જય બોલાવિ-
રઘુવીરની, તત્પરથયાસહુતેહ. ૧૫ ભુભુકારવ્યાપ્યોહશ દેશા, સિંહનાદકરતા-
કીશ;ગિરીવૃક્ષગ્રહીને ઉછળ્યા, કપીપાડતામુખીચીશ. ૧૭કોટઉપરકપીચઢિયા,
કરે, કરેમહામુંબાણ; કાંગરાતોડીકોટના, મારતાપુરમાં જાણ. ૧૮ હળ મેખળ-
લંકામાંથયું, મચ્યિકરેહાહાકાર; તેખબરસાંભળીરાવણે, મોકલ્યું સૈન્ય અપાર.
૧૯ પછીઅસુરનવાનરતણું, યુદ્ધથવાલાગ્યું ત્યાંહે; ઉભેદળની પદરજે, અંધ-
કારથયું નભમાંહે. ૨૦ તેસમેરાવણગોપુરઊપર, ચઢયોજોવાયુદ્ધ; સંગ્રામદારૂ-
ણુથાયછેત્યાં, અસુરકીશવીરૂદ્ધ. ૨૧ અનેકરાક્ષસશસ્ત્રગ્રહીને, નીકળ્યા પુરબ-
હાર; વાનરનાંપૂતળાકરીને, બાંધ્યાંપગમોઝાર. ૨૨ તેસરવમાં સેનાપતિ, ધુમ-
રાક્ષસચઢિયોત્યાંહે; તેણેઅનેકવાનરમારીયા, રામનીસઇનામાંહે. ૨૩ તેસમેમો-
ટું વૃક્ષલેઇને, ધાયોમારૂતતન; ધુમરાક્ષસનોરથબંધકરી, સારથીપમાડયોપતન
૨૪ તેત્રિશુળગ્રહીનેધાનોતદા, હનુમંતઉપરજાણ; એક મુષ્ટી મારી મરૂતીએ,
હરયા તેનાપ્રાણ. ૨૫ જેમપકવપ્રહવટથાયતુરણ, એમપડીઓદેહ; તેખબરરા-
વણુનેથઇત્યારે, ખેદપામ્યોએહ ૨૬ પછીવજ્રદંષ્ટ્રીમોકલિયો, તેણેકરયું યુદ્ધ-
અપાર; ત્યારેવાળાસુતધાયોતદા, મારતોઅગણીતમાર. ૨૭ ગીરીવૃક્ષને પાષાણુ
લેઇને, પ્રહારકરતોજાણ; તેનીરવાણકરતોતદા, ત્યાંઅસુર મુકીબાણુ ૨૮ એક
વૃક્ષમોટુંકરવીયેલઇ, ઝાપટયુંનીરધાર; વજ્રદંષ્ટ્રીકરયોચુરણ, ગાજ્યો વાળી-
કુમાર, ૨૯ ત્યારપછીઆવ્યોઅસુર, અંકપરણુએવું નામ; મારૂતીએપદપ્રહાર-
કીધો, તેનેમારયોઠામ. ૩૦ ત્યારેઅસુરસેનાહારપામી, હવોનવસંગાર; તે જા-
ણીને દશમુખને, મનથયોશોકઅપાર. ૩૧ ॥ વલણ ॥ શોકથયોદશમુખનામન-

આં, ચીંતાકરતોઅપારરે; પછીપીતાકેરીઆજ્ઞામાગી, ચઢયોઈંદ્રજીતકુમારરે. ૩૩ ઈતિશ્રીરામચરિત્રે સંમતવાલમિકી નાટકધારાયાંયુધકાંડે વાનરાસુર સંગ્રામો નામદશમોઅધ્યાય. ૧૦

અધ્યાય ૧૧ ॥ રાગ મારૂ ॥ ચઢયોઈંદ્રજીતમહાજોધ, જેનોસમરત્રિલોકવિરોધ; વાજેવાજીંત્રનાનાપ્રકાર, બેઠોરથમાંહેસતી કુમાર. ૧ ચતુરંગી સેનાસાથ, ઘણુંશસ્ત્રગ્રહ્યાંછેહાથ; આવ્યોરણુમાંજ્યારેઈંદ્રજીત, નાઠાંવાનરપામીભીત ૨ ઈંદ્રજીતેકરયોસીંહનાદ, ચઢયોસુગ્રીવસુણતાંસાદ; કરમાં ગ્રહી વૃક્ષ પાષાણ, કુધાકપીકરતાખુંબાણ. ૩ ગાજીયેરામકહેતોકીશ, મારેમુષ્ટીઅસુરનેશીષ, ઈંદ્રજીતસામોસુગ્રીવ, વઢેબન્યોબળનાશિવ. ૪ જાંબુમાળીસામા હનુમંત; જંઘઅસુરને જાંબુવંત, સુક્ષેણુને વિદ્યુતમાળી, માહેદર સામો સુત વાલી. ૫ શુકશા- રણુને નળનીળ, અતી કાયર શુભ બળશીળ; એમ ભીરૂ ભડે છે અપાર એક એક ન પામે હાર, ૬ થયો દારૂણ સંગ્રામ, મોટા મહારથી મુકેમામ; એમકરતાંનિશાપડીત્યાંહે, અંધકારથયુંનભમાંહે. ૭ ત્યારેકોઈએનવ ઓળખાય, ત્યાંઅસુરકપીઅફળાય; પછેઈંદુઊગ્યોછેઆકાશ, ત્યારે થયું સર્વત્ર પ્રકાશ. ૮ યુધકરવામાંડ્યુંઈંદ્રજીત, કરેબાણુનીવૃષ્ટિઅમીત;જઈઆકાશમારગ માંહે, ઈંદ્રજીતઅદ્રશ્યરહયોત્યાંહે. ૯ ત્યાંથીમારેબાણુસંધન,જાણેવરસેછેપરજન વાગેઆવિકપીનેશીશ, કુદેઊછળેપાડેચીશ. ૧૦ ત્યારેબોલ્યાપુરૂષપુરાણ, જુવો આવેછેકયાંથીબાણ; જોયુંહનુમંતેનભમાંહે, મેઘનાદજડયોનહિત્યાંહે. ૧૧ પછે કોપ્યોતેઅસુરકુમાર, સુર્પાસ્ત્રમુકયુંતેણિવાર; કોટીસર્પથયાઉત્પન; તેણે બાંધ્યાં કપીનાંતન. ૧૨ પડીઅચેતસઈનમાત્ર, કયાંબંધનસહુવાંગાત્ર; વાગ્યારામલક્ષમણુનેબાણ, પડયાઅચેત થઈનિરવાણુ. ૧૩ પોતેકરવાપ્રભુમંત્રસત્ય, આવ્યા બંધનમાંરઘુપત્ય; પરાક્રમકરીએવુંઅમીત, ઊતરયોપૃથ્વીઉપરઈંદ્રજીત. ૧૪તેણે સુરછીતદીઠાસર્વ, ત્યારેવાધ્યોમનમાંગર્વ; મુખ્યઅસુરનાંમ્રતકશરીર, લેવરાવિને ચાલ્યોવિર. ૧૫ વાજેવાજીત્રબહુવિધિત્યાંહે, ઈંદ્રજીતઆવ્યોપુરમાંહે; કહયોરાવણુનેસમાચાર; ત્યારેમનમાંહરખ્યોઅપાર. ૧૬ ચાંપ્યોપુત્રનેરૂદયાસાથ, વખાણે ઘણુંલંકાનાથ; પછેત્રિજટાનેબોલાવી; આપીઆજ્ઞાકહ્યુંસમજાવી, ૧૭ બેસાડી પુષ્પવિમાનમાંહે, લેઈજાસીતાનેરણુજ્યાંહ;રામસહિતદેખાડસઈન્યાય, જેમુજને ભજેશીતાય. ૧૮ સુણીરાવણુકેરાંવચન, ત્રિજટા આવિ અશોકવન; જાનકીને વિમામબેસાડી, મુરછીતબતસીતાયદેખાડી, ૧૯ રામલક્ષમણુતસઈન્યાય, દીઠાં બંધનમાંપુન્યશ્લોક, જોઈનેપામ્યાંજાનકીશોક. ૨૦ ઘણુંરૂદનકરેવઈદેહી, દેખી બંધનમાંપ્રાણુસનેહી; ત્રિજટાત્યાઘણુંસમજાવે, શીતાનેમનધિરજનઆવે વિશ્રી-

શાણુકેરીરાણિઆવિશરમાતેસંકટજાણી; જાનકીનેકરચોત્રણોબોધ, જેથીજાયઅ-જ્ઞાનવિરોધ, ૨૨ બાઈકુશળછેપુરણુકામ, કરેમનુષનાટકજાણોરામ,જેના નામના સ્મરણુસંબંધ, છુટેજીવસંસારનાબંધ, ૨૩ તેપ્રભુનેબંધનએઆળ, કંપેજેની કડાક્ષકાળ; સચ્ચિદાનંદસુખસંદોહ, કરેલીલામનુષમનમોહ, ૨૪ હવડાં ઊઠશે જુગદાધાર, કરશેરાવણુકુળસંહાર; ગઈ શરમા એમસમજાવી, ત્રિજટા વાડીમાં શ્રીનેલાવિ. ૨૫ સીતાનેબેસાડયાંનીજઠાર, કહયોરાવણુનેસમાચાર; હવેરણમાં તેશું થાય, પામામુર્છાસયળસઇન્યાય, ૨૬ ॥ વલણ ॥ સઇન્યસકળશહિતબંધા યા, રામલક્ષમણુનાગપાશરે; માંહેકેટલાકપીસાવચેતછે,જેઅનિત્યરામના દાસરે ૨૭ ॥ ઈતિશ્રીરામચરિતરેસંભવવાલમીકીનાટકધારાયાંયુધકાંડેઇંદ્રજીતેન નાગ પાશે; રામસઇન્યાબંધનંનામએકાદશો અધ્યાય; ॥ ૧૧ ॥

અધ્યાય ૧૨ ॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ ત્યારેવિભિષણુબોલ્યોસુગ્રીવસાથજી, એક વાતકહુંતેસુણોકપીનાથજી; જોઅસુરનાખશેશસ્ત્રપાષાણુજી, તોવાગશેઅંગ પુરણુજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ પુરાણુપુરૂષબેરામલક્ષમણ, થયામુરછીતઆંહે; કોઅશુરકંક નાંખશેતો, વાગશેતનમાંહે, ૨ એવાંવચનશુણીવીભીષણુતણાં, હતાસુચેત કપી-વરજેહ, તેણેપુંછનોમંડપરચ્યો,રઘુવરઉપરતેહ. ૩ રાયશાદશરથનોપુન્યપરવત રવિવંશમંડનરામ; સરવેકપીવીંટાઇપુંઠળ, બેઠાતેણેઠામ. ૪ પછેખોળી કાઢયા વીભીષણે. હનુમંતનેતેણીવાર; સુક્ષેણુપાસેઆવીનેકરેપરસ્પરવીચાર. ૫ જે સ્વસુરછેસુગ્રીવનો, સુકશેનજેનુંનામ; હનુમંતવીભીષણુનુંતદા, બોલ્યો વચન અભિરામ. ૬ ધણિઅઉષધીછેદરોણુગીરીપર, લાવેકોઆવાર; તોરામ લક્ષમણુ હવડાં ઉઠે, સઇન્યશુંનીરધાર, ૭ વીભિષણુકહેભાઇઇંદ્રજીતે, બાંધિઆનાગપા માટેઅઉષધનુંકારણુનહીં, એસત્યવચનપ્રકાશ. ૮ સહુસેનમાંબંધનથકી; ઊગ-આપણુચાર; રામનેબંધનકર્યાપુંઠે, રહ્યાતેનીરધાર. ૯ સુગ્રીવકહેસહુસઇન્યશું હુંઅંગદ ર હીશુંઆંહે; રામલક્ષમણુનેલેઈતમોભાઇ, જાઓકીષ્કીંધામાંહે.૧૦ હુંતથાઅંગદબેજણા, કરીરાવણુકુળસંઘાર; પછેશીતાનેલેઇઆવીશ, એમ કહે અર્કકુમાર, ૧૧ એટલેથઇઆકાશવાણી, નકરશોચિંતાય; સેનશુંહવડાંઊઠશે સઉમીત્રનેરઘુરાય. ૧૨ તેશુણીસઉનેધીરજઆવી, વીંટીબેઠાપાસ; તવ રામેને ત્રઉઘાડયાં, જોતાહવાઅવિનાશ. ૧૩ નીજભકતવીંટીબેઠાપાસે, જોયુંતો નીજ સંગ; મરાળવેષ્ટીતમાનશર, એમશોભતાશ્રીરંગ, ૧૪ શુગ્રીવને કહે તમો તેડી, સઉનેજાઓકીષ્કીંધાય; અમોરાવણજીતીઆવશું, એમક્ષોલ્યારઘુરાય.૧૫ તેવાં વચનશુણીનેથયોગદગદ, સુગ્રીવતેણિવાર; મહારાજએકેણુથાયઅઘટીત, વ્યર્થ તેહવિચાર. ૧૬ રવાતજીરશામીજાયકયાં, જળતજેલહેરીકેમ; ઘટમ્રતીકાનેકનક

કાન્તિ, ભિનથાયનજેમ, ૧૭ એમતમોસ્વામીઅમારાપ્રભુ, અમે તમારા દાસ તનમનમાંગુજતાંલગી, અમોરહું તમારીપાસ. ૧૮ એવાં સ્નેહ વચન સુગ્રીવનાં, સુણીથયારામપ્રસન; પછીગરૂડકેરૂં સ્મરણકીધું, આવ્યોવીનતાતન, ૧૯ હરી વાહનનંજોઇવિસ્મયપામ્યાં, સર્પતેનાંવાર; મુક્તબંધનથયાંસઉના, વરત્યોજયજયકાર. ૨૦ પદ્મઅષ્ટાદશકપીસેન, ઉઠીછેતતકાલ; પુષ્પ વૃષ્ટિ કરીદેવે, પુજ્યા દશરથબાળ. ૨૧ સાવધાનથઇનેઉઠીઆ, પછેરામલક્ષ્મણવીર, એમમનુષનાટક કરેજે, બ્રહ્માંડપતિરઘુવિર. ૨૨ કોડ દશાયકસજકરી, રામેકરયોટંકારઃભુગોળસર વેખળમળ્યુંઆમ્યોરાવણભીતીઅપાર, ૨૩ ભુભુકારનાદકરીતદા, કુદીઆ સરવે કીશ લંકાગેરીચોદીશા, પુરપ્રવેશ્યાતેહીશ, ૨૪ પાડવામાંડયાભોવન કપીએ, કરેલોકપોકાર; તેજોઇરાવણખેદપામ્યો, ચીંતાકરતોઅપાર. ૨૫ રાવણેતવ આજ્ઞા કરીચઢયોપ્રહસ્તપ્રધાન; વીશખોણીસેનાલેઇને, ચાલીઓબળવાન. ૨૬ તે સમે વાયોઘોરવાયુથયાઅપશુકન; તેઆજ્ઞાનીઅભીમાનશું, નવલેખવે કાંઇમન ૨૭ પછી મંન્યોદળબે ગાંથયાં, તેશોભાનવકહેવાય; સંગ્રામ કેરીઝડીવાગી, પરસ્પર યુદ્ધથાય. ૨૮ વીભીષણકહેછેરામનેતમો, શુણો શ્રી ભગવાન; આરાવણ મુખ્ય મીત્રી, એછેમહાબળવાન. ૨૯ એણેવરૂણજીત્યોયુધકરી, બાંધીલાવ્યોલંકામાં હે; જેણે જીત્યો જમરાયને તે, આવ્યો યુદ્ધને આંહે. ૩૦ સમે આવી નમિઓ પ્રભુને; નીળ વાનર જેહ; મહારાજ મને આજ્ઞા કરો હું હણું હવાં એહ ૩૧ પછી રામ આજ્ઞા લેઇ ચાલીઓ, નીળ મહા બળવત; તેણે પ્રહસ્ત ઉપર નાંખિઓ, એક ગિરી પ્રૌઢ અનંત ૩૨. તે બાણ મારી કરિઓ ચુરણ પ્રહસ્તે તેની વાર; એમ સાત પરવત નાખિયા તેંનિવારયા નીરધાર. ૩૩ પ્રહસ્ત અગ્નિપુત્રનું યુધ જુવે શ્રી રઘુવીર; એટલે ધાયો નળ કપી તે, મહાબળિઓ રણધીર. ૩૩ તેણે તાડકેરા વૃક્ષ શતનો, કરયો કલ્લો હસ્ત; તે એકકાળ ઝાપટિઓ તવ, થઓચુરણ પ્રહસ્ત. ૩૫ રથ સહીત મારી ચુરણ કીધો, ગાજીઆ નળ નીળ; પછીઅન્યસેનાઅશુરનીતે, નીવારીબળશીળ. ૩૬ નળ નિળને રામે વખાણ્યા, થયો જયજયકાર; સમાચાર જાણ્યો રાવણે ત્યારે થયોખેદઅપાર. ૩૭ સુણ્યું મરણ મંત્રીતણું ત્યારે, કોપીયો દશશીશ; પછેયુધ થયોતતપર. ધરી મનમાં રીશ ૩૮ પછેયોધસહુસાબદકર્યા પુરમાંહેલાગી હાક; વાજીત્રવાજેઅતીઘણાં, સુણીપડેઓનેધાક. ૩૯ તે સમેરાવણપાસઆવી, સતી મંદોદરી નાર; મલ્યવંતપ્રધાનસાથે, અતિકાયકુમાર. ૪૦ શીશનમાવ્યું સ્વામીને, કરજોડીલાગીપાય; ત્યારેરાણીનેઘણું માનદઇને, બોલ્યો રાવણ રાય. ૪૧ ॥ વલણ ॥ રાયરાવણકહેરાણી, કેમઆવ્યાંશેકાજરે; ત્યારે કરજોડીમય તનયા

બોલો, એ કવાતસુણોમહારાજરે. ૪૨ ॥ ઇતીશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલ્મિકીના
ટકધારાયાં યુધકાંડેરાવણ પ્રતીમંદોદરજ્જાપ્રથંનંનામદ્વાદશોધ્યાય: ૧૨

અધ્યાય: ૧૩ ॥ ચોપાઇ ॥ મંદોદરીકહેસુણોહોરાજન, કંઇએકવાતવી
ચારોમન: શાનેકુસનોનાશકરો, વણમોતેશામાટેમરો. ૧ રામનીસાથેવેરજ કરી,
કહોકોણબેઠોછેઠરી; માટેહઠમુકાતમેરાય, રામકદાપીનથી જીતાય. ૨ હવેજુધ ક
રવાનવજશો, જયનહીંપામોહળવાથશો; તમરરામ શિરનોરીપુકામ, તેશુંપ્રી
તિકરોતમેસ્વામ. ૩ તે માટેકોપ્યાશિવરાય, પામશોમમંગ જયનહીંથાય; સ્વા
મીતમોજીત્યંતરેલોક, કામજીત્યાવિનસરવેફોક ૪ કામેવનેશ્વાકજેતકરયા, જોગી
મુનીતપશીછેતરયા; અનેકરાણીજાઆજેહ, રણમાંહે અવટાયોનેહ. ૫ મુકાવ્યા
મહાપુરૂષનામાન, કામએવોદુરજયભગવાન; એમજાણીતજોતિરમંદકાજ, હવે
ક્ષમારાખોમહારાજ. ૬ પતિવ્રતાશિતાઅશ્રીરામ, તેસોંપીરામનેકરો પ્રણામ;
જોરઘુપતીશરણજાઓનીરવાણ, તોકંથતમારૂંથાએકલ્યાણ. ૭ એશરણાંગત વ
ત્સલછેનાથ, તમારેમસ્તકમુકશેહાથ; અવગુણએકધરશેનહિંમન, અભેદાનદેશે
સ્વામીન. ૮ પછીનીરભેરાજનઅનુકરો, અખંડભોગમુક્તિનેવરો; પરનીંદાપ
રધનપરનાર, એહતજ્યોતેધનસંસાર. ૯ વિરોધહિંશાનેઅભીમાન, અહતજે
તવશોભેજ્ઞાન; દેહધરયાનોલાગજએહ, સત્યઆંચર મુઆચરેજેહ. ૧૦ હું જાણ
તીસર્વજ્ઞછોતમો, પણહવેસુરખજાણ્યાઅમો; તમારે કોણવાતનીકમી, આણીમા
દીકરહીપાએનમી. ૧૧ સુરતરૂકામધેનુસ્વાધીન, દેવથઇરહ્યા ચાકર દીન; પદ
મનીઅપારતમછાયાતળે, જેદેખીસ્વર્ગાદીકચળે. ૧૨ તોએશીતાને વાળ્યા હરી,
એઅંતકાળનીબુદ્ધિકરી; જ્યારેનિકરઆવેઅવશાન, ત્યારેજાય વિવેકને જ્ઞાન;
૧૩ જેગ્રહજકતનેપીડાકરે, તેતમઅંધીવાનથઇરહે; સઉવિશ્વનેદંડેયમરાજ, તે
તમથીબીતોફરેઆજ. ૧૪ પણઆવાકર્મથકીક્ષયથશે, કુટુંબરાજસર્વેજશે; માટે
કરોપ્રીતરઘુવરનીસાથ, થાયકુશળકહ્યુંમાનોનાથ. ૧૫ એશીતા કાળઅ નળની
ઝાળ, તેતમકુળદહનકરશેભુપાળ; તમોકહોછો હું જીતીશરામ, તેસુકો મિથ્યા
રનકામ. ૧૬ તમો સરવપુરૂષારથઇશ, પગુશાકસ્ત્ર જુનવર્યાદીપકશીશ; તેનેમા
ર્યોભ્રગુપતીકળાહરી, જેણેએકવીશવરનક્ષત્રીકરી. ૧૭એવાઠરથુધ પુરણકા
મ, પણતેનુંતેજહરીલીધુંરામ; તેરામનેકેમજીતશોનાથ, માનોવચનજોડી કહુંહા
થ. ૧૮ તમનેરાખ્યાબગલમોઝાર, જેવાળીઅગવંતઅપાર; તેકપીનેમારયોએ
કબાણ, એવારામછેપુરૂષપુરાણ. ૧૯ જેણેમચ્છરૂપધરીવાળ્યાં વેદ, શંખાશુર
નોકરીઓછેદ કુર્મથઇધરયોભુતળભાર, સાગરમથનકરીઓમેરાર ૨૦ ઉરવી
સ્થાપીશુકરથઇ, હીરણ્યાક્ષનેમાર્યોજઇ; હિરણ્યકશ્યપુહણીયોનરહરિ, પ્રહ્લાદભ

કતનીરક્ષાકરી. ૨૧ વામનથઇજાચ્યોબળીરાય, મઘપતીનીરહીરક્ષાય; ફરશુરામેનક્ષત્રીકરી, માતપીતાઆજ્ઞાઅનુસરી. ૨૨ દશરથઘેરરામઅવતાર, પ્રગટથયા હરવાભુભાર; એપુરણબ્રહ્મસ્વયંભગવાન, જેનેઆદિમધ્યનહિઅવસાન. ૨૩ જેનીકટાક્ષેસૃષ્ટિઉદયકરતામતિ ાળ; તેજરામછેએનીરવાણ.જેનેવશથરચરનામાણ. ૨૪ તેરામનેતમેકેમજીતશો, જેઅંતરયામીઘટઘટવસ્યો;જોસ્વામીકરો કોટીઉપાય, પણભક્તિવિના એવશનહીથાય ૨૫ એકભક્તિનેવશછેહરી જોયુંસર્વસિદ્ધાંતજ કરી; માટેખોળાપાથરીકહુંછુંનાથ, તમોરામનેજોડીહાથ. ૨૬ જનકનંદનીસોંપોઆજ, રામશરણજાઓમહારાજ; જેરઘુપતીચોરથઇફરે, તેશિવબ્રહ્માથીનહીઉગરે. ૨૭ માટેજોઇચ્છોકલ્યાણ, તોમાનોનાથ અમારી વાણ;એવાંવચનરાણિનાંસુણી, પછીહસી બોલ્યોલંકાનોધણિ ૨૮ દોહા રાવણકહેસુણસુંદરી, સતિશીરોમણનાર; તુંકહેછેતેસર્વેખરૂંપણએનોકહુંવિચાર. ૧ મેંવેરજબાંધ્યુંરામશું, થયુંજગત્તમાંજાણ; હવેજોહુંજઇમલું લાથાયજશનીહાણ. પુરૂષાર્થશુંમાહરૂં. લોકકરેનીંદાય; કહેછેરામનાભયથકી, બીનોરાવણરાય, ૩ હુંછુંઅસુરપુરૂષારથી, બળપ્રાક્રમમહિમાય; મીત્રીકરતાંરામશું, જશમારાસહુ જાય. ૪ હુંજાણુંછુંભગવાનએ, પુરણબ્રહ્મજગદીશ; પૃથ્વીનોભારઉતારવા.પ્રગટ થયા છેઇશ. ૫ વેરકરતાંશુંમેંકરયું, આરંભ્યું મોટુંકાજહવેમળતાંલામને આવેછેમુંનેલાજ. ૬ નથીમુંકાતુંમાનમેં, નમુંનહીગુણનાર; જ્યારેત્યારેજકનમાં,મરવું એકજવાર ૭ વળીયુદ્ધકરતાંએરામશું મરણથશેમુંજજાણ;તોમારીસતઆરતીથશે, નીલોકમાંનિરવાણ. ૮ જેણેઅવતરીઆજગતમાંનકરયોજશવિસ્તાર; તેપ્રાણીજીવતામુવાસેતરૂપસંસાર. ૯ થોડુંજીવીજશકરયોતેનરઅમરજાણકલ્પલગીજીવ્યાપણું,જશરહિતનીરવાણ. ૧૦ તોતેજનજીવતામુવાપુરૂષારથકવીનજે;માટેમરણમેંઆદરયું,જશનીસાટેદે. ૧૧ વળીમુજમનમાંઅભિલાખછે,નરવાનરનાશાભાર; મારેસહુકહેવણા, બળિયાજોદ્ધઅપાર. ૧૨ લક્ષપુત્રરાવાલક્ષતનકુંભકરણમુખવીર; કાળ કતીનેવશકરે, એવાછેરણધિક. ૧૩ માટેરામનેનહિનમું, નહિઆપુંસીતાય; નિશ્ચેકહુંછુંસુંદરી, જેથનારહોયતે થાય. ૧૪ રાવણ બોલ્યો બળકરી, મનઆણીઅભિમાન; રાણીએનિશ્ચેજાણીયું, નહિમાનેઅજ્ઞાન. ૧૫ જે ભિક્તિવ્યભિચારીતણી, દાંભિકનોવૈરાગ; પરદ્રોહીજ્ઞાનીજશો, કપટીનો અનુરાગ. ૧૬ બ્રષ્ટતણોઆચારજેમ, સુમતણુંજેમદાન; એવુંડહાપણજાણજો, રાવણનુંજેજ્ઞાન. ૧૭ એને માથેઆવીયું, મરણનજીકનિરવાણ; માટે એ માને નહિ, જ્યાંલગીઘટમાંપ્રાણ. ૧૮ પછેએમવિચારીમયસુતા, ગઇનીજમંદિરમાંહે હવેરાવણયુદ્ધકરવાચઢયો, તત્પરથઇનેત્યાંહે. ૧૯ ॥ વલણ ॥ તત્પરથઇનેચઢયો

રાવણ, જુધ કરવા તેણીવાર રે; કહે હાસ ગિરિધર શું વખાણું, તેની શોભાનો નહિ પાર રે. ૨૦ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરે સંમતવાલ્મિકીનાટક ધારાયાંયુધકાંડે રાવણ મંદોદરીસંવાદેત્રયોદશોઅધ્યાય. ૧૩

અધ્યાય ૧૪ ॥ છંદભુજંગીનીદેશી ॥ ચઢિઓરાયલંકાતણો જુધકરવા, જાણેકોપિઓવીશ્વનાપ્રાણહરવા; વાગીહાકપુરમાં અસુરસરવે મળિઆ, વાહનશેન્યસજીચઢયાજુધેબળિઆ. ૧ લક્ષપુત્રપોતાતણાકાળભાથી, સવાલક્ષઢયાતેના સંગશાથી; મંત્રીમહારથીસારથીસંગશુરા, જાણેજુધનાપેરપ્રપંચપુરા. ચતુરંગસેનાચઢીરાયસાથે; ધરિઆંશુરવીરવિજયપત્રમાથે, ફ્રેશીંધુ જેવોપ્રલેકાળ કેરો, એવુંદળદેખાએવટાટોપઘેરો. ૩ સકળસેનમધેકનકમેરૂજેવો દિસેરત્નમય રાયનોરથતેવો; રચ્યોછે સ્વહસ્તે વીરંચીસુવાને, નથીજોડત્રીલોકમાં એસમાને. રવીશહસ્ત્રનુંતેજરથમાંહેચળકે, કનકકળશ મણીમયધ્વજા દંડ ઝળકે; બેઠોરાય રથમાંસજીશસ્ત્રભાલા, પેહેરીઆંકવચઅંગેઅભેટોપહાથ ૫ શિરપરછત્રહશ તે સુરજપત્રનેવાં, ચમરવિંજણાવીજળીજોતિજેવાં; રથ મકર્ણઘોડાજોડયારથરાજે, જેને જોઇ ઊંચી શ્રવા અશ્વ લાજે. ૬ ગાજે ધુંવરીત્રણગણુંરંટરંટા. ખાડાખડ ખડેવાંકટાવીરકંટા; હય હણહણે પાણી પંથા નચંતા, ચાલે જળ અનળ માંઆકાશેમચંતા. ૭ ચાલેધુમતાગજચીકારકરતા, શોચે સેરી આ મદ માતંગ ઝરતા; અંબાડીતપેતેજરવીમંબિજાણે, થાએઘંટનો ગોરસેવાય ડોળે. ૭ ગાજે દુંદભીગડગડેછેત્રંબાલુ. ગોમુખભેરીરણતુરવાજેરસાળુ;પરવતપ્રાયચાલેજાતુધાન શુરા, સીંહનાદકરતાજુધેવીર પુરા.૯ છુટેનાવજંજાલનેબાણભાલા, ફરેચક્રમુદગતત્રિશુલતેજજવાળાં; ગદાસાંગફરશાં તુમર ખડગહાથે, ચાલે ગાજતા જોધના જુથસાથે.૧૦ પદપ્રહારભારેધરાધિરકંપે,ડગ્યોઅહિકમઠકોવદિગજુમીચંપે; એવા સેનસુંતેરાવણચઢિઓ, દેખીદેવનેત્રાસમનમાંહેપડિઓ.૧૧ આવ્યોરીસેદશશીષ રણમાંહજ્યારે, નાઠાવાનરત્રાસપામીનેત્યારે; ત્યારેવીભીષણનેરઘુપતીપુછે,મારૂ સેન્યનાઠુંકહોકેમશું છે. ૧૨ સુણીવાણીરઘુનાથનીશીષડોલ્યો, જોડીહાથનેરાવણાનુજબોલ્યો; મહારાયજુ ચઢયોલંકાસ્વામી, વાધ્યોગર્વબોહોળોપરીવાર પામી. ૧૩ સાથેપુત્રપાત્રજમાત્ર ઘણેરા, મીત્રીમહારથીછે માનીરાયકેરા: બળીઆ છે જાતુધાનકોટાનકોટી, જેનીરણ વિષેજુધમાં ખ્યાતમોટી. ૧૪ ઘણો સાજસજી રાવણરાયચઢિઓ,ઝળકેમધ્યમારથમણિરત્નજડીઓ; દીઠોસુગ્રીવેએવૈભવશત્રકેરો, રીસેરાતોમનકરોવચ્યાપોચણેરો. ૧૫ રઘુનાથનેપાયતેશિશનામી, ચઢયોજુધ કરવાકપીનાથસ્વામી; વાધ્યોનાદભુભુકારકપીહાકમારે, થયોકંપઅડોળ ભુગોળત્યારે. ૧૬ ॥ વલણ ॥ ભુગોળસરવેખળભળ્યું, ચઢયો જુધેકપીનોનાથરે; નળનિલઆદેજુથપતી, તેચઢયાસુગ્રીવનીસાથરે. ૧૭ ॥ ઇતીશ્રી રામચરિત્રેસંમ

તવાનમીકીનાટક:ધારાયાં યુધકાંડે રાવણ સુગ્રીવસંગ્રામાર ભણું નામ ચતુર્દશે
અધ્યાય, ૧૪ ॥

અધ્યાય ૧૫.

॥ રાગમારૂ ॥ રાવણસામાચઢયોસુગ્રીવ, સાથેજુથપતી બળનાશીવ; એ
મોટોગિરીગ્રહીહાથ, નાખ્યોદશમુખપરકપીનાથ. ૧ રાવણે તવમુકયું બાણ, ક
ર્યો પરવતપીષ્ટપ્રમાણ; પછીસુગ્રીવનાહ્રદયમાંહે, દશબાણજ મારયાંત્યાંહે. ૨ ઉ
છળ્યોસુગ્રીવતેણીવાર, નાખ્યોબીજોગિરીનીરધાર; કર્યો તેવળીચુરણજાણ. વેં
ધ્યોસુગ્રીવનેશતબાણ. ૩ ગયોમુરછીતકપીપતીત્યાંહે,રૂધીરધારાચાલીતનમાંહે
તેસમઉછળ્યાવિકરાળ, અષ્ટાદશક્ષોહણીકપીકાળ. ૪ મારેવૃક્ષગીરીપાષાણ, થાય
વૃષ્ટીકરેચુંબાણ; રાવણગણતોનથીલગાર, જેમ ગીરીપરમેઘનીરધાર. ૫ દશા
નનેમુકયૂંબહુબાણ, કર્યું સરવેનિવારણજાણ; જેમવાદીકુતર્ક અનેક, નીવારણ
કરેપંડીતએક. ૬ પછીમુકયાંનારાચઅમીત, કર્યાસઉકપીજરજરીભુત; લેઈરા
મનીઆજ્ઞાત્યારે, ધાયાસાતકપીતેણીવાર. ૭ મયંદશરભગવયગંધમાદન, ગવા
ક્ષકુમુદદ્વિવિદ બળવાન; સાતે ગ્રહી પાશાણ, રાવણે ઉદડ્યા મુકી બાણ. ૮ કર
માંથીતેગીરીનેનીવાર્યા, સાતેનેશરશતશતમાર્યા; પડ્યા વ્યાકુળથઈ નીરવાણ,
થયુંસેનમાહેભંગાણ. ૯ જોઈરાવણનુંપ્રાક્રમ, કોપ્યાલક્ષ્મણજેજતીધર્મ; રામ
આજ્ઞામાગીતેણીવાર, રણચઢ્યાસુમીત્રાકુમાર. ૧૦ આવીસનમુખકરીઓ હા
કાર, કીધોધનુષતણોટંકાર; બોલ્યાલક્ષ્મણકરીનેરીષ, અલ્યામુરખ તસ્કર દશ
શીષ ૧૧ આપશીતાનેહોમતીમંદ, શીદકુળનોકરાવેનીકંદ; નહીંતો મારીશઠા
મ, મોકલીશકૃતાતનેધામ. ૧૨ બોલ્યારાવણરીશેખુંખારી, અલ્યા તપશીબોલ
વિચારીઃ હુંજીવતાજાનકીસ્વપ્ન, તમોનથીદેખતાદ્રષ્ટ. ૧૩ એવુંસાભળીપવન કુ
માર. ધાયોગીરીલઈકરમોઝાર; કરોધેમાર્યોરાવણશીરતેમ, પડેવીજઓચીંતીજે
મ. ૧૪ ઝાલ્યોઆવતોવીશભુજાય, ચોળીનાંખ્યોકરીઓપીષ્ટપાય; રીસેમારૂતી
તરડગડગીઓ, રાવણનારથઉપરચઢીઓ. ૧૫ રાવણેકર્યો પદનોપ્રહાર, પાડી
નાખીઓપૃથ્વીમોઝાર; ત્યારેલેઈગીરીકરમાંવિશાળ, ધાયોનળકપી તેણે કાળ.
૧૬ નાખીઓરાવણઉપરજેવે, કરીઓચુરણમુકીશરતેવે; મારીઆંનળનેહ્રદે પં
ચબાણ, ત્યારેકોપીઓકપીનીરવાણ. ૧૭ તવજપીઓબ્રહ્મદત્તમંત્ર, કોટીકોટી
થયાનળતંત્ર; લાગ્યારાવણશુંજુધકરવા, બાણેપ્રટયાગાણજહરવા. ૧૮ જોઈનળ
કપીનુમહાવિર્ય, ઉભેસૈન્યકરેઆશ્ચર્ય; જીયાંજુવેત્યાંનળછેઅપાર, મારેરાવણને
બહુમાર. ૧૯ કરીઓઅનેકરાક્ષસનોનાશ, જેમવનનેબાળેહુતાશ; એકમઉરત
એવુરહ્યું; દશશીષેનાળએસહ્યું. ૨૦ મુકયુંબ્રહ્માસ્ત્રકરીનેકોપ, નળથયાતીઆરે
સરવેઅલોપ: પછીરહ્યોએકનળમાંય, જેમરવીઉદેતારાવીલાય. ૨૧ પંછીદેહ

રાવણનેસાદ, કરીઓરામાનુજેસીંહનાદ; ચઢયોકરોવલક્ષમણુંનરૂપ ૨, કરીઓ ધનુશતણોટંકાર. ૨૨ તારેરાવણબોલીઓવાણી, અલ્યાશું દેખાડેચાપતાણી; તું મનુષ્યનોપુત્રપ્રમાણે, રણમાંજુધકરિશું જાણે. ૨૩ તેકરયું છેશું પુરૂપારથ, અલ્યા કહેમુજનેતેઅરથ; એવું સાભળીલક્ષમણવિર, ઘણાંબાણમુકયારણધીર, ૨૪ જઇચોંટયાંરાવણનેઅંગ, ઘણુરૂધીરચાલ્યુતેસંગ; બ્રહ્મશકતીકાઢી દશશીશ, મંત્ર સુકતકરીતેહીસ. ૨૫ લક્ષમણઉપરમુકીઅમોઘ, જેમપ્રલયવીજનાઓઘ; દીઠી આવતીલક્ષમણવીર, મુકયુબ્રહ્માસ્ત્રધરીનેધીર. ૨૬ ચાલ્યું ધુંધવતુંતેપ્રચંડ, કયા શક્તિનેખંડ; અગ્રભાગઉછળિઓતાંહે, વાગ્યોલક્ષમણનાહ્રદેમાંહે ૨૭ પડયા લક્ષમણમુંરછાસહિત, થયાશ્વાસોશ્વાસરહિત; પીડાપામ્યાસુમીત્રાઅપાર, થયો સેનમાંહાહાકાર. ૨૮ ॥ વલણ ॥ હાહાકારથયો સેનમાં જ્યારે, પડયા લક્ષમણવિરરે; તેસમેકરમાંગદાલેઇધાયો, મારૂતસુતરણધીરરે. ૨૯ ॥ ઇતિશ્રીરામચરીત્રસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંજુધકાંડેબ્રહ્મશક્તયારાવણેનલક્ષમનમુરછાકરનં નામપંચદશો અધ્યાય ૧૫ ॥

અધ્યાય ॥ ૧૬ ॥ રાગ સામેરી ॥ હનુમંતધાયોતેસમે, કરગદાગ્રહીનીરવાણ; પ્રલયસમેજેમરૂદ્રકોપે, લેવાજગતનાપ્રાણ. ૧ તેગદામારીભંગ કીધો, રાવણનો રથજેહ; છેતરૂ ગીરી પાષાણની, વૃષ્ટિકરીજેમમેહ, ૨ ત્યારેઅગબેઠોબીજેરથ, કરગ્રહ્યાંદશકોદંડ; બહુબાણમુકીરાવણે, તરૂગીરીકર્યાશતખંડ. ૩ એક બાણ માર્યુંમર્મમાં, મુર્છાથઇહનુમંત; વાળીસુતવનવાગોગદા, મુષ્ટીકરીબળવંત. ૪ તે રાવણનારૂદેમાંહેમારી, અંગદેકરીરીસ; પછેચુંટી નાંખિઉ કરવડે, તે સારથીનું શીશ. ૫ સાવચેતથઇએકસાંગમારી, રાવણેતેણીવાર; તેઅંગદનાઅંગમાંવાગી, પડયોપૃથ્વીમોઝાર. ૬ ત્યારેમારૂતસુતલક્ષમણતણી, ત્યાંવાળીછેમુરછાય; તેયુધ્ધ કરવાઉઠિયા, ત્યારેબોલ્યાશ્રીરઘુરાય. ૭ અરેભઇ શ્રમીત થયા તમોહવે, ઉભા રહો ક્ષણવીર; એમ કહિને મારૂતી સ્કંધ, ચઢયા શામશરીર ૮ ટંકાર કરીયો ધનુષનો, ત્યારે કડકડિઉં બ્રહ્માંડ, પછે રાવણ સનમુખ જુધ્ધ કરવા, આવ્યા બ્રહ્મઅખંડ. ૯ મહાક્રોધકરીશરમુકીયા, કર્યો સૈન્યાનો સંહાર; ચાલી શરીતશ્રોણીતનીતેમાં, તણાયાગજનોઆચાર. ૧૦ છેદાયકોનાકરચરણઉડતાંશીશ, એમરાક્ષસનોસંહારકરીયો, કોપાયાજગદીશ. ૧૧ એમબાણમુકયાંરઘુપતી જે સંહારકસરવત્ર, દશબાણથીરાવણતણાં, ઉડાડીયાં દશછત્ર ૧૨ ધ્વજચામર છેદિયાં, દશધનુષકાપ્યાંધીર; દશમુગટપૃથ્વીપાડીયા, પછેબોલ્યાશ્રીરઘુવીર. ૧૩ અરેદુરીજનજીવતોતુને, મુકું છું હું આજ; સર્વેભોગભોગવ્ય ઘેરજઇને, કરી લેસઉકાજ. ૧૪આવોનેવળીપુત્રનેતું, પુછજઇનત્યાંહે; પછેમુજસાથે યુધકરવા

આવજેતુંઆંહે. ૧૫ હવેજીંવ્યાનિઆશાનરાખીશ, સત્યકહુંનિરવાણ; એવા
વચનસુણીરાવણુનામનમાં, ક્ષોભપામ્યોજાણ. ૧૬મનએમજાણ્યુમારશે, હમં-
ણાંમુનેએરામ; એમવિચારીનેરાવણુનાઠો, મુકીનેસગ્રામ. ૧૭જેમદેશત્યાગદરિ-
દ્રપીડયો, કરેજનનિરધાર; એમરાવણુનાઠોરણથકી, આવ્યોનગરમોઝાર. ૧૮
પછેશોકાતુરથઇસભા,બેઠોજઇદશશીશ; દવેબળ્યોજેવોતરૂ,રાહુગ્રસ્યોરજનીશ.
૧૯એરીતતેજક્ષીણથઇને, બેઠોસીંહાસનછત્રચમરવસ્ત્રભુષણ, નથીગમતુમન.
૨૦ ભયેકરીરઘુવીરનેસરવત્રદેખેરામ; ઊદાશથઇનેચિંતાકરતો, રાવણતેઠામ.
૨૧ પછેસહોદરમીત્રીપોતાનો, તેનેતેડયોપાસ; હેમીત્રહવેશુંકરૂંમુનેરામનોબહુ
ત્રાસ. ૨૨આજપરાજયયુધમાંપામ્યો, થયુંઘણુંઅપમાન; એવાંવચનસુણીરાવ-
ણુતણાં, પછેબોલીઓપરધન. ૨૩જોકુંભકરણતમવીરને, હવેઊઠાડોમહારાજ;
તેયુધકરવાજાયત્યારે, થાયસરવેકાજ. ૨૪ રામલક્ષમણ સહિતવાનર, સૈન્યએ
ગળીજાય; એવાંવચનસુણીઆપીદશાનન, મીત્રીનેઆજ્ઞાય. ૨૫ ત્યારેમહોદર
વિરૂપાક્ષબેજણ, ચાલિયાતેણીવાર; દશલક્ષરાક્ષસસંગલેઇ, આવ્યાકુંભકરણ
નેદ્વાર. ૨૬ ચારસહસ્ત્રપખાલમધની, હસ્તીઉપરતેહ; આપારપશુઅનનાપર્વત
ભક્ષકરવાજેહ. ૨૭ જગાડવામાંડયોપછે, કુંભકરણનેતેદીશ; વજાડવાલાગ્યાં
ઘણાં વાજીંત્રએનેશીશ. ૨૮ કુંભકરણમાંહે, કરેભેરીનાદ; ઘણોઘોરતેવાજીત્ર-
નો, સંભળાયસ્વર્ગેસાદ.૨૯ હસ્તીનિહાયોરદયઉપર, ચલાવેછેતહ; કુંભકરણ
નથીજાગતો, છેમહાનિદ્રીતજેહ. ૩૦ અનેકતરૂનાકમાંઘાલે, સર્પનોનહિપાર;
તેશ્વાસકેરાસપાટામાં, ઉડીપડેપુરબહાર. ૩૧ તેકુંભકરણનેજગાડવા, એમ
કરયાઉપાય; લેશમાત્રનેનવલેખવે, સઉનેથઇચિંતાય. ૩૨ કરનમાંબેસાડી
તદા, પદ્મીસ્ત્રીઓકિન્નીજેહ; તેસુસ્વરેથોસુંદરી, માંહેગાનકરતી એહ. ૩૩
તેગાનઅંતરઉતરિયું, ઘટશ્રોત્રજાગ્યોભુર; આળસ મોડીબેઠોથયો, લોચનઉઘ
ડ્યાંક્રૂર. ૩૪ ક્રૂરલોચનરાતાંછે, જાણેઉઘડીઅગ્નિખાણ; એમકુંભકરણજાગીને
બોલ્યો, પરધનપતેત્રાણ. ૩૫ ॥ વચનપ્રધાનપ્રતેવાણીબોલ્યો, કુંભકરણતેની
વારરે; કહો કેમ જગાડયો મને આ વેળા, શી ભીડ પડી નીરધારરે. ૩૬ ॥
ઇતિ શ્રી રામચરિત્ર સંત વાલમીકિ નાટક ધારાયાં યુધકાંડેકુંભ કરણ પ્ર-
બોધનંનામષોડષો અધ્યાય. ૧૬ ॥

અધ્યાય, ॥ ૧૭ ॥ રાગ સારંગ ॥ કુંભકરણજાગીનેબેઠો, કરીઊં મદીરા
પાન; અનેકપસુઅન્નમાંસતણોતે, અહારકરિઓબળવાન. ૧ ત્રપ્તથયોછેલોચન
લુછી; પુછીપ્રધાનનેવાત; કહોમુજનેજગાડયોશામાટે, શીભીડપડી મુજ ભ્રાત,
૨ તારેજેથયુંતેવૃતાંતકહ્યું, મીત્રિએતેનીવાર; તેસુણીનેઘટશ્રોતજ ઉઠયો, આ-

ચોસભામોઝાર. ૩ જ્યારે ઊભો થયો ત્યારેગગનલગી, મોઢુંરૂપદીસેવિકરાળ; જેમકાજળનોગીરીઊંચોદીસે, કેપ્રગટથયોજાણેકાળ. ૪ત્યારેવિભીષણેરામનેદેખાડયો, જુવોપેલોઊઠયોજાણેકાળ.૪ત્યારેવીભીષણેરામનેદેખાડયો. જુવોપેલોઊઠયો કુભકરન; તેજોઇનેસઉઆશ્ચયકર; જાણેપરવતકાજળવરણ.૫ તારેવિભીષનકહે એનોજન્મથયો, ત્યારેવરત્યોહાહાકાર; ત્રીરાશહસ્ત્રસ્ત્રીનેતેસમે, ગળીગયોનીરધાર. ૬ વળીએકસમેસુરપતનીસાથે, યુધ કરતો એહ; ત્યારે અઇરાવતનુ પુછ ઝાલીને, પ્રથ્વીપછાડયો તેહ. ૭ તેતણાદંતકાઢીને મારયો, ઇંદ્રને તેનીવાર; ઇદ્રરે ઘણાવજપ્રહારકર્યાપણ. અંગેનવાગ્યાલગાર. ૮ એવોકુભકરણછેબળિયો, વિભિષણેકહીએમવાણ; તેણેસમેમારૂતસુતકુધો, આવ્યોલ્કાંમાંજાણ.૯ સભાભણી કુંભકરણજહતો, ગુમતોજેમગજરાજ; ત્યારે અંજનીપુત્રે પાક્રમકીધુંતેબીજેન થાયકાજ.૧૦ ઓચીંતાઆવિમાથજમારી, કુંભકરણનેતંન;કટીવગીઉછળીઓ પોતે, પછેવિચારયુંમન. ૧૧ જોપૃથવિઊપરઆડોનાંખુંતો, ચંપાય લંકા ગામ; પછેઊભોમુકીનેકુંભકરણને આવ્યાપોતાનેઠામ. ૧૨ વટશ્રોત્રમદમાંમગ્નછે માટે, નવજાણીઉકંઇત્યાંહે, પછેસભામાંહે ચાલીનેઆવ્યો, રાવણ બેઠો જ્યાંહે. ૧૩ ત્યારે રાવણેમાનદઇબેસાડયો, કનકતણેઆસન; કુંભકરણબોલ્યોમેઘ ગર્જવત, રાવણસાથવચન. ૧૪ અરેભાઇ મુંનેકેમજગાડયો; શું સંકટઆવ્યું આજ; ભીડ સકળહું ભાગુતારી, કહેમુજનેતેકાજ.૧૫ ત્યારેરાવણેસહુવૃત્તાંતકહ્યું,હરીલાવ્યો શીતાજેહ; રામલક્ષમણનીકપીસઇન્યાલેઇ, આવ્યાજુદ્ધકરવાનેતેહ. ૧૬ હુંજુધ માંહેપરાજયપામ્યો, થયુંમારૂંઅપમાન; તેમાટેમેંતુજનેજગાડયો; ભીડપડીબળવાન. ૧૭ ત્યારેકરકપાળેદેઇનેબોલીઓ, કુભકરણકહેસુણભ્રાત; ભાઇસરવેપેલ્લ ખોટારચીહવે, મુજનેશીકહેછેવાત. ૧૮ પણબુધીકરમાનુંસારીણીવર્તે, લોકકહે તેસત્ય; જ્યારેવિનાશથવાનોત્યારે, ઊપજેવિપરીતમત્ય. ૧૯ તુંજાનકીશુંકરવા લાવ્યો, ક્ષયથાશેકુળસર્વ; હવેરામનીસાથે વેરજ બાંધ્યું, ભુલ્યો કરીને ગર્વ. એ નારાયણઅવતરીયાનિશ્ચે, વાનરસરવેદેવ; અનેનારદજીએ કહ્યુંતુ પુરવે, જાણુ છુંહુંએવ. ૨૧ પણભાવિહોનારૂતેનવચુકે, ડહાપનસરવેજાય; તેકાઢીમુકયોવિભીષણને, ત્યારેપેઠીપુરમાંઅવદશાય, ૨૨ ચંદ્રવિનારજનીજેવી, દીપકવિના જેવું ધામ; વિભીષણવીનાતુંએવુંજાણજે, ઊજડલંકા ગામ. ૨૩ પરનારી પાવકની જ્વાળા, જેવીવીષનીવેલ્લી મોક્ષમારગનોરોધ્રકરીનાંખે, નરકકુંડમાં ઠેલી. ૨૪ અલ્યા નવ જીતાઈ જાનકીને, તો કેમ જીતાશે રામ, જો સ્વાધીન સીતા નવથઇત્યારે, લાવ્યાનું શું કામ. ૨૫ ત્યારેરાવણકહેએકોટીઉપાએજાનકીવશ નવથાએ; એકરામવિનાબીજાઅવરપુરૂષપરદ્રષ્ટીએનીનવજાએ. ૨૬ ત્યારેકુંભ-

કરણકહેકપટ:કરીનધરતું રામનુંરૂપ; સીતાભજશેતારેતને, થઇજાતેવાચનું રૂપ
૨૭ તારેરાવણકહેરામરૂપધરૂપણ, ગુણનેનઆવેત્રણ; એકવચનઆણુ, વળી
એકપત્નીવ્રતપાવન. ૨૮ એત્રણેગુણમુજમાંહેનથી, માટેઓળખેજાનકીઆપ;
તોતતક્ષણબાળાંભરમકરે, દેસીતામુજનેશાપ. ૨૯ માટેરામલક્ષમનપરાજય
કર્યાવિન, સિદ્ધીનથીશુણવીર; તેવાંવચનસુણીનેવળતો, કુંભકરનરણધીર ૩૦
રામરાવણ બન્નેનેનમિઓ, કહેતોગયોએમવાણ હવેમારીવાટનજોશોવિરા જુધમાં
જશેમુજપ્રાણ. ૩૧ પછીઅપારસેનાલેઇનેઆવ્યો, રણમાંહે કુંભકર્ણ; તેજોઇ
વાનરસર્વનાઠા, આવ્યારઘુપતિશરણ. ૩૨ ત્યારેઉભાથયાઅષ્ટજુથપતિતે, નમ્યા
રામનેપાય; કુંભકરણશું યુધકરવાને, ચાલ્યાલેઇઆગ્નાય. ૩૩ ॥ વલણ ॥ આગ્ના
લીધીરામનિ, પછીઅષ્ટજુથપતિજાયરે; શોતાજનસહુકુંભકરણની કથાયરે ૩૪
॥ ઇતિશ્રીરામચરીતેસંમત વાલમિકીનાટક ધારાયાં યુધકાંડેકુંભકર્ણસ્યયુદ્ધાર્થે
રણાગમનોનામસપ્તદસોધ્યાય. ૧૭ ॥

અધ્યાય૧૮. ॥ રાગમારૂ ॥ આવ્યોકુંભકરણકાળભાથી, જાણેધુમતોમકનો
હાથી; તેનેજોઇજુથપતિઆઠ, ચઢયાંસેનતણોસજ્જઠાઠ ૧ કુંભકરણેકર્યો સીંહના-
દ, કંપ્યાદપિવનસુણતાંસાદ; શીરીતરૂવરનેપાષણ, મારે કપીવરકરતાંપ્રમાણ.
૨ નથીવાગતુતેનેઅંગ, જાણેપરવતકેરૂશ્રંગ; કહેછેઆયુધતેશેલેખે, એમકપી
કપીનેઉવેખે. કરમાંએકમહાગળઝાલી, રામનામભાખીઅવ્યોચાલી; તેમમેવાનરે
એકકાળ, કરીપાષાણવષ્ટીવીશાળ. ૪ પડે પુષ્પ ક્રુરમનિ પ્રસ્ટ એમતે નથી
ગણતોનષ્ટ; જેવોગારીઉપરપરજન, એમલેખવતોમન. ૫ કુંભકરણ કરેપદપ્ર
હાર, થાયવાનરનોસંહાર; ઝાલીમશળેમશકવતદીલે, ચારેપાસેકપીને પીલે. ૬
તેજોઇનેકુદયોહનુમંત મોટો પરવત લેઇ બળવંત નાંખ્યો અસુરની ઉપર જેવે
ઝાલ્યો આવતો ગીરીનેતેવે. ૭ તેનેચુરણકર્યો એક હસ્તે, પછી ત્રીસુળ ગ્રહ્યું
મદમરતે, તે ત્રીસુળે ભરાવ્યા હનુમંત, પછાડયા પ્રથ્વી બળવંત. ૮ આવી
મુરછાપડયા બળશીલ, ત્યારે ધાયો નળ નેનિલ; તેને એકેકીમુષ્ટીમારી, થયામુ
છીતગાજ્યોમુરારી. ૯ધાયાઆચારકપીબળવાન, શરભગવાક્ષગંધમાદન; ચોથો વૃષભ
ગયો તેનીવાર, કુંભકરણે તેઝાલ્યો ચાર. ૧૦ બેને આકાશમાંહે ઉછાળ્યા, બેને
પ્રથ્વી ઉપર પછાડયા ગાજ્યોકુંભકરણતેપ્રચંડ, ત્યારેખળભળ્યું સકળ બ્રહ્માંડ
૧૧ ઝાલ્યાંઅનેકવાનરજેહ, મેલીમુખમાંગળીગયોતેહ; કંઇકપી જઠરામાં બળી
આ, કેટલા કરણમાંથઇને નિકળીઆં. ૧૨ કંઇ નીકળ્યા નાશીકામાંથી, સરવે
વાનર નાઠા ત્યાંથી; ઘટશોત્રની વાગી હાક તેણે પ્રથ્વી ચઢાવી ચાક. ૧૩
તે સમે જોઇ સેન ભંગાણ, ચઢયો સુગ્રીવ બળીઓ જાણ; કુંભક

શુનેમનશીશોર, તર્ગેજુધકર્યુંમહાઘોર. ૧૪ ઘટશ્રોત્રેગ્રહ્યોસુગ્રીવ, ઘાલ્યાકાખ
માંહે બળસીંવ; પછી મોહ્યો આનંદભેર, આજવાળ્યું મેં વીરનું વેર. ૧૬ કર્યું
વાળિએરાવણનેજેવું, આજમેંપણકીધું તેવું; અકળાયોશુગ્રીવ પછી ત્યાંહે, ધણી
ક્રુરગંધી તે માંહે. ૧૬ કોચીશાખસુગ્રીવેતેવ ર, બેકોનિકળીસ્કન્ધમોઝાર; કુંભ-
કરણનાનાકનેકાન, દંનકરીનેછેદ્યાંમળવાન. ૧૭ પછીકુદયેકરીગરજનાય, આ-
વ્યોજયાંછેશ્રીરઘુરાય; થયોકપીમાંજયજયકાર, વખાણ્યોરામેસુરજકુમર. ૧૮
સુગ્રીવેછેદ્યાંનાશિકાકરણ. નથીજાણુનોજેદુષ્ટાચરણ; જેમદેહપાડાનવજાણેજોગી
દેહાધ્યાસરહિતપ્રેમભોગી ૧૯એમનજાણ્યુંરનીરવાણ,તેથયુંદશાનંદનેજાણ;નાસા
રણરહિતકર્યોવિરસુગ્રીવેરાવણેમુકીધીર. ૨૦ પછીનાપીકમોકલ્યોત્યાંહે, આવ્યો
કુંભકરણછેજ્યાંહે; વાંસગગનચ્યું ભીતનેદીશ, બાંધ્યુંમોટુંઆદર્શનેનેશીશ. ૨૧
કુંભકરણનીગનમુખપરિયું ત્યારેઅવલોકનએણેકરિયું; ઘટશ્રોત્રેજોયુંમુખજ્યારે
નાસાકરણનદીઠાંત્યારે. ૨૨ તેમાંથીચાલેરૂધિરપ્રવાહ, જાણેગીરીશૃંગગેરૂસરીતાય
એવુંજોઇમનપામ્યોખેદ, ઊપનોદેહથકીનીર્વેદ. ૨૩ અવીસ્મૃતીનેનેમન, જે સુ-
ગ્રીવેકર્યોછેદન; દેહકરૂપથઇનીરધાર, હવેવ્યર્થજીવ્યુંધીક્કાર. ૨૪ જો જીવું તો
પામું દુખ, રાવણનેશું દેખાડું મુખ; હવે નીશ્ચેમારેમરવું, થયો વીરૂપજીવી શું
કરવું. ૨૫ એવું કહીકરીગર્જનાઘોર, થયોત્રણભોવનમાંસોર; ક્રોધેરામનીસન-
મુખચાલ્યો, મેદનીસહીતમેરૂતવહાલ્યો. ૨૬ આવ તોજોઇરાવણનોવીર; ઉઠયા
લક્ષ્મણજીરણધિર; રામચરણેનમાવ્યું શીશ, આપીઆજ્ઞા શ્રી જુગદીશ ૨૭ ॥
વલણ ॥ જુગદીશકેરીઆજ્ઞાલેઇ, ચાલ્યા લક્ષ્મણજી તેણીવારરે; કુંભકરણની
સાથેજઇ, જુદ્ધકરવામાંડ્યુંઅપાર રે. ૨૮ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલમીકી
નાટકધારાયાંજુદ્ધકાંડેસુગ્રીવેનકુંભકરણવીરૂપકરણંનામઅઢારમોઅધ્યાય ૧૮॥

અધ્યાય ॥ ૧૯ ॥ રાગ સોરઠ ॥ કુંભકરણસામાલક્ષ્મણઆવ્યા બહુબાણ
રે; તેસપક્ષ થઓ ગુપ્તતનમાં, પ્રવેશે નીરવાણરે. ૧ અમોઘશર લક્ષ્મણ તણા,
વાગેકુંભકરણનેતનરે; તેઅસુરલેશનલેખવે, નવક્ષોભપામેમનરે. ૨ જેમપંડીત
કેરાવચનથી, નવથાયખળનેખોભરે; કરેદાનદાતાયાચકને, પણતૃપ્તી ન થાએ
લોભરે. ૩ એમકુંભકરણમાનેનહિ, શરલક્ષ્મણ કેરા જેહરે; ત્યારે ગદાગ્રહીને
ધાએોવીભીષણ, બંધુસનમુખતેહરે. ૪ અલ્યા મારી સનમુખએકક્ષણ, તું ઉભો
રહેઅનકુળરે; રાવણવીખવેલીનાંફળ, તમોસરવઅરથમુળરે. ૫ એવું સુણીને
કુંભકરણ કહે, તું નેવીભીષણધીક્કારરે; કુળમાંકલંકઉદેથયો,કરવાદહન અંગારરે
૬ જેમસીંહનાકુળમાંથાયજાંબુકએમપ્રગટીઓતું કરે, કાયરથઇ ગયો શતરૂ
શરણે, લાજ નહી તુને મુઢરે. ૭ અલ્યા કુળ લજાવ્યું અમારૂં. કોણ કરે યુધ

તુજ સાથરે. ૮ ત્યારે ધનુષ ગ્રહિ ઉઠયા તદા શ્રી રામ રણરંગ ધિરરે; કુંભકરણસાથેયુધકરવા, ચાલ્યાશ્રીરઘુવારરે. ૯ શરચડાવીને સજ થયા, શારંગ બોલ્યાવાણરે; ૧૦ ચટ શ્રોત્રસુણમુજબાણથી, હવેજશેતારામાણરે. ૧૦ ત્રીલોકને પીડ્યુતમેં કર્યે, પૃથ્વીનેબહુભારરે; તેદુષ્ટતમનેહણવાને, અમેલીધોછેઅવતાર. રે. ૧૧ મારે રાવણકુળસંહારવું, દેવનું કરવું કાજરે; પછે લંકામાં નીરભે થકિ, કરશેવીભીષણરાજરે. ૧૨ એવુંવચનસુણીકુંભકરણબોલ્યો, સાંભળ દશરથ તનરે; તુંજન્માંતરનો વેરીઅમારો, જાણું છું હું મનરે, ૧૩ પણ મોટાહોયતે મુખ નકહે, આપણું બળસામર્થરે; તેઅણબોલ્યોરણમાં વઢે, સાગેપોતાનો અરથરે. ૧૪ સુકરૂં જોકતોનીંદ્રાવશ, બાકીદેખાડતઅંગભારે; વળીઉજાડતત્રીલોકને, કરૂં સષ્ટીનોસંહારરે. ૧૫ એવુંસાંભળીસજથઇરામે. મુકયાબાણઅપારરે; તેકુંભકરણમુખકરીપહોળું, ગળીગયોતેણીવારરે. ૧૬ જેમબીદળમાંહેપ્રવેશે, પછીસર્પ નવદેખાયરે; એમકુંભકરણનામુખવિશે, સહુબાણગપ્તજથાયરે ૧૭ તેરામબાણ ઉદરમાંકરી, અંત્રજાગછેદનરે; પણપીડાકાંઇપામેનહી, નથીલેખવતોતેમનરે.૧૮ એમગળીગયોતેઅસંખ્યશર, પણનપામેતહારરે; એવુંજોઇચીંતાતુરથયા, સહુ કપીતેણીવારરે. ૧૯ વટશ્રાત્રઆયોરામઉપર, તુમરચડીનેહાથરે; ત્યારેદીવ્ય શક્તીબાણમંત્રી, મુકયું શ્રીરઘુનાથરે. ૨૦ પ્રલયઅગ્ની સ્થાપીયો, બાણુંયેરામરે; આકરણપર્યંતખેંચીને, મુકયુંતેણેઠામરે. ૨૧ મુદગળસહીતકર છેદિયો, આકાશ ઉડયોએહરે; જેમઉર્ગઉડેસપક્ષનભમાં, એમઉડયોતેહરે. ૨૨ પછેબાજેહસ્તગદા ગ્રહી, ધાયોકુંભકરણતેઠામરે; ત્યારેસુરજમંત્રભણીને, બીજુંબાણમુકયુંરામરે. ૨૩ તેબાણેબીજોહસ્તછેદ્યો, સમરથશ્રીઅવીનાશરે; પહોળુંમુખકરીધાઇનેઅસુર જાણેકરશેવીશ્વનોગ્રાસરે. ૨૪ બેબાણમુકીબેચરણ, છેદીઆ શ્રીરઘુવિરરે; ત્યારે કુંભકરણપ્રથ્વીપડીઓ, તેવીકળથઇનેશરીરરે. ૨૫ પછેપેટભેર ચાલવા માંડયું, મુખકરીવીકરાળરે; ફુંફાડામારેફુંકનાજાણે, પ્રલયઅગ્ની જ્વાળરે. ૨૬ તેજ્વાળે કરીને કપી દાઝે, પાડતા બહુચીસરે; પછેભીમકાળાસ્ત્રશરચઢાવી, કોપ્યા શ્રી જુગદીશરે. ૨૭ તેબાણે કરીને કુંભકરણનું, શીરકર્યું છેદનરે; મહા વજરકરી પરવતણું, જેમશીખરથાયપતનરે. ૨૮ શીરઅસુરનુંગર્જનાકરતું, ઊછળીઊં આકાશરે; વીમાનલેઇનેદેવનાઠા, પામીમનમાંત્રાસરે. ૨૯ તેમસ્તકલંકામાંપડયું, ત્યારેચંપાયાંબહુધામરે; અનેકરાક્ષસમરણપામ્યા, શીરથકીતેઠામરે. ૩૦ હવેકુંભકરણમરતેથકે, કરીઓદેવેજયજયકારરે; કરીપુષ્પવૃષ્ટીરામપર, દુંદભીનાદ અપારરે. ૩૧ કંઇશેષસઇન્યારહીહતી, કુંભકરણકેરીજેહરે; તેણુંભયપામીનાઠા સહુ, ગયાલંકામાંતેહરે. ૩૨ સમાચારરાવણનેકહયો, જેપામીઓગારણમહાકાયરે;

ત્યારેસિંહાસનઊપરથીપડયો, વિકળથઇનેરાયરે ॥ ૩૩ ॥ પછેરાવણલાગ્યો વિલાપકરવા, દુખધરીનેમનરે; આજબંધુપાખેમાહરે શું રાજ્યનગરશુન્યરે. ॥ ૩૪ ॥ તેજાણીનેઇંદ્રજીતઆવિઓ, રાવણકેરીપાસરે; અરેતાતશુંકરવારૂઓ, જેનોજન્મતેનોનાશરે. ॥ ૩૫ ॥ મૃતલોકમાંહેઅવતરી, નથીચીરગુજીવીકોયરે; માટેશોકશુંકરવાધરો, જેહોનારૂતેહોયરે, ॥ ૩૬ ॥ નરવાનરેજયારેકુંભકરણને, માર્યો નિશ્ચે જાણરે; હુંજાણુંહવેકાળવિપરીત, આવીએનિરવાણરે. ॥ ૩૭ ॥ માટે ક્ષમારાખોપિતાહવે, ધરોધીરજમનરે; જયારેત્યારેજક્ષત્રમાંપડે, એકવારજ તનરે. ॥ ૩૮ ॥ એમબોધબહુપુત્રેકર્યો, સમજાવ્યોરાવણરાયરે; ત્યારેઆજ્ઞામાગીપ્રધાને, પછેયુધકરવાજાયરે. ॥ ૩૯ ॥ મહાબળિયાસુતરાયના, વળીચારમીત્રીજહરે; દેવાંત્તકનેનરાંતકવળી, ત્રિશીરનામેતેહરે. ॥ ૪૦ ॥ વળીશક્રજીતનોકનિષ્ટબંધુ, નામનેનુંઅતીકાયરે; તે ચતુરંગદળસાથેલઇને, યુધકરવાજાયરે. ॥ ૪૧ ॥ વલણ ॥ જ્યારેયુધકરવાનેરણમાં, રાવણસુતઅતિકાયરે; વળીરાજકુંવરબીજા અતિઘણા, વળીમીત્રીજેકહેવાયરે. ॥ ૪૨ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસંમતવાલ્મિકી નાટકમારાયાંજુધકાંડેકુંભકરણમર્ણનામએકોનવીશો અધ્યાય ૧૯ ॥

અધ્યાય ૨૦. ॥ રાગ સામેરી ॥ ત્યારેમહોદરઅતિકાયચઢીયા, સાથેરાજકુમાર; ચતુરંગસૈન્યાંસાથેલેઇને, આવ્યારણમોઝાર. ॥ ૧ ॥ વાજીત્રવાજે અતિઘણાં, મદગળકરેચીત્કાર; શુરવીરતેસીંહનાદકરંતાં, હણહણે તોખાર ॥૨॥ ત્યારે ગીધપક્ષીગયોબેશી, અતીકાયકેરેશીશ; તેનેઆનસુકનસુચવ્યા, પણ ગણતોનથીતેદીશઃ ॥ ૩ ॥ એવું અસુરનુંદળજોઇને, કપીસૈન્યધાયુંત્યાંરે; વાનર અસુરનેથવાલાગ્યું, યુધમાંહોમાંહે. ૪ ગીરિવૃક્ષનેપાષાણવૃષ્ટી, કરેછેબહુકાશ; તેઆવતાંઝાલેઅસુર, મારતાકરીનેરીસ ૫ કપીઅસ્થીરાક્ષસતણાં મારે અસુરનાશીરમાંહે; તપુંગીફળતથાચુરણ, ફાટેચટસમત્યાંહે ૬ વળીકપીકરડે અસુરકેરાં, નાસીકાનેચરણ; ત્યાંરૂધિરધારાચલતી, દળદીસેલોહીતવરણ. ૭ દળભંગજોઇનેકોપ્યોજે, નરાંત્તકરાજકુમાર; શ્યામકરણતુરીઊપરબેઠો, આવેઓનેણીવાર. ૮ જાણુંઊંચીશ્રવાનોવીરહય, ગરૂડનાસરખોવેગ; તેનીઊપરરાજકુંવરચઢયો, આવીથયોભેગાભેગ. ૯ ઝળકતુંવિદ્યુતલતાજેવું, ખડગઝાલ્યું પાણ; ચોપાસકપીનેમારતો, એમકર્યુંદળભંગાણ. ૧૦ એકવાએસહસ્રવાનર, મારતોરણમાંહે; તેણેકપીઅષ્ટાદશલક્ષમાર્યા, કર્યુંમાક્રમત્યાંહે. ૧૧ એવોઅનરથ જોઇને, ધાયોવાળીસુતબળવંત; આકાશમારગઊછળ્યો, કરીગરજનાઅનંત, ૧૨ પછેક્રોધેમારીઅંગદે, એકમુષ્ટીમસ્તકમાંહે; અશ્વસહિતમારીકર્યોચુરણ, નરાંત્તકને ત્યાંહે. ૧૩ ત્યારેમહોદરમહાપાર્શ્વ, ત્રીશીરાદેવાંત્તકનિરધાર; એચારે

મળીનેઅંગદઉપર, કરવામાંડયોમાર. ૧૪ એમઅંગદસંકટમાંપડયો, ત્યારેઆવ્યા
ધાયાચાર; નળનીળનેવળીરૂષભસાથે, ચોથોવાયુકુમાર. ૧૫ તેનળેમાર્યોમહોદર
વળી, નીળેત્રીશીરાજાણ; લીધાદેવાંતકમહાપાર્શ્વના, હનુમંતરશભેમાણ. ૧૬
એમઅંગદનઊગારીઓ, મારયાચારેચારઅસુર; અતીકાયતવકોપેચઢયો, વ-
જડાવીયાંરણતુર. ૧૭ તેરાજકુંવરરથમાંહેબેઠો, જોડયાસહસ્ત્રતોખર; તેનિર-
ખીએકસારથીએ, ચઢાવેનીરધાર. ૧૮ ઇંદ્રજીતજેવોપરાક્રમી, અતીકાયસ્થુળ
શરીર; તેજુધકરવાઆવીઓ, સીંહનાદકરતોવિર. ૧૯ ત્યારેતેનિસામાંગવ ક્ષ-
ગવય, શરભકુમુદનેમયંદ; અતીકાયઆવતોઆંતરીને, જુધકરેમહાદ્વંદ. ૨૦ તે
સરવનેમુરછીતકરીચાલીઓ, આગળઅભીરામ; સારથીનેકહેહાંકરથ,જીયાંહોય
લક્ષમણરામ. ૨૧ આવતોજોઇનેવીભીષણને, પુછીઉંશ્રીરઘુવીર; આકોણઆ-
વીઓ રથમાંબેશી, જુધકરવાધીર. ૨૨ તારેવીભીષણકહેરાવણકેરો, કુંવરએ
અતીકાય; મહાપરાક્રમીબળવંતહે, વાનરેનહીંજીતાય. ૨૩ આરથઆપીઓ
છેબ્રહ્મા જે, અભેદવજરસ્વરૂપ; એવુંવચનસુણીનેરામચરણે, નમીઆ પન્નગ
ભુપ. ૨૪ આગ્નાઆગીરામની, સજયયાલક્ષમણવીર; અતિકાયસાથેયુધકરવા,
ચાલીઆ રણધીર. ૨૫ ધનુષપરસંધાનકરી, સામીત્રીમુકેબાણ; તેઆવતાઅ-
તીકાયછેદે, શરેશરનીરવાણ. ૨૬ રાવણતણોસતપરાક્રમી, અસ્ત્રવીદ્યાએસમ-
રથ; લક્ષમણજેજેબાણમુકે, કરેતેતેવ્યથ. ૨૭ અતીકાયનેલક્ષમણતણુ, થયુ
જુધઘણુંતાંહે; શોણીતનીસરીતાવહી, થયોસંગ્રામસાગરમાંહે. ૨૮ ઘણુ બળ
દીઠુઅતીકાયનુ, કોપ્યઅનંતઅપાર; બ્રહ્માસ્ત્રશરસંધાનકરીને, મુકિઓતેની-
વાર. ૨૯ જેમપ્રલયકેરીવીજચમકે, એમચાલીઉંબાણ; તેબાણથીઅતીકાયનું,
શીરછેદીઉનીરવાણ. ૩૦ તેસમેકપીસેનાવીષે, વરતીઓજયજયકાર; અસુરદુ-
રૂસેનનાઠું, ગયુપુરમોઝાર. ૩૧ સમાચારજાણ્યોદશમુખે, અતીકાયકેરૂમરણ;
ત્યારેમુરછાઆવરાયને, ખેદથીપડીઓ ધરણ, ૩૨ ઘણાપુત્રમીત્રજમાત્રશુરા,મ-
રણપામ્યાજેહ; રાયતેનસંભારીને, રૂદનકરતો તેહ. ૩૩ સાવધાનકરીઓ ઇંદ્ર-
જીતે, રાવણતેનીવાર; પછીધીરજઆપીજુધકરવા, ચઢીઓ સતીકુમાર. ૩૪
ચતુરંગસેનાસાથલીધી, કર્યુંરકતેસ્નાન; રક્તભુષણરક્તઅંબર, કરયાંતનપરી-
ધાન. ૩૫ પછીશકતીકેરોહુવનકરીઓ, કુંડરચીરણમાંહે; સરશવમંત્રીહોમીઆ,
મદમાંસઘણુંનળીતાંહે. ૩૬ રણદેવોનેકરીપ્રસન, ભોગસમરપ્યાબહુરીત; વાજી
ત્રબહુવજડાવીઆં, જુધેચઢીઓઇંદ્રજીત. ૩૭ ॥ વલણ ॥ ઇંદ્રજીતચઢીઓ
જુધકરવા, બેઠોરથમોઝારરે; ચારેપાસેકોટરચીઓ, સેનાતણોનીરધારરે. ૩૮ ॥
ઇતીશ્રીરામચરીત્રે સંમતવાલ્મીકી નાટકધારાયાં યુધકાંડેસંગ્રામેયુધાર્થે ઇંદ્રજીત

એમનનામવીશતીતમો અધ્યાય. ૨૦ ॥

અધ્યાય ૨૧. ॥ રાગમારૂ ॥ આવ્યોઇંદ્રજીતરણમાંહે, રઘુવીરનુસેનછે
જ્યાંહે; ત્યારેકપીદળથયુંસાવધાન મારોમારકરેબળવાન. ૧ ચારેપાસેકપીએ
ઘેર્યો, અકળાયોસુતરાવણકેરો; મુખેબોલતાજયજયરામ, મારેવૃક્ષગીરીતેઠામ.
૨ ત્યારેઅદ્રશ્યથયોઇંદ્રજીત, કરતોઆકાસજઇનેઅનીત્ય; તીહાંરહીમુકેબાણઅ-
પાર, જાણેઅખંડમેઘનીધાર. ૩ ચારેપાશેકપીસહુજોય, તેનેનથીદેખતુંકોય;
આવેવીજળીસરખાંબાણ, છેદેકપીનાશીરપદપાણ. ૪કોટીવાનરપામીઆમરણ,
પડિઆનિરજીવથઇનેધરણ; તારેવરત્યોહાહાકાર, બળીઓમેઘનાદઅપાર. ૫
શતબાણમુક્યાંઇંદ્રજીત, ખીલ્યારામનેલક્ષમણસહીત; કરમાંથીપાડયાંશરાશન,
પડયામુરછીતથઇભગવન. ૬ જણાવામાનુષીલીલાતેઠામ, જેઅભેદછેઆત્મારામ;
વળીમુક્યાંઇંદ્રજીતેબાણ, લીધાઅનેકવાનરના પ્રાણ. ૭ અષ્ટાદશબાણેસુગ્રીવ
પાડયો, છ બાણેગંધમાદનતાડયો; બારબાણેરશભનેમયંદા, નીલનેબાણમાર્યાં
દ્વંદ ૮ રૂક્ષપાળનેમાર્યાંસાત, કર્યોખટબાણેનળનેપાત; ગવયગવાક્ષઅંગદ જેહ
પાડયાત્રણબાણેકરીનેહે. ૯ દધીમુખશરભનેદ્વાદશતન, સોળબાણેપાવકલોચન;
ચૌદબાણેસુક્ષેણકેસરિ, હેમકુટનેવેંધ્યોત્રણેકરી. ૧૦ સુમુખદુરમુખનેજોતીમુખ,
દશબાણેપમાડયાતેનેદુઃખ; ગૌરમુખનેપાડયોચારબાણ, પંચશરેદધીમુખનીર-
વાણ. ૧૧ કર્યાંમુરછીતસહુકપીમાત્ર, પડયાભુમાશીથળથયાંગાત્ર: કરીસકળ
સેન્યામુરછીત, ઉતર્યોભુમીઊપરઇંદ્રજીત. ૧૨ પામ્યોવિજયજીતીનેરામ, ઇં-
દ્રજીતેકરયુંએવુંકામઃ વજડાવ્યાંવાજીંત્રઅપાર, આવ્યોલંકામાંસતિનોકુમાર.
૧૩ ઉઠોરાવણપુત્રનેભેટયો, તાપબંધુમરણનોમેટયો; સાબાશકર્યુંરૂડુંકામ, પુત્ર
રાખ્યુંતેંમારૂંનામ. ૧૪ એમરીઝવ્યોરાવણરાય, હવેસુવેણુયેશુંથાય; કપીસઇન
પડયુંતું જેહ, તેમાંઉગરયાબેજણતેહ. ૧૫ એકવીભીષણનેહનુમંત, ચિરણ-
જીવીએબેબળવંત; તેબેહઆવીરામનીપાસ, દેખીવિપરીતથયાછેઉદાશ. ૧૬
રામલક્ષમણનુંજોઇમુખ, મનમાંઘણુંપામ્યાદુઃખ; પછેમુકીમનનીધીરરોવા
લાગ્યાતેબંન્યેવીર. ૧૭ નિશ્ચેઆવ્યોભાઇવિપ્રીતકાળ, પડીયાજ્યારેરઘુકુળ-
બાળ; એમબેજણસોચેઆપ, કરેવીવિધપ્રકારવીલાપ ૧૮ એમકરતાંનિશા
થઇજ્યારે, ગયાસઇનમાંમારૂતીત્યારે; જોયાસરવેકપીનેહલાવી, થાક્યાનામદેઇને
બોલાવિ. ૧૯ પડયાસર્વથઇનેઅચેત, તેમાંજાંબુવાનસાવચેત, તેનેબેઠાકર્યોબ-
ળવંત, રીંછપતિકહેહોહનુમંત. ૨૦ ભાઇસુખીછેલક્ષમણરામ, કહોબેઠાછે
કોણઠામ; એવું સુણી રોયા મારૂત તન, બોલ્યા ગદ ગદ થઇને વ્રચન. ૨૧
શુપુછોછો મુને જાબુવાન, સઇન્ય સહિત પડયા છે ભગવાન મનુષ્ય લીલા

કહીરઘુરાય, હવેકરવોકવણઉપાય. ૨૨ એવાંવચનસુણીરૂક્ષરાજ, આવ્યા જ્યાં
બિરાજેમહારાજ; ત્રીજુજણમળીએકાપાસ, જોઈરામનેમુકેનિશ્વાસ. ૨૩ વિભી-
ષણનેવાયુકુમાર, રૂક્ષપતિમળિકરતાવીચાર; કહોભાઈહવેકરવું કેમ, સાધોસમ-
શ્થાયેસુખજેમ. ૨૪ વળતાબોલ્યારીંછપતીત્યાંહે, જોલાવોદ્રોણાચળઆંહે; તેની
ઓષધીતનપસાર, ઉઠેસકળસઋનનિરધાર. ૨૫ અહીંથીયોજનછેકોટીચાર,
ક્ષીરસીંધુનીપેલીપાર; તેઆવેનિશામાંઆઠાર, તોસરેઅર્થનવલાગેવાર. ૨૬
એવું સુણીઉઠયાવાયુતન, થયાસત્વરબોલ્યાવચન; ત્રણપોહોરમાંલાવું દ્રોણાચ-
ળરામકૃપાનું છેમુજમાંબળ. ૨૭ તમોરક્ષણસહુનું કરજો, આવેઅસુરતેનેસંહ-
રજો; ધણીધીરજધરજોમન, પ્રાણપતિનું કરજોજતન. ૨૮ ॥ વલણ ॥ પ્રાણપ-
તિનું જતનકરજો, ધરજોમનમાંધીરરે. એવું કહીદ્રોણાચળલેવા, ચાલ્યાહનુમં-
તવિરરે ૨૯ ॥ ઇતીશ્રી રામચરિતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાંજુધકાંડેઈં-
દ્રજીતેનરામસઋન્યામુંર્છાનંનામએકવીશમોઅધ્યાય ॥ ૨૧ ॥

અધ્યાય ૨૨ રાગ મારૂ ॥ હવેદરોણાચળલેવાનેકાજે, કુદ્દોવાયુ તન; આકા
શમારગેજાયછે, ઉરચોંભાવેનથીધરતોમન. ૧ રામનામનું સ્મરણકરેમુખ, મારે
મનોમયઝાળ, નિશાવિશેનિરભેથકીજાતા, વજરદેહી વિકરાળ. ૨ સમુદ્રસરિતા
દ્વિપગિરીવ, ઓળંગતા તેણીવાર; મનથીઅદકોવેગછેજેનો, એવોવાયુકુ માર.
૩. પછેદ્રોણાચળનેપાસેઆવીને, ઉભાશ્રી હનુમંત; તેપરવતને ચીંતવીયાપોતે,
લેવાનેબળવંત. ૪ જેમઅંબુનિધીનેઅગસ્તચીંતવે, તસ્કરનૃપભંડાર; જેમકુડાર
પાણીવક્ષચીંતવે, જુવંતીરૂપનેજાર. ૫ એમદરોણાચળનેચીંતવે કપીવર, સ્તુ-
તિકરતા કરજોડ; તું પરઉપકારીપર્વતછે, માટેપુર્ય અમારા કોડ. ૬ તુંજ નામ
સ્મરણથીરોગજનાસેતનપરિતાપ; હું યાચકતુજનેયાચવાઆવ્યો, માટેઓષધી
મુજનેઆપ. ૭ જેજગદોદ્ધારકરામલક્ષમણ, થયામુરછીત સૈન્યસહિત, તુજને
જશઆપવાનેકારણ, લીલાકરીછેઅજીત. ૮ એમહનુમંતેઘણીકરીપ્રાર્થના, ત્યારે
બોલ્યોગિરીદ્રોણ. પ્રત્યક્ષમુરતીથઈનેકહે, અલ્યાતુંમરકટછેકોણ ૯ દેવનેદુર્લભ
ઔષધીમારી, તેતુનેકેમઅપાય; જાનહિં આપું કોણછેએવા, લક્ષમણને રઘુરાય.
૧૦ એવું સાંભળીકપીવરકોપ્યા, બોલ્યાક્રોધવચન; અલ્યાજડબુદ્ધિ પાષાણરૂદે,
કંઈજ્ઞાનનથીતુજમન. ૧૧ જેમવાયસનેવિવેકનહીં. મદ્યપાનીનેતત્વવિચાર; જે-
મદયાનહિનિરદેહીંસકને, વ્યસનીનેઆચાર. ૧૨ ધર્મશાસ્ત્રતેભ્રષ્ટનજાણે, મુંઢનો
વિદ્યાભ્યાસ; જારનેશીળકૃપણનેધર્મશું, કપટીવીશ્વાસ. ૧૩ એમતુંનીર્દય જડ
નથીજાણતો, રામકામનું હેત; માટેહવડાંતુનેચુર્ણ કરીનાખું, શીક્ષાકરું અચેત ૧૪
એમકહીપછેપુંછવધાર્યું, પ્રચંડપ્રકાર; શેષનાગનાજેવું કરીને, બાંધ્યો ગીરીતે

ણીવાર. ૧૫ પછે મુળથકીઉખેડીલીધો, દ્રોણાચળહનુમંત;આકાશમારગલેઈને ચાલ્યા, ઊછળતાંબળવંત. ૧૬ જેમઝળકે કાન્તીસુદામાપર્વત, રવી મંડળરથ સાજજેમઉરગેપાતઊરવીલેઈઉડે,એમઊડયા કપીરાજ. ૧૭ જયારેએક પહોર રજની રહિત્યારે, આવિઆ સુવેળુ જ્યારે તે સમે સીતપ્રભંજન છુટયો, પ્રસર્યો શેના માંહે; ૧૮ દરોણ ઓષધીનો વાયુ લાગ્યો, સેન ઉઠયું તેણી વાર; શ્રીરામલક્ષમણસાવચેતથયાને, વરત્યોજયજયકાર. ૧૯ સર્વનાંઅંગનવિનથયાં તલમાત્રરહ્યોનહીંથાક; ત્યારેઅરૂણઉદયત્યાંસભાકરીને, બેઠાશ્રીરઘુરાય. ૨૦ તે મારૂતીમુકીઆવ્યાપુવસ્થળ,દરોણાચળનેત્યાંહે; આવીમહાવીરસાષ્ટાંગકર્યા, શ્રી રઘુપતીબેઠાજ્યાંહે. ૨૧ શ્રીરામેઊઠાડી અંજનીશુતને, ચાંપીઓ રૂદયાસાથ; ધન્યધન્યકહીઆશીષદીધી, મસ્તકમુકમોહાથ. ૨૨ પ્રાણદાતારથયોતું સહુનો, સાંભળહોહનુમંત; તુજવીનાકોણસાહેકરે, આરણમાંહેબળવંત. ૨૩ ત્યારેકર-જોડીનેકહેઅંજનીસુત, સમરથશ્રીરઘુરાય; એસરવતમારિકૃપાનુંબળછે, મુજથી કંઈનવથાય. ૨૪ એમઅંજનીસુતનાવચન સુણીને, પ્રસન થયા મોરાર; સર્વ કપીજનઆનંદપામ્યા, કરતાજયજયકાર. ૨૫ ॥ વલણ ॥ વરત્યોજયજયકાર સહુકપીભેટયાહનુમંતને; વળીશ્રીમુખેજુગદાધાર. વખાણેવણું બળવંતને. ૨૬ ॥ ઇતિ શ્રી રામચરીતરે સંમત વાલમીકી નાટક ધારાયાં જુધકાંડે હનુમંતા દરોણાચળો પધ્યા રામસેનામુર્છા નીવારણો નામ બાવીશમો અધ્યાય ૨૨ ॥

અધ્યાય ૨૩ ॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ હનુમંતેકરીયુંઅદભુતકાજજી,ત્યારેવાનર પ્રત્યેબોલ્યાકપીરાજજી;સહુઅગિનલગાડોલંકામાંઆજજી, એવું સુણીઉઠયોકીશ સમાજજી, ૧ ॥ ઢાળ ॥ સમાજકપીનોચાલીયો સુણી, સુગ્રીવકેરૂં વચન; કોટ ઓળંગીપ્રવેશ્યાપર. માંહેસહુકપીજન, ૨ દેવદારૂકેરાવૃક્ષકરમાં, ગગનચુંબી તજેહ; તેસળગાવિકપીકુદીયા, કોટાનકોટીતેહ. ૩ ઘણોવાયુવાયોતેસમે,લંકામાં લાગીલાય; સહુલોકહાહાકારકરતા, કુળાહળબહુથાય. ૪ તેજાણ રાવણને થયું ત્યારે, ખેદપામ્યોમન;જેદરોણાચળહનુમંત લાવ્યો, કર્યા સહુ સજીવન. ૫ વળી વાનર આવ્યાલંકામાં, બાળવામાંડયાંગ્રામ; એઉજડકરશેપુરસકળ, કોનહિરહે આઠામ. ૬ રાજકુંવરનેઆજ્ઞાકરી, જેંગઘમજંઘનેવિરૂપાક્ષ; તેતત્પરથઇનેચા-લિયાવળી, કરોધનેનશ્રોણીતાક્ષ. ૭ વળીકુંભકરણનાપુત્રબેજેનું, કુંભ નીકુંભ એવુનામ; પરજન્યારત્રમુકીઅગ્નિ, સરવેસમાવ્યોતેઠામ, ૮ પછીબાણમારિસર્વ વાનર, કાઢયાપુરથીબહાર; રણમાંહેઆવીરાક્ષસે, જુદ્ધઆરંભ્યુંતેઠાર, ૯ વટ-શ્રોતનેપુતરેતદા, રણમાકર્યુંજુદ્ધઘોર; શરવામાંડયુંકપીદળત્યારે, ધાયોભાનુ કી-શોર. ૧૦ કુંભતાકરમાંથકી, લીધુંસુગ્રીવકોડંડ; કરીગરજના પછી ભંગ કીધું,

મનુષનાએખંડ. ૧૧ સુગ્રીવકુંભનેથયુંપછે, મહા જુદ્ધમહુરત એક; પદપડઘાએ મેદનીકંપે; મારેઘાયઅનેક ૧૨ સુગ્રીવેમાંરયોકુંભને. ધાયો નિકુંભ તેણીવાર; આવતોરોકયોતેનેકર્યું, જુદ્ધપવનકુમાર. ૧૩ નીકુંભનાશિરવીષેમારી, મુષ્ટીએક હનુમંતતતકાળપામ્યોમરણતે,એમઅસુરહણ્યાબળવંત. ૧૪ રાજકુંવર સરવે આવ્યાતા, ઘણારાક્ષસલેઈનેજેહ; હનુમંતસુગ્રીવમળીને, સરવમારયાતેહ. ૧૫ તેખંમરજાણીરાવણ, ત્યારેમોકલિઆત્રણવિર; વિશાલાક્ષનેમકરાક્ષનામે,અક્ષએ રણધીર. ૧૬ તેરાક્ષસેજુદ્ધકર્યું દારૂણ, કોપીઆશ્રીરામ, મહાબાણમુકીત્રણેજણ ને, મારીઆતેઠામ. ૧૭ તે પુંઠેચઢિયોશક્રજીત. રચ્યોકુંડરણમાંજાણ; તેણે હોમ કરીનેઉપજાવિ, એકકૃતિકાનીરવાણ. ૧૮ તેકૃતિકાનીઉપરબેઠો, પરાક્રમીઇંદ્ર- જીત;આકાશમારગજાતરહયો,કરતોતેયુધ્ધઅભીત.૧૯તેનિબાણવૃષ્ટીયેકરીઘણા, કપીપામીયામરણ;કોનાહસ્તશીરચરણ.તુટેનાશીકાનેકરણ.૨૦જય લેઈઇંદ્રજીતેકપી કરવામાડયુંસંહાર, ત્યારેલોકપ્રાણેશેકહ્યું, આવિરામનેનીરધાર.૨૧ અંગીરાસ્ત્ર કરીકૃતિકાનેછેદોશ્રીમહારાજ; મેઘનાદમાનેહારજે; વળીથાય ત્યારેકાજ, ૨૨ તે સુણિરામેમુકીયું, અંગીરાસ્ત્રરૂબાણ; તેરામબાણેકૃતીકાબળી. ભસ્મથઇની- રવાણ. ૨૩ ઇંદ્રજીતતવકોપેચઢયો, સીંહનાદકીધોગોર; બ્રહ્માંડસરવેખળભળ્યુ, ગયોબ્રહ્મલોકસોર. ૨૪ પછેવૃષ્ટિકરતોશરતણિ, નભમાંરહી બલપુર; અંધકાર અતિશેઆદરયુ, તેણેદેખાયનહિંસુર. ૨૫ કોટાનકોટીકપીકેરો, કરિઓરણસં- ધાર; અષ્ટજુથપતિમુરછીતકરીઆ, તારેકોપ્યાજુગદાધાર. ૨૬ કોડંડસજ કરી શરચઢાવ્યો, રામરણરંગધીર; ઇંદ્રજીતસાથે યુધ કરવા, ઊભાશ્રીરગુવીર. ૨૭ એકબાણમુકીશક્રજીતનું, ધનુષકાપ્યુંરામ; બીજુંમારયુમુગટમાં, મથ્થીપડયો તેઠામ, ૨૮ કામુકત્રીજુમુકિઊં. રાવણિઉપરજેહ; તેબાણકેરીઝપટથી, તતકાળ ઉડયોએહ, ૨૯ મુરછિતથઇજઇનેપડયો, ઇંદ્રજીત લંકાંમાંહે; સાવચેત થઇને ઉઠિઓ, પછેકપટરચીઉતાંહે. ૩૦ તેણેમાયામયનીરમાણકીધું, જાનકીનુરૂપ; કનકનરથમાંબેસાડી, અલંકારચીરઅનુપ, ૩૧ એવું કપટ રચીને આવિઓ, રણમાંહેઅસુરકુમાર; આવતોજોઇંગીરીલેઈધાયો, જેરૂદ્રનોઅવતાર,૩૨ હનુમંત પાસેગયા, ઇંદ્રજીતઉભોજયાંહે;વાયુપુત્રનેતવદેખાડીકૃત્રિમશીતાતાંહે.૩૩ અહ્યા એકપીતુંજઇઇદેવી જનકતનયાજેહ, એઅંગનારગુવીરની, મુંજપીતા લાવ્યો તેહ; ૩૪ અમારાકુરનોક્ષયકરીઓ, સહુઅસુરનોસંઘાર; જાતુધાનકુળવન દહન કરવા, અગ્નિશિખાએનાર, ૩૫ કુંભકરણઆદેનીશાચરએણેકરિઆંભક્ષજાણ; એકૃત્યાપ્રગટીત્રતાજુગમાંભોગલેવાનિરવાણ. ૩૬ તે મારકપીમારૂંએને. ટાળુ- અસુરનુદુઃખ; એકલહકારિણીનોવધકરતાં, થાશેઅમનેસુખ. ૩૭ એમકહિવ-

અનરાવણસુને, ગ્રહ્યું ખડગનીજકરમાંહે; કૃત્રીમશીતાનોવધકરયો, ઇંદ્રજીતે
તાંહે ૩૮ તેદેખાડીઊંહનુમંતને, રામનેજઇકહેઆજ; જેમાટઊઠીઅયોધ્યામાં,
હવેશુંછેકાજ. ૩૯ એવુંજોઇનેહનુમંતજીએ, સત્યમાનીઉંતાંહે; શીતાતણોવધ
દેખતાં, પડીઆવિકલપ્રથ્વીમાંહે. ૪૦ ઇંદ્રજીતતાંથીગયાપુરમાં; કરીકપટપ્ર-
કાર; મારૂતીમુરછિતથઇપડી આદેહેશુધિનહીંલગાર ૪૧ ॥ વલણ ॥ દેહેશુધી
ભુલિઆ મારૂતી. ક્ષણએકરહિમુરછાયરે; પછેસાવચેતથઇનેબેઠા, તારેરૂદનકરે
કપીરાયરે. ૪૨ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલમીકીનટકધારાયાંયુધકાંડેઇં-
દ્રજીતેન કરત્રિમસીતાહનનિતરંમારૂતીમોહોનામત્રયોવીંશતિતમો અધ્યાય.૨૩

અધ્યાય. ૨૪. ॥ રાગવેરાડી ॥ હવેકૃત્રિમશીતાનોવધજોઇને. મારૂતી ર-
તારૂદન; હુંસમાચારશોકહિશરામને, એમશોચતામન. ૧ મેંત્રણાકજંરીહર-
ખપમાડ્યા, પ્રસનકર્યાશ્રીરામ; શીતાશોકહરણરઘુપતીએ, પાડ્યુંમારુનામ. ૨
તેઆગમ ચારમેંકેમકહેવાશે, શોકશીંધુનીવાત; એમસોચનાકરતારામનીપાસે
આવ્યામારૂતજાત. ૩ ઊભારહ્યાઆવીઅધોવદને, નેતરેઆંસુધાર; ત્યારેસરવે
કપીયઆવ્યાકુળજોઇને, દુઃખીયાપવનકુમાર. ૪ પછીચીંતાતુરથઇરામપુછેછે,
મારૂતસુતને વાત; હે પ્રાણ સખે તને શું દુઃખ પ્રગટ્યું, તેકહે મુજને ભ્રાત.
૫ ત્યારે મારૂતસુત કહે ઇંદ્રજીતે કર્યો, જાનકીનો વધ આજ; રણમાં
લવીને મુજ દેખતાં, કીધુ કુડું કાજ. ૬ એવુ વચન સાંભળી અજ અજી-
ત. સુખસીંધુઆત્મારામ; તેમાનુષીલીલાજગતવ માટે, કલેષકરતાઆમ. ૭
આંસુયોધારાંચાલ્યાંનેત્રમાં, પ્રગટ્યોશોકઅમ ર; રઘુપતિરોતાંરોયાંસરવે, વરતું
ત્યોહાહાકાર ૮ એકેકાજેશોકઊછળ્યો, દુખનોદરિયોપુર કહેતાંકઠીનથાયક-
વિની, વાણીરોકાએઉર. ૯ એમશોકસાગરમાંબુડ્યાસરવે, રૂદનકરેરઘુવીર;
ત્યારેધીરજઆપીનેસમજાવે, લક્ષમણજીરણધીર. ૧૦ હેબ્રહ્માંડનાયકપુરણબ્રહ્મ
શુકરવા, ધારયોછેશોશોક; જેનોઆકારઅંધવ્યોનેજાય, નાશંતસકુંલોક. ૧૧
માટેવિવેકવજ્રગ્રહીનેમોહગિરી, ચુરણકરોમહારાજ; આપણાગુરૂએજ્ઞાનકહ્યુંછે,
તેવિચારોઆજ. ૧૨ તમોસરવદેવનાદેવપરિબ્રહ્મ, આનંદમુરતીવેદ; માયાનો
સંભ્રમનહોયતમને, એલીલાનાટકભેદ. ૧૩ તમથકીજાનકીઅળગાકયાંછે, પ્રભા
દીપનીજેમ; કનકકાંતિજેમસુર્યકીરણ, વળીદેહનેછાયાતેમ. ૧૪ તેકલ્પાંતકાળે
થાયેનઅળગી, એમજાણોશીતાય; જગતપિતાજગદીશતમોછો. એછેજગતની
માય. ૧૫ એઇચ્છાશક્તિતમારીશીતા, તેકેમથાએદુર; જેદ્વૈતભાવઆરોપેતેને,
જાણવામુરખભુર. ૧૬ માટેશોક મુકીને ધીરજ રાખો, હણો રાવણને આજ;
બંધી પડયા તે દેવ છોડાવો, દુખ ટાળો મહારાજ ૧૭ એમ વૈરાગી
લક્ષમણાવચનકહ્યાં, જેવાંવીવેકસીંધુરતન; તેસુણીનેરઘુપતીજોઇરહ્યાછે, કરી

નેનીચુવદન. ૧૮ ત્યારેવિભિષણપોતાનોમિત્રીમોકલ્યોહતોઅશોકવન; તેશીતાનીશોધજોઇનેઆવ્યો, જ્યાંબેઠાંજુગજીવન. ૧૯ તેપ્રધાનશ્રીરઘુવીરનીસાથેબોલ્યોહરશીનેવાણ; સરવસભાસાંભળતાંકહેછે, સુણીએપુરૂષપુરાણ. ૨૦ મહારાજ સુખીછેજનકનંદનીઅશોકવનમોઝાર; પાસેત્રિજટા ગાનકરેછે, ચરિત્રતમારાં સાર. ૨૧ત્યારેરામેવિભીષણસામુંજોયું, વચનસુણીનેતેહ; પછીવિભીષણકહેતે વાતખરીછે, એમાંનહીંસંદેહ. ૨૨ એમીત્રીનેમોકલ્યોતોમેં, જોવાકારણત્યાંહે; તેખેમકુશળતાજોઇશીતાના, પાછોઆવ્યોઆંહે. ૨૩ તેમાટેસુર્ખીજેજનકનંદની, અશોકવનમાજાણ; એવાતજોકંઇજુઠીહોયતો, તમારાપદનીઆણ. ૨૪એ ઇંદ્રજીતનીમાયાજાણો, મોહપામેજોઇલોક; હનુમંતેદીઠું એકરત્રીમ. મિથ્યાશારશોક. ૨૫ એવાંવિભિષણકેરાંવચનસાંભળી, હરખ્યાજુગદાધાર; સુમિત્રીસહિતકપિઆનંદપામ્યા, વરત્યોજેજેકાર. ૨૬ વખાણ્યોવિશ્રવાસુતનેત્યાં, શ્રીમુખેશ્રીરઘુવીર; અરેભાઇઆમહાદુખમાંતમો, આપીધારણધીર ૨૭ એવીઇંદ્રજીતનીઅટપટીમાયા, જાણીશ્રીરઘુનાથ; તેનામરણતણોવિચારજપુછે, ગ્રહીવિભિષણનોહાથ ૨૮અરેવિભિષણકેહોએકેમકરશે. રાવણસુતબળવંત;એવિદ્યાવંત માયાવીત્રણેછે, એચીંતામુજમન. ૨૯ વિભિષણકહેજેણેબારવરસ, તજ્યાંહોય નીંદ્રાનેઅહાર; ચઉદવરસપાળ્યુહોયજેણે, બ્રહ્મચર્યનિરધાર ૩૦ એવોપુરૂષજો હોયઆસમે, અમોઘઇંદ્રજીત; તોનેનિશ્ચેજીતેએને, તેથીમરેઇંદ્રજીત. ૩૧ વળિસુણોનાથએકવાતમર્મની, તેમકહેછેવિચાર; મેંચરચાજોવડાવીએનિ, હવડાં આણીવાર. ૩૨ એકનીકુંભળાદેવીછેએની, ઇષ્ટમાતનીરવાણ; મેઘનાદબેઠોતે મંદીર, સાધનકરવાજાણ. ૩૩ તેનીકુંભળાનાદેવળમાંહે, કુંડરચ્યોછેત્યાંહે; અગ્નીનમંત્રજપીહોમકરે, આપેઆહુતીતેમાંહે. ૩૪ તેકુંડમાંહુંથીરથનીકળશે, અશ્વસારથીસહિત; તેરથપરઆરૂઢથશે પછેનહિંમરેઇંદ્રજીત. ૩૫ એ ચારવાર જયપામીગયોવળી, હોમપુરણથશેઆજ; પછેકોઇથકીમેઘનાદમરેનહીં, સત્ય કહું મહારાજ. ૩૬ માટેહોમતણોવિધ્વંસકરો, જઇઉતાવળાઆવાર; વળીપુર્વે કહ્યોતેવોપુરૂષહોયતો, મરેરાવણનાકુમાર. ૩૭ ાાવલક્ષ્મણાકુમારરાવણનોમરે, જો હોયપુરૂષએવોધીરરે; એવાંવચનસુણીનેલક્ષ્મણસામું, જોયું શ્રી રઘુવીરરે. ૩૮ ઇતિશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલ્મિકી નાટકધારયાંયુધકાંડે ઇંદ્રજીતસ્યનીકુંભળારાધનેવીઘ્નાર્થશ્રીરામવીભીષણસંવાદોનામચોવીશમોઅધ્યાય. ૨૪ ॥

અધ્યાય ૨૫. ॥ રાગમારૂ ॥ લક્ષ્મણસામુંજોયુંરઘુનાથ, ત્યારેઉઠીનેજોડ્યા હાથ, બોલ્યાસુમીત્રીસુણોમહારાજ, આપોઆજ્ઞામુજનેઆજ. ૧ તમારીકૃપાયે નીવારણ. આજહણુંઇંદ્રજીતનાપ્રાણ; લક્ષ્મણેવ્રતપાળ્યુંછેજેહ, રામજાણેછે

સરવેતેહ. ૨ મારેઆજ્ઞાઆપીરઘુનાથ, લક્ષમણનેશીરમુકયોહાથ; બતાવીઅસ્ત્ર મંત્રનીજુક્ત, રૂદેચાંપીબોલ્યારનેહેયુક્ત. ૩ કરજોઈંદ્રજીતવધકાજ, વહેલાવળજોજગપામીઆજ; એવું સુણીલક્ષમણશીરનામી, ચાલ્યારામકૃપાબળપામી. ૪ સાથેવીભીષણનેહનુમંત, મયદશરભનેજાંબુવંત; ગણશકેશરીદ્વીવિધનિઆદ, ચાલ્યાકપીકરતાસીંહનાદ. ૫ પંથકઠણનીકુંભળાકેરા, તેદેખાડયોવીભીષણેનેરા; અંગદઉપરબેઠાસુમીત્ર, ઊડીઆઆકારેવિર્યવીચાત્ર. ૬ થયાઆગળલંકારાય, પુઠેસહુકપીચાલ્યાજાય; તેનીકુંભળાકેરેસ્થાન, સપ્તદુરગછેવજરસમાન. ૭ નગ્રબારણેગીરીમોઝાર, ઘણું સૈન્યમુકયુંછેતેઠાર; રચ્યુંછેતેદેવળગીરીકોરી તેમાંઆસુરીદેવીકઠોરી. ૮ કરેઅનેકભુતરક્ષાય, તેઓળંગીનેકપીવરજાય; સરવે આવ્યાદેવીનેભોવન, બેઠોદીઠોરાવણનોનન. ૯ રકતોદકેકર્યુંછેસ્નાન; રક્તવસ્ત્રઅંગેપરીધાન; સપ્તશબપાથરીયાંત્યાંહે, વજરાસનકરીબેઠોતેમાંહે. ૧૦ આપેઆહુતીવિપ્રનુંમાંસ, અસ્થિમાળાકંઠેઅવતંસ; મર સર્પવિંટયાછેમાથે, દ્વિજદંતનોશરવોગ્રહયોહાથે. ૧૧ તેણેહોમકરેકુંડમાંહે, મલીનમંત્રજપેછેત્યાંહે; થયોપુર્ણાયુતીસમેજ્યારે, રથઅરધોનીકળીયોત્યારે. ૧૨ એટલેઆવીપહોચ્યા હનુમંત, માક્રમકર્યુંમહાબળવંત; પાછળભુતરહ્યાંતાંજેહ, પુંછઝાપટેજુડયાંતેહ. ૧૩ કુંડ ઉપર વાયુતન, મોટા પરવત કરીયો પતન, કુંડ વીધ્વંસકરયો તેણી વાર, અગ્નીવીખરાયોનિરધાર. ૧૪ રશભધરમતણો અવતાર, તેણેપાત્ર ફોડયાં તેઠાર; કુંડમાંહેકરયાંમળમુત્ર, અકળાવ્યોરાવણોસતીપુ- ત્ર. ૧૫ પ્રગ્યોઈંદ્રજીત એવ, શું કોપ્યાઆજઆરાધ્યદેવ, દીઠા વાનર કરતાવિરોધ, ત્યારે ઉઠયો આણી મનક્રોધ. ૧૬ કરવામાંડયોકપીયેમાર, રોધવૃક્ષનેમુષ્ટીપ્રહાર; મેઘનાદેમંગાવ્યોરથ બેઠોતેનીઉપરસમરથ. ૧૭ સાથેલીધું સૈન્યઅપાર, નિકુંભળાથીનિકળ્યોબહાર; દીઠાલક્ષ્મણસૈન્યસહિત, રીસેરાતોથયોઇંદ્રજીત. ૧૮ ત્યારેકરવા માંડયું જુદ્ધ, ઈંદ્રજીતસુમીત્રીવિરૂદ્ધ; પામ્યારાક્ષસમરણઅપાર, થયોઅનેકકપીનોસંઘાર. ૧૯ મુકેલક્ષ્મણજેજેબાણ, તેછેદેમેઘનાદપ્રમાણ; ઈંદ્રજીતતણાશરજેહ, છેદી નાંખેછે લક્ષમણતેહ. ૨૦ થાયજુધસંઘારસમાન, જુવેદેવચઢીનેવિમાન; કોપ્યો રાવણી કરીનેરીશ; મુકયાંઅનેકબાણતેદીશ, ૨૧ લક્ષમનઉપરઅખંડધાર, રવીઢાંકયો થયુંઅંધકાર; પછેકોપ્યારામાનુજતાંહે, દિવ્યબાણમુકયાંરણમાંહે. ૨૨ શરજાળ છેદિતત્ખેવ, ભેદ્યુંરાવણીનુંતનએવ; થયોત્યારેસુરજનોપ્રકાશ. કરયો સકળ નારાચનોનાશ. ૨૩ વિવેકેકરીનેજેમસંત, છેદીનાંખેકરોધઅનંત; જ્ઞાનીઆત્મજ્ઞાનેતત્કાળ, છેદેસંસારદુઃખનીજાળ. ૨૪ એ પ્રકારે છેદ્યા શરસર્વ, ઉતારયો ઈંદ્રજીતનોગર્વ; મુકેસાયકશેષવિશેક, એકનાંતેથાયઅનેક. ૨૫ જેમકરતાસુપાત્રને

દાન, કીરતીવિસ્તરેમેરૂસમાન; કરતાંકુળવંતનેઉપકાર, જેમવિસ્તરેસુજશઅ-
પાર, ૨૬ એમલક્ષમણેમુકયાંબાણ, તેણેજયકીધોનીરવાણ; પછીમુકયું અનંત
અગન્યાસ્ત્ર, મેઘનાદેમુકયું પર્જન્યાસ્ત્ર. ૨૭ તારેપવનાસ્ત્રમુકયું ભોગીંદ્ર, સુરપાસ્ત્ર
મુકયું ઇંતઇંદ્ર; ક કયું ગરૂડાસ્ત્રસહસ્ત્રવદન, પરતાસ્ત્રમુકયુસતિતન. ૨૮ તવલક્ષ
મણે મુકયું વજ્રાસ્ત્ર, ઈંદ્રજીતે મુકયું શિવાસ્ત્ર બ્રહ્માસ્ત્ર મુકયુ મીત્ર તન,
તે શિવાસ્ત્ર પમાડયું પતન. ૨૯ એમ વીર બન્યો બળવાન, ઉતરયા
અસ્ત્રવિદ્યાએસમાન; બન્યોચતુર શિરોમણીવિર, રણપંડીત રણનાધીર. ૩૦
॥ વલણ ॥ રણધીરબન્યોયુધકરે, જુવેદેવસંગ્રામસંવાદરે; પછીરાવણસુતકોપેચ
ઢયો, તેણેગાજીકર્યોસીંનાદરે; ૩૧ ॥ ઇતિશ્રીરામચરીત્રસમતવાલ્મિકીનાટક
ધારાયાંયુધકાંડેઇંદ્રજીતલક્ષમણસગ્રામોનામપંચવિશોઅધ્યાય. ૨૫ ॥

અધ્યાય ૨૬ ॥ રાગઆવરી ॥ સીંહનાદકીધોઇંદ્રજીતે, કરયોધનુષટંકાર;
પછેપંચશરસંધાનકરીને, મુકયાતેણીવાર. ૧ વિજળીસરખાંચમકતાં. સુસવા
ડકરતાંજાણ; જાણેફોડશેમંદીરમેરૂ, એવાતીક્ષણબાણ ૨ તેણે અંગભેદ્યુ સુમી
ત્રીનું, મર્મવાગ્યાજેહ; પણભોગીંદ્રનોઅવતારલક્ષમણ, સહન કીધાંતેહ. ૩ પછે
બાણ મુકયાંતદા, લક્ષમણેતેણીવાર; હેલાફોડયું શત્રુજીતનું, ચાલી રૂધિરની
ધાર. ૪ પછેવિકળથઇમેઘનાદ, લક્ષમણઉપરજાય; ત્યારેવિભિષણધાયોત
દા, કરગદાગ્રહી નીરવાણ ૫ મેઘનાદબોલ્યોમર્મવાયક, નીતીનાંતેણીવાર; અરે
કાકાકુળલજાવ્યું, તમ છે ધિક્કાર. ૬ તમોરામનેશરણેજઇ, કર્યું બંધુકુળનાશ;
એમાંરૂ ત કણકહેશો, જુવોવિચારીમન. ૭ તમોકહેશોકું શરણજઇને, થયો
અમરજાણ; વળીમોક્ષઅંતે જાશે, એરામપુરૂષપુરાણ. ૮ પણઅંતે કોઅમરન
થી, થાયબ્રહ્માદિકનોવાશ; વળીવેરભાવેમોક્ષને, પણઆ પેઠેઅવિનાશ. ૯ કરી
ઝાંખીકીરતીકુળતણી, નવકયો શનવલેશ; રણજીત્યાતેગેશું થયું, જવોન્ય
ઢળકેરોવેશ. ૧૦ પછેકરોધકરીકોડંડતાણ્યું, કહીવચનવીપરીત; તેગદા ઊડાડી
કરથકી, શરમુકીનેઇંદ્રજીત. ૧૧ પછીવિભીષણનાહ્રદયમાં, પંચબાણમારિ-
આંપીઢ: તેમર્મમાંવાગ્યાંતદા, તારેથયોદીગમુઢ. ૧૨ ત્યાંવિકળથઇવિભી-
ષણપડયા, તારેધાયોજાંબુવાન; એકમુષ્ટીમારીઅંગકરી. તેવાગીવજ્રસમાન.
૧૩ રાવણીનોરથકરીઓચુરણ, અશ્વસારથીસહીત; તેવીકળથઇપ્રથવીપડયો,
ઊભોથયોઇંદ્રજીત, ૧૪ ત્યારેએકેકાળેકપીસરવે, કરવામાંડિઓમાર; થાયવૃષ્ટિ
તરૂપાષાણની, વળીમુષ્ટિનેપ્રહાર. ૧૫ પણઇંદ્રજીતપરાક્રમિરણ, પંડિતચતુ-
રસજાણ; નીવારણકરતોસરવેનેમુકી, ચારેગાસેબાણ. ૧૬ આકાશમારગ ઉત-
પત્યોગયો, મેઘમંડળમાંહે; જુધકરવાલાગ્યોતિહાંજઇ, મુકેબાણરહીનભમાંહે.

૧૭ તારેલક્ષમણુનેલઈસ્કંધઉપર, ઉડયામારૂતતન; જુધકરવાલાગિઆનભજઈ, રહીઉંચાશતજોજન. ૧૮ ઈંદ્રજીતઉંચોઆરજોજન, રહ્યાશતજોજનહનુમંત; તિહાંથકીલક્ષમણજુધકરે, મારતાબાણઅનંત. ૧૯ શરમારસકનથયોનહીં, ઉતરિયોસુરારીઈંદ્રજીત; તારેપ્રથ્વીઉપરઆવિઆ, હનુમંતલક્ષમણસહીત. ૨૦ બેવીરનાતનમાંહેચોંટયા, શોભતાશરજેમ; જાણેકળાકરનાંપીંછવા, ગીરીપરતરૂવરતેમ ૨૧ પછીલક્ષમણેએકદીવ્યશર, કાઢીકરીઓસંધાન; શીવનેત્રકેરોઅગ્નીજેવાં, દીવાકરસમધ્યાન. ૨૨ મંત્રન્યાસયુક્તકરીઓતદા, થયોવજરભુતઅખંડ; છેવાંમુદાંક્તી રામના, તેચઢાવીઓકોદંડ. ૨૩ લક્ષમણેમનચીંતવીઉં, હોયબ્રહ્મપુરણકામ; ૨૪ એકપત્નીવતસુરજવંશી, હોયરઘુવીર આજ; તોઈંદ્રજીતમરજોહવે, આબાણેથીમહાઆજ. ૨૫ હુંનીરહારીબ્રહ્મચારી બારવરષ પર્યંત, રઘુવીરચરણેઆશક્તીહોયતોઆવજોએનોઅંત. ૨૬ હોયસતીસીતાસાધવીવળી, દાસઅનીન્યહનુમાન; તોઈંદ્રજીતનુંશીરછેદાજો, આવજોઅવશાન. ૨૭ એવુકહીઆકરણસુધી, ખેંચીઉંનારાચ, પછીમુકયુંલક્ષમણેત્યાં વીજળીતરખુસાચ. ૨૮ ઝળકેમુખેચળકેપુખે, સુસવાટકરતુંબાણ; સહુદીશાઓ દીપાવતું, ધનુપથીછુટયુબાણ. ૨૯ ઈંદ્રજીતેજાણ્યું માનશે, એબાણમુજનેઆપ; તેછેદવાસામુચઢાવ્યું, બાણુતીક્ષણચાપ. ૩૦ એટલેશરલક્ષમણતણો, આવીને વાગ્યોતાંહે; એકભુજસહીતશીરછેદીઉં, તેપડયોમથ્થાંમાંહે. ૩૧ તેભુજપડીઓ પુરમ જઈ, શીરઉછળ્યું આકાશનભમોભમીનેપડીઉપાછું, કમળવદનપ્રકાશ. ૩૨ તેપડતાંઝીલ્યુંશરભવાનર, લીધુંછેકરમાંહે, મેઘનાદ પામ્યોમરણએમ, જેજેકારવરત્યોતાંહે. ૩૩ પુષ્પવૃષ્ટીકરીદેવે, લક્ષમણઉપરજાણ; દુંદુભીકરાનાદ કરીને, બોલેજયજયવાણ. ૩૪ રઘુવીરચીંતાકરેછે, કહેસુગ્રીવઆગળવાત;ઘડી વારથઈકેમઆવ્યોનહીં, એરણથકીમુજભ્રાત, ૩૫ ઈંદ્રજીતએવણુબળીઓછે, મુંજબાળસકોમળવીર; સુગ્રીવકહેચીંતાનવકરશો, રાખોમનમાંધીર. ૩૬ પ્રભુ હમણાંલક્ષમણઆવશે, જયપામીનેમહારાજ; એટલે લક્ષમણકપીસહીત, આવ્યા કરીને કાજ. ૩૭ ઈંદરજીતસાથે જુધ કરી ઘણું,થયા શ્રમીત સુમીત્ર;આવતાજોઈનેઉઠિઆ. રઘુવીરપુન્યપવીત્ર. ૩૮ લક્ષમણેઆવિશીષનામ્યું, રામને તેનીવાર; રઘુવીરેચાંપ્યારદયેશું,ગદગદથયાછેઅપાર.૩૯ ઇંદ્રજીતકરોવધકહ્યો, શરભેદેખાડયુંશિષપછીસભાકરીસુક્ષેણપ્રત્યે. બોલ્યાશ્રીજુગદીશ. ૪૦ અરેસુખ સેણલક્ષમણને, કંઇકરોઅઉષધઆજ; પછીરામઆજ્ઞાથકીવેદે, કર્યું રૂડુ કાજ. ૪૧ સાવધાનલક્ષમણનેકરયા, દઢથયુસરવેઅંગ; પછીસુવેલુએસભાકરીને, બેઠા છેશ્રીરંગ. ૪૨ ॥ વલણ ॥ શ્રીરંગબેઠાસભાકરી, કપીશેવાકરેસુખભેરરે; હવે

ઇંદરજીતનોભુજ પડયોપુરમાં, તેનીશી થઈ પેરરે. ૪૩ ॥ ઇતીશ્રી રામચતરે સંમત વાલમીકી નાટક ધારાયાં જુધકાંડે લક્ષમણેન ઇંદ્રજીત હનન નામ ષડવીંશો અધ્યાય. ૨૬ ॥ અધ્યાય ૨૭ ॥

રાગ કાફી ॥ લક્ષમણવિજયકરીનેઆવ્યાઇંદ્રજીતનુંમસ્તકલાવ્યા;તનભુમિ પડિઉંરણજાહે,ભુજઉડીઆવ્યાપુરમાહે. ૧ ઇંદ્રજીતનુ આંગણુજેહ,મણીબંધ રચિઉછેતેહ;આવીનેચોકમાંપડયોહસ્ત.અલંકારસહીતસમસ્ત.૨ અંગનાઇંદ્રજીતનીતાંહે,તેસુલોચના મંદીરેમાંહે;શેષનાગતણીએકુમારી,શુંદરીરૂપશોભાસારી. પરમસતીશીરોમણમેહરી, ગગુણલાવણ્યસાગરલેહરીજેનુરૂપજોઇરતીલાજે, ઉપમા નથીએનેકાજે, ૪એનોજોઇસુંદરતાવેશ, મોહપામે મોટામુનેશ, કામ દેવતેકામ ઉપજાવે, ચંદરચંપક કનકલજાવે. ૫ અંગનોજે સુવાસ મેહકે; એકકોસ સુધિ બેહકે; જેનૈષધરાયનિરાણી, કાવ્યમાંદમયતીવખાણી, ૬ તે પણ શેષકન્યાસમ નાવે, એવીરાવણ સુતવધુકહાવે, મીનાકારીમેહેલમાં બાલી, બેઠી હેમ હિંડોલે રૂપાલી ૭ અંગનાઝલકેઅલંકાર, જાણેવજ્રુતનોચલકાર; વિધુવદનીકલંકરહિત મુખકમલસહાસ્યસહિત. ૮ દેવગંધર્વકિન્નરકુંવરી, એવિઅનેકછેપાસેકિંકરી; એવીઅનેકછેપાસેકિંકરી; તે સુલોચનાનિનીત્યમેવ, અહોરાત્રી કરે છે સેવ. ૯ કીન્નરકન્યાઓશચીસમાન, કરેમધુરસ્વરેથીગાન; કોવજાડેવીણાને મ્રદંગ, કોઈ શરણાઇસ્રજતિઅંગ. ૧૦ કોસખીસનમુખઝુલાવે, કોઇવાત કરીને રીઝાવે, કોઈ ચામરવીંજણયોગ, કોસખીઆપેઉપભોગ. ૧૧ પારીજાતનાંપુષ્પજલાવે, સખી હારગુંથીનેપહેરાવે; એમ આનંદમાંસુલોચન, બેઠીપતીપદશુંજેનું મન. ૧૨ તે સમેઇંદ્રજીતનોહસ્ત; ચોકમાંપડયો આવીતટસ્થ; વીખબિંદુ સુધામાં જેમ. પડે આવીથયુંછેતેમ. ૧૩ દાસીએઆવીજેયું ત્યાંહે, દીઠું વિમીત ચોકજ માંહે; તેણે કહ્યુંસતીનેઆવી, બાઇઆજખુટયુંતમભાવી. ૧૪ આકાશમાર્ગથીઅસ્ત,પડયો આવિ સ્વામીનો હસ્ત આપણા ચોકમા યેક પડયો હવડા મેં દીઠો તેહાં. ૧૫ એવું સુણતાં પડીછે ફાળ, બેહેબાકલી ઉઠી બાલ; રત્ન પાદુકા પહેરી પાય; ઝલકે ચીર જાણે ચપલાય. ૧૬ બે સખીને સ્કંધેધરીપાણી ચાલીબારણેઆવી. રાણી; જુવે તો ચોકમાં પડયો હાથ, નિશચે ઓલખ્યો એ કર નાથ. ૧૭ પંચ મુદ્રીકા રત્ન ખચિત, મણીકંકણ બાજુ સહિત; ઓલખી હસ્તતે સુલોચના, આવીમુર્છાપડેરેઅંગના. ૧૮ થઇસુચેતકરંતીવિલાપ, પછાડે પૃથ્વી. પોતાનુંઆપ્ત, કરેતાડણશિષનેરૂદે, શોકરૂનકરંતીવદે. ૧૯ જાયલોભીનુંસર્વસ્વધન, થાયમછવિયોગજીવન; એમકંથવિયોગેનેનાર, શેષકન્યારૂવેછે અપાર. ૨૦ સહુસખીઓએશિખપમાડી, સાવચેતકરીનેબેસાડી; સ્વામીનોભુજલઇનીર.

ધાર, ચાંપ્યોરૂદયાશું તેણીવાર. ૨૧ કહેછેરૂદનકરંતીભામ, હાહાનાથઆશુંકરયુ કામ; પુરણબ્રહ્મસનાતનરામ, હતીજીતવાનિમોટીહામ, ૨૨ તેરામને સમસ્પ્યા પ્રાણ, તમેઈછુંતમારૂંકલ્યાણ; પામ્યાપ્રાણપતિકેમમરણ, હવેહુંરહીશકોનેશરણ ૨૩ વરતમાન મરણનું કાજ, લખી દેખાડોમુજને આજ; પછીખડીઓકાગલ ને કલમ, ૫સે મુકયું લખો થયુ કેમ. ૨૪ ાણે મારા તમને કંઠ, કર આવ્યો તે આકાશ પંથ; ત્યારે શરીર રહ્યુ છે કયાંહે, લખી દેખાડો કાગળ માંહે, ૨૫ જોહું શુદ્ધપતિવ્રતાહોય. લખજોમુજસત્યથીસોય; ત્યારેચૈતન્યથઈકર ત્યાંહે, ગ્રહીકલમલખ્યુંપત્રમાંહે. ૨૬ જેથયુંરણમાંવનાંત, તેલખ્યુંસહુભાગીને ભ્રાંત; હોમવિધ્વંસજુદ્ધવીસ્તાર; લખ્યુંપ્રથમતેપત્રમોઝાર. ૨૭ હેપ્રિયેજેસુત સુમીત્ર, મહાતપસ્વીનેપુન્યપવીત્ર; નિદ્રાજીતલક્ષમણનીરાકારી, શુદ્ધસત્યવાદીનેબ્રહ્મચારી, ૨૮ તેલક્ષમણેછેદયુંમુજશીષ, લઈગયાજયાંછેજુગદીશ; રણમાંપડયુંછેમુજતન, પૃથ્વીઊપરથઈનેપતન, ૨૯ અહિંઉડીનેઆવ્યોએકભુજ, વર્તમાનજણાવાતુજ હુંઓલંઘ્યોમાયાનદીઘાટ, પેલીતીરેજોઉંછુંતારીવાટ ૩૦ સ્વદેહેગયોવિભિપણ શરણ, હું દેહત્યાગીનેતરણ; કર્યામીત્રમેશ્રીજગદીશ, મુક્રીકૃપણતાઅરપ્યુંશીશ ૩૧ માટેઆદુઃખરૂપસંસાર, તજીરામશરણગયોનારિ; રામચરણેરેતાંટલ્યુંદુઃખ, હુંપામ્યોછુંબ્રહ્માનંદસુખ, ૪૨ એમહસ્તેલખ્યોધણીવાત, વાંચીનેસ્ત્રીકરે આસુ-પાત; તેસમેપશુપંખીસર્વ, રોવાલાગ્યાંતજીનેગર્વ. ૩૩ ત્યારેસખીયેકરયોપ્રતિ-બોધ, જેથકીટલેશોકવિરોધ; પછીસ્વામીતણોકરજોહ, સુખાસનમાંયેમુકયોતેહ ૩૪ સાથેપત્રમુકયોતેમાંયે, પોતેઘોડીઉપરેચઢીત્યાંયે; કરવારવામીસાથેસહગમન, શીશલેવાચાલીશુભમન. ૩૫ સંગચાલેઅનેકવેત્રધાર, આવીરાવણનિસભામો-ઝાર. જ્યાંબેઠોછેસીંહાસનરાય, ત્યાંઆવીલાગીશુંદરીપાય. ૩૬ ॥ વલણ ॥ પાયે લાગીસ્વશુરને, આવીશુલોચનાતેણીવારરે; સ્વામીતણુંવર્તમાન કહીને; રૂદન કરતીઅપારરે. ॥ ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંજુદ્ધકાંડેશુલો-ચનશોકોનામ સતાવીશમો અધ્યાય. ૨૭ ॥

અધ્યાય. ૨૮ ॥ રાગ વેરાડી ॥ શુલોચનાયેશીશનમાવીને, કરવા માંડિઉં રૂદન; ત્યારેરાવણમહાદુઃખપામ્યોજોઇને, બોલ્યોહિનવચન. ૧ અરેસતીકુલદી-પકદેવીતું; કેમરૂવેકે' થઇસ્વસ્થ; ત્યારેશુલોચનાએદેખાડિઓ તતક્ષણ, સ્વામી નોપત્રનેહસ્ત. ૨ જ્યારેશક્રજીતનું મરણસાંભળીઉં, વિકલથયોદશશીશ; મુરછા આવીથયોઅચેતન, પ્રથ્વીપડિઓઅશુરિશ. ૩ પછેસાવચેતથઈ વાડે સ્વરથી, રોતોરાવણરાય; તે સમેહાહાકારજવરત્યો, કવીઅતેનકે'વાય. ૪ સભાસર્વેત્યાં રોવાલાગી; દશમુખકરતોવિલાપ, વીશનેત્રથીઆંશુચાલે, પ્રથ્વીપછાડેઆપ ૫

અરેદેવતેં આશું કીધું, ગયોપાટવીપુત્ર; ઈંદરજીતજતાંહવેસર્વગયું, મારૂં ઉજડ રહ્યું ઘરસુત્ર ૬ અરેપુત્રતુજબલમાટેમેં, કરયું રામથું વેર; આજબેલ્યભાગીગઈ મારી, વરત્યોમોટોકેર. ૭ મેં જાણ્યુંમારેઈંદરજીતને, કુંભકરણબલવાન; તોકોણ માત્રએરામલક્ષમણ. જાકાળનાઝાલેકાન. ૮ એબેપાંખોતુટીગઈ મારી, અપંગ થયોહું આજ; મારાજીવ્યાનેધિકારછે, હવેબુડ્યું લંકાનું રાજ. ૯ અરેપુત્રમુનેગયો એચટે નહી નીરવાણ; મે જાણ્યું હોતતોતુજમાટે, આપતમારોપ્રાણ. ૧૦ એવે સમેમંદોદરિત્યાંઆવી; તાડનકરતીતન; અન્યરાણીઓઆવીમલી, સહુ કરતી શોકરૂદન. ૧૧ રાણીમંદોદરીપુત્રસંભારીને, કરતીવિવિધવિલાપ; અરેદઈવમુને કરીવાંઝણી, શું પુરવેકરયુંહશેપાપ. ૧૨ મેં આચરયાનહિહોયજપતપપુરણકયો હશેપંકતીભેદ; કુશબ્દકહ્યાહશેસાધુને, શિવવિષ્ણુનિંદાકરીવેદ. ૧૩ કેહકિર્તન માંભંગકરયોહશે; હરણકરયોપરલાભ; કેસાધુસતીનેશીષજકુડાં, આલ ચઢાવ્યાં આભ. ૧૪ કેક્ષુધારથીનેભુખ્યોઉઠાડીઓ, ભોંજનકરતાંજાણ; કેનીકમુખ કાઢિ- ઓઅતીથી, મેંગુરૂદરોહકરયોનીરવાણ. ૧૫ તેપાપેકરીનેહું દુઃખ પામી દઈવ કોપીઓનીરધાર; ઈંદરજીતજેવાપુત્રમુનેહવે, કયાંથીમળેસંસાર, ૧૬ એમકહિ પછીશુલોચનાને, ભીડીરૂદયામાંહે; તેડસમાનાશોકરૂદનથી, પ્રથ્વીકંપી ત્યાંહે. ૧૭ ત્યારેરૂદનકરંતાશેપકન્યાકહે, આણીઆપે મુનેશીષ; મારેસ્વામીસાથે સહ- ગવનકરવા, વિલમથાયઆદીશ ૧૮ ત્યારેરાવણકરોત્રકરીનેકહે, અદ્યા ચાલો જોધઅપાર; લાવીએસત્વરપુત્રનું શીર, કરીરામલક્ષમણનોસંહાર. ૧૯ અથવા હું ત્યાંમરણજપામું, જાઉ પુત્રનીપાસ; ઈંદરજીતજતાંમારેકાંએનઉગર્યું, નિષ્ફલ થયું સહુઆશ. ૩૦ એમરાવણકરોવકરીનેકહેછેમહાદુઃખીઓથયુજાણ; ત્યારેસુ લોચનાનિસાથેબોલી, રાણીમંદોદરીવાણ. ૨૧ અરેબાપજાતું રામનીપાસે, લાવ માગીનેશીષનિશ્ચેતુજનેઆપશે, છેદયાલુશ્રીજુગદીશ. ૨૨ ધરમધોરીધર ભકત વત્સલ, પ્રભુકરૂણાસીંધુઉદાર; દીનબંધુશરણાગતત્રાતા, દશરથરાજકુમાર. ૨૩ એકપત્નીવૃતજાનકીજીવન, અવરતેમાતસમાન; એકબાણએકવચનસત્યનીધી એવાછેભગવાન. ૨૪ તે રામનાંતું દરશનકરજે, અંતસમેસુણમાય; એ જન્મ ધરયાનો પરમલાભછે, જેથકીબંધમુકાય, ૨૫ વળીરામનાપાસેપરમ ભકતછે, સુગ્રીવજાંબુવંત; ન્યાયસીંધુવીભીષનને અંગદ, અનીત્યદાસ. હનુમંત, ૨૬ એ સરવે રામભકતમાટે તુને નહી કરેકો અંતરાય; માટે કુલ વધુ શુખે શીશલાવ્ય તું જાય જઈ રગુરાય, ૨૭ યેવું વચનપ્રણિનેસુલોચનાબોલી રાવન પ્રત્યે વાન; જેવર સતીનો અભીલાષ કરે, તેનું યહી થાય કલ્યાણ. ૨૮ એમ કહી પછે ચાલીત્યાંથી, હસ્તધરીશુખાસન; આગળપાલકીપુઠેઅશ્વની, ચઢી ચાલી શુભ

મન. ૨૯ વીદ્વજ્જન બ્રહસ્પતી જેવા વીચાક્ષણ, સાથે લીધા તેહ; શહસ્ર દાસીઓ જોડેશુવેલુએ, આવીસુલોચનાએહ. ૩૦ જેમઆવેવીશ્રાંતીસંત ગ્રહે, એમઆવીશેષકુમારી; પછીઘોડીઉપરથી ઉતરીચાલી, હંસગમ તેનારી. ૩૧ ત્યારેઅંગદવાન દેષ્ટીતએકા, રામલક્ષ્મણબેવીર; ત્યાંકપીઆવીનેકહેવાલાગ્યા. સુણોશ્રીરણધીર. ૩૨ જુવોમહાન જશીતાજીઆવ્યાં, એપેલાનીરવાણ; રાવણે ભયપામીનેત્યાંથી, મોકલાદીધાંજાણ. ૩૩ એવાંવાનરકેરાંવચનસુણીને, બોલી-આઅયોધાઇશ; ભાઇશીતાનુંમુખ નદેખાએ, જીઆંલગીજીવેદશશીષ. ૩૪ તે આવતીજોઇનેરામેપુછીઊં, વીભીષણને નીરધાર; તારેલટેશે ઓળખં ઇંદ્રજીત વધુ, રૂદનકરયુંતેનીવાર. ૩૫ નેત્રજળગદગદકંઠેથી, બાલ્યો વીભીષણવાણી; સુણોમહારાજએશેષકન્યા, ઇંદ્રજીતની રાણી. ૩૬ એસતીકેરનામજલેતાં,પાપ જાએસરવે પાપ; એસ્વામીતણુંશીશલેવાઆવી; સહગવનકરવાઆપ. ૩૭ જેના પદઅંગુષ્ટ રવીકીરણપડેનહીં, ન પામેદરશસુરરોત; તેરાણુમાંશીરલેવાઆવી, એદૈત્રગર્ભીવીપ્રીત. ૩૮ એમકહીનેવીભીષણરોયા, વીસ્તારીમતીગુણખ્યાત; એટલેઆવીસુલોચના, લાગીરામચરણસાક્ષાત. ૩૯ સાષ્ટાંગકરીનેપછીપ્રભુના, પદશીંચ્યાઅશુધાર; સુલોચનાપ્રભુનાપદ એ શીર, મુકીરહીત્રણીવાર, ૪૦ તારે કરૂણાવચનબોલ્યાશ્રીરઘુપતિ, ઊઠવેરે માત; અક્ષયસુખહું આપુતો. જે મા-ગેતેસાક્ષાત. ૪૧ પછીઉઠીસુલોચનાસનમુખઉભી, બેકરજોડીનારી; નખશીખ મુરતીરામચંદરની. ધ્યાનમાંહેઉતારી. ૪૨ ॥ વલણ ॥ ઉતારેમુરતીધ્યાનમાં. તે રાખી હૃદય મોઝારે; પછી ગદગદ કંઠે સ્તુતિ કરતી, સુલોચના તેણી વાર રે. ૪૩ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરે સંમતવાલ્મીક્ષી નાટાકધારાયાં યુધકાંડે સુલોચનાયાંશ્રીરામસામીપ્યાગમનંનામ અષ્ટવંશોધ્યાય, ૨૮

અધ્યાય ૨૯ ॥ દોહો ॥ ચઢી વિમાનશરસકગનભ, રહ્યાજુવેધરીધિર; સુલોચના મધુરેસ્વરે, સ્તવતીશ્રીરઘુવીર. ॥ છંદ ભુજંગીની દેશી. ॥ જય જય રામ રઘુવીર વીશકંઠમીત્રા રમાનાથરઘુનાથ રાજીવનેત્રા; ચાપ્રકચક્ર ત્યાચ પલચારૂગાત્રા, જીવનજાનકીનાથજનકજમાત્રા. ૧ નમોનીરગુણગુણમયંગુહ્યઅ-ગારં, નમોવિશ્વહેતુઅહેતુઅપારં; નમોવિશ્વવ્યાપીવિશ્વંભરવીધાતા, નમો વિ-શ્વતનુવિશ્વપતિવીશ્વત્રાતા. ૨ નમોશુદ્ધચૈતન્યશાક્ષી પ્રકાશં, નમો ઇંત્રીયાતીત સહુક્ષેત્રવ્યાસં;નમો જ્ઞાનગમ્યંપરાપારભુમં, અજશાશ્વતં બ્રહ્મવેદ સ્વરૂપં. ૩ શ્રષ્ટીઉદ્ભવંપાલસંહારકારં; વીધિવીષ્ણુશીવરૂપત્રીગુણાંધારં; લીલા વીગ્રહં સચ્ચીદાનરૂપં, અવીછીનઆદીઅખંડઅનુપ. ૪ જનકજાપતીશ્રીપતીભુપવીરં, નમુ દશરથીરામરણરંગધિરં; નમોભકતચીંતામણીકામધેનુ, શરણં સુરતરૂમ

હામચેઅપ્રમેનુંપ્રભુતલઅવતરયા ચતુરભુજચાપપામી, વનમાંનીકળ્યા દેવનું
દુખજાણી; જાતુધાનકુળવાઅભયભક્તકરવા, નીગમધર્મમરજાદાબીભારહરવા.
૬ દશવંતારવા, મારવાદુષ્ટપાપી, પુન્યશ્લોકકીરતીરહીવીશ્વવ્યાપી; ઘનશ્યામ
તનકામકોટી બીરાજેસોભામુખ ઈંદુનેકંજલાજે, ૭ મુગટરત્નપારાખચીતશી
શશોહે, તીલકકેસરીમાલમાંમનમોહે; કુંડળકરણમણીજળહળેજોતસારી, જાણે
સેવવાએજરૂપેનમારી ૮ કેયુરકંકણમેખળાસુત્રરાજે, અંગદમુદ્રીકામુક્તની મા
ળશ્રાજે; સોહેપીતઉપરવીતનેપીતવાસ, વીધુરાગી જેવિમુખેમંદહાસ. ૯ અભ
યસુખદાતાસુબાહુઅજાનુ, દહનદુઃખઅજ્ઞાનભાનુકષનુ; ચરણચારૂસકુમાર નખ
ચંદવેષા. ધ્વજાવજ્રઅંકુશયવચાદિરેખા. ૧૦હરેપીરપ્રદતીરસરજ્યુંવીહારી, પા
વનપદરજેવીપ્રનીનારતારી; કર્યું અંધ્રીજળપાનતેવારવાર, તેણેઉધર્યું દુષ્ટકુલક
ર્ણધાર. ૧૧ જેથીવનચરીદુઃખસંસારવામી, તેવાચર્ણનુશર્ણહું આજપામી; સ
દાલાલીતંજેજેરમસૈન્યમાં, કરીએકઆરોધરેજોગીધ્યાનં. ૧૨ ગીરીશૈલવનસ
રસરીતાવીરાજં, કરીપુનીતપ્રપદપદેતીર્થરાજં; ધરયોદેહગોસુરદ્વીજહેતકારી,
કીરતીવીસ્તારીવીશ્વમાંદોષદારી. ૧૩ સનકવાગીશનારદશેશીશાનં, વીશદ
વીક્રમંતેકરેગીતગાનં; મુનીસીદ્ધયોગીલીલારૂપધ્યેયં, મંગળમુજ્વળંશીવસદા
નામગેય ૧૪ રાખોચરણશરણેમનેરામચંદ્રં, પ્રભુપાહીમાંપ્રણતજનરાજચંદ્રં;
પુરોદીનજનકામનાપુરણકામી, સદારામચરણેનમામીનમામી, ૧૫ દોહો ॥ ગુ-
ણસાગરનાગરનીપુણ, ધર્મસત્યવ્રતધીર; અખીલશોકસંકટહરણ, જેજેશ્રીરઘુ-
વીર. ૧૭॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલમીકીનાટકધારર્યાંજુધકાંડસુલોચનાયાં
કૃતાશ્રીરામસ્તુતીનામએકોનત્રીશોઅધ્યાય. ૨૯

અધ્યાય ૩૦॥ રાગધનાશ્રી॥ સુલોચનાકેહેછેસુણોમહારાજજી શરણાંગત-
નીપ્રભુરાખોલાજજી; આજહું પામીતમદરશનજી, તેણેકરીછુટીત્રીદેહીનાબંધન-
જી, ૧॥ ઢાળ॥ બંધનછુટીદેહનેહવે શાર, આપોમુજસ્વામીતણું, સહગવનકર-
વાપતીસાથે, મનેવાલંબથાએઘણું. ૨ વરતમાનજાણ્યુંનાથનું, પંચપ્રાણતોતત-
ક્ષણગયા; પછુદેહનીશીતશીરમાગવાઆવી, તેઆપોકરીનેમયા. ૩ એવુંસુણીપ્ર-
સનથય;રઘુપતી, ધન્યશેષકન્યાસાધવી; સઉસ્ત્રીઓમાંરત્નરૂપછે, જેમનદીઓ
સધેજાન્હવી. ૪ ત્યારેસુગ્રીવજાંબુવાનકહેએને, આપોશીરમહારાજ; એસતા
પરમપતીવ્રતાછે; સઉસ્ત્રીઓશીરતાજ. ૫ રઘુવીરકહેણાઈનેકેમજાણ્યું, જેશીર
લાવ્યાઆઠામ; તારેસુલોચનકહેકહું જથારથ, સુણોપુરણકામ. ૬ એકહસ્તપડ્યો
આવી, મુજચોકમાંનીરધાર; તેણેરતણુવરતમાનસરવે લખ્યુપત્રમોઝાર. ૭ તે
માટેમનેમાલમથઉ, શીરલાવ્યાઆણેઠારમનેઆપજોજાઉસમાગામે, રઘુપતિપ-

રમઉદાર. હુંઅયાચકયાવવાઆવી, પ્રભુજાણીઆજ; અનાથનાથઅરવપતિ આજ, રાખોમારીલાજ. ૯ એમકહીતદારગુત્રીરનદેખાડયો મુજપુત્ર; સરવેસભા તેદેખતાં, આશ્ચર્યપામ્યાંતત્ર ૧૦ અર્જનપતીજ્યારેનહીં... કપીસઉકહેવાણ; એમ્રનકહસ્તેપત્રલખીયો, મનાથેનહીંગત. ૧૧ મહીયમેપકીયેસત્યએ, મસ્તક કરેજોહાસ: તોવાતસાચીમાનીયે, અમનેઆવેવીસ્વાસ ૧૨ ત્યારેરામકહેજાઓસત્યછે, એપત્રકેરીવાત; તેસ ...નેશું નકરે, તેને મહીનાયશો વીખ્યા. ૧૩ પછે રામઆજ્ઞાયેસુગ્રીવઆપ્યું. મસ્તકનેતીવાર; સુલે ...યેદૃંથેપી, રૂદન કીધુંઅપાર. ૧૪ ચીરનોપાલવપાથરીને, મુકયુંતમાપીશ; પછીએ કરજોડી સ્તુથીકરે, સુલોચનાતેદીશ. ૧૫ હેપાતળમમાણુજીવન, રાખોમારીલજ; એકવાહાસકરો પ્રભુ, જેમસભાદેખેઆજ. ૧૬ ક્ષમાકરોઅપરાધમ રો સ્નેહધરોમુજસાથ; કીક રીજાગીદયાઆણી, દોટાગૌનાથ. ૧૭ ચતુરશિરોમણિસ્વામીમારા, અતુળ બળગુણકમ; દેખાડોઆજરામને, મારોપતિવ્રતધર્મ ૧૮ એમવણાંવચન, સતિએ કહ્યાં, પણહરશ્યું નહીંશીરતેહ; સુલોચનાકહેશું કરંહું, પ્રથમચુકીએહ. ૧૯ જેનેદાવતમુજપિતાનેતો, કરતઆવિસાર; નવમરણપામતપ્રભુકરતતે, શત્રુનો સંહાર. ૨૦ એવું કહેતામાંશીરહશ્યું ખડખડકમ ...વહનપ્રકાશ; જમણું નેત્રઉઘાડીનેને, જુવેચારેપાસ. ૨૧ ઇંદ્રજીતકેરૂમસ્તક, હશ્યું જેણીવાર; આશ્ચર્યપામ્યાસરવેકો, કપીસહિતજુગદાધાર. ૨૨ સુગ્રીવેપુછયુંરામને, કહોકૃપાકરી મહારાજ; શું વચનએસતીએકહ્યું, જેહશ્યું મસ્તકઆજ. ૨૩ રઘુવિરકહેએણે કહ્યુંયુધમાં, તેડાવતજેમુજતાત; તેશેષસાહેકરતતમારીતો, કયમેમરણનવથાત. ૨૪ તેશેષનોઅવતારલક્ષમણ, એણેમારિયોઇંદ્રજીત; તોમાહેએશું કરતતમારી, જેણેકર્યુંવિપરીત. ૨૫ તારાપિતાએમાર્યોમુજને, શેષજેકહેવાય; એમજાણી ઇંદ્રજીતનુંશીર, તેહશ્યં એઅભિપ્રાય. ૨૬ એવાંવચનસુણીરઘુવીરનાં, લાગ્યુંલક્ષમણજીનેદુઃખ; રોમાંચિતગદગદથયા, કરમાયુંકોમળમુખ. ૨૭ એમસુમીત્રી મોહમાયા, વ્યાપીતેણીવાર; સુલોચનાનીસામુંજોઇરૂએ, આંખેઆંસુધાર. ૨૮ રૂદનકરતાકહેલક્ષમણ, સુણોશ્રીરઘુરાય; જમાત્રનેમેંમારયો, એવણેકર્યોઅન્યાય. ૨૯ રામકહેભાઇક્ષત્રીનોછે, ધરમજેસંગ્રામ; રણમાંહણેપુત્રપિતાને, ન ગણે સંબંધતેકામ. ૩૦ વળિઅનીત્યદેહનોધરમછે, તેનીશ્ચેથાયએનાશ; માટેશોકન કરીએવીરમારા, ધરીએજ્ઞાનપ્રકાશ ૩૧ તોએલક્ષમણછાનારહેનહીં,જોઇસુલોચનાનુંસુખ; તારેરઘુપતિગદગદથયા, લાગિઉંલક્ષ્મણજીનુંદુઃખ. ૩૨ જળભરાઇઆવીઉંનેત્રમા, બોલ્યારામકરૂણાવાન; અરેસતીતારાસ્વામીને, હુંજીવાડુ નીરવાણ. ૩૩ રચીઆપુબીજુંનગરલંકાંતેમાંરહોજઇઆજ; સહશ્રકલ્પલગી

સ્ત્રીપુરૂષ, તમેકરોનીરભેર જ ૩૪ એમપ્રસનથઈપ્રભુએકહ્યું. તારેબોલીસુલો
ચન; આજતમારાચરણનું. દરશનપામીઆંપાવન.૩૫ ફરીઆવોજેગમળેનહીં,
અંતસમેશ્રીભગવાન; હવેશરણુપામ્યાતમારૂ, નથીલાભએહસમાન. ૩૬ જન્મ
ધરીને જારેત્યારે, મરવુંએકજવાર; હરિજોઈભોગવેજગતને; તેનાજીવ્યાનેધી-
કાર ૩૭ સુલોચનાનાંવચનસુણી. થયારામકરૂણાવાન; લક્ષમણજીનોશોકસમી-
ઓ, સુણીએવુજ્ઞાન. ૩૮ રઘુવીરકહેઆવચનતુજને, જશકરયોતેંજાણ; પતિવૃ-
તામંડનતજીમાયા, થજેતુજકલ્યાણ. ૩૯ પછીઆજ્ઞામાગીરામની, સુલોચના તે
ણીવાર; રઘુવીરચરણેનમીચાલી, શીષલઈતેનાર. ૪૦ મહારાજહુંસહગવનકરૂ,
એમસતિકહેછેવાણે; ત્યાંલગીકોવાનરનઆવે, લંકામાંનિરવાણ. ૪૧ એવુંકહી-
નેચાલીતાંથી, આવીરણમોઝાર; ઇંદ્રજીતનુતનલીધુતાથી, પડ્યુહતુંજેઠાર.૪૨
ચીતારચીસાગરતટે, તેચાહનકાષ્ટઅપાર; ત્યાંરાવણમંદોદરીઆવ્યાં, સાથેસહુ
પરિવાર. ૪૩ દેવાંગનાશુદેવજોતા, ચઢીનભવિમાન; સુલોચનાએકર્યુંતદા, પછે
શીંધુજળમાંસ્નાન, ૪૪ પતીચિતામાંપધરાવ્યે, આચરયોવિધીવેહેવાર; પ્રદક્ષ-
ણાકરીપોતેબેઠી. કરયોઅગ્નિસંસ્કાર ૪૫ દુંદભીવાગ્યાંદેવનાંથઈપુષ્પવૃષ્ટિ
અપાર; વિમાનમાંબેઠાપછેદિવ્ય, દેહધરીતેનરનાર. ૪૬ તેસ્વરગમાંગયાંદંપ-
તી, ધન્યધન્યકહેછેદેવ; રઘુવીરનીકરૂણાથકી, સદગતિથઇસતમેવ. ૪૭ મંદો-
દરિરાવણેપણ. કર્યુંતકરીઉતાંહે; પછેસમુદ્રમાંહેસ્નાનકરીને, ગયાલંકામાંહે.
૪૮ ઇંદ્રજીતનેઅગતિ થઇ, શતીતણુશત્યપ્રકાશ; એકથાઅગ્નિપુરાણમાંકહિ.
સત્યવતીસુતવ્યાસ. ૪૯ ॥ વલણ ॥ વ્યાશતણાંએવચનછે, અગ્નિપુરાણકથા-
ચરે; કહેદાસગિરિધરહવેલંકામાં, શુંકરતોરાવણરાયરે. ૫૦ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિ
તેસંમતવાલ્મિકીનાટકચારાયાં જુધ્ધકાંડે ઇંદ્રજીતસુખાવલોકાતસુલોચનયા સહ
ગમનં નામત્રીશમો અધ્યાયઃ ૩૦ ॥

અધ્યાય ૩૧. ॥ રાગસામેરી ॥ હવેરાવણચીંતાતુરથયોને. બેઠોમંદિરમા-
હે; પુત્રબંધુઆદેસરવે, મરણપામ્યાંત્યાંહે. ૧ હાવેકોનેમોકલુરણવિષે, હું જુદ્ધ
કરવાકાજ; વળીશત્રુનુંબળઅધીકદીનદીન, વૃદ્ધીપામ્યુંઆજ. ૨ એમવિચારે
છેદશાનન, મનકરેશોચઅપાર; ત્યારેવિદ્યુતજીહ્વામિત્રીવિચક્ષણ, બોલ્યોતેણી
વાર. ૩ મહારાજસુણોએકવીનતીતમ, મીત્રછેરણધીર; અહીરાવણમહીરાવણ
નામે, બળીયાબંન્યોવિર. ૪ તેહીતકારિછેઆપણા, તેનેતેડાવોમહારાજ; રામ-
લક્ષમણનેહરીજશેતો, થશેઆપણુંકાજ ૫ એવાંવચનસુણીનેહરખિઓ, સંતો-
ષપામ્યોતત્ર; પછેવિરબેતેડાવિઆ, રાવણેલખીનેપત્ર. ૬ તેવીરબંન્યોઆવી-
આ, મળ્યારાવણનેમહાયોધ; અહંકારનેજેમઆવીભેટે, કામનેવળીક્રોધ. ૭

કુંભકરણનેઇંદ્રજીતનું, વરતમાનકહીનેરાય; પછેરાવણત્યાગ્યોરૂદનકરવા, રૂદે શોકનમાય, ૮ અહીમહીકહેતમેધીરજરાખો, દુખનધરશોરાજ; રજનીવિષે અમોહરિજઇશું, રામલક્ષમણને આજ. ૯ બક્ષીદાનદઇશું દેવીને, બેવીરનેલઇ ત્યાંહે; પછીસૈન્યાનોસંહારકરજો, તમોરહીનેઆંહે. ૧૦ તેસુણીસુખપામ્યો દશાનન, થયું જાણેકામ; પણસુરખમનનથીજાગતો, જેણસુધરયુંકામ. ૧૧ તે સક્ષમધ્યાનવિભીષણતણા, જોતાહતાચરચય; તેગુપ્તરૂપેસુણીગયા, જ્યાંવિરાજે રઘુરાય. ૧૨ તેણેઆવીવીભીષણનેકહ્યું, અહિમહીતણું વર્તમાન; ત્યારેવીભીષણેપાસેતેડાવ્યા, સુગ્રીવનેહનુમાન. ૧૩ ભાઇસુણોઆજનિશાવિષે, કંઇકરશે કપટઅસુર; માટેકપીસરવેજાગજો, સાવધાનથઇનેસુર. ૧૪ એસુણીનેરઘુવીર પાછા, રચ્યોકપીએકોટ; આકાશલગીઉંચોહુરગરચ્યો, પુંછકરીઓટ. ૧૫ ઠોરઠોરકપીપાષાણતરૂગ્રહી, બેઠાથઇસાવધાન; મધ્યમાંરાખ્યારામજી, ઘણું જતનકરીબળવાન. ૧૬ પછીએમકરતાંનીશાથઇ, મહાઘોરતમતેણી વાર; તારે અહીમહીએબંધુઆવ્યા, સુવેલ્લુમોઝાર. ૧૭ ચારેપાસેકપીકેરો, કોટદીઠોતાંહે; અણુમાત્રમારગનવજડયો, જવારામસેનામાંહે. ૧૮ પછીઆકાશમારગઉતપત્યા, તેઆસરબળિઆજાણ; કોટઓળંગીઅદૃશ્યરૂપે, ઉંતરીઆનીરવાણ. ૧૯ પછીધરણનાંખ્યુંસરવેને, થયાકપીનીંદ્રાવાન; મહિકાવતીપતીઆવીઆ, જ્યાં સુતાછેભગવાન. ૨૦ સગચર્મકેરીજાઉપર, પોઢયાલક્ષમણરામ; ત્યાંઅસુરે ધારણનાંખિઉ, મોહનીનિંદ્રાજેનુનામ.૨૧ જેનાસ્મરણથીજાયઘોરતમ, અજ્ઞાનઆવરણજેહ; તેપ્રભુએમનુષલીલાજણાવા, કરીઅંગીકૃતતેહ. ૨૨ પછી ચર્મસજાઉપાડીને, માથેમુકીવિર; રામલક્ષમણનુહરણકરીને, અતિઆનંદમતીધીર. ૨૩ આકાશમારગજઇકરી, પછીઊતરિઆભુમાંહે; એક વીવર પૃથ્વીમાંરચ્યું હતુગહનહુરગમતાંહે. ૨૪ તેયોજનશતસહસ્ત્રાંસુ, પેઠાનેમોઝાર; સપ્ત ઘડીમાંનીકળ્યાતે, અસુરપેલીપાર. ૨૫ પછીયોજનતેરસહસ્ત્રનો, દધીસમુદ્રજે કહેવાય; તેઓળંગીચાલ્યાઅસુર, નીજનગ્રમાંહેજાય. ૨૬ તેતણુનગ્રમહિકાવતી, મહારમ્યઅતીવિસ્તાર; શતત્રણીશોભાલંકાકરતાં, અધિકરચનાસાર. ૨૭ તેનગ્રમાંનીજસદનમાંજઇ, મુકીછેસજાય; વળીનાગપાસેબંધનકરીત્યાં, રાખ્યા શ્રીરઘુરાય. ૨૮ જેમલાવેઆત્મારામને, કામકરોધઆવરણમાંહે; એમઅહીમહીએરામલક્ષમણ, ગુપ્તરાખ્યાતાંહે. ૨૯ નગ્રબારણેએકદેવીછે ભદ્રકાળીતેનુ નામ; તેદેવળશતયોજનઊંચુ; કનકમણીનુંકામ. ૩૦ વળીરક્ષઅરથેઆણી તીરે, સમુદ્રકાંઠેજાંહે; વીશકોટીપીશીતાશનલેઇને, રહ્યોમકરધ્વજતાંહે. ૩૧ એ અમહિરાવણના મહેલમાં, રહ્યારામલક્ષમણભ્રાત; હવેસુવેલ્લુએપછીશુંથયુ,

વિતીગઇસરવેરાત. ૩૨ ॥ વલણ ॥ રજનીસરવેવીતીગઇ, થયોઅરૂણઉદયતે ઠામરે; તારેકપીસરવેજાગીઆ, નવદીઠાલક્ષમણરામરે. ૩૩ ॥ ઇતિશ્રી રામચરિતેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાં યુદ્ધકાંડેઅહિરાવણભ્યાં શ્રીરામલક્ષમણયોહરણં નામ એકત્રીંશો અધ્યાય ૩૧ ॥

॥ અધ્યાય ૩૨ ॥ રાગવેરાડી ॥ હવેપ્રાતસમેવાનરસહુજાગ્યા, નદીઠાલક્ષમણરામ; તારેવ્યાકુળથઇએકએકનેપુછે, કયાંગયાપુરણકામ. ૧ નળનીળઅંગદસુગ્રીવવીભિષણ, જાંબુવાનહનુમંત; એઆદેકપીસરવેખોળતા, રોતાથઇ દુખવંત. ૨ હાહાનાથસખાપ્રિયબંધુ, ભક્તવત્સળરણધીર; આસમેકહોકયાંગુપ્ત થયા, દીયોદરશનશ્રીરઘુવીર. ૩ પછીસરવેકપીએચારેપાસે, જોવામાંડયુંતેણીવાર; ત્યારેઅસુરતણાંત્યાંપગલાંદીઠાં, પડયાંપ્રથ્વીમોઝાર. ૪ તેબારગાઉલગી પગલુંચાલ્યું, પેઠુંગુફાનીમાંહે; ત્યારેવીવરનેમોઢેસરવેબેઠા, શોકાતુરથઇતાંહે. ૫ કપીસરવેથયાઆકુળવ્યાકુળ, કરવામાંડયુરૂદન; તારેસરવેનેછાનારાખીનેવળતા, વીભીષણબોલ્યાવચન. ૬ ભાઇરામલક્ષમણનુહરણકરીગયા, અહીમહીબંને વિર; હવેતેતણોવિચારકરો, તમોરાખોમનમાંધિર. ૭ તમોશોરબકોરનકરશો કોઇએ, જોવાતલંકામાંજાય; તોઅનુદેખીનેયુધકરવાને, આવશેરાવણરાય. ૮ માટે ગુપ્તખોળ કાઢોકોઇઠામે, રામરહ્યાહોયજાંહે; પછીસરવેમળી હનુમંતપ્રારથ્યા, સ્તુતિકરતાસહુતાંહે. ૯ અહોમારૂતીતમોછોબળીઆ, રામનાદાસઅનન્ય; માટે તમોવિનાકોણશોધજલાવે, અમોસરવેછુંદીન. ૧૦ જેમપંડિતઅરથશાસ્ત્રશોધે, વળીમચ્છરૂપધરીવેદ; વળીપકવમુમુક્ષુગુરૂનેખોળે, પામીજથાનિરવેદ. ૧૧ તત્વ સહિતજેમવૃષ્ટિસમષ્ટી, શોધેસતસુજાણ; પછીસાક્ષાતકારતેપ્રાપ્તીકરેછે, આત્માનીનિરવાણ. ૧૨ એમકામકરોવઅહામહીમારીને, આત્મારામદેખાડો; અરેહનુમંતતમેઉપકારકરી, અમનેહરખપમાડો. ૧૩ તારેવળતાવચન મારૂતીકહે, શુણોવિભીષણનેસુગ્રીવ; હુંબ્રહ્માંડસરવેખોળીલાવું, રામનેત્રરાજીવ. ૧૪ પણતમો સેનાનીરક્ષાકરજો, ધરજોમનમાંધીર; હું લીધાવિનાપાછોનહીંઆવું, રામલક્ષમણ બેવીર. ૧૫ એમકહી ચાલિઆવાયુસુત, સમરીજુગદાધાર; રીંછપતીનળ નીળનેઅંગદ, સાથેલીધાચાર. ૧૬ તે પગલું જોઈવીવરમાંપેઠા, માંહેઘણુંઅંધકાર; ચારેજણમુરછાપામ્યા, થયોપવનબંધજેનીવાર. ૧૭ પછી નિજપુંછેચાગ્નિબાંધી, ઊતપતિઆહનુમંત; સાતસહસ્ત્રયોજનગુફાછે, પામ્યાતેનોઅંત. ૧૮ વિવરબહારનીકળ્યાત્યારે, લાગ્યોશીતપવન; તારેચારેજણસાવચેતથયાને, શાતા આવી તન. ૧૯ પછી દધીસમુદ્રનેકાઠેઆવ્યા, ચોકીબેઠીછેજાંહે; વીશકોટીપીસીતાશનલેઇને, રહ્યોમકરદ્વજતાંહે. ૨૦ તારેપાંચકપીએ વેષપાલટયો, ધરયાં

કાપડીરૂપ; પછેઅસુરતણીસેનામાંથઇને, ચાલ્યાવનચરભુપ.૨૧ તેઅસુરેપુછયું કોણતમોછો, કયાંજાઓછોઆજ; કપીવરઅમો નીકળ્યાછું, ભાઇતીરથકરવા કાજ. ૨૨ ભાઇમહિકાવતીનગરીજોવાનું, અમનેઘણું છેમન; અસુરકહેકેમસીંધુ ઉતરશો. તેરસહસ્રયોજન. ૨૩ તારેકાપડીકહેઅમારાગુરૂએ, આપ્યોછેએકમંત્ર તેજપતાંઉડીનેજઇશું, સેજેઅમોસ્વતંત્ર, ૨૪ તારેરાક્ષસકહેતમોછોકપટી, પછી મારવામાંડયોમાર; તારેહનુમંતરૂપે પ્રગટથઇને, કરીઓછે હોકાર. ૨૫ ચારેચારે કોટીનાભારા, બાંધ્યાઅસુરપુંછેજેહ; પ્રથ્વીઉપરપછાડીનાંખે,હણીસમુદ્રમાંતેહ. ૨૬ એમવીશકોટી રાક્ષસનેમાર્યા, હનુમંતેતેણીવાર; તારેકરોધકરીનેમકરધ્વજ ધાયો, કીધું જુદ્ધઅપાર. ૨૭ તારેમુષ્ટીએક રદેમાંમારી, કરોધકરીબળવંત; તેમ-ર્છીપડયોતેનીઉપરચઢીને, બેઠાકપીહનુમંત. ૨૮ કહેમારૂતી મકરધ્વજતુજને, મારીશઆણીવાર; કોણછેતુજનેછોડાવનાર, તેનુસ્મરણકરનીરધાર. ૨૯ મકર ધ્વજકહેજોહોયઆસમે,પીતામારાહનુમંત; તોઆવીમુજનેમુકાવેને, આણેતારો અંત. ૩૦ એવું સુણતાંમારૂતી વિસ્મેપામ્યો, સંદેહપ્રગટયોમન, અલ્યાહનુમંત છું અંજનીનંદન, તુ કેમમારોતન. ૩૧ પછેરદેઉપરથીઊતર્યાપોતે,કરગ્રહીપુછી વાત: તારેમકરધ્વજે બોલાવીતતક્ષણ, આવીપોતાનીમાત. ૩૨ ॥ વલણ માતા આવીમકરધ્વજની, પાયલાગી હનુમંતરે; પછેતેણેકહી વિસ્તારીસરવે, પુત્રના જન્મકથાયરે. ૩૩ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિત્રે સંમતવાલ્મીકી નાટકધારાયાંયુધકાંડે હનુમાનમકરધ્વજસંગ્રામોનામત્રાતિંશોઅધ્યાય ૩૨ ॥

અધ્યાય ૩૩ ॥ રાગધનાશ્રી ॥ મકરીકહેછેસુણોમહારાજજી, લંકાદહનનુ તમોકર્યુંકાજજી; પુંછબુઝાવાઆવ્યા સીંધુમાંયેજી. ત્યારેપરસ્વેદ બીંદુપડીઆ તાંયેજી, ૧ ॥ ઢાળ ॥ પરસ્વેદબીંદુલેલાટેથી, પડીયોશીંધુમાંહે; તેસમેહું પ.સે હતી, મેંગ્રહ્યોતતક્ષણતાંહે ૨ તમસ્વેદથીએપુત્રપ્રગટયો, મકરધ્વજએનુંનામ. અહિરાવણેપુરરક્ષાકરવા, મુકયોઆણેઠામ. એપુત્રતમારોપરાક્રમી, તમઆકૃતિ મહારાજ; સ્વામીએસેવકછેતમતણો, જેસોંપોતેકરેકાજ. ૪ કહોતમેઆવ્યાકેમ અરથે, અહિંશું તમારેકામ; હનુમંતકહેલાવ્યોકરી, હરણલક્ષમણરામ ૫ મકરી કે'તેછેસુખી, રાખ્યાગુપ્તમંદીરમાંયે; કાલેહોમકરશેદેવીનો, લેઇજશેતેસમતાંયે. ૬ માટેદેવળમાંજઇ ગુપ્તરહેજો, આવશેઅસુરતેઠામ; તારેઅહી મહીનેમારજો, લાવજોલક્ષમણરામ. ૭ તેરસહસ્રયોજનનગરછે. અહિંથકીદુરઅપાર; વચમાંહે આડોદધીશીંધુ, કેમઉતરશોપાર, ૮ તેમાટેતમોપાંચેકપી, મુજપ્રષ્ટેબેસોઆજ; લેઇજાઉં તમનેપેલીતીરે, થાયસતવરકાજ ૯ એવું સુણીનેપંચેમળી, કીધોએકાંત વિચાર; વિશ્વાસએનો નકરીએ, એમબોલ્યા વાળીકુમાર. ૧૦ ભાઇકહાપીએ

કપટકરીને, બોળેસાગરમાંયે; એપક્ષપાતી શતરૂનોરહે, તેનીરાખીઆંયે ૧૧
ત્યારેમારૂતીકહેતમો, ચારેરહોઆણેઠાર; હું રામકૃપાએ શિંધુઓળંગી, જઈશ
પેલીપાર. ૧૨ તેરસહસ્ત્રયોજનનદીસીંધુ, ઓળંગ્યોહનુમંત; દીઠું નગરમહિકા
વતી, મહાસ્મ્યશોભાવંત. ૧૩ તેનગરપાછળ વિકટદુરગમ, દુર્ગ છેએકવીશ;
બહારજનીચરત્યાંરક્ષાકરવા, મુક્યાઅસુરીશ. ૧૩ પછીઅણુપ્રમાણેરૂપસુક્ષમ,
થયુંમારૂતતન; પુરમાંપ્રવેશકરયોતદા, ધણીધીરજરાખીમન. ૧૫ મારગમથયુંનહીં
કોઈને જેઆવીઓહનુમંત; પછીમદ્રકાળીતણેમંદીર, પ્રવેશ્યોબળવંત ૧૬ તે
દેવાળમાંહુંચરણાઅસુરકરે, કપટજપઅનુષ્ઠાન; ભ્રષ્ટશાસ્ત્રનાજપેમંત્રમલીન, પ્રયોગ
હોમવિધાન ૧૭ પછેઅદ્રશ્ય થઈનેનિશાએ, માંહેપ્રવેશકપીભુપ. દાબીપુઠેતે
દેવીનેઅંગી. બેઠાદિવ્યસ્વરૂપ. ૧૮ શીંદુરચરચીતતનદીરઘ, વિકરાળસુખલોચન;
જીવ્હા પ્રલંબચતુરભુજ, એવાથયા મારૂતતન ૧૯ પછેદેવકેરાદ્વારભીડી, બેઠા
મંદીરમાંહે; પ્રભાતસાગહવાતદાસહુ, અસુરઆવ્યાતાંયે ૨૦ અહીમહીપુજાસિદ્ધ
કરીને, આવ્યાનેગુહીદ્વાર; તેણેઘણીસ્તુતિકરીમાતની. પણઉઘડેનહીંદ્વાર ૨૧ ત્યારે
બોલ્યાદેવીમારૂતી, માંહેથીસ્વરઅતિઘોર; અહ્યાવચનમારૂસાંભળો. તમોઅસુર
સુકોરોાર ૨૨ આટલાદીન હું ગઈહતી, લંકામાંલેવાભોગ; અહ્યાધન્યછેતમોઅ-
સુરને, ભલોમેળવ્યોસંજોગ. ૨૩ મેંવાનરનો સંહારકરયો, ખપરભરાયુંતાંહે;
તમારામલક્ષમણલાવિઆ. તેમાટેઆવીઆંહે. ૨૪ હું પ્રસનથઈછું આજતમને,
કરોકહુંતેકામ; મનભોગ પુજાસનરચી, પછેલાવોલક્ષમણરામ ૨૫ ઘણાદાસથી
હું ત્રપ્તથઈ, હવેરંગનહીંલિગાર; માટેપંચામૃત પકવાનલાવો, કરીશતેનોઅહાર.
૨૬ એવુંસુણીનેકહે વૃદ્ધઅસુર, આજથયાંમાતપ્રસન; હવેવિઘ્ન એકેનહીંનડે,
અહિમહિદરશ્યામન ૨૭ તેમંદીરતતક્ષણઉઘડયું, દરશનપામ્યાતેહ; આશ્ચર્ય
સરવેપામીઆ. જોઈ અદભુતએહ. ૨૮ પકવાનમેવાવિવિધના, પછેમગાવ્યાતેણે
ઠાર; મારૂતીદેવીએ તદાકર્યો સકળઅમૃતઅહાર ૨૯ પછેત્રપ્તીથઈનેબોલિઆ
હદે, લાવોલક્ષમણરામ; પછીમનોરથ પુરૂં તમારા, સકળજેમનકામ ૩૦ એવું
સુણીમનઆનંદપામ્યા, અસુરઅહિમહિજેહ; ત્રીશકોટીઅસરસાથે, લેવાચાલિ-
આનંદ. ૩૧ ॥ વલણ ॥ લેવાચાલિઆ રામલક્ષણણને, અહીમહીપન્યોવીરરે;
તેમંદીરઉપાડીમાંહેપ્રવેશા જ્યાંપોઢયાશ્રીરણધીરરે. ૩૨ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિત્રે
સમંતવાલમીકિ નાટકધારાયાં જુદ્ધકાંડે હનુમંતા દેવીરૂપ ધારણંનામ ત્રયત્રીંશો
અધ્યાય. ॥ ૩૩ ॥

અધ્યાય ૩૪. ॥ રાગ સામેરી ॥ અહીમહીતણામંદીરવિષે, જ્યાંપોઢિ-
આલક્ષમણરામ; તેલેવાસારૂઅસુરસરવે, આવિઆતેણેઠામ. ૧ ત્યાંઆવીને

આકરષિઉં, નાગપાશતેણિવાર; મોહનીદ્રાનીવારણકરીત્યારે, જાગ્યાજુગહાધાર. ૨ મરૂગચર્મસજ્યાઉપર બેઠા, થયાલક્ષમણરામ; તારેસુમીત્રીકહે હિકહેઅહીકેમઆપણ. આવિઆપુરણકામ. ૩ રગુવીરકહેરેભાઇહવે, ધીરજરાખોમન; એહરણકરીઆપણનેલાવ્યા, અસુરપાપીજન. ૪ આપણેભારઉતારવો, પ્રથ્વીતણોનિરધાર; તારેઅઇરાવણમઇરાવણનો, પણકરીશું સંહાર. ૫ પછેરામલક્ષમણનેકરાવ્યાં, પંચામૃતથીસ્નાન; અમુલઅંબરપવિત્રલાવિં, કરાવ્યાંપરિધાન. ૬ શણગારશુંદરપેરાજ્યાં, શુભચંદનચરચ્યાઅંગ; પુષ્પની માળાકંઠઘાલી, શોભિઆશ્રીરંગ. ૭ એવાશામશુંદરજગતમોહન; કોટીકામ સ્વરૂપ; પધરાવિયાપછેકનકરથમાં, જુગલરવીકુળભુપ, ૮ એકરાણીમહીરાવણતણી, ચંદ્રસેનાતેનુંનામ; તેણીયેદીઠારામને, મોહપામીનેણેકામ. ૯ તેને કામભાવઉદેથયોજોઇ, રૂપશ્રીરગુવીર; મુરતીઉતારીધ્યાનમાં, થઇસમાધીમતિ ધીર. ૧૦ ધ્યાનસ્થથઇમંદિરવિષે, તેડરીબેઠીનાર; રથમાંબેસાડીરામલક્ષમણને ચાલિઆઅસારઅપાર. ૧૧ વાજીંત્ર આગળવાજતાં, થાયચમરચારેપાસ; શેરીયેલોકજોવામાવેછે, કોટીકામનિવાસ. ૧૨ મોહપામીનારીનગરની, જોઇરામરૂપરસાળ; પછેપરસ્પરવાતોકરે, અરરેકોનાબાળ. ૧૩ એકપ્રિયાકે તમોશું જાણો, અનરથએઅપાર; ભોગઆપવા, ભદ્રકાળીને, આણ્યારાજકુમાર. ૧૪ એવુ સુણીહાહાકારવરત્યો, કરેસહુકલપાંત; લોકકે'એકુશળરે'જો. થાએઅ રનો અંત. ૧૫ પછેભદ્રકાળીતણેમંદિર, લઇઆવ્યારણધાર; દેવીસનમુખઉભ રાખ્યા, રામલક્ષમણવીર, ૧૬ હનુમંતેદિઠરામને, કર્યોમનોમયનમસ્કાર; હનુમંતનેજોઇવેશઅદભુત, હરખ્યાજુગદાધાર. ૧૭ રામજીપુજાનાગુી, અસુરેસુકા તેપાસ; શ્રીરામલક્ષમણપુજાકરતા. સ્વહસ્તેઅવિનાશ, ૧૮ મુરતીદેવીપુજાના, રગુવીરપુરણબ્રહ્મ; અંજનીસુતસંકોચપામે, કોનજાણેમર્મ. ૧૯ હનુમંત અંગે તેલશીંધુર, ચરચ્યુંશ્રીરામશીંગુવીર; ધુપદિપનેપુષ્પમાળ, શોભે મરરકતશરીર. ૨૦ શ્રીરામ શીંધુરતેલચરચ્યું, મુરતીનેતન; તેમાટેઅત્રાપિચઢેછે. સુણોઆતાજન. ૨૧ એસેવકસ્વામીરામમાટે. કર્યુંરામઅંગીકાર; તેસદાયેલાગેપ્રિય વળી, કહુબીજોપ્રકાર. ૨૨ શનિશ્ચરનુભુષણકહીયે, તેલશીંધુરજેહ; તેનેચરણે ચાંપિયો, અંજનીપુતરેએહ, ૨૩ વળી પન્હોતીસહુલોકકહેપણ, શનિશ્ચરએક રૂપ; તેનીપુજાએતેલશિંધુર, ચઢેઅંગઅનુપ. ૨૪ એમકારેહનુમંતજીયે, કર્યું અંગીકાર; પુજાકરીએમરામલક્ષમણ. ઉભાનેણેઠાર. વાજીંત્રવાજેઅતિઘણા, સઉઅસુરહરખેમન; અહિમહીકરમાંશાસ્ત્રલેઇને, બોલિઆગરવચન. ૨૬ અલ્યાતમારેકરવું હોયતેનું, સ્મરણકરીને, માણીપાપમુકાય; ત્યારેસ્મરણકોનું

હું કરૂં છું, બ્રહ્માંડકેરોરાય. ૨૮ પણ્માણસખાદહનુમંત તમારો, વજદેહીસુર; જેનુ નામસેનાંવિઘ્નકોટી, થાયક્ષણમાંદુર. ૨૯ અમોસ્મરણકરીયેતેતણું, છે ઘણોવલ્લભએહ; અમોજાણું છું ક્ષણમાંહે હવડા, પ્રગટથાશેતેહ. ૩૦ પછે ખડગ ઉચાડા કરીઅસુરે, બ્રહ્માંજેણિવાર; તેસમેરૂપપ્રગટકર્યું, માજીયોપવનકુમાર. ૩૧ ॥ વલણ ॥ વાયુકુમારપ્રગટયોતદા, કરીગર્જનાગોરપ્રચંડરે; અશેષઅસુર ભયપામીયા, ખળભળ્યુંસકળબ્રહ્માંડરે. ૩૨ ॥ ઇતીશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારચાંજુદ્ધકાંડેશ્રીરામલક્ષમણપુજનાનંતરંહનુમંતાસ્વરૂપધારણંનામ ચોત્રીશમોઅધ્યાય: ૬૪ ॥

અધ્યાય ૩૫. ॥ મારૂ ॥ ધર્યુ દીર્ઘહનુમંત, જાણેવિશ્વનોકરશેઅંત; કરી ગરજનાઘોરરગુરાવ, કર્યાઆસુરિનાગર્ભસ્રાવ. ૧ લીધાઉચળીલક્ષમણરામ, સ્કંધપરબેસાડ્યાઅભિરામ; વધાર્યુંરૂપઉંચુંઆકાશ. કરવામાંડ્યોઅસુરનોનાશ. ૨ પુંછઝાપટેકેટલાપાડ્યા, કોનેચરણઝાલીનેપછાડ્યા; કોનાકરથકીઉડાડ્યાં શીશ, પદઘાવેમારેકરીરીશ. ૩ એમવજરદેહીમહાવિર, મારયાઅસુરત્રણારણ-ધીર; અહીરાવણનેપાટુએકમારી; પામ્યોમરણપડયોતેસુરારી. ૪ જોઈઅંધુમરણ તિરવાર, કોપ્યોમહિરાવણતેણીવાર; થયોસાંપ્રદકરવાજુદ્ધ, સૈન્યતેડાવ્યું કરીને ક્રોધ. ૫ પછીનીકળ્યાપુરનીબહાર, મહિરાવણનેપવનકુમાર; છેમહિરાવણ મહાબળવાન, પામ્યોછેતપકરીવરદાન. ૬ નપામેહનુમંતર્થીમરણ. વિચાર્યું એમઅશરણાશરણ; ભાથાંધનુષસ્મરયાતેણીવાર, આવ્યાતતક્ષણત્યાંનિરધાર. ૭ બન્યોવીરગ્રહાંકરમાંયે. ઉતરગાપ્રથવિઉપરપ્રભુત્યાંયે; રામેકર્યોધનુશટંકાર, મહિરાવણતવકોપ્યોઅપાર. ૮ મહિરાવણમુકેછેબાણ; તેછેદેછેપુરૂષપુરારાણ; રામબાણમુકેછેઅખંડ, વાગેઅસુરનેઅંગપ્રચંડ. ૯ તનમાંથીરૂધિરશ્રવેજ્યારે, ઉદેથાયમહિરાવણત્યારે. પડેબીંદુતેપ્રથવીમોઝાર. તેનાપ્રગટેછેઅસુરઅપાર. ૧૦ મહીરાવણથયાકોનકોટી, એવીઅસુરનીમાયામોટી; તેતદવતઅસુરસમસ્ત આયારામઉપરગ્રહીયસ્ત્ર. ૧૧ કરવાલાગ્યાબહુવીધમાર, રામવિસ્મેપામ્યાતેણી-વાર; વાધ્યુંઅસુરતણુંબળજોતે, જોયુંહનુમંતસામુંપોતે. ૧૨ ત્યારેમારૂતીકહે મા'રાજ, આતોદિસેછેવીપરીતકાજ; માટેપુંછીઆવુંએનુંમરણ, તમોજુધકરો અશરણશરણ. ૧૩ એમકહીનેઉડયાહનુમંત, સાગરઓળંગ્યાબળવંત; પેઠી ચકરીપોતાનીજેહ, આવીવૃત્તાંતપુછયુંતેહ. ૧૪ ત્યારેમકરીકહેમા'રાજ, સુણો ઉતપતિકહુંઆજ; એકસમેદેવાંગનારંભા, જતીતીસ્વછંદછાયેઅસંભા. ૧૫ જાણબેઠાતામારગમાંહે, તેપાસેથઈચાલીત્યાંહે; તેમુનિનહિતાસ, અભિમાનથી કીધુંહાસ. ૧૬ જાણુનેતવચઢીયોક્રોધ, દીધોશાપતેપામીવિરોધ, મુનેનમીનહિ

પાપિણિ, માટેરંડાતુંસાથેસંપિણી. ૧૭ તામસીગોરવનમાંરજે, નાત્યજીવનાહીંસાકરજે; એવોશ્રાપસુણિનેકરણ, લાગીરંભામુનીનેચરણ. ૧૮ મુજઅનુગ્રહકરોમુનિદેવ, ત્યારેબોલ્યાભ્રગુતતખેવ; આખાદિવસમધ્યેક્ષણએક, થઇશપન્નગીરૂપવિશેક. ૧૯ કોઇસમેતુનેદેખશેરવિકામથશેઅનુભવિ; પડશેતુજપરરવિકંદર્પ, ત્યારેદેહમુકાશેસર્પ. ૨૦ ત્યારેપામીશમુણસ્વરૂપ, એવુંબોલ્યામુનિવરભુપ; તેરંભાથઇપન્નગી, ત્યારેમોહપામ્યાદિનમણિ; પડયુંરેતઅમાસનેદીન, તેનાભાગથયાબેભિન. ૨૨ પડતામાંથઇસર્પણીએહ, આવીમુખમાંપડયુંવિર્યતેહ; અધમુખમાંથયુંનેરાવ, તેનોપ્રગટયોઅઇરાવણજાત. ૨૩ પ્રસ્ટપરસીપડયુંમહીમાંહે, તેનોમઇરાવણથયોત્યાંહે; પછેરંભાપામીઉદ્ધાર, થયાબળીયાતેઅસુરઅપાર. ૨૪ તેણેનગરમઇકાવતીજાણ, વસાવીનેરહ્યાનરવાણ; કહેમકરીહુંએટલુંજાણું, બીજુંજણ્યાવિનાશુંવખાણું. ૨૫ રક્તબીંદુનારાવણથાય, કહુંતેજાણવાનોઉપાય; મઇરાવણનેગેરછેનાર, ચંદ્રસેનાપ્રથ્વીનોઅવતાર. ૨૬ તેને જઇને પુછો આજ, તેનું મરણ કહેશે મા'રાજ; એવું સુણીને ઉડયા હનુમંત. આવ્યા નગ્રમાંહે બળવંત ૨૭ ॥ વલણ ॥ બળવંતશ્રીહનુમંતઆવ્યા, મઇકાવતીમોઝારરે; સુક્ષ્મરૂપધરીનેપેઠા, જ્યાંરાયનોરાજદ્વારરે. ૨૮ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંજુધકાંડેઅઇરાવણમઇરાવણયોરૂત્પત્તિકથનંનામપાંત્રીશમોઅધ્યાયઃ ૩૫ ॥

॥ રાગઆશાવરી ॥ રાજદ્વારમાંઆવ્યામારૂતી, સુક્ષ્મરૂપેત્યાંયે; મઇરાવણનીરાણીચંદ્રસેના, બેઠીમહેલજમાંયે. ૧ સમાધીસ્થબેઠીવીધુવદની, રામસ્વરૂપનુંધ્યાન; એકલગ્નરઘુવરમુરતી, માનથીકંઇબીજુંભાન. ૨ જ્યારેમઇરાવણરાણગારીરામને. લેવચાલ્યોજણીવાર; ત્યારેચંદ્રસેનાજોઇનેમોદપામી, વાધ્યોકામઅપાર. ૩ મનએમજાણ્યુંસ્વામીથાયમનોરથકામ; એઅભિપ્રાયેધ્યાનધરેછે. બેઠીતેણેઠામ ૪ ત્યારેમારૂતિયેત્યાંઆવીજગાડી, ધ્યાનમાંથીતેનાર;નેત્રઉઘાડીજુવેતોપાસે, ઉભાપવનકુમાર. ૫ અરેભાઇતુંકોણછેકપીજન, કેમઆવ્યોકહેવાત; ત્યારેનમસ્કારસતીનેકરીવળતી, બોલ્યામારૂતજાત. ૬ અરેમાતસંકટમાંપડયાછે, રઘુપતિરણમોઝાર; રક્તબીંદુનાઉદેથાયછે, મઇરાવણતેઅપાર ૭ તેનોશોઉપાયજકરીયે, કેમપામેએનાશ; તમોજાણોછોમાટેહુંઆવ્યો, પુછવાનેતમપાસ. ૮ ત્યારેસતીકહેસુણઅંજનીનંદન, મુનેમેળવરઘુરાય; જોમારોમનોરથપુરણકરેતો, કહુંએતુજનેઉપાય. ૯ જોતેડીલાવેરઘુપતીનેઅહીં, પીડાટાળેમારી; હનુમંતકહેમઇરાવણમુવાપછી, લાવુંઅવધબીહારી. ૧૦ પછેવજ્રદેહીયેવચનજઆપ્યું, ચંદ્રસેનાનેત્યાંયે; તારાપુરણમનોરથકરવાતાવિરા, સા-

મચંદ્રનેઆંયે. ૧૧ ત્યારેચંદ્રસેનાકહેસુણોમારૂતી, કહુંએકારણભેવ; મહીરાવ-
ણેઉગ્રતપકરીયો, આરાધીઆમાદેવ. ૧૨ પ્રસનથયાશિવપ્રગટયાતતક્ષણ. મા-
ગ્યમાગ્યવરદાન; ત્યારેમહીરાવણકહેમુજનેઆપો, અમોઘવરવરદાન. ૧૩ હું
રણમાંયુધકેરૂંત્યારેમુજપર, અમ્રતવૃષ્ટીથાય; સજીવથાયમુજરક્તબીંદુ, એવર
આપોશિવરાય ૧૪ ત્યારેઅસ્તુકહીશીવચાલ્યાતતક્ષણ, વરઆપીતેણીવાર;
પાતાળમાંહેકુંડભર્યોછે, તેઅમ્રતકેરોસાર. ૧૫ તેશીવઆજ્ઞાયેભ્રમરરક્ષાવાથી
સુધાયચુભરીતેહ; તેજુધસમેમહીરાવણઊપર,વૃષ્ટીકરેછેએહ. ૧૬ તેઅમ્રત
થાવથકી રક્તબીંદુ, સજીવથાયનીરવાણ; તેમાટેકોઈએજીતાયનહીં, વળીમર-
ણનપામેજાય; ૧૭ માટેભમરઆવતાબંધકરોતો, આવેએનોકાળ; એવાંવચન
સુણીનેઅંજનીનંદન, ગયાતરતપાતાળ. ૧૮ અમ્રતકુંડઊપરજઈજોયું, દીઠું
તેપર ક્ષ; રક્ષુળાસપેશીલીમુખઅમ્રત, લેઈજાયલક્ષાનુલક્ષ. ૧૯ પછીહનુમંતે
ત્યાંરોધકર્યો, તેખટપદકેરોત્યાંય; ત્યારેઅમ્રતસરવેબંધથયું, જેજાતુંયુધમાંહે.
૨૦ ત્યાંલેકપાળનુંરક્ષણછે, કુંડઅમ્રતઉપરજેહ; તેસાક્ષાતરૂદ્રાવતારહનુમંતને
જોય, નવબોલ્યાતેહ. ૨૧ તેભમરમધ્યેએકમોટોહતો, રાઊભમરતણોસરદાર;
તેનેવાયુકુમારેઝાલ્યોતતક્ષણ, મારવામાંડયોમરે. ૨૨ તેણેઅંજનિસુતનીસ્તુતી
કરી, આણેશરણાગતનેઋષીવાન; પ્રાણદાનપ્રભુઆપેમુને, હુંકરીશકંઈઉપકા-
ર. ૨૩ તેનુંવચનલેઈપાસેરાખ્યો, ખટપદનેહનુમંતઃ પછીરામચંદ્રનિપાસેઆ-
વ્યા, મારૂતસુતબળવંત. ૨૪ રઘુપતીનેકહ્યુંપ્રભુતમેહવે, મુકોબ્રહ્માસ્ત્રબાણ;
એસફળસ્વરૂપમહીરાવણનાંતે. નાશથશેનીરવાણ. ૨૫ પછેરામેબ્રહ્મશરકરેલેક-
રીને, મુક્યાયોતેણીવાર; અનેકરૂપશુંમહીરાવણનો કરિયોછેસંહાર. ૨૬ વળી
મહીરાવણનુંશેન્યહતું, ઘણારાક્ષસબળીઆત્યાંયે; તેપુંછવડેબાંધિહનુમતે, ના-
ખ્યાસાગરમાંહે. ૨૭ એમઅહીમહીરાવણમાર્યારામે, વરતયોજયજયકારઃ દેવે-
દુદુભીનાદકર્યા, નેપુષ્પનીવૃષ્ટીઅપાર. ૨૮ તેસમેશ્રીરઘુવીરેચાંપ્યા, હનુમંત
રૂદાયાસાથ; ધન્યધન્યમારૂતસુતતુજને, વખાણકર્યારઘુનાથ. ૨૯ ॥ વલણ ॥
રઘુનાથપુછેહનુમંતને, શું કરીઆવ્યોકાજરે; જેમમહીરાવણસરખોઅસુરબળી
ઓ, મ્રત્યુંપામ્યોઆજરે. ૩૦ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં
જુદ્ધકાંડેમહીરાવણમરણંનામછત્રીશમો અધ્યાય ૩૬ ॥

અધ્યાય ૩૭ ॥ રાગમારૂ ॥ રઘુવીરપુછેમારૂતસુતને, તુંજઈઆવ્યોકયાંયે;
શેઊપાયેકરીમહીરાવણ. મ્રત્યુપામ્યોઆયે. ૧ એવુંસુણીનેહનુમંતનું, સુખકર-
માયુંસાક્ષાત; પ્રભુઅંતરજામીછોતમો, નથીઅજાણી કંઈવાત. ૨ વૃત્તાંતકહ્યું
સહુમારૂતી, ઉત્પત્તિશિવવરદાન; એકબંધનમાં હુંઆવ્યોછું, તેસુણોશ્રીભગ-

વાન ૩ મહારાજરાણીમહીરાવણની, ચંદ્રસેનાએવું નામ; તેનેઇછાછેપ્રભુતમા
રી. જોઇરૂપવાપ્યોકામ. ૪ તેણેમહિરાવણનું સત્યુમનાવ્યુ, સુણોશ્રીમહારાજ;
તેનમેં આપીઉંવચનપ્રભુ, થયુ એવું કાજ. ૫ એવાંવચનસુણીહનુમંતનાં, પછી
બોલ્યાશ્રીરઘુવિર; દેપ્રાણસખેતુંજાણેછેમુજ, ધરમકારણધીર. ૬ એકપત્નીવ્રત
જેનાહેરૂ, નથીઅજાણ્યુંતુનેઆજ; તુંચતુરથઇભુલોપડયો, કેમથાયએવું કાજ. ૭
પણવચનજેતેંઆપિઉં, મારેકરવુંસત્યપ્રમાણ; જોવચનતારૂંજાયતો, મુજલાજ
ગઇનીરવાણ. ૮ માટેચંદ્રસેનાની પાસેચાલો, સત્યકરીએએહ; વિવેકેકરીસમ-
જાવિયે, કંઇકળાયેકરીતેહ. ૯એવું કહીહનુમંતસાથે, રામલક્ષ્મણવીર; ચંદ્રસે-
નાનેઘેરઆવ્યા, સત્યવ્રતરણધીર. ૧૦ ત્યારેરાણીએઆદરથકી, પુજાકરીબહુ
પેર; આનંદશું આસનપર, પધરાવીયાનીજઘેર. ૧૧ પેલાભમરનેઆજ્ઞાકરીતી,
હનુમંતેપ્રથમત્યાંહે; તેણેપાઇયાપોલાકરયાપલંગના, પેઠોસુક્ષ્મથઇતેમાંહે. ૧૨
રંભાપત્રપ્રમાણેરાખ્યું, ઉપરદળસાબુત; માંહેખાઇયાસહુપોલાકરયા, ક્ષણમાંહે
તેઅદભુત. ૧૩ મારૂતીકહેરે ચંદ્રસેના, પધાર્યા શ્રીરામ; માટેસેજ્યા તુંસાવધાન
કર. પુરેમનોરથકામ. ૧૪વિરાજશે પ્રભુપલંગે, તારેઅમારેએશરત; જોભાગી
પડશેપલંગએતો, ઉઠીજાશેતરત. ૧૫ ચંદ્રસેનાકહે પ્રભુદ્રઢપલંગછે. પધારોહવે
આંહે; હનુમંતલક્ષ્મણબાહેરબેઠા, રાયગયાઘરમાંહે. ૧૬ પલંગેજઇબેઠાપ્રભુત્યા-
રે, ભાગીપડયોતતખેવ; રઘુવીરહશીનેઊઠીયા, આવ્યાબારણેઅવશ્યમેવ. ૧૭
ત્યારેક્રોધકરીચંદ્રસેનાબોલી, પામીમનપરિતાપ; અલ્યાકપીતેંકપટકીધું, દેઇશ
તુજનેશ્રાપ. ૧૮ તેંમચ્છ કારાવ્યોમાહરો, પછેબેસાડયા રઘુરાય; મુનેછળકરીને
છેતરી. માટેકરૂંતુનેશિક્ષાય. ૧૯ એમકરેક્રોધકરીબોલીસતી, હનુમંતગુંનેણીવાર
ત્યારેસજળનેત્રરામસામું, જોયુંપવનકુમાર ૨૦ પછેકૃપાકરીપ્રભુયેતદા, તેનેમુ-
સ્તકમુકયોહાથ; તેનોક્રોધ સરવસમવિયો, હશીબોલ્યા શ્રીરઘુનાથ. ૨૧ અરે
સતીચીંતાનવકરીશ, નવથઇશચીત્તઅધીર; એકપત્નીવ્રતછેમાહરે, માટેરાખ્ય
મનમાંધિર ૨૨ મારીમુરતિહવડાંધ્યાનમાં, તુંભોગવ્યકરીનેપ્રીત્ય; પછીઆગળ
કરીઅરધાંગના, તુનેઆપીશસુખબહુરીત્ય. ૨૩ હું દ્વાપરમાંહેધરીશજેવારે, કૃષ્ણ
નોઅવતાર; ત્યારેસત્યભામાતુ થઇશમુજ, પટરાણીનિરધાર. ૨૪ વરદાનએવું
આપીયું, ચંદ્રસેનાનેભગવાન; પછેરામમુરતીરૂદેરાખી, ધરવાબેઠીધ્યાન. ૨૫
એમસમાધાન સહુનુકર્યું, સમરથશ્રીરઘુપત્ય; એકથાઅગ્નિ પુરાણમાંહે, વ્યાસ
વાણીસત્ય. ૨૬ ॥ વલણ ॥ સત્યવતીસુત વ્યાસેકહીછે. અગ્નિપુરાણેકથાયરે;
કહેદાસગિરીધરએકવારબોલો, જયજયશ્રીરઘુરાયરે. ૨૭ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રે
સંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંજુદ્ધકાંડે શ્રીરામેણચંદ્રસેનાયવરપ્રદાનં નામસત્રી-

શમોઅધ્યાય ૩૭ ॥

અધ્યાય ૩૮ ॥ રાગમેવાડો ॥ એમચંદ્રસેનાનેવરદાનઆપ્યું, પાળ્યુંવચન
રણધીરજી; મકરદ્વજનેતેડાવ્યોતતક્ષણ, પોતેશ્રીરઘુવીરજી. ૧ રાજઆપ્યુંતેને
મહીકાવતીનું, બેસાડયોઆસનજી; પછીરામલક્ષમણને સ્કંધેલેઇને. કુદ્યોવાયુ-
તનજી ૨ ફરીસમુદ્રઓળંગીઆવ્યા, આણીતીરે રગુરાયજી; ત્યાંનળનીળને
અંગદમળીયા, લાગ્યારામનેપાયજી. ૩ પછેસરવએકઠાથઇનેચાલ્યા, આવીયા
સુવેલુમોઝારજી; સુગ્રિવવિભીષણ મળ્યારામને, વરત્યોજેજેકારજી. ૪ સૈન્ય
સકળહરખ્યુંવાનરનું, જોઇકુશળભગવંતજી; સરવસભાકરી મહીકાવતીનું,
રામેકહ્યુંવરતંતજી. ૫ હનુમંતનેવારંવારવખાણ્યા, ધન્યધન્યપવનકુમારજી; હે
પ્રાણસખેએવોહુંતુજને, શોકરૂંપ્રતિઉપકારજી. ૬ સુણોવિભીષણસુગ્રીવસરવે,
સત્યકહુંછુંવાણુજી; આમારૂતીસરખોપૃથ્વીમાંકો, નથીબળીયો નીરવાણુજી. ૭
એણેમારાંકારજબહુકીધાં, દુરઘટનકહેવાયજી; એમવાણીસરાવનાકરીહનુમંતની,
દ્રવીતથયારઘુરાયજી. ૮ ત્યારેવિભીષણકહેપ્રભુશુંનકરે, જેશેવેતમારાચરણજી;
તેભવનવપામે હાથળફીજેણે, ગ્રહ્યુંતમારૂંશરણજી. ૯ જેમપન્નગનેવળીપાંખો
આવે, સહીપરવતનેશીષજી. શુરોનેવળીરણમાંચઢીયો,પંડીતનેપ્રસનવાગીશજી.
૧૦ દાતારનેવળીદ્રવ્યસાંપડયો, વઇદ્યનેવિદ્યાસજીવજી; મુમુક્ષુનેવળીસદગુરૂમળી
આ; થયાપ્રસનઅસુરનેશીવજી. ૧૧ અમુલ્યરત્નઆણુષણુજડીઉં, નૃપનિશંક-
ટકરાજજી; એમમહાભાગીનેવળીદાસતમારો, તેશુંનકરેએવુંકાજજી. ૧૨ એવાં
વચનસુણીને રગુપતીહરખ્યા, પ્રસનથયાહનુમંતજી; એમસભાસહીતસુવેલુએ
બેઠા. લક્ષમણનેભગવંતજી. ૧૩ હવેરાવણકેરાઅનુચરફરતા, ચરચાજેવાત્યાંહે
જી; તેણેજઇવૃત્તાંતકહ્યુંસહુ, દશમુખબેઠાજ્યાંહેજી. ૧૪ અઇમઇનોસંહારકરી
ને, આવીયાલક્ષમણરામજી; કુશળસુવેલુએ સભાકરીને, બેઠાનેણેઠામજી. ૧૫
એવાંવચનશુણીનેદશમુખકંપ્યો, નીષ્ફળથઇસહુઆશજી; ,અતીઘણિચીંતામન
માંપ્રગટી, છેકથયોનીરાશજી. ૧૬ ઇંદ્રજીતસરખોપુત્રગયોવળી, કુંભકરણજેવો
ભાઇજી; અઇમઇસરખામીત્રપ્રધાનતે, કાળેનાખ્યાખાઇજી. ૧૭ હવેશુંકરવુંછે
મારેજીવીને, આદુખરૂપીસંસારજી; કુટુંબસરવનોનાશથયો, હવેજીવ્યાનેધીકા-
રજી. ૧૮ એમરાવણચીતમાંચીંતાકરે, મનેઆવ્યોસ્મશાનવૈરાગજી; પછીસાવ
ધાનથઇજુધ્ધકરવાને, દલમાંલાગ્યોદાવજી. ૧૯ જટલુંસઇન્યપોતાનુંહતું તે, સજ
કરાવ્યુંસોયજી; પડોફેરવ્યોપુરપોતાને. બેધરહેનહીંકોયજી. ૨૦ ચાતુરંગ દળ
સજીરાવણ, નિકળ્યોપુરનીબહારજી; નાનાપ્રકારનાવાજીત્રવાજે, શસ્ત્રકરેચળ-
કારજી.૨૧ સેન્યનીસંખ્યાનજાયકોણે, યોધબહુબળવંતજી; પરવતજેવાહસ્તી

ઘુમતા. હણુહણેહયનહીંઅંતજી. ૨૨ રથપદાતીના પારજડેનહીં, ખચરઊંટમ-હિષજી; તેનીઉપરરાક્ષસબેઠા, પાપીતણાજેહશણુ. ૨૩ સહસ્ત્રવીજળીજેવોઝળ-કતો, રાવણુનોરથજેહજી; વીધીવીશ્વકરમાજોઇમોહપામે, એવોઅદભુતતેહજી. ૨૪ અસ્ત્રશસ્ત્રરતનમંડીતબેઠો: રાવણુતેરથમાંહેજી; દશશીષઉપરછત્રચળકતા, ચામરવીંજનતાંહેજી. ૨૫ દશકોડંડગ્રહિવીશભુજા, રથબેઠોરાવણુરાયજી;એમ જુધકરવાનેરણમાંઆવ્યો, જ્યાંછેકપીસેનાયજી. ૨૬ તેજોઇનેવાનર સરવેઉઠયા, મનમાંસાવી કરોધજી; જયબોલાવી રામનીચાલીઆ, જુધકરવાનેજોધજી ૨૭ ॥ વલણ ॥ જુધકરવાનેકપીકુધા, નાદથયો ઘુભુકારરે; પછેઊભેદળસંગ્રામકરવા, માંડયોતેણીવારરે. ૨૮ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રે સંમતવાલ્મીકી નાટકધારાગ્રંજુધ કાંડેશ્રીરામરાવણસંગ્રામોનામઅષ્ટત્રીંશોઅધ્યાય ૩૮ ॥

અધ્યાય ૩૯. ॥ રાગમારૂ ॥ મહાક્રોધકરીનેરાવણઆવ્યો, જુધકરવા તેણીવાર; તેનીઉપરપાષાણગીરીનો, વાનરકરતામાર. ૧ મહાદારૂણજુધમંડા-યું. તેસમેકોપીઆસઉકીશ: પ્રૌઢપરવતમારતા, ફાટેઅસુરનાંશીષ. ૨ રીંચમ-રકટકપીભાલુ, ઊછળ્યાઓપાસ; પદઘાવમુષ્ટાવજરમારે, કરેઅસુરનોનાશ. ૩ કરનખેકરીનેનેત્રફોડે, કરણનાશાજેહ; કપીકરડતાદૂતેકરીથયાવિરૂપરાક્ષસનેહ. ૪. રાવણુતણારથઉપરચઢીને, કુદીકરતાખંડ; તેરથઉપરમળમુત્રકરી, મારે ઝાપટપુંછપ્રચંડપ. ૫ એમકપીતણુબળજોઇને, કોપ્યોરાવણઅપાર; દિવ્યબા-ણમુકીકપીસેના, કરીતારોતાર. ૬ સુસવાડકરતાંચાલતાં, વીજળીસરખાંબાણ; તેઅંગભેદેકપીતણાં, તતકાળજાયેપ્રાણ ૭ ઘણોમારજોઇરાવણતણો, દશદીશા નાઠાકીશ; કોનાકરપદ તુટતાતે, કપીપાડેચીશ. ૮ દળભંગજોઇનેકોપીયા, પછે રામરણરંગધિર; શરચાપચઢાવીરાવણુસનમુખ, ઉભાશ્રારઘુવીર. ૯ છુટવા માંડયાંધનુષ્યથી, રામનાંબાણપ્રચંડ; રાક્ષસતણોસંહારવળીયો, વૃષ્ટીથાયઅ-ખંડ ૧૦ તેજાઇનેદશકંધકોપ્યો, કર્યાઅનેકઉપાય; પણઅમોઘશરશ્રીરામના. રાવણેનવછેદાય. ૧૧ પછેરાવણેમુકયાંપંચશર, બ્રહ્માસ્ત્રએકેકાળ; વિદ્યુતલતા કેપંચાગ્નિ, પંચપ્રાણકાળકરાળ. ૧૨ સચિંદાનંદનેઅંગભેદી, ગયાપેલીપાર; પણપ્રભુપાછાનવખસ્યા, બળીમુકીનેતેડાર ૧૩ જેમખળઅતીનિંદાકરે, નવ પામેસાધુખેદ; અપારઘનવરસતાંગિરીને, વ્યથાનવથાયવેદ. ૧૪ એમરાવણનાં પંચબાણવાગ્યાં, ખસ્યાનહીરણધીર; પછેચાપચઢાવ્યાસપ્તશરણ, પંડીતશ્રી રઘુવીર. ૧૫ તેકરોધકરીનેમુકીયા, સીતાપતીયેત્યાંહે; રાવણુતણુંતેરૂદેભેદી, પ-ડયાલંકામાંહે ૧૬ ક્ષણેકમુરછીતરહ્યોરથમાં, વ્યથાથઇદશશીશ; સાવધાનથ-ઇપછેઉઠીયો, જુધ્ધકરવાનેતેહીશ. ૧૭ ત્યારેલક્ષમણકહેરઘુવીરને, પ્રભુકરોત-

મોવીશ્રામ; હુરાવણસાથેજુદ્ધકરૂં, તનપ્રતાપેશ્રીરામ. ૧૮ એવું કહીનેઅર્ધ-
ચંદ્રશર, મુકીઉં પન્નગઈશ; રાવણતણાસારથીકેરૂં, છેદીઊતરશીશ. ૧૯ દશ
બાણમુક્યાંદશાનનનાં, કાપ્યાંદશકોદંડ; વળીકવચછેદીઊઅંગથી, પંચબાણ
મુકીપ્રચંડ. ૨૦ વળીવિભીષણેતેસમે, અષ્ટબાણમુકર્યાંરણમાંહે; તેણેરાવણના
રથતણા, ઘોડાઅષ્ટમારયાત્યાંહે. ૨૧ વળીએકબાણેધ્વજાછેદી, ભાગ્યોરથશાર-
વીશ; ત્યારેબીજારથપરબેઠરાવણ, ગાજ્યોદશશીશ. ૨૨ પ્રલેઅગ્નિવતકોપ
કરી, બ્રહ્મશક્તિકાઢીસંહારવા; તેપરમહારણતેજસ્વી, મુકીવીભીષણને માર-
વા. ૨૩ તેશક્તિદીઠીલક્ષમણે, જાણ્યુંવીભીષણનેમારશે; એશરણાગત છે આ
પણો, એનેબીજોકોણઉગારશે. ૨૪ એમવીચારીએકબાણમુકયું, લક્ષમણ તે
ણીવાર; તેશક્તિનાત્રણભાગકરિયા, છેદીનેનીરધાર. ૨૫ તેખંડપડતાંપૃથ્વીપર
થયા, દગ્ધઅસુરઅતિઘણા; જોલક્ષમણતેછેદતનહિતો, પ્રાણહરતવિભીષણત-
ણા. ૨૬ માનભંગપામ્યોદશાનન, બ્રહ્મશક્તિવ્યર્થ ગઈજદા; ત્યારેરાવણેવિ-
ભીષણનીસાથે, ક્રોધકરીબોલ્યોતદા. ૨૭ અલ્યાનપુંસકધીક્કારતુજને, શત્રુને
શરણેગયો; તું અસુરકુળમાંઅવતરીને, કુબુદ્ધિકાયરથયો. ૨૮ અલ્યાઅંતર રૂં
કર્યું પલણ, તેશરવન્હિથીઆગળું; જેમભસ્મમાંઅવદાનઆપે, એમતુજપરતેથ-
યું. અલ્યાપ્રતકનેશણગારજેમ, પરણાવીપદમનીશઠને; કૃતઘ્નીનેઉપકારજેમ,
ગુણકરીયેલંપટલંઠને. ૩૦ એમઅમોતુંજનેપાળિયો, જેમપાળેપયથીસર્પને; તે
આજશત્રુનોથયો, મુક્યોસકળકુળદર્પને. ૩૧ કુળમાંકલંકઉદેથયો, કુળતણોક્ષ-
રવાનારા; જેમવાંસબાળેસકળવનકરી, પ્રગટઅંગહુતાશ. ૩૨ અલ્યાકુળતણોક્ષે
કરાવ્યો, તુજબંધુનેધીક્કાર; ઇંદ્રજીતનેતેંમરાવ્યો, કહીસકળમર્મવિચાર. ૩૩
જેનુંઘરફુટયુંતેનુંકર્મફુટયું; એમકહેછેશાસ્ત્રપુરાણ. એવાંવચનસુણીનેરાવણ-
તણાં, બોલ્યાવિભિષણવાણ. ૩૪ અલ્યામંદબુધીમલીનપાપી, શીબોલેજુઠીજ-
લ્પના; પહેલેવિચારસુઝયોનહીં, હવેમિથ્યાશીકરેકલ્પના. ૩૫ તેંતારેહાથેક્ષય
કર્યું કુળ, શીદલાવ્યોસીતાકરીહરણ; રઘુવીરશરણેહુંગયો. જેથીટળેજન્મનેમ-
રણ. ૩૬ દુરભાગીમેંતુજનેકહ્યાંઘણાં, વચનહેતુમર્મનાં; તેમાન્યાંનહીહવેતારી
મેળે, ભોગવ્યફળજેકર્મનાં. ૩૭ રૂડીશીખદેતાંપાટુમારી, કાઢીમુકયોમુજને; અ-
લ્યાપ્રલ્હાદજેમપિતાતજીયો, એમ તજ્યોમેંતુજને. ૩૮ એવાવિભીષણનાં વચન
સુણી, બોલ્યારાવણરીસેજાણ; અલ્યાલક્ષમણતનેઉગાર્યો, નહીતોલેતતારાપ્રાણ.
૩૯ પણહવેજોતુંમારૂંપરાક્રમ, નામરાવણમુજતણું; અલ્યાતુજનેજેણેરાખીયો,
તેલક્ષમણનેહવડાંહણું. ૪૦ ।। વલણ ।। અલ્યાહણુંહવડાંલક્ષમણને, જેણેબ્રહ્મ-
શક્તિકરીખંડરે; એમકહીનેકોપ્યોદશાનન, જાણેઉડાડશે બ્રહ્માંડરે. ૪૧ ।।

ઇતિશ્રીરામચરિતેસંમતવાલ્મિકિનાટકધારાયાં જુધકાંડેવિભીષણરાવણસંગ્રામેઓગણચાલીશમો અધ્યાયઃ ૩૯॥

અધ્યાય ૪૦ ॥ રાગમારૂ ॥ કોપયોરાવણતેણીવાર, મારૂલક્ષમણનેનીરધાર; મારોવિજયીપુત્રઇંદ્રજીત, એણેમાર્યોકરીનેઅનીત ૧ પુત્રનુંવેરલેઉઆજ ત્યારેએ લાયમારિદાઝ; એવું કહીકાઢીશકિતએક, ધગધગતીતેજવિશેક. ૨ સુર્ય ઉગ્યાહોયજેમ, જેવીજીંહાકૃતાંતનીતેમ; પ્રલયમેઘતણીમુખ્યવીજ, સર્વ અગ્નિતણું જેમબીજ. ૩તેસમેટીસપ્તકોટીમંત્ર, શકતીરૂપેથયાએકતંત્ર; એવીઅમોઘશકતજેહ, મયનામાયેઆપીતિતેહ. ૪ દશાનનપોતાનોજમાત્ર, કર્યુંતું દાન જાણીનેપાત્ર; નોણનેહણવાતેહ, મંત્રન્યાસયુકતકરીએહ; ૫છેમુકીશકતીદશાદશશીશ, ચાલીગર્જનાકરતિતેદીશ. ૬ નવખંડવતીધરાસ્થાન, તેસમેથઇકંપાળ, ગીરીશીખરપડયાંતેકાળ. ૭ પડ્યાદેવલોકનેવીમાન, ઉભીસૈન્યાથઇભયવાન; ચાલીસાંગકરતીસુસવાડ, જાણેવીશ્વનોકરશેઉજાડ. ૮ દીઠીઆવતીતે હનુમંત, ઝાલેહાથેઝાલીબળવંત; તારેશકતીથઇસ્ત્રીરૂપ, સુંદરીવરસસોળઅનુપ. ૯ બોલીહનુમંતસાથેવચન, મુકયમુકયમુનેવાયુતન; હુંમારૂતીતું બ્રહ્મચારી, કેમગ્રહણકરેપરનારી. ૧૦ હુંરાવણનીકન્યાઆજ, જાઉસુમીત્રીનેવરવા કાજ; એવુંસુણીઇંદરજીતયોગીંદર, લાજ્યામનમાંતેમુકીબળીંદર. ૧૧ ચાલી શકતીથઇભુજરૂપ, દીઠીઆવતીપન્નગભુપ; તેનેછેદવાતતક્ષણજાણ, ખેંચ્યુંધનુષચઢાવીનેબાણ. ૧૨ એટલેઆવીશકતીતેણીવા, ચોટીલક્ષમણહૃદયમોઝાર; નીકળીભેદીપ્રષ્ટેતતકાળ પૃથ્વીફોડીનેગઇપાતાળ. ૧૩ પડયાલક્ષમણજીતેણીવાર, પ્રષ્ટચાલીરૂધીરનીધાર; નિચેષ્ટતપડયાથઇજેમપ્રેત, શ્વાસોશ્વાસરહીત. ૧૪ જ્યારેપડયાસુમીત્રાકુમાર, કરયોવીભીષણેતવપોકાર; તેક્ષણેપડીરામનેફાળ, પાસેધાયનેઆવ્યાતતકાળ. ૧૫ સરવેકપીમનમાંપામ્યાત્રાસ, વીંટીબેઠાલક્ષમણનીપાસ; સરવેકલપાંતકરતાઅપાર, તેસમેવરત્યોહાહાકાર. ૧૬ બેઠારામલક્ષમણનીપાસ, ઘણુંરૂદનકરેઅવીનાશઃ રામરોતારોયાકપીમાત્ર, જોઇજોઇને સુમીત્રીતુંગાત્ર. ૧૭ ધનુષપરખેંચ્યુંછેબાણ, એમપડયાસુમીત્રીનિરવાણ; લક્ષમણનેલીધારામેઉછંગ, પછીરૂદનકરેશ્રીરંગ. ૧૮ ॥ વલણ ॥ શ્રીરંગરામરૂદનકરે, જણાવેમાનષીલીલાઅપારરે; લક્ષમણજીનેઉછંગમાં લઇને કરતાવીવીધ વીલાપરે. ૧૯ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલીકીનાટકધારાયાંજુદ્ધકાંડેરાવણેનપેરીતંમયશકત્યાલક્ષમણમણમુર્છાનંનામચાલીશમોઅધ્યાયઃ ૪૦ ॥

અધ્યાય ૪૧ ॥ રાગવિલાપ ॥ મારાલાડકવાયાવીર,લક્ષમણબોલોરેબાળા; હવેહું કેમરાખુંધીર, લક્ષમણબોલોરેબાળા. એમરૂદનકરેરઘુવીર,લક્ષમણ૦ચાલે

નેત્રેચોધારાંનીર, લક્ષમણ૦ ૧ કહોનીરામને શું થયું રે, બોલોવચન વિખ્યાત; તું તેત્રણભ્રાતમાંમુજસાસ, કહેસુખદુખનીવાત, લક્ષમણ૦ ૨ તેત્રિભુવનમાંકીરતીનીઃસ્તરી, બાળઅવસ્થામાંહે; ભાઈમુનેએકલોમુકીચાલ્યો, ફરીહવેમળીશું ક્યાંહે. લક્ષમણ૦ ૩ વરસચતુરદશ વનમંસાથે, ફળજળ આપ્યાંઅમને; અમો એત્રાનીરહયનકહ્યુંકોઈદીન, ફળખાવાનું તમને. લક્ષમણ૦ ૪ તેંચઉદવરસનીંદ્રાનવકીધી, રહ્યોસદાઉપવાશી; માટેરીસાવીનથી બોલતોઅમસાથે, આવીછેઉદાશી, લક્ષમણ૦ ૫ તેત્રીભુવનવીજયીઈંદ્રજીતને, કષ્ટકરીનેમાર્યો; પરાક્રમ તારૂં કહ્યામાંનાઆવે, નીઅંગજશવીસ્તાર્યો. લક્ષમણ૦ ૬ સુજમરજીમાફકસેવાકરતો,કષ્ટરહીતવ્રતધારી; રવંબંધવકેમનથીબોલતો, કોણપાળશેઆજ્ઞામારી. લક્ષમણ૦ ૭ હું અવધપુરીમાંજઈનેહવે, શું દેખાડીશમુખ; તુજવીનાહું થયોદામણો, દઈવેકેમદીધું આવું દુખ. લક્ષમણ૦ ૮ ઉત્તરશોહું આપીશપુછશે, ભરતશતરૂધનભ્રાત; તારૂં મરણસાંભળીનેનહીજીવે, સુમીત્રામાત. લક્ષમણ૦ ૯ પુત્રવીના પરિવારજશુંના, ત્રીયાવીનાઘરજેમ; બંધુવીનાનહી બેસજકોની, મીત્રવીનાશો મર્મ. લક્ષમણ૦ ૧૦ ઉંડોબંધવ વારજલાગે, મારવોરાવણરાય; આપણઅવધપુરીમાંજઈરેએ, સંગેલેઈસીતાય. લક્ષમણ૦ ૧૧ હવેરાવણનેહણવામાટે, આવ્યો તોરૂડોદાવ; તેદઈવેકારજ વીપરીતકીધું, તેડેઆવેલું બુડ્યું નાવ. લક્ષમણ૦ ૧૨ રઘુપતીએમવીલાપકરેઅેઈ, લક્ષમણજીનું વદન; પછીઆંશુલુછીધીરજઆપી, વીભીષણબોલ્યાવચન. લક્ષમણ૦ ૧૩ ॥ વલણ ॥ નીતીવચન કહીવીભીષણે, શ્રીરામનેઆપીધીર; શ્રોતાજનસહુસાંભળો, પછીશું કરંતારઘુવીરરે ૧૪ ॥ ઈતી શ્રીરામચરિત્રે સંમતવાલ્મીકી નાટકધારાયાંજુદ્ધકાંડે લક્ષમણસ્યમુર્છાનાનંતરશ્રી રામચંદ્રવીલાપોનામએકતાલીશમોઅધ્યાયઃ ૪૧ ॥

અધ્યાય ૪૨ ॥ રાગસોરઠ ॥ સુણોશ્રોતાજન સાવધાનથઈ, એમરૂદનકીધું રામ; એપ્રભુમનુષચેષ્ટાકરેજે, બ્રહ્મપુરણકામ. ૧ અજઅજીતસુખસીંધુસદાછે, અમોઘજ્ઞાનઅખંડ; ક્ષણમાંહેસ્રષ્ટીઉદ્દેકરે, ક્ષણમાંહેભાજેબ્રહ્માંડ. ૨ વીશ્વનાઆતમારામપોતે,પ્રકાશકજગદીશ;ઈજમતગુરૂજગનિયંતા, ભગવાનમાયાઈશ. ૩ તપ્રભુનેનથીશોકમોહ, આવરણરહિતઅવિનાશ; પણજન્મકારણજણાવે,એમાયામનુષવીલાસ. ૪ ભોગીંદલક્ષમણજીતદા; તેનેશું કરેકોઈહાણ; બળીથાયભસ્મબ્રહ્માંડ, જેનાસ્વાસથીનીરવાણ. ૫ એલીલાગાવાદાસનેકરે, રામમનુષ્યચરીત્ર; હવે શ્રોતાજન સાવધાન થઈ, સુણો કથા પુન્ય પવીત્ર. ૬ રોતા રાખી રામને, પછીબોલ્યાવીભીષણરાણ; મહારાજરાખોક્ષમાહવે, ધીરજપુરૂષપુરાણ. ૭ એ ક્ષત્રીકેરોધર્મછે, સુખદુખજન્મનેમરણ; માટે શત્રુઉભોસાંભળે, તજોમાયાનું આ

વરણ. ૮ સાવધાનથઇનેશતરૂનોકરો, પરાજયમાં'રાજ; પછીલક્ષ્મણનો ઉપાય
કરીયે, .થાયસુખજેમઆજ. ૯ એવું સુણીનેરઘુવીરકોપ્યા, ઉઠિયા તેણીવાર
સંગ્રામઅરથેસજથયા, કર્યોધનુષ્યનોટંકાર. ૧૦ બ્રહ્માંડસરવેખળભળ્યું, ડો-
લ્યાદશદીગપાળ; અસુરીકેરાગર્ભગળિયા, ધ્રુનીગઇપાતાળ. ૧૧ પછીરાવણને
રઘુવીરકહે, અધ્યાઉભોરહેતું આંહે; તેંશક્તિમારીસુમીત્રીને, હવેજઇશક્યાં
હે. ૧૨ એવું કહીનેમુકવાલાગ્યા, રામતીક્ષણબાણ; એકનાંથાયઅનેકભેદે, અ-
સુરનેનિરવાણ. ૧૩ જેમરેણુકાનીવારેધાયા, ફરસુધરનિરધાર; સહસ્ત્રબાહુનેહ-
ણીકર્યો, ક્ષત્રીનોસંહાર. ૧૪ ષડાનનેરજિસંગ્રાર્યું, તારકાસુરહણજેમ; એમલક્ષ-
મણનેશોકેકેરી, રઘુવીરકોપ્યાતેમ. ૧૫ ઘણાઅસુરનોસંહારકરીયો, શરચઢા-
વિયાપ; જેમસ્નાનકરતાંપ્રયાગમાંજાય, કોટીજન્મનાંપાપ; ૧૬ એમરામબાણ
અમોઘચાલે, સકળમંતરેજેહ; સુસવાડકરતાંચમકતાં, વિજળીસરખાંતેહ ૧૭
તેસમેસેન્યાકેટલીત્યાં, હણીદશરથતન; વાલ્મિકમુનીયેકરીગણના, સુણોસો-
તાજન. ૧૮ દશસહસ્ત્રમદગળમત્તવારણ, ત્રીશસહસ્ત્રતુરંગ; પંચાસસહસ્ત્રમણી
કનકરથ, તેસ્વારમાં'રથીસંગ. ૧૯ પાયદળશતકરોડજ્યારે, હણેજુદ્ધસંબંધ;
એટલીસૈન્યાસંહારેત્યારેનાચેએકેકબંધર૦એવાકોટીક બંધઉઠીનેનાચેશીર ર-
હિતજેવીવાર તયારેરામધનુષની ગુઘરીએક, વાજે ત્યાં નિરધાર. ૨૧ આતો
ચતુરદશગુઘરીવાગી, વાજવાએકેકાળ; ચારઘડીપર્યંતવાગી, વરત્યોપ્રલ્લેકાળ.
૨૨ રાવણતણીજેસકળસૈન્યા. પડીતેણીવાર; નવગણતીથાયેશેષનાગે, થયો
એમસંહાર. ૨૩ એકલોરાવણરહયોરણમાં, થયોમનભયભીત; જાણ્યું મનેહવ-
ડાંમારશે, એમથયું વિભ્રમચીત્ત. ૨૪ દેખવાલાગ્યોરામને, સરવત્રસઉજનરૂપ;
ઉભેસૈન્યમાંજીહાંજુવેત્યાં, દેખેરવિકુળભુપ. ૨૫ નથીદેખાતું કંઇઅન્યબીજું,
રામવિનતેણીવાર; કોટાનકોટીદશરથી, દેખાયછેનિરધાર. ૨૬ દશેદિશામાં
રામદેખે, પ્રથ્વીનેઆકાશ; કપીરાક્ષસપશુપંખી, રામરૂપપ્રકાશ. ૨૭ ત્યારેવિ-
કુળથઇનેનેત્રમિચ્યાં, દશમુખેજોઇરામ; તેઅંતરમાંદેખવાલાગ્યો, રામપુરણકા-
મ. ૨૮ મનબુદ્ધિચીતઅહંકારસરવે, રામરૂપજણાય; દશ ઇંદ્રિયો પંચપ્રાણને,
પ્રાણને, પંચભુતજેકહેવાય. ૨૯ વળીવિષયમાત્રાચારદેહે, ત્રિઅવસ્થાભોગ-
સ્થાન; એમસ્થળસુક્ષ્મસકળવસ્તુ, જણાયેભગવાન. ૩૦ અકળાઇનેત્રઉઘાડી-
યાંને; જોયું લંકાંરુપ; રથસારથીહયશરધનુષ, તેદીઠારામસ્વરૂપ. ૩૧ આણુરે-
ણુપર્યંતરામમય; બ્રહ્માદઆખુરામ; થયોનામરૂપતદાત્મરાવણ, ઠાલોનહિકંઇઠા-
મ. ૩૨ ત્યારેરાવણમનભયપામિયો, સર્વત્રજોઇજગદીશ; રથમાંહેથીકુદીપડયો,
પછીનાઠોનેદશશીશ. ૩૩ ત્યારેપુઠેધાયારામજાણે, મારવાનીવારણ, રાવણ,
નાઠોજ્વલેઇ, જાણેહરણાફવટાપ્રાણ. ૩૪ ત્યારેલંકામાંઆવ્યોતદા, સહુલોક

ઠીઠારામ; જીઆંજીઆંજાયેદશાનન, દેખેદશરથીતેઠામ. ૩૫ પછેએમકરતાંઆ-
વિઓ, મંદોદરીનીપાસ; હોરાણીમુજનેરાખતું, એમબોલતોબહુશ્વાસ. ૩૬
જ્યારેસતીનીપાસેગયો, ત્યારેશાન્તિપામ્યોમન; સુણુરાણીમેંકરયું પુરૂષારથ, મા-
રીઆસુમીત્રાતન. ૩૭ પણુરહેવાયુંનહિરણુવિષે, રામબાણથીમેંઆજ; હું
નાશીઆવ્યોતુજકને. કરીએવું મોટું કાજ. ૩૮ પણુરહ્યોછેએકરામહવે, જીતવો
નીશ્ચેઆજ; ઉપાયતેસત્વરકરૂં જેમ, થાયમારૂં કાજ. ૩૯ મુનેઅસુરગુરૂએમંત્ર
આપયોછે, મૃત્યુંજયતેનુંનામઅનુષ્ટાનતેનું કરીને, પછેજઇનેજીતું રામ. ૪૦
ત્યારેકરજોડીરાણીકહે, સુણોસ્વામીકહું છું સત્ય; હવેશું કરવાસાધનકરો, નહિ
જીતાયરઘુપત્ય. ૪૧ આટલેયુધેનજીત્યા, કરીઓસકળકુળનોનાશ; સઉસૈન્ય-
કેરોક્ષયથયો, હવેજીત્યાનિશીઆશ. ૪૨ માટેસીતાસોંપીરામને, જઇનમોસ્વામી
પાય; બાકીમરણુથીનહિઉગરોજો, કરોકોટીઉપાય. ૪૩ ધરમધોરીંધરછેપ્રભુ,
શરણાંગતવત્સળનાથ; તેઅભયકરશેસ્વામીતમને, મસ્તકમુકીહાથ. ૪૪ એમ
ઘણાંવચનસતિએકહ્યાં, પણનમાન્યાંતેઠામ; અરેહું રાવણપુરૂષારથી, કેમનમું
હવેરામ, ૪૫ પુરકોટદ્રઢળપ્રથ્વીકોરી, ગુફારચીછેજ્યાંહે; સહુસામગ્રીલેઇસાધન
કરવા, રાવણબેઠોત્યાંહે ૪૬ એકકાળનેમીનિશાચરતેણે, તેડાવીકહિવાણ; તું
બેશજઇદ્રોણાચળપાસે, કપટરચાનેજાણ. ૪૭ કદાપીગીરીલક્ષમણઅરથે, લેવા
આવેહનુમંત, ત્યારેવિઘ્નકરજેતેનેતું, વામારજેબળવંત.૪૮ એવુંસુણીરાક્ષસ
લેઇધણા, ગયોકાળનેમીત્યાંહે; તેવીપ્રવેશધરીકપટરચીને, બેઠોમારગમાંહે. ૪૯
હવેરાવણુબેઠોહોમકરવા, મત્યુંજયઅનુષ્ટાન; હવેરામવળીઆરણથકિજ્યારે,
નાઠોરાવણઅજ્ઞાન. ૫૦ ॥ વલણ ॥ અજ્ઞાનરાવણનાઠોજ્યારે, મુકીમનનીધીરરે;
કહેદાસગીરીધરસુણો શ્રોતા, હવેશું કરતારઘુવીરરે. ૫૧ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરે
સંમતવાલ્મીકીનાટકઆરયાંજુદ્ધકાંડેશ્રીરામેણરાક્ષસસેનાહનનંનામબેતાલીશમો
અધ્યાયઃ ૪૨ ॥

અધ્યાય ૪૩ ॥ રાગ સામેરી ॥ હવેરાવણનાઠોભયપામીત્યારે, પાછાવળ્યા
રઘુવીર; પછેલક્ષમણપાસેઆવીબેઠા, મુકીમનનીધીર. ૧ ધનુષબાણનાખીને
બેઠા, લેઇલક્ષમણનેઉછંગ; સુમીત્રાસુતનું વદનજોઇને, રૂદનકરેશ્રીરંગ. ૨ એ-
ટલેસુરજઅસ્તથયોત્યારે, સુણોરઘુપતીઅરૂણઉદેથતાં, લક્ષમણનાજશેપ્રાણ. ૩
માટેદ્રોણાચળપરવ્રતઉપરછે, અમૃતવેલીનામ; તેરાતે રાતમાંકોઇજઇઆવે,લાવે,
આણેઠામ. ૪ સુરજઉગતાંપહેલાંલાવે, તોજીવેલક્ષમણવીર. ૫ પણસરવેનીચાં
વદનકરીને, જોઇરહ્યાતેણેઠામ; ત્યારેતેણેસમેમારૂતસુતઉઠયા, કર્યોપ્રભુનેપ્રણામ.
૬ કૃપાનાથમુમેઆજ્ઞાઆપો, હું જાઉં લેવાનેઆજ; ત્રણપોહોરમાંલાવું દ્રોણાચળ,

તમકેરણુંમાં રાજ. ૭ ત્યારેગદગદથઈમારૂતસુતપ્રત્યે, બોલ્યાશ્રીરઘુનાથ; હેપ્રાણ
પ્રિયેતું વેહેલોઆવજે, મુસ્તકમુકયોહાથ. ૮ પછેરામચરણવંદીનેઉડયા, મારૂતી
ઉત્તરપંથ; મુખેગરજના રામનામનિ, ધ્યાનમાંસીતાકંથ. ૯ શીરપરલાંગુલ
મુક્યાઉડયા, આકાશમારગજાય; ફાળઉપરઘણીફાળજમારે, વજરદેહીમહાકાય.
૧૦ એમએત્રડીમાં ગીરિદ્વીપઓળંગી, ઉતરયાપેલીપાર; ત્યારેદ્રોણાચળનીઆ-
ણીપાદીઠો, ચંદ્રાચળગીરીસાર. ૧૧ તેશીવનાકઈલાસજસરખો, ઉજ્વળકરપુર
વન; વોધુસરખોતેજસ્વીશીતળ, ઉંચોએકજોજન. ૧૨ તેપરવતની પાસેબેઠો,
કાળનેમી જેઅસુર; ત્યાં પુરાતની સરોવર છે સુંદર, નિરમળ વારીપુર. ૧૩
વનસોહામણું સફળસવનછે, તેમાંરચ્યોઆશ્રમ; અનેકરાક્ષસ શીષ્યકરચાથઇ,
બેઠોનિરમળબ્રહ્મ. ૧૪ જાણેતપસ્વીમાનુભાવજેવી, બેઠોથઇતેઠાર; અગ્નિહોત્રનો
કુંડરચ્યોત્યાં, વેદાધ્યયનથાયસાર. ૧૫ કાળનેમીએમકપટકરીને, બેઠોરચીએ-
વોઘાટ; ચપળચીતેકરી ચારદીશાયે, જોતોહનુમંતનીવાટ. ૧૬ ત્યારેતેણેસમે
હનુમંતનેલાગી, જળપીવાનીતૃષાય; તેઆશ્રમસરોવરજોઇનેઉતર્યા, પૃથ્વીઉપર
મહાકાય, ૧૭ આશ્રમપાસે આવ્યાચાલી, સત્વરમારૂતતન; ત્યારેકપટમુનિયે
આદરકરીયો, આપ્યુંછેઆસન. ૧૮ આવોબેસોમાનુભાવરહો, સુખેઘણાદીન
આંહે; જ્ઞાનીપુરૂષનેગોઠેઘણું, વળીસતસંગતહોયજાંહે. ૧૯ તમસરખામહાપુરૂષ
પધારયા, કરીશું ગોષ્ટીજ્ઞાન; ત્યારેમારૂતીકહે મનેત્રષાલાગી, મારેકરવું છેજળ-
પાન. ૨૦ કહે કપટમુનીએપેલું સરોવર, સુખેપીયોજળત્યાંહે; જળપાનકરીને
વેહેલાઆવજો, મારાઆશ્રમમાંહે. ૨૧ પછેઅંજનીસુત સરોવરમાંપેઠા, જળ
પીવા તેણીવાર; ત્યારેદીરઘરૂપ એકમગરી આવી, ચરણગ્રહ્યોનીરધાર. ૨૨ તે
મગરીનેજોઇનેમનમાં, કરોધચડયોહનુમંત; બારણેકાઢીપછાડીતેને, પ્રથ્વીઉપર
બળવંત. ૨૩ ત્યારેમગરીનોદેહ મુકીતતક્ષણ, થઇદેવાંગનાનાર; તેસનમુખ
ઉભીમારૂતીને, કરજોડીકર્યોનમસ્કાર. ૨૪ અંજનીપુત્રેપુછયું તેને, કહેબાઈતું
છેકોણ; ત્યારેદીવ્યરૂપકહે પુરવેહતીહું, દેવાંગનાનીરવાણ. ૨૫ દેવળરૂપીને
નમીનહીમાટે, મુજનેદીધોશ્રાપ; પછેસ્તુતિકરી મુનિવરનીવળતી, પુછયોઅનુ-
ગ્રહઆપ. ૨૬ મુનીવરકહેહનુમંતઆવશે, લેવાદ્રોણાચળજારે; તેનાપદનોસ્પર્શ
કરતા, ઉદ્ધારપામીશત્યારે. ૨૭ પછેતેદિવસની મગરીથઈહું, રહેતીઆણેઠાર;
આજપ્રભુતમચરણપ્રતાપે, પામીછું ઉદ્ધાર. ૨૮ પણપેલોબેઠોરાક્ષસમુનીથઇને,
કરવાતમનેવિઘન; એવું કહીનેઉડીઅપ્સરા, ગઇતેસ્વરગભોવન. ૨૯ ॥ વલણ ॥
સ્વરગભોવનગઇઅપસરા, તેણેચેતાવ્યાહનુમંતરે; જળપાનકરીનેઆવ્યાપાછા,
આશ્રમપાસેબળવંતરે. ૩૦ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિત્રે ષંમતવાલ્મિકી નાટકધારાયાં

જુધકાંડેદ્રોણાચળાનયનાર્થંગતેનહનુમંતા મગરીશાપવિમોચનં નામતેતાલીશમો અધ્યાયઃ ૪૩ ॥

અધ્યાય ૪૪. ॥ રાગ સામેરી ॥ જળપાનકરીને હનુમંતઆવ્યા, ત્યારે બોલ્યોમુનીમર્મ; મહારાજઆવોપધારો, કરોપાવનમુજઆશ્રમ. ૧ હનુમંતકહે લ્યોકરૂંપાવન, આવોમલીયેમુનિરાય; પછેકાલનેમીનાશિરવિષે, એકમારયોમુષ્ટીઘાય. ૨ તેઅસુરભમી પૃથ્વીપડયો, તતકાલતજીઆપ્રાણ; પાંચયોજનવિસ્તરયો, દેહપડયોછેનીરવાણ. ૩ ત્યારેશિષ્ય રાક્ષસજહતા, તેનાઠાતેણીવાર; તેને પુછેબાંધીનેપછાડયા, મારૂતીયેનિરધાર. ૪ ત્યારેરહેતાતા ચંદ્રગીરીપર, ગાંધર્વ ચતુર્દશસહસ્ર; તેઘુતાંસુણિનેજુધકરવા, આવ્યાગ્રહીકરશસ્ત્ર. ૫ હનુમંતેજાણ્યું જુધકરતાં, લાગશેવણીવાર; પછેપુંછવધારી ભારોબાંધ્યો, પછાડીઆપથ્વીમોઝાર. ૬ ત્યાંથકીઉડયામારૂતીઆવીઆ, દ્રોણાચળનિપાસ; હનુમંતેપ્રાર્થનાકરી, તેપરવતકેરીપ્રકાશ. ૭ હોદ્રોણાચળસુણવિનંતી, પડયાલક્ષમણરણમોઝાર; એક સાંગમારીરાવણે, થયાચેષ્ટીતનીરધાર. ૮ માટેઆપ્ય મુજનેઔષધી, હુંહણવા આવ્યોઆજ; રવીઉદેપહેલોજાઉંત્યાં, ત્યારેથાયરૂડુંકાજ. ૯ ગીરીકહેએકવાર લેઇગયોતો, કપીમુનેનીરધાર; ગુણનેઉપાધીઅતીઘણી, વળીઆવ્યોબીજીવાર. ૧૦ જાહવેહુંનથીઆપતો, ઔષધીતુજનેજાણ; એવાવચનસુણીનેકોપીઆ,પછે મારૂતસુતનિરવાણ. ૧૧ અલ્યાખળમુરખઅભિમાની, જેસમજેનહિ તેવિમુખ; તેનેકારજ કંઇકહેવુંનહિ, હાનવકહેતેમુખ. ૧૨ પછેપુંછશેષ્યાકૃતીકરી, ગિરી બાંધિયોતેણીવાર; સમુળલીધોઉખેડીને, ચાલ્યાપવનકુમાર. ૧૩ આકાશમારગ જાયઉડયા, મહાબળીહનુમંત; રામકૃપાયે ભારતેનથી, લેખવતાબલવંત. ૧૪ ત્યારેભરથજીરેહેતાહતા, જેનંદીગ્રામમોઝાર; તેરાત્રીએભરથનેઆવ્યું, દુઃસ્વપ્નનિરધાર. ૧૫ એકકાળપુરૂષ આવીનેગળ્યો, દક્ષિણબાહુત્યાંહે; ત્યારેભરથ ઝબકીજાગીઆ, ચીંતાકરેમનમાંહે. ૧૬ તેસમેગુરૂપાસેહતા, કહ્યુંવશીષ્ટનેવરતમાન; ત્યારેમુનીકહેતમબંધુને, કંઈવિઘ્નછેતેસ્થાન. ૧૭ જેહરણસીતાનુંથયું, રામરાવણનોસંગ્રામ; તેવિદીતછે મુનીભરથને, માટેશોચેતેણેઠામ. ૧૮ શાન્તિ હવનપછેકરાવ્યો, ભરથની પાસેએવ; રાત્રીયેબેજણબેઠાછે, ત્યાંભરથનેગુરૂદેવ. ૧૯ એટલેત્યાંઆકાશમારગ, આવતાહનુમંત; જેમઆવેભડકોઅગ્નિનો, જળ હળેજોત્યઅનંત. ૨૦ એમદ્રોણાચલલેઇમારૂતી, જાતાહતાનભમાંહે; તેભરથજીનેવશીષ્ટ, તેજબીંબદીઠુંત્યાંહે. ૨૧ મુનીરાયભયપામ્યાઘણું, ત્યારેભરથેઆપી ધીર; પછેધનુષપરશરચઢાવ્યો, કરીસ્મરણશ્રીરઘુવીર. ૨૨ તેબાણવળગુંમુકીઉં, હનુમંતનેવાગ્યુત્યાંયે; શ્રીરામસ્મરણ કરીને મારૂતી, પડયા પૃથ્વીમાંયે. ૨૩

જ્યારેધુનીસુણિ રામનામની, ગયાભરથ ઊઠીપાસ; જુવેતોપરવત સહીતકપી, પડયોરામનોહ્રાસ. ૨૪ ત્યારેપ્રેમેકરીહીતવચનબોલ્યા, ભરથજીતેણીવાર; અરે ભાઈરામનોભક્તકહેતું, કોણછેનીરધાર. ૨૫ ત્યારેહનુમંતેસહુવાતકહીને,રણ તણોસમાચાર; અચેતથઈત્યાંપડયાલક્ષમણ, નિચેષ્ટિતનીરધાર. ૨૬ તેઔષધિને કાજલાવ્યો, દ્રોણાચળગીરિઆજ; પ્રભાતપે'લું જવાશેનહીતો, થશેવિપરીત કાજ. ૨૭ ત્યારે ભરથકહેસાબાશછેતુજને, ધન્યછેહનુમંત; ચારકોટીયોજનથી લાવ્યો, ગિરીતુંબળવંત, ૨૮ તુંઈશ્વરકેરૂંરૂપછે, નવથાયબીજેકાજ; માટેચીંતા નવકરશોતમો, પોચાડુંહવડાંઆજ. ૨૯ હુંદાસછુંરઘુવીરનો, વળીકનિષ્ટબંધુ જાણ; મુજનામભરથકે'સહુઅહિં, રહયોછુંનિરવાણ. ૩૦ હુંરણીયોછુંશ્રીરામ- નો, અપરાધિપુરણઆજ; સંભારેછે પ્રભુકરીસુરત, કોઈદીન મુનેમા'રાજ. ૩૧ હનુમંતકે'પ્રભુક્ષણેક્ષણે, લેછેતમારૂંનામ; હવેઆજ્ઞાઆપોમુજને, ત્યાંછેજરૂરનું કામ. ૩૨ રવીઉદિપે'લો જાઉંત્યારે, જીવેલક્ષ્મણવીર; ત્યારેભરથકે' હનુમંતજી તમો, રાખોમનમાંધિર. ૩૩ રવીઉગતાપે'લાંપોચાડું, લંકામાંનીરધાર;પરવત સહીતમુજબાણઉપર, બેસોપવનકુમાર. ૩૪ આશ્ચર્યપામ્યામારૂતી, સુણીભરથ વાયકએહ; ધન્યરામબંધુરામજેવા, હોયનિઃસંદેહ. ૩૫ પછેચરણવંદીભરથના ઉઠીયામારૂતતન; સ્વામીતમોકો'છોતેખરૂં, જેબોલોસત્યવચન. ૩૬ પણદાસછું રઘુવીરનો, હુંઆજ્ઞાવરતીજાણ; મારૂંબળપરાક્રમજાણેછે, રગુપતિપુરૂષપુરાણ ૩૭ માટેરામકૃપાએજઈશકું, ક્ષણમાંયેતેણેકામ; કે'ભરથકે'જોપ્રભુને, મારોઘણો કરીપ્રણામ. ૩૮ પછીઉડયાનમી તેભરથને, આકાશમારગજાય; હજુમારૂતી આવ્યોનહીં; ચીંતાકરેરગુરાય. ૩૯ એટલેરજનીખટઘડી, પાછલીરહીનિરધાર; ઉત્તરદીશાઉગેરવિએમ, આવ્યોપવનકુમાર. ૪૦ ત્યારેકપીસરવે કે'વાલાગ્યા, સુણોશ્રીમા'રાજ, જુઓઆઅરૂણ ઉદેથયો, હવેશુંકરીશુંકાજ. ૪૧ ત્યારેરામ રામકે'હજુખટઘડી, પાછલીરજનીસોય; ઉત્તરદીશાકેમસુરજઉગે, એશુંકારણ હોય. ૪૨ એમકહીરામેબાણકાઢયું, રાહુમુખવિકરાળ; એસુરજમંડળકરૂંગ્રશ- ણ, આબાણથીતતકાળ. ૪૩ ત્યારેવઈદસુસેણબોલીયો, એસુરજનોયેમહારાજ; હનુમંતઆવ્યાદ્રોણાચળલેઈ, થયાંરૂડાંકાજ. ૪૪ એટલેહનુમંતઉતર્યા, મુકયો પરવતપૃથ્વીમોઝાર; સાષ્ટાંગકરીરામનેચરણે, લાગ્યાપવનકુમાર. ૪૫ ॥ વલણ ॥ પવનકુમારઆવીપાયેલાગ્યા, રઘુપતિનેનીરધારરે; રામેઉઠાડીહનુમંતને, પછી ચાંપ્યાહૃદેમોઝારરે. ૪૬ ॥ ઇતીશ્રીરામચરિતરે સંમતવાલ્મિકી નાટકધારાયાં યુદ્ધકાંડેકાળનેમીહનનાનંતરદ્રોણાચળાગમનંનામચુમાલીશમોઅધ્યાયઃ ૪૪ ॥

અધ્યાય ૪૫. ॥ રાગમારૂ ॥ ભેટયાહનુમંતનેરઘુનાથ, પછીમસ્તકસુંકયો

નાથ; પ્રાણવલ્લભ પવનકુમાર, તેં કર્યો મુને ઘણો ઉપકાર. ૧ મળ્યા મારૂતીને કપી
સરવ, જોઇ કારજ મુકયો ગરવ; પછી સુક્ષેણ વઇદ પ્રકાશ, ઉડી આવ્યો દ્રોણાચળ
પાસ. ૨ કર્યો પુરેરૂતને નમસ્કાર, જેની શોભા તણો નહિ પાર; ઓષધી કરી પરિક્ષા
લીધી, મંત્રબળે આકરશી લીધી. ૩ તેનો રસ કાઢયો તેણી વાર, ભર્યો પાત્ર માંહે નિર
ધાર; લક્ષમણને શક્તિ વાગી તી જ્યાંયે, તેમ ટપેર સમુકયો ત્યાંયે. ૪ સંચરયો સરવ
સંધીને સંગ, થયું કંચન સરખું અંગ; નથી દેખાતો અંગે ઘાય, એવો ઔષધિનો
મહીમાય. ૫ ઉઠયા આળસ મોડી અનંત, જેમ ઉઠે નીંદ્રાવંત; નમ્યા રામ ચરણ અ-
ભીરામ, ભેટયા લક્ષમણને શ્રીરામ ૬ જોઇ હરખ્યા જુગદાધાર, કપી કરતા જયજય
કાર; મુઆ વાનર કેટલા જેહ, કર્યા સજીવ સુક્ષેણે તેહ. ૭ કરવા સગરાત્મજનો ઉદ્ધાર,
જેમ ભગીરથ લાવ્યા ગંગા સાર; તેણે પ્રથ્વી કરી પાવન, એમ કીધું તેં મારૂતતન. ૮
ઉગે રવિ ચક્રવાક આશક્ત, કરે પ્રકાશ સરવે જક્ત; જેમ ચંદ્ર ચકોરને અર્થ, ચાત્રક
અર્થે મેઘ સમરથ. ૯ એમ લક્ષમણ કેરે કાજ, લાવ્યા ઔષધિ એ કપીરાજ; તેથી થયું
ઘણાનું કામ, પછી આજ્ઞા કરી શ્રીરામ. ૧૦ ઉઠયા મારૂતી પાછા તાંયે, લીધો દ્રોણા-
ચળ કર માંયે; ચાલ્યા મુકવા પવનકુમાર, જાણ્યો રાવણે તે સમાચાર. ૧૧ જે ઉઠયા
લક્ષમણ બળવંત, લાવ્યો દ્રોણાચળ હનુમંત; પાછો મુકવા જાયે તેહ, તે સુણી મન
પામ્યો ખેદ. ૧૨ પછી રીસ કરીને વિશેક, મોકલ્યા રાક્ષસ શત એક; જાઓ જઇ હણો
પવનકુમાર, દ્રોણાચળ લાવ્યા લંકા મોઝાર. ૧૩ એવું સુણીને તે ચાલ્યા અસુર, પંથે
આડા આવી રહયા શુર; એટલે જાતાં દીઠા કપીરાય, ત્યારે કરવા માંડયો અંતરાય. ૧૪
હનુમંત થયા તતપર, લીધો દ્રોણાચળ એક હસ્ત, મારી ઝાપટ લાંગુળ કેરી, અસુ
રનાં અસ્થી નાખ્યા વેરી, ૧૫ રાક્ષસ મરણ પામ્યા તે ઠાર, ત્યાંથી ચાલ્યા પવનકુમાર;
મુકયો દ્રોણાચળને સ્વસ્થાન; પાછા આવ્યા જ્યાં છે ભગવાન ૧૬ વંદ્યા રઘુપતિ કેરા
પાય, પછી કહી નંદીગ્રામ કથાય; ભરથ તણાં જે વિનયવચન, કહયાં રામને વાયુ
તન. ૧૭ તમારૂં સ્મરણ કરે છે તે ઠામ, ઘણો કરીને કહયો પ્રણામ; સુણી ભરથ તણું
વર્તમાન, ત્યારે દ્રવિત થયા ભગવાન. ૧૮ ભરથનો પ્રેમ મને મસંભારી, ચાલ્યું રામ નેત્ર
માંવારી; અહો બંધુ એ ભરથ સમાન, એવા નિર્મળ ને ગુણવાન. ૧૯ થયો નથી થશે
નહી જક્ત, એવું કહીને રોગાર ગુપત્ય; મન કરી પોતાનું ધીર, બોલ્યા સુગ્રીવ શું રઘુ-
વીર. ૨૦ ભાઇ હવે ન કરવી વાર, મારવો રાવણને નીરધાર; નથી ગોઠતું મુજને આં-
હે, મારે જાવું અવધપુર માંહે. ૨૧ ॥ વલણ ॥ અવધપુરી માં નિશ્ચે જાવું, એમ
કહે છે પુરણ પુરાણ રે, ત્યારે તેણે સમે રઘુવીર સાથે, વિભીષણ બોલ્યા વાણ રે. ૨૨ ॥
ઇતિ શ્રીરામચરિત્રે સંમતવાલમિકીનાટકધારાયાં યુદ્ધકાંડે લક્ષમણમુર્છાનિવારણું
નામ પીસ્તાલીશમો અધ્યાય: ૪૫ ॥

અધ્યાય ૪૬. ॥ રાગશ્રનાશ્રી ॥ વિભિષણકહેસુણોજુગજીવનજી, રાવણ
બેઠોકરવાગુપ્તહવનજી; ઇંદ્રજીતનાજેવું કરેસાવધાનજી, મત્યુંજયમંત્રજપેદશાન-
નજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ જપેમંત્રમૃત્યુંજયદશાનન, તેપુરણથશેઅનુષ્ટાન. પછેકોઇ
થકીમરશેનહિ, કહુંસત્યએભગવાન. ૨ માટેવિઘ્નકરોકંઇત્યાંજઇજે, હોમપુરણ
નથાય; એવું સુણતામાંદશકપીઉઠયા, નમ્યારામનેપાય. ૩ ગવાક્ષવાળીપુત્રઅં-
ગદ, ગવયજાંબુવંત; પાવકલોચનનીળનળ, કેશરીશરભહનુમંત.૪ તેદશેજણ
દશદીશાજીતે, એવાબળીયાત્યાંહે; દશસહસ્ત્રવાનરસંગલેઇ, તેઆવ્યાલંકામાંહે.
૫ સહુઘરઘરે ખોળ્યાંકપીયે, જડયોનહીલંકેશ; એમસકળપુરમાં વળ્યાગોખી,
ગુપત સ્થાન અશેષ. ૬ જેમળે રાક્ષસમારગમાં, તેનેમારતાકપીદાર; પછેએકલા
હનુમંતઆવ્યા, વિભીષણનેદ્વાર. ૭ ત્યારે વિભીષણનીરાણીશરમા,પુછ્યું તેને
જાણ; તેણેરાવણકેરૂંગુપ્તસ્થાનક, દેખાડયું નીરવાણ.૮ નગરકેરાકોટનીચે,વી-
રછેઅંધકાર; તેની આગળભોંયરૂંછે, પ્રકાશઅતી વિસ્તાર. ૯ તે સાંભળીનેકપી
આવ્યા, વિવરકેરેદ્વાર; કાઢીનાખીશીલામુખથી, પેઠાતેહમોઝાર. ૧૦ અનેકરા-
ક્ષસઅસુરમાર્યા, પ્રવેશ્યાતેમાંહે; મોટુંભયંકરભોંયરૂં, વિસ્તીર્ણદીઠું ત્યાંહે. ૧૧
તેમધ્યેમોટું દેવળછે, દેવીતણું કહેવાય: તેનીઆગળકુંડરચીને, બેઠોરાવણરાય.
૧૨ વજ્રાસનેબેઠોદશાનન. કરીરકતેસ્નાન: અનેકમસ્તક હોમવાને, મુકયાંછેતે
સ્થાન. ૧૩ આહુતીઆપીકુંડમાં, મધમાંસનીતેમાંહે; પછીમૃત્યુંજયનોમંત્રજપ
તો. એકાગ્રથઇત્યાંહે. ૧૪ તેજોઇકપીઆશ્ચર્યપામ્યા, કહેપરસ્પરવાણ; જીવ્યા
તણીઆશાહજુનથી, મુકતોનિરવાણ. ૧૫ ક્ષેથયોસરવેકુળતણો, નથીમાનતો
હજુહાર; પ્રભુતાનજાણીરામની, એનાધ્યાનનેધિક્કાર. ૧૬ એમકહિકપીયેશી-
લાનાખી, કુંડકીધોભંગ; મળમુત્રતે મધ્યેકરયા, યજ્ઞપાત્ર ફોડયાંસંગ. ૧૭ ફાડી
નાખ્યાંવસ્ત્રહરીયો, નગ્નતેઅજ્ઞાન; નખેઉઝરડયું અંગપણ, નથીમુકતોતેધ્યાન.
૧૮ દશવદનફાડીરાવણનાં, ભરીધુળતેમુખમાંહે; અનેકયત્નકરયાતદાપણ, જા-
ગતોનથીત્યાંહે ૧૯ નવધ્યાનમુકયુંરાવણે, ત્યારેકરયોકપીએવિચાર; પછીઅં-
ગદલાવ્યોતેસમે, અહીરાણી મંદોદરીનાર. ૨૦ તેસુંદરીકુમારસતી, તેનેલાવ્યો
રાવણપાસ; નગ્નકરવા માંડીકપીયે, ફાડતાગ્રહીવાસ. ૨૧ ત્યારેરાણીએપોકાર
કરયો, જેમસુણેરાવણકાન, કરેનગ્નઆવાનરમુંને, બળીજાઓ તમારૂંધ્યાન.
૨૨ તમછતાં મારીલાજલેછે, મુકાવોસ્વામીન; હવેશોભાગઇ સઉતમારી. એમ
કહીકરેછેરૂદન. ૨૩ તેરૂદનસુણી રાણીતણું, પછીઉઠયો રાવણરાય; કરોધકરીને
કપીપુંઠળ, આરેપાસેધાય. ૨૪ હનુમંતઅંગદનેતદા, ઘણોકરયોમુષ્ટીમાર;કેટલા
ઝાલીરોળીયા, કેટલાનેપદમહાર. ૨૫ પછીનાશીછુટયા સરવવાનર, વધારીને

વેર; સુવેલુએઆવીકરી, રઘુવીરનેસઘુવેર. ૨૬ મા'રાજરાવણનેઉઠાડયો, યજ્ઞ કીધોભંગ; આવશેહવડાં યુદ્ધકરવા, સૈન્યલેઇ ચતુરંગ. ૨૭ એવાંવચનસુણી કપીવરતણાં, સજથયાશ્રીરઘુવીર; કટીકસ્યાભાથાધનુષગ્રહીને, બેઠાશ્રીરણધીર ૨૮ હવેરાવણતેડીરાણીનેપછી, ગયોનિજભોવન; તેજુદ્ધકરવાથયોતત્પર, ધરચાં બખ્તર તન. ૨૯ મંદોદરીકહેસ્વામીતમને, હજુનઆવીલાજ; તમોમરણનિશ્ચે પામશો, નહીજીતાયેરઘુરાજ. ૩૦ ત્યારેરાવણકહેઆજછેલુંયુધછે, હારઅથવા જીત; રામનેમારૂંકેમરૂહું, નથીધરતોભીત. ૩૧ હેપ્રિયેચીંતાશીદકરે, સુખદુઃખ દેહસંજોગ; છુટકોનથીભોગવ્યાવિના, એકર્મકેરાભોગ ૩૨ એવુંકહીલેઇશેષ-સૈન્યા, ચઢયોરાવણરાય; વાજીંત્રવાજેઅતીઘણાં, શિરછત્રચામરથાય, ૩૩ ॥ વલણ ॥ છત્રચામરથાયશિરપર, ચઢયોરાવણભુપરે; આવતોજોઇનેઊઠયાપોતે, સુંદરશ્યામસ્વરૂપરે. ૩૪ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરે સંમતવાલમિકી નાટકધારાયાં જુધકાંડેરાવણાનુષ્ટાનભંગોનામછેતાલીશમોઅધ્યાયઃ ૪૬ ॥

અધ્યાય ૪૭. ॥ રાગ મારૂ ॥ આવ્યોરથમાં બેશીરાવણભુપ, કરોધેજાણે કાળસ્વરૂપ; સાથેહયદળગજદળપુર, મારૂરાગઅળાપેસુર. ૧ વાજેરણતુરભેદી-વાદ, મોટાસુરકરેસીંહનાદ, જોઇઆવતું સૈન્યઅસુર, ધાયુંસનમુખકપીદળ પુર. ૨ સામાસામીમંડાયુંજુધ, કરેવાનરઅસુરવિરૂધ; કપીગ્રહીકરતરૂપાષાણ, મારેઅસુરનેકરતાણબાણ. ૩ ચઢાવ્યાંરાયેદશકોદંડ, ચાલેબાણનીધારઅખંડ; જેમથાયવૃષ્ટીપરજન્ય, એમબાણમુકેરાજન ૪ થવાલાગ્યોકપીનોસંહાર, ત્યારે વરત્યોહાહાકાર; તેસમેરામલક્ષમણબેવીર, ઊઠયાયુદ્ધકરવારણધિર. ૫ આવ્યા રાવણસનમુખરામ, પદરોપીઊભાએકઠામ; રાવણનેરથવાહનસાજે, પૃથ્વીઉપર રામવિરાજે. ૬ એવુંજાનીબ્રહસ્પતિસમર્થ, કહ્યુંઇંદ્રનેમોકલરથ; રાવણનાભય થીસુરેશ, પામેભયજાણેકરશેદ્વેષ. ૭ ગુરૂએકહ્યોસરવેમર્મ, અલ્યારામએપુરણ બ્રહ્મ; ત્યારેસુરપતીએતેણીવાર, મોકલ્યોરથરણમોઝાર. ૮ માતલીસારથીઅશ્વ સહીત, ઊતર્યોપૃથ્વીઊપરતેઅજીત; જ્યાંઉભાછેજુગદાધાર, રથલાવીરાખ્યોતે ઠાર. ૯ સુતઉતર્યોતેણેઠામ, રઘુપતિનેકીધોછેપ્રણામ; માતલીકહેશ્રીરઘુવીર, પ-ધારોરથમાંરણધિર, ૧૦ ઇંદ્રેમોકલિયોતમકાજ, અંગીકારકરોમા'રાજ; હર-ખ્યારામએરથઅનુભવીઓ, ધન્યસુરપતિસમેસાચવીઓ ૧૧ ગુરૂચરણતણું કરીધ્યાન, પછીરથમાં બેઠાભગવાન; ઉદીયાચળપર દિનકરજેમ, રામરથપર શોભેતેમ, ૧૨ જ્યાંહતોરથપરદશમુખ, ત્યાંરામેરાખ્યોસનમુખ; રાવણેરથદ્રષ્ટે કળીઓ, ઇંદ્રઉપરરીસેબળીઓ. ૧૪ પછીકરોધેકરીનેવચન, રામસાથેબોલ્યો દશાનન; અલ્યાઊભોરહેરઘુનાથ, જોઇએજુધકર મારીસાથ. ૧૪ આજબળદે-

ખાડુંમારૂં, કપીસહિતતુનેસંહારૂં; રામકહેરેમુરખદુરીજન, શાંદબોલેછેઅર્વવ-
ચન. ૧૫ કર્યોપાપીતેંકુળનોનાશ, જેમકાનનબાળેહુતાશ; સંતતીસંપતીબળ
માની, હરીલાવ્યોસીતાઅભીમાની. ૧૭ કરીનાખ્યાતેંવેદનાખંડ, દીધોદેવતાને
ઘમોડંડ; કર્યોઅધરમનોભુભાર, તુજઅરથેમેલીધોઅવતાર. ૧૭ માટેમારીશ
તુજનેઆજ, મારેકરવુંછેદેવનુંકાજ; હમણાંહણીશતુનેકરીજુક્તિ, બીજેઅવ-
તારઆપીશમુક્તિ. ૧૮ રાવણકહેઅલ્પાતુંસમચંદ્ર; હુંરાહુમય કરંછુતમીંદ્ર;
ખગ્રાસકરીશસમગ્ર, સરવજોધામાંહુંછુંઅગ્ર. ૧૯ મારેબારણુમેરૂનેમંદાર, થાયે
ચુરણુનલાગેવાર; તોતુંમાનવતેકોણમાત્ર, બગદ્દીણુનેકોમળગાત્ર. ૨૦ જીયાંલગી
જીવુંછુહુંય, નહિદેખેસીતાતુંમુખતુંય; એવાંવચનકહ્યાં દશશીષ, તેસુણીકો-
પ્યાશ્રીજુગદિશ. ૨૧ સીતાપતીએ કરયોસિંહનાદ, તેગયોસત્યલોકેસાદ; કરયો
ધનુષ્યતણોટંકાર, ભુમિકંપથયોતેણીવાર. ૨૨ રામમુકેછેતિક્ષણબાણ, તેકૃતાંત
તણાલેપ્રાણ; સામારાવણનાશરછુટે, રામબાણથકીતેત્રુટે. ૨૩ શરતણોથાયસુ-
સવાડ, જાણેવિદ્યુતઅગ્નિઉધાડ; રામરાવણકેરૂજુધ, થયુંદારૂણકોપવિરૂધ. ૨૪
દેવતાએમુકીજોઈધીર, વઢેરાવણનેરઘુવીર; મુકયુંરાવણેત્યાંસરપાસ્ત્ર, રામેસાધ્યું
ગરૂડનુંઅસ્ત્ર. ૨૫ અગ્નિબાણમુકયુંદશશીષ, પરર્જન્યાસ્ત્રમુકયુંજુગદીશ; વાતા
સ્ત્ર મુકીઉંવીશહાથ, પરવાતાસ્ત્રમુકીઉં રગુનાથ. ૨૬ એમઅસ્ત્રવિદ્યાએસમાન;
ઉતરયા બન્યો બળવાન; મુકયાંરાવણેબાણ અપાર, રવિઢાંકયોથયું અંધકાર
૨૭ દીવ્યબાણ મુકીઉં અવીનાશ, છેદિ શરજાળ કીધો પ્રકાશ; લંકાપતીએ
મુકીઉંએકબાણ, મહાતેસ્વીપચંડ પ્રમાણ. ૨૮ અનીવારઅમોઘ કહેવાય, જઈ
વાગીઉંનેરામનેપાય; વામચરણભેદીનેતીવાર, નિકળી ગયું પેલી. પાર. ૨૯
નથી ચિન્હ જણાતુંતેહ, સચ્ચિદાનંદવિગ્રહએહ; કર્યુંવિર્ય દશાનન વીર, ના
ડગ્યારામરણરંગધીર. ૩૦ ॥ વલણ ॥ રણરંગધીર રઘુવીર, ન ડગ્યા, ભેગો
બાણાકરાળરે; તે જોઈ સરવે કપીબળીયા, ઉછળ્યા એકે કાળ કે ૩૧, ॥ ઈતી
શ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં જુધકાંડે શ્રીરામરાવણસંગ્રામોના
મસુડતાલીશમો અધ્યાયઃ ૪૭ ॥ અધ્યાય ૪૮.

॥ રાગછંદ હરીગીત ॥ કપીદળઉછળ્યાસહુએકેકાળે, રાવણદળઉપરતદા;
રણમાંપડયાંતાંઅસુરનાંતે, શત્રુકર ગ્રહીસ્વરવદા. ૧ પાષાણતરૂપદઘાય મુષ્ટી
કપીઅસુરનેમારતા, જેમપરમારથને બળેજ્ઞાની, પ્રપંચદળ સંહારતા. ૨ એમ
રામ ઉપાસક નિરમળવાનર, હણેહનુજજેમતમરવી; ઉપમેયઉપમાતે તણી, દ્ર
ષ્ટાંતકરીકહેછેકવિ. ૩ પરમારથબાણેકરી, અભીમાન મુગટકર્યા; નીરાશચક્રે
લોભમાથા; છેદનકરીહેઠાહર્યા. ૪ અભેદકવચનયઅવસ્થાનાં, સુરતાખડગે તે

દરૂપ; થમવૃત્તિસરૂપ ડોળમહીને, દેવઋષીનુપકાપ્યાંવણું. ૫ સંતોષ શક્તિયે કરીછેદી, સાંગ. નૃષ્ણાસરવદા; હરિભક્તિઅશીએપાપ. સારથીતણુંશીરછેધ્યાં તદા. ૬ સ્વરૂપસાક્ષાતકારશએ સિદ્ધોપતાકા ભેદયં; બોધ ફરસીધાર તિક્ષણા ગ્રહિમોહધ્વજછેદયં, ૭ અનુસંધાન પરીઘ ગ્રહિને, અવાચારથચુરણકર્યો; નીવૃત્તિશસ્તરે પ્રવૃત્તિપરીવાર, અસુરતણાહર્યો. ૮ વીરકીત,અચળ ગદા ગ્રહીને, કામકુંજરમારિયા; મરદાનકરોધઅહંપદાતી; મદમાસ્તરે નિવારિયા. ૯ સંકલ્પદવેશઠ્ય, સમાધામશક્તિસંહારયં; ભીડમાલઆશાકલ્પના, તે મનોજયફરશી વિદારયં. ૧૦ એ પ્રકારેકપીરામભક્તેઅસુરનીસૈન્યા હણી; માંહે તણાયા હયગયઅસુર, ચાલીસરીતશ્રોણિતતણી; ૧૧ રગદોળેરોળેઅસુરને. કપીચરણ ગ્રહીનેપછાડતા; કરડેઉઝરડેકંડમરડે, મુષ્ટીઘાયેતાડતા, ૧૨ શમળીસીચાણાકાગગરગ્રત, ભસરૂડુભાત્રિયું; પીશાચભૈરવભુતતેને,પત્ર મોટું આવીયું. ૧૩ શકીતશીકોતરનૃત્તાથછજે, પામીપરકતની ભોગપણી; કરીતાળઅસુર કપાળ કેરી ગયાનાચેજોગણી, ૧૪ એમદળદળ્યુંરાક્ષસતણું. કપીરીછમરકટ કુદતા; કો અસુરપૃથ્વી તરફડે, પદગાયમારીખુંદતા. ૧૫ શંહારવાળીશતરૂનો, પુછી કુશળતાનિજશાથની; દાસગીરીવરવિજયકરી; જયબોલાવીરઘુનાથની. ૧૬ ॥ દોહા ॥ જયબોલાવીરઘુનાથનિ, કુદેકીશઅપાર; તે જોઈકોપ્યોદશવદન, હવેકરૂકપીનોસંહાર. ૧૭ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંજુદ્ધકાંડેશ્રીરામરાવણસંગ્રામોવાનરેણુરાક્ષસહનનંનામ અષ્ટચત્વારીંશોઅધ્યાયઃ ૪૮ ॥

અધ્યાય ૪૯ ॥ રાગ મારૂ ॥ કોપ્યોરાવણતેણીવાર, હવેકરૂકપીનો સંહાર; શરવૃષ્ટીકરેદશશીષ, નાસેવાનરપાડેચીસ. ૧ દળભંગજોઇતેઠામ. રાવણસામાઆવ્યાશ્રીરામ;મુકેરાવણજેજેબાણ,છેદેછેતેપુરૂષપુરાણ૨બન્યોજણકરતા સીંહનાદ,માંડયુંજુધતજીનેપ્રમાદ;થયોદારૂણતેસંગ્રામ;ઘણું કરોધેચઢયાશ્રીરામ.૩ ત્રીકમાંભયઊપજાવ્યો, જાણેપ્રલેકાળશું આવ્યો,થયોસુરજધુંધળવરણ,દેખાયેભયકરઆ ચરણ. ૪ અંધ કાર થયું નભ એત્ર, વીમાનમુકીન ઠાસ હું દેવ; વરસે મેઘ રૂધીરનો ત્યાંહે, નક્ષત્ર તરૂટી પડે ભુમાંહે. ૫ ઘણાપાતવિદ્યુતનાથાય, ત્યાંવાયુભયંકરવાય; પૃથ્વીસહિતસાતેપાતાળ, ડોલાયમાનથયાતેકાળ. ૬ ડોલ્યાદિગજમેરૂમંદાર, ઊછળિઆંસાતસાગરનાવાર; એમસમેવરત્યોવિપરિત; કરેસંગ્રામબન્યોઅજીત. ૭ એકકાળમહાકાળજેમ, વઢેછેરામરાવણતેમ; દાવાગ્નિવડવાનળજોડ, એમજુધકરેબાંધીહોડ. ૮ સામાસામીઅડયાછેરથ, બન્યોસારથીચતુરસમરથ; કોકોનાહયનથીહઠતા, એકએકનાશરનથીઘટતા. ૯ રામરાવણકેરાંબાણ, છુટેમરજનાકરતાંપ્રમાણ;

એમઅખંડજુદ્ધદિનસાત, થયું રાતદિવસવિખ્યાત. ૧૦ પણરામરાવણેક્ષણએક,
નથીવિશ્રામકીધોવિવેક; પછેકોપ્યાશ્રીરઘુરાજ, હવેમારૂં રાવણનેઆજ. ૧૧ મુ-
ક્યાંરઘુપતિએચારબાણ, ચારહયમાર્યાનિરવાણ; એકબાણમુકીઉં જગદીશ,
છેદીઉં સારથીકેરૂંશીષ. ૧૨ બેબાણેમુગટછત્રપાડયાં, ધ્વજાદંડછેદીનેઉડાડયાં;
અર્ધચંદ્રનામેએકબાણ, તેકાઢયુંપછેપુરૂષપુરાણ. ૧૩ નવગ્રહમાંહેજેમભાન,
એમતેજસ્વિદિપ્તમાન; તેબાણમુક્યું જુગદીશ, છેદ્યાંરાવણનાંદશશીષ. ૧૪ તે
પડયાંજ્યારેપૃથ્વીમોઝાર, બીજાંનવાંથાયતેણીવાર; મુકયું રવિચક્રબીજું બાણ,
તેમુસ્તકછેદયાંનિરવાણ. ૧૫ વળીથયાંતેવાંદશશીષ. ત્યારેવિસ્મેપામ્યાઅવધી-
શ; થયાચીંતાતુરસહુદેવ, કરેવાતપરસ્પરએવ. ૧૬ છેદેછેમસ્તયશ્રીરામ, નવાં
ઉગેછેતેઠામ; પુરવેપુજ્યાએણેશિવરાય, શિરછેદીકરીકમળપુજાય. ૧૭ તેમાટે
થાયછેનવાંશીષ, દેવકહેએકૃપાજુઓઇશ; ત્યારેરાજાધિરાજવિશેકચીંતાતુરથયા
ક્ષણએક. ૧૮ શીરફરીફરીનેનવાંથાય, કેમમરશેએરાવણરાય; ત્યારેમાતલી
સારથીજેહ, બોલ્યોરામનીસાથેતેહ. ૧૯ હેસર્વાંતર્યામી, સુણોથરચર-
નાયકસ્વામી; અમરૂતકુંપીએનાહ્રદેમાંહે, કેડાબાણમુકીનેત્યાંહે. ૨૦ પ્રભુરાવ-
ણમરશેત્યારે, છેદોઅમરૂતકુંપીકાજ્યારે; રામપ્રસન્નથયાસુણીવાણ; કાઢયુંઅગ-
સ્તદત્તએકબાણ. ૨૧ સુરમાંજેમસુરપતિસુત્ર, અંડજમાંજેવોવિનતાપુત્ર; જેમ
સકળનાગમાંઅનંત, સર્વવાનરમાંહનુમંત. ૨૨ જેમવેદાંતશાસ્ત્રમોઝાર, જેમ
સવિતાતેજસ્વીમાંસાર; શસ્ત્રમાત્રમાંસુદરશન, નવસકળમાંનંદનવન. ૨૩ જેમ
તીરથમાંતેપ્રયાગ, એવું બાણકાઢિઉંમહાભાગ; રામેલીધું તેકરમોઝાર, મંત્રયુક્ત
કર્યુંતેણીવાર. ૨૪ શેષકુર્મવરાહસમુદ્ર, શશીતરણીઅગ્નિવાયુઇંદ્ર; શિવકુબેર
વરૂણનેયમ, સપ્તરૂષિપંચભુતનેબ્રહ્મ. ૨૫ એસરવેનું સામર્થજેહ, બાણઅગ્રેમુ-
કીઉં છેતેહ; તેશરધનુષેકર્યોસંધાન સહસ્રસુરજસમદીપતમાન. ૨૬ સ્થાપિઉં
બ્રહ્માસ્ત્રતેનેઅંત, પછીતાણ્યું આકર્ણપર્યંત; કહ્યું રામનાકરણમાંબાણે, કુપી-
સહિતહરિશએનાપ્રાણે. ૨૭ મુકીઉં બાણતેશ્રીરઘુવીર, ચાલીઉં ગરજનાકરતું
ગંભીર; પડેસહસ્રવિજુતથઈછોદે, એમપડીઉંતેરાવણુરેરૂદે ૨૮ વક્ષસ્થળકપી-
સહિતવિદાર્યું, તેણેઆયુષ્યસર્વસંચાર્યું; પાડિઉં છીદ્રગવાક્ષનાજેવું, પ્રગટેપારનિ-
કળિઉં તેવું. ૨૯ ત્યાંથીઉછળીઉં બાણતેદીશ, છેદયાંરાવણનાંદશશીષ; પછી
રામભાથામાંઆવિ, પાછું પેઠું તેબાણસમાવી ૩૦ ઘણું કરોધેભરાયાછેરામ,
બીજું બાણકાઢિઉંતેણેઠામ; ત્યારેલક્ષમણેઝાલિઆહાથ, હવેક્ષમાકરોરઘુનાથ.
૩૧ પ્રભુમ્રત્યુપામ્યોદશશીષ, થયું જુદ્ધપુરણઆદિશ; ત્યારેધનુષભાથાતેઠામ,
આપીઆંલક્ષમણનેશ્રીરામ. ૩૨ અવતારકૃત્યઅમારેઆજ, થયું પુરણકહેમા-

રાજ; પડયોરાવણરણમોઝાર, વરત્યોવિશ્વમાંજેજેકાર. ૩૩ ॥ વલણ ॥ જેજેકારવરત્યોવીશ્વમાં, જ્યારેપડયોરાવણરાયરે; દુંદુભી વાગ્યાંદેવનાંપુષ્પનીવૃષ્ટી થાયરે. ૩૪ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારચાંજુદ્ધકાંડશ્રીરામચંદ્રેણરાવણવધોનામઓગણપચાસમોઅધ્યાયઃ ૪૯ ॥

અધ્યાય ૫૦. ॥ રાગવેરાડી ॥ હવેપ્રથ્વીઉપરમરણપામીને, પડિયોરાવણરાય; પુષ્ઠઅંગેથીરૂધીરનિકળે, મુગટશીરપ્રથ્વીરોળાય. ૧ તેજોઇવીભીષણને મુરછાઆવી, વિકળથયાતેણીવાર; ત્યારેસુગરીવેઆવીનેબેઠાકર્યા, પછીશાંતાવળીનીરધાર. ૨ ત્યારેવીભીષણરાવણપાસેબેઠા, નેકરવામાંડ્યુંરૂદન; આંખેઆંસુનીધારાચાલે, વીકળથયાગણુંમન. ૩ રાવણનેપડયોજોઇનેવીભીષણ, કરતાવીવીધવીલાપ; અહોવીરરણધિરવીજેકત; અમોઘતેજપ્રતાપ ૪ પરમદારૂણતપઅગ્નીજેવો, કાળનાસરખોકરોધ; હવેફરીએવોકયાંથીમળશે, રાવણબંધવજોધ ૫ અત્રીકવૈભવસુરપતીનાકરતાં. સંતતીસંપતીયુકત; વેદસકળનોગરવહરયોજેણે, પ્રાક્રમબળસંયુકત. ૬ જેનેકારણઆદીપુરૂષઅવતરયા, હરીઇશ્વરભગવાન; નીરગુણબ્રહ્મનેસગુણકરયાજેણે, યોગીધરેછેધ્યાન. ૭ એરાવણસીતાનેહરીલાવ્યો, કરયોઅમનેઉપકાર; રામનીસાથેમીત્રીકરાવી, જશપામ્યોવીસ્તાર. ૮ કીરતીવીસ્તરીએનીજગતમાં, જીહાંલગીરવીશશીધરણી; શ્રીરઘુવીરનાગુણનીસાથે, ગવાશેએનીકરણી. ૯ અહોમારેઆજબંધવપાખે. દીશાપડીગઇશુન્ય; મુષ્ટીથકીકરેનીજરૂદેતાડણવીભીષણકરતારૂદન. ૧૦ એવાવીલાપસાંભળીવીભીષણના, ત્યારેપાસેઆવ્યારઘુવીર; પછીકરગ્રહીનેસમજાવે, પોતેવચનકહેરણધીર. ૧૧ તમો વીવેક મુરતી થઇને વીભીષણ; આશુંકરોછોરૂદન; એનાશવંતનોશોકનધરીયે, જુવોવીચારીમન. ૧૨ આમાત્રીકજગડંભરજેવું, મરગજળપીંડબ્રહ્માંડ, આકારતેજવીકારઅશાશ્વત, બ્રહ્મતુંસ્થીરઅખંડ. ૧૩ માટેકરવોઘટેનહિશોકજતેનો, જેમોહરૂપસંસાર; એવાંવચનરામનાંસુણીને વીભીષણ, છાનારહ્યાતેણીવાર. ૧૪ પછીરાણીયોસરવેઅગ્રમંદોદરી, આવીતેરણમાંહે; પાસેબેશીનેરૂદનકરંતી, રાવણપડીયોજાંહે. ૧૫ વીવીધ પ્રકારેરાણીમંદોદરી, કરતિશોકેવીલાપ; તેસુણીધીરજમુકેઆપ. ૧૬ અરેસ્વામીમેંઘણુંસમજાવી માન્યુંનમારૂંવચન; સંતનીસંપતિનાશકરીને, ખોયુંઅંતે તન. ૧૭ અહો નાથરઘુનાથનીસાથે, ભલુંભજવ્યુંતમેવેર; ત્રીભુવનમાંકીરતીવીસ્તારી, ગવાશેઘેરેઘેરે. ૧૮ હો પ્રાણપતીતમઅરથેકરીને, રઘુપતી નિકળ્યાવન; કરયાંકામ ઘણાં તમારેનીમીતે. પૃથ્વીકરીપાવન. ૧૯ હવે સરૂષ્ટીમાંનિપજસેનહી, તમજેવાપુરૂપ્રતાપી; જેનેઅરથે કરીરામઅવતર્યા, ત્રિલોકમાંકીરતીવ્યાપી. ૨૦ અહોહઇ

વગતિજુએોવિપરીત, જેનેલોકપતિલાગેપાય; તેહપુરૂષઆજરણમાંપડિઓ, મસ્તકભુમિરોળાય. ૨૧ એમવચણાક્ષિપરાણીનાસુણિ, જળલોચન ભરીઊં રામ; પછીસતીનીપાસે આવીનેબેઠા, શીક્ષા કરે પુરણકામ. ૨૨ અરે પુન્યપાવની સતીશીરોમણી, જ્ઞાનવિવેકની ખાણ; એનાશવંતનોશોકશું કરવા, કરેછે તું નિરવાણ. ૨૩ મુળદ્રષ્ટીવાલીનેજોતું, શું છેએમાંસત્ય; આજગત સરમાયાનુ ચીત્રછે, જેનુંસ્વપ્નઅસત્ય. ૨૪ પંચભુતનીનાશવંતદેહ, વિકારીઅશાવતરૂપ; માટેઆત્માતણાવિચારકરઅવિનાશીઅખંડઅનુપ. ૨૫ માટેમોહતજીમનધીરજ રાખી ઘેરજાઓહેમાત; એનીક્રિયાકર્યાપછીવરજે, તુવિભીષણનેવિખ્યાત, ૨૬ પતિવ્રતાધર્મતારોનહીંભાગે, તું લંકાનિરાણી; રાજ્યાસનનિભોકતા તું જેમ, ઇંદ્રાણિ. ૨૭ શ્રીરામને વચને મોહ ગયો, મંદોદરીનો તેણીવાર, રગુપતીને પાએ નમી રાણિ, ગઇ લંકા મોઝાર. ૨૮ પછી વિભીષણ રામની આજ્ઞા માગી, ને રાવણની દેહ લીધી; સીંધુગામની સરીતા વટ જઇ, દાહક્રીરીઆ ત્યાં કીધી. ૨૯ મયતનયાવીણુઅન્ય રાણીઓ, તેમાં કેટલીકજેહ; સહગવન કરયુતેનેસ્વામીસાથે, ભસ્મથઇછેતેહ. ૩૦ પછી લંકામાં સઉસાથજઆવ્યો. સ્નાનકરીનીરધાર. ઊત્તરક્રીયાવીધિએકરાવીભીષણપાસેસાર, ૩૧ ॥ વલણ ॥ વીભીષણપાસેબ્રહ્માએકરાવો. ઉત્ત ક્રીરીઆરાવણતણી. પછે પ્રજાજનલેહવા. ભીષણઆવ્યા; તેડવાનેત્રીભુવનતણિ. ૩૨ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકધાયાંયુદ્ધકાંડેરાવણદાહનાતરં વીભીષણ ઉત્તરક્રીયાકરણંનામ પંચાશતમોઅધ્યાય. ૫૦ ॥

અધ્યાય ૫૧. ॥ રાગધન્યાશ્રી ॥ રાવણુનીકરીક્રિયા વિધાનજી, વીભીષણ ચાલ્યાજ્યાંછેભગવાનજી; લંકાપુરનીપ્રજાજનસાથજી, આવીનમીયાચરણરઘુનાથજી. ॥૧ ॥ ઢાળ ॥ રઘુનાથચરણેનમ્યાવિભીષણ, પ્રજાજનવળીજેહ; એક પ્રધાનઊગર્યોવિદ્યુતજીવ્યા, આવિનમિયોતેહ. ૨ વળીઅન્યરાક્ષસઉગર્યા; યુદ્ધમાંહેથીતેણીવાર; નીરવૈરથઇતેનમ્યાઆવી, રામનેનીરધાર. ૩ તેસમેવીભીષણેહાથજોડી, વિનવ્યાશ્રીરામ; મહારાજપુરમાંપધારો, ભક્તનાપુરણકામ. ૪ વીરંચીનીરમીતનગરતે, પ્રભુજુવોદ્રષ્ટેઆજ; ત્યાંપધારીપાવનકરો, મુજમનોરથમહારાજ. ૫ ત્યારેરામહશીનેબોલ્યા, સુણીવિભીષણનાંવચન; મુજભક્ત જ્યાંવાસોવસે, તેસદાછેપાવન. ૬ મેંદાનકરીનેઆપીતમને, લંકાજેકહેવાય; સુણોવીભીષણુસાચુંકહુંત્યાં, અમોનવઅવાય. ૭ તેનાઘરનું અન્નલેવાયનહિં, કરસું કન્યાદાનવિશુદ્ધ; જોદાનકર્યુંસદપાત્રને, નખવાયતેનું દુધ. ૮ એમલંકા દાનકરીમેંતમને, તેમાટેનઅવાય; વળીભરથજીનેમળ્યાવિનામેં, પુરમાંનજપે-

સાય, ૯ ભરથનેમળીનેકરીશું જ્યારે. સ્નાનમંગળજોગ; તારપું દેતાંબુલઆદે, ભોગવીશું સહુભોગ, ૧૦ પછીસુગ્રીવેલક્ષ્મણનેકહ્યું, તમોજાઓલેઇકપીજન; સુમહુરતમાંહેવીભીષણને, બેસાડોરાજ્યાસન.૧૧ જેનીવસ્તુઆણીહોયરાવણે, તેનેઆપજોજઇત્યાંહે; વળીમુકતકરજોદેવનેજે, હોયબંધીમાંહે. ૧૨ એવાંવચન સુણીશ્રીરામનાં, સુમીત્રીમીત્રકુમાર; ગયાલંકામાંવીભીષણનીસાથે, કપીતણો નહિપાર, ૧૩ પછેરાજ્યબેસાડયાવિભીષણને, સુમહુરતજોઇત્યાંહે;ત્યારેવીભી-ષણનિઆણવરતી, સકળલંકામાંહે. ૧૪ મંદોદરીયેકુંડરચીયો, અગ્નિનોતેણિ વાર; તેમાંપેશીશુદ્ધથઇને, નીકળીતેબહાર. ૧૫ રામઆજ્ઞાયેમંદોદરીવરી, વિ-ભીષણનેત્યાંહે; વરતીયોજયજયકારસહુ, હરખીપ્રજાપુરમાંહે. ૧૬ પછેલક્ષ્મણ સુગ્રીવઆદેસહુકપી, મુખ્યજેકહેવાય; તેનેવસ્ત્રભુશણઆપવાં, વીભીશણેકરીને પસાય. ૧૭ વળીવસ્તુજેકંઇહતિજેનિ. સોંપીતેનેતેહ; મુકતકીધાદેવસરવે, હતા બંધીજેહ. ૧૮ પછેસરવેકપીનેદેખાડીતે, લંકાનીરચનાય; વિભીશણસહિતપછે આવીયા, જ્યાંવીરાજેરઘુરાય. ૧૯ સાષ્ટાંગકરીવિભીશણનમ્યા, ગ્રહીચરણ શ્રીરઘુનાથ; ત્યારેવચનબોલ્યારામજી, એનેમસ્તકમુકીહાથ. ૨૦અરેવીભીશણ કરજોઅચેળ, તમોલંકાકેરરાજે; જેવાધ્રૂવબળીઉપમન્યુતેની, પંક્તિમાં તમો આજ. ૨૧ આશીર્વચનએવું કહિ, પછેબેસાડયાસનમુખ;તેસમેસરવેદેવઆવ્યા મળવાપામીસુખ. ૨૨ ઇંદ્રબ્રહ્માસદાશીવ, તેત્રીશકોટીદેવ; અષ્ટવસુનેમરૂતગ-ણ, રૂદ્રએકાદશએવ. ૨૩ આદિતદ્વાદશયક્ષગંધર્વ, કિન્નરચારણસીધ્ધ;અષ્ટના-યકાદિગપાળદશ, યમવરૂણરીધસીધનીધ. ૨૪ સહસ્ત્રઅઠયાશીમુનિમંડળ, ભુત તત્વસ્વરૂપ; સપ્તદ્વીપનેનવખંડના, આવીમળ્યાસહુભુપ. ૨૫ સહુઆવ્યામળ-વારામનેવાજેઘણાંવાજીંત્ર; રઘુવીરનાંદરશનકરીને, થયાપુન્યપવીત્ર. ૨૬ તેમ-ધ્યેશીવવીધીઇંદ્રઆદે, મુખ્યહતાજેદેવ; તેણેસ્તુતીકરીશ્રીરામની, બેઠાસભા કરીએવ. ૨૭ ॥ વલણ ॥ સભાકરીનેબેઠાસરવે; નારદતુમરવાયરે; તેણેસમેહ-નુમંતનિસાથે, બોલ્યાશ્રીરઘુરાયરે. ૨૮ ॥ ઇતીશ્રીરામચરિતેસંમતવાલ્મીકી નાટકધારાયાં યુધ્ધકાંડે વિભીશણ રાજ્યાભીષેક કરણંનામ એકપંચાતમો અધ્યાય. ૫૧ ॥

અધ્યાય ૫૨. ॥ રાગચોપાઇ ॥ હનુમંતનેકહેછેશ્રીરામ, હવેશીતાનેલાવો આઠામ; મંગળસ્નાનકરાવીતાંહે, જાનકીનેપછેલાવોઆંહે. ૧ એવાંવચનકહ્યાંશ્રી ભગવંત, સુણીચાલ્યાવીભીષણહનુમંત; સાહીત્યસરવેલેવાતેતાંહે, ગયાવીભી-ષણલંકામાંહે. ૨ અશોકવનઆવ્યામારૂતી, જીઆંબેઠાછેશીતાસતી; જેમચૈત્ર મત્સ્યેઆવેવછ્રપ્રશંસ, માનસરોવરજએહંસ. ૩ જેમવીનતાસુતલક્ષ્મીદરશન

એમઆવ્યાઅશોકમાંમારૂતતન; સીતાજીનેસાષ્ટાંગજકરયો, ત્યારેજાનકીએકર
મસ્તકધરયો. ૪ કહેમાણુઆવ્યાહોયજેમ, કોઅમ્રતપાનકરાવેતેમ; એમહનુમં-
તનેજોઈહરખ્યાંસતી, ત્યારેવજરદેહીએકરીવીનતી.૫ માતાસુખીછેરઘુવીર,માર-
રયોદશાનનતેરણધીર; વીભીષણનેબેસાડયારાજ, હું આવ્યોતમનેતેડવાકાજ,૬
એવુંસુણીહરખ્યાશીતામન, બોલ્યાહનુમંતસાથેવચન; અરેમારૂતીમારેકાજ,
તેંબહુ શ્રમકર્યોકપીરાજ; ૭ ઘણુંકષ્ઠકરયું તેં મારીવતી, તેજાણેછેસરવેઅયોધ્યા-
પતી; માટેદીનદીનબળઅદકેરૂહજો, તેજપ્રતાપઅધિક વધજો. ૮ એટલેઆવ્યા
વીભીષણત્યાંહે, સરવેસાહિત્યલેઈવાડીમાંહે; શીતાનેચરણેનામ્યું શીશ, ત્યારે
જાનકીએદીધીઆશીશ. ૯ અરેવીભીષણવીરપ્રચંડ,કરજોલંકાનુરાજઅખંડઃ
સુરજચંદ્રતપેજ્યાં લગી, ચીરંજીવીરેહેજોતાંલગી. ૧૦ એમસુણીસતીનાંઆશી
શવચન, વીભીશણતવદરખ્યાઘણું મન; પછેબેકરજોડીનેનીરધાર, વીભીશણ
સ્તુતીકરતાતેનીવાર. ૧૧ જયજગતજનુનીજગતકારિની, અખીલવૈરાટતત્વ-
ધારીની; પ્રણુવરૂપીનીશુધસરીતાય, આનંદ વરષનીજનક સુતાય. ૧૨ આદી
માયાઈંદીરાગુણખાણ્ય, આદીપુરૂશનીઇચ્છાજાણ; પ્રભુએઆપીછેઆજ્ઞાય, માટે
મંગળસ્નાનકરોહવેમાય. ૧૩ જાનકીકહેપ્રભુએનથીકરયું, ત્યારેપેહેલુંકેમકહું
આચરૂં; ત્યારેહનુમંતકહેકહ્યું છેરઘુવીર, અમનેઆજ્ઞાકરીરણધિર. ૧૪ વળીશ-
રમાત્રીજટાબેજણી, વેણીઉકેલીશીતાતણી; તેણેસમેમંદોદરીનાર, આવીલેઇ
સકળઉપચાર. ૧૫ મરદનતેલસુગંધીવાન, પછેકરાવ્યું મંગળસ્નાન; સુરજકા-
ન્તીઆભુશણસાર, ત્રિભુવનદુરલભજેઅલંકાર. ૧૬ તે પેહેરાવ્યાંજાનકીનેઅં-
ગ, અમલઅંબરસુંદરનવરંગ; રત્નજડીત્રપાલખીમોઝાર, શીતાનેબેસાડયાતેની
વાર. ૧૭ સંગેચાલ્યુંસેન્યવીચીત્ર, આગળવાજેબહુવાજીત્ર; નમીશણીઓને
ત્રીજટાય, અમપરકૃપારાખજોમાય. ૧૮ કરીસ્તુતીકરૂણાવચન, ત્રણજણિએમ
રીઆંલોચન; પછીશાતાએસમાધાનજકરીઉં, તેનું હેતહ્રદયમાંધરીઊં.૧૯ મન
વાંછીતઆપ્યાંવરદાન, સંતોશીત્રણેગુણવાન; પછીજત્નકરીવીભીશણરાજન,
ચલાવ્યું ત્યાંથકીસુખઆશન. ૨૦ જેમઅમુલ્યરત્નધરેપેટીમાંહે, એમજનકસુ-
તાનેરાખ્યાંતાંહે; જેમસંતહ્રદયનુંજ્ઞાનઅપાર, નજણાવેબાહેરનીરધાર. ૨૧ એ
મસુખાશનકરીઆછાદન, ત્યાંથીચલાવ્યું હરખીમન; ડાબેપાસેવીભીશણગુણ-
વંત, જમણીપાસેચાલેહનુમંત. ૨૨ જેમઉમયાસાથેસ્કંધગણપતી, એમચાલે
વીભીષણમારતી; વાજેવાજીંત્રચાલેવેત્રધાર, આવ્યાએરીતેસેનામોઝાર. ૨૩ ચા-
મરવીંજનકરતાજાણ, ખમાખમાબોલેસુખવાણ; પછીશીબીકારાખીતેણેઠાર,
પ્રથવીઊતર્યાજનકકુમાર. ૨૪ ॥ વલણ ॥ જનકકુમારીઉતરયા, મુકીભૂમપ્રથ્વી

સુખઆશનરે; પછીચરણચાલીજાયછે, જ્યાંબીરાજેજુગજીવનરે. ૨૫ ॥ ઇતી શ્રીરામચરીતેસંમતવાલમીકીનાટકચારાયાંજુદ્ધકાંડે શ્રીરામ સામીપ્યેશીતાનયને નામદ્વીપંચાશતમો અધ્યાય. ૫૨

અધ્યાય ૫૩. ॥ રાગમેવાડો ॥ જ્યારેસીતાનીકળ્યાં, સુખઆસનમાંથી અદ્ભુતરૂપેજાણજી; જેમઆભમાંહેથીવીજળીચમકે, વાઉધડેરતનનીખાણજી. ૧ એમગજગમનીતનભુશણમંડીત, ચાલીનેઆવ્યાંતયાંહેજી; દેવગંધર્વકીંનર સીધનાયક, ચકીતથયામનમાંહેજી. ૨ ત્યારેઆવતાંજોઇએમજનકસુતાને, બોલ્યાપુરૂશપુરાણજી; મારીપાસેનવઆવશો, સીતાદુરરહોનીરવાણજી. ૩ રાવણ હરણકરીગયોતમને, રહ્યાંત્યાં ખટમાસજી; લોકાપવાદલાગ્યોતેણેકરી, વીશ્વમાં થયુંપ્રકાશજી. ૪ લોકકહેશેરહ્યાંરાવણનેઘેર,સુંદરરૂપેએહજી; ત્યાંશીળવ્રતકેમ રહ્યુંહશે, એમોટોસંદેહજી, ૫ માટેહીંચ્યકરીમુજપાસે, આવોકરૂંઅંગિકારજી; તે વચનબાણશીતાનેવાગ્યાં, ઉભારહયાંતેનીવારજી. ૬ આંખેઆંસુનીધારાચાલી, દુઃખપ્રગટયુંઘણુંમનજી; જેમકદળીઉપરવીજપડે, એમતપ્તથયુંછેતનજી. ૭ પછેધિરજરાખીશીતાબોલ્યાં, હેજગદાતમા રઘુરાયજી; આનંદકંદપ્રભુઅંતરયામી, અખિલબ્રહ્માંડનિકાયજી. ૮ મેંઘણાદિવશમહાદુઃખવેઠયું, પ્રભુતમારે વિજોગજી; આજચરણનેશરણઆવિ, તમદરશનનેસંજોગજી. ૯ કઠિનકર્મતોયે રહયાંમારાપ્રભુ. તજોવિનઅપરાધજી; નથિચુકિધ્યાન તમચરણ તણું, હે અખંડબોધઅગાધજી. ૧૦ જેમઅમ્રતકેરૂપાત્રભરિને, કરવામાંડિઉંપાનજી; તે હેલામાંહેહળાહળથઇગયુ,એમમારેભગવાનજી ૧૧ મ્રગેન્દ્રનેશરણેજાતાં જેમ,જાંબુકમધેખાયજી;સુપરણપાસેજાતાં,સરપદંશકર્યોરઘુરાયજી,૧૨ભગીરથશીંધુશરણેગઇતારેસાગરકહેનથીઠામજી; એમનમારેશરણે આવી, કીંકરીપુરણકામજી. ૧૩ તોએ તમનેપતીજનવઆવેતો, સુણોશ્રીમહારાજજી, જેમઅગ્નિમાંસુવર્ણ તપાવે, એમ તપુંહું આજજી. ૧૪ એવુંકહીપછેઆજ્ઞાઆપી, વાનરનેશીતાયજી કાષ્ટમંગાવીકુંડરચાવ્યો, જુવેછેસરવસભાયજી, ૧૫ ભડભડાટમાંહે અગ્ની પ્રગટીપ્રચંડજવાળજી; ત્યારેજનકસુતાશાવધાનથયાં, માંડેઝંપાવાતેકાળજી. ૧૬ રઘુપતીચરણેચીત્તરાખી, કરીપ્રદક્ષણાતેનીવારજી; પણકરીજવાળમા પડ્યા; શીતાકહીસત્યત્રણવારજી. પ્રથ્વી કંપથયો તેનીવેળા, ત્રીલોકડોલીઉઠ્યાંહેજી; તેશમેઘણોઉતપાતથયોજ્યારેશીતાપ્રવેસ્યાંતેમાંહેજી. ૧૮ એકઘડીકાપર્યંતગુપ્ત રહ્યાં, તેઅગ્નીમાંનીરધારજી; મહાદીવ્યરૂપધરીને, જાનકી નીકળિ આંપછે બહારજી, ૧૯ પેહેલાંપ્રથ્વીમાંગુપ્તથયાંતાં, ધર્યું છાયાતનજી, આરણ્યકાંડમાંતે કથા કહી, સુણોશ્રોતાધરીનેમનજી. ૨૦ તે મુળરૂપે પાછાં નીકળ્યાં, પ્રથ્વીથકી નીરધારજી;

એ શીતારામનીચીદશક્તીનથી; ગઇરાવણતેદ્વારજી, ૨૧ તે સર્બંધજાણેછેશોતા જ્ઞાની, વીચીક્ષણભક્તજી; પણશુદ્ધઅશુદ્ધતણી,જેપરીક્ષાતેશું જાણે જકતજી. ૨૨ તે માટેઅગ્નીમાંપ્રવેશી, જાનકી નીકળ્યાં બહારજી; દેવમુનીજનઆનંદપામ્યાં; વરત્યો જય જય કારજી. ૨૩ દીવ્ય દેહતન ભુષણ મંડતી, જોઇ હરખ્યોકપી સાથજી; પછેજનકસુતાચાલીનેઆવ્યાં, જીહાં બેઠારઘુનાથજી. ૨૪ ત્યારેપ્રેમે ગદગદથઇનેઉઠયા, રમાપતી જુગદીશજી; પછે વૈદેહીએઆવીમુકયું, રઘુપતી ચરણેશીષજી. ૨૫ ત્યારેજનકસુતાનોકરઝાલીને ઉઠાડયાં તેનીવારજી; વામ ભાગે બેસાડયાંરાપ. વરત્યોજયજયજયકારજી. ૨૬ પછેજુગતરૂપનીસ્તુતીકરી સરવે, શાવબ્રહ્માંમુનીરાયજી: નારદ ઉભાજંત્રગડે, ચરીત્રરામનાં ગાયજી. ૨૭ ॥ વલણામંગળચરીત્રગાયરામનાં,સહુસભાહરખીમનરે; પછેરઘુપતીસનમુખ કરજોડીબ્રહ્માબોલ્યાવચનરે. ૨૮ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકધાનાયાંયુધકાંડેશ્રીરામવચનાંતસીતાદીવ્યરૂપધારણ નાંમત્રીપંચાશતમોઅધ્યાય ૫૩ ॥

અધ્યાય ૫૪ ॥ રાગસામેરી ॥ પરમેષ્ટાકહેરઘુવીરને, લેઇસીતાલક્ષમણ સાથ; આનંદથીહવેઅવધપુરમાં, પધારોરઘુનાથ. ૧ સચ્ચિદાનંદઅખંડવ્યાપક, બ્રહ્મપુરણકામ; નીજચરણકેરાદાસજાણી, કહોમનેકાંઇકામ. ૨ રઘુવીરકહે હોમજાપતીતમો, રચીપુરવેરંક; તેહહનકીધીમારૂતીથઇ, ક્ષીણશોભાઅંક. ૩ તેકરોપાછીહતીતેવી, અધિકશોભાજેહ, મેંલંકાકેરૂંદાનકીધું, વિભીષણનેએહ. ૪ મારોવિભીષણરાજકરશે, એનગરમોઝાર; તેહહનપુરશોભેનહીંમાટે, કરવી રચનાસાર ૫ એવુંસુણીવિધીએમનોમય, નીરવાણકીધુંજાણ; હતીતેથીઅધીકશોભા, થઇતહાનીરાવાણ ૬ ત્યારેસદાશીવતેસમેબોલ્યા, સુણોશ્રીમહારાજ; કંઇકરોઆજ્ઞામુજનેતે, કરૂંસત્વરકાજ. ૭ રઘુવીરકહેમહાદેવજી, કલ્યાણરૂપ કૃપાળ; તમારીસેનાભુતભૈરવ, તેડાવોતતકાળ. ૮ રણમાંહેજેરાક્ષસપડયા, પામી મરણનીરધાર; વાનરવિનાતેઅસુરતનણેઇ, નાંખેશીંધુમોઝાર. ૯ મહાદેવેતવ આજ્ઞાકરી, નિજસૈન્યનેતેકાળ; પીશાચભૈરવભુતશાકણી, વીરનેવૈતાળ. ૧૦ ભુતાવળીએકર્યાંભક્ષણ, અસુરતનતેનીવાર; તેનાંઅસ્થીનાખ્યાંશીંધુમાં, ક્ષણન લાગીવાર. ૧૧ તનરહેવાદીધાંકપીતણાંજે, પડયાંમથવિમાંહે; રાક્ષસવિનાભોમીકરી; અદભુતકારણતાંહે ૧૨ ત્યારેસભામાસુરપતિઉઠયો, કરજોડીતેઠામ; મહારાજહુંસેવકતમારો, કહોમનેકાંઇકામ. ૧૩ રઘુવીર હશીનેબોલીઆ, સુણો સુરપતિસમરથ; તમોકર્યોઅતીઉપકારમને, મોકલ્યોરણમાંરથ. ૧૪ તેરથેકરી મેંરાવણજીત્યો, વીજયપામ્યોઆજ; ત્યારેઇન્દ્રકહેપ્રભુતમો, મોટાદયાળમહારાજ. ૧૫ હીંસીતસેનાજીવનીને, માનીહશીઓનાથ; અપભસ્મથાઓમેરૂસમજો,

ચીત્ત્રરતમસાથ. ૧૬ ક્ષણમાંહેકોટીબ્રહ્માંડરચના, રચોઇચ્છાકાજ; તમકૃપાએ અધિકારસહુ, ભોગવીએમહારાજ ૧૭ પ્રભુએમાંનેમેં શું કર્યું, તમોસદા સમર્થરૂપ; રઘુનાથકહેએકવાતકહું, સાંભળસુરપતીભુપ. ૧૮ સહુશાસ્ત્રનોછે મહતનિશ્ચે, સુણોકહુંતેઆપ; નહીંપુન્યપરઉપકારસમ, પરપીડાસમનહીપાપ. ૧૯ હવેમારેઅરથેપ્રાણતજ્યાછે, સરવકપીએજેહ; આજઅમ્રતકેરીવૃષ્ટિકરી, જીવાડોસરવેતેહ. ૨૦ એવાંવચનશ્રીરઘુવીરનાંસુણી, શચિપતીનીરધાર; પિયુષ મેઘનેકરીઆજ્ઞા, વરશ્યાતેણીવાર. ૨૧ તેઅમ્રમનીવૃષ્ટિથકી, થયાસજીવન સઉકપીજન; જાણેનિંદ્રામાંથીઉઠીયા, એમદ્રઢથયાંચેતન. ૨૨ રઘુવીરચરણે નમ્યાઆવી, વરત્યોજયજયકાર; સઉકપીજીવ્યાતેણેકરીને, હરખ્યાજુગદાધાર ૨૩ પછેવિભીષણની સાથેબોલ્યા, રામપુરણકામ; હવેઅમને આજ્ઞાઆપોતો, જઇએઅમારેગામ. ૨૪ વરસચતુરદશથયાંઅમને, નીકળ્યાવનમાંજાણ; જોઅવધએવીતીજશેતો, ભરથતજશેપ્રાણ. ૨૫ તમોસુખેઅહીંરહીનેકરો, ભોગલંકાપુરનુંરાજ; માટેભક્તશિરોમણીહવે, અમનેઆજ્ઞાઆજ. ૨૬ એવાંવચનસુણીનેવિભીષણે. ગ્રહયારઘુપતિનાચરણ; ગદગદકંઠેબોલિઆ. પ્રભુરાખોમુજને શરણ ૨૭ અહીંમનેમુકીજાઓછોતમો, અવધપુરરઘુરાય; વીજોગતમારોએક ક્ષણ, મનેકલ્પકોટીથાય. ૨૮ વળીતમોકહેશોરાજકરતું, લંકાપુરમોઝાર; પણ તેથીતમદરશનઅધિક, કોટીગણુશુખસાર. ૨૯ મનેનથીઅપેક્ષારાજની, હું સત્યકહું છું આજ; તમદરશનઉપરવારીનાંખુ, ત્રિલોકનેઆજ. ૩૦ પ્રભુતમારા જભક્તકહાવે, તમકૃપાનાપાત્ર; તેજાણેત્રિણસમમોક્ષ, તોએરાજતેકોણમાત્ર. ૩૧ હેનાથદરશનસમાગમતમ; સેવામાસુખજેહ; નથીસ્વર્ગનેઅપવર્ગમાં, સત્યલોકચાંસુખએહ. ૩૨ માટેપ્રભુમનેસાથેતેડો, અવધપુરમોઝાર; કીંકરથઇસેવાકરૂં, સ્વામીતણેદરબાર. ૩૩ મુજમનતણોસંકલ્પએછે, તેસત્યકહુનિરવાણ; જોસાથે નહીંતેડોપ્રભુતો, તજીશમારાપ્રાણ. ૩૪ નીજભક્તનાં એવાંવચનસુણી, થયા રામકરૂણાવાન, પછેવિભીષણનેરદેચાંપી, બોલીઆભગવાન. ૩૫ અરેવીભીષણ તમોહવડાં, આવોમારીસાથ; સુગ્રીવસહિત વાનરસકળપણ, તેડીશકહ્યુંએમ નાથ. ૩૬ ત્યાંસોહલોજોઇઅવધપુરનો, થોડાદીનસુખભેર; પછેમીત્રપુત્રતથાતમો આવજોપાછાઘેર ૩૭ એવાંવચન સુણીનેહરખીઆ, સઉકપીકરેકીલકાર; વિભીષણસતોષપામ્યા, હરખનોનહીંપાર. ૩૮ વિશ્રવાસુત આનંદી, પછેગયા લંકામાંહે; રાજસોપ્યુંપ્રધાનને, પુરરક્ષકમુકયાતાંહે. ૩૯ જેપુષ્પવિમાનકુબેરનું હતું, લંકાપુરમેઝાર; તેલેઇનેઆવ્યો વિભાષણજીહાં, બેઠાજુગદાધાર. ૪૦ ॥ વલણ ॥ જ્યાંબેઠાશ્રીરગુનાથજી, ત્યાંઆવીયું પુષ્પવીમાનરે; શોભાતેનીઅ-

તિથણી, જોઈહરખિઆશ્રીભગવાનરે. ૪૧ ॥ ઇતીશ્રીરામચરિત્રેસંમતવાલમિકી નાટકધારાયાંયુધકાંડેઅમ્રતવ્રષ્ટીરામસેનાજીવનંનામચતુપંચાશતમોઅધ્યાય.૫૪

અધ્યાય ૫૫. ॥ રાગધવળધનાશ્રી ॥ પુષ્પવિમાનવિભીષણલાવ્યા, શોભા તણોનહીપારજી; ચંદ્રમંડળસરખુંતેદીસે, કનકમણીમયસારજી. ૧ ઇચ્છાપ્રમાણેતેવિસ્તારપામે, નાનુંમોટુંથાયજી; થોડાઘણાજેટલાજનબેસે, તેટલાસરવ સમાયજી. ૨ તેમધ્યેએક કનકસીંઘાસન, પદીકજડીત્રપ્રકાશજી; દીવ્યરત્નમુક્તાફળકેરી, ઝગકેઝાલરચોપાસજી. ૩ એવુંવિમાનકુબેરતણું, લાવ્યોતોરાવણ જેહજી; તેવિભીષણલાવ્યાપ્રભુઅરથે, જાવાઅવધપુરતેતેહજી. ૪ પછીશુભમહુરતમાંઉઠયારગુપતી, ગ્રહીસીતાજીનોહાથજી; હીરાકેરાપગથીયાંઉપર, ચઢીયા શ્રીરગુનાથજી. ૫ વામભાગવૈદેહીનેલેઈ. બેઠાસિંઘાસનજી, શ્રીઘનસ્યામદામની રાજે; જોડીજગતમોહનજી. ૬ પછીપદ્મઅષ્ટાદશવાનરચઢીયા, ગોલાંગુળછપન કોટીજી; બહોતેરકોટીરીંછજબળીયા, જાંબુવંતમતીમોટીજી. ૭ વળીવિભીષણકેરું અસંખ્યદળતે ચઢીયુંવિમાનમોઝારજી; નાનાપ્રકારનાં વાજીંત્રવાજે, ગુધરીનાધમકારજી. ૮ અષ્ટજુથપતીઆઠેખુણે, ઉભાચારેપાસજી; રત્નસિંઘાઘાસનઉપરરાજે, રગુપતિરમાનિવાસજી. ૯ લક્ષ્મણજી અંગદજીઉભા, બેપાસે બેવીરજી; મણીજડીત્રડાંડીનાચામ્મર, કરગ્રહીકરતાધીરજી. ૧૦ પછીરગુપતી નીઆજ્ઞામાગી, સહુદેવગયાનીજલોકજી; રાવણમરણપામ્યોતેણે, બંધછુટાથયા વિશેકજી. ૧૧ જ્યારેસરવસ્વસ્થથઇનેબેઠા, વિમાનમાંશુભઠામજી; ત્યારેગુરૂનું સ્મરણકરીઅયોધ્યાનો, પંથચીતવ્યોરામજી. ૧૨ પછેસીતાપતીએઆજ્ઞાઆપી, વીમાનઉડયુઆકાશજી; ઉત્તરપંથેચાલ્યુંતતક્ષણ, દીનમણીજેવોપ્રકાશજી.૧૩ હવેઅવધપુરીમાંરામઆવશે, વરતશેસુખઆનંદજી; ઉત્તરકાંડમાં તેકહેવાશે, ચરીત્રજેનોતમછંદજી. ૧૪ હવેયુદ્ધકાંડતેપુરણથયો, કહયાંરગુપતિકેરાચરીત્રજી; ગાતાંસુણતાંનરરેનારી, પાપીથાયપવીત્રજી. ૧૫ જથામતીયેવરણવકીધાં, શ્રી રામતણાંગુણગ્રામજી; એવૈશ્નવજનનેવહાલાલાગે. વીનોદનોવીશ્રામજી. ૧૬ શ્રી પુરૂષોત્તમનીપરમકૃપાયે, કરીકથાબુધમાનજી;કવીજનકોઇએખોડમાં દેશો. સુણી પ્રાકૃતઆખ્યાનજી. ૧૭ મંગળકારીહરીનાગુણછે, પતીતપાવનસારજી; પદબંધ એપ્રાકૃતવાણીપણ, શાસ્ત્રનાણોઆધારજી. ૧૮ વાલ્મિકીરામાયણકેરો, એઅથ લીધો છેજાણજી; હનુમાનનાટકનોમાંહે, સંમતમેળવ્યો નિરવાણજી. ૧૯ પદ અઢારસેંપંચવીશપુરા, અધ્યાયપંચાવનજી; રાગઢાળનીચાલ્યજુજવી, યુદ્ધકાંડ પાવનજી. ૨૦ પતીતપાવન અધમઉધારણ, રામતણાગુણસારજી; સહુવૈશ્નવ કેરીપરમકૃપાયે, કીધોએવીસ્તારજી. ૨૧ પદભંગએકોઇએનવકરશો, સંતવિવે-

કીજનજી; જેવાતેવાપણ હરીનાગુણછે, અખિલવીશ્વપાવનજી. ૨૨ ભાવેશ્રધા સહીતસુણે, જેપાવનરામકથાયજી; મનવાંછીતફળતેજનપામે, શત્રુતણોક્ષયથાય જી. ૨૩ ॥ વલણ ॥ થાયશત્રુક્ષયનેવીજયપામે, જસુણેશ્રધાએકરી; કરજોડીને કહેદાસગીરીધર, શ્રોતાજનબોલોશ્રીહરી. ૨૪ ॥ ૧૮૨૫ ॥ ઇતીશ્રીરામચરિત્રે સંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંયુધકાંડે શ્રીરામલક્ષમણસીતા સેન્યાસાર્ધં પુષ્પકારો હરણુંનામ પંચપંચાશતમોઅધ્યાય ૫૫ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરે સંમતવાલ્મિકી નાટકધારાયાંયુધકાંડસંપુર્ણશુભંભવતુ, શ્રીકૃષ્ણાર્પણમસ્તુ. ॥

॥ ઈતિ શ્રી યુદ્ધ કાંડ સમાસ. ॥

અથ શ્રીઉત્તરકાંડપ્રારંભ.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥

॥ અથ શ્રી રામ ચરિત્રે યુદ્ધ કાંડ લિખ્યતે. ॥

॥ રાગધનાશ્રી ॥ શ્રી ગુરૂપદશુભસુરતરૂરૂપજી; શીતળછાયાસુખદ અનુપજી; રાગુરૂથાથીટળેત્રિવિધીતાપજી, હિનતાવામેથાયેનિષ્પાપજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ નિષ્પાપથાયેસેવતાંપદ, જુગલશ્રીગુરૂદેવનાઃ ત્રયતાપવામેસુફળપામે, કરજોનિત્યસેવના. ૨ પુરૂષોત્તમપદનેનમુ, કરજોડીવારંવાર; તવકૃપાએરઘુવીરજશ કહુ, યથામતીવિસ્તાર. ૩ બાળકાંડનેઅયોધ્યા, આરણ્યકીષ્કીંધાય; સુંદરને યુદ્ધકાંડનીકહી, સકળએહકથાય. ૪ હવેઉત્તરકાંડકથાકહુ. અયોધ્યાપુરવિષેમહારાજ; સઉઅવધપુરમાંઆનંદથાશે, રામકરશેરાજ. ૫ તેશોતાજનસાવધાનથઈને, સુણજોએકેમન; મંગળદાયકરામનાગુણ, અખિલજગપાવન. ૬ અહંકાર દુરમદશાનન, અહંદેહગુલંકાપુરી. કુંભકરણનેક્રોધજજાણુ, હીંસાબતિજેણે આચરી. ૭ ઇંદ્રજીતતેકામકહીએ, લોભનેઅતીકાય; મહામદપક્ષસ્તંત્રાનપ્રમુખ, જેનેવશવરતેરાય, ૮ દેવાંતકનેનરાંતક, અજ્ઞાનનેવળીદંભ; શોકક્લેશકુતર્ક આદે, ઘણાઅસુરખળસ્થંભ ૯ અહંદેહલંકાનેઅંગે, રાવણેકર્યોઅનર્થ; ઉસ દેવબંધીવાનકીધા, જેહાસમરથ, ૧૦ વાસુદેવચિત્તનેવિષે, મનચંદ્રમાનીરવાણ; બ્રહ્માબુદ્ધિમાંરહ્યા, અહંદેહરૂદ્રપ્રમાણ, ૧૧ સુર્યચક્ષુવરૂણરસના, ઘ્રાણેઅ-

શ્વિનીકુમાર; અગ્નિમુખેપાણીપુરંદર, દીગ્જશ્રવણમોઝાર. ૧૨ એમદેવબંધિવાનકીધા, દશાનનઅહંકાર; તેહણુવાકારણુરામપ્રગટયા, નારાયણઅવતાર. ૧૩ અંતઃકરણુતેઅયોધ્યા, સરજ્યુસુશ્રમણુાજાણ; વિષયલોકપુરમાંવસે, વાસનાકોટપ્રમાણ. ૧૪ શુધમનતેરાયદશરથ, કહુંતેનોઅર્થ; દશઇંદ્રીવાહનતેહમાટે, મનતેદશરથ ૧૫ સદક્રિયાશકિતકૌશલ્યા, ધર્યોજ્ઞાનરૂપીગર્ભ; તેજ્ઞાનથીહુવાપુત્રજેને, રામઆત્માઅભ. ૧૬ સુબુધીતેસુમીત્રા, કલ્પનાકેકઇઅધર્મ; સંતોષશતરૂહનવિવેકલક્ષમણ, ભરતતેસુધર્મ. ૧૭ સંજમજનકનીપુત્રીથઇજે. સીતાશાન્તિરૂપ; તેનેઆત્મારામપરણ્યા, કોટીબ્રહ્માંડનાભુપ. ૧૮ ત્યારેકલ્પનાકેકૈયેમાગ્યું, દશરથપાસવચન; તેસીતાલક્ષમણુસંગલેઇને, રામવર્સીયાવન. ૧૯ માયાઅગછેદવાપ્રવેસ્યા, નિરંજનરણુધીર; કપટશબ્દનિપુંડેવાયા, વિવેકલક્ષમણુવીર. ૨૦ ત્યારેસીતાજીનુંહરણુકીધું, દશાનનઅહંકાર; અહંદેહલંકામાંહેરાખ્યા, વીંટીઆસુરીદુરાચાર. ૨૧ વૈરાગ્યહનુમંતશુધ્ધિલેવા, ગયોતેણેઠામ; સીતાનેમળીબાળ્યુંપછે, અહંદેહલંકાગામ. ૨૨ પછીસીતાનેસમાધાનકરીને, આવ્યોરઘુવરપાસ; મોહસાગરઉપરસેતુબાંધિ, ઉતર્યાઅવિનાશ. ૨૩ સદભાવવિભીષણેત્રાસદેખાડ્યો, અહંકારરૂપીદસશીશને; પછેવીભીષણુતેશરણઆવ્યો, આત્મારામજુગદીશને. ૨૪ રામચંદે મારીયો અહંકૃતિરાવણરૂપ; અહંદેવલંકાસ્થાપ્યો. ભાવવિભીષણભુપ. ૨૫ પછેજ્ઞાનકાળાજેશાન્તિશીતા, તેનેભેટયાઆત્મારામ; સ્વાનંદવીમાનમાંબેશીને, પછેચાલિઆનિજધામ. ૨૬ ॥ વલણ ॥ નિજધામઅવધપુરીમાંચાલ્યા. વિમાનબેશીરઘુરાયરે; કહેદાસગીરીધરસુણોશોતા, હવેઉત્તરકાંડકથાયરે. ૨૭ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડપ્રથમો અધ્યાય. ॥

અધ્યાય ૨.

॥ રાગમારૂ ॥ પુષ્પવિમાનમાંબેઠારામ, ચાલ્યાભક્તનાપુરણુકામ; સાથેશીતાનેલક્ષમણવીર, વિભીષણુઆદેકપીરણુધીર. ૧ પૃથ્વીબેસહસ્રયોજન, ચાલેઉંચુવિમાનગગન; જેમપુનમતણોચંદમાય; રોહણિવરપાશ્ચમજાય. ૨ સાગરમાં નાવચાલેજેમ, એરીતેચાલેવિમાનતેમ; વાજેનાનાપ્રકારવાજીત્ર, ગાયવાનરરામચરિત્ર. ૩ ઘણુઘણાટઘંટાનાથાય, જાણેમેઘતણીગરજનાય; મેઘસ્યામશોભેરઘુવીર, ચમકેચપળાશીતાનુશરીર ૪ વૈદેહીનેદેખાડેછેરામ, અનુક્રમેકરીનેબહુઠામ, લ્યેઆલંકાતુંજનકદુલારી, વિધિનીરમીતશોભાસારી. ૫ આરણભુમીવિસ્તારઅમિત, અહીંમાર્યોલક્ષમણેઇંદ્રજીત; કુંભકરણુઆહેઆઠામ, હણ્યુંરાક્ષસકુળઅભિરામ. ૬ અહીંજુદ્ધકર્યુંસપ્તદન, ત્યારેમરણપામ્યોદશાનન; આનુતેબાંધિસાગરપાજ, નળનીળતણુએકાજ, ૭ [illegible]ચળસારો, આકી-

શ્રીંધાજ્યાંવાળીનેમાર્યો; આપંપાસરમારૂતીમળીયો, કરયોમાત્રમેં સુગ્રીવબ-
ળીયો. ૮ આંહશબરીનેઆપ્યોઉદ્ધાર, હણીયોકબંધનેઆડાર; આગંગાગઊત-
ર્યાપંચવટી, ખરદુખરનીસેનાઆવટી. ૯ અહીંજટાયુંપામ્યોમરણ, અહીંકરી
ગયોરાવણ્સીતનેહરણ; જેવકદેહીપેલાઆશ્રમ, મુનીતણાદેખાયછેરમ્ય. ૧૦ શા-
રભંગસુતીક્ષણુનેમંદકરણ, જેમુનીવરનાંરૂડાંઆચરણ; સુમુખીજેઅગસ્તાશ્રમ
પેલોચિત્રકોટઅનુક્રમ. ૧૧ પેલોઆશ્રમભારદ્વાજ, પુંઠેઆવશેતીરથરાજ; પેલું
શ્રંગવેલપુરગંગા, જેમાંસ્નાનકરેભવગંગા. ૧૨ મારોભક્તવસેછેકીરાત, જેયો-
રાયજગતવિખ્યાત; દેખાએદુર નંદિગ્રામ, જ્યાંભરથેકરયોવિસામ. ૧૩ રામે
જોહ્યઅગસ્તાસમ, શીતાનેકહેપુરણુબ્રહ્મ; કરતાજઈએમુનિદરશન, શીતા કહે
ચાલોપ્રાણજીવન. ૧૪ સુણોશીતાકહેભગવંત, લોપામુદ્રાજેપુછોવૃતાંત; કહેજો
સકળકથાવિખ્યાત, નકહેશોસેતુબંધનીવાત. ૧૫ આપીઆજ્ઞાવિમાનનેતાંહે, ક્ષ-
ણમાંઉતર્યુંપ્રથ્વીમંહે; આવીરહ્યુંમુનિઆશરમપાસ, માંહેથીઊતરયાઅવિનાશ.
૧૬ શીષ્યદોડીગયાતેઠામ, મુનીનેકહ્યુંઆવ્યાશ્રીરામ; હરખેઉઠીનેચાલ્યાઅગ-
સ્ત, સંગલીધાતેશિષ્યસમસ્ત. ૧૭ ભેટયોરામનેત્યાંમુનિજન, બ્રહ્માનંદપામ્યો
મુનિમન; રામેકુંભજનેતેણીવાર, શાષ્ટાંગકર્યોનિરધાર. ૧૮ જેમવાચસ્પતિશ-
ચીનાથ, એમમળ્યામુનિરામનીસાથ; પ્રેમેપુલકીતનેત્રમાંનીર, મુનીહરખ્યાતે
જોઈરઘુવીર. ૧૯ નમ્યાલક્ષમણજીનેસીતાય, દીધીઆશિષત્યાંમુનિરાય; સુગ્રીવ
વિભીષણઆદ્ય, નમ્યાસર્વેમુનિનેઆલ્હાદ. ૨૦ આપ્યુંઆસરમમાંઆસન, ત્યાં
બેસાડયાશ્રીભગવાન; રામસ્તવનકરેવટજાત, જયલક્ષ્મિપતી જગનાત. ૨૧ સ-
ચ્ચિદાનંદપુરણબ્રહ્મ. નીરોપાધીકનૈષ્કર્મ્ય; જયઆપ્તકામઅજીત, સર્વવ્યા
પકમાયાતીત. ૨૨ ઘણીસ્તુતીકરીતેઠામ, ત્યારેપ્રસનથયાશ્રીરામ; કહ્યુંરઘુવરે
સહુવરતમાન, જેમાર્યોરાવણબળવાન, ૨૩ મુનીકૃપાતમારીએહ, પામ્યોહુંરણ
માંજયજેહ; લોપામુદ્રાએતેણીવાર, શીતાનેચાંપ્યા હૃદયમોઝાર. ૨૪ બેસાડયાં
પુછેશુભઆસન, જાનકીનુંકર્યુંપુજન; પુરણપ્રેમેમુનીપત્નીઓ તાસ, મળીબેઠાં
શીતાની પાસ. ૨૫ લોપામુદ્રાકહેહોશીતાય, કહોહરણતણીજેકથાય, શીતાએ
કહ્યુંમાંડી તેહ, રાવણહરણકરીગયોજેહ. ૨૬ મનેલેવાકારણરઘુનાથ, મેળવ્યો
કપીસૈન્ય સાથ; શતયોજનશીંધુઠામ, પાળબાંધીનેઊતર્યોરામ. ૨૭ ત્યાંથયુંછે
જુદ્ધઅપાર, કર્યોરાવણકુળસંધાર; વીભીષણનેઆપયુંરાજ, મનેલેઈનેઆવ્યા
મહારાજ. ૨૮ ॥ વલણ ॥ મહારાજમુજનેતેડીઆવ્યા, હણ્યોએમદશાનનરે;
એવિવાતસાંભળીશીતાની, મુનીપત્નિબોલ્યાવચનરે. ૨૯ ॥ ઇતીશ્રીરામચરી-
ત્રેસંમતવાલમીકીનારકધારાયાઊત્તરકાંડેલોપામુદ્રાશીતાસંવાદેદ્વીતીઓઅધ્યાય.

અધ્યાય ૩ ॥ રાગઆશાવરી ॥ અગસ્તનીજાયાહશીનેબોલ્યાં, જનકસુ-
તાસુણોઆજ; એમાંરામેતેસું પરાક્રમકીધુ, જેસાગરબાંધીપાજ, ૧ એકબાણમુ-
કીનેકેમનશોષ્યો, શીંધુજળનેતેમમારાસ્વામીએજેમપાનકરયું, એમરામેકરયું
નહીંકેમ. ૨ તારેજનકસુતાકહેશ્રીરામચંદ્રનું, અતુળીબળછેતાંહે; એકબણેક-
રીનેસમુદ્રસાતે, ભસ્મકરેક્ષણમાંયે. ૩ પણઅનેકજીવસાગરમાંરહેછે, નેતેનીતેહીં-
શાથાય; તેમાટેસાગરનવશોષ્યો, છેદયાળુશ્રીરઘુરાય. ૪ વળીરામનીપાસેઅનેક
કપીવર, હતામહાબળવાન; એકેકાળસાતેસમુદ્રનું, કરેમારૂતીપાન. ૫ પણ મુત્ર
તમારાસ્વામીકેરૂ, જાણીમનમાંતેમ; તેછુવેનહીંકોઇવાનરએતો, પાનકરેવળીકેમ.
૬ માટેસેતુબંધકરીપારઉતરયા, સેનસહીતભગવાન; એવાજનકસુતાનાંવચન
સુણી; મુનીપત્નીથયાંછેપ્રસન્ન, ૭ પછેઅગસ્તકેરીઆજ્ઞામાગી, નમ્યાસહુદ્વીજ-
જનેતેનીવાર; રઘુનાથસઉસાથનેલેઇને, બેઠાવીમાનમોઝાર. ૮ ત્યાંથકીપુષ્પવિ-
માનચલાવ્યું, પોતેપુરણબ્રહ્મ; પ્રયાગરાજનેતિરઉતરયા, જ્યાંભારદ્વાજનોઆ-
શ્રમ. ૯ ત્યાંભારદ્વાજશું સરવમુનિવર, મળવાઆવ્યારઘુરાય; જેમમોટાનદનુપુર
ચઢીને, સાગરપ્રત્યેજાય. ૧૦ એમઅનેકમુનિવરરામનેમળીઆ, પામ્યામનઉ-
લાસ; ભારદ્વાજશાષ્ટાંગકરયો, ત્યાંપોતેરામનીવાસ. ૧૧ ભારદ્વાજકહેધન્યવડી
આજ, મળ્યાઅયોધ્યાનાથ; પછેશ્રીરઘુવીરનેપુંડળવીંટી, બેઠામળીમુનીસાથ.
૧૨ ત્યારે ભારદ્વાજકહેરઘુવરતમને, અવધમુકેમહારાજ; વરષચતુરદશદીવશ
ત્રયોદશ, પુરણથયાંછેઆજ. ૧૩ ત્યારેશીરઘુવીરનેસ્મૃતીઆવિ, જારેનીકળ્યાવ
ન; તારેતિરથરાજમાંસ્નાનકરીને, પણ કરયુંતું ભગવંત. ૧૪ એવનપુરણકરી
આવશું જયારે, એમબોલ્યાતારઘુરાય; તારેઅહિંબ્રહ્મભોજનકરાવી, બેલક્ષ
આપીશું ગાય. ૧૫ તેવચનસત્યકરવામાટે, તીહાંપોતેજુગદાધાર; નિરમાણુકરિ
સ્વઇચ્છાએધેનુ, કામદુધાશીઅપાર, ૧૬ પછેઅન્નપુરણાનુસ્મરણકરયુંછે,
આવિઉભીતાંહેઃ તણેભાતભાતનાશાકપાક, તેનિરમાણકરયાંક્ષણમાંહે. ૧૭ જે
પ્રભુનેચરણેસદારહેલક્ષ્મી, તેનેશીવાતનીનુન્ય; પછેગઉદાનઉઉરદક્ષણાઆપી,
દ્વીજનેકરાવિભોજન. ૧૮ પછેભરથનુપણમનમાંહેવિચારયું, અવધપુરણથઇ
આજ; તેમાટેઅંજનીસુતસાથે, બોલ્યાશ્રીમહારાજ. ૧૯ અરેમારૂતીજાઓતમે
જઇ, કરોભરથનેજાણ; અવધથઇમાટેઆશામુકી, તતક્ષણજશેપ્રાણ. ૨૦ વળી
સરૂંગવેલભાંળકતછેમારો, ગુહકગોરાજન; તેનેજાણકરીનેજાઓ, વનીતાનું દી-
શામપવન. ૨૧ એવાંવચનસુણીનેવાયુવેગે, ચાલ્યાપવનકુમાર; તેગોરાજાનેમં-
દીરઆવ્યાસરૂંગવેલમોઝાર. ૨૨ નમસ્કારકરીપાસેજઇને. કહ્યું આવ્યાશ્રીરઘુ-
વીર; ગોરાયસુણીથયોતતક્ષણઉભો, ગદગદપરેમઅધીર. ૨૩ પછીહનુમંતને

ભેટયાભાવે, સ્વાગતકીધિઅપાર; તેબંન્યેભકતમળીનેઆવ્યા, નંદીગ્રામમોઝાર. ૨૪ હવેભરથરામનીવાટજુએછે, વીત્યાંચતુર્દશવર્ષ, હજુરામનેકેમનવઆવ્યા, વિરહથયોઊતકર્ષ. ૨૫ અહોનાથમુજનેવિસાર્યો, કપટીજાણીઆજ, દુર્ભાગ્યઅપરાધિમાટે, મુનેતજ્યોમહારાજ. ૨૬ અહોવિરલક્ષમણબડભાગી, તેડીગયાપ્રભુસાથ; વનમાંફળજળસ્વાગતસેવા, કરીનેથયોસનાથ. ૨૭ હુંથયો જોગીરહ્યોવિજોગી, દુઃખપામુંછુંમનઃ નિશ્ચેતજ્યોરઘુપતિયેમુજને, જાણીકે કઇનોતન. ૨૮ અવધવીતીહજુએનાઆવ્યા, અવધપતિમહારાજ; શુંકરૂંહવે જીવીનેમાટે, દેહતજુંહુંઆજ. ૨૯ એવુંવિચારીકુંડરચ્યોત્યાં, અગ્નિનોનિરધાર; તેનીપાસેઉભારહ્યાભરતજી, સ્નાનકરીતેણીવાર. ૩૦ શ્રીરઘુવીરનુંધ્યાન ધર્યું, પછેકરીએકાગ્રમન; મુગટકુંડળપીતાંબરમંડીત, સુભગસુહાસ્યવદન ૩૧ એમધ્યાનધર્યુંબેપહોરલગી, પછીબોલ્યાવચનપ્રકાશ; જ્યાંજન્મધરૂત્યાંથાઊં, શ્રીરઘુપતીનોદાસ. ૩૨ એમસ્તુતિકરીનેઅગ્નિકુંડમાં, ભરતપડેજેણીવાર: એવે સમેત્યાંઆવ્યાતતક્ષણ, ગુહ્યકપવનકુમાર. ૩૩ અકસ્માતઆવીનેકહરૂં, હો ભરતઆવ્યાશ્રીરામ; તીરથરાજનેતીરઉતર્યા, ભકતનાપુરણકામ. ૩૪ એવાં વચનસુણીનેભરતજીહરખ્યા, તતક્ષણથયાસચેન; વધામણીરઘુવીરનીસુણતાં, મનઉપન્યુંઅતિહેત. ૩૫ જેમમહાસિંધુજળમાંહેબુડતી, આવેઓચિંતુનાવ; તષાતુરચકોરજાણીઉગે, રોહિણીવરશેભાવ, ૩૬ જેમઉનાળુકાળમાસગ્સુકાતાં જીવપામેપરિતાપ; પછીઓચિંતુવારિધનવરસે, શાલીસુકાતાંઆપ. ૩૭ એમ હનુમંનેકહીવધામણી, ભરતનેકર્યોનમસ્કાર, ત્યારેભરતેમારૂતસુતનંલેઇને, ભીડયા-હૃદયમોઝાર. ૩૮ અહોઉપકારીમાણુસખે, કહોકયાંછેભગવાન; મુનેપ્રાણ તજતાંતમેકરાવ્યું, અમરૂતકેરૂંપાન. ૩૯ પછીસંતોષીનેબેઠાઆસન, ભરતગુગુહ્યકહનુમંત; બ્રહ્માનંદપામીનેભરતજી, પુછેછેવૃત્તાંત ૪૦ ॥ વલણ ॥ વતાંતપુછેભરતજી, કહોકયાંઆવ્યારઘુવીરરે; એવાંવચનસુણીનબોલિયા, પછેમારૂતસુતરઘુવીરરે. ૪૧ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકવારચાંઊતકાંડેતનુમાનભરતસમાગમોનામતતીયોઅધ્યાય. ૩ ॥

અધ્યાય ૪. ॥ રાગસામેરી ॥ હનુમંતકહેભરથજી, રામેહણ્યોરાવણભુપ; પછેસીતાનેલેઇનેઆવિયા, બેસીપુષ્પવીમાનઅનુપ. ૧ પ્રયાગતીરેઉતરયા, ભારદ્વાજનાઆશરમમાંહે; મનેઆગળમોકલ્યાછે. કહેવાતમનેઆંહે ૨ તેપ્રભાતે અહીંઆવશે, સીતાસહીતરઘુનાથ; સાથેવીભીષણ સુગ્રીવછે, સઉકપીબળીયો સાથ. ૩ ત્યારેભરથકહેહનુમંતજી, તમોરહેતાનીત્યેપાસ; કોઇદીનમનેસંભારતા, પ્રભુજાણીપોતાનોદાસ. ૪ હનુમંતકહેહું શું કહું. ધન્યભરથપુરણકામ;નથી

વીસારયાક્ષણુએકતમને, રહ્યાજીહાંજીહાંરામ ૫ અરેભરથજીછે.ધન્યતમને, આ
જગતમાંઆજ; સંસારભોગસકળતજીયા, વળીશક્રપદસમરાજ. ૬ ત્યારેભરથ
કહેજોચળેમેરૂ, પશ્ચિમઊગેસુર; સરીતપતી મરજાદમુકે, બુડેઅગસ્તમૃગજળ
પુર. ૭ ભાગીરથીનેપાપવળગે, તજેક્ષીતિભારઅનંત; અગ્નિતજેદાહશક્તીજો,
અધોગતીપામેસંત. ૮ એહદૈવજોગેથાયઅવળુ, અમોવજેકહેવાય; પણુવાસના
મનેરાજકેરી, સ્વપ્નમાંનવથાય. ૯ એવાવચનસુણીગદગદથયા, હનુમંતયોરા-
જન; બ્રહ્માનંદવરત્યોભરતને, જેઆવ્યાપ્રાણુજીવન. ૧૦ તેસમેનંદીગ્રામમાંહે,
હતા શત્રુઘન; ભરથેતેડાવીનેકહ્યું, તતકાળહેતવચન. અરેશત્રુઘનતું જાઉતા-
વળો, અવધપુરમાંઆજ; કરજાણજઇનેસરવેને, જેઆવ્યાશ્રીરઘુરાજ. ૧૨ ગુરૂ
પ્રજામાતપ્રધાનઆદે, તેડીનેસઉસાથ; પ્રભાતેવેહેલાઆવજો, સામાજવારઘુનાથ.
૧૩ એવુંસુણીનેઉતાવળા, ગયાશત્રુઘનપુરમાંહે; વધામણીરઘુવીરની, સહુસા-
થનેકહીતાંહે ૧૪ તેસુણિહરખ્યાગુરૂમાતા, સુમંતઆદેપ્રધાન; પુરમાંહેચાલી
વારતા, જેઆવ્યાશ્રીભગવાન. ૧૫ કઉશલ્યાયેઆજ્ઞાકરી, સુમંતનેતેણિવાર;
દશસહસ્ત્રહસ્તીભરી, સાકરવેહેંચીપુરમોઝાર. ૧૬ વધાઇનાંવાજીંત્રવાજે,સકળ
પુરદરબાર; જેરામવીજોગેકૃશહતાં, થયાંપ્રફુલીતનરનાર. ૧૭ વશીષ્ઠમુનીયે
સભાકરી, મેળવ્યોસકળઉપચાર; દરબારઉપરકળશવાજતે, ચઢાવ્યાતેણિ-
વાર. ૧૮ ઘણાદાનમાતાએકર્યાં, ગઉમણીવસ્ત્રઅમુલ્ય; મંદીરસકળશણગારિયાં,
સુરપતી ભોવનસમતુલ્ય. ૧૯ સુમંતનેઆજ્ઞાકરી, ગુરૂવશીષ્ટેતેનીવાર; સામા
જવાતત્પરકરયું, ચતુરંગસેનઅપાર. ૨૦ વરણુઅઢારેથઇસત્વર, નારીનરવૃદ્ધ
બાળ; પુર બાહારસરવેનીકળ્યાં, પેહેરીપટભુષણુતેકાળ. ૨૧ શ્રીમંતવણીકકુબેર
સરખા, અવધપુરનાજેહ; વળીવીપ્ર વાચસ્પતિસરખા, નીકળ્યાસઉતેહ. ૨૨
બેઠીયોમાતાસુખાસન, રથઉપરશ્રીગુરૂદેવ; સુમંતશત્રુઘનબન્યો, પાળાચાલે
એવ. ૨૩ હસ્તીચૌદસહસ્ત્રઉપર, નોબતવાજેસાર; ચતુરંગસૈન્યાનીકળી,
વાજીંત્રનોનહીપાર. ૨૪ જેમજુથમ્રગનાંતૃષાતુર. ગંગાજળપીવાજાય; એમ
મળવા શ્રીરઘુવીરને, ચાલીઅવધપુરનીપ્રજાય. ૨૫ બ્રહ્માનંદસુખમાંહેસરવે,
ચાલેમારગમાંહે; હવેનંદીગ્રામમાંપ્રભાતે, ભરથજીઉઠયાતાંહે. ૨૬ નીતનિયેમ
કરીનેચાલીઆ, રામનીસનમુખએહ; કીરાતપતિ શ્રીશોકહારણુ, સંગચાલ્યા
તેહ. ૨૭ ભારદ્વાજના આશરમવીષે, ઉઠયાપ્રભાતેરામ; સ્નાનસંધ્ય આચર્યાં,
લક્ષમણુસહીતતેઠામ. ૨૮ વીમાનમાંબેઠાપછે, સઉસાથલેઇભયવાન; પાવનપુર
અયોદ્ધાભણીતે, ચલાવ્યુંપુષ્પવીમાન. ૨૯ તેવીમાનઆવતુંદેખાડ્યું, ભરથને
શ્રીહનુમંત; દુરથીજોઇઆકાશમાંથયા, દ્રવીતકરૂણાવંત. ૩૦ કેકઇસુતેસાષ્ટાંગ

કરીઓ, વીમાનદેખીવ્યોમ, ભરથનેજોઇરઘુનાથજીએ; વીમાનઉતાર્યુંભોમ. ૩૧ પછીશીતાલક્ષમણસહીતપોતે, ઉતરયારઘુનાથ; ત્યાંઅવધનેસાષ્ટાંગકરીઓ, રામેજોડીહાથ. ૩૨ એટલેદીઠાભરથને, નમસ્કારકરતાતાંહે; તદાકારછેજે અષ્ટભાવે, રામરગુવરમાંહે. ૩૩ કૃશકાયરામવીયોગથી, વનકુળકર્યુંપરીધાન; તનભસ્મચરચીજટાબાંધી, જોગરૂપનિધાન. ૩૪ એવાભરથનેજોઇરામધાયા, સુક્રીસઉનોસાથ; જેમવછવિરહેધેનુદોડે, એમઆવ્યાનાથ. ૩૫ પરદેશથીજેમ પીતાઆવે, પુત્રહરખેમન; વળીઆગેકાળેપતીવૃતાનો, મળેજેમસ્વામીન. ૩૬ એમસ્હેને કરીને રામચરણે; ભરથેમુકયું શીપ; ડંડનીપેરે પડયાભુમી, દ્રવીત થઇ તે દીશ. ૩૭ જેમ લોભીનું ધન ગયું આવે, જન્માંધના લોચન; અંત સમે જેમ અમ્રત પાયે, સુખી થાએ જન. ૩૮ દરીદ્રીને ચીંતામણી, જેમ મળે આપતકાળ; એમભરથનેસુખઉપન્યુ, મળીરામનેતેકાળ. ૩૯ અસરૂયે કરીનેચરણસિંચ્યા. પ્રભુતણાતેણીવાર; નાથેઇકાડીભરતને, ભીડયાહ્રદયમોઝાર ૪૦ એકઘટીકારહ્યાચાંપી. ભરતનેરગુવીર; આંસુચાલ્યાંનેત્રમાં, થયાગદગદપરેમઅધિર. ૪૧ જેમક્ષીરસાગરઉછળે, દેખીપુરણીમાનોચંદ્ર, એમમળ્યાભરતનેરાથજી, જેમવિષ્ણુનેયોગેંદ્ર. ૪૨ પછીલક્ષમણનેભરતજીભેટયા, બંધુસ્નેહ સહિત; સુગ્રીવાદિકવિભીષણમળ્યા, મનઉપનીઅતિપ્રીત, ૪૩ બંધુસાધુવિરકતભકતને, જ્ઞાનીપરમઉદાર; એપંચપ્રકારેભરતપુરણ, રામમયતદાકાર. ૪૪ એમવખાણેછેભરતને, મળીસરવમંડળત્યાંહે; દારાયનેપછેદામમળીયા, હરખીનામનમાંહે. ૪૫ પછીસીતાનેચરણેનમ્યા, ભરતજીતેણીવાર; વનહેતુમનમાંવિચારીનેકરતારૂદનઅપાર. ૪૬ હેમાતમારાજન્મથી, દુઃખથયુંતમનેનેટ; હુંકલેશકારીઅવતર્યો, દુરભાગ્યણીનેપેટ. ૪૭ પછેશીતાજીએકર્યુંશાંતવન, ભરથનેતેણીવાર; હેવીરસમરથહિરજ્ઞાની, સકળગુણભંડાર. ૪૮ મનમાંનએવું લાવશોતમો. નિરમળબંધુઆજ; ઇચછાપ્રભુનીહતીએવી, કરવાતાંબહુકાજ. ૪૯ પછેભરથકેરોટરગહીપ્રભુ, ચઢયાપુષ્પવિમાન; સઉસાથનેમાંહેબેસાડી, આજ્ઞાકરીભગવાન. ૫૦ વિમાનચલાવ્યુંત્યાંથકી, આકાશમારગજાણ; નંદીગામ સતીપઆવી, ઊતર્યુંનીરવાણ. ૫૧ ॥ વલણ ॥ ઉતર્યુંનંદીગરામપાસે, પુષ્પવિમાનતેઠારરે; એટલેઆવીઅવધપુરની, પ્રજાસૈન્યઅપારરે. ૫૨ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકઆરયાંઊત્તકાંઠેશ્રીરામ ભરથસમાગમાનંતરંનંદીગ્રામાગમનંનામચતુર્થોઅર્થોઅધ્યાય. ૫ ॥

॥ રાગ ધવળ ધનાશ્રી ॥ જેમક્ષીરસાગરનેત્રટજઇબેસે. વીષ્ણુવાહનભાગવંતજી; એમનંદીગ્રામનીપાસેઉતર્યું, ઓચીંતુપુષ્પવીમાનજી. ૧ પછેપૃથ્વીઉ-

પરસ્સરવેઉતરયા, સેનસહીતરગુનાથજી; તેઆમસમીપેઉપવનમાંહે, પડાવકર્યો સઉસાથજી. ૨ પછેપુષ્પકનેઆજ્ઞાકરીરામે, જાતુકુબેરઅવાસજી; અમેચીંતવીએતારેઆવજે, પાછુંઅમારીપાસજી. ૩ ત્યારેપુષ્પકત્યાંથીગયુઅલકાપુરી, પ્રભુઆજ્ઞાપ્રમાણીજી; હવેસભાકરીબેઠાઉપવનમા, પોતેપુરૂષપુરાણજી. ૪ તેસમે સોળપદમદળસાથે, આવ્યાશતરૂઘનજી; અત્રપુરીનીપ્રજાસંગાથે, ગુરૂમાતા પરિજનજી, ૫ ચઉદિસદ્રઅહસ્તિપરવાજે, નોબતઅતિઘનઘોરજી; વાળોધ્વજા પતાકાનેજાઝળકે, અન્યવાજીંત્રનોસોરજી. ૬ તેઆવતુંજોઇનેરગુવરઉઠયા, સભાસહિતનીરધારજી શતરૂઘનશાષ્ટાંગકરતા, આવીપડયાતેણીવારજી. ૭ પ્રણતપાહીકહીસત્વરમુકયું, રગુપતીચરણેશીષજી; શતરૂસુંદનનેઉઠાડીને,ભેટયા શ્રીજુગદીશજી. ૮ પછેસુમંતનેશીતાપતીમળીઆ, બધવજેવોજાણીજી; લક્ષ્મણનેમંન્યોજણમળિયા, આણંદઉરમાંઆણીજી. ૯ ત્યારેસુમંતનેરિપુમદનેમુકયું, શીતાચરણેશષજી; અક્ષયમંગળદાયરસતીએ, દીધીઘણીઆશીષજી. ૧૦ અષ્ટજુથપતિનેનેમળિઆ. વિભીષણઆદેસરંત્વજી; ભાવજોઇબધુમિત્રનો, મુદયોશરવેગર્વજી. ૧૧ એટલેઆવ્યાંબ્રહ્મનંદનમુની, બ્રહ્મવેત્તાનિરધારજી; શાન્તિક્ષમાનાપરવતજેવા, ગુરૂવશીષ્ટઉદારજી ૧૨ રથથીઉતરયારામનેદેખી, રોમાંચીતજળલોચનજી; ગુરૂનેજોઇનેધાયારઘુપતિ, નમિયાપદપાવનજી. ૧૩ જુગચરણગ્રહીશાષ્ટાંગકર્યા, અષ્ટભાવેજુગદાધારજી; ત્યારેહસ્તગ્રહીઉઠાડયારામને, ભીડયાહૃદયમોજારજી. ૧૪ જેમવાચસ્પતીનેઇંદ્રમળે, એમવશીષ્ટનેરામજી; ત્યારેગદગદકંઠવાણીબોલ્યા, પ્રમતનયનેકામજી; પુરાણપુરૂષોત્તમજગદાત્મા, સંકટદુખમોચનજી. ૧૬ રાવણકુળહણીદેવમુકાવ્યાં, એકરિઉરૂડુકાજજી; ત્યારેરામકહેએતમારીકૃપાનો, મહિમાબળમહારાજજી. ૧૭ ગુરૂભક્તનેસુરમુનિવૃંદ, શિવબ્રહ્માનેશેષજી, રોગકાળભયથીમુકાવે, ગુરૂકરૂપાહોય શેષજી. ૧૮ તારેશીતાજીનેલક્ષમણઆવી, લાગ્યાંગુરૂનેપાયજી; શીતાનેમસ્તક કરમુકીને, બોલિઆત્યાંમુનિરાયજી. ૧૯ હેગંગેજગદંબેપાવની, તમોરામની કીરતીવિસ્તારીજી; તુંપ્રવણરૂપિનીવિદેહશકિત; બ્રહ્માંડરચનાકારીજી. ૨૦ અનંતકલ્યાણસૌભાગ્યતમને, હોસદારામપદપ્રીતજી; પછેલક્ષ્મણનેવિભીષણ મળીયા. સુગરીવનેકપીસહીતજી ૨૧ એટલેસરવેમાતાઆવી, બેઠીસુખઆસનજી; વેત્રધારઆગળદોડેછે, અનેકદાસીજનજી, ૨૨ ઉર્મીલામાંડવીશરૂતકીરતીવધુ, આવ્યાંતેણીવારજી; સુમંતેસુચનાકરીતેવેળા, ધાયાજુગદાધારજી. ૨૩ ત્યારેપાલખીયોભોમીપરમુકી, પડદાકીધાદુરજી; એટલેદિઠારામઆવતા, માતઉધરશુંઉરજી. ૨૪ ચતુરશિરોમણીરગુપતિપ્રથમે, નમયાકેકઇનેપાયજી;

ગદગદથઇનેઆશીષદીધી, મનપામીલજયાયજી. ૨૫ પછીસુમીત્રાનેમળીઆવ્યા, કઉશલ્યાપાસેરામજી; સાષ્ટાંગકરીચરણેચિહ્નમુકયું, પોતેપુરણકામજી. ૨૬ રામનેઉઠાડ્યાથઇગદ, બેસાડ્યાઉછંગજી; નિજઅસરૂયેકરીકઉશલ્યા, શીરસિંચ્યું શ્રીરંગજી. ૨૭ જેમવચ્છનેધેનુવહાલકરે. એમજનુનીથટાંદ્રવિતજી; વારંવારમુખજુવેરામનું, માતાપ્રસન્નઅતિચીતજી. ૨૮ હેરાજહંસમારારામ સકોમળ, સુકીઅવધસરોવરમાનજી, કંટકવનમાંરરસચતુરદશ, દુખવેઠયું ગુણવાનજી. ૨૯ મારાનામચંદરરનેઆવૃત, કીધોવનરૂપીજેરાહજી; હવેશુદ્ધમંડળથયું પામ્યા, તમદરશનઅવગાહજી. ૩૦ વરપચતુરદશનીહતીરજની, અવધપુરીમોઝારજી; તેઆંજઉદયથયોદીનમણી, ફુલ્યાંપુરજનકમળઅપારજી. ૩૧ વીયોગવાયુચંદુરકરયો, નવરંગમેત્રરઘુવીરજી; ત્યારેદશથયાંકરશણપ્રાણઅમારા, સુકાયાંક્ષેત્રશરીરજી. ૩૨ તેસ જોગજળનીવર્ષાયેકરીને, પુષ્ટથયાઅભિરામઆજઅનમિરૂતકમાંપ્રાણપ્રવેશ્યા, ચેતનપુરણકામજી. ૩૩ વિયોગઅગસ્તે શોષણકર્યો, અવધીસાગરભોમજી; તરફડતાંતાંમીનસકળજન, પામ્યાજળસંજોગજી. ૩૪ એમઘણાં વચનકહીનેસંતોષ્યા; માતામનસુખપામ્યાંજી; પછેલક્ષમણેશીતાએસરવેમાતાને. આવીત્યાંશીરનીમ્યાંજી. ૩૫ ત્યારેમળવાનોમનોરથ પુરજનને, જાણીઉઠયારામજી; પછેજનકસુતાનેહદેચાંપ્યા, માતાએનેઠામજી. ૩૬લક્ષમણશીરભુજમુકીને; દિધોઆશીરવાદજી; ઉછંગમાંબેસાડયામાતે, વધ્યોદેહીઆહ્લાદજી. ૩૭ અરેબાપકુળદીપક, સતીશિરોમણસારજી; વરપચતુરદશ વનમાં વશીને, વેઠયુદુઃખઅપારજી. ૩૮ ત્રણભગનીઓનેત્યામળિઆં, ઉલટ અંગનમાયજી; મુનીપત્નિઓસઉનેશીતા, તતક્ષણલાગ્યાંપાયજી. ૩૯ વીપ્રસકળનેમળ્યાંપરેમસુ, ભેટયાશ્રીરઘુવીરજી; કરીવંદનાચરણેલાગ્યા, ધરમધોરીધરજી. ૪૦ પછેકઉતકએકકર્યુંકરૂણાનીધી, સુણોશ્રોતાબુધવાનજી; અનેકરૂપધરીને સઉ, ભેટયાશ્રીભગવાનજી.૪૧ જેટલાપુરજનપરીજનઆદે. તેટલાંધરીયાંરૂપજી; યથાયોગજેનેઘટેજેવું, મળ્યાએમરવીકુળભુપજી. ૪૨ જેનેમળેતેએમજજાણે, મુજઉપરલઘુપ્રેમજી; એમશ્રીરઘુપતીનેમળીનેસરવે, પામ્યાંમંગળખેમજી.૪૩ એવીઅદભુતલીલાલક્ષમીવરની, સુરનરમુનીમોહપામેજી; શ્રવણકરેજેનરનેનારી, દુકૃતદુખસહુવામેજી. ૪૪ ॥ વલણ ॥ વામેદુક્તદુખસકળસુણી; પામેપદારથચારરે; કહેદાસગીરીધરએવેસમે, આવ્યાભુપજનકતેણીવારરે. ૪૫ ॥ ઇતી શ્રીરામચરીતરે સંમતવાલમીકીનાટક ધારાયાંઉત્તરકાંડેનશ્રી રામેણુઅયોદ્ધાપુરવાશીસમાગમોનામપંચમોઅધ્યાય. ૫ ॥

અધ્યાય ૬. ॥ રાગસામેરી ॥ અનીહારેઆવ્યાજનકનૃપતેણીવાર, ચતુરંગ શૈન્યાસહીતપરીવાર; અનીહારે રામલક્ષમણનેમળીયાવીદેહ, જોઇજાનકીનેઉપન્યોમનસ્નેહ. ૧ ॥ ઢાળ ॥ સ્નેહઉપન્યોવીદેહનૃપને,જોઇસીતારઘુવીરને; સુનયનાનેમળ્યાંસીતા, નેત્રરોકીનીરને ૨ શુમંતનેશત્રુઘ્નને ત્યાં; શેવકનેહુકમકારીયા. જેઆવ્યાતેસરવને: સનમાનકરીઉતારિયા. ૩ જેમ પદમશોષરાજહંસવળી; પુરપ્રજાછેઅતીઘણી; સહુકપીમરકટરીંછનેવળી; શૈન્યાજેવીભીષણ તણી. ૪ વળીસરવદેશનારાયઆવ્યા મળવાશ્રીરઘુનાથને; તેશૈન્યસંખ્યાથીકહું;કરભાર લેઈનીજહાથને, ૫ અનેકમુનીવરમળ્યાઆવી, ગાંધર્વચારણઅપસરા; ભાટ બંદીકીરતીબોલે, ભાનુકુળજશગુણભર્યા. ૬ વાજેઅષ્ટાદશક્ષોયણી, વાજીંત્ર તેસહુનાંમળી; શૈન્યાતણીસંખ્યાનથાયે, કવીયેનવજાયકળી. ૭ લક્ષાનુલક્ષવીશાળડેહેરા, જરીતણાનીરધાર; ઊંપવનમાંઉભાકરાવ્યા. સુમંતતેણીવાર. ૮ માંહેરથંભરત્નજડાવછે, વળીઝાલરમુકતાફળતણી; શીરશીખરકંચનતણાંઝળકે, જેમવ્યેજડીયામણી. ૯ પ્રથવીતણાસહુરાયને, તેશીબીરમાંહેઉતારીયા;વળી યથયોગેમુનીસહુતે, શીબીરમાંપધારીયા. ૧૦ નીજસેન્યાસુજનકેપોતાનુંશીબીરત્યાં જુદુંકરયું; એમહળીમળીરઘુવીરને. સંતોષપામીસહુઠરયુ. ૧૧ સહુશીબીરમધ્યરામનુંહ્જ, વિશાળઅતીઉંચુંઘણું; જેમપરવતમધ્યેમેરૂશોભે, તેજ અદકુંતેતણું. ૧૨ ત્યાંગુરૂબંધુમાતસાથે, રહ્યાશ્રીરઘુનાથ; માંહઅંતરગ્રહમાંરાજતી, કુળવધુચારેસાથ. ૧૩ જેમશાન્તિ પાસેક્ષમારહે, એમશ્રીકૌશલ્યાપાસ; બારણેમંડપશોભામધે, બેઠાશ્રીઅવિનાશ. ૧૪ ત્યાંજનકઆદેઅનેકનૃપતી, સુગ્રીવ આદેકપાદ્ર; વળીવીશ્રસવાનોપુત્રવિભીષણ, પુન્યપંડીતઇંદ્ર. ૧૫ ત્યાંવીરાજે મુનિસકળઘણા, શિષ્યસાથેલાવીયા; અષ્ટાંગયોગસમાધીઆદે, કરમમુકીઆવીયા, ૧૬ એમનંદીગ્રામસમીપવનમાં, મળ્યોસરવેસાથ; સભાસહીતવસ્ત્રમંડપમાં વીરાજે રઘુનાથ. ૧૭ સુમંતશત્રુઘ્નકરેછે, સરવનીસંભાળ, સહુનેશીબીરમાં ઉતાર્યા તે, વિપ્રનેભુપાળ. ૧૮ શુમંતેશેવકસોંપીઆજે, સેવામાંહેપ્રવીણ; વૈભોગજેઘ્રરઘુકુળતણો; શુરભોગપામ્યોક્ષીણ. ૧૯ સહુસાથમાંરઘુનાથશું, ગુરૂ વશીષ્ઠબોલ્યાતાંહે; મંગળસ્નાનકરયાવિના, પ્રવેશાયનહીંપુરમાંહે. ૨૦ એવાં ગુરૂવાયકશુણી, ઉઠ્યાભરથશત્રુઘ્ન; જટાઊકેલીરામલક્ષમણ, તણીનીરમળ મન. ૨૧ પછેશુગંધીબહુભાતનીતેકરીમરદનઅંગ; તેકેશચોળીકર્યાનીરમળ. ઉષ્ણાજળનેસંગ. ૨૨ મંજનકરાવિઅંગચંદન, ચરચીઆતેણીવાર; પછેસુમંતેપેહેરાવીઆં,નઊતમપટઅલંકાર. ૨૩ તેઅરચાંઅંગેરામલક્ષમણ,શોભાનો નહીંપાર; જોઇરૂપલાજેમીનકેતન, રશીકરાજકુમાર. ૨૪ ભરથનેઆપીહતીરા-

મે, પાદુકાનિજજેહ; વરષચતુરદશથયાબાંધી, જટામધ્યેતેહ. ૨૫ તેસ્વહસ્તે
છોડીજટા, ઉકેલીજુગજીવન; પછીસ્નાનકરાવ્યું ભરતસહીત. સુમંતશતરૂઘ્નન.
૨૬ ત્યારેસીતાનેસાસુયેત્યાં; નવરાવીયાંનીરધાર; નઉતમચોળીચીરઅંગે. ધરા
વ્યા શણગાર. ૨૭ કોટીકચરૂકંચનભરીજળ, ઉરણમુકયાંતાંહે; નવરાવીયા
સહુરૂપીને, હરખીયામનમાંહે. ૨૮ સઉમુનિતણીપુજારચી, કર્યાંદાનશ્રીરઘુના-
થ; એવેસમેથયોભોજનતણો, ત્યાંહિપ્યાસઉસાથ. ૨૯ કોટાનકોટીપોટલા, રૂ-
પાતણાતેઠાર; તેવસમંડપમાંનંખાવ્યાએસવાનેણિવાર. ૩૦ મુનિભુપરાક્ષસક-
પીમળ્યા, કરીએકપંકિતધિર. તેસરવેનેલેઇભોજનકરવા, બેઠાશીરઘુવીર. ૩૧
અંતરગ્રહમાંસ્ત્રીયાસરવે, માતાઆદિજેહ; મુનીપત્નિયોનેસંગલેઇબેઠાં, ભોજન
કરવા તેહ. ૩૨ કોટીકથાળોકનકની, મણીજડીત્રનાનારંગ; જળપાત્રજંબુનદ
તણાં, વારીસુગંધીસંગ. ૩૩ પકવાનનાનાભાતનાં, ખટરસવીંજનસ્વાદે; ભો-
જનચારપ્રકારનાં, ઘરૂતશર્કરાપયઆદે. ૩૪ તેઆરોગીનેસરવઉઠયા, થયાતર-
પતીજન; જેહવંભવશાજેલોકપતી, ઉપમાનબીજીઅન્ય, ૩૫ પછીપાનબીડાં
આપીયાં, ગુણત્રયોદશસંજુક્ત; આરોગતાંજનસકળવ્યાધી, થકીથાયેમુકત,૩૬
તેસમેજુદીરસોઇકરાવી, જનકભુપેત્યાંહે; સહુસાથશું ભોજનકર્યું, પોતાનાડેરા-
માંહે. ૩૭ આનંદમાંએમત્રણદીવસ, રહ્યાનંદીગામ; પછીસુમહુરતઆપયું ગુ-
રૂ, પુરપ્રવસ્યાનું રામ, ૩૮ તેસમેગુરૂઆજ્ઞાથકી, ઉઠીય શીરઘુવીર; બંધુસહીત
રથમાંબેઠા, રાવણરીપુરણધીર. ૩૯ યોગપુસ્યાર્કશુભગતીથી, ગ્રહવારપુરણ
કામ; શી રામચંદ્રનેચંદ્રદશાનો, સુમહુરતઅભિરામ. ૪૦ તત્પરથયાસઉભુપ-
તી, મુનિસહિતબેઠાયાન; સુગરીવાદીકનેબેસાડયા, વાહનઉપરભગવાન. ૪૧
વધુસહિતબેઠાંમાતશીબીકા, હરખપામીમન; અનેકરથમાંબેસાડી, મુનીપત્નિ-
યોપાવન. ૪૨ વાજીત્રવાજેઅતિઘણાં, શોભાતણોનહિપાર; સહુસાથશું રગુનાથ
આવ્યા, અવધપુરમોઝાર. ૪૩ રથમાંબીરાજેરામલક્ષમણ,ધર્યું છત્રમારૂતતન;
બેપાસરહિચમરકરે, ભરથને શતરૂઘન. ૪૪ દુંદભીવાજેદેવનાં, પુસ્પનીવરષ્ટિ
થાય; ઘણું અવધપુરશણગારિયું, શીવરણવું શોભાય, ૪૫ ॥ વલણ ॥ શીવર-
ણવુંશોભાઅવધપુરથીઅધિકરચનાસારરે. ॥ ૪૬ ॥ ઇતીશીરામચરીતેસંમત
વાલ્મિકિનાટકવારાયાંઉ-તરકાંડેશીરામેણમંગળસ્નાનકરણંનામ છઠોઅધ્યાયઃ૬

અધ્યાય ૭. ॥ રાગશોરઠ ગરબાનીદેશી ॥ અવધપુરનિશોભાતેહું શીકહું
જો. સપ્તપુરીમાંપ્રથમજેનું નામજો, હતીતેથીશોભાશતગણિત્યારેથઇજો, જ્યારે
પ્રવેસ્યાસુખશીંધુશીરામજો. અવધ૦ સકળરાજરૂષીવાનરતેરચનાજુવેજો, ચ
કીતથઇનેનીરખેચારેપાશજો; પુરનીબાહેરવાટિકાવનરળીયામણાંજો, સઘનશ

ફળતરૂફુલ્યાંફુલસુવાશજો. અવધ० ૨ ગગનચુંબીતઉંચાંલતાઓ ભુમીવાળી જો, શીતળછાયારવીકીરણનાદેખાયજો; તેમાંક્રીડાકરેછેમૃગકસ્તુરીયાજો. લક્ષીત વિહંગનાશબ્દશોહાગીથાયજો. અવધ० ૩ માનશરોવરજેવાશરવણાશોભતાજો, પાછળમાંધીસ્ફાટીકમણિનીપાળજો; મણીસોપાનકમળફુલ્યાંપચરંગનાંજો, ખટપદગુંજેક્રીડેકીરમરાળજો. અવધ० ૪ એવીરચનાજોતારાજમારગેસહુઆવ તાજો, શત્રુનેકર્યોશીરામેનમસ્કારજો; પછેપુરમાંપ્રવેશ્યાપુરૂષોતમઆનંદશુંજો, વાજીંત્રવાજેથાયેજયધ્રુતીકારજો, અવધ०૫ પુરનોદુર્ગઉંચોકરીસેષફણાકૃતીજો, બુરજદીસેદરવાજેવજરકમાડજો; કોટનિઉપરવરક્ષવીશાળવીરાજતાજો. વડ જાંબુનેઅસોરઆંબાઝાડજો. અવધ० ૬ ચોવીશયોજનઅવધપુરનોવીસ્તારછે જો, તેમાંસોભેચોસઠમોટાબજારજો; તેનીમધેરાજમારગઅતીમોકળોજો, પંકર હિતસુંદરીસેરીશકુમારજો. અવધ० ૭ શકળદેશનીવસ્તુભરીછેબજારમાંજો, ધ્રુવ નહજેવાત્યાંવાણીકબેઠાછે અનેકજો; ઉંચાંમંદીરછજાંઝરૂખાંઅટારીયોજો, કનક મણીમયઝળાકેનેજવીસેકજો. અવધ० ૮ ઘેરઘેરકંચનકળશતોરણમોતિતણાંજો ધ્વજાપતાકાપવીત્રમંગળઉપચારજો; અષ્ટમાશીદ્ધીનવેનીધવાશકરીરહીજો, શમાનબુદ્ધીછેશરવેનરનારજો. અવધ० ૯ શર્વેપુન્યમારગમાંસ્વધર્મપાળતાજો, કોનેનપીડેહરીદ્રદુખનેરોગજો; સોકવીયોગઇરષ્યામદકોનેનહીજો, સ્વર્ગતુલ્યભોગવતાંશરવેભોગજો. અવધ० ૧૦ પાપીતસ્કરકપટીકોપુરમાંનથીજો, ચારેવર્ણસ્વધર્મનેપંથપળાયજો; દંડજતીકરપુસ્પનેબંધનજાણજ્યોજો, નરએકપત્નીત્રીયશહુપતીવૃતાયજો. અવધ० ૧૧ જ્યારેઅભ્યાગતનવઆવેપોતાનેઆંગણેજો, ત્યારેઘરમાંભોજનનકરેકોયજો; એવાંપુન્યપરાયણનરનારીવૃતઆચરેજો, ઘેરઘેરહરીકથાહરીમંદીરહોયજો અવધ० ૧૨ ત્રીકાળધેનુદુઝેમાગ્યામેહઝરેજો, વેદાધ્યયનકરેવાડરૂડીપેરજો; વીપ્રનેગેરઅગનીહોત્રનાકુંડછેજો, યાચનાકરવાનવ જાયકોનેગેરજો. અવધ० ૧૩ શાસ્ત્રનીચરચાકરતાશહુપંડીતમળીજો, ન્યાયમીમાંશાપાતાંજળશાંખ્યવેદાન્તજો; વ્યાકરણઆદેઆત્મસ્વરૂપનીસ્ચેકરજો. તત્વ વીચારેટાળેમનનીભ્રાન્તજો. અવધ० ૧૪ એવાપુરમાંપ્રવેસ્યાશીરઘુનાથજીજો, નરનારીનેહઇયેહરખનમાયજો; ઓચીંતોઆનંદનોશાગરઉલટયોજો, ગીરીધારીપ્રભુનેજોવાશહુજાયજો, અવધપુરીનીસોભાતેહુંશીકહુંજો. ૧૫ ॥ વલણ ॥ શહુજોવાઉંગારઘુવીરને, તેમુકીઘરનાંકામરે; જેનોજેવોભાવછેતેવાંદરશનઆપતા રામરે. ૧૬ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતેશંમત વાલ્મીકીનાટકધારાયાંઊતરકાંડેઅયોધ્યાપુરસોભાવર્ણનંનામશાતમોઅધ્યાય: ૭ ॥

અધ્યાય ૮. ॥ રાગધોળનીદેશી ॥ સાહેલીરેઆનંદઅતીઘણો, આજપ-

આવ્યાંરેઅયોદ્ધામાંહેરામ; મંગળદીન આજહોહામણો, થયાંસહુજનરેમનપુરણ કામ; સાહેલીરેઆનંદઅતીઘણો. ૧ પુજાસામગ્રીલઇનેહાથમાં, ઉભીકોટીકરે સુંદરનગરનીનાર; વધાવેછેશ્રીરઘુનાથને, થાળમોતીનીરમાંહેપુષ્પઅપાર. સાહેલીરે. ૨ હરખીનરખીનેલેતીઓવારણાં, દેતીઆશીષરેજીવોકરોડવરીશ; લોચનસફળકરેપોતાતણાં, મનેતરૂડયારેઆજઉમયાનેઇશ. સાહેલીરે. ૩ પુજાકરીનેઉતારેરેઆરતી, ભારતીભણેરેરૂડાંમાગળગીત, ત્રિયાસહુતનમનવારતી, ઠાર તીનેતરેઅવધઆદીત. સાહેલીરે૦ ૪ જીરેઅવધીસરોવરશોભતું, તેમાંકુમોદની રેસહુનારીઅશેષ; તેમફુલ્લિતથઇમનલોભતું, જ્યારેઉગ્યોરેરામચંદ્રનીશેષ. સાહેલીરે૦ ૫ ધુમેધુપમંદારનેરેજાળીયે, ગોખેદીવારેગૃતનાકર્યાસાર; ચઢીલલના જુવેછેમાળીયે, જોતાનીરખેરેકઉશલરાજકુમાર. સાહેલીરે૦ ૬ પુર્યાસાથીયા ચોકમોતિતણા, બાંધ્યાતોરણરેહાથાકુમકુમદ્વાર; વેર્યાચંપાફુલશેરીઘણાં, ચુવા ચંદનરેછાંટયાઅત્તરઅપાર. સાહેલીરે૦ ૭ વાજેવાજીંત્રનાનાપ્રકારના, નાચે અપ્સરારેઆગળગુણીજનગાય; ચાલેજુથબહુછડીદારના, મુખબોલતારેમહારાજાનેખમાય. સાહેલીરે૦ ૮ શોભેસીતાસાસુનાસાથમાં, શ્રુતકીરતિરેમાલ્યવી ઉન્મીલાય; સદાજેનાચીતનિજનાથમાં, સહુનીમધ્યેરેજેજનકસુતાય. સાહેલીરે. ૯ જેહેજકતજનુનિરુપાવતી, આદીમાયાછેદીરામહાભાગ; તેનેપુરનારીવધાવતી, દેતીઆશિષરેરેહેજોઅચળસૌભાગ્ય; સાહેલીરે૦ ૧૦ નભેદુંદભીવાજેઅમરતણાં, પુષ્પવૃષ્ટીરેક્ષણક્ષણમાંહેથાય; એવાંસુખઆપતાંઅતીઘણાં, રાજદ્વારેરે આવ્યાશ્રીરગુરાય. સાહેલીરે૦ ૧૧ રથહાથીઘોડાશીબિકાઘણી, ત્યાંપદાતિનોરે નવઆવેપાર; શોભેછેસેન્યાચતુરંગની, વાજેઘુઘરારેગજઘંટાઅપાર. સાહેલીરે૦ ૧૨ થાયછત્રચામરનેવિંજણ, ધ્વજાનેજારેઝળકેજાણેવીજ; શાન્તિમણેવીપ્ર અતીઘણા, જાણેઉગ્યુંરેઆજઆનંદબીજ. સાહેલીરે૦ ૧૩ જીરેઆનંદશીંધુ ઉછળ્યો, જોઇરગુપતિરેપુરણચંદ્રપ્રકાશ; વીજોગઆતપસહુનોટળ્યો, બલીહારીરેજાયગીરીધરદાસ. સાહેલીરે૦ ૧૪ ॥ ઇતિશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકી નાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેશ્રીરામેણપુરપ્રવેશમહોત્સવોનામઅષ્ટમોઅધ્યાય: ૮ ॥

અધ્યાય ૯ ॥ રાગધનાશ્રી ॥ રઘુપતિઆવ્યાગોપુરદ્વારજી, તેનીશોભાદીસે અપારજી; ત્યાંતેમુરતીસરસ્વતીનેગણેશજી, પોતેકરીપુજા તેનીપરમેશજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ કરીપ્રથમપુજાવીનાયકની, ગોપુરકેરેદ્વાર; પછેપ્રવેશ્યાસીંધપોળમાં, દશરથરાજકુમાર. ૨ જેમપ્રવેશેપરમેષ્ટીના, મુખવીશેચારેવેદ; વળીવૃત્રાસુરને મારીને; શચીરમણઆવેઅભેદ. ૩ એમઅસુરકુળસંઘારકરીને, પુરમાંપ્રવેશ્યા રામ; રાજદ્વારેઅંતરમહેમાં, આવ્યાપુરણકામ. ૪ માતાએ[illegible]આરતી, વધા

ભાભરીમોતીથાળ; પધરાવીયાશુભઆસન, રઘુપતિ દીનદયાળ. ૫ પછેસુમંતે સનમાનકરીને, ઉતાર્યાસહુરાય; યથાયોગનિવાસઆપ્યા, સુખીસહુજનથાય. ૬ વળીવિભીષણસુગ્રીવને, કપીસહીતઆપ્યોવાસ; સ્થળસુંદરઉતાર્યામુની, સેવાકરવાદાસ. ૭ વધુસહિતમાતામંદીરમાં, પામતાંઆનંદ; ક્ષણેક્ષણેનીરખતાં, હરખીરઘુપતીમુખચંદ. ૮ તેસમેગુરૂયેવીનવ્યા, કહીમધુરવચનઅપાર; મહારાજરાજતમારૂંહવે. કરોઅંગીકાર. ૯ રઘુનાથકહેમહારાજજે, આગ્નાકરોઆદિશ; હુંસદાસેવકતમારોતે, લેઇચઢાવુંશીશ. ૧૦ આગ્નાકરીગુરૂયેપછે,સુમંતનેતેણીવાર, સાહીત્યસરવેમેળવ્યુંજે, રાજ્યનોઉપચાર. ૧૧ શ્વેતછત્રનેશ્વેતચામર, શ્વેતગજતોખાર; સપ્તપલ્લવપંચમ્રતિકા, ચારસમુદ્રનુંવાર. ૧૨ દીવ્યશિંઘાસનકનકમણિમય, જડીત્રનેતમજેહ; મહાદિપ્તમાનસભાવિશે, લાવીનેમુકયુંતેહ ૧૩ તેસભામાંસહુભુપતિમુની, માનભાવમહંત; શિવબ્રહ્માસુરપતિઆદે, આવ્યાદેવઅનંત. ૧૪ ત્યારેરઘુપતિનોકરગ્રહિ, ગુરૂવશિષ્ટેતેણીવાર;નેસિંહાસનપધરાવીઆ, શુભલગ્નમાંનીરધાર. ૧૫ વામભાગેજાનકીને, બેસાડયાંનીરવાણ; નાતમપટઅલંકારઅંગે, પેહેર્યાપરમસુજાણ. ૧૬ પછેવેદમંત્રેકર્યો વિપ્રે, રામનેઅભીષેક; સ્વસ્તિવાચનબોલતા, આશિષવચનઅનેક. ૧૭ પ્રથમતિલકકર્યુંવશિષ્ટ, દીધોઆશીરવાદ; તેસમેજયધુનીપુષ્પવૃષ્ટી, થાયદુંદભીનાદ. ૧૮ પછીસકળરાયેકર્યાકુમકુમ, તિલકતેણીવાર; લેઇ્નાતઅક્ષતયેંઢીયા, રઘુવીરનેનીરધાર. ૧૯ સહુભુપતિલાવ્યાજેભેટનાહાનાભાત; શ્રીરામનેકરીઅરપણ, નમ્યાનૃપસાક્ષાત. ૨૦ પુરનાસકળવેહેવારીઆ, શ્રીમંતમોટા જેહ; તેણેભાવેકરીનેભેટમુકી, રામઆગળતેહ. ૨૧ અપ્સરાનાચેગાયગાંધર્વ, વાજેબહુવાજીંત્ર; નારદમુનીવેણાવજાડે, ગાયરામચરિત્ર. ૨૨ તેસમેહરખ્યાભરથજી, ટોડીયેધનભંડાર; આપીઆંજાચકવીપ્રને, બહુવીધીદાનઅપાર. ૨૩ રત્નસીંહાસનશોભતા, સીતાસહીતરઘુવીર; તેઓમયરાજેજગતમોહન, ગૌરશ્યામશરીર. ૨૪ શીરછત્રચામરથાયછે, બોલેખમાછડીદાર; પુરજનપુરીજનગ્નાતીગુરૂજનહરખનોનહિપાર. ૨૫ પછેશીવબ્રહ્માસુરપતીઆદે, ઉઠીઆસહુદેવ; શ્રીરામનીસ્તુતીકરી, બેઠાસભામાંતતખેવ. ૨૬ ત્યારેબંદીજનનોવેશધરીને, વેદઆવીઆત્યાંહે; ઊભારહિને, સ્તવનકરતા, સભામંડપમાંહે. ૨૭ ॥ વલણ ॥ સભામંડપમાંવેદચાર. ધરી .વીઆબંદીજનરે; તેસનમુખઉભાકરજોડીને. કરતારામસ્તવનરે. ૨૮ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકી નાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેશ્રીરામચંદ્રરાજ્યાભિષેકોનામનવમોઅધ્યાય: ॥ ૯

અધ્યાય ૧૦. ॥ અથ પ્રબંધ ॥ મહારાજઅવધબીહારી, જયરામ, જય

રામૈરમાપતિ સ્વામી; જયજયજગદીશાસુરમુનીઈશ, પ્રણતપાલહરતીદશશી-
ષ. પ્રભુગોવિંદપતીવાગીશ, પુરણપુરૂષોત્તમપરમીશ; અજઅજીતઆણંદરૂપ
ગુણસાગર, રૂજરહિતઅવસ્થાનિરગુણએકઅખંડઅનામય, અવિચળઅવી-
કળવ્યાપકવિશ્વસનાતનમુરતીસર્વાત્માદેહેચિત્તપ્રાણગુણઅક્ષપ્રવર્તક; સર્વઉ-
રાલયઅંતરજામી, કર્મકાળમાયાપતીસ્વામીસર્વનિયંતા. સરૂષ્ટીઉદભવપાલ-
ણુકરતા સ્થાપનશિક્ષાપોષણભરતા,ધારણચૈતનશક્તિધરતા, કારણરહિતસ્વ-
તંત્રવીચરતા; અંતેવીશ્વસકળસંહરતા, ઊંરણુનાભીઇવ; અખિલસ્વરાટયથા-
વકાશ પ્રતિરોમકુપકબ્રીબ્રહ્માંડયહઅદભુતલીલાગતિઅપારઅ જશંકરસરસ્વતિ
શેષઅજ; નહીવેદીતમુનીસનકાદીકયોગી, બ્રહ્મનીષ્ટતપયોગસમાધી; સાધન-
વંતગહદસ્તરતાહેભગવંતા, પ્રતિઅનંતાધ્યાનપરેનહી, ગુપ્તમર્મજયોપુરણ
બ્રહ્મયહરૂપેઅજન્માજન્મધર્યોસુરગોદ્વીજકારણઅધમઉદ્ધારણ, દુષ્ટવીદારણ,
ધરમસ્થાપન પ્રભુ રક્ષાપનપ્રગટભયપ્રભુભકતનેહીતકારી; મહારાજઅવધબી-
હારીજયરામરમાપતસ્વામી. ૧ જયજયસુખસાગર, અતિઊજાગર, વયરાગર
નાગરગુણઆગર, અતિઊદારસચિદાનંદ, આનંદકંદલીલાવતારપ્રભુ, નિગ્રહ
અનુગ્રહકરતુઅકરતુંસ્વામીસમરથ, એકપત્નિવૃતએકબાણએકવચનસત્યની-
ધિ, ધરમધુરીંધર, પતીતપાવન, મુનીમનભાવન. ચરિત્રસોહાવન,શોકનશા-
વન, મંગળમુજસાળઅમીતગીતગણ, રોગવિયોગસકળદુખદાવન, અવધિરાજ,
રાજધિરાજ, નૃપચંદ્રચુડામણિ, રવિકુળકમળપ્રકાશકદીનકર, કોટીકામલાવણ્ય
રૂપ; ધાત્રાંડભુપ, કીરતીઅનુપ, તવભકિતવીનાભટકતનીશદીનસોજીવપરેસં-
સારકુપ. જપજ્ઞજોગક્રિયાતપશુષ્કમોક્ષકહ્યાશુકરતનહિ, અહોનાથતવઊપાસના
બીનનિશ્ચયમાથન, પ્રભીનહોઇજીયુંતુંશાવચારાં, યહનિશ્ચેવેદાન્તવેદ, બ્રહ્મણ્ય
દેવશરણાગતવત્સલ, દીનદયાળ, ભુમીપતાળ,અપવર્ગસ્વર્ગમાં યહસુખનાંહિ,
જયોસુખહેતવદરશનમાંહી સેવાસમરણસંતસમાગમ, ધન્યધન્યસેકહેનીગમા
ગમ, હેરઘુનાયક, અતિસુખદાયક, સબસુરનાયક, રીપુખળઘાયક, ભજવેલા-
યક; સીતારામચરણપંકેજપરજનગીરીધરબલીહારી; મહારાજઅવધબીહારી
જયરામરમાપતિસ્વામી. ૨ ॥ દોહા ॥ અનીહઅખંડઅજીતઅમલ, અમોઘબ-
ળમતીધીર; અગાધબોધઅવીનાશીઅજ, જયજયશ્રીરઘુવીર. ૧ સકળપ્રભાસુ-
ણતાંતદા, વિનવેયાએમરામ; વેદસ્તુતિકરીનેગયા, જયાંબ્રહ્મનીજધામ. ૨ અ-
વધપુરપુરઅમરપુર, ઊમગ્યોસકળસમાજ; સરવલોકસુખીયાથયા, જયારે
રઘુપતિમહારાજ. ૩ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંઉત્તર-
કાંડે શ્રીરામચંદ્રસ્યવેદકૃતાસ્તુતિર્નામ દશમો અધ્યાયઃ ૧૦ ॥

અધ્યાય ૧૧. ॥ રાગધનાશ્રી ॥ આજરઘુવરબેઠારાજ,મંગળસોહલો;પા-મ્યોઆનંદસકળસમાજ, મંગળસોહલો, ટેક. મોક્ષદાયણીપુરીઅયોધ્યા, ફુલીકનકનેફુલ; રામરાજસુખદાયકસઉને, નહીઅન્યએસમતુલ્ય. મંગળ૦ ૧ પામ્યો ઉદયજયારેરઘુકુળદીનમણી, અભયથયાસઉલોક; ટળીવિયોગગોરતમરજની, જનકકોકવીશોક.મંગ૦ ૨ ખળતસ્કરજેદુષ્ટઅભિમાની, તેઊલકથયાછેઅંધ; સંજોગસરોજપ્રફુલ્યાંતવછુટયા, સજનમધુકરનાબંધ મંગ૦ ૩ સીતારામરતન સિંહાસન, રાજેઅદભુતજોડી; આભુષણઅમરનીઊપમા, જેકહીયેતેથોડી મંગ૦ ૪ શ્રી ઘનશ્યામદામનીજાણે, રવિબીંબપરરાજે; કોટીકામવારૂછબીઉપર, રૂપજોઇરતીલાજે. મંગ૦ ૫ મણીમયમુગટકુંડળમકરાકૃત, ચલકેચપલનવીન; જેમઘનઘટાઊપરરવીઉદયો, સુધાસરોવરમીન. મંગ૦ ૬ કેશરીતિલકકપોલ અશીતકચ, નાસિકાચીબુકસુદેશ; કૃપારંગરસઅયનનયનયુગ, વંકભ્રગુટીધનુવેશ મંગ૦ ૭ અધરબીંબદ્વિજપદીકપંક્તિ, માનુવિધુરશ્મીચળકાર; કંબુકંઠ ત્રિવલીવૈજયંતી, મુકતાકનકમણીહાર. મંગ૦ ૮ વિશાળહ્રદયેસ્કંધપુષ્ટઅતિ, ભુજઆજાનુસકુમાર; કડાંસાંકળાંઅંગદમુદ્રીકા, નખમણીચંદ્રકાર, મંગળ૦ ૯ ઊદરઊદારત્રિરેખરોમાવળી, કટીકીંકણીરમણીય; નાભીગંભીરશુચીકુંડીકારસકી, જાનુજંઘાકમનીય. મંગ૦ ૧૦ પદસરોજપાવનનખમણીગણ, કોટીતિરથનુધામ; શરણાંગતસુરતરૂફળદાયક, પાવનપુરણકામ. મંગ૦ ૧૧ નખશીખ શોભારામજાનકી, મનોહરમુરતીઅનુપ; ગિરિધરમનમંદીરમેંસદાબસો, જુગલકીશોરસ્વરૂપ. મંગળસોહલો. ૧૨ ॥ દોહા ॥ રતનસીંહાસનરઘુપતિ, રાજે જુગઆધાર; સુરપુરનરનાગપુર, વરત્યોજેજેકાર. ॥ ૧૩ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતે સંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેસીતારામયો શોભાવર્ણનંનામ એકાદશોઅધ્યાયઃ ૧૧ ॥

અધ્યાય, ૧૨

॥ રાગ સોરઠ ॥ જયારેરાજબેઠારઘુપતી, ત્યારેવરત્યોજેજેકારરે; વળીજાચકનેબહુદાનઆપ્યાં, તેનોકહેતાંનઆવેપારરે. ૧ સહુભુપભેટકરીરહ્યા, પછે આવ્યાનગરનંજનરે; અધીકારીનેવેહેવારીઆ, શ્રીમંતનીરમળમનરે. ૨ મુકી ભટયોનાનાભાતની, કર્યોરઘુપતીનેજુહારરે; પછેપ્રસનથઇપ્રભુએબેસાડયા,નીજ સભામોઝારરે. ૩ લક્ષમણજીનેભરથજીવળી, શત્રુઘનનેસુમંતરે; એચારેનેપાસે બોલાવીને, બેસાડયાભગવંતરે, ૪ સહુસભાજનજોતાંતદા,કરીકૃપાશ્રીભગવાનરે; અધીકારઆપ્યોતેશંમે, તેનેકર્યામુખ્યપ્રધાનરે. ૫ તમોચાનામતપ્રમાણેહું, ચલાવીશઆરાજરે; માટેતમોએસંભાળજો, એમબોલ્યાશ્રીમહારાજરે. ૬ એવાં વચનસુણીસહુસભાહરખી, બોલતાધન્યધન્યરે; રામનાગુણઆચરણલીલા, કૃ-

હૈતાઅન્યોઅન્યરે. ૭ તેશમેબહુવાજીંત્રવાજે, મંગળઊછવથાયરે; તરીયાતોર-
ણુબાંધ્યાંમેરઘેર, માનુનીમંગળગાયરે, ૯ તેશમેઆપ્યાંદાનઅતીઘણાં, બાચકને
શ્રીરામરે; તેણુપતીશરખાથયા, મનશકળપુરણુકામરે. ૯ વળીમાતાયેઆપ્યાંધ-
ણારથ, અશ્વગોગ્રહદાનરે; મણિકનકઅમરમુકતાફળ, થયાદ્વીજકુબેરશમાનરે.૧૦
ખટદશદીવશલગીદાનઅપાયાં, અવિકદીનદીનશારરે; એમસોળદીવશસોહલો
વરત્યો, અવધપુરપોઝારરે. ૧૧ ભાવતાંભોજનશરવનેનૃપ, કપીસહીતપુરજ
નરે; યાચકમુનીસુરબ્રહ્માશીવ, સંતોષપામ્યામનરે. ૧૨ પછીયથાયોગેશરવને
શીરપાવઆપ્યારામરે; તેઆજ્ઞાપામીસ્તુતીકરીને, ગયાનીજનિજધામરે. ૧૩
આદરેવળાવ્યાનુપને, તેગયાનિજપુરમાંહેરે; સુગ્રીવવીભીષણઆદેકપી, રઘુપ-
તીએ રાખ્યાત્યાંહેરે. ૧૪ એકપંકતીયેસહુકરેભોજન, નવીનવીવીધપ્રકારરે; સ-
રવનેપીરશેજાનકીજે, જકતજનુનીશારરે. ૧૫ આનંદમાંહીનજાયશઊના.સેવ-
તાઅવીનાશરે; જાતાંનજાણેદીવશનાશી, એમવીતીગયાખટમાશરે. ૧૬ તેસરવ
મનમાંજાણેએમ, સદારહીયેહ્યાંસુખભેરરે. રખેરામઆપણનેકહે, જેજઓતમા-
રેઘેરરે. ૧૭ એમપરસ્પરવાતોકરે, સુગ્રીવવીભીષણઆદરે, તેસર્વભાવેરામને
સેવતાતજીનેપ્રમાદરે. ૧૮ એકશમેસમગ્રશભાકરીને, બેઠાશીરઘુનાથરે; ત્યારેમ
ધુરવચનબોલીયા, પ્રભુસુગ્રીવવીભીષણસાથરે. ૧૯અરેકપીપતીલંકાપતી મુજ,
વચનધરજો; મુજઅરથેઘરમુકયાંતમો; તેથયાછેબહુદનરે ૨૦ હવેપધારોસરવ-
નેલેઇ, હુંસખામકતસુજાણરે; તમોપરમસ્નેહીમાહરા, મુનેવાલાછોપ્રાયપ્રાણરે.
૨૧ એવાંવચનસુણિરઘુવીરનાં, આવ્યાંનેત્રેઆંસુનીરરે; તનરોમાંચીતગદગદથ-
યા, પછીબોલ્યારાખીધીરરે. ૨૨ હેનાથનહીજઇયેઅમો, તમસેવાતજીનેઆજરે;
નથીજાણતાઅમોસ્વપ્નમાં, સંસારઘરનાંકાજરે. ૨૩ તમવીયોગેરહેવાયનહી,
શું કરીયેજઇનેત્યાંહેરે; દરબારકેરૂંકામનીચું, કરીશુંરહીઆંહેરે. ૨૪ તમસમા
ગમદરશનથકી, નથીલાભબીજોઅન્યરે; સુખસ્વર્ગનેઅપવર્ગતેથી, અધીકત-
મદરશનરે. ૨૫ તમશરણરહીનેચરણસેવા, કરીશુંસુખભેરરે; હેનાથહવેકહેશો
નહી, અમનેજવાનુંઘેરરે. ૨૬ ત્યારેરામકહેતમનેહુંરાખું, સદામારીપાસરે; પણ
રહ્યાથીથાયવણી, સોલોકમાંઉપહાસરે ૨૭ કહેશેરામઅરથેરાજમુકી, પક્ષકરી
બહુપેરે; પણઅંતેભીખારિથયા, નવગયાપાછાઘેરરે. ૨૮ સંસારસરવેએમકહે
માંટે, જુવોવીચારીવારરે; મુજભકતીકરજોશદાત્યાંરહી, રાખજોમનધિરરે. ૨૯
હેપ્રાણવલ્લભનથીતમથી, વેગળોહુંલગારરે; સદાસ્વતંત્રવાશકરીરહયો, તમ
હૃદયમોઝારરે. ૩૦ જેવાભરથલક્ષમણુશત્રુઘન, મુજનીરવલ્લભજાણરે; તેવા-
વીભીષણસુગ્રીવતમોમુને, વાલાજીવનપ્રાણરે. ૩૧ હુંબણોબળીયોઅજીતકુરજ-

થ, બ્રહ્માંડનોઅધિપત્યરે; પણભકતનેઆધીનછુ, સીદ્ધાંતએમુજસત્યરે. ૩૨ એ-મવીભીષણસુગ્રીવશું, બોલીઆનુગ્રહાધારરે; ધણિશીક્ષાજ્ઞાનઉપદેશકરીને, સ-મજાવ્યાતેણીવારરે. ૩૩ પછીનાનાવિધનાંવસ્ત્રભુષણ, પહેરાવ્યાંનીરવાણરે; એ છત્રસીંહાસનઆપ્યાં, કનકમણીનાંજાણરે. ૩૪ એમસરવકપીનેપ્રભુએઆપ્યાં, પટઆભુષણસારરે; એકઅંજનીસુતવિના, સહુનેપેહેરાવ્યાંનીરધારરે. ૩૫ ત્યા-રેસરવેમનમાંવીચારકરેછે, સઊનેરામઅનુકુળરે;પણહનુમંતરામુકેમનથીજોતાં, નથીઆપતાપટકુળરે; પણહનુમંતસામુકેમનથીજોતા, નથીઆપતાપટકુળરે, ૩૬ ઉપકારકર્યોએણેમેરૂજેવડો, કહેતાંનઆવેપારરે; કોઇથકીનવથાયએવું, કર્યું કામપવનકુમારરે. ૩૭ એવીઆશંકાસૌનામનકેરી; જાણીપોતેરઘુવીરરે; ત્યારે હનુમંતનેપાસેબેસાડીને, બોલ્યાશ્રીરઘુવીરરે. ૩૮ ॥ વલણ ॥ રઘુવીરકહેમા-રૂતિતુંઅનીન્યભકતમહાભાગરે; હુંસદારહયોતુજદેહમાં, પણમુજપાસેકંઇમા-ગરે. ૩૯ ॥ ઇતીશીરામચરીતેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેશીરામેણ-સુગ્રીવવીભાપણાંદિનાંઆજ્ઞાકર્ણુનામદ્વાદશોઅધ્યાય. ૧૨ ॥

અધ્યાય ૧૩ ॥ રાગબીલાવર ॥ કહેરઘુપતીસુણમારૂતતન, તુંમનેવહાલો છેતનમન્ધન; માટેમાગ્યમાગ્યમનવાંછીતઆજ, પુરૂતારાસકળમનોરથકાજ. ૧ ત્યારેકરજોડીબોલ્યાહનુમંત, સુણીયેકરૂણાસીંધુ ભગવંત; જોપ્રસન્નથયામુને ત્રીભુવનધણી, તોઆપોભક્તીતમચરણજતણી. ૨ અન્યઇચ્છાકશીમારેનથી, સત્યવચનકહું છુંસરવથી; એવુંસુણીપ્રસન્નથયારઘુનાથ, હનુમંતનેશીરમુકયો હાથ. ૩ ત્યારેજનકસુતાયેતેણીવાર, આપ્યાંસહુનેવસ્ત્રઅલંકાર; સુગ્રીવવીભી-ષણઆદેજેહ, કપીસહુનેપહેરાવ્યાનેહ. ૪ એકહતીઅમુલ્યમણીનીમાળ, તેહનુ-મંતનેઘાલીતત્કાળ; સકળપૃથ્વીનીસમૃદ્ધિઅમુલ્ય, નાવેતેમાળાસમતુલ્ય. ૫ તે પોતેકંઠેઘાલીહનુમંત, જઇસભામાંથીબેઠાએકાંત;દંતેકરીફોડતામણીત્યાંહે,જુવે શ્રીરામછેએમણીમાંહે. ૬ એમસકળમણીફોડયાજ્યારે, હશીનેસુગ્રીવબોલ્યાતેણી વારે; અરેહનુમંતે જણાવ્યોકપીનાસ્વભાવ, નથીતમને સારાસારનોભાવ. ૭ આવોદિવ્યહારકેમનાખ્યોત્રોડી, અમુલ્યમણીસહુનાંખ્યાફોડી; કર્યુંઘણુંએઅવી ચેહનુંકામ, જુવેસભાસકળસાનીધશ્રીરામ. ૮ કહેહનુમંતસુણોકપીરાજ, મેં અજ્ઞાનનથીકર્યુંએકાજ, જોયુંએમાંછેશ્રીઅવધબીહારી, માટેફોડયામણીમનએમ વીચારી. ૯ એમાંનવદીઠામારાપ્રાણઆધાર, રામવીનામીથ્યા શેપાષાણગળે ભાર; ત્યારેસુગ્રીવકહેતમરૂદેહનુમંત, ગુપ્તરાખ્યાહશેશ્રીભગવંત. ૧૦ સુણી એવાંવચનમારૂતીતેણીવાર, નખેનીજરદયચીર્યુંનીરધાર; તેસમેસરવેદીઠામાંહે રામ, સીતાસહીતમણુપુરણકામ. ૧૧ રત્નસિંહાસનજુગલકીશોર, રાજેછબી

કોટીમદનચીતચોર; જેવાસભામાંબેઠાજુગઆધાર, તેવાહનુમંતરદયમોઝાર. ૧૨ સકળસભાયેદીઠારઘુરાય, રૂંએરૂંએરામનામધુનીથાય; એવું જોઇઉઠયાસકળસભાજન, ગદગદકંઠેદ્રવીતલોચન. ૧૩ જોઈહનુમંતતણોમહીમાય, કરિપ્રદક્ષીણાલાગેપાય; તેસમેઉઠયાપોતેરઘુવીર, ભીડયારદેમાંમારૂતીરણધીર. ૧૪ હતુંતેવું રદયથયુંતેણીવાર, પાસેલેઇબેઠાપછીપ્રાણઆધાર; એવોઅદભુતમહીમાઅંજનીસુતકેરો, જોઇસહુનેઆવ્યોવીશ્વાસઘણેરો. ૧૫ સહુસભાસુણતાંબોલ્યારઘુરાજ, સુણોવીભીષણસુગ્રીવાદીકઆજ; હું રહું છું સદાભક્તનારદયમાંહે,તેનેમુકીનથીજાતોક્ષણકયાંહે. ૧૬ તેમમુજમાંસદાભકતનોવાશ, હું તેનેવશછુંમારેવશદાશ; તેમુનેજાણેછેતનમનધન્ય, મુનેપ્રીયનથીતેવીણકોઅન્ય. ૧૭ ॥ છંદ ॥ નથીઅન્યપ્રિયમુજભક્તસમ, વઇકુંઠલક્ષમીપ્રજાપતી; મુજદેહપ્રભુતાપ્રાણઆદે, તેથીઅધીકજનમગતી. ૧ જ્યાંવેચેત્યાંવેચાઉં નીશદીન, ભક્તઆધીનહું રહું; મુજથકીમારાભકતકેરી, અધીકતાતમનેકહું. ૨ હું અસુરમારૂસુરઉગારૂ, સમવિષમતામનમહીં; નીચઉંચકર્મનોફળપ્રદાતા, જીવનેભોકતાવું શહી. ૩ બ્રહ્માંડકોટીમાંહેમારી, વૃત્તીસઘળેવીસ્તરી; વળીજ્યાંજેવોત્યાંતેવો, દેખાડુંલીલાકરી. ૪ મુજભકતનેસમવિષમનહી, જેનેશત્રુમીત્રસમાનછે; અવગુણકોનાનવજુવે, જેનેએકમારૂં ધ્યાનછે. ૫ મનકર્મવચનકાયાથકી, જેણેવૃત્તિમુનેઅરપણકરી; વળીકીટથીબ્રહ્માલગી, જાણેસકળરૂપેએહરી. ૬ અનેકગુણમાયાતણા, તેમાંલુબ્ધનવથાયેકદા; પોતેનીજરૂપેરહે. સ્વતંત્રસેવેમુજનેસર્વદા. ૭ તેમાટેમુજથીઅધિકમમજન, સ્પૃહાનહિજેનેમોક્ષની; પ્રત્યક્ષદેખેસર્વમાંમુને, તજેવાતપરોક્ષની. ૮ માટેઘણીમમતામુનેતેની, અહરનીશરક્ષાકરૂં; એવાભક્તનેવશદાસગીરીધર,થઇસદાપુંઠળફરૂં. ૯ ॥ દોહા ॥ મુનેસરવેભાવેભજે, જ્યાંત્યાંમુજનેજોય; સુણોસુગ્રીવએવાભકતથી, બીજુંવહાલુંનહીકોય. ૧ એવાંશ્રીરઘુપતીનાંવચનસુણી, સંતોષ્યાસહુજન; મહિમાજોઇહનુમંતનો, વિસ્મેપામ્યામન. ૨ પછેવીભીષણસુગ્રીવનેકરી, આજ્ઞાશ્રીરઘુરાય; તેતત્પરથઇનેઉઠીયા, નમ્યારામનેપાય. ૩ ॥૨૯ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેહનુમાનમહીમાવર્ણનંનામત્રયોદશોઅધ્યાય: ૧૩ ॥

અધ્યાય ૧૪ ॥ રાગસામેરી ॥ અનીહાંરેઉઠયાસુગ્રીવવિભીષણરાય, કૌશલ્યા સુમીત્રાનેલાગ્યાપાય; અનીહાંરેવસ્ત્રઆભુષણઆપ્યાંતેદીશ, સરવમાતાએદીધીઆશીશ. ૧ ॥ ઢાળ ॥ આશીશદીધિમાતાયે, હજોકુશળતમનેસર્વદા; દીનદીનઅધીકસુખપામજો, દુખકલેશનહીહોયેકદા. ૨ ભાઇતમોઅમારારામને, ઉપકારકીધોઅતીઘણો; તમસાહેથીજાનકીપામ્યા, દશવદનરણમાંહણ્યો. ૩ એવું

સુણીકર્યોસાષ્ટાંગ, રવીસુતેવળીવીશ્રવાતને; એમપરણમીસઉમાતને, પછી આવ્યાશ્રીરઘુવરકને. ૪ સાષ્ટાંગનમીયારામચરણે, નેત્રેઆંસુધાર; ગદગદગીરાએબોલીઆ, હેપ્રભુપ્રાણાધાર. ૫ દયારાખજોઅમોદીનઉપર, દાસજાણીચરણના; વીસારશોનહીનાથઅમને, માનીલેજોશરણના. ૬ પ્રભુમાતપીતાભ્રાતઅમારા, સરવસ્વનવલ્લભતમો, તમોવીન પ્રિયકરજગતમાં, નથીજાણતાબીજું અમો. ૭ માટેકૃપાનાથસંભાળલેજો, માંહેગ્રહ્યાનીલાજ; કોઈદીનસંભારીકહાવજો, અમસેવકસરખુંકાજ. ૮ સુગ્રીવવિભીષણનાંવચનએવાં, સુણ્યાંશ્રીરઘુનાથહેતેકરીઆલીંગનદીધું, મસ્તકમુકયોહાથ. ૯ સર્વનેભેટયાભાવશું, પછીબોલ્યા સ્નેહુવચન; તમોસદાભકિતકરજોમારી, અરપીમુજમાંમન. ૧૦ હુંનથીતમથી વેગળો, સત્યમાનજોનીરધાર; રહયોવાસકરીતમરહૃદયમાં, મનેવાહાલા અપાર ૧૧ માટેસુખેજાઓસખાતમો, ચિંતાકશીકરશોનહીં; કંઈઆવશેપરસ્તુત ત્યારે, વળાવીશતમનેઅહીં. ૧૨ એવુંકહીસઉસમાસંગે, ઉઠીઆરઘુનાથબંધુ સહીતચાલ્યાવળાવા, સરવકપીનોસાથ ૧૩ પુરબારણેઆવ્યાસહુ, ઉભારહ્યા તેઠાર; પછીનમ્યાવીભીષણરામને, કરજોડીનેતેનીવાર. ૧૪ સુગ્રીવઅંગદનીળનાળ, શરભનેજાંબુવંત; મયંદગવયગવાક્ષઆદે, કપીસકળબળવંત. ૧૫ સરવે, પ્રભુપદપરણમ્યા, ભરથનેભેટયાત્યાંહે; લક્ષમણશત્રુઘ્નમારૂતીને, મળ્યામાંહોમાંહે. ૧૬ સઉકપીમળ્યા હનુમંતને, વળીવખાણ્યાબહુવાર; સુગ્રીવબોલીઆ થઇગદગદ; ધન્યપવનકુમાર. ૧૭ તમજેવોનહીઆજગતમાં, બડભાગીબીજો કોય; પદપંકજપ્રભુનાસેવશોનિત્ય, સાનીધ્યરહીનેસોય. ૧૮ હેમનોપ્રીતીમયા રાખજો, અમોભુલશોનહીમન; પ્રભુસેવામાંસ્મરતીઅમારી, કરાવજોકોઈદન. ૧૯એમકહીપ્રભુનેચરણનમીને, ચાલીઆવીજયંવીચીત્ર; નીજનીજસ્થાનક સઉગયા, કપીગાતારામચરીત્ર. ૨૦ લંકાવિષેવીભીષણગયા, સાથેતેડીસર્વસમાજ; પછીવળાવીપુરમાં, વળ્યાબંધુસહિતરઘુરાજ. ૨૧ એકમારૂતીવિનસર્વ મંડળ, કર્યુંરામેવિદાય; સેવાસંભારીસર્વનિ, ગદગદથયારઘુરાય. ૨૨ પછી ધર્મરાજચલાવતારહી, અવધપુરમાંરામ; બંધુસહિતઅંજનીસુત, સેવતાપુરણકામ. ૨૩ ॥ વલણ ॥ પુરણકામનેસેવતા, મનમાંઆનંદઉભરાયરે; એમરાજ કરતારઘુપતી, નીત્યહરખેપુરનીપ્રજાયરે. ૨૪ ॥ ઇતિશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેસુગ્રીવવીભીષણાદીનાંસ્વસ્થાનગમનંનામચતુર્દશો અધ્યાયઃ ૧૪ ॥

અધ્યાય ૧૫ ॥ રાગમારૂ ॥ હવેઅવધપુરીમાંરાજકરેછે, રાજીવલોચનરામ રાજાનેતીનોધર્મજપાળે, ભકતનાપુરણકામ. ૧ માતાગુરૂનીઆજ્ઞાપાળે, કુળનો

ધર્મઆચરત; ગૌબ્રાહ્મણસુરઅગ્નિપુજા, નીત્યનેમસહુકરતા. ૨ પ્રજાપાળેછે
પુત્રનીપેરે, સ્નેહધરેસહુસાથ, સહુનેસરખોભાવજણાવે, સર્વજ્ઞશ્રીરઘુનાથ. ૩
દેશમાં તસ્કરજારદુષ્ટનહી, હીંસારહીતસહુજન, વર્ણાશ્રમનિજધર્મ પાળે,વરતે.
નીરમળમન. ૪ રોમરોગદરિદ્રવીયોગનપીડે, નહિવીરોધનેવેર; ચીંતાશોકનહિ
મનકોને, સહુનેલીલાલેર. ૫ દેવનેયુર્લભભોગભોગવે મનવાંછીતસુખકારી;
નરસહુએકપત્નીવ્રતપાળે, પતિવ્રતાસઉનારી. ૭ માતપિતાગુરૂવૃદ્ધનેમાને,પુજે
પીત્રીઇષ્ટદેવ; માતપિતાપેહેલુંબાળકનમરે, કરેસંતદ્વિજસેવ. ૭ એમઅવધપુરી
નાનરનેનારી, સરવેપુન્યપવિત્ર; આનંદમાંનીશીવાસરવેરવેર, ગાયેરામચરીત્ર.
૮ માગ્યામેહવરસેમહિપર, જળનિરમળઅનુકુળ; ત્રણસંકુળઅન્નપાકેઅતી
ઘણું, સ્વાદીષ્ટફળનેફુલ ૯ નદીવાપીકાકુપસરોવર, સદાભર્યુંરહેનીર; કંજમધુ-
લીતખટપદગુંજે, ખગરવકરતાતિર. ૧૦ વાટીકાવનવીચીત્રસોહાગી, લળી
રહ્યા ફળફુલ, ધીરસમીરત્રિવીધનોચાલે, પતરેપતગીઝુલે ૧૧ શીતળછાયા
સઘનવૃક્ષછે, શરજ્યુગંગાનેતીર; ઠમઠામવૃંદતુળશીનાં, મઠછાઇરહ્યામુનિધીર
૧૨ સ્નાનકરવાનરનારીકેરા, જુદારચ્યાછેઘાટ; વળીઅધિકશોભાછેરાજઘાટની,
જુદીહયગયનીવાટ. ૧૩ રચ્યાંદેવળઅંબીકાનાતીરે, શીવાલયનોનહીપાર;એમ
શરજ્યુનીશોભાઅતીઘણી વહેછેનિરમળપુરણવાર. ૧૪ રત્નનીખાણયોગીથી
માંઉઘડી, જ્યાંત્યાંલક્ષ્મીપ્રકાશ; અષ્ટમાસિદ્ધીનવેનીધિરહી. હરીઅવધપુરીમાં
વાસકરીને, રહ્યામુનિવરસોતે ૧૬ અગસ્તનામુખનીકથાસાંભળે, નિત્યમેવ
શ્રીરામ; ગુરૂનીઆજ્ઞાપ્રમાણેવરતે, લોકતણાહિતકામ. ૧૭ વળીરાજદ્વારમાંચાર
મંડપની, રચનાકરાવીત્યાંહે; જ્યાંજેવુકારજત્યાંતેવું, આચરતાતેમાંહે. ૧૮
એકસભામંડપબીજોમુકતમંડપવળી, ન્યાય મંડપએવું નામ;વીનોદમંડપચોથો
કહીએ; એમરચનાકરાવીરામ. ૧૯ હવેરાજમંડપમાં રાજકાજનો, ચાલેસઉ
વહેવાર; પ્રધાનપટાવતબળીયાબેસે, જ્યાંજેનોઅધીકાર. ૨૦ વળીન્યાયમંડપ
માંન્યાયચુકવે, ચાલેનહીપાખંડ; ન્યાઅન્યાજોઇદેછેતેને, દેવોઘટેજદંડ. ૨૧ હવે
મુકતમંડપમાંમુકતમંડળી; બેસેમુનીજનસંત;ત્યાઆત્મનીરૂપણસહવીચારથાયે;
સારાસારઅનંત. ૨૨ વળીવિનોદમંડપમાંમળી, બેસેસખામીત્રતેઠામ; હાસ્યવિ-
નોદનીવારતાકરતા, તેનીસાથેરામ. ૨૩ એમચારહારેમંડપમાંપોતેપધારે, જેનો
સમયથાયત્યારે; વળીકયારેઅસ્વારીમૃગયાચઢતા, ઉપવનજાતકયારે. ૨૪ વળી
કયારેખેલાવતાતુરી, નવાલેઇકયારેબેસેગજરથ, વળીકયારેચરણચાલીનેજાતા;
શીવપુજવાસમરથ. ૨૫ વળીકયારેમાતાનીપાસેબેશીને, કરતાઘરનીવાત;રામ
નાગુણડાહાપણવાણીજોઇ, સુખપામેઘણુંમાત. ૨૬ રંગમેહેલમાંજનકસુતાશું,

રમતારૂડીરીત; નાનાપ્રકારનાભોગભોગવતા, જેઅભ્યાસકામઅજીત ૨૭ ચારે બંધુનારંગમેહેલછેજુદા, તેમહાસુખપર્વઃ પણપ્રાતમંદીરમાંએકપંકતીયે, ભોજનકરતાસર્વ. ૨૮ શુરપતિસુખથીકોટીઘણું, સુખભોગવેઓમઅપાર; પ્રજા સરવએમજાણેરામને, જીવનપ્રાણઆધાર. ૨૯ રામરાજસઉનેસુખદાયક, વરતે બ્રહ્માનંદ; શીવબ્રહ્માસુરપતીવખાણે, અવધપુરીનોઆણંદ. ૩૦ ॥ વલણ ॥ આનંદઅવધપુરનો, મળીસઉદેવતમામરે, શુણોશ્રોતાજનકહેદાસગીરીધર, એમ રઘુપતિકરતારાજરે. ૩૧ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરે સંમનવાલમીકીનાટકધારાયાં ઉત્તરકાંડેશ્રીરામસ્યરાજનીતીવર્ણનંનામપંચદશોઅધ્યાયઃ ૧૫ ॥

અધ્યાય ૧૬ ॥ રાગબીલાવરચોપાઇ ॥ એકસમેગયારામઉપવન, સાથેછે ભરતનેમારૂતતન; બેઠાબાગમાંજુગદાધાર, ચરણસેવાકરેપવનકુમાર. ૧ તેસમે ભરથેપુછયુંજોડીહાથ, કહોકરૂણાકરીમુજનેનાથ; સંતઅસંતનાંલક્ષણજેહ, કહો સમઝાવીજુદાંકરીતેહ. ૨ શુણીએવાંભરથનંવિનયવચન, બોલીયાપ્રભુથઇને ચીતપ્રસન; અરેભરથમુજભક્તસુજાણ, સદાઇચ્છેતેસરવનુંકલ્યાણ. ૩ સર્વ સુખાકરસર્વસ્નેહી, જાણેમુનેએકસર્વનોદેહી; પરઉપકારીનેપરમદયાળ, સદા એકરશરહેસરવકાળ ૪ પરદુખેદુખીપરસુખેસુખમાને, મનક્રમવચનદુખાવે નહિકહાંને; સદાસંતોષીનેપરમઉદાર, ભક્તિમારીએકઆત્મવીચાર. ૫ પરહીત માનમદલોભઅહંકાર, વિષયપ્રપંચનાસ્વપનેવહેવાર; શત્રુમિત્રસમહરખનેશોક, મુજવીનતૃણસમજાણેત્રિલોક. ૬ સદાજેનુંમનરહેમુજરંગરાતુ, સંકલ્પરહિત ભક્તિરશમાતુઃ સુક્ષમસ્થળપવિત્રનીષ્કામી, દુખેનહિશોકદરખેકસુખપામી. ૭ કામીનુંકામથીશેજેમમન, લોભીનેપ્રાંચેલાગેજેમધન; એમજાણેમુનેમહારૈહાસે, રહેસદાસંસારસુખથીઉદાશ. ૮ શમદમવંતવિચારવિવેક, ભક્તિવૈરાગ્યજ્ઞાન દ્રઢટેક; મમચરણેરહેસદાજેનુંમન, મુજવીનાવાતરૂચેનહીઅન્ય ૯ દેખેસુણે મુનેચીતવેચતં, જાણેમારરચનાબ્રહ્માંડઅનંત; સર્વભાવેકરીમુજનેભજે, વિષય પ્રપંચકપટછળતજે. ૧૦ એવાભગવતીવીરલાજેહ, વિશ્વસઉનેપાવનકરેતેહ; તે ભકતનોદ્રોહજેકોઇકરે, પછીમમશરણેજોઅનુસરે. ૧૧ ત્યારેમેંતેનુંરક્ષણનવ થાય, પામેસુખજોતેનેશરણેજાય; મમદ્રોહીમહાજનશરણેરહે, તેથાયઅભયઅપવર્ગજલહે. ૧૨ મહાજનનોએવોમહીમાય, સુણોભરથકહેરઘુરાય; શુદ્ધસંત કહીએતેને, એવાગુણઅંતરજેને. ૧૩ તેજનશુંજેનેલાગ્યોરંગ, તેનુંનામકહીએ સતસંગ; એવાપુરૂષજેએકક્ષણમળે, તોજન્મમરણતેજીવનુંટળે. ૧૪ ॥ દોહા ॥ એવાભકતમુજપ્રાણપ્રીયે, હુંતેએકસ્વરૂપ; તેનેવશવરતુંસદા, જદપીત્રીભેવન ભુપ. ૧ એગુણસાધુનાકહ્યા, છેપાવનસુખદઅપાર; સુણોભરથકવેકહું, ખળ

લક્ષણદુરાચાર. ૨ ॥ ચોપાઇ ॥ વિષયકામીકપટદુરભાગી, પરનારીપરનિત્ય અનુરાગી; પરધનહરવાકરેચતુરાઇ, ઉપરઉજ્વળમનકટીલાઇ. ૧૫ પરસંપત્યદેખીમનદાઝે, સતસંગતકરતાંશકલાજે; થાયપ્રસનચીતપરદુખદેખી, કરેદ્વેષ રૂડાગુણપેખી. ૧૬ નીંદેનીગમાગમવેદપુરાણ, અંહમમતામદકેરીખાણ; જોકોઇ પુન્યપંથઅનુસરે, તોતેનીચેષ્ટાખંગકરે. ૧૭ અજ્ઞાનીથઇકરેબકવાદ, સાધુ સુકૃતશીરધરેઅપવાદ; જન્મકરમમારાંનિરમળજેહ, વાદકરીકહેમીથ્યાતેહ. ૧૮ સાધુનાસરખોધરેશુભવેશ, દંભકરીનેદેખાડેપરમેશ; ભ્રષ્ટકરેસદમારગશુધ, કલ્પીતપંથચલાવેમુઢ. ૧૯ ગુરૂથઇહરણકરેપરધન, લેઉએનુંસરવશજાણેએમ મન; પછીતેનેકપટેકુપંથદેખાડે, પરનારીનેનેછળકરીપાડે. ૨૦ તેનાસ્વામીસાથ કરાવેવેર, તેભોગવેપોતેબહુપેર; જીવનેભમાવેજુઠાકરીઉપદેશ, જેમઅંતજગૃહ મગનથાયેમેષ. ૨૧ એમપ્રકારેવાહેસહુલોકને, વિત્તકરનવહરેશોકને. ૨૨ ઉપરથી દેખાડેઘણોત્યાગ, અંતરમાંવિષયશું અનુરાગ. ૨૨ વચનબોલેનેવજ્રસમાન, કરે કુતર્કઘણું અભીમાન; એવાખળનોસંગજોએકક્ષણકરે, નીશ્ચેતેપ્રાણીનરકસંચરે. ૨૩ અપારગુણસાધુનાશુદ્ધ, તોયતેમાંઅવગુણખોળેમુઢ; નીજઅવગુણને પુઠેધરે, રંચકગુણતેઆગળકરે. ૨૪ લોલુપકામીકપટઘણા, ગમેસંગખળનેતે તણા; જ્યાંસદવીચારનીરૂપણથાય, ત્યાંથકીપાપીનેઉઠીજાય. ૨૫ સતસંગતતેને નવગમે, સદાકુસંગસાગરમાંરમે; દયાધરમનહીદીસમાંલેશ, જ્યાંજાયત્યાંઉપજાવેકલેશ. ૨૬ સદાસંકલ્પવીષયનાકરે, તેપાપીઅધરમપંથઅનુસરે; અરેભાઇએ ખળનાઅંગ, ભુલેનાકરીએતેનોસંગ. ૨૭ ॥ દોહા ॥ સતજુગત્રેતામાંનહી, એવા ખળમતીમંદ, દ્વાપરકોઇકોઇદેશમાં, કળજુગમાંબહુવૃંદ. ૩ સતસંગેસુખઉપજે, થાયપરમકલ્યાણ; ખળસંગેભયનરકમાં, ઉભયલોકદુખહાણ. ૪ એવાં લક્ષણસુણીખગસાધુનાં, ભરથસહિતહનુમંત; રઘુપતીનેચરણેનમ્યા, ગદગદ થઇદ્રવીનંત. ૫ પછીઅનુજમારૂતીસહીતપ્રભુ, પુરમાંપધાર્યારામ; નીત્યેએમ ઉપદેશતા, જેજગતગુરૂનીષકામ. ૬ રામરાજઆનંદઅવધે. પ્રજાઅભયઅનુકુળ; મનવાંછીતફળભોગસુખ, નીત્યનીત્યમંગળમુળ. ૭ રાણીજાનકીરામનૃપ, ભક્તિજ્ઞાનમયરૂપ; ગીરીધરશાન્તિપ્રજાઅનુજ, વિવેકવીરાગઅનુપ. ૮ ઇતિશ્રી રામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકઆરાયાં ઉત્તરકાંડેસંતાસંત ગુણવર્ણનનામ ષોડશોઅધ્યાયઃ ॥ ૧૬ ॥

અધ્યાય ૧૭ ॥ રાગધનાશ્રી ॥ સ્થીરમનેસુણજોશ્રોતાસરવેજી, એકસમે આવ્યુંસોહ્યુંપરવજી; અનુજસંગાથેશ્રીભગવાનજી, ચાલ્યાકરવાગંગામાંસ્નાન જી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ સરજયુગંગામાંસ્નાનકરવા, ચાલ્યાશ્રીરઘુનાથ; ગુરૂમીત્રબંધુ

પ્રધાનઆદે, અવરદ્વીજનોસાથ. ૨ વળીઅવધપુરનીપ્રજાસરવે, નારીનરવૃદ્ધ બાળ; તેસ્નાનકરવાસરવેચાલ્યા, જાણીનેપુન્યકાળ. ૩ ત્યાંસ્નાનકરીબહુદાન વીધીવત, આપ્યાંશ્રીરઘુવિર; પછેસભાકરીબેઠાપ્રભુ, સરજયુગંગાનેતીર. ૪ ત્યાંબ્રાહ્મણક્ષત્રીવઇશ્યઆદે, શુદ્રજનસમુદાય; સનમુખતેઆવીરહ્યા, જ્યાંબેઠા શ્રીરઘુરાય. ૫ છેસઘનછાયાવૃક્ષની, શીતળસદાસુખરાશ; ધીરસમીરસુગંધ ભરીયો, ચાલતોચોપાસ. ૬ એવોસમયજોઇશ્રીરામબોલ્યા, સુણોસકળપ્રજાય; મુજવચનશ્રવણધારજો, મનમાનજોથીક્ષાય, દેવને દુરલભમનુષ્યદેહછે, સકળ ગુણભંડાર; તેનીરચેકરીનેમાનજો, નહીમળેવારંવાર. ૮ આજગતમાંએવો જન્મઉતમ, પામીનેજેજન; જોણેઆત્મસાધનનવકર્યું, ધીકારતેનાતન. ૯ વળી એવોદેહપણઅશાશ્વત, ક્ષણમાંહેવણશીજાય; એથકીનરકનેસ્વરગવળી, અપ- વરગપંથપળાય. ૧૦ મહાનીષીદ્ધકરમેનરકપામે, કામ્યકરમેસ્વરગ; નીજધર્મ નિષ્કામેભજે; મુનેતેપામેઅપવર્ગ. ૧૧ માટેસર્વગરવશરીરનો, તજનીમેરાખે તન; નીજધર્મમાંવરતોસદા, મુજમાંઆરોપેમન.૧૨ હવેવરણાશ્રમનાધર્મ કહું, ભાખસુણોશ્રવણેતેહ; કર્મ દ્વાદશવીપ્રને, વેદેકહ્યાંછેજેહ. ૧૩ દાનલેવુંઆપવું, ભણેભણાવેવિદ્યાય; ક્રતુકરાવેપોતેકરે, એખટકરમસમુદાય. ૧૪ શમદમઉપર તીતીક્ષા, શ્રદ્ધા સાત્વકીસમાધાન; એ વીના વળીછેકર્મ બીજાં, વિપ્રધર્મવિધા- ન ૧૫ શુચીશાન્તિઆર્જવમૌન્યધૃતીદયા, સત્યનીરઅહંકાર; બ્રહ્મનેજાણેજથ રિથ, એબ્રાહ્મણનોવહેવાર. ૧૬ ક્ષત્રીપ્રજાનુંકરેપાલણ, પુજેગોદ્વિજદેવઃ કરેયુદ્ધ શુરપણેસદા, તપયજ્ઞકરતાએવ ૧૭ કૃશીકર્મવાણીજયપશુપાળણ, વઇશકર્મ વિચાર; ક્ષત્રીબ્રાહ્મણનમે, ચાલેપોતાનેવેહેવાર. ૧૮ ત્રણેવરણનીઆજ્ઞાપાળે, શેવેશુદ્રસુજાણ, મુનેભજેરહીનીજધર્મમાં, તેનુંથાયપરમકલ્યાણ.૧૯ મંતરોક્ત મારગવેદનો, દ્વિજક્ષત્રીનેઅધિકાર; તંતરોક્તમારગશાસ્ત્રવિધીયે, વઇશ્યવરતે સાર. ૨૦ હવેબ્રહ્મચારીપ્રથમવયમાં, પાળેવૃતપ્રચંડ; અષ્ટપ્રકારેત્યાગત્રીયનો, ઉર્ધરેતઅખંડ. ૨૧ વળીબીજેઆશ્રમગૃહસ્થનોછે, ધર્મનિરમળજેહ; કરેસંગ સેનિજપત્નિનો, ત્રિયઅન્યશું નહીસ્નેહ. ૨૨ માતપીતાગુરૂનીકરેશેવા,પીતીશ્રાધ પ્રમાણ;ગોવીપ્રસુરઅગ્નિઅતિથી.પુજેપાળેજાણ.૨૩ કરેઉપાર્જનનીજન્યાયથી, અન્નદ્રવ્યવસ્તુપવિત્ર; કરેપોષણનિજપરિવારનું,સુણેમારાંવિશદચરીત્ર.૨૪ વિ- વાહકર્મવ્રતક્રિયા, આચરેનીજકુળરીત; એવોધર્મગૃહસ્થાશ્રમનો, પાળજેઆ ણીપ્રીત્ય. ૨૫ નિજપુત્રનેઘરસોંપીજાયે, દંપતીવનમંહે; વાનપ્રસ્થપણુંતેપાળે, શીળવૃતરહીત્યાંહે. ૨૬ સહુભોગનોપરિત્યાગકરે, ફળઆહારભુમિશયન; વન- કળવેષ્ટીતઅંગઅંગરાખે, તપકરેજઇવન. ૨૭ હવેછેલોઆશ્રમસંન્યાશીજેને,

સરવકરમનોન્યાસ; શીખાસુત્રનોજરીત્યાગતેને, જાણુજોસંન્યાસ. ૨૮ અદભુત થઇવિચરેજગતનાં, તજેદેહદ્રદ્રિઅભ્યાસ; પરમહંસપણુતેનેકહીયે, અખંડદ્રષ્ટિપ્રકાશ. ૨૯ એજાનપણેસ્ત્રીનેતજી, સન્યાસલેજોકોય; રતુજાયત્રિયાનાંઅફળ,તેટલીબાળહત્યાહેય, ૩૦ જો પ્રસન્નથઇજોઆજ્ઞાદે, વઇરાગપામીપ્રાય; ત્યારેદોષનહિતેપુરૂષને, એવોનિગમકેરોન્યાય. ૩૧ એમચારવરણુનેચાર, આશ્રમતણુંપાળેકર્મ; તેમાંરહીમુજનેભજે, ત્યારેસફળથાયેધર્મ. ૩૨ તેમાટેસરવેપ્રજાજન,સાંભળોમુજવચન: પરનિંદાપરધનપરત્રિયા, સ્વપ્નેનધરશોમન, ૩૩ ગોવિપ્રસુરગુરૂતિર્થ, સાધુનિગમભકતમુજાણ; એઅષ્ટઅંગજમાહરાં, જેનિંદેમુઢઅજાણ. ૩૪ તેપાપીપામેઅધોગતિ, મહાનિકટનરકનીવાસ; પછેનીચયોનીઅવતરે, ફળભોગવેદુખરાશ. ૩૫ નીજધરમનીતીયેકરી, મુજનેભજેનીરભેદ; આલોકમાંસુખપ મશે. પરલોકમુક્તિવેદ. ૩૬ એવીંશિક્ષાસુણીરઘુવીરની, થયાંલોકચીતમસન; પછેરામસાથેઆવીયા, નિજઅવધપુરપાવન. ૩૭ ॥ વલણ ॥ અવધપુરમાંરામઆવ્યા, કરીપરજાનેશીક્ષાયરે; ધરમરાજચલાવેછે, વરનેહેનીજન્યાયરે. ૩૮ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેશ્રીરામેગુણભાયાંવર્ણાશ્રમધરમવરણનનામશપતદશોઅધ્યાયઃ ॥ ૧૭

અધ્યાય. ૧૮. ॥ રાગમારૂ ॥ સુણોશોતાથઇસાવધાન, કરોશ્રીરામસુધારસપાન; અવરાજકરેરઘુવીર, પાળેપ્રજાધરમનાધિર. ૧ એકસમેશ્રીદેવમોરાર, બેઠાસુકતમંડપમોઝાર; પાસેબેઠાભક્તજનભ્રાત, કરેધરમનીતીનીવાત. ૨ જમનાંતીરતણાતેણિવાર, આવ્યાલોકતેકરતાપોકાર; દ્વારપાળેકર્યુંતવજાણ, સુણીબોલ્યાપુરૂષપુરાણ. ૩ અરેકોણેપીડીમજામારી, કોણથયોએવોદુરાચારી; સરવલોકેકર્યોનમસ્કાર, ઉભાકરજોડીનેતેણીવાર. ૪ દરશનકરતાંપામ્યાંઘણુંસુખ, નીવેદયુંનાથઆગળદુખ; મહારાજસુણોએકવાત, અમોપુત્રતમોછોતાત. ૫ દેશમતુરાંજમનાંતીર, ત્યાંછેદુષ્ટઅસુરમહાવીર; મેરૂદૈત્યનોપુત્રતેઠામ, તેનુંલવણાશુરએવુંનામ. ૬ તેપાપીકરેછેઅન્યાય, તેથીગઉબ્રાહ્મણપીડાય; ઋષીશાકરતાડેનહીમન, ઘણામનુષ્યોપમાડયાપતન. ૭ અમોએદુખનવશહેવાય, માટેકહેવાઆવ્યારઘુરાય; કરોશ્રીપતીસાહેઅમારી, છોપ્રજાપતિદેવમોરારી. ૮ લોકનાંશુણીએવાંવચન, રામનેકરોધપ્રગટયોમન; ફરકેઅધરભ્રગુટીકપોળ, રીસેનેત્રથયાંરાતાંચોળ. ૯ બલ્યાબેઠોછુંહુંબીદમાન, પીડેમારીપ્રજાનેઅજ્ઞાન; મંગાવ્યુંકોદંડતેણીવાર, દુષ્ટનોકરૂંહવડાંસંહાર. ૧૦ રામનાંશુણીક્રોધવચન, સભામાંહેઉઠયાશત્રુઘન; બોલ્યાવચનજોડીનેહાથ, મુનેઆજ્ઞાઆપોહેનાથ. ૧૧ મહ્યુતમકરૂણાએઆજ, મારૂદુષ્ટકરૂંશુભકાજ; કરીઆજ્ઞાપુરૂષપુરાણ,આપીમંત્રશકતી

હીંવબાણ. ૧૨ અસયુકતીબતાવીઅપાર, સતરૂઘનચઢયાતે વાર; ત્રણ ક્ષો-
હણીદળલેઇસાથ, ચાલ્યાછેશુતકીરતીનાથ. ૧૩ આવિઊતર્યાજમુનાંતિર, ત્યાં
મળ્યાવણામુનિવરધીર; ઊતપતીઅસુરનીજેહ, વિમેકહીશત્રૂઘનનેતેહ ૧૪ આ
રાધ્યાપુરવેઊમાનાથ, શીવેત્રીશુળઆપ્યુંએનેહાથ; એનીપાસેત્રીશુળજોહોય,
ત્યાંલગીમારીશકેનહિકોય. ૧૫ માટેકહુંએકએનોઉપાય, જ્યારેઅહારલેવાનેએ
જાય; ઊઘાડેગુફાતવઅનુકુળ, હરીલાવોએરૂત્રીશુળ. ૧૬ ત્યારેક્ષીણથશેબળએ-
હ, પછીમરશેની:સંદેહ; મુનીવચનસુણીનીરધાર, હર્યુંત્રીશુળનાલાગીવાર.૧૭
પછીઘેર્યોઅસુરનેત્યાંહે, દારૂણયુદ્ધથયુંમાંહોમાંહે; દુષ્ટવચનબોલ્યોરહીસમો,અ-
લ્યારામેમાર્યોમુજમામો. ૧૮ તેરાવણનોહુંભાણેજસાર, વેરલેઊંહણીતમચાર;
સુણીવચનઅસુરનાંવામ, તેસાથેકર્યોઘોરસંગ્રામ. ૧૯ શતરૂઘનેકાઢયુંએકબા-
ણ, જેઆપ્યુંહતુંપુરૂષપુરાણ; બ્રહ્માનુંસરજેલુંજેહ, મધુકૈટભમાર્યાતેહ. ૨૦
જેવોપ્રલયનોહુતાશન, મુકયોનેશરશત્રૂઘન; તેણેઅસરનુંછેદયુંશીશ, મ્રત્યુપામી
પડયોનેદીશ. ૨૧ મુનિયેકર્યોજયજયકાર, લોકહરખપામ્યાછેઅપાર; અયોદ્ધા-
માંગઇતેવાત, સુણીપ્રસનથયાજુગતાત. ૨૨ છત્રચામરસીંહાસન, રામેમોકલી
યાંતેદીન; મથુરાંપુરકેરૂંરાજ, શત્રૂઘનનેઆપ્યુંમહારાજ. ૨૩ જેવિઅવધપુરી
કહેવાય, એવીથઇમથુરાંનીશોભાય; સમુદ્રપર્યંતશત્રૂઘન, કરેરાજતેનિરમળ
મન. ૨૪ આચરેનિજકુળનોધર્મ, જેકહ્યુંવેદેક્ષત્રીનુંકર્મ; પ્રજાલોકપામેત્રણુંસુ-
ખ, સ્વપ્નેનહિકોનેદુ:ખ ॥ ૨૫ ॥ વલણ ॥ નહીદરીદ્રવિયોગકોને, નહિતસ્કર
પીડારોગરે; સઉલોકભજતારામને, ભોગવેવિધવિધભોગરે. ૨૬ ॥ ઇતિશ્રીરામ
ચરીતેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેશતરૂઘનેનલવણાસુરહનંન નામ
અષ્ટાદશોઅધ્યાય: ॥ ૧૮ ॥

અધ્યાય ૧૯. ॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ વલણાસુરનેપમાડયોપતનજી, મથુરાંમાં
રાજકરેશતરૂઘનજી; હવેરઘુપતીપોતેશું કરતાકાજજી, અવધપુરીનુંચલાવેરા-
જજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ રાજકરતારઘુપતીતે, અવધપુરમોઝાર; નીજપ્રજાસુખપામે
ઘણું, ચાલેવરણાશ્રમવહેવાર. ૨ અકાળમ્રત્યુનથાયકોનું, અવધવીણતેવાર;
માતપીતાપહેલુંબાળકનમરે, રામરાજમોઝાર. ૩ તેસમેએકબ્રાહ્મણતણોસુત,
મ્રત્યુપામ્યોત્યાંહે; મહાશોકપ્રગટયોતેને, રેહેતોઅવધપુરમાંહે. ૪ મ્રતપુત્રલેઇને
દંપતી, આવ્યાંતદાદરબાર; આક્રંદકરતાંઅતીઘણું, રોતાંકરીપોકાર. ૫ ત્યારે
સભાકરીશ્રીરામબેઠા, મીત્રીબંધુમાંહે; તેસભામાંશબનાંખીયુંબ્રહ્મણેજઇનેત્યાં-
હે. ૬ પછીરૂદનકરતોવીપ્રબોલ્યો, સુણોશ્રીરઘુરાય; અધરમતમેશોઆચર્યો,તમ
રાજમાંઅન્યાય; માબાપપેહેલોપુત્રમારો, મરણપામ્યોઆજ; અધ્રમશોએનાથ-

યો, છેરામકેરૂરાજ. ૮ તેજીવાડોઆપુત્રનહીતો, દઇશતમનેશ્રાપ; એવાંવચનસુ-
ણિશ્રીરામજી, મનપામીયાપરીતાપ. ૯ તેસમેબેઠાહતાનારદ, સભામાંનીરધાર;
કરજોડીપ્રભુએપુછીયું, કહોસત્યબ્રહ્મકુમાર. ૧૦ શેપાપથીએપુત્રદ્વિજનો, મ-
રણપામ્યોઆજ; મુજરાજમાંઅન્યાય શોજે, થાયવિપરીતકાજ. ૧૧ એવુંપ્રસ્ન
સુણીરઘુવીરનું, બોલિયાવેણપ્રાણ; આસમયમાંકોશુદ્રકરતો, હશેતપનીરવાણ.
૧૨ અધિકારનહીતપતણોતેને, નિગમબોલ્યેન્યાય; તેપાપથીએપુત્રદ્વિજનો; મ-
રણપામ્યોપ્રાય. ૧૩ એવુંવચનસુણીનારદતણું, ઉઠિયાજુગદાધાર; સ્મરણક-
ર્યું પુષ્પકતણું, આવિયુંતેણીવાર. ૧૪ પછીધીરજઆપીવિપ્રને, સમરથશ્રીર-
ઘુનાથ, પ્રભુચઢયપુષ્પવિમાનપર, લેઇશેન્યમંત્રીસાથ. ૧૫ સહુપ્રથ્વીમાંશોધ-
વાલાગ્યા, સરીતાગીરીપુરવન; ગિરીકીન રાત્રકસરોવરશોધતાજુગજીવન. ૧૬
પછીએમકરતાંઆવીયા, દક્ષિણદિશામોઝાર; સમુદ્રતીરસઘનવનમાં, પ્રૌઢગિરી
છેસાર. ૧૭ તેગીરિઉપરભીલએક, તપકરવાબેઠોત્યાંહે; ધુંમરપાનકરતોઅધો-
મુખે, ધરીકામનામનમાંહે. ૧૮ શ્રીરામેદીઠાતેહને, પુછીઉંઆવીપાસ; અલ્યા
શેઅરથેતુંતપકરેછે, કહેસત્યપ્રકાશ. ૧૯ કોણગોત્રગુરૂકુળવરણતુંજ, કોણવેદ
મંત્રપ્રમાણ; શેઅરથેકરતોકષ્ટકાયા, ભ્રષ્ટજન્મેજાણ. ૨૦ ત્યારેધુમરપાનીબોલી
યોહું, વરણમાંહેકિરાત; સ્વર્ગફળનેપામવાને, તપકરૂંદીનરાત. ૨૧ ત્યારેરામ
કહેલેસ્વરગતુજને, પમાડુંહુંઆજ; એમકહીએકબાણધનુષ્યે, ચઢાવ્યુંમહા-
રાજ. ૨૨ તેબાણેકરીશાશછેદીયું; પામીયોમરણયીરાત; પ્રભુકૃપાયેતેભીલનો
દીવ્ય, દેહથયોસાક્ષાત; ૨૩ વીમાનઆવ્યુંતેસમે, શોભાતણોનહીંપાર; તે માંહે
બેશીનેગયો, થઇદીવ્યસ્વરગમોઝાર. ૨૪ એટલેઆવ્યોસુરપતી, જ્યાંહતાશ્રી
જુગદીશ; સાષ્ટાંગકરીરઘુપતિચરણે, ઇંદ્રનામ્યુંશીશ. ૨૫ મઘવાપતિકરજોડી
બોલ્યો, સુણોશ્રીમહારાજ; હુંઆજ્ઞાવરતીતમારો, પ્રભુકહોમુનેકાંઇકાજ. ૨૬
રઘુવરકહેમુજપુરવિશે, એકબ્રાહ્મણીરોઅપત્ય. ૨૭ એવુંસુણીનેઆશ્ચર્યપામ્યો,
ઇંદ્રતેણીવાર; પ્રભુકૃપાયેહુંભોગવું, સુરલોકનોઅધીકાર. ૨૮ વીશ્વનાઆત્મા
રામછો, જીવનાજીવનપ્રાણ; તેપ્રભુપ્રાકૃતમનુષ્યથઇ, મુજસાથબોલોવાણ. ૨૯
એમકહીપુષ્પકવિમાનબેઠા, ઇંદ્રતેણિવાર; રઘુનાથવળતાઆવીયા. નીજઅવ-
ધપુરમોઝાર. ૩૦ અમ્રૃતબીંદુઇંદ્રેમુકયો, પુત્રનામુખમાંહે; તતકાળઉઠીથયો
બેઠો, બાળકજીવ્યોત્યાંહે. ૩૧ રઘુનાથચરણેનમીચાલ્યોચાલ્યો, ઇંદ્રસ્વરગમો-
ઝાર; તેરીપરઆનંદપામીયા, વરતિયોજયજયકાર. ૩૨ ક્ષણમાંહેસરજેવીશ્વ
સહુ, પોષણકરેપરમેશ; વળીજીવાડેસહુજગતને, જેનીસતાચેતનલેશ. ૩૩ જેની
કટાક્ષેકાળકંપે, લોકપતીસમુદાય; તેઇંદ્રપાસેવિપ્રબાળક, જીવાડયોરઘુરાય. ૩૪

એચરીત્રલૌકિકજાણજો, માનુષીલીલાકામ; માનુભાવજાણેમહિમાએ જે, બ્રહ્મ-પુરણકામ. ૩૫ એમવીચારીશોતાસહુ, સંદેહનકરશોકોય; શાક્ષાતએપુરાણુ પ્રભુ. પણધરમપાળેસોય. ૩૬ તેવીપરજીવાડયો, સેવાકરીબહુપેર; રથમાંબેસાડાત્રણેજણને, વળાવ્યાંનિજઘેર. ૩૭ એવાંચરિત્રઅદ્ભુતરામનાં, જેસુણેનરનેનાર; કરેકૃપાતેનેરઘુપતિ, પામેપદારથચાર. ૩૮ ॥ વલણ ॥ ચારપદારથપામેતેજન, સંકટસરવેજાયરે; કહેદાસગિરીધરશોતા, પાવનરામકથાયરે. ૩૯ ॥ ઇતી શ્રીરામચરીતેસંમતવાલમિકીનાટકધારાયાંઉતરકાંડેશુદ્રહત્વાબ્રહ્મપુત્રજીવનંનામ એકાનવીંશોઅધ્યાય. ૧૯ ॥

અધ્યાય ૨૦. ॥ રાગસોરઠ ॥ એકસમેરઘુનાથજી, બેઠાપુષ્પવીમાન;દરશન કરવાઅગસ્તના, ચાલ્યાશ્રીભગવાન. એકસમેરઘુનાથજી. ૧ સાથેઅનુચર છે ઘણા, ટાહુયોમીત્રીસુમંત; ચમરકરતાશ્રીરામને, વાયુસુતબળવંત. એક૦ ૨ તે વીમાનઆકાશેચાલતું, આવ્યુંમહાવનમાંહે; એટલેએકકઉતકથયું, બેપક્ષીરહેત્યાંહે, એક૦ ૩ એક ઉલુકબીજોગીધછે, આવ્યાકરતાપોકાર; ન્યાયકરોપ્રભુ અમતણા, ટાળોકલેષઅપાર. એક૦ ૪ ત્યારેરામેવીમાનસ્થંભાવીઉં, બોલ્યામધુરીવાણ; કહોભાઇશીવઢવાઢછે, બોલોસત્યપ્રમાણ. એક૦ ૫ ત્યારેઉલુકવચન બળતુવદે, મારૂઘરહતુંજયાંહે; કાઢીમુકયોમનેત્યાંથકી ગીધરહયોછેતેમાંહે. એક૦ ૬ ત્યારેગીધકહેપ્રભુસાંભળોનિરચેછેમુજધામ; અઉલુકતોમારેગળેપડે,શીક્ષા કરોશ્રીરામ, એકસમે૦ ૭ અહ્યાગીધતારૂઘરકયાંહતું, કેટલાદાનુંકેઠાર; સત્યવચન મુજનેકહે, પુછેવીશ્વાધાર. એક૦ ૮ ત્યારેગીધકહેનહોતીવરા, જેદહાડાનીઆંહે; ત્યારેવૃક્ષઉપરમેંમાળોકર્યો, તેદીવશનોત્યાંહે. એક૦ ૯ ત્યારેઉલુકકહેજયારે ઇશ્વરે, પૃથ્વીકરીનીરમાણ; ત્યારપછીતરૂઉપરે, મેંમાળોકર્યોજાણએક૦ ૧૦ એવું સુણીરઘુનાથજી, ગીધનેકરયોતીરસ્કાર; અહ્યાઉલુકકહેતેતોસત્યછે,ભુમીતરૂનોઆધાર. એક૦ ૧૧ ભુમીવીનાતરૂહોયેનહી, જુઠાગીધનિવાણ; વૃક્ષઆધારભાગાતણો, સાચોઉલુકપ્રમાણ એક. ૧૨ એવુંકહીનેકોપ્યાશ્રીરામજી, ગાધપરઅવીનાશ; બાણકાઢયુંએનેમારવા, બોલીવાણીઆકાશ. એક૦૧૩ હે રામ નહણસોએગીધને, એનીશુણોઉતપત;એપુરવેહતોબ્રમ્હદેશનો, ભુપતીબ્રહ્મદત્ત એક૦ ૧૪ તેઅંકીતમુનીગાૈતમતણો, સેવાકરેબહુપેર; એકદીવશએણેતેડીયા, ભોજનકરવાનેઘેર એક૦ ૧૫ તેણેમાંસપકાવ્યુંરેપાકમાં, મુકયુંમુનિવર પાસ; તેજોઇનેગઉતમઋષિકોપીયા, થયાચીતમાંઉદાશ. એક૦ ૧૬ સાપદીધોમુનીયેતદા ભુપનેતેણીવાર; અહ્યાપાપીતુંગીધપક્ષીથજે કરજેમાંસનોઅહાર. એક. ૧૭ત્યારેસ્તુતીકરીરાજાએવાણીપુછયોઅનુગ્રહએવ;દયાઉપનિદ્રીજનેવાણી,બોલ્યા મુનીવતખેવ.એક૦૧૮અહ્યાપગટથયાછેપોતેપ્રભુ,દશરથરાયનેદ્વાર,દરશનથાશે

તેરામતું, સંભળાવજોનીવાર. એક૦ ૧૯ ત્યારેઉદ્ધારયાશે ઘુજતણા, સ્વરગ લોકનોવાસ; તેઅવસરઆજએનેમળ્યો, પાપ્યોપદઅવીનાશ. એક૦ ૨૦ એવું સુણીનેશ્રીરામેકૃપાકરી, પક્ષીઉપરએવ; ગીધનીદેરપડીત્યાંકાં, થયોતનક્ષણદેવ. એક૦ ૨૧ ચરણવંદીશ્રીરામના, બેઠાવીમાનમોઝાર; નાકપ્રષ્ટેતેપક્ષીગયા, થયો જયજયકાર. એક૦ ૨૨ એવાઅધમઉધારણરઘુપતી, દીનાનાથદયાળ; ગીધ ઉલુકનેઉધારીયા, છુટ્યાંકરમતેકાળ. એક૦ ૨૩ પ્રભુઉપરપુષ્પવ્રષ્ટીકરી, દેવે તેણીવાર; પછેવીમાનચલાવ્યું ત્યાંથકી, દક્ષીણદીશામોઝાર. એક૦૨૪ ॥વલણ॥ દક્ષીણદીશાવિમાનચલાવ્યું, પોતેપુરણકામરે; અગસ્તમુનીનાં દરશનકરવા; આશરમઆવ્યારામરે. ૨૫ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારા- ચાંઉતરકાંડેશ્રીરામેણગ્રધરોલુકયોઃશાપવિમોચનોનામવીશમોઅધ્યાય ॥ ૨૦ ॥

અધ્યાય ૨૧. ॥ રાગધનાશ્રી ॥ અગસ્તનેઆશરમઆવ્યારામજી, મુનીને કીધાદંડવતપ્રણામજી; જોઇરઘુપતીનેઉઠ્યામુનીજનજી,ભુજભરીદિધું આલીંગનજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ આલીંગનદીધું રામને, હરખીયાકુંભજમુન્ય; મુનેકર્યોપાવનરામ- જી, આજદીવશઘડીનેધન્ય. ૨ આસનઉપરપધરાવીયા, કર્યોવિનયબહુસત- કાર; વળીપકવફળજળમીષ્ટપ્રભુને, કરાવ્યોછેઆહાર. ૩ પછેજુગલકંકણ હીમહીરા, રત્નજડીતવીશાળ; તેપહેરાવ્યાંશ્રીરામને, કરઅગસ્તેતતકાળ. ૪ થયાપરસનકંકણજોઇને, પુછ્યું મુનીનેરામ; ક્રુતવીધીવસ્તુસ્વરગની, ક્યાંથી તમારેધામ. ૫ ત્યારેઘટોદભવકહેસુણોપ્રભુ, એકંકણનીકહુવાત; એમનુષ્યલોકે નવમળે, દુર્લભસદાસાક્ષાત. ૬ એકરાયવૈદ્રભદેશનો, સત્યવાનએઅભીધાન; તે તપસ્વીપુન્યવંતમહા, કીધાંઅપરમીતદાન. ૭ મણીકનકભુષણઅશ્વગજરથ, કર્યાંદાનઅપાર; એકઅન્નદાનવિનાસહુ, આપીયુંછેનીરધાર. ૮ એકસમેપ્રગયા નીકળ્યો, વનએકલોભુપાળ; ત્યાંઆયુરદાઆવીરહ્યો, ત્યારેથયોતેનોકાળ. ૯ તેપુન્યનાપ્રતાપથી, ધર્યું દિવ્યદેહતેણીવાર; વિમાનમાંબેશીતદા, નૃપગયેસ્વરગ મોઝાર. ૧૦ ત્યાંભોગનાનાભાતના, તેભોગવતોરાજન; પણઅન્નદાનકર્યુંનથી, માટેક્ષુધાપાડેતન. ૧૧ વીધીનેકહ્યું મનેક્ષુધાપીડે, આહારઆપોઆજ; મેંભુખ્યા રહેવાતુનથી, નવમમેસુખમહારાજ. ૧૨ એવું વચનસુણીતેરાયને, બોલ્યાપ્રજા પતીભગવાન; હું ખાવાશું આપું તુને, નથીકર્યું તેં અન્નદાન. ૧૩ એમવણાંવચન વીધીએકહ્યા, પણહઠગ્રહ્યોરાજન; પ્રજાપતીતવકોપીયા, પછેબોલ્યાકઠોરવચન; તું પ્રેતથઇનીજતનતણું, કરમાંસકેરોઅહાર; તેકદાપીખુટેનહી, એમબોલ્યાપદ્મ કુમાર. ૧૫ હેરામવિધિનાવચનથી, થયોભુતતેરાજન; તેભક્ષણકરવાદેહતણું, નીતઆવતોઆવન. ૧૬ પરમેષ્ટીનેવચનેકરી, ખુટેનહીતનતેહ; એમવહીગયાદીન

કેટલા; અકળાયોરાજાએહ. ૧૭ નિત્યભક્ષકરવાઆવતો, ધરીપ્રેતકેરૂં રૂપ; વળી દેવથઇનેજાયપાછો, સ્વરગમાંતેભુપ. ૧૮ સુણોરઘુપતીઅન્નદાનમોટું, સરવથી નીરવાણ; અન્નવિનાઅન્યઉપાયથી, નવરહેકેનાપ્રાણ. ૧૯ જેમશાન્તિસમ નહીંસુખબીજું, ગુરૂસમનહિસેવ, ઉદારસમધનવંતનહી, શંભુસમાનનહીદેવ. ૨૦ જેમતીથીમાંદ્વાદશીમોટી, તિરથમાંહેપ્રયાગ; નહિમંત્રહરીનાનામસમ, બ્રહ્મ યજ્ઞસમનહિયાગ. ૨૧ એમદાનમાંઅન્નદાનછે, બીજુંનએસમતુલ્ય; જેથકીથાયે ત્રપ્તીજન, તેમાટેએહઅમુલ્ય ૨૨ કંઇવીધીનકીઅનદાનમાં, નહિદેશકાળપ્રમા- ણ, ક્ષુધારથીનેઆપવું, નહિપાત્રનુંપરમાણ. ૨૩ તેમાટેહોસીતાપતિ, મહીમા ઘણુંઅન્નદાન; પેલોરાયનીત્યગયોસ્વર્ગ, બેશીજયવીમાન. ૨૪ એકસમેપ્રા- રથનાકરી, પુછ્યુંવીધીનેરાય; મહારાજઆવુંકરમમારૂં, કહોકેમમુકાય ૨૫ ત્યારેપ્રજાપતીનેદયાઆવી, બોલ્યાસ્નેહવચન; અગસ્તનાદરશનથકી, મોક્ષથશે રાજન. ૨૬ એવાંસુણીવચનપીતાતણાં, મુજપાસેઆવ્યોરાય; દુઃખનીવેદ્યું પોતાતણું, કરજોડીલાગ્યોપાય ૨૭ મેંહાથગ્રહ્યોશીશનેને, સુણોશ્રીભગવાન; તવભક્તિનાપરતાપથી, આપ્યુંઅભેવરદાન ૨૮ ક્ષુધાનીવરતિતેતણી, થયો સદ્ગતીપ્રાણ; ટળીગયુંપ્રત્યક્ષતદા, સુખપામીયોનીરવાણ. ૨૯ તેરાયપાસે હતાંકંકણ, વિધિનીરમીતજેહ; મુનેઆપીનેગયેસ્વરગલોકે, સુણોરાઘવતેહ. ૩૦ તેમેંતમનેઆપીયાં, રઘુપતીકંકણએજ; કરયુંદાનઅમતનણુંભુપે, સુણો શ્રીમહારાજ. ૩૧ એવાંવચનસુણીમુનીવરતણાં થયાપ્રસન્નશ્રીરઘુનાથ; વળી પ્રશ્નબીજુંપુછીયું, કુંભજમુનીનીસાથ. ૩૨ ॥ વલણ ॥ કુંભજઋષિનેરામે પુછ્યું, પ્રશ્નતેણીવારરે; તેવાતાજનાસહુસાંભળો, કહુંતેનોકરીવીસ્તારરે. ૩૩ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેશ્રીરામઅગસ્તસંવાદે સત્યવાનોપાખ્યાનેનામએકવીશતીતમોઅધ્યાયઃ ૨૧ ॥

અધ્યાય ૨૨ ॥ રાગ મારૂ ॥ શ્રીઅવધબીહારીઅગસ્તનેપુછે, કહોમુની- વરવાત; આવનકેરૂંનામપડ્યુંકેમ, દંડકારણ્યવિખ્યાત. ૧ પુરવતણીઉત્પતિ એની, કહોસકળવિસ્તાર; શ્રીરામનાંએવાંવચનસુણી. બોલ્યામીત્રીવરૂણકુમા- ર. ૨ સુણોરામઆગમેહતો, એકદંડકનામેદેશ; તેનોવીસ્તારશતયોજનનોરાય દંડકનામનરેશ. ૩ તેસુરજવંશીમનપ્રગજકહીયે, ઇક્ષ્વાકુજેનુંનામ; તેનોપુત્ર એકદંડકરાજા, રાજકરેઅભિરામ. ૪ તેએકસમેવનમાંહેનીકળ્યો, મૃગયાકારણ રાય; ત્યાંમુનીવરનાઆશ્રમબહુદીઠા, પવીત્રસકળશોભાય. ૫ તેઆશ્રમમાંતે આવ્યોરાજા, ભ્રગુનાઆશ્રમમાંહ; અતીસુંદરશોભાજોઇને, રાજાબેઠોવળીએક ત્યાંહે. ૬ ત્યારેભ્રગુઋષિતોઘરમાંરેહતનહિ, કરવાગયાતારસ્નાન; એકકન્યાઋષી

નીકુંવારીહતી, મહારૂપવંતીગુણવાન. ૭ તેભ્રગુતનયાદશવરસતણી, તેનું આરજ્યાએવુંનામ; તેજોઇનેરાજામોહયોતતક્ષણ, પ્રગટથયોમનકામ. ૮ પછી સ્થળએકાંતેજોઇજોરાવરીરાયે, સંગકર્યોતેણીવાર; તેકન્યાપડીત્યાંમુરછીતથઇને, કરતીહાહાકાર. ૯ ત્યારેલજ્યાપામ્યોદંડકરાજા, અરવેથયોઅસવાર; ઉતાવળો નીજપુરમાંઆવ્યો, ભુલ્યોવિવેકવિચાર.૧૦ હવેભ્રગુરૂષીસ્નાનકરીગેરઆવ્યા, દિઠોમહાઉત્પાત; પછીચીંતાતુરથઇર્દ્ધાજબાળકને, પુછીમુનીયેવાત.૧૧ ત્યારે તેણેકહ્યુંએકરાયઆવ્યોતો, અશ્વબેશીનેઆંહે; તેતુરીઆરણેબાંધીપેઠો, તમારા આશ્રમમાંહે. ૧૨ પછીઉતાવળોતેનીકળીનાઠો, કરમકરીરાજન; એવાંવચન શુણીનેભ્રગુરૂષીકોપ્યા, રક્તથયાંલોચન. ૧૩ જેપાપીયેમુજઆશરમમાંઆવી, કરમકર્યુંઅવટીત; તેરાયબળીનેભસ્મથજોતેનું, નગ્રરાજકુળસહીત. ૧૪ દ્રવ્ય દેશપશુમનુષ્યવૃક્ષ, વળીકાષ્ટધાતુપાષાણ; જ્યાંલગીએનુંરાજ્યહોયતે, ભસ્મ થજોનીરવાણ. ૧૫ એમભ્રગુનામુખથીવચનનીકળ્યું, જેવીશેષમુખજ્વાળ; તેકહ્યાપ્રમાણેદેશરાયબળી, ભસ્મથયોતતકાળ.૧૬ તેદીવસથીદેશસકળથયો, ઉજડશતયોજન; પશુપક્ષીતરમનુષ્યકરેનહીં, નમળેતૃણજળઅન્ન. ૧૭ સુણો રાઘવએમકરતાંવિત્યાં, સંવત્સરશતસાત; ત્યાંલગીગાયનોદેશસકળતે, સુન્ય પડયોસાક્ષાત. ૧૮ પછીએકસમેવીંધ્યાચળપાસે, આવ્યાનારદમુન્ય; તેગીરીને પરસ્પરકલેશકરાવા, બોલ્યાકપટવચન. ૧૯ અલ્યાતુજકરતાંઘણોમેરૂઉચો, તું નીચોનીરવાણ; એવીવિરોધવાતકહીનેત્યાંથી, ચાલ્યાવેણાપાણ. ૨૦ પછીવીંધ્યાચળવધવાનેમાંડ્યો, મનમાંધરીઅહંકાર; તેણેરવિમંડળઆછાદયું, થયો સઉલોકમાંહેઅંધકાર ૩૧ ત્યારેદેવસકળમળીવાતવીચારી, કરીયેકાંઇજતન; મુનિઅગસ્તગુરૂએગીરીનાછે, માનશેતેનુંવચન. ૨૨ સુણોરામહુંતેસમેરહેતો, વારાણસીમોઝાર; સુરપતીઆદેદેવસકળત્યાં, આવીકર્યોપોકાર. ૨૩ ત્યારેહું ગંગાતટમુકી, આવ્યોવીંધ્યાચળનીપાસ; મુનેગુરૂજાણીસાષ્ટાંગકર્યો, ગીરીપૃથ્વી પડીયોતાસ. ૨૪ ત્યારેવચનકહ્યુંમેંસુણવીંધ્યાદ્રી, સુતોરહેજેઆંહે; તેદીવસનો હુંપણનિશ્ચે, વશીયોઆવનમાંહે. ૨૭ ઇંદ્રનેકહીનેઔષધિકેરો, વરસાવ્યોપરજન્ય; અનેકપ્રકારનીઉગીવનસ્પતી, સઘનથયુંછેવન. ૨૮ આદંડકરાયનોદેશ હતોમાટે, દંડકારણ્યકહેવાય; એઉત્પતીદંડકવનકેરી, કહીતમનેરઘુરાય. ૨૯ એવુંસુણીરઘુપતીમુનીચરણેલાગ્યા, આજ્ઞામાગીત્યાંહે;પછીપુષ્પવિમાનમાંબેશી પોતે, આવ્યાઅવધપુરમાંહે ૩૦ ॥ વલણ ॥ અવધપુરમાંરામઆવ્યા, કરીઅગસ્તનાંદરશનરે; પછીરાજચેલાવેપોતાનું, સહુહરખેપુરનાજનરે. ૩૧ ॥ ઇતી શ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેશ્રીરામાગસ્તસંવાદેદંડકા

રણ્યોઉત્પત્તિકથનંનામબાવીશમોઅધ્યાયઃ ૨૨ ॥

અધ્યાય ૨૩ ॥ દોહા ॥ સુધાસીંધુરઘુવીરકથા, પુનીતમધુરભરપુર; મગન થાય જનમીનમન, જાયતાપદ્દુર. ૧ રામકથાસરમાનસમ, મુક્તાઅરથઅનેક; ચરેવિવેકીહંસજન, તીક્ષણબુદ્ધિવિશેક. ૨ રત્નાગરસમહરિકથા, પદપદઅરથ રતન; માંહેપ્રવેશીકાઢતા, મરજીવાજેજન. ૩ રામરાજઅવધીનગર, જગત દુખવ્યાધીવિયોગ; ચન્દ્રકળાદિનદીનબઢે, સકળસુમંગળભોગ. ૪ ન્યાયધર્મ વરતેસદા, રાજશિરોમણીસાધ; જતીયદ્દાવ્યોગેદપર, સ્વાનતણેઅપરાધ. ૫ ॥ રાગમારૂ ॥ સુણોશ્રોતાતજીનેપ્રમાદ, કહુંશ્વાનજતીનોસંવાદ; કરેરાજ્યરઘુપતિત્યાંહે, એકસંન્યાશીરહેપુરમાંહે. ૧ તેસરજુમાંકરીનેસ્નાન, આવ્યોપુરમાં થઇસાવધાન; ચાલ્યોરાજમારગમોઝાર, એકશ્વાનબેઠોછેતેઠાર. ૨ તેવારાતેણેધુણાવ્યૂંશિશ, લાગ્યાછાંટાચઢીછેરીસ; જતીયેકરીક્રોધઅપાર, કર્યોશ્વાનનેદંડપ્રહા ર. ૩ શ્વાનકહેઅલ્યાશોઅધરમ, રામરાજ્યમાંમારેકેમ; પ્રભુપાસેચાલ્યાઅન્યાઇ લીધોદહાનેરામદવાઇ. ૪ ઘંટઅહર્નીદોરીજાંહે, શ્વાનમુખશુંખેંચીત્યાંહે; સભા કરીનેબેઠાશ્રીરામ, ઘંટનાદસુણ્યોતેઠામ. ૫ અરેલક્ષમણજોતુંઆજ, કોણેઆવ્યો દુખીશેકાજ; સુમીત્રીજઇતેડીલાવ્યા, શ્વાનસંન્યાસીબન્નેઆવ્યા. ૬ જતીને બેસાડયોઆસન, પુછેશ્વાનનેજુગજીવન; અલ્યાકહોતમારીવઢવાડ, શાનેકાજે કરોછોરાડ. ૭ બોલ્યોશ્વાનતેનામીશીશ, સુણોસત્યવચનજુગદીશ; હુંબેઠોહતો મારગમાંહે, જતીયેમુનેમાર્યોત્યાંહે. ૮ સુણિશ્વાનવચનઅભીરામ, સન્યાશીને પુછેશ્રીરામ; જતીનેકહેપ્રહ્મઅખંડ, કેમશ્વાનનેમાર્યોદંડ. ૯ સન્યાશીકહેસુણો ભગવાન, હુંજતોતોકરીનેસ્નાન; એણેશીશધુણાવ્યુંશ્રીરંગ, અપાવનકર્યુંમુજ અંગ. ૧૦ નિત્યકર્મનેલાગીવાર, તેમાટેમેંકીધોપ્રહાર; કહેશ્વાનસુણોમહારાજ, કરોન્યાયઅમારોઆજ. ૧૧ મારેવસવુંમારગમાંહે, નહિધામજેરહિયેત્યાંહે; કંઇ મળેતોકરીયેઅશન, વૃષાઆતપશીતસહન. ૧૨ કરૂંજેમતેમદેહનિરવાહ, પુર્વ કર્મછુટુંઅવગાહ; એકઇશ્વરીસ્વામીઅમારો, નથીઆશરોઅન્યવિચારો. ૧૩ તેવિશ્વંભરપોષણકરતો, જંતુમાત્રનાંપેટજભરતો, એનેજોઇઆવતોઆદીશ, જાણીનેનથીધુણાવ્યુંશીશ. ૧૪ એનોજાતીસ્વભાવઅમારો, એણેશામાટેમુજને માર્યો; જેહુંકોપુંમહાભગવંત, તોએસન્યાશીનોઆણુંઅંત ૧૫ પણમેંક્ષમા રાખીમન, દંડપ્રહારસહયોમેંતન; હુંજાણુંઆવુંરામનુંરાજ, તેમાંકેમથાયેકુડું કાજ. ૧૬ છે તેવુંહુંબોલ્યોતમસાથ, ઘટેતેવુંકરોહેનાથ; શ્વાનનાંસુણીદીનવચન, દ્રવીભુતથયાભગવન. ૧૭ બોલ્યાકરોધકરીશ્રીરામ; જતિયેકર્યુંકુડુંકામ; ધરીવેશરૂડોથઇસાધ, માર્યોપશુનેવિનાઅપરાધ. ૧૮ મારોભયનથીધરતામન,

શું થયું પામ્યાઉતિમતન; કંપેમારીકટાક્ષેકાળ, આજ્ઞાપાળેસહુલોકપાળ. ૧૯ મુજ ભયથીતપેછેભાનુ, વાયુચંદ્રભુમીનેક્રશાનુ; હું છું કર્મતણોફળદાતા, કોનાથાય વિમુખનોત્રાતા. ૨૦ જીવકર્મકરેછેજેવું, ભુક્તાવુંતેનેસુખદુઃખતેવું; હુંવિશ્વં- ભરવિશ્વનોરાય, સહુસ્રષ્ટીછેમારીપ્રજાય. ૨૧ હું છું નિગ્રહઅનુગ્રહકરતા,ઉદભવ પાલણનેસંહારતા; શુંકરૂંધર્મોક્ષત્રીમાંદેહ, માટેધમપાળું છું એહ. ૨૨ કરેવિપ્ર કોટીઅપરાધ, તોયમેંનાદુભાવેસાધ; છેરગુકુળનીએવીરીતી, નાથાયેકલ્પાંતેઅ- નીતિ. ૨૩ નાકરૂંશિક્ષાતોથાયભ્રષ્ટ; પમાડેરંકજીવનેકષ્ટ; તેમાટેકરોએકઉપાય; કરીશેવકનેઆજ્ઞાય. ૨૪ એજતીનેચઢાવોગયંદ, ફેરવોપુરમાંમતીમંદ; અન્ય વરણુનેખરઅધિકાર, પુજ્યમાટેરાખોએનોભાર. ૨૫ જતીતેજેહતેઅવીવેક, દેખેસરવત્રઆત્માએક; નજાણેસુનેઘટઘટવાસ, ત્યારેમિથ્યાતેનોસન્યાસ, ૨૬ એવું કહીનેમગાવ્યોમાતંગ, ફેરવ્યોબેસાડીનેઉતંગ; એવીશીક્ષાકરીરઘુવીર, રાખ્યોધર્મપંથમતીધિર. ૨૭ રામરાજ્યનો એવોન્યાય, જેમાંઅવટીતકર્મન થાય; વારંવારવખાણેલોક. સુણીનેજન થાયવિશોક. ૨૮ ચઉદલોકમાંચાલી ખ્યાત, જતીશ્વાનવીરોધનીવાત; એવારામગરીબનિવાજ, સ્વામીજગતણા શીરતાજ. ૨૯ ધરીમનુષ્યતણોઅવતાર, એવારામભજોનરનાર; એમસહુસ્ત્ર એકાદશવર્ષ, રામરાજકર્યુંઉતકર્ષ. ૩૦ ॥ વલણ ॥ એવું રાજરામેકર્યું અવધ- પુર. સહસ્ત્રએકાદશવર્ષરે; પુત્રનીપેરેંપ્રજાપાળે, નહીઅધર્મકેરોસ્પર્શરે. ૩૧ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મિકીનાટકચારાયાંઉત્તરકાંડેશ્વાનસંન્યાસીશાસ- નંનામત્રેવીંશતીતમોઅધ્યાયઃ ૨૩ ॥

અધ્યાય. ૨૪. ॥ રાગસામેરી ॥ અનીહાંરેસુણોશ્રોતાજનથઇસાવધાન,કરો હુંરામકથાઅ્રતપાન; જેથકીજન્મમરણજાયેરોગ, સુખભોગવેપરમાનંદભોગ. ॥ ઢાળ. ॥ ભોગપરમાનંદપામે, વામેજન્મમરણવ્યથા; તેમાટેસેવોસર્વથા ાદ, અમ્રતરૂપીહરીકથા. ૨ મહારાજરાજધીરજકરતા, રાજઅવધિપુર ત ; ગુરૂમાતઅનુજવધુજનહરખે, પ્રજાસુખપામેઘણું, ૩ એવુંરાજનિરવીઘ્ન મનુંતે, સુરવખાણેસ્વર્ગમાં; જેસુખપામેઅવધવાશી, તેનથીઅપવર્ગમાં. ૪ લાદીનવહિગયાપુ દે, આવ્યોસમયસોહામણો; સગર્ભસીતાજીથયાં, આનંદ ચોઅતિઘણો. ૫ જેજગતમાતાપ્રણવરૂપિણીજનકતનયાશુભમતિ; તેવૈદેહીયે ર્ભધરાચો, અધીકતનશોભાસતિ. ૬ પંચમાશીતણીરક્ષા, સીતાનેબાંધીતદા; હુઅવધમાંઆનંદવરત્યો, સોહલોમંગળસદા. ૭ તેસમેઆવીવસંતરીતુ, વન તપુલ્યાંઅતીઘણાં; મકરંદલેવામધુપગુંજે, પક્ષીશબ્દસોહામણા. ૮ કુસુમીત શુકશોભતા, ત્રિવિધીપવનરૂચીકરવહે; મોરીયાઆમરઅતિઘણા, શુકપીક

શબ્દમધુરકહે. ૯ રીતુરાજમાંક્ષાંતીતણોરસ, તરૂશાખાયેપસર્યોતદા; નરનારી
કેરાનેત્રમાં, આવિમદનવશીયોસદા. ૧૦ એવિવસંતરતનીશોભાજોઇને, રઘુ-
પતીસત્વરથયા; શ્રીજાનકીનેસંગલેઇવન, કીડાકરવાનેગયા. ૧૧ કુસુમીતવન
એકાંતસ્થળમાં, વિરાજ્યારઘુકુળમણી; જનકતનયાસંગશોભે, લીલાકરતાઅ-
તિઘણી. ૧૨ તેસમેહાસવીનોદમાંપ્રભુ, બોલ્યાઅતીહરખેકરી; અરેપ્રીયેતું કંઇ
માગ્યમુંજશું, કામનામનમાંધરી. ૧૩ જેઇચ્છાહોયતેકરૂંપુરણ, પ્રસનથઇકહું
છુંતુને; તારૂંસ્વરૂપગુણલાવણ્યજોઈ, અતિહેતઉપન્યુંછેમુને. ૧૪ ત્યારેહશીબો
લ્યાંમધુરવચને, સીતાજીતેણેસમે; હુંજાણેવનમાંજઇરહું, મુજચીતવિશેએવું
ગમે. ૧૫ પ્રભુપંચરાત્રીવનરહિ, રૂપિપત્નિનાંદરશનકરૂ, એવીઇચ્છામુજને
થાયછે, તેસ્વામીતમનેકહુંખરૂં. ૧૬ ત્યારેરામકહેહોવૈદેહિ, વર્ષચતુરદશાવન
રહી; વનવેદનાપામીઘણુંતોયે, હજુતપ્તીથઇનહી. ૧૭ પછેભવિષ્યઆગલ્યું
વિચારી, રઘુવીરબોલ્યાથઇદુખી; અરેઅવસ્યતુજનેમોકલીશવન, જોવાકારણ
વિધુમુખી. ૧૮ એવું કહીપછીઆવ્યામંદીર, સીતાસાથેરઘુપતી; તેબીજુંકોઇ
જાણેનહિ, જેગહનઇશ્વરનીગતી. ૧૯ ॥ વલણ ॥ ગતીઈશ્વરનીગહનછે, તે નવ
જાણેકોજનરે; કહેદાસગીરિધરસુણોશોતા, હવેસીતાજાશેવનરે. ૨૦ ॥ ઇતીશ્રી
રામચરિતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઊત્તરકાંડેસીતાશ્રીમંતોત્સવેશ્રીરામમા
થનંનામચતુરવીશોઅધ્યાયઃ ૨૪

અધ્યાય ૨૫ ॥ રાગધનાશ્રી ॥ મંદિરઆવ્યાસીતાનેરામજી, પછીપોતે
વિચાર્યુંપુરણકામજી; તેડાવ્યાનગરનારક્ષકજેહજી, ચોકીવાળાફરતાતેહજી. ૧
॥ ઢાળ ॥ જેફરતાનીત્યેનગ્રમાંહે, ચોકીવાળાજ્યાંહે; તેનેપાસેતેડીપુછતા, પોતે
રઘુપતીત્યાંહે. ૨ કહોભાઇપુરનાલોકસરવે, ચાલેછેનીજધર્મ; તેસુખીછેકેદુખી
છે, મુજનેકહોતેમર્મ. ૩ વળીરાજાછુંહુંનગ્રનો, મનેનિંદેવદેકોય; કેરૂડીભુંડી
વાતમારી, કરેછેપુરસોય. ૪ તેજથારથમુજનેકહો, નવલાવશોમનલાજ; ત્યારે
ગ્રામ રક્ષકબોલીયા, તમેસુણોશ્રીમહારાજ. ૫ પુરમાંહેલોકસકળસુખી, નથી
દુખરોગવિજોગ; નીજધર્મપાળેપ્રજાસઉ, મનવાંછીતભોગવેભોગ. ૬ સદકીરતી
સ્તવનકરેતમારી; પરમભક્તસુજાણ; પરનિંદાપરધનપરત્રિયા, સ્વપ્નેનહિનિ-
રવાણ. ૭ પણએકઅનટીતવાતસુણિ, પ્રભુકહેતાંઆવેલાજ; તમોખરૂંપુછ્યું
માટેકહુંછું, પ્રગટકરીનેઆજ. ૮ એકરજકરહેછેપુરવિશે, મહાદુષ્ટપાપીજનઃ
તેણેત્રિયાનેતાડનકરી, કાંઇ દ્વેષઆણીમન. ૯ તેરીસાવીનિજપીહેરગઇ, રહી
પીતાનાઘરમાંહ; તેણેફરીતેડીનહિતેને, વીત્યાબહુદીનત્યાંહે. ૧૦ પછીએકસમે
તેનોપીતા, ગ્રહીપુત્રીકેરોહાથ; મુકવાઆવીયોજમાત્રનેઘેર, વિનયકરીતેસાથ.

૧૧ ત્યારેરજકક્રોધેબોલીયો, નીજસ્વસુરપ્રત્યેવાણ; એનેમારેમંદીરરાખું નહિ; જોજાયમારાપ્રાણ. ૧૨ હું તેરામનહિજેરાવણને, શ્રીરહીચતુરદશમાસ; પાછીતે-નેલાવીસંઘરિ, પડયોમોહવિષયતેપાસ ૧૩ જેમરામેરાખીસીતાને, એમહું નરાખું એનાર: લંછનલાગેમારાકુળમાં, કરેસઉવિકાર. ૧૪અમોશુદ્ધજાતીરજકની, જગતનાકહાડું ડાઘ; મુજશિરઉપરચઢેકલંકજો, એ સ્ત્રીશું કરૂઅનુરાગ. ૧૫ હું લંપટનહિકાંઇરામજેવો, નહિરાખું ઘરમાંહે; મારેએનું મુખજોવું નહી, જીહાં લગીજીવું આંહે. ૧૬ મહારાજતેચંડાળએવું, બોલ્યોદુષ્ટવચન; એવું સુણીશ્રી રઘુવીરને, ઘણોખેદઉપન્યોમન. ૧૭ તેરજકનાદુરવાકયથી, ઘણું રૂદેતપ્યું રણ-ધીર; એકાંતજઇપ્રભુયે, બોલાવ્યાલક્ષ્મણવીર, ૧૮ અરેભ્રાતસુણએકવ તકહું, કોઇજાણેનહીજેમઆંહે; રથમાંબેસાડીસીતાને; મુકીઆવતું વનમાંહે. ૧૯ આપ-ણેલાવ્યાલંકાથી, શ્રીયમારીદશમુખએવ, અગ્નિપરવેશીશુદ્ધથઇ, તેનાસાક્ષીછે મુનીદેવ. ૨૦ એગંગાજળજેવીનિરમળછે, સઉજાણેઆડેઅંક; પણદુષ્ટરજકે એહેણું દીધું, માથેચઢાવ્યું કલંક. ૨૧ તેમાટેસીતામેં તજી, હું કહુસત્યવચન; બો-લેકઠણવચનલોકતે. સેહેવાયમેં નહીમન. ૨૨ એવાંવચનસુણીસુમોત્રીને, લાગી નખશીખઝાળ; એરજકએવું બોલેકેમ, એનીજીભછેદું તતકાળ. ૨૩ એદુષ્ટકેરા વચનથી, કેમતજાયસીતાઆજ, એઅજ્ઞાનેબોલ્યોહશે, .માટેવિચારોમહારાજ. ૨૪ પાખંડીદુરમતીવેદનીંદે, પંડીતનકરેત્યાગ; વળીરાજહંસતજેનહી, જો મુ-ક્તનીંદેકાગ, ૨૫ હાદુરનીંદેકમળને. શીલીમુખતજેનસરોજ; કાયરનીંદેશુરને પણ, તજેનહીતનઓજ. ૨૬ કુબુધ્ધિનીંદેસંતને, પુજેવિવેકીતેહ; વળીતસ્કર નીંદેચંદ્રને, પણચકોરનતજેસ્નેહ. ૨૭ એમગુણસરીતાજાનકી, સહસાતજીનવ જાય; એરજકનાલેઉપ્રાણહવડાં, સુણોશ્રીરઘુરાય ૨૮ આટલાદીનદુ:ખવેઠીયું, હવડાંથયેવિશ્રામ; વળીકલેશકયાંઉભોકરોછો, ક્ષમારાખોરામ. ૨૯ સઉજગત જાણેજાનકીને, પરમસાધવીરૂપ; વીનાઅપરાધનઘટેતજવી, તરવીકુળભુપ ૩૦ અપરાધકોટીકરીકોતમ, શરણઆવેજન; તોતેનેપાળોછોપ્રભુ; આજશું વિચાર્યું મન. ૩૧ જાનકી તજતાંજગતમાં, અપજશથશેમહારાજ; અણછતું કલંકઉદે કરી, શીદવિસ્તારોછોઆજ. ૩૨ એમ અનંતવચણાંવચનકહીને, નેત્રભરીયાંની-ર; ત્યારેધિરજઆપીભ્રાતને, પછીબોલ્યાશ્રીરઘુવીર. ૩૩ અરેલક્ષ્મણએચતુ-રાઇસરવે, જાવાદેતું આજ; એસીતાનેમુકીઆવવન, કરશીયકહુતેકાજ. ૩૪ હું જાણું છું એસાધવીછે, ધરમધારણધીર; પણલોકનોઅપવાદમેં નથી, સહેવાતો સુણવીર. ૩૫ લોકાપવાદથકીજગતમાં, ડર્યોનહીજેજન; તેજીવતાંમ્રતજાણવો, ધીકારતેનું તન. ૩૬ માટેપ્રભાતેએજાનકી, વનલેઇજાનીરવાણ; એવીશેબોલી-

શનહીફરી, મુજસત્યવચનપ્રમાણ. ૩૭ નિદ્રાનવાતકહીજહા, પણફરીશીરઘુ-
વીર; ત્યારેલક્ષમણઅણબોલ્યારહ્યા, ગઇસકળમનનીધીર. ૩૮ વારૂપ્રભુહું પ્રભા
તેહેઇ, જઈશશ્રીવનમાંહે; પછીઉઠીઆવ્યાનીજભોવન. સોચેસુમીત્રીત્યાંહે.
૩૯ ॥ વલણ ॥ સુમીત્રીકરતાસોચના, નવનીંદ્રાઆવીરાતરે; એમરજનિદુખમાં
વહીગઇ, ઉઠયાજ્યારેથયોપ્રભાતરે. ૪૦ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલમીકી
નાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેરજકદુરવાકયશવણાતલક્ષમણંપ્રતિસીતાત્યાગાજ્ઞાકરણં
નામપંચવીંશો અધ્યાયઃ ૨૫

અધ્યાય ૨૬. ॥ રાગભૈરવ ॥ સીતાજીનેવનમોકલવા, કરીઆજ્ઞાસ્વામશ
રીર, રહીરાતઘટીકાચારપાછલી, ઉઠયાલક્ષમણવીર. ૧ સત્વરથઇરથજોડીઆ
વ્યા, સીતાજીનેભોવન; કરીવંદનાજનકસુતાનિ, બોલ્યાદીનવચન. ૨ હે માતા
તમનેવનદેખાડવા, આજ્ઞાકરીમહારાજ; માટેસાવધાનથઇરથમાંબેસો. ચાલો
જઇએઆજ ૩ એવાંલક્ષ્મણજીનાંવચનસુણીને, સીતાહરખ્યાંમન; જાણ્યું મા-
રોમનોરથસફળકર્યો, મુનેપ્રસન્નથયાભગવાન. ૪ ઉપવનમાંએકાંતસ્થળે, મેં
પ્રભુનેકહ્યું તું જેહ; વનજોવાનીઇચ્છામુજને, સફળવચનકર્યુંતેહ. ૫ એવું જાણી
નેહરખ્યાંમનમાં, ઉઠયાંજનકકુમારી; વસ્ત્રાભુશણસાથેલીધાં, અનેકસામગ્રીસા-
રી. ૬ રઘુપતીચરણેશીશનમાવી, બોલ્યાંમધુરવચન; મહારાજહું લક્ષમણજી
સાથે, જઇઆવું છું વન. ૭ નેત્રનીસમસ્યાનાથેકરી, પણબોલ્યાનહીમુખવાણ;
પછીસરવસામગ્રીલઇને, સીતારથમાં બેઠાં જાણ. ૮ ત્યારેલક્ષમણજીએરથહાં-
કયોતે, ઉતાવળોતેણીવાર; પુરજનકોઇએજાણેનહીએમ,નિકળ્યાંનગ્રનીબહાર.
૯ વાયુવેગેરથરહાંકેલક્ષમણ, સીતાબેઠાં તેમાંહે; અપશુકનબહુથાયેમારગે,
આવ્યાંગગાત્રઠજ્યાંહે. ૧૦ વિષ્ણુચરણજાજ્યાંપારઉતરી, દક્ષીણપંથપળાય;
આગળજાતાંવિકટવનઆવ્યું; ત્યારેસીતાનેથઇચીંતાય. ૧૧ વ્યાઘ્રવરૂનેઅજ-
ગરમોટા, પક્ષીબોલેકુર; અંધકારવનપરવતસંકુળ, નવદેખાયેસુર. ૧૨ મનુસ્યમા
ત્રકોનવમળે, વનમાંનહીરૂષીઆશરમ; વીકટપંથદારૂણવનમધે, ભયપામયાઘણું
શ્રમ. ૧૩ એવું ભયંકરવનજોઇસીતા,ભયઘણું પામ્યાંમન; પછેગદગદકંઠે,લક્ષમણ
સાથે, બોલ્યાંદિનવચન. ૧૪ ॥ વલણ॥ મનભયપામીગદગદકંઠે,બોલ્યાંસીતાવ
ચનરે;મારાદીયરજીમુનેયાંકેમલાવ્યા,આતોદીસેદારૂણવનરે; ઇતીસરીરામચરીતે
સંવતવાલમીકી નાટક ધારાયાંઉત્તરકાંડેસીતાત્યાગોનામષડવિંશો અધ્યાયઃ૨૬

અધ્યાય. ૨૭. ॥ રાગશોકરામગ્રી ॥ હવેજનકસુતાશોકાતુરથઇબોલ્યાં,
લક્ષમણસાથવચનરેહોદીયરજી; તમોમુજનેયાંહાંકેમનેદીલાવ્યા, આતોદીસેછે
દારૂણવનરે, હોદાયેરજી. ૧ નથીઆશ્રમમુનિવરકેરાંઉજ્જડવનદીસેરેહોદીયેરજી

કેઅસુરઆવશેઆંહેહવેશું કરીએરે, હોદીયેરજી. ૨ મારૂંદક્ષિણઅંગનેનેત્રણુ-જાવળીફરકેરે, હોદીયેરજી, ઘણાથાયછેમાનશુકનરૂદેમારૂંધરકેરે. હોદીયેરજી. ૩ મુનેદીવશલાગેછેઉદાશરવિનેજઆછાંરે, હોદિયેરજી, આપાશેઘણોભોગવ્યોવનવાસમાટેહીંદોપાછાંરે, હોદીયેરજી. ૪ મુવાપક્ષીબોલેછેકરાળહવેશુંથાશેરે, હો દીયેરજી. વરકન્યાગ્રમારેઘણીકાળજાણેઆવીખારેરેહોદિયેરજી. ૫ નથીસંગે કોસેવકજનકોનીહુંકધરીયેરેહોદીયેરજી; આપણએકલડાંઆવેવનફાટીનેમરીયે રે, હોદીયેરજી, ૬ મુજઅબળાનીપુંઠનર ઘમેં માગ્યું એવું રે, હોદિયેરજી; વેઠયું દુખચતુરદશવરસહવેવનકેવું રેહોદીયેર. ૭ કોણજાણેશું હશેહોનારકર્મગતિમારીરે, હોદીયેરજી; તેવોઊપજેમનવિચારદહાપણજાયદારીરે. હોદીયેરજી. ૮ રથ્યાછોવાળોહોવીરઝાંઝું શું કહીયેરે. હોદીયેરજી; હવેગઇમારામનનીધીર. કહો કેમરહીયેરે. હોદિયેરજી. ૯ નથીબોલતાથઇઘણીવાર, તમોમુજસાથેરે, હોદીયેરજી; શું તજીમુનેપ્રાણઆધાર, નિરદેથઈનાથેરે, હોદીયેરજી.૧૦ કાંઇકપટતમારે મનદીસેમોટીએડીરે, હોદીયરજી; બાકીશીદલાવ્યોઆવેવનએકલડીતેડીરે, હોદીયરજી ૧૧ જોનાકહોખરેખરીવાણ્યજથારથજેવું રેહોદિયરજી; તમનેરામચરણનીઆણ્ય, કરવું છેકેવું રે, હોદીયરજી; એવું સુણીસુમીત્રીસમરથકંપાવ્યારોમરે હોદીયરજી. ૧૨ દુરવનજઈ રાખ્યો પછેરથ ઉતરીયા ભોમ્યરે, હોદીયેરજી, ૧૩ ॥ વલણ ॥ ભોમ્યઉતરીયાલક્ષમણજી, એકવૃક્ષતળેનીરધારરે; ત્યાંજનકસુતાનેઉતારી; બેસાડયાંપ્રથ્વીમોઝારરે.૧૪॥ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાગાંઉતરકાંડેલક્ષમણપ્રતિસીતાયાંસભયવચનંનામસપ્તીવીંશોઅધ્યાય:૨૭

અધ્યાય ૨૮. ॥ રાગઆશાવરી ॥ સુમીત્રિયેસીતાજીનેભુમીબેસાડયાં, નેપરદક્ષિણાકરીત્યાંહે; સાષ્ટાંગનમનકરીશીરમુકયું, જાનકીનાપદમાંહે. ૧ એમ નમસ્કારકરીનેપછે, લક્ષમણેઓચીંતુરડીદીધું; અરેમાતાતમનેતજ્યાંરામે, અવટીનકારજકીધું. ૨ એકદુષ્ટરજકનામેંણામાટે, કર્યોતમારોત્યાગ; મેંઘણું કહ્યું પણમાન્યું નપ્રભુએ, ઉતાર્યોઅનુરાગ. ૩ હું શું કરૂં માતામુજનેકીધી, આજ્ઞાશ્રી રઘુવીર; ત્યારેતમનેહું વનમુકવાઆવ્યો, રાખીમનમાંધિર. ૪ એવાંલક્ષમણજીનાંવચનસુણી, થઇશીતાનેમુર્છાય; જેમકદળીઉપરવીજપડે, વાથાયવજ્રનો ઘાય. ૫ જેમતેજહીનથાયેમુક્તાફળ, પડતાઅગ્નિમાંહે; એમમુરછીતથઇનેસીતાપડીયાં, થયાંઅચેતનત્યાંહે. ૬ ત્યારેવનદેવ્યાપંચતત્વનેસોંપ્યાં, લક્ષમણેજનકકુંમારી; પછેઇંદ્રજીતરીપુરથમાંબેઠા, થઇશોકાતુરભારી. ૭ પછીરથહાંકીનેચાલ્યાલક્ષમણ, મુકીસિતાનેવન; આંસુધોધારેરૂદનકરંતા, રાતાંથયાંલોચન ૮ એમઅવધપુરીમાંઆવ્યાસુમીત્રી, નમ્યારામનેપાય; સર્વનગ્રમાંજાણથયું, જેરામે

તજ્યાંસીતાય. ૯ કૌશલ્યાદિકમાતાસર્વે, રૂદનકરેબહુપેર; રાંધ્યાંઅન્નરહ્યાંઅવધીમાં, શોકપડ્યોઘેરઘેર. ૧૦ હવેનરનારીસહુનગરતણી, મળીવાતકરેછેત્યાંહે; શેઅપરાધેગર્ભવતીસ્રીય, રામેતજીવનમાંહે. ૧૧ પેલારજકનેસર્વેગાળોદેછે, લોકકરેધીક્કાર; એચંડાળકયાંથીજન્મ્યોઅવધપુર, દેવાદુખઅપાર. ૧૨ એમઅવાશીશોકાતુરસરવે, સીતાતજ્યાંજ્યારેવન; એ સમેએકસંદેહછેમોટો, તેસુણોશોતાજન. ૧૩ અવધવાશીજનસરવેસુધરમી, સુમતિપુન્યપવિત્ર; પરમભક્તસીતારઘુવરના, વાહાલુંરામચરીત્ર. ૧૪ રાગદ્વેષહીંસાનહીંકોને, પરની હાપરદ્રોહ; કુતર્કવચનમુખેનવબોલે, નહિકરેધમદમેહ. ૧૫ સીતારામપરપ્રીતિસહુને, જાણેપ્રાણઆધાર; તોરેરામનેકુવચનકેમકહે, સ્વપ્નવિશેનીરધાર. ૧૬ શ્રીરામરાજ્યાણીઅવધપુરીમાં, જન્મનીવાસીજેહ; તેરજકએવોકેમદુષ્ટરહ્યોછે. એમોટોસંદેહ. ૧૭ જેગુનીરબેથઇનેનીંદાકરીરામની, બોલ્યોવચનકઠોર; સીતાનોત્યાગકરાવ્યોએણે, હશેપુરવનુંવેર. ૧૮ એસંદેહનીવરતીકરવામાટે, કહુંયથારથજાણ; રજકનેવેરસીતાસાથે, તેકથાછેપદ્મપુરાણ. ૧૯ ॥ વલણ ॥ પદ્મપુરાણેપાતાળખંડે, શેષવાત્સાયણસંવાદરે; રામાશ્વમેધમાં એકથાછે, સુણોશોતાજનેપ્રમાદરે. ૨૦ ॥ ઇતિશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મિકી નાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેવનેસીતાત્યકત્વાલક્ષમણસ્ય રામ સામીપ્યાગમનંનામઅષ્ટવીંશોઅધ્યાયઃ ૨૮ ॥

અધ્યાય. ૨૯.

॥ રાગધનાશ્રી ॥ સુણોશોતાસહુએકેમનજી, પદ્મપુરાણની કથાપાવનજી; પાતાળખંડેરામાશ્વમેધજેહજી, શેષવાત્સાયણનોસંવાદતેહજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ સંવાદશેષવાત્સાયણરૂપીનો, રામાશ્વમેધકથાય; ગાતાંસુણતાંશિખતાં, મહાપતિતપાવનથાય. ૨ જ્યારેખટવરષનાંહતાંશીતા, જનકરાયનેઘેર; કુમારિકાસખીસાથેરમતાં, કરતાંલીલાલેર. ૩ એકસમેવાડીમાંગયાં, નીજસાહેલીલેઇસંગ; ત્યાસખીસાથેકૃતક્રીડા, રમેનાહાનારંગ. ૪ તેસમેસનમુખવૃક્ષપર, બેપક્ષીબેઠાંત્યાંહે; તેશુકસુકીઆનંદમાં, કરેવાતમાંહોમાંહે, ૫ સુકસુકીનેશ્રવણકરાવતો, રૂડીરામકથાપાવન; ત્યારેરમતમુકીશીતાજીલાગ્યાં, શુણવાએકેમન. ૬ પ્રથમથીરામચરિત્રસહુ, કેહ્યામાંડ્યુંકરીવિસ્તાર; તહાંત્મશીતાશ્રવણમાં, લાગીરહ્યોએકતાર. ૭ રઘુવરજન્મઉછવકથા, બાળચરિત્રરૂતુરક્ષાય; પછેજનકપુરઆગમનવળી, ધનુભંગશ્રીવિહીવાય. ૮ કૈકેવચનપ્રસ્તાવવન, દશરથમરણદુખીલોક; ચિત્રકુટભરતાગમનમળિયા, રામશાખનવિશોક. ૯ દંડકારણ્યપવિત્રકરી, પંચવટીકીધોવાશ; સુર્પનખાવિરૂપખરદુખરવધ, કૃતમાયામ્રગનોનાશ. ૧૦ ત્યારેશીતાજીનુંહરણકરી, લંકાગયોદશાનન; કીરેકથાકહીત્યાંલગી, પછેરહ્યોગ્ર-

હીનેઠ્ઠંન્ય, ૧૧ તેચરિત્રસુણવાજાનકીવણું, થયાંઆતુરમન; અધુરીકથાકેમમુ. કિએણે, લાગીચટપટીતન, ૧૨ તેવાડીનારખવાળનેકહ્યું, શીતાયેતતકાળ; હેવાપીનરક્ષકવૃક્ષઉપર, નાંખહવડાં જાળ. ૧૩ આમેપક્ષીગ્રહણકરીને, આપ્યમુજકરમાંહે; એવાંવચનસુણીશીતાતણાં, તેથયોસતવરત્યાંહે ૧૪ વનરક્ષકેતવજાળનાંખી, પક્ષીઝાલ્યાંજોડ; તેજાનકીનસોંપીયાં, પુરણથયાંમનકોડ. ૧૫ પક્ષીગ્રહ્યાંએકરવીશે; પછેબોલ્યાઆંજનકસુતાય; અલ્યાકીરકહેમુજનેયથાજે, રહીઅધુરીકથાય. ૧૬ અલ્યાકોનીપુત્રીકોણશીતા, કોણતેરગુપત્ય; જેરાવણહરણકરીગયો, પછીશીથઇતેનિગત્ય. ૧૭ ત્યારેશુકકહેબાઇસાંભળો, મુનીવાલમીકનેઆશરમ; તેવૃક્ષઉપરઅમોરહેતાં. સ્રીપુરૂષઅનુક્રમ. ૧૮ શતકોટીરામચરીત્રપાવન, કર્યુંવાલમિકમુન્ય; શિષ્યનેનીત્યભણાવતા, સમજાવીઅરથરતન ૧૯ તેસાંભળતાંનીત્યેઅમો, કે'તામુનીવરજેહ; એટલીસ્પ્રતીરહીમુને, બાકીગયોભુલીતેર, ૨૦ અમોપક્ષીકેરીઅલ્પબુદ્ધિ, રૂદેરહેનહીવાત; હવેઆગળઆવડતીનથી, એકધ્યાસુજનેમાત. ૨૧ જાનકીકહેપુરણથયાવિન, નહિંજવાદેઉંઆજ એમકહિપંજરમંગાવ્યું, પક્ષીનેરહેવાકાજ. ૨૨ પછેપંજરમાંઘાલીતદા, તેશુકીનેનિરધાર; કરમાંહેથીશુકજોરકરીને, ઉડાયોતેણીવાર. ૨૩ તેશુકીગર્ભવતીહતી, નેપાનીવિપરીતયોગ; સીતાયેઘાલીપીંજરામાં, થયોસ્વામીવિજોગ. ૨૪ તતકાળતેણેપ્રાણતજ્યા, શુકીપામીમરણ; પસ્તાવોસીતાયેકર્યો, પછીકાઢીનાખીધારણ. ૨૫ તેકીરેદીઠીકામનીજે, મરણપામીત્યાંહે; કલ્પાંતત્રણતેણેકર્યું, દુખપામીયોમનમાંહે ૨૬ પછીમનવિચાર્યુંમારેમરવું, જીવુંતેકોણકાજ; ત્યાંથકીપોપટઉડીયોતે, આવ્યોતીરથરાજ. ૨૭ કિરેકરીમનકલ્પના, મુજગરભવંતીનાર; તેંવિજોગકરાવ્યોશીતાયે, વછોડયાંસ્રીભરથાર. ૨૮ માટેજનકતનયાજાનકીતે, સગર્ભાથાયેજાણ; ત્યારેવિયોગરવામીનાથાજો, સત્યકહુંનીરવાણ. ૨૯ પ્રયાગજળમાંઝંપાવ્યું, એવુંકહિનેવચન; તેરજકથઇનેઅવતર્યો, જેઅવધપુરપાવન. ૩૦ તેણેશીતાનેવનકઢાવ્યાં દુષ્ટવચનબોલ્યોઅંધ; વિયોગપાડયોસ્વામીનો, અપુરવજન્મસંબંધ. ૩૧ એજગતજનુનીજાનકી, સાક્ષાતલક્ષ્મીરૂપ; વળીજગતપીતાશ્રીરામતે, કોટીબ્રહ્માંડનાભુપ. ૩૨ સહુજીવકેરાકર્મના, ફળપ્રદાતાએરામ; તેનેનથીઆવરણ, છેસ્વતશિદ્ધપુરણકામ. ૩૩ પણલોકમારગઆચરે, કરવાધરમવીસ્તાર; બાકીરજકકેરાવચનથી, કેમતજેજનકકુમાર. ૩૪ એઇચ્છાશકિતરામની, જાનકિપુન્યપવિત્ર; તેરણસંબંધજણાવામાટે, કર્યુંએહચરીત્ર. ૩૫ માટેતર્કનાકરશોઅહીં, શોતાવિવેકીજન; એમપ્રભુનેનથીશોકમોહછેજ્ઞાનઆનંદઘન. ૩૬ વળીબીજું કારણએકછે, સીતાતજયાનોશરમ; તેસંક્ષેપે

કહ્યું, જેયથારથઅનુક્રમ. ૩૭॥ વલણ ॥ અનુક્રમેકરીએકથાકહ્યું, જેમાટેતજ્યાંસીતત્યરે; કહેદાસગીરીધરસુણોશોત, ધરજોમનઅભીપ્રાયરે. ૩૮॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકવારાયાંઉત્તરકાંડેરજકપુર્વજન્મકથનંનામએકોનત્રીંશોઅધ્યાયઃ ॥ ૨૯ ॥

અધ્યાય ૩૦.॥ રાગ મારૂ॥ સુણોશ્રોતાસાવધાનથઇને, સીતાતજ્યાનોમર્મ; પુરવેપિતાનુંવચનપાળવા, વનગયાપુરણબ્રહ્મ. ૧ ત્યારેઆયુષ્યહતુંભુપતિકેરૂં, દ્વાદશાવર્ષનું જાણ; પણરામવિયોગેરાયદશરથે, તજીયાતતક્ષણપ્રાણ ૨ અકાળમૃત્યુયેમરણજપામ્યા, રહ્યાજઇનેસ્વર્ગ; કર્મઅશેષહતાંમાટેતે, નવપામ્યાઅપવર્ગ. ૩ પછીવનપુરણકરીઅવધપુરીમાં, આવ્યાપુરણકામ; સહસ્રએકાદશવર્ષલગી, ત્યાંરાજ્યકર્યુંશ્રીરામ. ૪ પછીવિચાર્યુંપ્રભુએપોતે, હવેજવુંસ્વધામ; પ્રથમપીતાનેમોક્ષજઆપુ, તોથાયેશુભકામ. ૫ પ્રારબ્ધકર્મતણુંફળસુખદુખ, પાપપુન્યથીહોય; તેપુરણભોગવ્યાવિનદેહગુણમય, મોક્ષનપામેકોય; જીહારે ૬ કર્મશુભાશુભનોક્ષયઆવે, વાસનાટળેઅશેશ; સરવસંગથીમુક્તથાયત્યારે, જાયસંસતીક્લેશ. ૭ વેદશાસ્ત્રનીરીતિએશી, મોક્ષતણોઅનુક્રમ; પણકરતુંઅકરતુંઅન્થાકરતું, સમરથપુરણબ્રહ્મ. ૮ મહાપાપીપ્રાણીરામનામથી, મોક્ષનેપંથપળાય; તેદશરથનીગતીનુંશું કહેવું, પુત્રજેનારઘુરાય. ૯ વળીલોકવેદસહુએમજકહેછે, અંતેજીહાંમતિજાય; થાયગતિતેવીતેજનની, એવોછેએકન્યાય. ૧૦ શ્રીરારારઘુવીરજકહેતાં, તજીઆદશરથેપ્રાણ; તોમોક્ષનપામેશામાટે, એહરીનીઇચ્છાનિરવાણ. ૧૧ તેદશરથરાજાસ્વર્ગેરહ્યાછે, એમવીચાર્યુંરામ, ન્યાયેકરીનરપતિનેઆપું, હું મારૂંનિજધામ. ૧૨ વરસદ્વાદશાતું આયુષ્યબાકી, તેહુંભોગવુંઆજ; પણસીતાનેઅરધાંગજરાખું, તોથાયવિપરીતકાજ. ૧૩ હુંધર્મસ્થાપવા પ્રગટયોભુતળ, પાળવાવેદનાંકર્મ; જોજાનકીસહિતએરાજ્યભોગવું, ભ્રષ્ટથાયેનિજધર્મ. ૧૪ એમવિચારીપિતાનુંઆયુષ્ય, રામેકર્યુંઅંગીકાર; માટે સીતાનોપરિત્યાગજકીધો, મોકલ્યાંવનમોઝાર. ૧૫ રજકનેદુષ્ટવચનબોલાવ્યો, કરીપ્રેરણારામ; તેનિમીત્યેકરીતજીઆંજાનકી, વનમાંપુરણકામ. ૧૬ મ ટેશોતાજનસંદેહનવકરશો, સુણીનેએહકથાય; ચરિત્રઅટપટાંઇશ્વરનાં, નવજણાયતેઅભિપ્રાય. ૧૭ કોહરીઇચ્છાનોપારનપામે અલ્પમહામતિવાન; આકાશતણોજેમથાહપામવા, મશકનેગરૂડસમાન. ૧૮ હવેવૈદેહીનેવનમાંતજીને, લક્ષમણઆવ્યાઘેર; મુરછીતથઇનેસીતાપડયાં, વળતીશીથઇપેર. ૧૯ ॥ વલણ ॥ શીપેરથઇત્યાંસીતાની, જેઅચેતપડયાંવનરે; પછીચારઘડીયેવળીમુરછા, ત્યારેકરવાલાગ્યારૂદનરે ૨૦ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારયાંઉત્તરકાંડશ્રીરામેણ

સ્વધર્મપ્રતીપાળનાર્થેદશરથમોક્ષાર્થેસીતાત્યાગોનામત્રીશોઅધ્યાયઃ ૩૦॥

અધ્યાય ॥ ૩૧. ॥ દોહા ॥ જ્યારેજાનકીનેમુરછાવળી, શાતાઆવીતન; પાસેલક્ષમણુનેદીઠાનહિ, ત્યારેકરવામાંડયુંરૂદન. ૧ લોચનજળધારાવહે, અંગ પછાંડેઆપ; પછીશીતાયેમધુરેસ્વરે, કરવામાંડયોવિલાપ. ૨ ॥ રાગ સોરઠ ॥ વૈદેહીવનમાંવલવલે, કરેવિવિધવિલાપ; રદયભીજેછેઆંસુજળે, પામ્યાંઅતિ પરીતાપ. વૈદેહીવનમાંવલવલે. ૧ હોલક્ષમણજીતમેકયાંગયા, મુકીમુજનેવન; આવડાનિરદયકેમથયા, દયાનવાપ્રરીમન વૈદેહી ૨ હવડાંમારીપાસેહતા, કયાં સંતાહોવીર; આરાસમદેખાડોમુને, આવેનારણધીર. વૈદેહી, ૩ હોઅવધપુરીના રાજીઆ, દશરથરાજકુમાર; શેઅપરાધેમુનેતજી, એકલીવનમોઝાર. વૈદેહી. ૪ પ્રભુશરણાંગતવત્સળતમો, બાંહેગ્રહ્યાનીલાજ; હુંછું તમારીદીકરી, વાહારેધાજો મહારાજ. વૈદેહી. ૫ પ્રભુમુજઅરથેબહુશ્રમ કર્યા, હણીયોનિશીચરસાથ. એટલું કરીઅંતેતજી, નઘટેતમનેહોનાથ. વૈદેહી. ૬ તમચરણસેવાહું ચુકીનથી, રાખ્યુંછેચીતઠામ; તેઅંતરનીજાણોછોપ્રભુ, અંતરજામીરામ. વીદેહી. ૭ તમો વાતવિસ્તારીરજકની, પામ્યામનમાંરોશ; લંછનલાગેરઘીકુળવિષે, જોદેશોમુજ શીરદેષ. વીદેહી૰ ૮ માટે સારકરોમારીશામળા લાવોમનમાંમહેર; તેડાવોપ્રભુ પાછીમુને, નકરીએઆવડોકેર વીદેહી૰ ૯ આવનકંટકછેબીહામણું, હુંએકલ ડીનાર; સખ, સાહેલીકોસંગનહી, રહુંકોનેઆધાર. વીદેહી૰ ૧૦ હોજનકનૃ- પતિમુજબાપજી, લ્યોપુત્રીનીસંભાળ; હોપીતાહુંતમને વાલી ઘણું, કરોમારી પ્રતીપાળ. વીદેહી૰ ૧૧ જેમમચ્છતરફડેતાપેકરી; સુકાયસરોવરપાણી; જેમ પુરવેવનમાંપડી, નઈશહરાયનીરાણી વીદેહી૰ ૧૨ એમવૈદેહીવીલપેઅતી ઘણું મુખેકરતાંરૂદન; સીતારોતાંરોયાંતરૂ, પશુ પક્ષી જન. વીદેહિ૰ ૧૩ તેણિવેળા- યેકંપીઘરા, ભુમીજાનેશોક; મનમાંરટણકરેરામનું, જીભ્યાએપુણ્યશ્લોક, વીદે- હી૰ ૧૪ હવેપ્રાણતજુંહુંમાહરો, પાડુંનીશ્ચયતન; પછીકશનોપામકઠેધર્યો ત્યારે વીચાર્યુંમન. વીદેહી૰ ૧૫ જોહુંત્યાગકરૂંદેહનો, તોઆતમહત્યાયથાય; વળીપ્રૌ હુંપાપલાગેમુને, ગર્ભકેરીહત્યાય. વીદેહી૰ ૧૬ એમવીચારીનેજાનકી, કાઢયો કંઠેથીપાસ, પછીગાઢેસ્વરથીરૂદનકરે, મુકેમુખનીશ્વાસ. વીદેહી૰૧૭॥ વલણ॥ નીરવાશમુકેઅશ્રરડકે, કરમાયું કમળવદનરે; તેવનકેરાખગમ્રગઆવી, કરતાં આસ્વાસનરે. ૧૮ ॥ ઈતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાઉત્તર- કાંડેસીતાયામુર્છાવીરામાનંતરવીલાપવચનંનામએકત્રીંશોઅધ્યાયઃ ૩૧ ॥

અધ્યાય ૩૨ ॥ રાગસારંગ ॥ એણેપ્રકારેસીતાએકલડાં, વનમાંકરતાંરૂદન તેણેસમેકંદમુળલેવાને, નીકળ્યાવાલ્મિકમુન્ય. ૧ તેમુનિયેસીતાનુંરૂદનસાંભ-

ળ્યું, પાસેઆવ્યાધાઈ; મુનીયેઓળખીજનકસુતા, કહેતુંયાંકયાંથીબાઇ. ૨
અરેસીતામેઓળખીતુજને, જનકનીતનયાજાણી; દશરથસુતશ્રીરામચંદ્રતે,
અવધપતીનીરાણી. ૩ અરેપુત્રીઆવનમાંકયાંથી, તુંએકલડીઆજ: ત્યારેસી-
તાયેવૃતાન્તકહ્યુંજે, તજીરઘુપતિમહારાજ. ૪ ત્યારેમુનીકહેબાઇચિંતાનવકરશો
મુનેઓળખોછેભગવાન; જનકરાયપણમારામીત્રછે, તુંમુજપુત્રીસમાન. ૫ તું
જક્તજનુનીજનકસુતાછે, લક્ષ્મિનોઅવતાર; બાઇઅનુપદેહભુતળમાંધરી, તમો
લીલાકરોછોઅપર. ૬ માટેઆલપુત્રીમુજઆશ્રમમાં, હું પાળીશરૂડીપેર; ત્યાંરૂષી
પત્નિયોસાથેરહેજો, સુખીથશોમુજઘેર. ૭ વળીતારાઉદરથીપુત્રપ્રગટશે, બળિ-
યાબેરણધીર; મહાપરાક્રમીપુત્રથશેતે, જીતશેબાધુર્વીર. ૮ એમત્રણાંવચનકહી
ધિરજઆપી, સીતાનેમુનીનાથ; જનકસુતાનેરોતાંરાખ્યાં, મુસ્તકમુકયોહાથ.
૯ ત્યારેસીતામુનીનાંવચનસાંભળી, સંતોષ્યાંમનજાણ્ય; તમોપીતાહુંપુત્રીતમા
રી, એવિબોલ્યાંરાણ્ય. ૧૦ પછીવાલ્મિકમુનિસીતાનેતેડી, આવ્યાનીજઆશ્રમ;
ફળજળઆપીસ્વાગતકીધિ, ઉતરાંઅનુક્રમ ૧૧ ત્યારેઅનેકવીપ્રનેણેંજ્રમે, આ-
વ્યાવનમધેથીઅનુપ; વાલમીકમુનીનેપુછવાલાગ્યા, જોઇસીતાનુંરૂપ. ૧૨ અરે
પીતાઆકયાંથીલાવ્યા, કોણછેકોનીનારી; ત્યારેમુનિએકહ્યુંએરામનીરાણી, સીતા
જનકકુમારી. ૧૩ એવાંવચનસુણીસહુવિપ્રકહે, એશીદલાવ્યામહારાજ; વિઘ્ન
થશેઆપણાઆશરમમાં, નહીરહેકોનીલાજ. ૧૪ એણેરાવણનું કુળકર્યુંનીકંદન;
મરાવ્યોમારીચરંક; વળીલોકાપવાદલાગ્યેમોટો, એનેમાથેચઢયુંછેકલંક. ૧૫
આપણાઆશ્રમમાંનવજોઇએ, એનુંસુંદરરૂપ; એછતાંઉપાધિથાયઆપણે, એ
તોકલેશનોકુપ ૧૬ આપણેઆમમુકીનેસરવે, વનમાંકીધોવાસ; ત્યારેઉપાધિકેમ
સંગ્રહકરીએ, રહીએસદાઉદાસ. ૧૭ એમતર્કવચનકુટીલત્રણાબોલે, કરત સોર
બકોર; તેવિપ્રકર્મજડકંઈનવમમજે, કેવળવેદીયાઢોર. ૧૮ તેવચનસુણીનેપાસે
આવ્યાં, જનકસુતાતેણીવાર; વીદેહીએકરજોડીસહુ, વિપ્રનેકર્યોનમસ્કાર. ૧૯
એરેમાહારાજએવુંશુંબોલો, કડણુવચનઅતિવંક; હવેતમેકહોતેહુંકરૂંજેમ, ઉત
રેમારૂંકલંક. ૨૦ ત્યારેએકવીપ્રગાજીનેબોલ્યો, તર્કકરીનેત્યાંહે; અરેસીતાતું
સાધવીહોયતો, લાવ્યભાગીરથીઆંહે. ૨૧ આઆશરમપાસેગંગાઆવે, તો-
અમનેસુખથાય; ત્યારેસીતાતુજનેસતિજાણીયે, પુજીયેનારાપાય. ૨૨ એવાંવચ
નવીપ્રનાંસુણીને, સીતાદુખપામ્યાંમનમાંહે; પછી ગંગાનીસ્તુતીકરવાલાગ્યા,
ગદગદકંઠેત્યાંહે ૨૩ ॥ વલણ ॥ ગદગદકંઠેગંગાકેરી, સ્તુતીકરતાંસીતાયરે;
સરવેમુનિવરપાસેઉભા. જોતાતેઅરચાયરે. ૨૪ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમત
વાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડે વાલ્મિકેતસ્વસ્યાશ્રમંમતી સીતાનયનંનામ

દ્વાત્રીંશોઅધ્યાયઃ ॥ ૩૨

અધ્યાય ૩૩ ॥ રાગસીંધુડોડ ંકનીચાલ ॥ જયવીષ્ણુપાદોહકીઅખીલજન પુનીતકર. દાનીમનમોદકીસિંધુઅંગે; અઘનઉધારણિસગરકુળતારણી, પરમ શીવકારણિમાતગંગે. જયવિષ્ણુ. ૧ જયસારશહુતત્વનું, મથનવિધીયેકર્યું, પ્રથમપરમેષ્ટીનુંપાપવામ્યું; તેથીપુજાકરીવિષ્ણુનાચરણની, પુનીતનખવાર વીસ્તારપામ્યું. જયવી. ૨ જયસુરસુરીબ્રહ્મકટાહવિહારણી, નભગતીચારણી ધુનીઅપાર; દીલીપસુતકામના સફળપુરણકરી, અનગઅજરીધરીશીશધાર. જયવી. ૩ જયરૂદ્રશીરવાસનીઅખીલઅઘનાશીવી, કળીમળત્રાસિનીઅભયદાતા; પ્રથિવપાવનકરીધારપ્રાચીદીશી ચંડઘનીખંડ ગીરીશરણત્રાતા. જયવિ ૪ જયસરીતવજાન્હવીવીમળભોગાવતી, નામમંદાકીનીપાપહારી; ભુનળભાગીરથીપુનિતપ્રભાવતી, અલકનંદાસુઆનંદકારી. જયવિ. ૫ જયશેષસનકાદી વીધીરૂદ્રશારદસ્ત, સીધ્ધમુનેયોગીનીત્યસેવ્યમાનં;યક્ષયક્ષાદીનરનાગકિન્નર અમર, પુજીગંધર્વકરેગીતગાનં. જયવી. ૬ સ્મરતોસંકટટળે, દર્શનેઅઘબળે, સ્પર્શતાંદેહત્રિશુદ્ધથાયે; સ્તવનકરતાંપામેતત્વત્રિલોકનું,અંતહરીચરણનેશરણ જાયે, જયવી. ૭ જયઅંબસગરાત્મજમોક્ષદાયકમહા, મહાત્મગુણઅતિવિશદ જાન્હુજાતા; દાસગીરીધરસદાઉભયત્રઠપાવની, રાખીયેઆજ મોરીલાજમાતા. જયવિ. ૮ ॥ દોહા ॥ એગંગાષ્ટપાવનપરમ, જેજપેનરનેનાર; મુક્તથાયમહા પાપથી, પામેપદારથચાર. ૯ સ્તુતીસુણીજનકસુતાતણી, ગંગાયેતેણીવાર; ત્યારેધારાઆવીમર્જતી, જેનોપ્રચંડવેગઅપાર. ૧૦ ઇતીશ્રીરામચરિત્રેસંમત વાલમીકીનાટક ધારાયાંઉત્તરકાંડે સીતયાભાગીરથી પ્રાર્થનંનામ ત્રયત્રીંશો અધ્યાયઃ ૩૩ ॥

અધ્યાય ૩૪ ॥ રાગમારૂ ॥ સ્તુતીસાંભળીનેતેણીવારે, ધાયાગંગાસીતાજી નીવહારે; થયોઓચીંતોગડેડાટ, ભડકીનાઠાબ્રાહ્મણબારેવાટ. ૧ આવીપ્રચંડ ગંગાનીધાર, ઉછળતુંએકયોજનવાર; ઘુઘવાટગરજનાથાય, ફોડેપરવતસોંસરી જાય. ૨ મુળમાંહેથીવૃક્ષઉખેડે, જ્યાંત્યાંજળફરતુરેડે; ઉછળ્યાજળસાગરજેમ, નાઠામુનિવરમુકીઆશરમ. ૩ કર્યાઆગળનાનાંબાળ, સીતાશરણેઆવ્યાંતતકાળ; પાહીપાહીવીદેહીકૃપાવાન, રાખોશરણઅપોછુંઅજ્ઞાન. ૪ અમોકર્યુંતમારૂંહેલન, કર્મજડઅભીમાનીમન; છોતમોશુદ્ધપતીવૃતાય, સરવસતીયોતમારી કળાય. ૫ જોછોરૂકછોરૂથાય, પણકોપકરેનહીમાય; ક્ષમારાખોહવેજાનકીમાત, સમાવોજળઆવ્યુંઅઘાત. ૬ તણાઇજાશેઅમારાધામ, ત્યારેરહીશુંઅમેકોણ ઠામ; તમનેવારંવારશિરનામુ, માતાજુવોઆબાળકસામુ ૭ એમવિપ્રકાલાવા-

લાકરે, ઋષીપત્નિયોખોળાપાથરે; દેખીકરગરતોમુનિસાથ, સીતાયેકર્યોઉંચોહાથ ૮ જળસમીગયુંતેસ્થાન, વઢેવાલાગીતેત્રારસમાન; નિત્રરત્યોભયમુનિવરકેરો, સઉનેવાર્ચ્યોહરખઘણોરે. ૯ વાલમીકનાઆશરમપાસ. વહેછેગંગાસુગમસુખ-રાસ; ગંગાનોપુજાસીતાયેકરી, સઉમુનીએત્યાંસ્તુતીઉચરી. ૧૦ સકળવિપ્રેપા-ડયુંતેનુંવામ, શાતાધારાગંગાતેણેઠામ; મુનિકરતામંજનપાન, જપહોમનેતપ અનુષ્ઠાન. ૧૧ મઠબાંધીરહ્યાતેનેતીર, જેનુંશીતળનીરમળનીર; વીદેહીનેત્રખા-ણુતાસરવ, તેદહાડેથીવિપ્રેતજ્યોગરવ. ૧૨ એવુંજાનકીકેરૂંચરીત્ર, સુણતાં પાપીથાયપવિત્ર: આજગતમાંભોગવેસુખભોગ, અંતેશ્રીહરીચરણસંજોગ. ૧૩ ॥ વલણ ॥ સંજોગથાયહરીચરણનો, કરેશ્રવણએઆખ્યાનરે; કહેહદાસગીરીધર કથાઅદ્દભુત, સુણોશ્રોતા થઇસાવધાનરે. ૧૪ ॥ ઇતીશ્રી રામચરીત્રે સંમત વાલમીકીનાટક ધારાયાંઉત્તરકાંડે વાલમીકયાશ્રમેગંગાગમનંનામ ચતુરત્રીંશો અધ્યાય: ૩૪ ॥

અધ્યાય ૩૫ ॥ રાગધનાશ્રી ॥ વાલમીકકેરાઆશરમમાંહેજી, રહ્યાસુખ પામીસીતાત્યાંહેજી; સરવેમુનિયેકર્યો એકવિચારજી, કોઇનવજાણેશીતાનેઆ ઠારજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ ભાઇવાતએકહેશોનહી, અન્યકોનજાણેમર્મ; જેજનકત-નયાજાનકી, રહયાંઆપણેઆશરમ. ૨ એમસીતાજીસુખપામીયાં, પોષણકરે મુનીરાય; સ્વાગતકરેમુનીપત્નિયો, આનંદમાંદીનજાય. ૩ વાલમીકમુનિનાઆ-શ્રમે, ઠરીરહયાજનકકુમાર; દિનદીનવૃદ્ધીગરભપામે, સીતાઉદરમોઝાર.૪ નવ માસત્યાંપુરણથયા, આવ્યોપ્રસવકેરોદીન; મુનિપત્નિયોત્યાંવૃદ્ધઆવી, પાસેરહી શુભમન. ૫ શુભયોગવારનક્ષત્રતીથી, સુલગ્નરવિમધ્યાન; તેસમેસુંદરપુત્ર જનમિયા, જુગલરૂપનિધાન. ૬ પ્રથમજનમ્યોતેલઘુ. તેપુઠેઆવ્યોજેષ્ટ; એમ થયાપ્રસવબેપુત્રતેસમે, કીદ્રિયાગ્રહશ્રેષ્ટ. ૭ તેસમેવાલ્મિકસ્નાનકરતાં, હતાગં-ગામાંહ; સઉશિષ્યદોડીનેગયા, કહીવધામણિજઇત્યાંહે. ૮ ત્યારેવાલમિકેબેકર વીશે, લવકુશગ્રહયાતાજેહ; તેસહીતઆશ્રમઆવીઆ, ઉતાવળામુનીએહ. ૯ હવેવામકરમાંદરભની, એકશળીતેકુશજાણ. દ્રીગુણીતેદક્ષીણહસ્તમાં, તેનુનામ લવનિરવાણ. ૧૦ તેસહીતકરવાલમીકમુનિ, આવીઆઆશરમમાંહે; જાતકરમ કર્યુંવરનું, વેદવીશ્રીએત્યાંહે. ૧૧ અભીષેકકીધોકુશથકી, તેનુંપાડીયુંકુશનામ લવેઅભીષેકકર્યોતદા, લવનામતેઅભીરામ. ૧૨ હવેજેષ્ટકુશનેલઘુલવ, મહા શ્યામસુંદરવેશ; શ્રીરામનાંપ્રતીબીંબતદવત. જાણેચંદ્રદીનેશ. ૧૩ વાલમીકે વધાઇઘણીકરી, આપીઆંદાનઅનેક; સહુદ્વિજેઆશીરવાદદીધો, શાન્તિમંત્રા-ભીષેક. ૧૪ જેમશુકલપક્ષનોચંદ્રમાચઢે, અધીકઅધીકકળાય; એમકુંવરવૃદ્ધિ

પામતા, દીનદીનમેટાથાય. ૧૫ તનશ્યામસુંદરકમળમુખ, આકરણનેત્રવીશા-
ળ; રામનાસરખીઆકૃતી, બળવાનબન્યેબાળ. ૧૬ તેનુંલાલણપાલણકરેનિ-
ત્યે, મુનીવાત્રમિયજેહ; એમકરતાંથયામેટા, સાતવરસનાતેહ. ૧૭ ત્યારેમુજી
બંધનતણોઆરંભ, કર્યોત્યાંમુનીજન; વળીકામધેનુસ્વર્ગમાંથી; મગાવીનંદન.
૧૮ અનેકમુનીવરતેડાવિઆ, તીહાંથાયમંગળગીત; વેદમંત્રેધરાવ્યાં, બેકુંવરને
ઉપવિત. ૧૯ સહુવીપ્રરાખ્યાસપ્તદીન, ભોજવનાહાનાભાત; જેજેપદારથજોઇએ
તે, આપેકામદુગાસાક્ષાત. ૨૦ આસીસદીધીસરવમુનીએ, આપ્યાંબહુવરદાન;
લવકુશબન્યેશોભતા, બળગુણરૂપનીખાન. ૨૧ ભોજનકરાવીદક્ષીણાદીધી, આ-
પીઆંરત્નઅપાર; વીદાયકીધાવાલ્મીકેસહુ, વીપ્રનેતેણીવાર ૨૨ વીદાયકરીને
કામધેનુ, સ્વર્ગમાંનીરવાણ; જાનકીહરખ્યાંઅતીઘણું, જોઇપુત્રપરમસુજાણ.
૨૩ પછીવિદ્યાધ્યયનબેપુત્રને, મુનીએકરાવ્યુંત્યાહે; ખટશાસ્ત્રસકળપુરાણભણી-
આ, હરખતામનમાહે. ૨૪ ધનુરવેદનીયુક્તીસરવ, મંત્રશાસ્ત્રદેવાનીકળા,
વર્ણાશ્રમમંત્રઅનેક. ૨૫ શતકોટીરામાયણપુનિત, વાલમીકરીહતીજેહ; બે
રાઘવોનેભણાવી, સહુઅર્થસાધ્યતેહ. ૨૬ તેરામચરીત્રનુંગાનકરતા, પુત્રદ્રઢપેર;
લવકુશનેગાવાતેડી, લાગેમુનીગેરઘેર, ૨૭ સપ્તસ્વરગણગ્રામઆદે, રાગનેઉપ-
રાગ; તેગાવારામચરીત્રગાતા, મનધરીઅનુરાગ ૨૮ એમચોદવીદ્યાકળાચોસઠ
રાજનીતીનીખાન; રૂપીદેસકળતેસીખવ્યું, ભણ્યાબન્યેકુંવરસમાન ૨૯ અ-
નેકરૂપીનાબાળસાથે, રમેબન્યેવીર; નીજમાતનેમુનિતણી, આજ્ઞાપાળતામતી
ધિર. ૩૦ વનમાથીકંદમુળલાવી, મુકેમુનીવરપાસ; સેવાકરેમાતાતણી, માનના
મુનીનોત્રાસ. ૩૧ સતસંગેકરીનેમનુષ, જેમવીસરેદુખસંસાર; એમવીસર્યાશ્રીવી
જોગનુંદુખ, જોઇપુત્રનેનીરધાર. ૩૨ ॥ વલણ ॥ એમવીસર્યાંશ્રીવીજોગનુંદુઃખ,
જોઇપુત્રનેમહારણધીરરે; દશવરશનાથયારાઘવી, તયારેમ્રગયારમતાવીરરે. ૩૩
ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેલવકુશજન્મકથનં
નામપંચત્રીશોઅધ્યાયઃ ૩૫

અધ્યાય ૩૬, ॥ રાગમારૂ ॥ થયાલવકુશદશવરશતણા, ત્યારેમ્રગયારમતા
વીરઃ ક્ષત્રીધરમઆચરતાપોતે, ધનુષબાણગ્રહીધિર. ૧ એકસમેબેવીરગયાછે, મ્ર
ગયાકરવાવન; ત્યાંગીરીનાશીખરઉપરબેઠા, એકશૃંગીરૂપીમુનિજન. ૨ મરગના
જેવાંઆકૃતીતેમની. દેખાવપર્વતમાંહેતેબંધુકેવાલમીકમુનીના, તપનેબેઠાત્યાંહે.૩
જાનકીપુત્રેદીઠાતેનેમ્રગજાણ્યોનીરધાર; લવકુશઅટાવ્યાભુકપશેબેમાંતેણીવાર ૪
તેઆવીવાગ્યાંરૂપીદેહમાં, તજીઆતનક્ષણપ્રાણ; પછેતેનેલઇનેબેજણઆવીઆ,
મુનેઆશ્રમનીરવાણ. ૫ ત્યારેવાલ્મીકેઓળખ્યોમંધુપોતાનો, કહ્યુંલવકુશનેત્યાં

હે; તમોત્રણબળીઆથવામાટે, મુજવીરનેમાર્યોમાંહે. ૬ અરેપુત્રોતમેંપાપતમ
ને,એઠીબ્રહ્મહત્યાય;એવાંવચનમુનીનેપુત્રપસ્તયા,શોકકરેસીતાય. ૭ પછેવીધીયુક્ત
તે વાલમીકેકર્યો,નીજબંધુનેસંસ્કાર; દાહક્રીયા ઉત્તરક્રીયાકીધી, શાસ્ત્રતણેઅનુ
સાર ૮ ત્યારેજનકસુતાએકહ્યુંમુનીવરને, જાણીવીપરીતકાજ; અરેપીતાએવી-
ક્ષણગણીછે, સુર્યવંશમહારાજ. ૯ વળીમોટોપ્રતાપતમવીત્રાનો, તેમકાપરાક્ર-
મીથાય; માટેપુત્રતણોએદોષનીવરતી, કરોતમેમુનીરાય. ૧૦ વળીલવકુસકહે
સ્વામીઅમને, કહોઉપાયકરીએતેહ; બ્રહ્મહત્યાનુંમહાપાપએ, અમશીરબેહું
જેહ. ૧૧ ભાઇબ્રહ્મકમળએકસહસ્ત્રથકી, કરોશીવપુજનસુતજ્યારે; બ્રહ્મહત્યા-
નુંપાપઉતરશે. પવીત્રથાશોત્યારે. ૧૨ લવકુશકહેક્યાંબ્રહ્મકમળછે, કહોતેઅમને
તાત; ત્યાંથકીલાવીનેઅમોકરીયે, શીવપુજનસાક્ષાત. ૧૩ મુનીકહેનગરઅયો-
ધ્યાપાસે, છેબ્રહ્મસરોવરત્યાંહે; સહસ્ત્રપાંખડીકેરાંથાયછે, બ્રહ્મકમળતેમાંહે. ૧૪
તેકમળેકરીશ્રીરામચંદ્ર, શીવપુજનનિત્યેકરેછે; અનેકયોદ્ધારક્ષાકરતા, સરોવર
પુઠેફરેછે. ૧૫ ત્યારેવળતાહરશીબેબાળકકહેછે, એનાશાછેભર; હમણાંલાવિયે
બ્રહ્મકમળ, કરીરક્ષકનોસંહાર. ૧૬ કદાપીઅવધનોરાયરામ. જોચઢીઆવશે
ત્યાંહે; તોતેનઝાલીબંધનકરી, બાંહાંલાવીશુંક્ષણમાંહે. ૧૭ એવુંકહીકરધનુષ
બાણગ્રહી, ચાલ્યાબન્યોવીર; ચંદ્રસુરજતેજસ્વિજેવા, ધનુરવીદ્યાનાધીર. ૧૮
અવધપંથપુછીનેચાલીઆ, જેવાસીંહનામાળ; વનપરવતઓળંગીઆવ્યા, બ્ર-
હ્મસરોવરપાળ. ૧૯ કુશેપ્રવેશકરયોસરોવરમાં, ત્રોડયાંકમળઅપાર; રક્ષકક્રોધ
કરીઆવ્યા, તેનોલવેકર્યોસંહાર. ૨૦ કોઇએકઉગરયાનેનાશીગયા, પુરીઅયો-
ધ્યામાંહે; સમાચારસરવેકહયાજપને, રહેપતિબેઠાજ્યાંહે. ૨૧ મહારાજઆપણા
સરોવરમાં, મુનીબાળકબેબળવંત; કમળઅતીઘણાંત્રોડયાંતેણે, મારયાજોદ્ધઅ
નંત. ૨૨ એવુંસુણીશતરૂઘનકરોધેકરીને, ઉઠયાતેણીવાર; કોણેતોડયાંએકમળ
આપણાં, હવડાંકરૂંસંહાર. ૨૩ ત્યારેશ્રીરઘુવિરહશીનેબોલીઆ, શતરૂઘનશું
વાણ; અરેભાઇજવાદોએકોણશે, મુનીવરનાબાળકજાણ. ૨૪ એઆજ્ઞાકારીહશે
વિપ્રના, દેશેતમનેશ્રાપ; તેબાળકનેજોકદાપીહણિયે, તોપણલાગેપ.પ. ૨૫ એમ
કરોધસમાવ્યોવીરતણો, સુતજાણીપુરણબ્રહ્મ; પછેકમળલેઇબેવીરગયાતે,મુની-
વરનેઆશ્રમ. ૨૬ માતજાનકીમુનીવાલમીકજોઇ. પામ્યાઘણુંઆશ્ચર્ય; હરખી
પરસ્પરવાતકરેએ,પુત્રનુંઅદભુતવીર્ય. ૨૭ પછેવીધીએકરીનેવાલ્મીકમુનીએ,
કરાવ્યુંશીવપુજન; પુત્રનેહસ્તેચઢાવ્યાંશીવને, બ્રહ્મકમળપાવન. ૨૮ બ્રહ્મહત્યા
ઉતરીલવકુશની, તતક્ષણથયાપવિત્ર; વારંવારવખાણેસુરમુનિ. રાઘવીકેરાંચ-
રીત્ર. ૨૯ ॥ વલણ ॥ ચરીત્રપાવનરાઘવિનાં, વખાણેસુરમુનેજનરે; નીજપુત્ર

નેલાકલદારના, નિત્યસીતાહરખેમનરે. ૩૦ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઊતરકાંડેબ્રહ્મહત્યાનીવારણાર્થેબ્રહ્મકમલેશિવપુજનંનામષટત્રીંશોઅધ્યાય: ૩૬ ॥

અધ્યાય ૩૭ ॥ રાગકાફી ॥ સુણોશ્રોતાથઇસાવધાન, પાવનલવકુશનુંઆખ્યાન; બ્રહ્મકમળેપુજ્યાશિવરાય, તેથીઊતરીબ્રહ્મહત્યાય. ૧ પુત્રેવાતકહીવીસ્તારી, હરખ્યામુનીનેજનકકુમારી; વખાણેસુતનેમુનીભુપ, રામનાપ્રતિબીંબસ્વરૂપ. ૨ એકસમેઆદેકવિજન, ગયાગંગામાંકરવામંજન; બેઠાંઆશરમમાંવદેહી. પાસેપુત્રએપરમસનેહી. ૩ સીતાનીકરેચરણસેવાય, ભુમિજાનેતેહરખનમાય; એકેકાપદલેઇઉછંગે, સેવતાસુતપામીઉમંગે. ૪ સુખદુખનીકરતાવાત, સુણીદ્રવિતથાયેઘણુંમાત; લવકુશેપુછયુંતેણીવાર, આપણેકેમરહયાવનમોઝાર. ૫ માતાવસવાતણુંકોણગામ, અમારાતાતતણુંશુંનામ; કુળગોત્રકુટુંબનેજ્ઞાત, કોણવંશપીતામહતાત. ૬ થયોજનમઅમારોકયાંહે, કેમવસવુંપડયુંવનમાંહે; તેસૂતાંકહેરામકુમાય, સુણીવચનબોલીઆસીતાય. ૭ નગ્રઅવધપુરીપાવન, રવીકુળમાંથયાઊતપન; અજનાસુતદશરથસાર, તેનેપુત્રપ્રગટથયાચાર. ૮ રામલક્ષમણશત્રુઘ્નભરથ, ચારેબંધુએમહાસમરથ; તેમાંરામતમારાપીતાય, જેછેકોટીબ્રહ્માંડનારાય. ૯ સાક્ષાતએશ્રીભગવાન, શીવબ્રહ્માધરેજેનુંધ્યાન; મારયારાક્ષસદુષ્ટઅપાર, ઊતારયોજેણેભુમીનોભાર. ૧૦ કરયુંરાવણકુળછેદન, તારયાઅનેકપ્રથ્વીનાજન; વર્ષસહસ્ત્રએકાદશઆજ, ગયાંકરતાંઅયોદ્ધાનુંરાજ, ૧૧ એકદુષ્ટરજકનેવચન, મુનેતજીપ્રભુએઆવન; એમઆદીથીસરવકથાય. માંડીનેકહીપુત્રનેમાય. ૧૨ ભુમિજાથયાગદગદત્યાંહે, આંસુધારચાલીનેત્રમાંહે; સંભારીનીજદુખનીવાત, ભરાયુંરૂદેઅકસ્માત. ૧૩ વારયાંમાતને કરતાંરૂદન, આપીધિરજલુંછયાંલોચન; એમકાયરથાઓકેમ, રૂઓતોછેઅમારાસમ. ૧૪ દેહનાંસુખદુખહોયજેહ, નાછુટેભોગવ્યાવીનતેહ; તજયાંવિનઅપરાધેઆમ, ધર્મવંતએરામ. ૧૫ શુંકરીયેજોએછેપીતાય, કરીયેબીજાનેહવડાંશીક્ષાય; માટેરાખોહવેમનધીર, સત્યવાદીજાણીઆરઘુવીર. ૧૬ સુતેસમજાવ્યાંકહીવણુંજ્ઞાન, એમકરયુંસીતાનુંસમાધાન; માતાનીસેવાકરતાકુમાર, એમકરતાંથયાંવરસબાર. ૧૭ વર્ષદ્વાદશનાથયાતન, જોઇનેજાનકીહરખેમન; કરેધરમનિતિનીવાત, એમસુખેરહયાંસુતમાત. ૧૮ ॥ વલણ ॥ માતાપુત્રસહીતસુખપામે, રહીએટલેએહકથાયરે; કહેદાસગીરીધરસુણોશ્રોતા, હવેઅયોદ્ધામાંશુંથાયરે. ૧૯ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઊતરકાંડેસીતયાલવકુશયોર્મંતીસ્વલ્પાખ્યાનંનામસપ્તત્રીંશોઅધ્યાય: ૩૭ ॥

અધ્યાય. ૩૮. ॥ રાગમેવાડો ॥ હવેઅવધપુરીમાશ્રીમા'રાજજી, ધરમની
જ પાળેચક્રાવેરાજજી; સેવેરઘુપતીનેબંધુસમાજજી;આજ્ઞાપ્રમાણેકરતાકાજજી.
૧ ॥ ઢાળ ॥ સહુકાજકરતારાજનુંલેઇ, આજ્ઞાશ્રીરગુવરતણી; નીજધર્મકર્મને
પ્રજાપાળે, ગુરૂવિશેમમતાધણી; ૨ શત્રુઘનલક્ષમણભરથને, તીહાંથયાબબેપુત્ર;
સ્વરૂપબળવિદ્યાનિપુણજેણે, શોભીયેવરસુત્ર, ૩ લક્ષમણનાબેપુત્રઅગંદ, ચી-
ત્રકેતુનામ; તક્ષપુષ્કળપુત્રબેથયા, ભરથનેઅભીરામ. ૪ સુબાહુસુતસૈન્યનામે,
શતરૂઘનસુતસાર; એપ્રકારેઉત્પન, ખટસુતસુંદરરાજકુમાર. ૫ તેપુત્રનેપરણા
વીઆ, વીવાકરીશુભકામ; વધુસહિતખટસુતશોભીયે, જાણેરૂપેરતીનેકામ. ૬
હવેસીતાજનસહુએકચાતે, સુણોધરીનેધિર; જેદિવશથીજાનકીને, તજીઆંશ્રી
રગુવીર. ૭ તેદીવશથીપુરઅયોદ્ધામાં, પડવામાંડયોકાળ; વૃષ્ટીનથાયેદેશમાં,
વરત્યોસમયવિકરાળ. ૮ એમવરશદ્વાદશવહિગયાં, થઇઅનાવૃષ્ટીજાણ; સઉપી-
ડાવામાંડામજા, દુખઉપન્યુંનીરવાણ. ૯ ત્યારેઅવધપુરમાંસભાકરીને, બેઠાશ્રી
રઘુનાથ; ગુરૂવશીષ્ટનેપુછયુંતદા, પ્રભુએજોડીજુગહાથ. ૧૦ મહારાજમારારા-
જ્યમાં, જાવૃષ્ટીથઇકેમબંધ; તેણેપીડાયેમુજપ્રજાતે, કહોકોણપાપસંબંધ. ૧૧
રગુવીરકેરાવચનસુણીને, બોલિઆ બ્રહ્મકુમારહેઅંતરજામીજાણોછોતોયે, કહું
સત્યવીચાર ૧૨ જેપરમસાધવિજાનકી, સાક્ષાતલક્ષમીરૂપ; અપરાધપાખેસતી
નેતમો, તજીરવિકુળભુપ. ૧૩ તેકારણમાટેમેવની, વૃષ્ટીનથાયેરામ; માટેયજ્ઞવિ-
ધીયેથીકરો, અશ્વમેધજેનુંનામ. ૧૪ એવાંવશીષ્ટકેરાંવચનસુણી, યજ્ઞઆરં-
ભ્યોરગુવીર; યજ્ઞનોમંડપરચાવ્યો, સરજુગંગાનેતીર, ૧૫ વળીબીજુંકારણ
યજ્ઞનુંક્હ, સુણોસીતાજન; રામાશ્વમેધનીપદ્મપુરાણે, કથાછેપાવન. ૧૬ વાત્સા-
યણરૂષિપ્રત્યેકહી, શેષકરીવિસ્તાર; ૫ તાળખંડેવરણવી, અઃશેંટઅધ્યાયસાર.
૧૭ કહેશેષવાત્સાયણસુણો, એકઆસનમતીધીર; કહુંકથાએઅશ્વમેધની,જેમાં
ચરિત્રશ્રીરગુવીર ૧૮ એકસમેશ્રીરગુવીરબેઠા, સભામાંનીરધાર; અગસ્તમુનિ
ત્યાંઆવીઆ, ઉઠીકર્યોબહુસતકાર. ૧૯ શ્રીરામચંદ્રેકરીપુજા, બેસાડયાઆશન
વીનયસ્તુતીકરીબોલ્યાપછે, પ્રભુમધુરવચન. ૨૦ એકસંદેહમુજમાંથયોતે.નિવા-
રોઘટજાત; માનુભાવતમનેપ્રશ્નપુછું, કહોકરીવિખ્યાત. ૨૧ કુળસહિતમેંરાવ-
ણહણ્યો, કરીયુદ્ધલંકામાંહે; તેકોણજ્ઞાતીગોત્રએનું, કહોમુજનેઆંહે. ૨૨ એવાં
વચનસુણીસીતાપતિના, બોલ્યામુનિવરવાણ; હેબ્રહ્મપુરાગુરામજી, સરવજ્ઞછો
સુજાણ. ૨૩ તમોકારણછોસરૃષ્ટીતણા, ઉત્પત્તિસ્થીતીલયકાર; વળીઆત્મા
અંતરજામીસહુના, વિશ્વનાઆધાર. ૨૪ સહુજીવકેરાકર્મનાફળ, પ્રદાતાછોરા-
મ; અખંડજ્ઞાનઅનીહવ્યાપક, સકળપુરણકામ. ૨૫ તો[illegible]

પુછેરાવણનીઉતપત્ય; માનુષીલીલાજણાવા, મળાવાઅમનેસત્ય. ૨૬ પછેઅગસ્તેઆદીથકીકહી, રાવણજન્મકથાય, પોલસ્તનાવિષેપ્રગટયો, સુણોશ્રીરઘુરાય. ૨૭ તેવાતસુણીમુનીમુખથકીજે, બ્રહ્મકુળમાંઅત્ય; સહુસભાસુણતાંબોલી આ, ગદગદથઈનુગતાત. ૨૮ અહોમેંકૃતઆચર્યું, નવકરેક્ષત્રીધીર, મેંબ્રહ્મકુળનોવધ્રકર્યો, એમબોલીઆરઘુવીર, ૨૯ પછેધર્મસ્થાપનબ્રહ્મહત્યા, કરીઅંગીકાર; તેસમેરઘુપતીખેદપામ્યાં, મોહલોકાચાર. ૩૦ હળીપડયાતવઆસનથકી, મુરછીતરઘુનાથ; ત્યારેઅગસ્તેશ્રીરામને, બેઠાકર્યોગ્રહીહાથ. ૩૧ કુંભજરૂષીકહેસાંભળો, સુરવજ્ઞશ્રીરઘુરાય; તવનામજપતામાત્રમાં, મહાપાપીપાવનથાય. ૩૨ તેતમારેપ્રભુપાપશાનું, અસંભવએમાત; નિગ્રહઅનુગ્રહસરવના, કરતા તમોવિખ્યાત. ૩૩ સાવધાનથઇરઘુવીરબોલ્યા, મુનીસાથવચનઃ મેંઅવતરીરઘુવંશમાં, હણ્યુંબ્રહ્મકુળપાવન. ૩૪ મહાપાપએમુજથીથયું,તેનીવારોમુનિરાય; ઉપાયકહોતેહુંકરૂં, જેમટળેબ્રહ્મહત્યાય. ૩૫ ત્યારેગટોદભવકહેઅરેરઘુપતી, તમોપુણ્યપવિત્ર, અવતારકારણધરમસ્થાપન, કરોમનુષ્યચરીત્ર, ૩૬ તમોનિયંતાસહુજગતના, નીરલેપવ્યાપકએક; નથીતમારેશુભઅશુભકંઈ, સમવિષમનુસ્યવિવેક. ૩૭ તથાપીકરોધરમસ્થાપન, લોકસંગ્રહઅર્થ; ઉપાયકહુંને આચરોજે, વેદપંથસમર્થ. ૩૮ અશ્વમેધયજ્ઞકરોપ્રભુ, જેથીટળેમહાપાપ; વળી ધટારતરઘુવંશમાં, પ્રભુપુત્રરૂપેઆપ. ૩૯ કુંભજતણાંવાયકસુણી, નીસ્ચેથયું મનરામ; અશ્વમેધનોઆરંભકરવા, ઉઠયાપુરણકામ. ૪૦ ॥ વલણ ॥ પુરણકામશ્રીરામજીયે, અશ્વમેધનોઆરંભકર્યો; હવેયજ્ઞકેરીકહું કથા, તેશોતાજનશ્રવણેધરો. ૪૧ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેશોપવાસાયસંવાદેઅગસ્તાજ્ઞયાશ્રીરામેણઅશ્વમેધારંભોનામ અષ્ટત્રીંશોઅધ્યાયઃ૩૮ ॥

અધ્યાય ૩૯. ॥ રાગઆશાવરી ॥ હવેઅશ્વમેધનોઆરંભકરવા, ચાલીઆશ્રીરઘુવીર; મંડપરચાવ્યોચારજોજનનો, સરજુગગાનેતીર. ૧ દેશદેશમાં દુતમોકલીમુનીવરનેતેડાવ્યા; વળીસગાસંબંધીરાયહતાતે, સૈનસહીતતીહાંઆવ્યા ૨ સુગ્રીવવિભીષણનળનીળઅંગદ, શરભનેજાંબુવાન; ગવાક્ષકેસરીરસભનીઆદે, આવીમળ્યાબળવાન, ૩ વશિષ્ટવિશ્વામિત્રકુંભજરૂષી, ગોતમને વામદેવ; ભારદ્વાજનેયાજ્ઞવલકમુની, અત્રીઅંગિરાએવ ૪ નારદઅસીતકપીલમુની, પરવતશુક્રાચારજમુન્ય; વ્યાસહરીતપરાશરબ્રહસ્પતી, લોકસમજોત કરંન્ય. ૫ એવામુનીવરઅતિઘણાઆવ્યાસાથેશિષઅપાર; ચારેવેદપરાયણસરવે, ત્રિકાળજ્ઞાનીસર. ૬ સરવનીપુજાકરીશ્રીરામે, બેસાડયાઆસન; અહોભાગ્યમોટુંઆજમળીઆ, માનુભાવપાવન. ૭ હુંમહાપુરૂષનાંદરશનપામ્યો. યજ્ઞ

નીમીતેઆજ; સતસંગસમલાભનહીં, અપવર્ગસ્વર્ગભુરાજ. ૮ સરવમુનીમાં-
હોમાંહેકરેચરચા, આત્મનીરૂપણજ્ઞાન; તત્વસંખ્યાનીરવેદવખાણે, ભક્તિયોગને
ધ્યાન. ૯ કેટલાદીનએમકરતાંવિત્યા, આવ્યોસમયવસંત; વશિષ્ટઅગન્નનીઆ
જ્ઞાયેકર્યો, યજ્ઞઆરંભશ્રીકંત. ૧૦ હવેયજ્ઞનુંસાહીત્યસરવેમેળવ્યું, વેદવિધીએ
પ્રમાણ; બંધુપ્રધાનસકળજનકરતા, કારજતેનીરવાણ. ૧૧ અશ્વઅનોપમઅ:-
ણીનેબાંધ્યો, મનવેગીશ્યામકરણ; પીતપુછરક્તવદનજશોભે. ઊજવળજેનુંવ-
રણ, ૧૨ શ્રીરામચંદ્રદીક્ષાલેઇબેઠા. આપીઆંદાનઅપાર; સાથેસોનાનીશીતા
કરીને; બેસાડયાં તેણીવાર. ૧૩ ભુમિશયનબ્રહ્મચર્યજપાળે, ભોગરહીતસુખ
કારી; મ્રગનુંશરૃંગરટિયેખોશ્યું, અજીતમેખળાધારી. ૧૪ આચારજમુનીવશિષ્ટ
થયા, જેયજ્ઞકરમનાજાણ; ચારદીશાયેનીમ્યાબેબે,મંત્રવેત્તાનીરવાણ. ૧૫ અ-
શીતદેવળબેપુર્વદ્વારે, અંગીરાનેગૌતમવામ; જાતુકરન્યજ્ઞમાલીપશ્ચિમ,દક્ષિણ
કશ્કપઅત્રિનામ, ૧૬ અગસ્તમુનિતેકર્મઅધીષ્ટાતા, અદ્વર્યવેદવ્યાસ; પજ્ઞદ્વાર
પાળણવરશી, બ્રહ્મસ્થાનેવિધીનોવાસ. ૧૭ હવેઆચારજરૃત્વિજમળીને, કરા-
વ્યુંઅશ્વપુજન; કનકપત્રતેનેશિરબાંધ્યું, વશીષ્ટેલખીનેવચન. ૧૮ અવધપુરી
નારાજાદશરથ, મુગટમણીનૃપવિર; રગુવંશીરગુકુળનામંડન, પુત્રતેનારગુવીર
૧૯ રાવણરિપુખળદળગંજન, રણપંડીતશ્રીરામ; એકબાણએકપત્નીવચનએક
ભક્તનાપુરણકામ, ૨૦ તેજરામનોયજ્ઞતુરી, નૃપજીતવામુકયોજાણ; જેબળીઆ
હોયતેબાંધજોભાઇ, મુકીનેઆશાપ્રાણ. ૨૧ એવુંપત્રલખીનેવશીષ્ટગુરૃએ,બાંધ્યુ
અશ્વનેશીશ; તેનીપુંઠળરક્ષાકરવાશત્રૃઘ્ન, સજ્જથયાતેદીશ. ૨૨ શ્રીરામચંદ્રે
શિક્ષાત્રણીદીધી, શત્રૃઘ્નનનેત્યાંહે; અરેભાઇહુંકહુંતેરીતે, આચરજેરણમાંહે.
૨૩ જેમદોન્મતવીરથવાનપુંસક. પળાયમુકીધીર; સ્ત્રીવિપ્રસાધુજનસાથે, યુદ્ધ,
કરીશનવીર. ૨૪ વળીશસ્ત્રરહિતમુરછીતનીઉપર, કરવોઘટેનહિંઘાય. એમશ-
તરૃઘ્નનનેસમજાવીને, શીક્ષાકહીરગુરાય ૨૫ ત્યારેતેણેસમેત્યાંજનકતણોસુત,લ-
ક્ષમીનીધીએવુંનામ; તેહાશીવચનહશીનેબોલ્યો, સાંભળીયેશ્રીરામ. ૨૬ તમો
શિખામણશુંદોસમજાવીને, શતરૃઘ્નનનેઆજ; પણજેવીરીતતમારાકુળની, તેવું
કરશેકાજ, ૨૭ તમેકહ્યુંજેસ્ત્રીવિપ્રને, શસ્ત્રરહીતજેજન; તેનીઉપરઘાનવકરવો,
બોલ્યાએવુંવચન. ૨૮ પણપ્રથમતમારાપીતાયેમાર્યો, વીપ્રશ્રવણનીરધાર;તમો
પૌલસ્તરૃષીનાકુળનો, કર્યોછેસંહાર. ૨૯ વળીનારીતાડીકાનેતમોમારી, મુકીને
એકબાણ; કીરાતતપસ્વીનેવળીહણીયો, શસ્ત્રરહીતનિરવાણ. ૩૦ તેહદાડેકયાં
ધરમગયોતો, હવેકરોછોવડાઇ; એવાંશાલકકેરાંવચનસુણીને, બોલીઆજનક
જમાઇ, ૩૧ અરેજનકકુવિદેહતણાસુતછો, તમોશુંજાણોએરીત; વીરરસકેરી

વાતનજાણે, સન્યાશીશું પ્રીત ૩૨ એવાંહાશીવચનપરસ્પરકરતા, પ્રતીઉત્તર એમવાળી; તેથુણીશભાજનસરવેહશીઆ, લીધિમાંહોમાંહેતાળી. ૩૩ ॥ વલણ ॥ તાળીલેતામાંહોમાંહે, શરવેહશીઆશભાનાજનરે; એવોઆનંદવાધ્યોઅંગમાં જોઇયજ્ઞમહોત્સવમનરે. ॥ ૩૪ ॥ ઇતિશ્રીરામચરીતેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાચાંશેષવાચ્છાયણશંવાદેઅશ્વમેધાકેશ્રીરામેણુશતરૂઘ્નબોધોનામએકોનચત્વારીંશો અધ્યાય. ૩૯ ॥

અધ્યાય ૪૦. ॥ રાગ કાફી ॥ આવ્યોમહુરતકેરોદિન, થયાતત્પરશરવે જન; શતરૂઘનનીશાથેવીર, અશ્વરક્ષકજાયેધીર. ૧ તેશમેભરથકેરોપુત્ર, રણ પુંડ્રીતબળિયોસુત્ર; તેનુંપુષ્કળજીએવુંનામ, જેનારૂપથીલાજેકામ. ૨ વરશ દ્વાદશનોછેકુમાર, જાણેસકળવિદ્યાઅનુસાર: તેશતરૂઘનકેરીસંગ, જાવાનેશસ્ત્ર સજીઆંઅંગ. ૩ ભાથાટોપકવચકેડંઠ, ધર્યાભુષણભારઅખંડ; લઇનાતતણી આગનાય, આવીલાગ્યો કૌશલ્યાનેપાય. ૪ સુમિત્રાકેકૈનેનામ્યુંશીશ, દીધીસરવ માતાએઆશીશ; પછેચાલ્યોત્યાંથપ્રીતન, આવ્યોપોતાનેરંગભોવન ૫ વધુ પુષ્કળજીનીજેહ, કાન્તીનામેમહાસતીનેહ; જેનારૂગથપ્રારતીલાજે, સુંદરીશુભવેશવિરાજે. ૬ વરશદ્વાદશમાંવયજેની, અંગઉપમાશીકહુંતેની; છેપતિવ્રૃત મંડનએહ, જાણેપતીપરમેશ્વરજેહ.૭નિજસ્વામિનેઆવતોનરખી, હરિવદની હૈયામાંહરખી; એટલેત્યાંપુષ્કળઆવ્યો, ભરીમેતીનીથાળેવધાવ્યો ૮ હશીબોલ્યોસુણોહેનાર, આજછોડેછેયજ્ઞતોખાર; રક્ષાનેજાયેશાત્રન, સૈનશહિતઘણા રાજન. ૯ હુંજાઉંછું કાકાનેસંગ, જીવાભુપતિરણજંગ; ત્યાં જાવાનેવિલંબજ થાય, માટેઆપોમનેઅજ્ઞાય. ૧૦ સુણીનાથનાંએવાંવચન, સમુંજોયુંભરીલોચન ઝાલીગ્રહીનિજસ્વામિનોહાથ, બોલીમધુરવચનહેનાથ. ૧૧હુંતોદાશીતમારી સ્વામિન, એકવિનતીધરજોમન; તમોજાણશોજેકઇઆશ, હશેભોગતણો અભીલાષ. ૧૨ પણસાચુંકહુછુંઆજ, જાઓસુખથકીમહારાજ; કાકાનીપાળજો આજ્ઞાજ, જીતજોપ્રથ્વીનારાય. ૧૩ કરજોજુદ્ધરહીસનમુખ, નવધરશોમરણનુ દુ:ખ; થોડુજીવીજેકીરતીકરીયે, ઘણુંજીવ્યાનીઆશાનધરિયે ૧૪ જશરહીત જીવ્યાઘણાદીન, તેણેશુંથયુંકાજસ્વામીન; ઉભેલોકમાંઅપજશથાય, મનુષ્યા દેહએળેજાય. ૧૫ તમોકહેશોભોગવીયેભોગ, ઘણુંજીવીનેસુખસંજોગ; પણઅન્યજન્મમાંસ્વામીન, અહારનીંદ્રાભયમૈથુન. ૧૬ પશુપક્ષીમાંએસુખહોય,વીષે સંતુષ્ટનવથાયકોય; કોટીકલ્પભોગવેકામ, તોયજીવનપામેવિરામ. ૧૭ હુતહોમે અગ્નિજેમ, વાધેઅદકીજ્વાળાતેમ; એવીવાસનાકેરીપ્રવાય, ભોગવેનવતૃપ્તી થાય. ૧૮ વિષેમાંદોષદેખેજ્યારે, તેનુંમનપાછુંવળેત્યારે; રોગજેવાજ્યારેભાસે

ભોગ, ટળેત્યારેએસુખસંજોગ. ૧૯ એવોસંસારમિથ્યાજાણી, પછીભજવાપુરૂષ પુરાણિ; માટેકહુંછુંજોડીનેહાથ, મનધીરજરાખજોનાથ. ૨૦ જ્યારેયુદ્ધકરેસ્વામીન, મુજમાંનવધરશોમન; રખેપુંઠદેખાડતાપાછી, થશેકુળનીકીર્તીઆછી ૨૧ રઘુકુળમાંછેજન્મતમારો, તેપરંપરામનવિચારો, જોપીતામહકેરાંકરમ, માર્યો વરશાપરવાનીજંધરમ. ૨૨ કરીદેવતણીરક્ષાય, અધાપીલોકકીરતીગાય; વળી કાકાજીકેશવરામ. માર્યોરાવણજેનુંનામ. ૨૩ તમોકહેવાઓતેનાપુત્ર, કુળદીપકધરમનાસુત્ર; માટેરાખજોકુળનીલાજ, વખાણેજેમભુપસમાજ. ૨૪ પાછાફરશોત્વરીજોબીત, તોથાશેમુનેમહાવિપરીત; જોડદીએરસહીયેરનોસાથ, દેશેમેણાં ઘણાંમુનેનાથ. ૨૫ વળીમહીએરીઆમોઝાર, કહેશેકાયરતુજભરથાર; એમ કહીસમજાવ્યોસ્વામી, પદનાથતણેશીરનામી. ૨૬ કરીપુજાબેશાડીપાટ, કર્યું કુમકુમતીલકલલાટ; ચોખાચોઢી કરીમનુહાર, આરોપ્યોકંઠે પુષ્પનોહાર, ૨૭ આપ્યુંતાંબુળકરીઅરચન, પછીદીધુંઆલીંગન; લાગીપાયેજોડીનેહાથ, ધરીને હવળાવ્યોનાથ. ૨૮ બેઠાપુષ્કળજીરથમાંહે, વેઈઆજ્ઞાત્રિયાનીત્યાંહે; ખેડયાંપવનવેગીતોખાર, આવ્યાજીહાંછેશ્રીદેવમોરાર. ૨૯ ॥ વલણ ॥ જીહાંવિરાજેશ્રી રઘુપતિ, ત્યાંઆવ્યાપુષ્કળવીરરે; પાયેલાગીઆજ્ઞામાગી, જોઈહરખિઆશ્રીમેં શરીરરે. ૩૦ ॥ ઇતીશ્રીરામચરિતરેસમતવાલ્મિકી નાટકધારાયાંઉતરકાંડેઅશ્વમેધિકેપુષ્કળશ્રીરામસામીપ્યાંગમનંનામચત્વારીંશોઅધ્યાયઃ ૪૦ ॥

અધ્યાય ૪૧ ॥ રાગમેવાડો ॥ ફણિધરકહેસુણો વાત્સાયણમુનિ, પાવનયજ્ઞ કથાયજી; પુષ્કળજીસજથઈનેઆવ્યે, જીહાંબેઠાશ્રીરઘુરાયજી. ૧ ત્યારેરૂદેચાંપીને ઉછંગબેસાડયો, પુષ્કળનેશ્રીરામજી; પછેશતરૂઘનસુમંતનીસાથે, બોલીઆ પુરણકામજી. ૨ અરેભાઈઆપુષ્કળનેતપા, સાચવજોરણમાંહેજી; યુદ્ધસમેએની પાસેરહેજો, રક્ષાકરજોત્યાંહેજી. ૩ પછેએવુંકહીનેઆજ્ઞાઆપી, ચાલીઆશતરૂઘનજી; પુષ્કળજીતેસાથેચઢીયો ભરથજીકેરોતનજી. ૪ વળીજનકવિદેહીતણો સુતકહિયે. લક્ષમીનિધીએવુંનામજી; તેનીજસૈન્યાલઈસાથેચઢીઓ, અશ્વરક્ષાને કામજી. ૫ વળીસુગ્રીવઅંગદજાંબુવાન, નળનીળશરભહનુમંતજી; ગવાક્ષ કેશરીઆદેકપીસહુ, ચાલીઆમહાબળવંતજી.૬ વળીઅન્યકેટલાસંબંધીરાજા, ચઢીઆસૈન્યસહીતજી; સુમંતપ્રધાનપોતાનાછે, વળીસહન્યાપતીરણજીતજી. ૭ વૈશાખમાસપુરણીમાનેદીન, વારલગ્નપાવનજી; સરજ્યુતીરઉપરથીઅશ્વને, છોડીમુકયોતેદિનજી. ૮ નાહાનાપ્રકારના વાજીંત્રવાજે, સૈન્યતણોનહીંપારજી; હાકવાગીશતરૂઘનકેરી, પ્રથ્વીસહેનહોભારજી. ૯ તેઅશ્વસ્વઈચ્છાએકરીચાલે, ખુંડળસરવેવીરજી; ગીરીસરીતાઓળંગીજાતા, રાખીમનમાંધીરજી. ૧૦ અદકા

વેગસરવથીચાલે, યજ્ઞતુરીતેણીવારજી; સ્વઋચ્છાએકરીઆવ્યોપ્રથમે, અહીછત્ર નગરમોઝારજી. ૧૧ દમનનામેનૃપતીમહાબળીઓ, રાજકરેપુરમાંહેજી; તેશ્રી રામચંદ્રનોભક્તહતો, માટેયુદ્ધકર્યુંનહીંત્યાંહેજી. ૧૨ તેરાજ્યલક્ષ્મિસોંપીનેમ- ળીઓ, દમનભુપતીનામજી; શતરૂસુદનનીસાથેચાલ્યો, અશ્વરક્ષાનેકામજી. ૧૩ હવેત્યાંથીઆગળઅશ્વગયો, રૂષીચ્યવનતણેઆશ્રમજી; ત્યારેશતરૂઘ્નેસુમંતને પુછયું, વનદેખીમહાસ્મ્યજી. ૧૪ આવનમાંઆશ્રમછેકોનો, કોણમુનીમહાનંત જી; એવાંવચનસુણીશતરૂઘનકેરાં, બોલયોપ્રધાનસુમંતજી. ૧૫ એકભ્રગુવંશમાં પ્રગટથયાછે; તેચ્યવનરૂષીતેનુંનામજી; તેઆવનમાંઆશરમબાંધિ, રહેછેઆણે ઠામજી. ૧૬ જેણેમાનભંગમઘવાપતીકીધા, કરાવ્યોનૃપ ઃસ્યાગજી; અશ્વનીકુ- મારઅપાવ્યોપાંત, યજ્ઞતણોજેભાગજી. ૧૭ સુમંતનાંએવાંનચનસુણી, બોલ્યા શતરૂઘનતેણીવારજી; તેચ્યવનરૂષીનીકથાકહોમુજને, મુળથકીવીસ્તારજી. ૧૮ ॥ વલણ ॥ મુળથકીવિસ્તારએહો, કહોતેમુજનેમીત્રરે; એવાંશતરૂઘનનાંવચન સુણી, કહેસુમંતચ્યવનચરીત્રરે. ૧૯ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરે સંમતવાલમીકી નાટક ધારાયાં ઉતરકાંડે અશ્વમેધીકે સુમંત શતરૂઘન સંવાદે એકચત્વારીંશો અધ્યાયઃ ૪૧ ॥

અધ્યાય ૪૨. ॥ રાગધનાશ્રી ॥ રૂષીવાચ્છાયણનેકહેછેઅનંતજી, શતરૂઘન સાથેબોલ્યાસુમંતજી; પુરવેભ્રગુરૂષીવનમોઝારજી, આશરમબાંધીરહેનરનારજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ આશ્રમબાંધીરહેભ્રગુરૂષી, અગ્નિહોત્રીત્યાંહે; ગયાએકસમયેલેવા સમીધ, સંધ્યાસમેવનમાંહે ૨ ત્યારેદમનનામેઅસુરઆવ્યો, કુંડકીધોભંગ; સગર્ભહતી મુનિપત્નિતેને, ચાલીઓલેઇનીજસંગ. ૩ વૃકજાયહરણીહરીજેમ એમ. ચાલીઓલેઇમુનીનાર; થયોગર્ભશ્રાવતેણેસમે, પડયોપુત્રપ્રથ્વીમોઝાર. ૪ તેજપુંજઅગ્નિશીખાસરખો, બોલીઓકરોધવચન; અરેદુષ્ટઅઘટીતકૃત્યકરે છેતે, ભસ્મબળીતુજતન. ૫ એવુંકહેતામાંતેદમનરાક્ષસ, બળ્યોક્ષણમાંત્યાંહે; મુનિપત્નિતેસુતલેઇવળતિ, આવીઆશ્રમમાંહે. ૬ એટલેભ્રગુતીરાંઆવીઆ, પત્નિયેકહ્યુંવરતંત; તેસુણીમનમાંખેદપામીઆ, ચઢયોક્રોધઅનંત. ૭ બલ્યા અગ્નિહુંસેવુંતુને, તુંદેવછેપરતક્ષ; થયુંવીઘ્નતેકેમરહયોસાંખી, જોઇનેનિજ ચક્ષ. ૮ પછેશ્રાપદીધોઅગ્નિને, સુણવન્હિકહુંએકવાત; તુજદેખતાંઆવ્યોઅ- સુર, કરીગયોમહાઉતપાત. ૯ તેંવાર્યોનહીકેમદુષ્ટને, સાંખીરહયોશુંસુદ; માટે સરવભક્ષીઅનળથાજે, શ્રાપદીધોગુઢ. ૧૦ એવોશ્રાપસુણીનેસ્તુતિકીધિ, ભ્રગુ- તણીહુતાશ; કૃપાનીધિકરોઅનુગ્રહ. ત્યારેબોલીઆવચનપ્રકાશ ૧૧ તુંસરવ ભક્ષીથઇશપણ, રેહેજેસદાપાવન; અપવિત્રનહીથાયેકદા, એવોકર્યોઅનુગ્રહ

મન. ૧૨ પછીજાતકરમકર્યુંતેસુતનું, ચ્યવનપાડ્યુંનામ; મોટોથયોઉપવિતઆ-
પ્યું, ભણ્યોવાધ્યોકામ. ૧૩ પછેઆજ્ઞાલેઈનીજપીતાની, તેગયારેવાતિર; ઉપ-
કંઠેઆસનવાળીને; તપકરવાબેઠાધિર. ૧૪ દશસહસ્રવરસજવહીગયા, કર્યોઘોર
તપતેદીશ; થયારાફડઉધેઇતણા, અંગેવૃક્ષજાળાંશીશ. ૧૫ પછેએકાદશર્યાતી,
રાજાચંદ્રવંશીજેહ; સહુકુટુંબનીકળ્યોતીરથકરવા, આવ્યોવનમાંતેહ. ૧૬ તે
રહ્યોકરીવીશરામત્યાં, સહુસૈન્યયુંરાજન; મંડુકીપુત્રીરાયની, નીકળીરમવા
વન ૧૭ તેકન્યારમતીઆવીજ્યાં, તપકરેવીપ્રચ્યવન; છેછીદ્રઉધેઇરાફમાં,
ઝગમગેમુનિલોચન. ૧૮ કરમાંહેલેઈનેદરભશલાખા, ઘાલીતેહમોઝાર; તેણેનેત્ર
ફોડયાંમુનીતણાં, નિકળીરૂધિરનિધાર. ૧૯ તેસમેથયોઉપાતરત્યો, રાયસેન્યા
માંહે; થયાંબંધસરવેજીવનાં, વીષ્ણુગુહાબેત્યાંહ. ૨૦ તેરાયેજાણીવારતાને,આ-
વ્યોમુનીવરપાસ; કરીપ્રાર્થનાપરણાવીકન્યા, ગયોભુપઅવાસ.૨૧ પછીચ્યવન
રૂષીતેકન્યાસાથે, રહ્યાકરીઆશરમ; ઘણીસેવાકરતીસાધવિ,પાળેપોતાનોધરમ.
૨૨ જેમઅત્રિનીસેવાકરે, અનુસુયાએકમન; એમસેવાકરતાચ્યવનકેરી, વહી
ગયાબહુદીન. ૨૩ એકસહસ્રવરસવીતીગયાં, કરતામુનીનીસેવ; એકસમેઅ-
શ્વિનીકુમાર, આવ્યામુનીઆશરમદેવ. ૨૪ સતિયેપુજાતેનીકરી, બેસાડીઆ
આસન; સત્કારઅતીશેજોઇને, તેથયાદેવપ્રસન, ૨૫ અરેસાધવિતુંમાગ્યવર, જે
ઇચ્છાહોયેઆજ; ત્યારેસતીકહેમુજપતીતણાં, દ્રગઆપીયેમહારાજ. ૨૬ ત્યારે
વધદકહેઈંદ્રેઅમારો, યજ્ઞકેરોભાગ; તેમંધકીધોજોરથી, કરીયોઅમારોત્યાગ.
૨૭ તેઅમનેપાછોઅપાવો, ત્યારેચ્યવનબોલીઆવાણ; તમનેઅપાવુંયજ્ઞકરે,
નાગનીશ્ચેજાણ. ૨૮ મુનિવચનલેઇવૈદેરચ્યો, એકકુંડપુરણવાર; ઔષધીનાં-
ખીતેહમાં, મંત્રીતકર્યોનીરધાર. ૨૯ પછીચ્યવનરૂપીનોકરગ્રહિ, ઉઠાડીઆછે
ત્યાંહે; બેદેવત્રીજામુનીવળતા, પ્રવેશ્યાતેમાંહે. ૩૦ કરીસ્નાનબહારેનીકળ્યા,
ઉપકંડઉભાતેહ; થયુંદીવ્યરૂપમુનીતણું, ખટદશવરસનીદેહ. ૩૧ અલંકાર
મંડીતવરૂણવયરૂપથીરાજેકામ; મુનિપત્નિજોઈઆશ્ચર્યપામી, ઓળખિઆનહી
સ્વામ. ૩૨ પછીસ્તુતીકીધિદેવની, ત્યારેસોંપીયોભરથાર; તેવઇદનીજલોકે
ગયા, વરતીયોજયજયકાર. ૩૩ તેસ્ત્રીયેમુનીઆજ્ઞાથકી, દ્રહમાંકર્યુંછેસ્નાન; અ-
દભુતકાન્તિશોભતીથઇરતીરૂપસમાન. ૩૪ પછીયોગમાયાનેબળે, નીરમ્યુંવી-
માનમુનીશ. સંપનતેમાંભોગસરવે, અધીકવધભવદીશ. ૩૫ નીજસ્વામીનેલેઈ
સુંદરી, ચઢીનેવિમાનમોઝાર; એકસહસ્રદાશીસેવતિ, સેવકતણોનહિપાર. ૩૬
પત્નિસહિતએમઘણાદીન, ભોગવીઆમુનીયેભોગ; તૃપ્તીથયા પછી રાગકીધો,
ગ્રહ્યોમનમાંજોગ ૩૭ પયોપણીતિરેસહીતપતિ, રહ્યાંકરીઆશરમ; તપ.ધ્યાન

નેઅનુષ્ઠાનકરતા, આચરેનીજધર્મ. ૩૮ એકસમેત્યાંસરયાતિરાજા, આવ્યોઆ-
શરમભુપ; મનખેદપામ્યોકુંડજાણ્યું, જોઇરૂષીનુંરૂપ.૩૯ પછેપુત્રીયેવૃતાંતસરવે,
કહ્યુંમાંડીપીતાય; તેસુણીહરખ્યોભુપતી, લાગ્યોમુનિનેપાય. ૪૦ ત્યારેચ્યવન
કહેહેરાયજી, કરોયજ્ઞતમઘેરઆજ; મેંવચનઆપ્યુંદેવને, તેથાયસીદ્ધિકાજ.૪૧
પુત્રીજમાત્રનેતેડીરાજા, આવીયોનીજઘેર; આરંભયજ્ઞતણોકર્યો, વરિયામુનિ
બહુપેર. ૪૨ અશ્વિનીકુમારનેભાગઆપ્યો, ચ્યવનરૂષીયેત્યાંહે; મારવાઆવ્યો
ઇંદ્રમુનીને, વજ્રગ્રહીકરમાંહે. ૪૩ હણવાકારણકર્યોહસ્તઉંચો, થયોહાહાકાર;
સ્થંભસ્થંભબોલ્યામુની, સ્થંભીયોકરતેણીવાર. ૪૪ પીડાવણીથઇઇંદ્રને, સ્ત-
વીયાતદામુનિજન; કરોક્ષમામુજઅપરાધમારો. અનુગ્રહસ્વામીન. ૪૫ મુનિયે
કૃપાકરીઇંદ્રનેકહ્યું, આજથીનીરધાર; અશ્વનીકુમારનેયજ્ઞકેરો, ભાગઆપોસાર.
૪૬ તેદીવસથીથયોચાલતો, જેયજ્ઞકેરોભાગ. ૪૭ આખ્યાનએમુનિચ્યવનનું
જે, સુણેનરતેનાર; મહાપાપથીમુકાયતે, પામેપદારથચાર. ૪૮ સુમંતકહેહે
શતરૂઘનને, ચ્યવનનનુંઆવન; સુંદરસ્થળસોહામણું. આશરમછેપાવન. ૪૯
॥ વલણ ॥ પાવનઆશરમમુનીતણો, તીહાંઆવ્યાશતરૂઘનરે; ચ્યવનરૂષીને
પાયેલાગીઆ, પામીઆસહુદરશનરે. ૫૦ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ-
મીકીનાટકધારાયાંઉતરકાડંઅશ્વપધીકેં:સુમંતશતરૂઘનસંવાદેચ્યવનોપાખ્યાને
દ્વીચત્વારિંશોઅધ્યાય: ૪૨ ॥

અધ્યાય૪૩ રાગપરજચ્યવનઋષીનેઆશ્રમઆવી, ઉતરીયો સહુસાથ; શતરૂ
ઘનઆવીપાયેનમીઆ દીધીઆશીશતિહાંમુનીનાથ. ૧ પયોષ્ણીમાંહેસ્નાનકરી,
માગીમુનીવરની આજ્ઞાય; પછેતિહાંથકીઅશ્વ તેઆગળચાલ્યો, પુંઠળવીરપ-
ળાય. ૨ તે અશ્વઆવ્યો વાજીપુરમાં, જીહાંસુધરમાં નામેભુપાળ; તેરાયરામનો
ભક્તહનોમાટે, આવીમળ્યોતતકાળ. ૩ તેણે સ્વાગતકીધી શતરૂઘનની, સંતો-
ષ્યોસહુસાથ; ખાનપાનબહુવિધીનાંઆપી પાયેનમ્યોનરનાથ. ૪ તેણેસાતસેંહ-
સ્તીભેટકર્યા, સ્વેતકાન્તીચંદ્રસમાન; એકસહસ્રરથકંચનમણીમય, અશ્વસા-
રથીપ્રધાન. ૫ વળીઅશ્વઉંજ્વગદશસહસ્રજ આપિઆ, વસ્ત્રસુપણભંડાર; તે-
ઓરલુંઆપીનેસાવે, ચાલ્યોભુપતીતેણીવાર. ૬ તિહાંથકીઆગળઅશ્વજચાલ્યો
પુંઠળયોધપળાય; એટલેએકતિહાંપરવતારૂડો, શીકહુંતેની શોભાય. ૭ સુવરણ
રજતમણીસ્ફટીકનો, મંડીતછેશતસૃંગ; જેમાંઘોષથાયઝરણાપ્રવાહજળના, ગુંજે
શુકપીકભ્રંગ. ૮ અનેકવૃક્ષવિશાળવિરાજે, વનસઘન ચોપાસ; અપ્સરા સહીત
દેવતિહાંઆવી, કરતાવિવિધવિલાસ. ૯ પાસેગંગાના તરંગઉછળે, ઉજ્વળકર-
પુરવંત; પ્રતીબીંબપડે માંહેપરવતનું, તેનીરચના થાયઅનંત. ૧૦ વળાચારે

પાસેભોમીરૂપાની. ઝળકેતેજઅપાર; એવિશોભાજોઇ શતરૂઘનપુછે, સુમંતનેતે-
ણીવાર. ૧૧ અરેમીત્રઆગીરીવિચીત્રછે, એનોશોમહિમાય; એવાંવચન,સુણીને
સુમતી બોલીઓ, સાંભળોકહું અભિપ્રાય. ૧૨ નીલગીરીએનુંનામજકહીએ,
સ્ફટીકનોચોપાસ; શ્રીપુરૂષોત્તમસાક્ષાતસદા, એમાંરહ્યાનીવાસ. ૧૩ અહિંસર-
વેદેવનીતેઆવેછે, પુજવાશ્રીભગવાન; એપરવતનું દરશનનવપામે, જેહોયેઅ-
ધમઅત્રવાન ૧૪ જેવિષ્ણુભક્તિથીવિમુખહોય; નીજધરમરમિતજેજાય; નીલ
તેલગૃતલાક્ષમધુ, કરેવિક્રય જેકંચન. ૧૫ મદપાનીને પરત્રીયલંપટ, પરનિંદક
મતવાદી; સજ્જનવંચકમધુરવસ્તુ, કરેભક્ષણરસનાસ્વાદી.૧૬ પમાડેદુખપતિ
સાધવીસ્ત્રીને, ભુકન્યાવીક્રયકરતા; વીશ્વસઘાત કરેપંક્તિભેદ, ગેદ્વિજનીવૃત્તિ
હરતા. ૧૭ ગ્રહણસંધીમાંભોજનમૈથુન, ક્ષોરકરાવેજેહ; એવાપાપીનીળગીરી,
સ્વપનેનવદેખેતેહ. ૧૮ મહાપુણ્યવાનપ્રાણીતેપામે, પરવતનુંદરશન; એપુરૂષો
ત્તમનુંક્ષેત્રજકહીયે. મુક્તિમણુંભાવન. ૧૯ નિત્યેઆવતાત્રવર્ગનીવાશી, કરવા
પ્રભુ અરચન; ધુપદીપનૈવેદ આરતી, કરતાનીરમળમન. ૨૦ એપ્રભુનોમહાપ્ર-
સાદમળે. જનઅશનકરેજોકોય; તેપ્રાણીનીશ્ચેપદપામે, રૂપચતુરભુજહોય. ૨૧
સુમંતકહેસુણોશતરૂઘન, એવોપ્રસાદમહિમાય; તેતણુંદ્રષ્ટાંતકહુંએક, ઇતીહા-
સનીકથાય. ૨૨ ॥વલણા॥કહું કથાયએકઇતિહાસની; તેસુણો શતરૂઘનરે; પાપ
કહેવાછાયણઋષીને, ગીરીમહિમાપાવનરે. ૨૩ ॥ઇતિશ્રીરામ ચરીતરેસંમતવા-
લ્મીકીનાટકથે રચ્યાં ઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધીકેનીળગીરી દર્શનોનામત્રાચત્વારીંશો
અધ્યાય: ૪૩ ॥

અધ્યાય ૪૪.॥દોહા॥ વાછાયણુશેષકહે, સુણીએહોમુનીજન; શતરૂઘનેસુ-
મતીકહે, ગીરીમહીમાપાવન. ૧ ॥ રાગબીલાવર॥ કંચનપુરએકનગ્રવીશાળ
રાજકરેરત્નગ્રીવભુપાળ; વીશાળાક્ષીએવું રાણીનુનામ, શોભેરૂપેજેવાંરતિનેકામ
૧ તેપુરમાંનહિવ્યાધીનેરોગ, ઘણાદીનવીત્યાભોગવતાંભોગ: આવ્યોતેનેત્રૂ પણે
વૈરાગ. ઉતર્યોવિષેપરથીઅનુરાગ. ૨ રાણીશું બોલ્યોતેરાયવચન. હવેભોગરૂચે
નહીમારેમન; આયુષ્યવૃથાગયું આપણું, હવેસાધનકરીયે મોક્ષજતણું. ૩ રાય
રાણીએમકરેવીચાર, એટલેઆવ્યોએકતાપસદ્વાર; રાયેકર્યુંતેનુંપુજન, કરજોડી
બોલ્યોતેશું વચન. ૪ મોક્ષપામવાનેમહારાજ, કંઇપાવનકરીતીરથ વણાકહેવાય.
૫ પણુનીળગીરીપુરૂષોતમધામ,આપેચરમઅરથમોક્ષનેકામ. ગંગાસાગરનોસં-
ગમત્યાંરે. પાસેગઢકો વીષ્ણુતેમાંહે. ૬ તેસ્વતસીદ્ધ અરચાભગવાન,બ્રહ્મપ્રતી-
ષ્ઠીતમુરતીજ્ઞાન; જેશાલીગ્રામનેપુજાકરે, તેજનભવસાગરતરે. ૭ એ નિળગીરી
છેતેનીપાસ, પામેમોક્ષકરેજેવાસ. એગીરીનો મહિમાછેઘણું, સુણોદ્રષ્ટાંતકહુંતે

તણું, ૮ પુરવેકીરાતમતુકએનુંનામ, કરતોતેજીવહીંસાનુંકામ; એકસમે ચઢયો ગીરનેશીશ, વીષ્ણુપ્રસાદમળ્યોતેદીશ. ૯ ભક્ષણકરતાંછુટીદેહ, થયોચતુરભુજ તનક્ષણતેહ, બેશીવીમાનગયોઅપવરગ, દેવનાંદુદંભી વાગ્યાંસ્વરગ. તેમાટેતિહાંજાઓભુપ, જાઓજઇપુરૂસોત્તમરૂપ; એવાંતાપસકેરાંસુણીવચન, રાણીસહીત આવ્યોરાજન. ૧૧ ગંડકીગંગામાંકર્યુંસ્નાન, પુજ્યામુનીવરકરીસનમાન; પછી નીળગીરીઉપરચઢીયોભુપાળ, પ્રભુદરશનપામ્યોતતકાળ. ૧૨ વીષ્ણુનઇવેધનો લીધોઅહાર. કુટુંબસહીત પામીઓઉદ્ધાર; કહેસુમંતહોશતરૂઘ્ન, એવોછેનીરગીરીપાવન. ૧૩ ॥ દોહા ॥ પાવનછેપરવતસદા, જ્યાંપુરૂસોત્તમનોવાસ; પાપી દેખેનહીંકદા, પ્રાણીપુન્યપ્રકાશ. ૧૪ શોતાજનસરવેસુણો, કહુંએકએનોમરમ. એનીળાચરવાશીપ્રભુ,પુરૂષોતમપરીબ્રહ્મ. ૧૫ તેપ્રભુપ્રીતે પધારીઆ, દેશઉડીશામાંહે; ઇંદ્રદ્યુમનએકભુપતેં; લાવીયોપ્રભુનેત્યાંહે, ૧૬ જમન્નાથજેનેકહે, નામસકળસંસાર; મહાપ્રસાદમાંભેદનહીં, વરણાવરણવીચાર. ૧૭ એનીળાચરવાશીપ્રભુ; જગનાથજુગદિસ; દરસનકરતાંદુખટળે, પાપજાય નેદિશ. ૧૮ સુમંત સતરૂઘનપ્રને, કથાકહીતેણીવાર; તેસુણી આગળચાલીયા; કરિપરવતનેનમસ્કાર. ૧૯ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેઉતરકાંડે અશ્વમેધીકેશ્રીપુરૂષોત્તમ પ્રસાદ મહીમા વર્ણનંનામચતુશ્વત્વારીંશોઅધ્યાય: ૪૪ ॥

અધ્યાય ૪૫. ॥ રાગઆશાવરી ॥ નીળગીરીથીઅશ્વજચાલીઓ, પુંઠળ જોધપળાય; ચક્રાંકનામેનગ્રમાંઆવિઓ, તિહાંછેસુબધરમીરાય. ૧ દમનપુત્રતેનાચતણો, તેણેબાંધીઓયજ્ઞતોખાર; પછીતેનીસાથેઘણુંયુધ્ધથયું, કહેતાગ્રંથપામે વીસ્તાર. ૨ શતરૂઘનેતેરાયનેજીતીઓ, છોડાવીઓકેકાણ; નીજસેન્યલેઇનરપ સાથેચાલીઓ, અશ્વરક્ષાનેજાણ ૩ તિહાંથકીતેજપુરમાંઆવીઓ, યજ્ઞતુરી તતકાળ; મહારમ્યનગરછેકનકમણીમય, સત્યવંતભુપાળ. ૪ એકવિશાળમંદીરદેવિનણું છે. કામાક્ષીજેનુંનામ; તેસરવકામનાપુરણકરવા, રહિછેતેણેઠામ. ૫ સ્થંભરાયનામેએપુરમાં, કરતોપુરવેરાજ; તેનેસંતાનકંઇઉદેથયુંનહીં, માટેચીંતાકરેમહારાજ. ૬ ત્યારેએકસમેજાબાલીરૂષિતે, આવિઆરાયનેઘેર; આતીથ્ય પુજનબહુવીધકીધું, કહીસહુદુખનીપેર. ૭ પછીજાબાલીરૂષિયેવીધિયુક્તેકરી, ગૌપુજાવીત્યાંહે; ત્યારેસત્યવાનતેનેપુત્રથયો, નૃપહરખ્યોઘણુંમનમાંહે. ૮ તેપુત્ર મહાધરમીષ્ટથયો, લાગીઓકરવાપુરનુંરાજ; વિષ્ણુભક્તિપરાયણપોતે, કરેપરમારથકાજ. ૯ તેપુરપાસેઅશ્વજઆવ્યો, અનુચરેદીઠોત્યાંહે; તેણેજાણકર્યુંજઇ ભુપતીને, ત્યારેહરખ્યોઘણુંમનમાંહે. ૧૦ પછીશતરૂઘનનીસામેગયો, તેસભાસહીતરાજન; સ્વાગતકરીનેતેડીલાવ્યા, સઉનેકરાવ્યુંભોજન. ૧૧ તેરાયેસરવે

અરપણકીધુ, રાજદ્રવ્યભંડાર; પછીનીજસૈન્યાલેઇસાથેચાલિઓ, રાખવાયજ્ઞતોખાર. ૧૨ હવેતીહાંથકીઅશ્વતેઆગળચાલિઓ, આવ્યુંમહાએકવન; પણશોતાજનસુણોએકચીતે, તીહાંથયુંમોટુંવિઘન ૧૩ છે રાવણનાસખાવિદ્યુતમાળીને, ઉગ્રદંતએવુંનામ; તેબન્યોવીરેજતાંહયદીઠો, રહેતાનેણેઠામ. ૧૪ તેણેઓચિંતુંઅંધકારકરીને, કીધુંહયનુંહરણ; તેઆકાશમારગેલઇનેચાલિઓ, નાગ્રણીભીતિમરણ. ૧૫ ત્યારેતેસમેહાદાકારજવરતીઓ, ભયપામીઆવ્રણુંમન; તેઅંધકારમાંનવસુજે, અકળાયાસઉજન. ૧૬ પછીભરથપુત્રપુષ્કળજી, તેણેમુકયુંરવીનુ બાણ; ત્યારેથયોપ્રકાશટળ્યુંઆવરણ, સઉદીપ્તદીશાનીરવાણ ૧૭ ત્યારેકરવાલાગિઆસોધઅશ્વની, દીઠોજતાંઆકાશ; એવુંદેખીતદામારૂતસુતકુદીઓ, કરોધકરીનેતાસ. ૧૮ તેવિદ્યુતમાળીસાથેકીધું, હનુમંતેઘણુંયુદ્ધ; તોયદુષ્ટનપરાજયપામ્યો, પછીવિચારીબુદ્ધ. ૧૯ વામકરેકરીઝડપમારી, અશ્વઝાલીઓકરીરીશ; દક્ષિણહસ્તેક્રોધકરીને, ઉડાડયુંઅસુરનુંશીશ. ૨૦ પછીપુષ્કળજીએઉગ્રદંતનેમારીઓમુકીનેબાણ; બન્યોદુષ્ટનેહણીનેલાવીઆ, યજ્ઞતણોકેકાણ. ૨૧ દેવપુષ્પનીવૃષ્ટીકરીને, વખાણીઆવ્રણુંતેણિવાર; શત્રુસુદનમનઆનંદપામીઆ, વરતીઓજેજેકાર. ૨૨ ॥ સોરઠા ॥ વરતિઓજેજેકાર, પછીઅશ્વતીહાંથીપાછોવળ્યો, દક્ષિણપંથમોઝાર, ચાલીઆજોદ્ધા સઉમળી. ૨૩ ॥ ઇતિશ્રીરામચરીતેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડે અશ્વમેધીકેવિદ્યુતમાળીઉગ્રદંતયોર્મરણનામપંચચત્વારીંશોઅધ્યાયઃ ૪૫ ॥

અધ્યાય ૪૬, ॥ રાગધનાશ્રી ॥ દક્ષિણપંથેવળીઓતોખારજી, પુઠળચાલ્યુંસૈન્યઅપારજી; રક્ષાકરતામહાશુરવીરજી, અશ્વનેઆવ્યોરેવાનીતીરજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ રેવાતણાઉપકંઠઉપર, આવ્યોયજ્ઞતોખાર; મહાદિવ્યવનરલીઆમનું, શોભાતણોનહીંપાર, ૨ ત્યાંરમ્યઆશ્રમછેઘણા, મુનીવૃંદઠામોઠામ; તેમધ્યઆશરમએકમોટો, દીશીએઅભીરામ. ૩ શતરૂઘનેવલીસુમંતને, પુછીયુતેણીવાર; અરેવીરકહોકોણમુનીમોટા, રહેઆણેઠાર. ૪ સુમતીકહેહોશતરૂઘન. મનશીલમુનિમહાનંત; આરણ્યમુનીજ્ઞાની, મહાવીતભક્તિવંત. ૫ એવુંસુણીતદાશત્રૂઘનેકર્યો, તેવનમાંવિશરામ; ત્યાંસૈન્યસરવેઉતારયુ, શંકરીત્રાડઅભીરામ. ૬ પછેરાજમંડળલેઇને, ચાલીઆશત્રૂઘન; આરણ્યનેઆશરમઆવીઆ, કરવામુનીદરશન ૭ સહુરાયનમીઆમુનીનેત્યારે, કર્યોઘણોસતકાર; પછેમધુરવચનેમાનદેઇ, બેસાડીઆતેણીવાર. ૮ ત્યારેવિપ્રવરકહેઅરેવિરો, કોણછોતમોઆજ; શોઅરથેતમોનિકળ્યાતે, કહોમુનેમહારાજ ૯ શતરૂઘનેવૃતાન્તસરવે. યજ્ઞકેરૂંજેહ; આરણ્યમુનીનેસરવસુણતાં, કહ્યુંમાંડીતેહ. ૧૦ તેસુણીહસ્યાઆરણ્યમુની

વળીથયાગદગદપ્રેમ; પછેશતરૂઘનથ્યું બોલિઆ, મુનીવચનમંગળક્ષેમ. ૧૧ અરે શતરૂઘ્નસાવધાનથઇને, સુણોકહુંતેઆંહે; લોમશમુનિઆવ્યાતાપુરવે, મારાઆશ્રમમાંહે. ૧૨ આતીથ્યપુજનમેંપુજનમેંકર્યું, બેસાડીઆઆસન; પછેવિનયકરીલોમશપ્રતિ, મેંપુછ્યુંપ્રશ્નવચન. ૧૩ મહારાજમ્રત્યુલોકમાં ધરીજન્મમનુષ્યાદેહ; કલ્યાણકેમથાયજીવનું, મનેકહોકારણતેહ. ૧૪ લોમશમુનીતવબોલીઆ, મુજસાથમધુરવચન; ભગવાનનીભક્તિવીના, નથીબીજુંસાધનઅન્ય. ૧૫ જેપુરણબ્રહ્મઅખંડવ્યાપક, અંતરજામીરામ; નિયંતામાયાતણા, ભક્તોના પુરણકામ. ૧૬ ઉદભવસ્થીતીલયસ્રષ્ટીના, જીવનાજીવનપ્રાણ; ઇશ્વરતણાઇશ્વરછે, વેદજેનીરવાણ. ૧૭ જેબ્રહ્માદીદેવનાપામી, કોટીબ્રહ્માંડનારાય; જેનીકટાક્ષેકાળકંપે લોકપવિત્રસમુદાય. ૧૮ એવાંપ્રભુનેસેવીએનીત્યે, સ્મરણકરીએનામ ચરીત્રસુણીએગાનકરીએ, અરપીએમનકામ. ૧૯ ભજીએસદાભગવાનને, આશક્તિએઅનુદીન; નીત્યેધ્યાનધરીએહરિતણું, અરપીએતનમનધન ૨૦ એકાંત ભકિતથકી, જેવાહરીથાયપ્રસન; એસમાનથાયેલાભએવું, નથીસાધનઅન્ય.૨૧ સરવત્રવ્યાપકછેપ્રભુ, ચરઅચરમાંનીરધાર; તોયભકતઅરથેધરમસ્થાપન, ધરે છેઅવતાર. ૨૨ જુગોજુગમાંજન્મહરીનાં, ચરીત્રનીરમળકર્મ; તેશ્રવણકીરતનથકીપ્રાણી, થાયપાવનપર્મ. ૨૩ હવડાંતેપ્રગટયાછેપ્રભુ, શ્રીરામપુરણબ્રહ્મ; સાક્ષાતલક્ષ્મીસહિતપોતે, નજાણેકોમરમ. ૨૪ ઘણાદુષ્ટપ્રગટયાપ્રથ્વીમાં, પીડાયા બ્રાહ્મણદેવ; તેણેધરમનુછેદનકર્યું, ઘણુંપાપપ્રગટયું એવ. ૨૫ ત્યારેઅવતરયાપોતે પ્રભુ. હરવાતેભુમીનોભાર; કાકુસ્થકુળમાંરાયદશરથ, અયોધ્યાપુરસાર. ૨૬ માતાકઉશલ્યાથકી, થયાપ્રગટપોતેરામ; સુમીત્રાથીથયાલક્ષમણ, શેષપુરણકામ. ૨૭ કેકઇથકીએવીરપ્રગટયા, ભરથશતરૂઘન; એમપુત્રચ્યારેપ્રગટીઆ, ચતુરવ્યુહપાવન. ૨૮ તેણેબાળલંલાબહુકરી, પછેથયાતરૂણકીશોર; ઊપવિતપહેર્યાં ભણ્યાવિધાચતુરનાચીતચોર. ૨૯ પછેવિશ્વામીત્રનીયજ્ઞરક્ષા, કરીજુગજીવન; લોમશકહેઆરણ્યમુનિ, તેકથાકહુંપાવન. ૩૦ ॥ વલણ ॥ પાવનરામચરીત્રસરવે, કહુંસક્ષેપેસમુદાયરે; આરણ્યમુનિકહેશતરૂઘને, સુણેછેસરવસભાયરે. ૩૧ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમિકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધીકેશતરૂઘ્નારણ્યસંવાદેલોમશકૃતરામાયણેષડચતવારીંશોઅધ્યાયઃ

અધ્યાય ૪૭. ॥ રાગધનાશ્રી ॥ રૂષિવાતસાયણનેકહેછેશેષજી, લોમશબોલીઆસુણોહેમુનેશજી; વિશ્વામિત્રેજાચીઆંરગુરાયજી, યજ્ઞતણીકરવારક્ષાયજી, ૧ ॥ ઢાળ ॥ રક્ષાકરવાયજ્ઞનીચાલીઆ, રામલક્ષમણવીર; કરશરઅમોઘનીખંગ કટી, કોડંડધરરણધીર. ૨ તીહાંમારીસુબાહુતાડીકા, કરીયજ્ઞનીરક્ષાય; પછી

રામલક્ષમણસહિતકઉશીક. જનકપુરમાંજાય. ૩ શીવતણુ ત્રંબકતોડીઉં, રામે
સ્વયંવરમાંહે; તેલક્ષમીશીતાજનકપુત્રી, વર્યાપોતેતયાંહે. ૪ પદરવરસનારામ
જી, ખટવરસનાશીતાય; તેસમેપરણ્યાઆવીઆ, પુરઅયોધ્યારગુરાય. ૫ પછેત્ર-
રશદ્વાદશકરીલીલા, શ્રીસહિતભગવાન; ત્યારેઅપરમાતેમાગ્યું. રાયની પાસેવચન
૬ તેપીતુવચનપાળવામાટે, ચાલીઆપુરણકામ; સીતાલક્ષમણસંગલેઈને,વસ્યા
વનમાંરામ. ૭ વરસચતુરદશવનરહેવા, પણકર્યુંતેદીશ; ત્યારેઅષ્ટાદશવરસનાં
શીતા, રામસતાવીશ ૮ દ્વાદશવરશપુરણથતાં, આવિઆપંચવટીમોઝાર, તેર
મેવરસેસુરપનખાને) વીરૂપકરીનીરધાર. ૯ મારિચનેમ્રગકરીરાવણ, આવીઓ
તેઠામ; તેમાયામ્રગનેહણ્યોપોતે, રામપુરણકામ. ૧૦ માઘમાસેકૃષ્ણઅષ્ટમી, સુ-
રજઆવિઓશીશ; શ્રીજાનકીનુંહરણકીધું, રાવણેતેદીશ, ૧૧ મારગજાતાં જટા
યુયુદ્ધ; કર્યુંરાવણસાથ; તેનેહણિશીતાલેઈપુરમાં, ગયોલંકાંનાથ. ૧૨ પછી રામ
લક્ષ્મણશોધકરતા, આવીઆરશીમુખ; તીહાંવાળીવાનરમારીઓ, સુગ્રીવનેઆ-
પ્યુંસુખ. ૧૩ રાજસોંપ્યુંસુગ્રીવને, રહ્યાકેટલાદીનતાંહે; પછીસુધીલેવાનોકલિ-
આ, બળીઆકપીભુમાંહે. ૧૪ માર્ગશીર શુદીદશમીએ, મળીઆસંપાતીહનુ
મંત; એકાદશીએસમુદ્રઓળંગ્યો, મારૂતસુતબળવંત. ૧૫ વરાત્રીએશોધ્યુંનગ
ર, નવજડીજનકનીબાળ; પછીઅશોવનમાંઆવીઆ, દ્વાદશીપ્રાતઃકાળ ૧૬
મુદ્રિકાઆપીરામની, કહ્યોસીતાનેસંદેશ; અશોકવનઉજાડીઉં, હણિઆઅસુર
મરાબળવેશ. ૧૭ અક્ષેકુમારનેમારીયો, આવ્યોઇંદ્રજીતબળવંત; ચતુરદશીએ
બાંધીઆ, બ્રહ્મપાસથીહનુમંત. ૧૮ પુનમેલંકાંમબાળી, ફરીકુદ્યાપવનકુમાર;
માગંશીરકૃષ્ણપ્રતીપદા, દિનઆવીઆસાગરપાર. ૧૯ મધુવનઉજાડયુંપછીત્રે,
મળીઆસપ્તમીશ્રીરામ; વૃતાન્તસહુમાંડીકહ્યું, કપીએકર્યુંજેકામ. ૨૦ પ્રયાણ
શ્રીધુનવમીએ, કપીયેસેન્યશુંરઘુવીર; તેસાતદીવસેઆવીઆ, શ્રીરામસાગર
તીર. ૨૧ વિશરામકરીનેત્યાંરહ્યા, કપીસેન્યાઠામોઠામ; પોષશુદચતુરથીનેદીન,
મળીઆવિભીષણનેરામ ૨૨ યુક્તિબતાવીરામને, ઉતરવાસીંધુપાર; આસન
વાળોચારદીનત્યાં, બેઠાજુગદાધાર, ૨૩ પછેનવમીએમળીયોજળનીધિવેણે, પુ-
જીઆશ્રીરઘુનાથ; શુદદશમીયેબાંધવામાંડી, પાજયમળીકપીસાથ. ૨૪ ત્રયોદ-
શીએપુરણથઇ, કુચકર્યુંશ્રીરઘુરાય; ચતુરદશીએચાલીઆ, આવિયાસુવેલુદ્વિ-
તીયાય. ૨૫ વિશ્રામકરીનેતીહાંરહ્યા, સેન્યસહીતરણધિર; અષ્ટમીનેદીનઆ-
વીઆજે, શુકસારણબેવીર. ૨૬ પછીપોશવદીદ્વાદશીનો, દીનથયેજેણીવાર;
રાજશીલીપીકપીહળની, પોતેસુરજકુમાર. ૨૭ ત્રયોદશીથીત્રણદીનકરી,રાવણે
સીદ્ધસેન્યાય; માઘશુદપ્રતીપદાઅંગદ, વીષ્ટીકરવાજાય. ૨૮ પછીનીજપીઆહ-

સીતથી, ચઢ્યાવાનરરાક્ષસગર્વ; નાગપાસેનવમીએ, ઇંદ્રજીતેબાંધીઆસર્વ.
૨૯ ત્યારે ગરૂડઆવીઆદશમીયે, થયાંમુક્તબંધનસુર; એકાદશીયેયુદ્ધકર્યું; જે
ધુમ્રકેતુઅસુર. ૩૦ દ્વાદશીએપુરછીતકર્યાં, રાક્ષસેબહુનેત્યાંહે; ત્રયોદશીસાર-
આનથઇ, યુદ્ધકર્યુંમાંહોમાંહે. ૩ ચતુરદશીથીમતીપદાલગી, થયુંયુદ્ધમહાઘોર;
પછીનીળકપીયેમારીયોજે, ધુમ્રકેતનજોર. ૩૨ બીજથીતેચતુરથીલગી, થયો
સમરાવણસંગ્રામ; રાવણુપરાભવપામીયો, તેનાઠોમુશ્રીમામ. ૩૩ પછેકુંભકરણ
નેઉઠાડીયો, તેઆવીયોરણમાંહે; ચતુરદશીલગીયુદ્ધકર્યું, પછીરામેમારીયોત્યાંહે.
૩૪ અમાસેપામ્યોશોકરાવણ, બંધરહ્યુંતવયુદ્ધ; ફાલ્ગુણશુદપ્રતીપદાયે, ચઢીયો
ઇંદ્રજીત વિરૂદ્ધ. ૩૫ તેચતુરથી લગીવઢયોવળતા, આવીઆ રાક્ષસપંચ; તે
પુનમસુધીયુદ્ધકરી, પછીમરણપામ્યાસંચ, ૩૬ ફાગણવદીપ્રતીપદાયે, ઇંદ્રજીતે
કર્યોસંગ્રામ; સહુસૈન્યનેચાયલકર્યું, તેણેજીતીઆશ્રીરામ. ૩૭ ઔષધિકરતાંપાંચ
દીનવિત્યા. રહ્યુંયુદ્ધબંધ;પછેલક્ષમણેઇંદ્રજીતસાથે, કર્યોમોટોદ્વંધ.૩૮ અષ્ટમીથી
ત્રયોદશીલગી,તેવઢયાકરીનેરીસ; લક્ષમણેમાર્યોઇંદ્રજીત, [illegible]રીશ.૩૯
સહગમનકરીયુંશુલોચના, પડયોતેદિવસસંગ્રામ; પછેરાવણચઢીઓજુદ્ધકરવા,
ઉભાસનમુખરામ. ૪૦ ચૈત્રશુદીઅષ્ટમીલગી, જુધકર્યુંમહારણરંગ; પછેનવમી
એરાવણેમારી, શક્તિલક્ષમણઅંગ. ૪૧ દશમીએલાવ્યાદ્રોણાચળ, હનુમંતજી
તેણીવાર; રહ્યુંબંધજુધતેદીવસે, ઉઠયાશુમીત્રિનીરધાર. ૪૨ એકાદશીએમોક
લ્યો, માતલીઇંદ્રેત્યાંહે; રથરાખીનમિયોચરણબેઠા, રઘુપતીતેમાંહે. ૪૩ પછેદ-
શાનનસાથેકર્યો, પ્રભુયેમહાસંગ્રામ; ચૈત્રવદિચોદશેમારીયો, રાવણનેશ્રીરામ.
૪૪ પુષ્પવૃષ્ટીકરીદેવે, થયોજેજેકાર; યેમવિજયપામ્યાહણીને, પેલરતનોપ-
રીવાર. ૪૫ માહાશુદિદ્વિતીયાનેદિને,કરિથોજુધઆરંભત્યાંહે; તેચૈત્રવદિચોદશે,
પુરણસતાશિદિનમાંહે. ૪૬ તેમાંહેપંદરદિવશપડીયા, શોકમાટેજેહ; બોહોતેર
દિવશખરેખરૂં, જુધથયુંનીશ્ચેએહ. ૪૭ હવેચૈત્રકેરીઅમાસેકરીઓ, રાવણનેસં-
સ્કાર; તેનીદાહક્રીયાઉતરક્રીયા.તેકરાવીજુમદાધાર૪૮વૈશાખશુદીદ્વીતિયાદીને,વ
ભીષણનેઆપીઉરાજ;અક્ષેતૃતીયાજાનકીને,મળિઆશ્રીમહારાજ.૪૯ચતુરથીયે
ચઢયાનેપ્રભુ, બેઠાતેપુષ્પવિમાન; સીતાલક્ષમણકપિદળ, વીભીષણસહીતભગ-
વાન. ૫૦ ભારદ્વાજનેઆશરમરહ્યા, પંચમીપુરણકામ; શષ્ટિએનંદીગ્રામમાં,
ભરથનેમળીયારામ. ૫૧ સપ્તમીઆવ્યાઅવધપુરમાં; રામબેઠારાજ; વરશચ-
તુરદશથયાંપુરણ; સીધ્યાંસરવેકાજ. ૫૨ જ્યારેરાવણેહરણકર્યુંતદા, રહયોસીતા
રામવીયોગ; તેચૌદમાસનેદીનએકાદશ; થયોફરીસંજોગ. ૫૩ તે[illegible]રીશવરષનાં
જાનકી; બેતાલીશવરસેરામ: તારેઅવધપુરમાંરાજકરવા, બેઠાપુરણકામ. ૫૪

વરપએકાદશસહસ્રસુધી, રાજકરયું મહાભાગ; એકરજકનાદુરવચનથી, કરીયો જાનકીનોત્યાગ. ૫૫ પછેઅગસ્તનાઉપદેશથી, કરીયોજગ્નશ્રીરઘુનાથ; એમ રામચરીત્રકહયાંસહુ, લોમશેમારીસાથ. ૫૬ એગાતાંસુણતાંશીખતાં, મહાપતિ તપાવનથાય; કરેકૃપાશ્રીરઘુવીરઅંતે, ચરણશરનપલાય, ૫૭ લોમશેરામાયણ કહી, એવીશહપુનીતચરીત્ર; તેશતરૂઘનમેકહયુંતમને, રસિકપુન્યપવિત્ર. ૫૮ મેંમળવામાટેરામને, રાખીઉંછેઆતન; કાંઇફેરાવાળ્યોકાળપાછો, કરૂંનીત્યભજન. ૫૯ હવેઅવધપુરમાંજઇશહું, કરવાપ્રભુદરશન; રઘુપતીસાનીધ્યનીશ્ચે હવે, મુકીશમારૂતન. ૬૦ એમશતરૂઘનનેકહીકથા, આરણ્યમુનીયેતાંહે; તેસુણીનેઆશ્ચર્યપામ્યા, હરખીઆમનમાંહે. ૬૧ હવેશ્રોતાજનસહુસાંભળો,રઘુપતિ ચરીત્રઅપાર; ધરમસ્થાપનભક્તકારણ, જુગોજુગઅવતાર. ૬૨ માટેસંદેહકો કરશોકહીં, શ્રોતાવીવેકીજન; ભાવેકરીનેરામનાગુણ, સુણીધરજોમન.૬૩ આટલાગુણછેરામના, કરેમાપસંખ્યાજેહ; તેઅલ્પબુદ્ધિજાણવા, જેધરેમનસંદેહ.૬૪ ભુમીરજકણગગનતારા, મેઘબીંદુપ્રમાણ; બુધવાનતેગણનાકરે. હરીગુણઅપરમીતજાણ. ૬૫ તેમાંટજનઆળસતજી, કરોહરીકથામ્રતપાન, ત્રયતાપવામેઅભયપામે. મુળશ્રીભગવાન. ૬૬ ઇતીશ્રીપદમપુરાણમાં, પાતાળખંડકહેવાય; રામાશ્વમેધમાંવરણવ્યો, છત્રીશમોઅધ્યાય. ૬૭ વાત્શાયણમુનીપત્યેકહ્યું, શેષે કરીવિસ્તાર; તેશતરૂઘનનેનીવેદિઉં, આરણ્યમુનીયેસાર.૬૮ ॥ વલણ ॥ આરણ્યમુનિયેશતરૂઘનને, કહ્યુંરામચરીત્રરે; કહેદાસગીરીધરજેસુણેભાવે, તેપ્રાણી થાયપવીત્રરે. ૬૯ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકી નાટકધારાયાંઉત્તરકાંડે અશ્વમેધીકે શતરૂઘ્નારન્ય સંવાદ લોમશકૃત રામાયણે સપ્તચત્વારીંશો અધ્યાયઃ ૪૭ ॥

અધ્યાય ૪૮ ॥ રાગમેવાડો ॥ શ્રીરામચરીત્રસુણીનેશતરૂઘ્ન, મનમાંથયા છેપ્રસનજી; આરણ્યમુનીપછીતીહાંથકીચાલીઆ, કરવારામદરશનજી. ૧ અવધપુરીમાંઆવીઆતતક્ષણ, સરજુગંગાનેતીરજી; યગ્નમંડપમાં દીક્ષાલેઇને, જીહાંબેઠાશ્રીરગુવીરજી. ૨ મુનીવરનજોઇરગુપતીઉઠયા, સભાસહીતતેણીવારજી; ઉત્તમઆસનપરબેસાડયા, પુજનકિધુંઅપારજી. ૩ અહોભાગ્યમોટુંઆજ મુજને. મળીઆમાનુભાવજી; મુજનેપાવનકીધોમુનીવરે, બોલીઆજાનકીનાવજી. ૪ જેમોટાપુરૂષજગતમાંવીચરે. લોકનુંકરવાકલ્યાણજી; ઇચ્છારહિતઉપકારજકરતા, સ્વારથનહીનીરવાણજી. ૫ તિરથમાંસ્નાનકરેપ્રાણીસહુ, પાપમુકીનેજાયજી; પછેસંતચરણનાસ્પર્શથકી, તેતીરથપાવનથાયજી. ૬ એવાપુરૂષનો સંગકરેક્ષણ, તેજનથાયઅભંગજી; અપવર્ગસ્વર્ગનહીતેતુલ્યનાએ, જેસુખલવ

સતસંગજી. ૭ એમશ્રીપતીબોલીઆશ્રીમુખવાયક, સુણતાંસરવસભાયજી; વા-
રંવારવખાણેમુની, બ્રહ્મણ્યદેવરગુરાયજી. ૮ પછેઆરણ્યમુનીયેરામચંદ્રનું,
ધરવામાંડીઉંધ્યાનજી; એકદ્રષ્ટેકરીઅંગોઅંગનું, રૂપસુધારસપાનજી. ૯ ઘન-
શ્યામતનમનમોહનછબી, વારૂકોટીકકામજી; ચારૂચરણતલકંજસકોમલ,નખ
મણીતેજનુંધામજી. ૧૦ કળશછત્રધ્વજઅંકુશઆદે, રેખાઅષ્ટાદશસારજી;
ત્રિવીધીતાપપાપરૂજટાળે, શરણાંગતઆધારજી. ૧૧ જાનુજંઘાસકુમારકટીએ,
પીતાંબરપરીધાનજી; કટીમૃગસંગમેખલામણીમય, નાભીગંભીરગુણવાનજી.
૧૨ ઉદરઉદાર વીરાજેત્રીવલી, ઉનરતરહૃદયવિશાળજી; ઉતરીવસ્ત્રનેબ્રહ્મસુત્ર
મણી, મુકતાફળનીમાળજી. ૧૩ સ્કંધપુષ્ટભુજકરીકરકોમળ, આજાનબાહુ
વિરાજેજી; કડાંસાંકળાંઅંગદમુદ્રિકા, પુનરંભવવિધુસાજેજી. ૧૪ કંબુકંઠ ઉન્ન
તત્રીરેખા, ચારૂચિબુકસુદેશજી; અધરબિંબરદપંક્તીકપંકતીસમ. મધુરહાસ્યકુ
ટીકેશજી. ૧૫ ગલસ્થળશુભતીક્ષણનાશા, રાજીવનેત્રવિશાળજી; અણીઆળાં
આકરણલગીમાંહે, કૃપારંગકરૂણાળજી.૧૬ વંકભ્રગુટીકોદંડશીજાણે, કૃતાન્તને
કંપાવેજી; કેસરીતીલકલલાટેકુમકુમ, અક્ષતમધ્યસોહાવેજી.૧૭ મકરાકૃતકુંડળ
કાને, પ્રતીબિંબપડેછેગાલજી; સુધાસરોવરમાંરમતાંમાનુ, મદનમચ્છનાંબાળજી.
૧૮ અતીસકુમારઅસીતકચવાળ્યો. અંબોડોશીરકેશજી; તેપરઝગકેમુગટમણિ
મય, જેમત્રનઘટાદીનેશજી. ૧૯ મુનીમંડળવેષ્ટીતબેઠા, મૃગચર્માસનભગવાન-
જી; નખશીખછબીઆરણ્યમુનીએ, કર્યુંરામનુંધ્યાનજી. ૨૦ પછીનેત્રદ્વારેકરી-
ને, ઉતાર્યારૂદેમાંહેરગુવીરજી; ચારઘટીકાસ્થિરથઇરીયા, રાખીમનમાંધીરજી.
૨૧ પછીબ્રહ્મરંધ્રફાટીયુંમુનીવરનું, નિકળ્યુંતેજઅપારજી; શ્રીરામચંદ્રનામુખ
માંપ્રવેશ્યું; વરત્યોજેજેકારજી.૨૨ સાયુજ્યમુક્તિપામીઆમુનીવર, સરવેજોતાં
જાણજી; આરણ્યરૂષીએએણીપેરતજીઆ, રામનીસાનીધ્યપ્રાણજી. ૨૩ તેસમે
દેવનાંદુંદભીવાગીઆં, પુષ્પનિથઇવરષાયજી; સરવમુનીએઆશીશદીધિ,પ્રસન
થયારગુરાયજી. ૨૪ એમઆરણ્યમુનીવરમુક્તિપામીઆ, કૃપાકરીશ્રીરામજી;
એકથાસુણેતેજનપામે, ધરમઅર્થમોક્ષનેકામજી. ૨૫ શેષનાગકહેમુનીવાત્સાય-
ણ, એવાદેવમોરારજી; હવેયજ્ઞતણોતુરીઆગળચાલ્યો, તેનોકહુંવિસ્તારજી ૨૬
॥ વલણ ॥ વિસ્તારકહુંતેમુનીઆશરમથી, કયાંગયોયજ્ઞતણોતુરી; સઉશ્રોતા
જનસાવધાનથઇને, એકવારબોલોશ્રીહરી. ૨૭ ॥ ઇતીશ્રીરામચરિતરેસંમત
વાલમીકીનાટકધારાયાંઉતરકાંડેઅશ્વમેધીકેશ્રીરામચંદ્રધ્યાનાંતઆરણ્યરૂષીમો-
ક્ષોનામઅષ્ટચત્વારીંશોઅધ્યાયઃ ૪૮ ॥

અધ્યાય ૪૯ ॥ દોહા ॥ આરણ્યતણાઆશ્રમથકી, ચાલીઓયજ્ઞતો બાર;

શત્રૂઘનઆદેસહુ. પુંઠળયોધઅપાર. ૧ ॥ રાગમારૂ ॥ પુઠેઅગણીતયોદ્ધાવીર, ચાલ્યોજાયરેવાજીનિતીર; એટલેદ્રાહઆવ્યોએક, અતિઉંડાનેજળછે વિષેક. ૨ તેરેવાનાદ્રહમોઝાર. પ્રવેશ્યોતેમાંયજ્ઞતોખાર; થયોગુપ્તદેખાયનત્યાંહે, હાહાકાર થયોસઇનમાંહે. ૩ શતરૂસુદનેજાણીવાત, ત્યારેપામીઆવણુંપરિતાપ; ચીંતાતુર થઇનેજાણ, કહેવાલાગીઆતેસહુનેવાણ, ૪ ભાઇઓ હવેકરીશું કેમ, કરો ક્ષપ જડેહયજેમ; કહ્યુંએમજ્યારેશતરૂઘન,ત્યારેસુમંતબોલ્યોવચન. ૫ ગયોઅશ્વરેવા જળમાંહે, બીજાથીનવઆવેઆંહે; જળમાંપેસવાનીગતિઆજ, ત્રણ જણનેછે મહારાજ. ૬ એકતમેબીજાહનુમંત, ત્રીજોપુષ્કળમહાબુધવંત, સુણી મંત્રીનાં વચનગંભીર, થયાતત્પરત્રણેવિર, ૭ સઇત્યસકળરહ્યુંછેબહાર, ત્રણે પેઠાતે દ્રહ મોઝાર, જ્યારેઉંડાગયાજળમાંહે, દીઠુંપુરએકરમણીકતાંહે; ૮ તેનીમધેછે કં-ચનમેહેલ, શોભાસ્વરગતણીતિહાંસેલ; તેનીશીવરણવું શોભાય, જોતાં રચના ભુલેબ્રહ્માય. ૯ મણીરથંભવ્રણાતેમાંહે, અશ્વબાંધેલોદીઠોતાંહે; મહેલમાંમણીપ-રીયંકસાર, તેઉપરબેઠીએકનાર, ૧૦ છત્રચામરવિંજનથાય, ઘણીકાંકરી કર-તીસેવાય; શતરૂઘનપુષ્કળનેમારૂતી, ત્રણવિરેદીઠાતેસતી, ૧૧ જોઇવિસ્મેપામિ આતેણિવાર, કરયોછેદેવીનેનમસ્કાર; તેછેરૂદ્રદેહાસાક્ષાત, ત્રણવીરનેપુછીવાત. ૧૨ કહોમાઇતમારૂંશુંનામ, કેમઆવીઆતમોઆડામ; ત્યારેમારૂતીયેતેસ્થાન, કહ્યુંયજ્ઞતણુંવતરમાન. ૧૩ તેસુણીનેદેવીતતકાળ, ઘણુંપસ્તાવાલાગી બાળ; અરેદુર્બાઆમેમોટાસાધ,કરયોરામતણોઅપરાધ. ૧૪ અમોઅશ્વબાંધ્યોછેએહ, લેઇજાઓસુખેથીતેહ; એવુંકહીનેઆપીઉંએકઅસ્ત્ર, મહાઅમોઘતીક્ષણશસ્ત્ર. ૧૫ વઇરીવિદારણતેનુંનામ, શતરૂઘનનેઆપ્યુંતેઠામ; પછેબોલીતેદેવી વચન, સુણસમરથશતરૂઘન. ૧૬ આગળમણીભુપસાથેયુદ્ધ, તિહાંથશેમહામોટાવિરૂદ્ધ તેસમેમુકજેઅસ્ત્રસાર, વિજેપામશોએકજવાર. ૧૭ મંત્રયુકિતબતાવીસમસ્ત, ભરથાનુંજેગ્રહ્યુંતેહસ્ત, માગીદેવીતણીઆજ્ઞાય, અશ્વછોડીનેવીર પળાય. ૧૮ રેવાજળથીનીકળીઆબહાર, ત્યારેનરત્યોજેજેકાર; મળ્યા સઇન્યને શતરૂઘન, થયોહરખતેસહુનેમન. ૧૯ ॥ વલણ ॥ હરખવાધ્યોસહુવિરને, ચાલીઆકરતા જેજેકારરે; એકદેવપુરનામેનગ્રમાં, આવ્યોયજ્ઞતોખારરે. ૨૦ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંભવાલમીકીનાટકધારાયાં ઉતરકાંડેઅશ્વમેધાકેરેવાજ્ઞયા અશ્વ પ્રાપ્તી નામઓગણપચાસમો અધ્યાય; ॥ ૪૯ ॥

અધ્યાય, ૫૦ ॥ રાગ સારંગ ॥ હવેચક્ષુશ્રવાકહેસુણોમુનિવર; વાત્સાયણ અતિધીર; તેદેવરાજપુરકેરીરચના, શોભાઘણીગંભીર. ૧ મણીહેમતણાંમંદીર છેસરવે, સ્ફટીકરત્નજડાવ; ગગનચુંબીતઅતીઊંચાદીસે, શીખરકળશધ્વજાગ.

૨ બત્રીશલક્ષણાપુરૂષસકળછે, વરવરપદ્મણીનાર; પતિવ્રતાપણું પાળેત્રિયા,સહુ
એકપત્નીનરસાર ૩ પદ્મરાગમણીકેરીભુમી, સ્ફટીકછેતેમાંહે; તેણે કરીપક્ષ
શુકલકૃષ્ણનો, ભેદજાણાયનત્યાંહે. ૪ તેપુરજોઇનેમોહપામેછે,દેવતાઇછેવાસ;મહા
પુણ્યવાનપ્રાણીનોથાયે, પુરમાંજન્મનીવાસ ૫ હવેવીરમણીરાજાતેસુરમોરધ્વજ,
કરેછેત્યાંહે; સાક્ષાતશ્રીમહાદેવરહ્યાછે, વશથઇને ઘરમાંહે, ૬ વળી ચાર પુત્રછે
વળીચારપુત્રછેઅળિયારાયને, ધનુરવિદ્યાનાધિરઃ તેરૂકમાંગદ નેશુભાંગદ નામે,
પ્રમુખનેસીંધવીર. ૭ તેચારમધ્યેરૂકમાંગદમોટો, કામરૂપકહેવાયઃ તે સુંદરીયોને
સંગલેઇને, નીકળ્યોવનક્રીડાય ૮ તેવનસવનફળફુળયુકતછે, ભોલેકારંડવમો
રઃ કોકીલાહંસપારાવતપોપટ, મેનાપ્પૈયચકોર. ૯ ખટરીતુવાસકરીનેસદારહી
ત્યાસેત્રીવિધીસમીર; સઘનકુંજમાંકામનીઓશું. ક્રીડાકરતોવીર. ૧૦ નૃત્યગાન
કરીરીઝવેરંભા, થઇરહ્યાછેથેઇકાર; તેવનમાંશ્રીરામચંદ્રનો, આવ્યોગજ્ઞનોપાર
૧૧ તેદીઠોપ્રમાંદાયેપતિનેકહ્યું, જુઓઅશ્વઅનોપમરંગ; પછીપત્રવાંચીરૂકમાંગદે
ઝાલ્યો, પામીહરખઉમંગ. ૧૨ વાજીંત્રવાજતેપુરમાંઆવ્યો, કહીપીતાનેવાત;
ત્યારેભુપેતેહયબંધાવ્યોતતક્ષણ, જાણીછેંભુનોપ્રતાપ. ૧૩ ત્યારેશીવેકહ્યું ઓભુ
પતીએહય, બાંધવોનઘટેઆજ; જેપુરણબ્રહ્મપુરૂષોતમકહીયે, શ્રીરામચંદ્ર મહા
રાજ. ૧૪ તેમભુફેરોયજ્ઞતુરીનૃપ, આપીનેલાગોપાય, હું જેતું ધ્યાનધરૂંછું નીત્યે
તેછેએરઘુરાય. ૧૫ એવાંવચનસુણીનેસદાશીવકેરાં, બોલ્યાભુપતીવાણ; હવેપુ
રૂષારથશું મારૂંજે, આપું પાછોયજ્ઞકેકાણ. ૧૬ પ્રજાપાળવીપુત્રસમી, ગોબ્રાહ્મણ
રક્ષાધર્મઃ રણમાંસનમુખયુધજકરવું, એક્ષત્રીનોધર્મ. ૧૭ મહેકાયરથઇહવેન
વમુકું, યજ્ઞતણોહયઆજ; વળીતમસરખાસ્વામીશીરમારે, ચિંતાશીમહારાજ
૧૮ એવાંવચનસુણીતેવિરમણીના, પ્રસનથયામહાદેવ; ભોળાનાથનીજ ભકત
સાવે. બોલિયાવચનતતખેવ ૧૯ અરેભુપહવેઅશ્વનઆપીશ, કરજેંનેસંગ્રામ
તુનેરઘુપતીનાદરસરકરાવું, તોશંકરમારૂંનામ. ૨૦ એમપુંઠયાબડીઆજ્ઞાઆ
પી, ભુપનેશ્રીભગવાન; ત્યારેચાતુરંગફોજ સીધકરી, રાયે વજડાવ્યા નીશાન.
૨૧ હવેઅશ્વહર્યોંનેરક્ષકે, કીધું શત્રુઘ્નનેજાણ; ત્યારેભરથાનુજનેક્રોધ ચઢયો, અ
શ્વકોણેહર્યોંકેકાણ. ૨૨ સાચીવાતકહીનહીકોણ, ચીંતાતુરથયામન; એટલેઅ
કસ્માતતીહાંઆવિયા, નારદબ્રહ્મતન. ૨૩ ત્યારેશત્રુઘ્નનેપુજાકરીપુછ્યું, કોહોમુ
જનેમુનિરાય; આઅશ્વનુહરણકર્યુંહશેકોણે. મુજનેચીંતાથાય. ૨૪ ત્યારેનારદક
હેસુણદશરથનંદન, દેવરાજપુરગામ; પુરવેદેવેવસાવ્યું એપુર, વિરમણીનૃપના
મ. ૨૫ તેરાયશીવનોપરમભકતછે, વશકેરાઆમહાદેવ; તેણેપોતાનામંદીરમાં
રાખિઆ, કરનોનીત્યેસેવ. ૨૬ વળિચારપુત્રએભુપતિને, તેમાંરૂકમાંગદછેજેષ્ઠ.

૨૭ એવું વૃતાન્તકહીનેનારદ, પામિઆઅંતરધાનઃ હવેશતરૂઘ્નસાવધાનથયાને વજડાવિઆનિશાન. ૨૮ ॥ વલણ ॥ નીશાનવાગીઆંબેવીરનાં, થયા જુધકરવાસાવધાનરે; સામાસામીરણસ્થંભરોપીઆ, આવાયું સૈન્યસમાનરે. ૨૯ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધિકે દેવરાજપુરે વીરમણીનાઅશ્વબંધનંનામપચાશમો અધ્યાયઃ ॥ ૫૦ ॥

અધ્યાય ૫૧. ॥ રાગસામેરી ॥ અનીહાંરેશતરૂઘ્નેસૈન્યકર્યુંસાવધાન, યુદ્ધ કરવાનેઉભાઆગળવાન; અનીહાંરેવ્યુહતણીરચનાકીધીઅપાર, બળીયોયોદ્ધરહ્યા તેનદ્વાર. ૧ ॥ ઢાળ ॥ દ્વારવ્યુહનેજોધરાખ્યા, જુક્તકરીબહુપેર; ચતુરંગદળનોદુર્ગરાખીયો, વિકટઅતીચોફેર. ૨ એમવ્યુહતણીરચનારચી, રણમાંહેશતરૂઘ્ન; એટલેઆવ્યોસૈન્યસાથે, વીરમણીરાજન. ૩ સેનાપતીઆગળથયો, રિપુવરીનામેજેહ; તેનીપુંઠળચારસુત, રાયનાચઢીઆતેહ. ૪ રૂકમાંગદવળી, વીરસીંધપ્રમુખ; તેકવચભાથાધરીઅંગે, આવીયાકરવાયુદ્ધ. ૫ વળીરાયકેરોજભાત્ર છે, બળમીત્રનામેજેહ; નીજસેનલેઇરથધરથારૂઢ, ચઢીયોયુદ્ધકરવાતેહ; તેનીપુંઠળવીરમણીનૃપ, ચઢીયોસેનઅપાર; છત્રચામરથાયેબોલે, બંદીજશવિસ્તાર. ૭ યુદ્ધથવામાંડયુંપરસ્પર, બોલતામારોમાર; સીંહનાદકરતાશુરથાય, શસ્ત્રનાચળકાર ૮ આવ્યોપુષ્કળસામોરૂકમાંગદચઢી, કનકરથમહાવીર; અભીમાનશું બોલવા લાગ્યો, પુરૂષવચનગંભીર. ૯ ત્યારેપુષ્કળેબહુબાણમુકીયાં, છેદ્યાંતે નૃપતન; દશબાણમાર્યાંભરતસુતને, પીડાપ્રગટીતન. ૧૦ ત્યારેપુષ્કળેતવવીશ માર્યાં, રાજકુંવરનેત્યાંહે; બન્યોવીરસમાનકહાવે, નીપુણછેયુદ્ધમાંહે. ૧૧ જેમ ષડાનનનેતારકાસુર, એમવઢેબેવીર; પછીપુષ્કળેદશબાણમાર્યાં, ધરીમનમાં ધિર. ૧૨ રાજપુત્રનોરથભંગકીધો, અશ્વમાર્યાચાર; ધ્વજદંડછેદીહણ્યોસુત, પડીયામચ્છારાજકુમાર. ૧૩ ત્યારેબીજેરથરૂકમાંગદબેઠો, બોલ્યોક્રોધવચન; હવેજોજોપરાક્રમમાહરૂં, તું ભરથકેરાતન. ૧૪. એવુંકહીભ્રામ્યકાસ્ત્રમુકયું, રાજકુંવરેત્યાંહે; પુષ્કળતણોરથએકયોજન, ઉડાડયોનભમાંહે.૧૫ પ્રથ્વીપડયોપછી ભ્રમણકરતા, લાગીયોઘણુંતેહ; ઘણુંજત્નકરીનેસારથીએ, સ્થીરકર્યોએહ ૧૬ પછીસન્મુખઆવીપુષ્કળે, પવનાસ્ત્રમુકયુંતાસ; તેણેરૂકમાંગદનોરથઉડાડયો, ભમ્યોત્રણુંઆકાશ. ૧૭ તેગયોસ્વિમંડળલગી, તીહાંલાગ્યુંતેજઅપાર; થયોદગ્ધરથહયસારથી, તાપેકરીતેણિવાર. ૧૮ પછીસરવેસંકટહરણહરનું કર્યુંસ્મરણકુમાર; શિવનીકૃપાયેઆવીપાછો, પડયોપ્રથ્વીમોઝાર. ૧૯ તેરૂકમાંગદમુરછીતથયો, પડયોવિકળથઇનેત્યાંહે; ત્યારેહવોહાહાકારવરત્યો, રાયસેનામાંહે.૨૦ તેજોઇક્રોધ્યોવીરમણીનૃપ, આવ્યોતેણેઠાર; ક્રોધકરીનેગાજીઓ, ત્યારેધરાકંપી

અપ.૨. ૨૧ પછીરાયેઆવીપુષ્કળશું, કરવામાંડયોસંગ્રામ; નેભુપકરૂંયુદ્ધજોઈ, સારથીમુકેમામ. ૨૨ ચારેપાસેમુકતા, રાઘવીબાણઅપાર; સેનાસમુદ્રમાંએકલો ઓઈ, ધાયાપવનકુમાર. ૨૩ પ્રચંડપરવતમાયતન, તોમરગ્રહ્યુંછેપાણ; એવા મારૂતીનેજોઈને, પછીબોલ્યાપુષ્કળવાણ. ૨૪ હેમહાપુરૂષતમોશુંકરવા, આવ્યા અહીંકપીરાય; એભુપનાશાભારછે, હવડાંકરૂંશીક્ષાય. ૨૫ હનુમંતકહેહોવીર સુણ, એભુપબળીયોએવ; દાનેશ્વરીમહાશુરછે, એનેસહાયશ્રીમહાદેવ ૨૬ એવાં વચનસુણીહનુમંતનાં, ધાયોબીજોરાજકુમાર; મહાવિરશુધુવીરસીંધેકરવા, માંડયુંયુદ્ધઅપાર. ૨૭ વળીશુભાંગદનીસાથેવઢતો, લક્ષમીનીધીબળપુર; પ્રબુદ્ધ પુત્રનીસાથેવળગ્યો, સુમદકપીવરશુર. ૨૮ વીરમણિશુંવઢેપુષ્કળ, થયોતીહાં સંગ્રામ; બળવંતશુરાચતુરપુરા, નમુકેકોઠામ. ૨૯ ભરથાત્મજેદશબાણમાર્યા રાયનારદેમાંહે, ત્યારેરાજાએશરત્રણમુકયા, કરોધકરીનેત્યાંહે. ૩૦ પુષ્કળતણું લલાટવેંધિઉં, ચાલીરૂધીરનીધાર; રથભંગકીધોરાવવિનો, અશ્વમારીયાચાર. ૩૧ ત્યારેબીજેરથકાન્તિપતી, બેઠોધરીમનરીસ; પછીકવચટોપધનુપનૃપનું, છેદીઉંતેદિશ. ૩૨ રથભંગકીધોરાયનો, ભેદીઉંસરવેઅંગ; તનમાંહેથીચાલી-ઉંધીર, ઋપુષ્કળેરાખ્યોરંગ- ૩૩ નરપતીબેઠોઅન્યરથ, મનચઢયોકરોધઅ-પાર; જેમઅખંડમેઘતણીઝડી, એમમારતોશરમાર. ૩૪ સંહારકરીયોસેન્યનો, હયહણીઆઆણિરીશ; ફાટેકુંભસ્થળવીશીખથી, પાડતાગજવરચીશ. ૩૫ શ્રો-ણીતનીસરીતાવહી, ગજરથઅશ્વતણાય; જેમતામરપરણીચઢેપુરે, ઘોરકરતી અય. ૩૬ પીશાચકરતાભક્ષભૈરવ, ભુતનેવૈતાળ; જોગણીનાચેનગ્નકરગ્રહી, નરકપાળનીતાળ. ૩૭ વળીસિંચાણાવાયસવરૂ, શુકરસંગાલનેકંક; સર્પને મોટુંપર્વઆવીઉં, કરેભક્ષનીશંક. ૩૯ એમવીરમણીએશરઢાંકયો, રવીથયું અંધકાર; તેસમેરાઘવસેનામાં, વરતીઓહાહાકાર. ૩૯ ॥ વલણ ॥ હાહાકાર વરતીયોતદા. કર્યોવીરમણીએસંહારરે; એવુંજોઈનેપુષ્કળકોપીઆ, કર્યુંરામ સ્મરણતેણીવારરે. ૪૦ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરે સંમતવાલમીકી નાટકધારાયાં ઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધીકેવીરમણિપુષ્કળસંગ્રામોનામએકાવનમોઅધ્યાયઃ ૫૧ ॥

અધ્યાય ૫૨. ॥ રાગમારૂ ॥ કર્યુંરામસ્મરણતેણીવાર, કોપ્યોપુષ્કળવિર અપાર; મુકીઉંદીવ્યબાણતતકાળ, તેણેછેદિસકળશરજાળ.૧ અંધકારનોકીધો નાસ, થયોદીનમણીકેરોપ્રકાશ; પછીરાયનીસનમુખઆવ્યો, કરોધવચનકરી બોલાવ્યો. ૨ અરેવિરમણિસુણવ્યક્ત, તુંછેશીવજીતણો મહાભક્ત, હવેજોજે આક્રમમારૂં, તારૂસેનસકળસંહારૂ. ૩ તનેત્રણબાણેનિરધાર, કરૂંમુરછીતઆણિ-વાર; નાકરૂંએમુરછીતઆપ, તોહજોમુજનેમહાપાપ. ૪ જેજગતપાવનીગંગ,

તેનીનીંદાકરેજેકુસંગ; તેનોદોષમારેશીરરાય, પમાડુંજોનહીમુરછાય. ૫ એમ કહીનેમુકયું એકબાણ, મહાઅમોઘતિક્ષણજાણ; દીઠોઆવતોતેશરભુપ, તેની સનમુખસાંધ્યોઅનુપ. ૬ તેશરેશરછેદયોજ્યારે, લાજ્યોપુષ્કળતેણીવારે; બીજું બાણમુકયુંભરથતન, છેદયુંતેપણવળીરાજન. ૭ ત્યારેશોકાતુરથયોવીર, ગઈ સરવેમનનીધિર; પછેશુરથયાસાવધાન, ધર્યુંગુરૂવશિષ્ટનુંધ્યાન. ૮ સંભાર્યાપોતે શ્રીરગુનાથ, ત્રીજુંબાણકાઢીગ્રહયુંહાથ; માતપીતાભક્તિનુંપુન્ય, બાણમધ્યે મુકયુંરધુતન. ૯ પછીશરકીધોસંધાણ, વાગ્યોરાયરદેમાંજાણ; આવિમુરછાપડી ઓરાજન, ગતીભંગથઈનેતન. ૧૦ હરખ્યોપુષ્કળતેણીવાર, સરવેકહેતાજય જયકાર; કર્યોસકળસેનાનોઅંત, એમવિજયપામ્યોબળવંત. ૧૧ માવીરેમારી મુષ્ટીત્યાંહે, રાજપુત્રતણારદેમાંહે; થયોમુરછીતતેણીવાર, મુખેચાલીરૂધીરની ધાર. ૧૨ જોઈબંધુપીતાનીપેર, ધાયાવીરબેલેવાનેવેર; શુભાંગપ્રભુએવુંનામ, આવ્યાકરતામહાસંગ્રામ. ૧૩ તેણેમારૂતીસાથેત્યાંહે, ઘણું જુદ્ધકર્યુંરથમાંહે;નીજ પુછેકરીહનુમંત, રથસહીતબાંધિઆબળવંત. ૧૪ પછાડયાતેનેપ્રથ્વીમોઝાર, પડયાતુરછીતથઈનીરધાર; રાયનોજમાત્રબળમીત્ર, તેનેસુમદેકર્યોજેમચીત્ર.૧૫ વળીસેનાપતિરીપુવાર, સુગ્રીવેકર્યોતેનોસંહાર; શતરૂધનજયપામ્યાએમ, પોતાનાયોદ્ધકુશળક્ષેમ. ૧૭ સરવેરાયતણોપરીવાર, પડયોમુરછીતથઇનિરધાર; તે જોઇનેકોપ્યામહાદેવ, કરમાંગ્રહયુંપીનાકતતખેવ. ૧૭ બેઠારથમાંશંકરરાય, ચઢયાભક્તનીકરવાસહાય; ભુતપ્રેતનીસેનાસાથ, આવ્યારણમાંગીરીજાનાથ. ૧૮ કરોધશિવનોકાળસમાન, આવ્યાસુરજોવાબેશીવિમાન; ગીરીડોલ્યાપ્રથ્વીચઢી ચાક, તેસમેહરનીહાક. ૧૯ ॥ વલણ ॥ હાકમારીશંકરે, કયાંગયોશતરૂધનરે;કહે દાસગીરીધરસુણોશ્રોતા, એમકોપ્યાપંચવદનરે. ૨૦ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમત વાલમીકીનાટકધારાયાંઅશ્વમેધિકેવીરૂમણી પક્ષેણમહાદેવસંગ્રામાગમનંનામબાવનમોઅધ્યાયઃ ૫૨ ॥

અધ્યાય ૫૩. ॥ છંદ ॥ જુધ્ધેચઢયાપંચવદન, કોપ્યાકરોધઆણીમન; કર માંગ્રહયુંશુળપીનાક, કરીગર્જનામારીહાક. ૧ મસ્તકજટાજુટસઘન, ગજનું ચર્મઓઢયુંતન; ધરીશ્મશાનવિભુતીઅંગ, શોભેઅલંકારભુજંગ. ૨ રાજઅર્ધચંદ્રલલાટ, કરોધકરેભસ્મસ્વરાટ; ઉપવીતસર્પનુંજગદિશ, વહેતિગંગની રમળશીશ. ૩ દીઠાસર્વજનધરતક્ષ. આનનપંચનત્રીચક્ષ; કંઠેરૂંઢકેરીમાળ, કરમાંગ્રહયુંબ્રહ્મકપાળ. ૪ સાથેસેનમહાવિકરાળ, ભૈરવભુતનેવૈતાળ; વાજેડાક ડમરૂશંખ, શિંગીપણવગોમુખડંખ. ૫ કરવાભક્તકેરીસહાય, જુધેચઢયાશંકર રાય, પોતેવિરાજીઆરથમાંહે; આવીઆરામસેનાજ્યાંહે. ૬ એવુંજોઇશીવનું

રૂપ, કંપીલકળસેનાભુપ; કરીગર્જનાઘોરપ્રચંડ, વ્યાપ્યોશબ્દસકળબ્રહ્માંડ. ૭ ધરૂણીધરાસંગકયોશેષ, ગરવતસીંધુસરિતઅશેષ; ડોલ્યાદેવદશેદીગપાળ, જાણે પ્રલેકાળ. ૮ મુકયાંશીવેબાણઅપાર, ગણસહુકરેમારોમાર; એવોથયોમહા સંગ્રામ, નાઠાજોધમુકીમામ. ૯ પુરવેત્રિપુરમરદનજેમ, વ્યાપ્યોકરોધશિવને તેમ; કરવામાંડયુંજુદ્ધમહાઘોર, પાડેચીશકરતાસોર. ૧૦ કીધોસેનનોસંહાર, ત્યારેહવોહાહાકાર; બોલીઆશંભુકરોધીસકત, કયાંછેવીરમણીમુજભક્ત. ૧૧ કોણેકર્યોમુરછીતએહ, તેનેહણુંનીરસદેહ; એમકહિકોપીઆશુળપાણ,ગાજીઆ મેઘગંભીરવાણ. ૧૨ વઢતાંનંદીનેહનુમંત, ભ્રંગીસુબાહુબળવંત;ગણચંડાશ નેકુશરાય, અંડનેસુમદકપીકહેવાય. ૧૩ પુષ્કળવારભદ્રસમાન, ભર્તરવલક્ષ્મી- નીધીબળવાન. શિવનીસાથેશતરૂઘન, વઢતાકરેધઆણીમન. ૧૪ ॥ દોહા ॥ કરોધકરીવઢતાસહુ, જોદ્ધાસરવસમાન; પછીપુષ્કળઉપરકોપીઆ, જેવીરભદ્ર બળવાન. ૧૫ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરે સંમતવાલમીકીનાટક પ્રારામ્યાંઉતરકાંડે અશ્વમેધિકેશતરૂઘનમહાદેવસંગ્રામોનામત્રીપંચાશત્તમોઅધ્યાયઃ ૫૩ ॥

અધ્યાય ૫૪. ॥ રાગસામેરી ॥ વીરભદ્રવળતોકોપીસા, શિવતણાગણસમ રથ; તેણેગદામારીભંગકીધો; પુષ્કળકેરોરથ. ૧ ત્યારેઅન્યરથઆરૂઢથઇ.યુદ્ધ માંડયુંતેણીવાર; અહોરાત્રીવઢતાંવીરને, એમવહીગયાદિનચાર. ૨ પછીપુષ્કળ નેલેઇઉડીયો, વીરભદ્રતેનભમાંહે; મહાઘોરયુદ્ધકર્યુંતદા, જુવેદેવસરવેત્યાંહે. ૩ પછીપુષ્કળને લેઇપછાડયો, પ્રથ્વીઉપરતેણીવાર; ત્યારેમુર્છાપામ્યો ભરથનો સુત, હવોહાહાકાર. ૪ ત્યારેશતરૂઘનઘણુ શોકપામ્યા, જોઇમુરછીતબાળ; પછી શીવનીસાથેયુદ્ધકરવા. માંડીયુંતેકાળ. ૫ હવેશતરૂઘનનેશીવવઢેછે, વીરતેસંગ્રા મ; વીમાનબેશાદેવજોતા, યોદ્ધમુકેમામ. ૬ એમઅહોરાત્રીદીનએકાદશ, જુધ થયુંનીરધાર; શતરૂઘ્નેપછીમુકીયું, બ્રહ્માસ્ત્રતેણીવાર. ૭ મુખત્રીકાશીતિશસ્ત્ર ગળીયું, એવોઇશઅખંડ; પછીપંચવદનેમુકીયું. પશુપતાસ્ત્રપ્રચંડ ૮ તેણે શતરૂઘનનુંરદેભેદયુ , પડયામુરછીતત્યાંહે; ત્યારેહાહાકારહવોતદા, તેરામસેના માંહે. ૯ હવેશતરૂઘનપુષ્કળનેલીધાસારથીયેજેહ; રથમાંહેઘાલીલેઇગયો, એ- કાંતરાખ્યાનેહ. ૧૦ એવુંજોઇનેઅંજનીનંદન, ગર્જનાકરીઘોર; શીવતણીસેન મુખજુધકરવા, આવ્યોપવનકીશોર. ૧૧ અરેશંભુમેંરશીમુખમાં, પુરવેસુણ્યું તેએહ; શીવરામનામહાભક્તછે, વળીપરમવૈશ્નવજેહ. ૧૨ તેતમેઅઘટીતકર્મ કીધું, જાણીજોઇનેઆજ; રામનાબંધુપુત્રનેતમો, હણ્યાશ્રીમારાજ. ૧૩ હેઇશ તમનેઘટેનહિ, આકૃત્યકરવુંઆંહે; એવાંવચનસુણીઆ'વીરનાં, પછેબોલીઆ શીવત્યાંહે.૧૪ અરેવત્સતુંકહેખરૂ, ઇષ્ટદેવમા'રારામ; પણભક્તઆધીનહુંથયો,

મારેકર્યુંએવુંકામ. ૧૫ એવુંસુણીનેસીંહનાદકીધો, કોપ્યોપવનકુમાર; એકમોટ પરવતશીવનીઉપર, નાખીયોતેણિવાર. ૧૬ તેણેશીવતણોરથભગકીધો, મારીયાતોખાર; ત્યારેનંદીઉપરચ્હડીબેઠા, ચઢયોકરોધઅપાર. ૧૭ મહાપ્રલેકેરા અગ્નિવત, એકત્રિશુળઝાલીઉં હાથ; હનુમંતઉપરનાખીઉં, કરિઓરગીરીજાનાથ. ૧૮ પવનાત્મજેઆવતુંઝાલીઉં. કરવિષેતતખેવ; નેત્રિશુળકીધુંભંગતવ, કોપીઆશ્રીમાહાદેવ. ૧૯ પછેશીવેમારીશક્તિએક, હનુમંતનારદેમાંહે; ક્ષણેક મુરછીતથઇરહ્યા, અંજનીનંદનત્યાંહે. ૨૦ સાવધાનથઇઉઠયાપછી, એકગ્રહ્યું વૃક્ષાવશાળ; બેકરેગ્રહિશીવઅંગઉપર. ઝાપટીઉંતતકાળ. ૨૧ શિવતણાતનમાંથયાકચ્ચર, રહ્યાતાજેનાગ; જ્યાંત્યાંતેનાશીગયા, સ્થળમુકીનેમહભાગ. ૨૨ એવુજોઇનેમદનારીને, મનચઢીસબળીરીશ; બેહસ્તમાંગ્રહીમુશળમાર્યું, મારૂતીનેશીશ. ૨૩ નેચુકાવ્યુંમહાવિચિક્ષણ, અંજનીનંદનજેહ; પછીપ્રથ્વીફોડીરસાતળમાં, ગયુંમુશળતેહ ૨૪ ત્યારેવજરદેહેકરીવૃષ્ટી, વ્રક્ષનેપાષાણ; તેનીવારણુ કરતાતદા, માહાદેવમુકીબાણ. ૨૫ પવનાત્મજપછીનંદીપુંકળ, પુંછવીંટયુંત્યાંહે; શિવસહિતનંદીફેરવ્યો, ઘણીવારતેનભમાંહે ૨૬ ત્યારેઅકળાયાઘણુંઅનંગઅજરી, થયાવ્યાકુળમન; વાત્સલ્યભાવેવીરસાથે, બોલીઆંમધુરવચન. ૨૭ અરેઅહોસીતાશોકહારણ, મહાજતીબળવાન; થયોપ્રમનહુંતુજપરાક્રમજોઇ, માગતુંવરદાન. ૨૮ ત્યારેમારૂતીકહેસુણોસ્વામી, સત્યકહુંમહારાજ; આશાનરૂચનપુષ્કળનીઆદે, પડ્યામુરછીતઆજ. ૨૯ તેમાટેહુંઔષધીલાવું. દ્રોણાચળથીઆંહે; તમોરક્ષાકરજોત્યાંલગી, તનસાચવજોરણમાંહે. ૩૦ ત્યારેશીવકહેજાસુખેકરી, નવધરીશચિંતામન; હુંરૂડીરીતેકરીશરક્ષા, રાખીશાસઉનાંતન. ૩૧ એવુંવચનલેઇશંભુતણું, પછીઉડયોપવનકુમાર; મુખેશ્રીરામનું નામજપતો, જાયવેગેઅપાર. ૩૨ ॥ વલણ ॥ અપરવેગેઅંજનીસુત, ઉડયોજાયઆકાશરે; શ્રીરામકૃપાયેઆવીઉભો; દ્રોણાચળનીપાસરે. ૩૩ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમત વાલમીકીનાટકગ્રાયોયાંઅશ્વમેધીકેહનુમંતદ્રોણાચળાંપ્રતિગમનંનામચતુઃપંચાશતમોધ્યાય: ૫૪ ॥

॥ રાગમારૂ ॥ દ્રોણાચળનીપાસેહનુમંત. આવિઉભામહમાવંત. ૧ ધૂ સાંગુલશેશાકાર, બાંધ્યોગિરીવરનેણીવાર. ૧ ઉભેડપરવતનેજેવે, એકક ૧ પ્રગટયુંતેવ; તિહાંદેવમુકયાસુરરાયે, કરવાઅઉષધીનીરક્ષાય. ૨ તેઇઆયુદ્ધઉઠયાતેહ, શસ્ત્રમારકર્યોજેમમેહ; જોઇકાપેચઢયાકપીનાથ, ઘણુંજુદ્ધકર્યુંનેસાથ. ૩ તેમાંથીકેટલાએકદેવ, નાશીનેકહ્યુંઇદ્રનેએવ; હદ્રજાણિયાશ્રીહનુમંત,રાનબળ કામહાબળવંત ૪ જીતેનહિંતેશુંકરતાવિરોધ, તેમાટેનકર્યોકાંઇકરોધ; ઇછેદેવ

સકળેનીસાથસાથ, ઇંદ્રમોલિઆસુર ગુરૂનાથ. ૫ આવિયા અંગીરસ તેણે ઠાર, જ્યાંરહ્યાછેપવનકુમાર; ઉભિબ્રહસ્પતીસનમુખઅગ્ર. તેની પુંઠળ દેવ સમગ્ર. ૬ સ્તુતિકરવાલાગીઆતેહ, કરૂણામૃતવાણીજેહ; સુણોશ્રોતાજનનિરધાર, બોલિ આવાચસ્પતીતેણીવાર. ૭ ॥ છંદલાવણી ॥ જયહનુમંતામહાબળવંતા, નમો નમોતુજને; પવનપુવનપુત્રપ્રણતારતીમોચન, ધન્યમહાભુજને. ૧ અંજનીનંદ નસુરજશિષ્ય, મહામતિવાલ્ગુણજાતા; શીતા શોકહારણભયવારણ, શરણગત ત્રાતા ૨ શ્રીરામચંદ્રતાપરમપ્રીયેછો, અનન્યદાસકાવો; કપીવંશના જીવનમહા જન, મનકરૂણાલાવો. ૩ લંકાદહનગહનગુણગંભીર, ક્ષય અક્ષયકરતા; નીશી ચરવીપીનઅશોકશોકહા, અદભુતકૃતધરતા. ૪ પ્રાણતણાદાતારથય, રણમારા આનુજને; જયહનુમંતામહાબળવંતા. નમોનમોતુજને. ૫ ૧ઉદધીકમળ ત્રિવિ ક્રમ, કેસરિસુતરાક્ષસહંતા; અગ્રસચીવસુગ્રીવના, વજરતનુકીરતીવંતા. ૧ પી ગનેત્રનેરક્તવદનશુચી, ઉર્ધરેતરહેવું; દર્પહાદશાનન દીર્ઘવાળધિ, કાળદંડજે વું. ૨ મહાકાવતીપતીમરદનરૂપ, વર્યુંજેમહાકાળી; થયોનથીથાશેનહી સ્વામી, સેવકતુજટાળી. ૩ તુજનામથકીભયસંકટ, રોગવિયોગસકળનાસે; ડાકેણસાકે ભુતપ્રેત, નાટકચેટકત્રાસે. ૪ કહેગીરીધરભુધરભયભંજન, સારકરોસુજને; જ યહનુમંતામહાબળવંતા, નમોનમો તુજને. ૫ ॥ દોહા ॥ બ્રહ્મચારી અવિકારી મન, ધરમસત્યવૃતધીર; રૂદ્રઅંશજતીવજરતન, જયજયજયમા'વીર. ૧ સુર ગુરૂયેએવીસ્તુતિકરી, ગદગદદીનવચન; તેસુણીનેબોલીઆમારૂતી, થઇમનમાંહે પ્રસન. ૨ ॥ રાગમારૂ ॥ બોલિઆંપ્રસનથઇહનુમંત, કહયુંબ્રહસ્પતિનેવૃતાન્ત રામબંધુપુત્રસેન્યાય, તેસરવેવામ્યાછેમુરજાય. ૧૯ લેહાઓષધીજાવુંજરૂર, માટે ક્યાંકરોસુજનેઅસુર; એવુંસુણીજેહતીગીરીમાંહે; દેવેઓષધીઆપીત્યાંહે. ૨૦ લેઇકરમાંતેપવનકુમાર, આવ્યાસેન્યપડયુંતેઠાર; શત્રુઘ્નપુષ્કળઆદેવીર, અન્ય રાજકુંવરરણધીર. ૨૧ કર્યોંઅઉષધિકેરોસ્પર્શ, ઉઠયાથઇસચેતઊત્કર્ષ; લાગ્યો અઉષધિપવનસમાન, ઉભે સેન્યથયુંસાવધાન. ૨૨ સરવેપામીઆ સુખઅપાર વર્ષ્યોહરખથયોજેજેકાર; મારૂતીને વખાણેસઉરાય, મુખેધન્યધન્ય કહેતાજાય. ૨૩ ॥ વલણ ॥ ધન્યધન્યકહેતાઉઠયાસરવે, ફરીકરવામાંડીઓ સંગ્રામરે; વીર મણીનેશતરૂઘ્ન. જુદ્ધકરતાતેણેઠામરે. ૨૪ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવલ્લભકૃત નાટક ધારાયાં ઉતરકાંડેઅશ્વમેધીકેઓષધ્યાતયનાતસેન્યાસજીવનંનામપંચપ ચાશ-તમોઅધ્યાયઃ ૫૫ ॥

અધ્યાય ૫૬ ॥ રાગસામેરી ॥ અનીહાંરેવિરમણીસાથે શતરૂઘ્ન, જુદ્ધ આરંભીઉંફરીકરોધમન, અનીહાંરેસામાસામીરાખ્યાંછેરથ, મુકેછેબાણ મહાસ

અરથ. ૧ ॥ ઢાળ ॥ સમરથશત્રુધનેતદા, અગન્યાસ્ત્રમુકીઉં બાણ; મેઘાસ્ત્રસાંજુ
વિરમણીયે, શાનતીથઇનિરવાણ. ૨ ભરથાનુંજેવાસ્ત્રમુકીઊં, મેત્ર કીધો દુર;
ત્યારેતેસમેપરવતાસ્ત્રમુકીઊં, વીરમણી નૃપસુર. ૩ શતરૂઘને વજરાસ્ત્ર મુકીઊં,
નારાયણમણીભુપ; સમાનઉતર્યાએમબન્યો, વીઘાયેતદરૂપ. ૪ શીવમંત્રમણી
પંચબાણમુકીઆં, મણીભુપેતેણીવાર; તેરામાનુજનેરૂદેવાગીઆં, થયું દુઃશઅ
પાર. ૫ પછેદતદેવીતણાશાર, વેરીવીદારણજેહ; શતરૂધનેનવમુકીયો, મણીભુ
પઉપરએહ. ૬ તેરૂદેવાગીએરાયને, પડયોથઇતદાગતીભંગ; એમ વિજેપામી
આશતરૂઘન, રાખ્યોવણેરણરંગ. ૭ વળીસેન્યસહુમુરછીતકર્યું, મુર્છાસ્ત્રમુકી
ઉંબાણ; એવોપરાજ્યજોઇભકતનો, કોપેચઢયાશુલપાણ. ૮ ત્યાંરથારૂઢથઈનુ
દ્રકરવા, ચઢયાછેસીવરાય; તેકરોધથીસહુદેવકંપ્યા, મહા પ્રલય જેમ થાય. ૯
મહારૂદ્રકેરાકરોધની, પ્રગટીનેજવાળપ્રચંડ; દાઝવા લાગીઆસરવજનતે, તેજ
વ્યાપ્યુંબ્રહ્માંડ ૧૦ ઘોરસમયવરત્યોતદા, તે ઉભયસેન્યામાંહે; ત્યારે શતરૂઘન
વ્યાકુળથયા, સહુધીરજગઈછેત્યાંહે. ૧૧ પછેશંભારયાશ્રીરમને, ભરથાનુંજે
તેણીવાર; લોચનશજળગદગદગીરા, કર્યોઆરતનાદપોકાર. ૧૨ હેદિનબંધુ
દયાસીંધુ, પ્રણતદુઃખમોચનઃ વહારેધાજેઅમારી, રઘુપતિ કમળ લોચન. ૧૩
હેગામરામરમાપતી, સંકટહરણસ્વામીન; વીહારીસરજયુતીરના, રઘુવીરજગ
જીવન. ૧૪ એમસ્મરણકરનાંમાત્રમાં, પ્રગટયાત્યાંભગવાન; લાવણકોટીમનોજ
તન, ઘનશ્યામરૂપનીધાન. ૧૫ બેઠાદીશીતથઇપ્રભુ, જેવાસરજુતીર; તેસ્વરૂપે
પ્રગટરાંત્યાં, સેન્યામાંશ્રીરઘુવિર. ૧૬ દિક્ષાતરામેસરવને, આપ્યાં તદા દરશનઃ
કરથકીનાખીશસ્ત્રપાયે, પડયોપંચવદન ૧૭ પછેકરગ્રહી ઊઠાડયા શીવને, ભે
ટિયાશ્રીરામ; કરજોડીસ્તુતિકરિશીવે, સુણોપુરણકામ. ૧૮ હેનાથમેં આપ્યું હતુ
મણીભુપનેવરદાન; તેવચનમારૂંપાળિઉં, કરયુંસત્યશ્રીભગવાન. ૧૯ એવું ક
હિમણીરાયને, સકુટુંબતેણીવાર; દરશનકરવિઆંરામનાં, વરત્યોજેજેકાર. ૨૦
વળીશતરૂઘનહનુમંદઆદે, મળ્યાશ્રીરઘુવિર; પછીસેન્યસરવેઉઠાડયું, કરીકૃપ
દ્રષ્ટીરઘુવીર. ૨૧ વિરમણીએરાજ્યલક્ષ્મી, દેહકુટુંબપરિવાર; રામાર્પણસર
વેકરી, પાયેનમીઆતેણીવાર. ૨૨ પછીરાયનાસુતરૂકમાગદને, અપીઉંરામેરામે
રાજ; મણીભુપેસેવાબહુકરી, સંતોષ્યોસરવસમાજ. ૨૩ વળી શતરૂઘનનેધીર
જઆપી, પોતેશ્રીભગવાન; પછીસદાસીશ્રીરામબન્યો, થયા અંતર ધ્યાન. ૨૪
તેશતરૂઘનપાસેરહયો, દેવરાજપુરનોનાથ; અશ્વરક્ષાઅરથેચાલીઓ, સેનલેઈને
સાથ. ૨૫ આખ્યાનએમણીભુપનું, જેસુણેનરનેનાર; તેના સરવસંકટદુઃખર
ઓ, કરેકૃપાદેવમોરાર. ૨૬ ॥ વલણ ॥ કરેકૃપાતેનેમોરારી, હરેદુખસંકટસમુદાય

રે; કહેઃસગીરીવરસુણોભ્રાતા, રામાશ્વમેધકથાયરે. ૨૭ ॥ઇતિશ્રીરામચરીત્રેસં મતવાલમિશ્રીનાટકધારાયાંઉતરકાંડેઅશ્વમેધીકેમહાદેવપ્રતિજ્ઞા પાલનાર્થંશ્રીરા માવિભાગે.નામષડપંચાશતમોઅધ્યાયઃ ૫૬ ॥

॥ રાગસુરતિમહીનાનિચાલ ॥ દેવરાજપુરથીપછી, ચાલીઓયજ્ઞતો ખાર; પૃઠરાશરવભુપતી, સાથેસેન્યાઅપાર; ૧ ભરતખંડ માંહે થઇ, નીકળ્યો આગળત્યાંહે; સહુદેસઓળંગીનેઆવીઓ, હિમકુટગીરીજ્યાંહે. ૨ તેપરવતઊં ચોઅતીઘણો, વિસ્તારયોજનએક; વનરસીકરળીયામણું, વૃક્ષ વિશાળવિવેક. ૩ કેશુકદંબનેકદળી, શાલનેતાલતમાલ; ધાત્રીઅશોકનેઆમલી; લીમલવીંગને રસાળ. ૪ બકુલમંદરાનેમાલતી, ચંદનચંપકછોડ; બીલી બદામ બદ્રીવણી, કાઠમદ્રાક્ષઅખોડ. ૫ નાગપુનાગઇલાયચી, ચારૂચીગેઝીખજુર; જાઇજુઇનેકેત કી, શ્રીનારૂળીરસપુર. ૬ મુચકદમરૂવોનેમોગરો, કેવડોફણસનારંગ; શતપત્રીને શેવંત્રી, વશીરહ્યાવેણુઉતંગ. ૭ સાગશીશમનેસરગવો, શ્રીફળીસુખડસાર; વ ડપીંપળપાનેકરી, કરમદીકરેકલ્હાર. ૮ ધુલરગુંદીને ગેગડી, રાયણ રાતિ ચોળ; લલીતલતાઓભુમિલળિ, ત્રિવિધિપવનઝકોળ. ૯ તેવનમાંએવીપુલી, વનસ્પ તીઅઢારઃ સદાવસંતસોહામણે, બોલેછેપક્ષીઅપાર. ૧૦ હંસકારંડવકોકીલા કીડેકળાકરકીર; મધુકરગુંજેઅતીઘણાં, ચાલેસુગંધીસમીર. ૧૧એવાનેવનમાં આવિઓ, રામનોયજ્ઞતોખાર; ઓગીનો સ્થંભીરહયો, પ્રથ્વી ઉપર તેણીવાર. ૧૨ ચારેચરણચોંટીરહ્યા, હાલેનચાલેએહઃ રક્ષક જોઇવિસ્મેથયા. પ્રગટ્યો મન સંદેહ. ૧૩ ત્યારેશતરૂઘનનેચીંતાથઇ, સ્થંભ્યોકેમકેકાણ; અનેકઉપાયકર્યાપણ ચાલેનહીનિરવાણ. ૧૪ પછેમાતીએનીજલાંગુલ, વીંટયુંઅશ્વનેઅંગ; બેંચેઘણુ ખંખારીને, તોયનહાલેતુરંગ; ૧૫ ત્યારેશતરૂઘનેત્યાંસુમંતને. પુછીઉં તેણીવા ર, કોમહાપુરૂપઅહીંહોયતો, પુછીએતેનેવિચાર. ૧૬ ત્યારે સેવકને ત્યાંદોડા- વિઆ. ચારેદિશાએસુમંત; રહેતાહતાનેવનમાં, શઉનકમુનિમહાનંત. ૧૭ અ નેકમુનીનામંડળમાંહે, શોભતાશઉનકતેહ; હરિનાચરિત્રવખાણતા, આત્મનિરૂ પણજેહ. ૧૮ એવામુનિનેજાણીકરી, કરવાચાલ્યાદરશન; રાજમંડળી લેઇને, ત્યાંગયાશતરૂઘન. ૧૯ ॥ વલણ ॥ શતરૂઘનલેઇરાજમંડળ, આવ્યામુનિવરપા સરે; પ્રદક્ષણાકરીપાયેલાગીઆ, ત્યારે મુનીએદીધિઆશરે. ૨૦ ॥ ઇતિશ્રીરામ ચરીતરેસંમતવાલમિશ્રીનાટકધારાયાંઉતરકાંડેઅશ્વમેધીકેશઉનકાશ્રમેઅશ્વસ્થં ભનંનામસપ્તપંચાશતમોઅધ્યાયઃ ॥

અધ્યાય ૫૮. ॥ રાગઆશાવરી ॥ હવેશૌનકમુનીનેપાયેલાગીઆ. શતરૂ- ઘનઆદેનરેશ; આદરકરીસઉનેબેસાડયા, કુશળપુછીઉં મુનેશ. ૧ ત્યારેસકળ

અતાન્તકહ્યુશૌનકને, શતરૂપનેતેણિવાર; કહોમા'રાજકેમસ્થંભ્યોઅમારો, યજ્ઞ તણોતોખાર. ૨ એવાંવચનસુણીશઉનકમુનીબોલ્યા, ધ્યાનકરીનેમન; અર્થ સ્થંભીઓતેનુંકારણકહ્યું, તેસાંભળોશતરૂત્રન. ૩ ગૌડદેશમાંકાવેરીત્રઠ, તપ કરતોદ્વીજએક; સાત્વીકએવુંનામજતેનું, કરીએકષ્ટવિશેક. ૪ પછીકાળેકરીને મરણજપામ્યો, સાત્વીકબ્રાહ્મણજેહ; દિવ્યરૂપધરીવિકાનબેશી, ગયોસ્વર્ગમાં તેહ ૪ તેતપનાપુન્યપ્રભાવેકરી, ભોગવેમનગમતાભોગ; અનેકઅપછરાસાથે રમતો, પામ્યોસુખસંજોગ. ૬ તેએકસમેવિમાનમાંબેશી, સંગલેઇવ ગ્રીનાર; મેરૂ નાશિખરઉપરતેઆવ્યો, જેનીછેશોભાઅપાર. ૭ જાંબુવ્રક્ષનીતળેબેઠો, જ્યાં જાંબુવતીસરીતાય; સ્ત્રીયોઅનેકસાથેકરતા, નિશંકથઇક્રીડાય. ૮ ત્યાંમુનીકેટલા એઠાતેની, લજ્જધરીનહિંમન; વળીઅવગણનાકરીસકળવિપ્રની, બોલીઓવ્યંગ વચન ૯ ત્યારેમુનીવરકરેકોધકરીબોલીઆ, અલ્યાનીરલજઅસુરસમાન; આસુ- રીબુદ્ધિતેંકરીમાટે, અસુરથજેઅધવાન. ૧૦ એવામુનીએશ્રાપ દીધોતતક્ષણ, થયોરાક્ષસતેણીવાર; પછાકરજોડીનેઅનુગ્રહપુછીઓ, મુનીવરનેનિરધાર. ૧૧ ત્યારેમાનુભાવમુનીકહેઅલ્યા, જઇરહેહીમગીરીવનમાંહ; શ્રીરામચંદ્રનોયજ્ઞ તુરીત, કરતોઆવશેત્યાંહે. ૧૨ ત્યારેસ્થંભનકરજેતેહતુરી, તુંજુક્તિકરીતેઠાર; હનુમંતરામચરીત્રગાશે, પામીશતવઉદ્ધાર. ૧૩ સુણોશતરૂપ્રનતેશ્રાપથી, રા- ક્ષસથયોનિરવાણ; આવનવીશે આવાંરહયો, તેણેસ્થંભાવ્યોકેકાણ. ૧૪ માટે મારૂતીપાસેરામકથાનું, ગાનકરાવોસાર; તેશ્રવણકરીનેશ્રાપમુકાશે, ચાલ્લશેતો- ખાર. ૧૫ એવાંવચનસુણીશતરૂપ્રન, બોલીઆશઉનકપ્રત્યેલાણ; અરેમા'રાજ એવિપ્રસાત્વીક, મહાતપસ્વીજાણ. ૧૬ તેરાક્ષસયોનિપામ્યોક્ષણમાં, નિવરત્યો તપમહિમાય; એકરમતણીજેગહનગતીતે, કહોમુનેમુનીરાય. ૧૭ જેકર્મવિ- પાકેકરીનેપ્રાણી, નર્કસ્વર્ગનેપામે; તેકારણકહોવિસ્તારીજેથકી, સંદેહસકળ નિરામે ૧૮ ॥ વલણ ॥ સંદેહજાયેમનતણો. કહોકરમગતીધારરે; એવાશતરૂ- પ્રનનાંવચનસુણી, બોલીઆશઉનકમુનીતેણીવારરે.૧૯ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરે સંમતવાલમિકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેશતરૂપ્ર શઉનકસંવાદેરાક્ષસપુર્વજન્મ કથનંનામઅષ્ટપંચાશત્તમોઅધ્યાયઃ ૫૮ ॥

અધ્યાય ૫૯ ॥ રાગબીલાવર ॥ શઉરૂકમુનીતવબોલીઆવાણ, સુણોશત- રૂપ્રનચતુરસુજાણ; જેહરણકરેપરત્રિયપરધન, તેનેજમનાદુતકરેબંધન. ૧ તેને નાખેતામીશ્રનર્કમોઝાર, એકસહસ્ત્રવરસ દુખસહેઅપાર; પછેશુકરયોનીપામે તેહ, એવુંપાપકરેનરજેહ. ૨ જેભુતદ્રોહકરીઉદરજભરે, નીજકુટુંબનુંપોષણ કરે; અંધતામીશ્રનર્કજેનુંનામ, તેજીવનેનાંખેતેણેઠામ. ૩ કલેશપામેત્યાંપ્રાણી

ચણું, એવું ફળભોગવેતેતણું; જેનરજંતુબંધનકરે, દુખદેઈતેનુંવાતહરે. ૪ તે
તો નરકમાંજાયેતેહ, દુખપામેપાપીજનજેહ; જેનીંદેતિરથનેવેદપુરાણ, ગૌબ્રાહ્મ
ણભક્તદેવનેજાણ. ૫ તેનેનાખેકાળશતરૂનર્કમોઝાર, એકસહસ્રયોજનતેનોવિ-
સ્તાર; તેસહસ્રવરસલગીભોગવેદુઃખ, એવોખળનીંદકનવપામેસુખ. ૬ જેયોગ્ય
ડંડકરેથઇભુપ, વાડંભક્તદ્વીજસાધુરૂપ; તેનેશુકરમુખીનરકમોઝાર, નાખીને
મારેઉપરમાર. ૭ કઠોરડાઢજમદુતજતણી, તેમાંવેદનાપમાડેઘણી; જેગૌબ્રાહ્મણ
નિંદતીહરે, તેઅંધકુપનરકેસંચરે. ૮ જેપરસ્ત્રહરણકરેપાપીષ્ટ, નવઅરપેબ્રા-
હ્મણસાધુઇષ્ટ; પોતેમધુરઅનભક્ષણકરે, તેક્રમીભોજનનરકેસંચરે. ૯ જેસુવરણ
મણીચોરેપરકમાં, તેનેનાખેદુષ્ટનામાનરકમાં, જેપંક્તિભેદકરેઅતિઘણું, કરે
પોષણનીજદેહજતણું. ૧૦ તેનેકુંભીપાકનાખેતતકાળ, માંહેતપ્તતેલનાઆવે
જ્વાળ; જેવેદપંથમાથેપગધરે, ચંડાળસ્ત્રીશુંગમનજકરે. ૧૧ લોહસ્થંભતપ્ત
સાથેતેજન, કરાવેતેશુંઆલીંગન; વળીવઇતરણીમાંતેઅંશનો, કરાવેભક્ષણ
રક્તમાંસનો. ૧૨ જેદંભેકરિનેલોકનેવાય, ધુતીનેતેનુંસરવસખાય; વૈશસનનરક
નેપામેતેહ, પછીપામેતેચંડાળનોદેહ. ૧૩ જેવ્રશલીસાથેગમનજકરે, તેપુયનામા
નરકેસંચરે; જેરજસ્વળાશુંરમેઅજ્ઞાન, તેનેરેતકુંડમાંકરાવેપાન ૧૪ જેલુંટે
મામલમારેલાડે, તેનેનાખેઅગ્નિકુંડજમાંહે; જેકપટકરીવિખદેપાપીષ્ટ, તેજીવ-
નેઅશનકરાવેવીષ્ટ. ૧૫ કુડીસાખપુરેજેજન, અધોમુખીનરકમાંથાયેપતન; જે
ગુરૂનેતીરસ્કારજકરે, વાબ્રાહ્મણભકતનોદ્વેશજનરે,૧૬ ડંસકરેતેનેવીંછીશ્વાન,
પડેઅશિપત્રનરકેઅજ્ઞાન; જેપરનોધર્મનીંદેઅતીઘણું, કરેઅભીમાનઆચારજ
તણું.૧૭ તેનીચયોનિઅવતરેકાક, શ્વાનશુકરનેવિડાળવરાક; જેજીભ્યાનેસ્વાદે
કરેસુરાપાન, તેનેજમલોહરસપાયેનિદાન. ૧૮ જેજીવઅભક્ષાભક્ષણકરે, અગમ
નાગમનકર્મઆચરે; તેપડેઅધોમુખીનરકમોઝાર, વળીજમકીંકરઘણોમારેમાર
૧૯ વિશ્વાસઘાતજેપ્રાણીકરે, તેશુળમુખીનરકેસંચરે; જેરૂડાપુરૂષનુંભુંડુંચહાય,
તેસર્પડંશનરકમાંજાય. ૨૦ એવિનનરકઘણાંછેજેહ, પાપીજીવભોગલેતેહ; શ-
ઉનકકહેસુણોશતરૂપ્ર, એપારનઆવેકરતાંકથન. ૨૧ જેવુંકર્મતેવુંફળભોગવે,
જન્મધરીસુખદુ:ખભોગવે; પાપતણુંફળદુ:ખજાણજો, પુન્યનુંફળસુખપરમાણ-
જો. ૨૨ એવુ બોલીઆંજ્યારેશઉનકમુન્ય, તેસુણીનેપુછેશતરૂપ્ર; શેપાપેકરી
દુ:ખરોગજથાય, તેમાનુભાવકહોમુનેકથાય. ૨૩ ॥ વલણ ॥ તેકથાકહોશેપાપે
કરી, દુ:ખરોગથાયેતનરે; એવાંશતરૂપ્રનનાંવચનસુણી, પછેબોલીઆશઉનકમુ-
ન્યરે. ૨૪॥ ઇતિશ્રીરામાયણેઉત્તરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉતરકાંડેઅશ્વમેધે
કેશઉનકશતરૂપ્રસંવાદેકર્મવિપાકકથનંનામ એકોનશષ્ટીતમોઅધ્યાયઃ ૫૯ ॥

અધ્યાય ૬૦ ॥ દોહા ॥ હવેશઉનકમુનિવરબોલીયા, સુણોરઘુપુંગવરણ-
ધીર; પુરવપાપેપ્રાણીને, આવેરોગશરીર. ૧ તમનેતેનોભેદકહું, અનુક્રમકરીને
આજ; નીશ્ચેકરમવિપાકનો, મનધરજોમહારાજ. ॥ ચોપાઇ ॥ પુરવેજેમદપા-
નીજંત, તેનાહોયેકાળાદંત; અભક્ષાભક્ષજેજનકરે, ગુલ્મરોગઉદરેવિસ્તરે. ૩
ઉતરસુખેકરેભોજનપાન, તેનુંઉદરહોયેક્રમીવાન; મંઝારાદીયનુંસ્પરશ્યુંઅન્ન,
તેનેજેજનકરેઅશન્ન. ૪ તેનેસુખેદુરગંધિહોય, તેનીપાસેનબેસેકોય; પંકિતભેદ
થીભોજનકરે, તેનેઉદરવાયુવિસ્તરે. ૫ કરેવિઘ્નભોજનસંજોગ, તેનેથાયઅજી
રણરોગ; થઇધનવંતદાનનવકરે, મંદાગ્નિતેનેઉદરે. ૬ છાહુરોગીવિખદેનાર,
વાટપડાપદરોગીઅપાર; સુન્યવાદીઅગેકફવાત, અતીવિષયીનીનિરબળજાત ૭
જેસરવજનપરીતાપીમુળ, તેનાઉદરમાંઆવેશુળ; જેઅગ્નિલગાડેવનમોઝાર,
તેનેથાયેરોગઅતિસાર. ૮ દેવજળાશયેકરેમુત્રવિષ્ટ, હોયતેનેઉદરબંધક્લીષ્ટ;
ગરભપાતકરેજનજેહ, વંઝાદોષભોગવેતેહ. ૯ જેસજનંવંચીચોરીખાય, તેને
ઉદરેચુંકજથાય; પ્રતીમાભંગકરેજેજન, પ્રતીષ્ટારહીતથાયેતેનુંતન. ૧૦ જેસ-
ત્યવચનખંડીકરેવાદ, પક્ષેબોલેતજીમરજાદ, ત્યાગદેખાડીભોગવેભોગ પશ્ચાત-
ઘાતથાયેતેનેરોગ. ૧૧ જેજુવેએકસ્વારથદ્રષ્ટેઘણું, એકનેત્રથાયેતેતણું; જેના
નેત્રમાંદ્વેષજવણો, સહિનાશકેસદગુણકોતણો. ૧૨ જુવેજારતસ્કરઅભીપ્રાય,નેત્ર
હીણતેઅંધજથાયે. બ્રાહ્મણદેવનુચોરેધન; તેનાગળીજાયહસ્તનેતન. ૧૩ ત્રાંબુ
ચોરેરકતવિકાર, પાંડુરોગકાંસુહરનાર; પીંગટમુરધનીપીજળચોરે, તીલચોરે
ત્રિયાજવરનુંજોર. ૧૪ કંચનચોરેકુબડોથાય, રજતચોરનીસ્વેતજકાય; વાત-
રોગતેલતસ્કરે, અતચારેતેભુખેમરે. ૧૫ નમ્રફરેજેચોરવસ્ત્રનો, છીદ્રીતતનચોરક
શસ્ત્રનો; અસત્યબોલેતોથાયબોબડો, રૂપગાનીહોયકુબડો. ૧૬ પીતાપત્નિશું
રમેજેજન, લીંગરહિતથાયેતેનુંતન; ગુરૂપત્નિશુગમનજકરે, મુત્રકચ્છતેનેવિસ્ત
રે. ૧૭ કન્યાગમનકરેનરજેહ, રકતકુષ્ટથાયતેનીદેહ; ગમનકરેજેભગનીસંગ,
ગજકરણરોગથાયતેનેઅંગ. ૧૮ ભ્રાતપત્નિશુંજારજરમે, ગુલ્મકુષ્ટરૂજતેનેદમે;
સ્વામીનીગમનકરેજેજન, ફેફુરોગથાયેતેનેતન. ૧૯ પીતુભગનિજેજનભોગવે,
માતુલપત્નીશુંરમેરંગ, જાુઠુંથાકતેનુંવામઅંગ. ૨૦ પીતાબંધુપત્નીસંજોગ,
તેનેહસ્તથાયેવાંરવાર. ૨૧ હરશરોગથાયેગોત્રગમન, પુંશ્ચલીપતીવિસ્ફુટીકતન;
પુત્રસ્ત્રીશુંરમેઅનુકુળ, મંદમંદનઆવેઅંગશુળ. ૨૨ તપસ્વીનીશું કરેજેસ્નેહ,
તેનેનિશ્ચેથાયપ્રમેહ; પશુયોનીશુંગમનજકરે, તેપ્રાણીભોગવીષેનરકરે. ૨૩ જે
વેશદેખાડીક્ષુતીખાય, તેનેરોગજળંધરથાય; જીવતશુંજેહીંસાકરે, તેપ્રાણીનરકે
સંચરે. ૨૪ એટલાદોષસંક્ષેપકહ્યા, એવિનઅન્યઘણાએકેરહ્યા; કથનકરતાં

નાવેપાર, માટેકિંચીતકર્યોવીસ્તાર. ૨૫ નરનારીજેકૃત્યઆચરે, તેદુઃખપામેરોગે મરે; હેશતરૂઘ્નશઉનકભણે, સર્વજંતુવશકરમજતણે. ૨૬ જેનીરૂડીદેહઆકૃતી, રૂડાભોગનેરૂડીમતી; શુભાચરણસુખપરમાણજો, તેપુન્યવાનપ્રાણીજાણજો ૨૭ જેનુંકરૂપનદેહરોગીષ્ટ, દુઃખીદરીદ્રકુમતિપાપીષ્ટ; પણસરવપાપતુંપ્રાયશ્ચિત એક, શ્રીરામનામમહામંત્રવિશેક. ૨૮ કોટીકરમએથીમુકાય, પાપતણીમતી સઉટળીજાય; હરીથીજેજીવવિમુખથઇફરે, તેનેતીરથપાવનનવકરે. ૨૯ લેતાં નારાયણનુંનામ, પામેધરમઅરથમોક્ષનેકામ; તેમાટેસુણોશત્રુઘ્ન, માનોઅમારૂં સત્યવચન. ૩૦ અશ્વનીપાસેજઇગુણવાન, રામચરીત્રકરાવેગાન; તેથીઅસુર નાથશેઉદ્ધાર, તતક્ષણચાલશેયજ્ઞતોખાર. ૩૧ એવુંસુણીરીપુસુદનરાય, શઉનકમુનિનેલાગ્યાપાય; આજ્ઞામાગીઆવ્યાત્યાંય, અશ્વઅજ્ઞાનાથંભ્યોજ્યાંય. ૩૨ હનુમંતેગાનકર્યુંતેણીવાર, તવરાક્ષસતેપામ્યોઉદ્ધાર; દીવ્યરૂપનેવેળાથયો, વિમાનબેશીનેસ્વરગેગયો. ૩૩ તતક્ષણચાલ્યોયજ્ઞતોખાર, કરતાસરવેજયજયકાર ઇતીશ્રીપદ્મપુરાણમોઝાર, પાતાળખંડવરણવીનિરધાર. ૩૪ રામાશ્વમેધતણીજે કથાય, અડતાળીશમોએઅધ્યાય; શેષેવાલ્મીકીરામાયણનેકહી, શઉનકથીશતરૂઘ્ન લહી. ૩૫ નીરચેકરમવિપાકજતણો, નામતણોમહીમાઅતિઘણો; તેહકથાપ્રાકૃતમાંકરી, શ્રોતાજનબોલોનાશ્રીહરી. ૩૬ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રસંમતવાલમીકી નાટકધારાયાંઉતરકાંડેઅશ્વમેધીકેછઉનકશતરઘ્ન સંવાદેકર્મવિપાકકથનંનામ ષષ્ટીતમોઅધ્યાયઃ ૬૦ ॥

અધ્યાય ૬૧ ॥રાગધનાશ્રી॥ ત્યાંથકીચાલ્યોયજ્ઞકેરાણજી, સકળસૈન્યતેની સુંડાળજાણજી; સેવાઘણીકરતાતેઅશ્વનીદાસજી, એમકરતાંઆવ્યોહીમાચળપાસજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ હીમાચળપરવતાનેપાસે, આવ્યોયજ્ઞતોખાર; ત્યાંકુંડળપર નામેનગર, મહારમ્યશોભાસાર. ૨ ત્યાંઅહીતીનાકરણનાં, કુંડળપડ્યાંતેઠામ; તેમાટેએનગરનુંપાડ્યું, કુંડળપુરએવુંનામ. ૩ ત્યાંરથનામેરાયછે, શ્રીરામનો મહાભક્ત; વળીસત્યવાદીધરમપાળક, જાણેસરવેજગત.૪ તેરાયકેરારાજ્યમાં, સત્યવાદીઉપ્રજામહાધરમીષ્ટ; સ્વધરમપાળેવરણચારે, કોનહીપાપીષ્ટ, ૫ પરદ્રોહપરત્રિયપરનિંદાપર, દ્રવ્યપરહેલન; તેનીવાસનાનવથાયસ્વપ્ને, એવાંનિરમળમન. ૬ અકાળમૃત્યુમરણનહી, કોનેનપીડારોગ; દુખીદરીદ્રીનહીકોપુરમાં, ભોગવેમહાભોગ. ૭ યમલોકમાંકોઇજાયનહી, એવાપુન્યપ્રાણીત્યાંહે; આયુષ્ય પુરણભોગવી, જાયેવીષ્ણુલોકજમાંહે.૮ એકસમેયમનેકહ્યું, કુતસુરથકેરૂંચરીત્ર; ત્યાંઅમારોઅધીકારનહી, સહુપ્રજાપુન્યપવીત્ર.૯ તેસુણીયમઆશ્ચર્યપામ્યા, ચચોસદેહત્યાંહે; મુનીવેશધરીનેધર્મઆવ્યા, કુંડળપુરનીમાંહે. ૧૦ તેસુરથરાય

નીઃસભામાં, યમઆવિયાતેણીવાર; ત્યારેભુપઉઠીથયોઉભો, કર્યોઅતીસતકાર.
૧૧ સીંહાસનપરબેસાડી, ભુપેકરીપુજાય; મસ્તકનમાવીસ્તવનકીધું, બોલીયો
પછેરાય. ૧૨ હેમહાપુરૂષતમોપધાર્યા, કરવામુનેપાવન; સતસંગસમત્રીલોકમાં,
નથીલાભબીજેઅન્યાય. ૧૩ માટેહરીકથાનુંસ્મરણમુજને, કરાવોમહારાજ;
જેથીટળેમહાપાપજનનાં, થાયસરવેકાજ. ૧૪ ત્યારેયમઋશીનેબોલીઆ, એમ
શું કહોરાજન; એહરીનેવળીકોણછે, તેનીશીકથાકીરતન ૧૫ હરીકથા શ્રવણ
થકી, તમારૂં શું થાશેકલ્યાણ; નીજકરમથીસંસારસહુ, ભોગવેસુખદુઃખજાણ.
૧૬ પાપેકરીનેનરકપામે, પુન્યેસ્વરગજાય; એમ કર્મનેવશજીવસહુ તે, હરી
થકીશું થાય. ૧૭ કર્મે કરી બ્રહ્માથવાસત્યલોકપામ્યાતેહ; કરમેંજીતસુરપતિ,
સ્વરગનોરાજાજેહ. ૧૮ માટેયજ્ઞયાગકરીતમો, નૃપકરોદેવપ્રસન્ન; તેણેમનવં-
છીતસુખપામસો, જઈરહેશોસ્વરગસદન. ૧૯ માટેહરીકથાથી શ્રેતસારૂ, થવા
તું શું રાય; જોકામકર્મકરોસદા, ભોગવોસુખસમદાય. ૨૦ એવાંવચનસુણીયમ
રાજનાં, મનખેદપામ્યોભુપ; મહાક્રોધકરીનેબોલીયો, અલ્યામુરખબ્રાહ્મણરૂપ.
૨૧ ઉત્તમજન્મધીકકારતારો, ધીકછેતુજનેધર્મ; તું હરીતણીનીંદાકરીને, શેષ્ટ
માનેકર્મ. ૨૨ અલ્યાવિચારીજોવાતકીડી, શું મકેજેમતેમ, તું કર્મજડકર્મનેમા
ને, મોક્ષથાશેકેમ. ૨૩ અલ્યાસ્વર્ગાદીકજેકર્મનાંફળ, નાશવંતનિશેષ;ક્ષીણપુ
ન્યમૃત્યુલોકે, પડેએમકહેવેદ. ૨૪ વળીસ્વરગનાવિષેભોગને, તું વખાણેઅનુકુ
ળ;પણઇંદ્રનેશુકરતણું, સુખતેગમેસમતુલ. ૨૫ વળીઇંદ્રબ્રહ્માઆદરે, અ
શાશ્વતછેજાણ;અક્ષરઅખંડહરીતણું, પદસદાસુખનિરવાણ. ૨૬ ભગવાનની
ભક્તિથકી, થયામુક્તજીવઅપાર; ધ્રુવપેહેલાદવિભિષણપામ્યા,અખંડપદનીર
ધાર. ૨૭ શ્રીવાસુદેવનો ત્યાગકરીજે, ઉપાસેઅન્યદેવ; મતિમંદગગાતટતૃષી
તજઇ, કુપખણાવે એવ. ૨૮ વળીતીરથવ્રતજપહોમ, તપમુખયોગઅધ્યયદા
ન; તેઆચારતાહરીનામેલેતો, સફળથાયનીદાન. ૨૯ શ્રીનારાયણનામવીન,
આચરેસાધનજેહ; ઉગરેતેનેકેવળશ્રમ, તુ શાવંચાતીનેહ ૩૦ અચ્યુતનેઅર
પણકર્યા, કરેકૃતિઅજ્ઞાન, તેસમ્યકફળનવપામે, જેવુંભસ્મમાંઅવદાન. ૩૧
ભક્તિકલ્પતરૂકામધુક, ચીંતામણીશીવરીષ્ટ; તેઇછીતઆપેસરવસુખ. વળી
સદાઅખંડઅભીષ્ટ. ૩૨ એવાહરીતણીનિંદાકરેજે, કર્મવાદીમુઢ; યમકીંકર
નાખેનરકમાં, તેનેમારમારેગુઢ. ૩૩ શું કરૂં જેતું વિપ્રછેમાટે, ધરૂં પાછોપાય; નહિ
તોબાંધીમાંરૂમારતુજને, કરૂંઘણીશિક્ષાય ૩૪ તારૂમુખદેખાડીશનહિમુને, તેં
બહુકરીનીંદાય; એનેકાઢીમુકોપુરથકી, કહીસેવકનેઆજ્ઞાય. ૩૫ એવાં
ધ્રુપજાતણી, તેયઆપરમમસન; પછીમગટકાંધુરૂપપોતે, પામિ

૩૬ અરેભુપતિતું માગ્યવરકંઇ, મારીપાસેઆજ; જેઇચ્છાહોયેમનવિષે, તેપુરૂ મનોરથકાજ. ૩૭ હું ધરમવાસીસ્વરગનો, આવ્યોજોવાતુજપરિક્ષાય; ધન્યધ ન્યછેતુનેભુપતિ, કુળધન્યમાતપિતાય. ૩૮ તુજદરશનેથાયેપતિતપાવન, પામે મોક્ષનેદાન; તારીભકિતજોઇથયોપ્રસનહું, માટેમાગ્યતું વરદાન. ૩૯ ત્યારેસુર થકહેશ્રીરામજીનાં, પામુંહુંદરશન; ત્યાંલગીમારીદેહપડેનહીં, સુણોયમરાજન. ૪૦ મુજપુરવિષેયમયાતનાનહિ, સરવપામેસુખ; વળીશોકરોગવિયોગનહિ, ભોગરેનહિકોદુખ. ૪૧ એવાંવચનસુણીરાજાતણાંને, થયાધરમપ્રસન; અસ્તુ કહીનીજલોકમાં, પછી ગયાયમરાજન. ૪૨ એવો સુરથ રાજા સત્યવાદી, ભ ક્તહરીનોજાણ; તેપુરતણાઉપવનવિષે, આવ્યોયજ્ઞકેકાણ ૪૩ સેવકેજઇકહ્યું રાયને, ત્યારેહરખ્યોમનઅપાર; શ્રીરામચંદ્રનાંથશેદરશન- કર્યોએમવિચાર. ૪૪ પછીઅશ્વબાંધ્યોભુપતી, વજડાવિયાંનીશાન; રણરથ ભરાવ્યોજુદ્ધકરવા, સુરથગામાવધાન. ૪૫ ॥ વલણ ॥ તેસુરથગામાવધાનસરવે, બાંધીઓયજ્ઞતો ખારરે; ત્યારેશત્રુઘ્નેસુમંતને, પુછીયું તેણીવારરે. ॥ ઇતિશ્રીરામચરીત્રસંમતવા લ્મિકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડે અશ્વમેધીકેકુંડળપુરેઅશ્વગંમનમુરશ્રઃપાયાખ્યા નંનામએકષષ્ઠીતમોઅધ્યાયઃ ૬૧ ॥

અધ્યાય ૬૨ ॥રાગમારૂ; હવેસુમંતનેશત્રુઘ્નપુછે,કોણેબાંધ્યોયજ્ઞતોખાર; ભુપતિનું શું નામપરાક્રમ,કહોમુજનેવિસ્તાર. ૧ ત્યારેસુમતિયેતેસુરથરાયનું, કહ્યું ચરિત્રવિસ્તારી; અરેશત્રુઘ્નએસમાનનથી, બીજોનૃપબળધારી, ૨ શ્રીરા મચંદ્રનોપરમભકતવળી, સત્યસિંધુરણધિરઃ છેદશપુત્રઅતિબળિઆરાયને, ર ણપંડિતમહાવીર. ૩ રિપુજીતદુરવારપ્રતાપી, બળમોહકચંપકએવ; હરયક્ષ ભુરીદેહસુરથી, મોહકને સહદેવ. ૪ એદશેદિશાનેજીતેએવા, પુત્રદશેબળવાનઃ વળીતેકરતાંમહાબળિયો કાંવે, ભુપતિધ્રંદ્રસમાન. ૫ હું જાણું છું તમોસઘળેજી ત્યા, પણએનૃપનહિજીતાય; જોયુદ્ધકર્યાવિનઅશ્વઆપે, કંઇએવોકરીયઉપાય. ૬ માટેશામદામભેદેકરીલીજે, શ્યામકરણઆણીવાર; વાળીપુત્રનેવીષ્ટીકરવા, મોકલીએનિરધાર ૭ હવેમિત્રીતણાંએવાંવચનસુણીને, વિચાર્યું શત્રુઘ્નઃ પછે અંગદનેપાસેનેડીને, બોલિયાહેતવચન, ૮ અરેવીરજાકુંડળપુસુરથરાયનિપા સઃ વિવેકકરીનેવિષ્ટીકરજે, દેખાડીઅમારોત્રાસ. ૯ તું વચનબોલ્યામાંપરમ ચતુરછે, માટેજાનિરધારઃ જેમયુદ્ધકર્યાવિનનમેભુપતિ, આપેયજ્ઞતોખાર, ૧૦ એવાંવચનસુણીનેઅંગદચાલ્યો. સમરીસીતાકંત, કુંડળપુરનીશોભાજોઇને, ચકીતથયાબળવંત. ૧૧ પછેરાજસભામાંઆવ્યોતતક્ષણ, પોતેવાળીકુમારઃ સુરથરાયેબહુમાનદેઇને, બેસાડ્યોતેણીવાર. ૧૨ પછીમધુરવચનેભુપતીએ

સ્યો, કોણુતમેકપીરાજ; કોનાપુત્રશુંનામતમારૂં, આવ્યાછોશેકાજ. ૧૩ત્યારે અંગદકહેતમોસુણોભુપતી, હુંવાળીકેરોતન; શ્રીરામચંદ્રનોકિંકરહુંછું, એમ ચરસ્વામીન. ૧૪ હુંસીતાપતિનોઆજ્ઞાકારી, અંગદમારૂનામ; તેમણુકેરોયજ્ઞ ગીનૃપ, અ.ગ્યોઆણેઠામ. ૧૫ શત્રુઘ્નનેપુછાળછે, શ્રીરામચંદ્રનાવીર; અન્યવ ણુમથ્થીનારાજા, સાથેછેરણધીર ૧૬ અનેકદેશજીતીલાધા, વશકીત્રાસહુરાય શ્રીરામચંદ્રનોપ્રતાપજાણી, ભુપતીનમીઆપાય. ૧૭ તેશત્રુઘ્નઅહીં આવ્યાછે, ઊતરીઆ.ઉપવન; અસંખ્યસૈન્યાસાથેછેવળી, પ્રથ્વીનારાજન ૧૮ ભરથપુત્ર પુષ્કળમહાબળિયો, સુગ્રીવનેહનુમંત; વિભિષણુઆદેયોદ્ધવ્યાતે,કાળનોઆણે અંત, ૧૯ ત્યાંવાતસુણીજેસુરથરાયે, બાંધ્યોછેતોખાર; ત્યારેરામબંધુએમુને મોકલીયો, કહેવાઆણેઠાર. ૨૦ તમોરામચંદ્રનાપરમભકતછો, ધરમતણુંરજ રૂપ; માટેવિરોધકરવોઘટેનહીતમને, જુઓવિચારીભુપ. ૨૧ શત્રુઘ્નમનએમ વિચારે, રામભકતએરાય; તેસાથેયુદ્ધકરીયેતો, હરિદાસતણોદ્રોહથાય. ૨૨ માટે અશ્વઆ નિમળોતોસારૂ, વારૂનહિવિરોધ; તેમાટેમુજનેમોકલીયો, કરવાતમ નેબોધ. ૨૩ તમેઅશ્વઆપીનેપાયેલાગો, શત્રુઘ્નનેઆજ; સ્વાગત સેવાકરો સર્વની, થાશેરૂડાંકાજ. ૨૪ એવાંઅંગદકેરાંવચનસુણીને, હશીયોસુરથરાય; અરેવાળીનંદનધન્યતુને, તું ચતુરચોકહેવાય. ૨૫ પણજુવોવિચારીપરમઆ મારો, શ્રીરામઆજ; જોયુદ્ધકર્યાવિનઅશ્વઆપુંતો, લાગેકુળમાંલાજ. ૨૬ ગુરૂ શિષ્યસ્વામિસેવક, વળીપિતાપુત્રનેવીર; તેધર્મરાખવા માટેક્ષત્રી, જુધકરેરણ ધીર. ૨૭ તેમનથી હોતમારેપહેલુંતો, બાંધતશાનેઅશ્વ; હવેમારીહવેમારીદાશી થાયે, જેમણીમુકીગર્વ. ૨૮ માટેઅંગદતુંજઇશત્રુઘ્નને, કહેહવડાંતત્કાળ; બાંધસામાનયાઆજુધકરવા, મુકીઆળપંપાળ, ૨૯ તમેરવિવંશમાંજન્મ ધરી, શુંકાયરથાઓઆમ; વળીક્ષત્રીકેરોમોક્ષપરમછે, કરવોજેસંગ્રામ. ૩૦ અરેઅંગદતુરાઇતારી, જાણીમેંનિરવાણ; પણજુધકર્યાવિનઅશ્વનઆપું, કહે જેસત્યપ્રમાણ. ૩૧ ॥ વલણ ॥ જઇનેકહેતુંશત્રુઘ્નને, એમનહીંઆપુંકેકાણ રે; એવાંવાકસુણીસુરથરાજાનાં, પછેઅંગદબોલ્યોવાણરે. ૩૨ ॥ ઇતિશ્રીરામ ચરિત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધીકેસુરથસભાયાં બત્રી શત્તમ અંગદાગમનંનામદ્વાષષ્ઠીતમોઅધ્યાયઃ ૬૨ ॥

અધ્યાય ૬૩. ॥ રાગધનાશ્રી ॥ અંગદ બોલ્યો સુણો રાજનજી, તમે નિરમળ અણિઆશત્રુઘ્નજી; નથીજોયાં તમેએમનાંકામજી, જેધરમસ્થાપ વાપ્રગટ્યારામજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ શ્રીરામપુરણુબ્રહ્મપ્રગટ્યા, દશવાજ્મીભાર; વર્ણાધરમનું સ્થાપન કરવા,! દુષ્ટનોસંહાર. ૨ જોજેમાર્યાંસુબાહુતાડિકા, ખર

કુંભકર્ણત્રિશીરાજેહ; વળીરાવણકેરાકુળતણો. સંહાર કીધોતેહ. ૩ તેનામનાબંધુ
લવણાસુર, મહાબળીરણધીર, જેનુંપરાક્રમશ્રીમુખે, નિત્યવખાણેરઘુવીર. ૪
જેણેમારિયોરાક્ષસમથાસુર, યમુનાતટમોઝાર; દેશમથુરાંકર્યોનિરભે, સુખીલોક
અપાર. ૫ વળી અશ્વ રક્ષા અરથે જીત્યા પ્રથવીના રાજન તેને નીરખ્યા કરો
તમો રાય શું વિચારી મન. ૬ એક ભરથજીનો પુત્ર પુષ્કળ, કોણે નવ
જીતાય; વળીમારૂતીમહાવીરજે, કરેકાળનેશિક્ષાય. ૭ તોતમારોશોઆશરો,
રણમાંહેજીતેભુપ; પણભક્તજાણીરામના, સત્યવાદીવરમસ્વરૂપ. ૮ બાકીજુધે
નહિજીતોતમો, રાયવીનેરાજન; માટેઅશ્વઆપીપાયેલાગો, માનો મારૂં વચન.
૯ એવાંવાયકવાળીપુત્રનાંસુણી, બોલ્યોસુરથરાય; અરેઅંગદનહોયરાવણસભા
જે, રોપેજઈનેપાય. ૧૦ આતોજુધકરીનેજીતવું, સનમુખરહીનિરધાર; એમ
પ્રભુશેનહીછળકરે, જાણેનમારોભાર. ૧૧ મેંદરસનકરવારામનું, પણકર્યું સત્ય
વચન; માટેઅશ્વઅમથોનઆપું, જોપડેમારૂતન ૧૨ રણમાંહેમુરછીતકરૂં સહુ
ને, જુધથકીનેઃામ; શ્રીરામનેયાંહાંતેડાવુંતો, સુરથમારૂંનામ. ૧૩ કદાપી રણ
માંહેએહું, મરણપામીશઆજ; તોયેપણસદગતીથાશે,રૂડીકીરતિકાજ ૧૪ મેં
ભજવાશ્રીરઘુવીરને, કપીરાખીછેઆદેહ; તેપ્રભુપણપાળશેમારૂં, જાણીપ્રાચ્યોસ્નેહ.
૧૫ સુણઅંગદએસત્યવચનમારૂં, પ્રતિજ્ઞાકરૂંઆજ; રણમાંહેજીતીપરવને,
તેડાવુંશ્રીમહારાજ. ૧૬ નથીમોટાઈનોઅભિમાનથી, હું કહુંનિરમળમન; એ ભ
ક્તવત્સળપ્રભુ મુજનેઆપશેદરશન. ૧૭ માટેવાળીનંદનજઈકહો, તમોશતરૂ
ઘનનેએહ; હવેજુધકર્યેવિનપામશોનહિ, યજ્ઞવાજીજેહ. ૧૮ એવાંનિસ્ચેવચન
અંગદસુણી, કર્યોસુરથનેપરણામ; ત્યાંથકીઊઠીઆવીયોછે, સૈન્યજેણેઠામ. ૧૯
સહુસભાસુણતાં, શતરૂઘનનેકહ્યુંતેવૃત્તાંત; નહિઅશ્વઆપેજુધકર્યાવિન, રાયછે
બળવંત. ૨૦ આશ્ચર્ય પામ્યાસરવેકો, સુણીસુરથનોસંદેશ; પછીસજથયા સં
ગ્રામકરવા, સકળસૈન્યનરેશ. ૨૧ ત્યાંસગુણ નરેશસહુસત્વરથયા, જુધકરવા
તેણીવારરે, વાજીંત્રવાગેઅતીઘણાંથાયે સસ્ત્રનોચળકાળરે ઇતીશ્રીરામચરીતરે
સંમતવાલમિકીનાટક દ્વારાયાંઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધીકેસુરથઅંગદસંવાદેત્રીપદીતમો.
અધ્યાયઃ૬ અધ્યાય.૬૪ ॥રાગસોરઠા॥ રાયસુરથસાથેયુધકરવા.ચઢ્યાશ
તરૂઘનઃહેવીરસુરાવેશપુરા,પૃથ્વીનારાજન.૧ચતુરંગદળહયગજપદાતી,રથતણો
નહિપાર; ધ્વજાપતાકાફરફરે, જાણે વિજુનના ચમકાર. ૨ હવેકુંડળપુરપતી
આપોપોતે,સાથેનિજસૈન્યાય; અગણચઢ્યાદશપુત્રપુરા, રહયોપુંઠળરાય. ૩ વા
જીંત્રવાગેઅતિઘણાંને, ઊભેદળમોઝાર; મહાજોદ્ધનાપદપ્રહારથી, પૃથ્વીસહેન
હિભાર ૪ સીંહનાદકરતાસૈન્યમાંને, સામાસામીશુર; એમસુરથનેશ્રીરામનું
દળ, મળ્યુંસાગરપુર. ૫ બિરદાવળીબંદીજનબોલે, ઊભેકુળનીખ્યાતે; રાજ

સુખગાયગુણીજન, અસાપીસ્વરસાત. ૬ હવેથવામાંડયું, યુદ્ધપરસ્પર, કરે મારે માર; ઘાયમારેશરથાયે, શસ્ત્રનાચળકાર. ૭ રથેરથનેગજેગજ, એમમચે વીરજોડ; મહારથીસામામહારથી. મનસકળભરીયાકોડ. ૮ વળીરાયનાદશપુત્રવઢતા, વિરમહાસમરથ, એકએકનાત્યાંઅડ્યાઆવી, સામાસામીરથ ૯ હવે મોહકસામોકુશધ્વજવળી. વીમદનેરીપુજીત; પુષ્કળનેચંપકવઢે, સુરથીસુબાહુઅજીત. ૧૦ દુરવારનેલક્ષ્મિનીધી:મળ, મોહકઅંગદએવ; પ્રતાપાઢયનેપ્રતાપી, સત્યવાનને સહદેવ. ૧૧ હરયક્ષનેનીલરત્ન, રાજાવઢેતેણીવાર; ભરીદેહનેવીરમણીને, કરેયુદ્ધઅપાર. ૧૨ એમદશેજણદશપુત્રસામા, કરેમહાસંગ્રામ; તેસમેનુંયુદ્ધજોઈને, મારથીમુકામ. ૧૩ વિમાનબેશીદેવજોતા, યુદ્ધતેમહા ૨; બહુબાણકરતામારતા, સ્વરતણોથાયેસોર. ૧૪ સુસવાડચ લેશદતણી, જેમઅખંડમેઘનીધાર; ત્રંબાળુજેમનગરગડગડે, અસિતડીતનાચળકાર. ૧૫ સુરનેઅંગે ચોટીયાશર, અમીતશોભેઆમ; જેમવૃષારૂતુમાંકળાકર, નચતડામોડામ ૧૬ સોણીતનીસરીતાવહી, ગજરથતણાયાજાય; ભુતભેરવભક્ષકરે, જોગણીનાચેગાય. ૧૭ હવેચંપકનેપુષ્કળવઢેછે, બન્યોએમહાવીર; કોપાછોપગમુકેનહીં, એવા માહારથીરણધીર. ૧૮ પુષ્કળસુતનેભરથનો, રાયનોચંપકનામ; તેનુંયુદ્ધજોઈ નેદેવનાદા, મુકીમનનીહામ. ૧૯ સહુજોદ્ધજોતાચકીતથઇ, સંગ્રામ મુકીત્યાંહેક એકએકથીનવઓસરે, એવારાજકુંવરરણમાંહે. ૨૦ અસ્ત્રવિદ્યાયેસમાનબન્યો, ઊતર્યાંજેસ્રીવાર; ત્યારેસુરથનોસુતકોપીયો, કર્યોધનુષનોટંકાર. ૨૧ ગુરૂસ્મર કરીનેશરચઢાવ્યો, દીપ્તનાનપ્રચંડ; આકરણસુધિખેંચીયું, મહાબળકરીકોડંડ ૨૨ પછી ચંપકેરામાસ્ત્રમુકયું. મંત્રભણીતેણીવાર; તેણેપુષ્કળનેબંધનકર્યો, ત્યારેહવોહાહાકાર. ૨૩ ॥ વલણ ॥ હાહાકારહવોસૈન્યમાં, જ્યારેબાંધ્યોપુષ્કળવીરરે; રીપુદમનદુખીઆથયા, ત્યાંમુકીમનનીધીરરે. ૨૪ ॥ ઇતીશ્રીરામચંદ્રજેસંમતવાલસીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધિકે શત્રુઘ્નસુથેસંગ્રામપુષ્કળબંધન નામ ચતુ:ષષ્ટીતમોઅધ્યાય: ૬૪ ॥

અધ્યાય ૬૫ ॥ રાગમારૂ ॥ જ્યારેબાંધિઓપુષ્કળબાળવંત. ત્યારેકોપેચઢયાહનુમંત; ચંપકસામાઆવ્યામહાવીર; યુદ્ધકરવામાંડયુંરણધીર. ૧ મુકીઆંચંપકેબાણઅનંત, ભાગીનાખ્યાં ગ્રહી હનુમંત; પછીવજતનુથયાસ્વસ્થ, ગ્રહ્યું તાડવૃક્ષગ્રહીહસ્ત. ૨ તેછેદ્યુંચંપકે મુકી બાણ, સંહનાદકર્યો નિરવાણ; ગ્રહીમદોન્મતમાતંગ મારીઓમારૂવીયતેનેઅંગ. ૩ ચંપકે શર મુકી ઉડાડયો, પાછો હનુમંત ઉપરપાડયો; માર્યા મારૂતીનેપંચબાણ રૂદેમાંહેનાગ્યાનીરવાણ. ૪ ત્યારેકોપ્યાત્યાંપવનકુમાર; ઝાલ્યોરાજકુંવરતેણીવાર; ગ્રહીહસ્તનેઉડયા આ

કાશ, છુટયોશરથીપામ્યોઅવકાશ. ૫ નભમારગેરહીનેત્યાંહે; ઘણું યુદ્ધકર્યું માંહોમાંહે; પછેકર્યુંઆક્રમશિષ્યનરણી, પુંછેબાંધીપછાડીઓધરણી. ૬ પડીઓ
અંધકથઇમુરછાય, તેદેખીધાયોસુરથરાય; મારૂતીનીસાથેઅભિરામ, રાયકરતો
મહાસંગ્રામ. ૭ મારેવ્રક્ષઉપર મા'વીર, ઉડાડે શરથી નૃપધીર; બ્રામ્હઅસ્ત્રમુકયું રાજન, ઉડયાઆકાશમાંવાયુતન. ૮ હનુમંતભમ્યાઘણીવાર, નવ આવ્યો તે
પંથનોપાર; રાયમુકતોબાણઅપાર, વાળ્યોસૈન્યતણોસંહાર. ૯ તેઅવસરે શત્રુઘ્ન
વીર, આવ્યાસનમુખમહારણધીર; માર્યાં સુરથનેપંચબાણ, તેણેભેદી ઉરૂદેની
રવાણ. ૧૦ ત્યારેકોપેચઢીઓરાજન, વરસાવ્યોવીશીખપરજન્ય; શત્રુઘ્નેમુકયાઅગણસર્પ, ગરૂડાસ્ત્રમુકયુંતવનર્પ. ૧૧ પરવતાસ્ત્રમુકયુંરઘુતન, વજરાસ્ત્રમુકયુંરાજન; રીપુમર્દનેસાંધ્યુંબ્રહ્માસ્ત્ર; રાયેમુંકયુંમા'દેવનુંઅસ્ત્ર. ૧૨ અસ્ત્રવીદ્યાએ છેબળવાન, એમઉતર્યાબન્યોસમાન; સુરથેશતરૂઘનને ત્યાંહે, બ્રહ્મ શક્તિ
મારીરૂદેમાંહે, ૧૩ આવીમુરછાપડયાતેણીવાર, હવોસૈન્યામાંહાહાકાર; તેકાળે
જોઈભુપતીસરવ, ધાયાવીરવરીમનગરવ. ૧૪ થયુંગોર યુદ્ધ તેણીવાર. કહેતાં
ગ્રંથપામેવિસ્તાર; શરચાલેબોલેસુસવાટ, ઉભેસૈન્યનોવાળીયોડાટ. ૧૫ કોપ્યા
વીભીષણનેસુગ્રીવ, તેણેયુદ્ધકર્યુંછેઅતીવ; સુરથરાયતણાદશતન, કર્યામુરછીત
પ્રથ્વીપતન. ૧૬ સુગ્રીવેરાખ્યોરણરંગ, કર્યોરાયતણોરથભંગ; બેઠોભુપતીબીજેરથ; શરચાપગ્રહિસમરથ. ૧૭ માર્યાંસુગ્રીવનેદશબાણ, પડીઓઅચેતથઇની
રવાણ; વિભીષણને તેમારીઆંત્રીસ, પડયોલંકાપતિપાડીચીસ. ૧૮ તેસમેધાયો
પવનકુમાર, કરતોલાંગુળકેરો માર; પુંછેબાંધ્યોરાયને રથ, પ્રથવીમાં પછાડયો
સમરથ. ૧૯ થયોમુરછીતક્ષણબળવાન, પછીઉઠીઓથઇસાવધાન; મુકયું રામાસ્ત્રતેણીવાર, કરીઓબંધનપવનકુમાર. ૨૦ પછીસેનામાંહેરાજન, મોહનાસ્ત્ર
મુકયુંતેદીન; મોહપામીપડયાસહુવીર, ગતીમંગથઇ ગઇ ધીર. ૨૧ સઉ સેન
થયું છે અચેત, તેમાંમારૂતીછેસાવચેત; બંધાયુંછેરામાસ્ત્ર ગાત્ર, નથી લેખવતા
તલમાત્ર ૨૨ નથી તોડતાબંધમમાદ, રામાસ્ત્રરાખી મરજાદ; સ્વામીપ્રત્યે
સેવકનો ધરમ, તેપાળ્યોઅંજનીસુતેપરમ. ૨૩ બેઠાસીથળથઇ ભુ માંહે; ચારે
પાસેજુવેછેત્યાંહે; સઉસેનથયુંઅચેતન જોઇસારેવિચારીઉંમન. ૨૪ નીજપુછ
તણીકરીઓટ સેનપાછળકીધોકોટ; પછીમનરાખીધીર, બેઠા સમરેશ્રી રઘુ-
વિર. ૨૫ તેસમેનારદમુનીરાય, એટલાનભપંથેપળાય; દીઠારામસેનાનાહવાલ,
પડયાવિરથઇબેહાલ. ૨૬ જોઇઆવ્યાસુરજુતિર, જ્યાંબેઠા શ્રી રઘુવીર; આવ્યા
સકળમુનીનોસાથ, બેઠાદિક્ષાલેઇરઘુનાથ. ૨૭ ॥ વલણ ॥ રઘુનાથ બેઠા દિક્ષા
લેઇને, ત્યાં આવિ આનારદઋષીરાયરે; સુરથેજીત્યા સરવનેતેમાંડીકહિ કથાયરે.

૨૮ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકીનાટકઆરાધ્યંઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધી કે સુર વેનશત્રુઘ્ન સેનામુરછનાનંતરં નારદેનશ્રી રામ પ્રતીકથનં નામપંચાષ્ટી તમો અધ્યાય ૬૫ ॥ અધ્યાય ૬૬ ॥

॥ રાગ વનાશ્રી ॥ નારદે કહી જે સકાળકથાયજી, તેસુણીને ઉઠયાશ્રી રઘુરાયજી; મુનીસભા લેઇશ્રીભગવાનજી, તતક્ષણ બેઠાપુષ્પવીમાનજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ પુષ્પવીમાનમાંપ્રભુબેઠા, ચલાવ્યું તેણીવાર; ક્ષણમાંહે આવીઆ અવધપતી, નીજદળપડયુ તેઠાર, ૨ વીમાનરાખીઉંભોમીઉપર,ઉતરયા દીન દયાળ; કરી કૃપાદ્રષ્ટીસરવપ્રત્યે, ઉઠીઆતતકાળ. ૩ ઉભયસેનાતણા જનનાં, થયાં દ્રઢ સહુ અંગ; ઉઠયાઅશ્વગજરથપદાતી, ચતુરંગસેનાસંગ. ૪ ટળેતીમીરજેમરવી ઉદે થકી, વળીશરદઆગમઘન; એમરામચંદ્રનીકૃપાદ્રષ્ટે; થયાનીરમળતન. ૫ શત્રુઘ્નપુષ્કળઆદીસહુતે, નમ્યારામનેપાય; આનંદસુખપામ્યાઘણું, જ્યારેમળ્યા શ્રીરઘુરાય, ૬ વળીસુરથરાયેરામદીઠા, શોભેતનઘનશ્યામ; મુખશશીત રાજીવ નેત્રસુંદર, લાજેકોટીકકામ. ૭ એવું સ્વરૂપજોઇસીતાપતિનું, રોમાંચીતથયોરાય સાષ્ટાંગકરીપડીઓ ડંડવત, શ્રી રઘુપતીનેપાય, ૮ અપરાધજાણિપોતાનો; ગદગદથયોનીરધાર; પ્રભુચરણસીંચ્યાઆંસુયે. શીરમુકીરહ્યો ઘણિવાર. ૯ પછે રામેઉઠાડયોરાયને, પોતેગ્રહિજુગહાથ; પ્રભુભક્તવત્સળ દ્રવીત થઇને, ભીડયો રૂદીયાસાથ. ૧૦ તેસમેવાગ્યાંદુંદભી, વરસાવ્યાંદેવેફુલ; સહુભાગ્યવખાણેભુપનું બીજોનહીએસમતુલ્ય. ૧૧ સ્તુતીઘણિકરીરામની, રાયસુરથેજોડીહાથ; મુજ દીનકેરી પ્રતીજ્ઞા, પાળીતમેહે નાથ. ૧૨ આજ ભક્તવત્સળ બીરદને, સચું કર્યું મહારાજ; પ્રભુ પધારયાપણપાળવા, રાખજી મારીલાજ.૧૩ એમવીનેવચનભુપે કહ્યાં, ઘણાંદીનપણેતેણીવાર; દશપુત્રનમીઆ રામચરણે, થયો જયજયકાર. ૧૪ પછેસુરથરાજરાજમંડળ, સહીતશ્રીરઘુરાય; તેકુંડળપુરમાંગયોતેડી, હઇયે હરખનમાય. ૧૫ પુરનીપ્રજાજોઇરામને, હરખીઘણું તેકાળ; શુભલલાતલનાં વધાવે, ભરીપુષ્પમોતીથાળ. ૧૬ ગેરગેરધરયા ઊપચારમંગળચોક ચારૂ બજાર; દરશનકરિજનદયનાથિનાં, માનેસફળઅવતાર. ૧૭ શુખઆપતાએમસરવને પ્રભુઆવ્યારાજદ્વાર; તે ઉતરયાસુંદરસ્થળે, રાયેકિધીસેવાઅપાર ૧૮ ભોજનનાનાભાતનાં, તાંબુળબીડાંસાથ; ઋષીરાજમંડળ સહીતપોતે, આરોગીઆ રઘુનાથ. ૧૯ સહુસેનનેસંતોષીયું, આપીઆં ભોજનપાન; એમસુરથરાયનામંદીરમાં, રહ્યાત્રણદીવસભગવાન. ૨૦ પછેચોથેદીનથયાજાવાતત્પર, પોતે જુગદાધાર; ત્યારેરાયેરામાર્પણકર્યું, સહુરાજધનપરીવાર. ૨૧ કરજોડીનેસ્તુતીકરી ભુપે, બોલ્યોદીનવચન; પ્રભુદરશનકરવાતમારૂ, મેંરાખ્યું છેઆતન. ૨૨ હવે

નાયનીરખ્યાનેત્રથી, પણ્યાંસ્યું પુરણકામ; પ્રભુશરણઆપોચરણનું, નથીઅન્યઆશારામ. ૨૩ એવાંવચનમુનીરાજાતણાં, ત્યારેબોલ્યા શ્રી રઘુવીર, તમો રક્ષા કરવા અશ્વનીઆવો, ધરીમનમાંધીર. ૨૪ આવજોવળતા અવધપુરજોવા યજ્ઞ મહોચ્છવત્યાંહે; તમો સદા મારેશરણ છો, નથી વેગળો ક્ષણ ક્યાંહે. ૨૫ પછે રાયકેરાપુત્રને આપ્યું; પ્રભુયે પાછું રાજ; શતરૂઘનનેશીક્ષાકરી, વેગાવ્યાવજોકરીકાજ. ૨૬ પછેબેઠાપુષ્પવિમાનમાં, મુનિમંડળશું રઘુવીર; યજ્ઞમંડપમાંઆવિઆપ્રભુ, સરજુગંગાનીતીર. ૨૭ હવેઅશ્વત્યાંથીચાલિયો, પુંઠળઘણા નરનાર; નીજસેનલેઇને સુરથરાજા, ચાલિઆ તેનીસાથ. ૨૮ એકથાસુરથરાયનિ જે, સુણેનરનેનાર, કરેકૃપાતેનેરઘુપતિ, પામેપદારથચાર. ૨૯ વલણ ॥ ચારપદારથપામેતેજન, જેકથાસુણેપ્રેમેકરી; કહેદાસગિરિધરસહુભાવધરી, શોતાજનબોલોશ્રીહરી. ૩૦ ॥ ઇતીશ્રીરામચરિત્રેસંપ્રતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં ઉત્તરકાંડઅશ્વમેધીકેશુર્વોપાખ્યાને શ્રીરાયદર્શનાતઅશ્વપ્રાપ્તીર્નામશષ્ટષષ્ટીતમો અધ્યાયઃ ૬૬ ॥

અધ્યાય. ૬૭. ॥ રાગધનાશ્રી ॥ કુંડળપુરથીચાલ્યોકેકાણજી, નીજઇચ્છાએવિચરેજાણજી; શોળપલ્લદળપુંઠેપળાયજી, વાજીત્રવાજેગુણીજનગાયજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ ગાયગુણીજનવિશદકીરતી, પાવનજેરઘુકુળતણી; જેનુનામલેતાજાયઅઘ, એવારામરાયચુડામણી. ૨ તેનાયજ્ઞનોહયફરયોસઘળે, જીતીનૃપવરસજથયો; અંગબંગકલીંગદ્રાવડ, મરૂતલૈલંગગયો. ૩ એમઅનેકદેશફર્યોતુરી, તિહાંરાયજીત્યાજેટલા; પ્રતાપજાણીરામનો, આવીમળ્યાનૃપકેટલા. ૪ ગિરીસરિતસરવનપુરવિપુલ; યજ્ઞતુરીવાટફરયોવણે; પછીએમકરતાંઆવીયો, આશ્રમ મુનીવાલમિકતણે. ૫ તેવનઅતિરળિઆમણુશુકપીકમગરકીડાકરે; વસંતરતુલીસદાસુરભી, ત્રીવિધીગુણવીસ્તરે. ૬ રહ્યાંતેવનમધેજાનકી, જે જગતજનુની ઇંદીરા; વાલમીકનાઆશ્રમવીષે, ભજેરામનેગુણમંદીરા. ૭ આદીકવી જે મુનીવાલમીક, આશ્રમેનથીતેકાળમાં; વરૂણનેગેરયજ્ઞકરાવવા, ગયાછે પાતાળમાં. ૮ બે પુત્રસીતાતણાલવકુશ, પાળેઆજ્ઞામાતાતણી, ફળજળલાવિઆપતાં, નિજધરમપરમમત્તાઘણી. ૯ જીઆરેમુનીપાતાળેગયા, ત્યારેકહીગયા બે ભ્રાતને; આપણાવનનીરક્ષાકરજો, સેવજોનીજમાતને. ૧૦ તારેએકસમેકુશગયો વનમાં, ફુલફળલેવાતદા; લવકરેરક્ષાવનતણી, ધરધનુષબાણગ્રહિતદા. ૧૧ સંગેમુનીના પુત્રનાનાતે. સાથેવનમાંફરે; એકવ્રક્ષછાયાતળેબેઠા. ક્રીડામનગમતીકરે. ૧૨ એવેસમેતેવનવીશેઆવ્યો, યજ્ઞતુરીરઘુવરતણો; જાણેકામેહયનુરૂપધરીયુ, એમશોભેઅતિઘણો. ૧૩ મુનીબાળકદીઠોતદા, લવનેકહેજોનેતુરી, એહશેનોકેવુઆ

એશોભતોરૂપેકરી. ૧૪ એવુંશુણીનેલવગયોપાસે, ઝાલ્યોહયહસ્તેજદા; કનક પત્રલેરાટહતુતે, છોડીનેવાંચ્યુંતદા. ૧૫ તેપત્રવાંચીથયોવાકેફ, બોલ્યો દ્વિજ તન શું હરી; ભાઈઆજઆવ્યોલાગશુભ, એનેબાંધ્યાનીચી ના કરી ૧૬ જુવો લ ખ્યુંમાહાઅભીમાનથી. એમકેવોબળીઓરામછે; વીનદોષમુજમાતાત‍જી, માટે મારેએનુકામછે. ૧૭ શુથયુંધરાનીરવીરજે, એમકરેમોટમતાવણી; કોઈ નથી ક્ષત્રીમહીવિમા, શુંએનેમાથેછેમણી. ૧૮ શું એપુરૂષપેદાથયા, ભાકીનપુષકળીઆ હશે; હું નથીબીતોરામથી, જેઉએથકીહવેશુંથસે. ૧૯ એપીતાછેતોભલેછે, એ ણેપરભવ્રીમુજમાતને; તેદોષનીવરતીકરૂંઘણી, શીક્ષાઆપુત તને. ૨૦ હવેપ્રતી જ્ઞાછેમાહરે, એશું વીરોધકરૂંઘણો; જીત્યાવિનાકયનઆપુતો, ખરોસુતશીતાતણો ૨૧ મુનીવાલમીકનીવીદ્યાતણો, તેપ્રતાપદેખાડુલવને; તોધાવેલોશ્રીયને ખરો, જેઉમારૂંએનાગરવને. ૨૨ એવુંકહીનાખ્યુંઅશ્વકંઠે, અંગવસ્ત્રપોતાતણું; રંભા તરૂએનુરંગમાંબિઓ, વીપ્રશુતવારેઘણું. ૨૩ ભાઈશું કરવાએ અશ્વબાંધે, કો બળીઆભુપતીનોહશે; તેહવડાંઆવિલેપજમે, વગીઝાલીતુજનેમારશે ૨૪ લ વકહેમ થયાશુલવો, તમોજુઓદુરઉભારહી; એકસમેઆવેકાળનોપણુ, તેનેશિ ક્ષાકરૂંસહી. ૨૫ ॥ વલણ ॥ સહીકરૂંશીક્ષાકાળને, એમ બોલ્યો લવ રણધીરરે; કદળીનેસહઅશ્વબાંધી, પછીસજથઈઉભોવિરરે. ૨૬ ॥ ઇતીશ્રી રામ ચરીતરે સંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેઅશ્વમેઘીકેવાલમીકાશ્રમેલવેનઅશ્વ બં ધનંનામસપ્તષષ્ટીતમો અધ્યાયઃ ૬૭ ॥

અધ્યાય ૬૮. ॥ રાગ સામેરી ॥ હવેકહવીનેથઇઅશ્વબાંધી, ઉભોલવતેકા ર; તે ચીંતવતોચારેદિશા, જાણેતીક્ષણુસિંહકુમાર. ૧ એટલેઆવ્યાઅશ્વરક્ષક, દીઠોહયનેકાર; મુનીબાળકનેપુછ્યુંતદા, કોણેબાંધ્યોયજ્ઞનોખાર. ૨ ત્યારેવિપ્રસુ તકહેપેલોઉભો, શાણસુંદરવીર; બાકરણનેત્રપ્રચંડભુજ, મહાધનુરવીદ્યા વિર. ૩ એણેઅર્વબાંધિઓતમારો, એવાબોલ્યાબાળકવાણ; તેઅશ્વરક્ષકજેઈ લવને, થયાવિસ્મયજાણ. ૪ એટલેદળચતુરંગઆવ્યું, અગ્રશત્રુઘન; ત્યારે અશ્વરક્ષ કેકહ્યુંજઈ.સુણતાંસકળરાજન. ૫ પેલેબાળકેહયબાંધિયો, કદળીથડમોઝાર; એ સુણીનેઆશ્ચર્યપામ્યા, તેણેઠાર. ૬ તેપુત્રનેજેયહસ્યાસરવે. પામીઆમન ઉ મંગ; ભાઈરમતએશીસુએકરી, માટેછોડીલાવોતરંગ, ૭ ત્યારેસરવે બોલિઆ. અલ્યાબાળકસુણતું વાણ; છોડીઆપ્યયજ્ઞ શ્રી રામને, જાણુ. અમારે જાણ. ૮ ત્યારેહાથકરીલવબોલિયો, મેંબાંધીઓયજ્ઞનોખાર; તેછુટયોહવેકઠણછે, નહોયે કાંઈકરેવીચાર. ૯ અલ્યાતસ્કરોતમોકોણછો, જેબોલોકાયારવાણ; જોહુંખાતું હાયપેટમાંનો, આવો લેવાકેકાણ, ૧૦ હું યુદ્ધકરવાનીવાટજોઉછું, કયાંછેતરોરા

મ; તેનેજઈનેકહોવે'ણાઆવેઆણેઠામ. ૧૧ તમોબાળકજાણીમુજને, સરવકરો
છોઆળ; પણપ્રાણલેઇશસરવના, હું કાળ. ૧૨ એવાંવચનસુણીશતરૂઘને, કે-
રીસેવકનેઆગ્નાય; ભાઇછોડીલાવોઅશ્વએ, બાળકથકીસું થાય. ૧૩ તે સુણીવી
રસહુઆવ્યા, છોડવાકેકાણ; ત્યારેલવેસજથઇધનુષગ્રહી, માર્યાસરવને બાણ.
૧૪ તેણે; હસ્તકાપ્યાસહસ્રના, જેમપડતરૂનાંપત્ર; હોકારોતવસઘળો થયો. સઉ
વીરકોપ્યાતત્ર ૧૫ ત્યાંથવામાંડયું જુધદારૂણ, વઢેવીરઅપાર; શરતણીવૃષ્ટીથાય
છેજેમ, અખંડમેગનીધાર. ૧૬ એમભુમિજાસુતબાણમુકે. થાય ગરજના ઘોર;
દુરથીસહુરાજાજુવે, આબાળકનું શું જોર. ૧૭ ભાઇવરસઘ્રાદશનોકુંવરછે, બળ
તણોનહીં પાર; એનાંચિન્હરૂડાંદીશીએ, કે'હશેરાજકુમાર. ૧૮ કોનીરકહેએ વિ
પ્રસુત, પણગુરૂસમરથહોય; એમવખાણીવાતોરેકમહુ,કુંવરસામુજોય.૧૯નેદેખ
તાંશીતાસુતેકર્યું, સેન તારોતાર; દળસરવેપામ્યુપરાજય, ત્યારે હવોહાહાકાર.
૨૦ જેમવૃષાનૃતુમાંશોભીયે. કરેકાગાકેકઇજાણ; એમચોટીઆંસરવનેઅંગે,લવ
તણાંજેબાણ. ૨૧ દળભંગજોઇશતરૂઘને, રથહકાવ્યોતેણીવાર;સનમુખઆવાને
રહ્યા, લવહતોજેણેઠાર ૨૨ રિપુસુદનેદીઠોકુંવર, અદભુતઆકૃતીરૂપ; જાણેશું
બીજારઘુપતિ, બ્રહ્માંડકેરાભુપ. ૨૩ ત્યારેરિપુદમનેપુછયું, અલ્યાકુંવરકોનોછ
તન; તનેવિદ્યાકોણેભણાવી, પછેબોલ્યોપુત્રવચન. ૨૪ તનેપુછયાનુકારણકશું,
અલ્યાયુદ્ધકરમુજસાથ; તારાથીહું બીનોનથી, જોઆવશેરઘુનાથ. ૨૫ અલ્યા
તમસરખાગજતણાયુથને, વિદારવાનેકાજ; તેનીશ્ચેકરીનેજાણજે, હું પ્રગટથયો
સીંહરાજ ૨૬ વિષ્નુવાહનઆગળજથા, ઉરગેજવાયનજેમ; એમરહેતાંમુજ
સનમુખથાશે, ગતીતમારીતેમ. ૨૭ એવાંવચનસુણીનેકોપીઆ, પછીશતરૂઘન
તેનીવાર; શિંહનાદકરીનેલવનીઊપર, મુકયાંબાણઅપાર. ૨૮ શીતાસુતેતે છે
દિઆ, શતરૂઘ્નકેરાંબાણ; પછેરીપુદમનને હદેમાંમારયાં, પ ચશરનિરવાણ.૨૯
તેવીશીખવાગ્યાંમર્મમાં. ઊછીજ્યારથમોજાર; શતરૂઘનમૂરછીતથઈપડ્યા, ત્યારે
હવોહાહાકાર. ૩૦॥ વલણ ॥ હાહાકારહવોતદા, થયામુરછીતશતરૂઘ્નરે; એવું
વિપરીતજોઇનેકોપિઆ, પછેધાયામારૂતતનરે. ૩૧ ॥ ૩૧॥ ઇતિશ્રીરામચરિતે
સંમતવાલમિકીનાટકધારાયાંઊત્તરકાંડે અશ્વમેધીકેલવેન શતરૂઘ્નમુર્છનં નામ
અષ્ટપષ્ઠીતમો અધ્યાય ૬૮ ॥

અધ્યાય. ૬૯ ॥ રાગમારૂ ॥ થયામુરછિતશતરૂઘન, ત્યારેધાયાનેમારૂતતનઃ
એકપરવતગ્રહીનેપાણ, આવ્યાલવસનમુખનિરવાણ. ૧ મુકયુલવેબાણતેણીવા
ર, ઉડાડયોગીરીનેનિરધાર; વૃક્ષપાષાણગ્રહીબળવંત, કરીવૃષ્ટિપણહનુમંત. ૨
આમાંરાઘવીમુકેબાણ, છેદેસકળતરૂનિરવાણ; હનુમંતેજાણ્યુંએમમન, એકોણ

નકીનોતન. ૩ માટેઊપજીમનકરૂણાય, બાળજોઇનેવિસ્મયથાય; વળીજુદ્ધકરે મહારોપી, રાચવીમારતોશરકોપી. ૪ અંજનીસુતબોલ્યાવચન,કહેભાઇતું કાનેર તન; શીતાપુત્રકહેકપીરાજ, તારેપુછ્યાતશુંકાજ. ૫ એમગોષ્ટીકરે આઠામ, નહીંથાએતમારૂકામ; એમકહીનેમુકયુનારાચ, બ્રહ્મમંત્રભણીનેસાચ. ૬ વાગ્યુમારૂતીના -હદેમાંહે, ઊડયાતતક્ષણ નભમાંહે; ભમતાત્રણપવનકુમાર, ધાયો પુષ્કળતેનીવાર. ૭ તેજોઇલવવિચારેમન, એકશેભરતજીનોતન; દીઠોલવને વિરથનિરધાર, પુષ્કળઊતરિઓતેનીવાર. ૮ પોતેધનુષબાણગ્રહ્યાંહસ્ત, શીતા પુત્ર થયોછેસ્વસ્થ; વરષદ્વાદશનાબેવીર, શોભેધનુરવિદ્યાનાધીર. ૯ એકકામને બીજોવસંત,રવીરકાપતિનેજવંત; જેમનવરસમાંરૂદ્રવીર, એમશોભતાએરણ ધીર. ૧૦ સામસામીકરેછેવિરૂદ્ધ, જુવેઅંતરિક્ષદેવતેજુદ્ધ; શતરૂઘનનેવળીમુરછાય, જુવેદુરથકીસહુરાય. ૧૧ બન્યોરાત્રવીમહાબળવંત, ક્રોધેકાળનોઆણે અંત; ઘણુંજુદ્ધકર્યુંતેકુમાર, કહેતાંગ્રંથપામેવિસ્તાર. ૧૨ ઊતરયાઅસ્ત્રવિદ્યાએ સમાન, લવપુષ્કળબેબળવાન; લવેકાળાસ્ત્ર મુકયુંતાંહે, વાગ્યુપુષ્કળના -હદેમાંહે. ૧૩ થઇમુરછાપડયોભરતતન, ત્યારેધાયાશતરૂઘન; કરીબાણવૃષ્ટીતેદીશ, લવછેદીનાખેકરીરીશ. ૧૪ રીપુમદનમુકેજેજેબાણ, શીતાપુત્રછેદેનિરવાણ;એમ જુદ્ધથયુંઘણીવાર, પછેકોપ્યાકેકઇનાકુમાર. ૧૫ એકકાઢયુબાણનીરવાણ, રામ નુતેઆપેલુંજાણ; કહ્યુંરઘુપતિએજેહ, સંકટસમેમુકજેએહ. ૧૬ તેકરયુંધનુષ સંધાન, મહાતેજસ્વીદીપ્તમાન; તેમુકયુંજયારેશતરૂઘન, ત્યારેલવેવિચારીઊ મન. ૧૭ આઅમિતતજળકેબાણ, નિશ્ચેમારશેમુજનેજાણ; મારીપાસેનથીકુશ વીર, એવુંકહીરાખીપછેધીર. ૧૮ અંગ્યોશરકરાત્રસુસવાડ, જાણેપ્રલેઅ મેનો ઊમાડ; લવેસ્મરણકર્યુંઅગ્નીકેરૂં, મુકયુંતીક્ષ્ણબાણઘણેરૂં. ૧૯ શતરૂઘ્નનોશર તેનીવાર, છેદયોમધ્યથકીનિરધાર; તેનોઅગ્રભાગઊડયોતાંહે, તેવાગ્યેલવને-હદેમાંહે. ૨૦ પડયોવિકળથઇનેવીર, થયુંચેતનરહિતશરીર; જયારેલવપામ્યો મુરછાય, રામસેન્યમાંજયજયથાય. ૨૧ સીંહનાદકરેછુપાળ, કહેપરસ્પરપડીયા બાળ; જુવેવેગળેથીનૃપધીર; પણપાસેનઆવેકોવીર. ૨૨ ॥ વળણ ॥ કોવીર પાસે અવાયનહીં, એવોલવ કેરોમનત્રાસરે; ત્યારે રીપુસુદન રથમાંથીઊતરયા. આવ્યા કુંવરની પાસરે. ॥ ૨૩ ॥ ઇતિ શ્રી રામ ચરિતે સંમત વાલ્મિકી નાટક ધારાયાં ઉત્તરકાંડે અશ્વમેધીકે શતરૂઘને લવ મુર્છનં નામ એકોન સપ્તતીતમો અધ્યાય. ૬૯

અધ્યાય ૭૦ ॥ રાગ વેરાડી ॥ હવેશતરૂઘનરથમાંથીઊતર્યાંને, આવીઆ કુંવરનીપાસ; સુંદરરૂપજોઇલવકેરૂં, બોલ્યાથઇનેઊદાશ. ૧ આકુંવરકોણો

વનમાંકયાંથી, કોણુકહેશેએનોતાત; આવોરત્નપુત્રજેણીયેજનમ્યો, ધન્યધન્ય
એનીમાત. ૨ મુખસુંદરઆકરણનેત્રએનાં, અજાનબાહુપ્રચંડ; એનાકુળમાંઅ
જવાળું કરવા, ઉગ્યોહતોમાર્તંડ. ૩ પછેરીપુહમનેઉછંગમાંલીધો, જોયું સુહાસ્ય
વદન; રૂપજોઈનીશ્વાસજમૂકે, જળભરીઉંલોચન. ૪ પછીવદનપખાળ્યું શીત
ળજળથી, નાખ્યોશીત પ વન; તોયેમુરછાવળીનહીંલવની, ત્યારેબોલ્યાશત્રુ
ઘન. ૫ જો જાયથશેએનીજનુતીને, તોતેનહિજીવેજાણ; માટેમ્રભુનીપાસેલેઇ
જાઉં, એ કેષ્ટવાકું નિરવાણ. ૬ એવું કહીનીજરથમાંનાખ્યો લવનેતેણીવાર;
વાજીંત્રવાજતેવળિયાપાછા, છોડીનેનોખાર. ૭ તેઋષ્ષીનાપુત્રેદીઠાતેને, લેઇજા
તાંમળરંતા; તેણેસીતાનિપાસેઆવીને, કહ્યુંસકળવરતંત. ૮ અરેમાતકોઇભુપે
માર્યો, લવતેત્યાં નરધાર; તેરથમાંઘાલીલેઇજાયછે, હવડાંઆણીવાર. ૯ એવું
સાંભળીસીતાષ્ટથયાં, મુરછીતતેણેઠાર; જેમપડેપુતળીકાષ્ટના, એમપડીઆંહે
નીરધાર. ૧૦ પછેઉઠીનેઆક્રંદકરેછે, અંગપછાડેઆપ; નેતેજાળચોધારાંચાલે,
કરતાંવિવિધવીલાપ. ૧૧ અરેદૈવતેંઆશું કીધું, દીધુ દુઃખઅપાર; આજપરવશ
મારોપુત્રપડ્યો, કોણકરેભુમનેવાર. ૧૨ જેષ્ટકુંવરકુશપાસેનથીને, હું એકલડી
આંહે; વાલ્મીકમુનીતોઘેરનથી, કોણવારેધાશેત્યાંહે. ૧૩ હતીસુરજચંદ્રમાસ
રખીમારે, બેબાળકનિર્ભેડ; તેલવનેહવેક્યારેદેખીશ, હઈતેદીધીખેડ. ૧૪ બે
બાળરાજેકેલેઇનેઅવધપુર, જવાનીહતીઆશ; તેમનસુબામનમાંહેરહ્યા, નેહઈ
વેકીધીનિરાશ ૧૫ અહોરઘુપતિપ્રાણનાથકો, ભક્તવત્સળમહારાજ; પ્રભુબાં
હેગ્રહ્યાનીલાજનઆવી, કીધુંઆવુંકાજ. ૧૬ ચઉદવરસવનસાથેરાખી રાવણ
શું જુધકીધું; ઘણીમમતામુજસારૂરાખી, અંતેદુખશું દીધું. ૧૭ પ્રભુતમેકરોછો
જાણુ સરવનું, સમાનસરવેઅંક; હું દુઃખપામુંતેમારેકરમે, નથીતમારોવંક. ૧૮
ઘણું ગદગદકંઠેવિલાપકરતાં, સીત જીતેણીવાર; એમમાનુષીલીલાજણાવેછે, લ
ક્ષ્મીનોઅવતાર. ૧૯ એટલેકુશવનમાંહતોતેને, માનશુકનથયાત્યાંહે; તેઉતા
વળોચીંતાકરતો, આવ્યોનીજઆશ્રમમાંહે. ૨૦ વળીઅન્યગ્રંથમાંએમકહ્યું છે,
તેસુણોસેતાધાર; અવંતીકામાંયજ્ઞકરાવા, ગયોહતોકુશવિર. ૨૧ મુનીવરને
તેડવાઆવ્યોતો, ઉજેણનોભુપાળ; ત્યારેયજ્ઞકરાવારસુપતિઘેર, મુનીજતાહતા
પાતાળ ૨૨ ત્યારેવાલ્મીકમુનીયેઆજ્ઞાઆપી, કુશનેતેણીવાર; તેઅનેકવિપ્ર
સાથેલેઇચાલ્યો, અવંતિકામોઝાર. ૨૩ તેપુરણયજ્ઞકરાવીપાછો, આવ્યોઆશ્ર
મમાંહે; માનશુકનઘણાથવાઆરગે, ઊચાટકરતોત્યાંહે. ૨૪ જુવેતોમાતનેરોતાં
દીઠાં, નીજઆશ્રમમોઝાર; ત્યારેતતક્ષણઆવીછાનાંરાખ્યાં. પુછ્યાંલોચન
વાર. ૨૫ અહોમાતકેમરૂદનકરોછો, ક્યાંગયોલવમુજવિર; અમોછતાં ... [illegible]

નમને, રાખોમનમાંધીર. ૨૬ ત્યારેસીતાકહેકોરાયતણોસુત, આગેયજ્ઞનોઆ ર; તેણેવેપત્રવાંચીનેબાંધ્યો, કદળીથડમોઝાર. ૨૭ ત્યારેત્રણુંસેનઆવી ઉતેપુછે, જુધથયુંમહાગોર; તેણેસવનેમુરછીતકીઆ, માર્યોકરીનેજોર. ૨૮ તેરથમાંઘાલી લેઈજાયછે, લવનેત્યાંનીરધાર, તેકહ્યુંમુનેમુનીઆળકે, હવડાંઆણીવાર. ૨૯ તે સુણીનેકુશકેભોથયોતતક્ષણ, શસ્ત્રાંત્રનુષનેબાણ;પછીનીજમાથીધિરજઆપી, આતાચુંબોલ્યોવાણ. ૩૦ હુંહવડાંમારૂંક્ષણમાંજઈને, મહાબળિયોહરીરાય; વા રાક્ષસગાંધ્રવકીનર, તોપણુંતેનેજીતુંમાય. ૩૧ જરપીમહાબળિયોકાળકેરો,યમ ઈદ્રવરૂણકુબેર; વાબ્રહ્માવિષ્ણુશંકરતોપણ, જુદ્ધકરિલેઉવેર. ૩૨ મુજબંધુને મુકાવિલાવું, સાથેયજ્ઞનોખાર; તોપુત્રતમારોખરોજાણજો, પણકરીહુંનીરધાર. ૩૩ એમકહીનેકુંડમાંહેથી, લીધીવિભુતીસંગ; કરમાંલેઈનેમંત્રીતેને, લેપનકીધું. અંગ. ૩૪ પછીપરદક્ષિણાસીતાનીકરીને, ચરણેનમાવ્યુંશીષ; માતાયેકર મસ્તકમુકયો, દીધિઅતીઆશિષ ૩૫ પછીગુરૂનુંસ્મરણકરીનેચાલ્યો, જેવોસિ હનોબાળ; સેન્યાપુંઠઆવીમળિયો, ઉતાવળોતતકાળ. ૩૬ ॥ વલણ ॥ તત કાળઆવીમળ્યોસેન્યાને, જેમસરપપુંઠેઉરમાદરે; વણીહાકમારીકુરથી, પછી કીધોકેસરીહનાદરે. ૩૭ ॥ ઈતીશ્રીરામચરિત્રસંમતવાલ્મિકીનાટકયારાયાંઉત્તર કાંડઅશ્વમેધીકેસીતાવચનાતલવાનયનથૈકુશાગમનંનામસપ્તતીતમો ધ્યાયઃ૭૦

અધ્યાય. ૭૧, ॥ રાગધનાશ્રી ॥ કુશહાકમારીનેબોલ્યોવચનજી, અલ્યાઉ ભારહોતસ્કરદુરિજનજી; કયમલેઈજાઓછોવીરઅમારોજી, હવડાંઉતારીશનાદ તમારોજી. ॥ ઢાળ ॥ હવડાંઉતારીશનાદતમારો. કરૂંસકળસંહાર; એવાંવચન સુણીનેવીરસરવે, પાછુંજોયુંતેણીવાર. ૨ ત્યારેદિઠોકુશનેઆવતો, જાણેરૂપેશ્રી રઘુવીર; કુમારદ્વાદશવરષનો. રણપંડિતમહાબળધીર. ૩ એતેસરવનોસંહાર કરશે, દીસેએવોપ્રચંડ; પછેકુશેસજથઈને, ચઢાવ્યુંપોતાનુંકોદંડ. ૪ પછીએકે કાળેસરવઉપર, મુકયાંઅગણીતબાણ; અકળાવિઆસહુરાયને, સૈન્યાકરેબુંબા ણ. ૫ એવુંપ્રાક્રમજોઈપુત્રનું, કોપ્યાશતરૂઘ્નતેણીવાર; નીરવાણમંત્રનાંબાણ, દશમુકીયાંછેનીરધાર. ૬ વળીકુશેકેત્રાંઆવતાં, સનમુખશરથીતેહ; ત્યારેકોપી ઓરીન્યાપતી, છેમૃગેન્દ્રનામેજેહ ૭ તેણેઘણુંજુદ્ધકુશસાથકીધું, કહેતાંનઆવે પાર; પછીરૂદ્રશરમુકીને, તેનેમારીયોનીરધાર. ૮ ત્યારે હાહાકારહવોતદા, જ્યા રેમાર્યોવીરમૃગેંદ્ર; તેનોબંધુતેસમે, જેનુંનામછેનાગેંદ્ર. ૯ તેણેકુશનીઉપરકરોધ કરીને, બાણુમુકયાંવીશ; સીતાસુતેએકબાણુથી, શરછેદીઆતેકીશ. ૧૦ જેમ એકહરિનાનામથી, બનુંભસ્મથાયેપાપ; એમસીતાનંદનતણાશરનો, મોટઅધીક પ્રતાપ. ૧૧ પછીવીશીખમુકીઉઅર્ધચંદ્ર, કુશેધરીમનરીશ; તેબાણેકરીનેછેદી

નાગેંદ્રકેરૂં શીશ. ૧૨ ત્યારેક્રોધકરીનએકકાળેસહુભુપને, માર્યાંદશદશબાણ; મુરછીતથઇપ્રથ્વીપડયાસહુ અચેતનનિરવાણ. ૧૩ સીતાસુતેસંહારકીધો, હણીસહુસેનાગ; શ્રોણિતનીસરીતાવહી, હયગજતણાયાજાય. ૧૪ દળભંગજોઇપોતાતણું, કોપીયાશત્રુઘન; એસુતેઅનરથબહુકર્યો, માટેપમાડુંએનેપતન. ૧૬ એમવિચારીએકબાણમાર્યું, કુશતણાંરૂદેમાંહે; તેણેવ્યથાથઇક્ષણએક, પાછો થયોસાવધત્યાંહે. ૧૭ પછીચરણચીંતવીગુરૂતણા, મુકયુંકુશેબાણ; તેણેશતરૂઘ્નનું હદેભેદીઉં, રૂધિરચાલીઉંજાણ. ૧૮ જેમશલકેરૂંશીખરભેદે, વજથી સુરરાય; એમશતુઘનમુરછીતથઇને, પડયાપ્રત્યુંપ્રાય. ૧૯ એમપડયુંશોડષપદ્મળ, સહુપ્રથ્વીનારાજન; રીપુદમનઆદેરણપડયા, થઇનેઅચેતનતન. ૨૦ એવુંજોઇનેપછીકુશપ્રવેશ્યા, રામસેનામાંહે; થઇચપળતેચારેદિશા, વીરનેશોધેત્યાંહે. ૨૧ પછીશતરૂઘ્નનામુખ્યરથસાં, દીઠાતેલવવીર; તેનેઊચળીનેરૂદેચાંપ્યો, ધરીમનમાંવીર. ૨૨ ભણીમંત્રપ્રત્યુંજયતણો, ફેરવ્યોમુખપરહાથ; ત્યારેનેત્રઊઘાડીસુચેતનથઇ, બોલ્યોલવકુશસાથ. ૨૩ ભાઇઅયોધ્યાગતીરામનો, મેંબાંધીયોતોખાર; તેનાવીરઆદેરાયસહુનો, કર્યોછેસંહાર. ૨૪ ઘણુંયુદ્ધકર્યુંતેસાથપણ, મુનેરમાડયોમુરછાય; હેવીરતેંઆરણવીશેઆવી, કરીમુજસહાય, ૨૫ તેકયાંગયોહયખોળીકાઢો, બાંધીયેતોખાર; જેમુકાવાનેઆવશે, તેનોકરીશુંસંહાર. ૨૬ એવુંવચનસુણીનેકુશકહે, મેંજીત્યાસરવેવીર; વળીદળસકળસંહારીયું, થયાંચેતનરહિતશરીર. ૨૭ શ્રીરામનોહયકુશેજાણયો, હરખીઓમહાભાગ; કહેઅધરચાંપીદંતશું, ભાઇભલોઆવ્યોલાગ. ૨૮ પછીવીરબન્નેસજથયા, ઝાલીયોયજ્ઞતોખાર; કદળનાવૃક્ષેબાંધીને, ઉભારહ્યાતેઠાર. ૨૯ વળીઆવેજોકોઇઅવધથી, એમકરેપરસ્પરહાસ; તોસાથેથીસંહારકરીને, જઇએમાતાપાસ. ૩૦ એમવીચારીઉભારહ્યા, બેરઘુનંદનતાંહે; કોજનગયાતેસેન્યામાંથી, અવધપુરછેજાંહે. ૩૧ ॥ વલણ ॥ અવધપુરમાંસરજુતીરે, આવ્યાસેનામાંથીજનરે; તેણેરણતણીસહુવાતકહી, જ્યાંબેઠાજુગજીવનરે ૩૨ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધીકે કુશેનશતરૂઘ્ન શૈન્યામુર્છનંનામએકાસપ્તીતમોઅધ્યાય ૭૧

અધ્યાય ૭૨

॥ દોહા ॥ હવેદીક્ષાલેઇબેઠાપ્રભુ, સરજુકરેતીર; રાજમંડળબ્રહ્મઋષી, વેષ્ટીતશ્રીરઘુવીર. ૧ ત્યાંસેવકેઆવીનેકહ્યું, શતરૂઘનનુંવરતંત; શૈન્યસહિતસંધારસુણી, વિકળથયાભગવંત. ૨ પછેલક્ષમણનેઆજ્ઞાકરી, રઘુપતિએતેણીવાર; તતક્ષણરથઉપરચઢયા, સાથેસૈન્યઅપાર. ૩ કાળજીતસેન્યાપતિ, લક્ષમણજી રણધીર; અપારસેનાસાથેલેઇ, ચાલ્યા મન્યોવીર. ૪ ઉતાવળાતેઆવિ

આ. વાલમિકનાવનમાંહે; આવતીદીઠીએજણે, અપારસેનાતાંહે. ૫ ત્યારેકુશ બંધવનેવલકહે, ભાઈભાગીગયુંમુજચાપ; હવેશાવડેયુદ્ધકરીશહું, પ્રગટયોમન પરીતાપ. ૬ ત્યારેવળતોબોલ્યો વીરકુશ, અહીં કોણઆપેકોડંડ; માટેઆરાધન કરોસુર્યનું, જેથાય પ્રસનમાર્તંડ ૭ તારેબેવીરેકર જોડીઆ, ઉર્ધનેત્રચરીધીરઃ સ્તુતિકરતાદિનકરતણી, સાથેઅન્યોવીર. ૮ ॥ અથ પ્રબંધ ॥ મહારાજરવી તમહરતા, જયદેવદીવાકરસ્વામી; ॥ ટેક ॥ જયજયતમનાશકવિશ્વપ્રકાશક, સ હસ્રકીરણઅંબરચુડામણી; સુર્યનારાયણસકળવિશ્વજનચક્ષુદેવ, રાત્રીચમીલીદ છેદનબંધજયભાનુવીરોચન વિભાવસુદીનમણીસુખદાયક એકચક્રરણકનકમ- ણીમય, સપ્તવહનહયઅરણુસારથી વેગવીપુલઅતિઅપાર પંથેનીમિશાર્ધમાં, આદીપુરૂષતું નિરવીકારજયબ્રહ્માવીષ્ણુશીવ ત્રિગુણાત્મક, જયોતીરૂપતુંમારતંડ સવીતાત્રીઅંગ, જયભાસ્કરતરૂણી સુરપતંગ, સહુનેત્રપ્રકાશકવીવસ્વાન બહુ રસ્મીહંસ, દ્વાદશમુરતીસુઅહાવતંસ, જયસકળરોગદુઃખીહારણભયહર,શરણાં ગતસુખદાયકલાયક, મનવંછીતફળરીપુખંડદાયક, કાળરૂપકાળાત્મા સૃષ્ટીઉદ ભવપાલણપ્રલેસકારણ, કરતાહરતાવૃષ્ટી પોષણવારીસોષણ નમોનમોઆદીત્ય વીભાકર, જનઆરતહરભક્તવત્સળ પ્રણતીકરણાકર, જનગીરીધરકહેસ્તવન કરૂંતવચરણકમળશીરનામી; મહારાજરવીતમહરતાજયદેવ દીવાકરસ્વામી.૧ ॥ દોહા ॥ એમસ્તવનકર્યુંસુરજતણું, લવકુશનીરમળમન; તેસુણીનેતતક્ષણ તદા, થયાગભસ્તીપ્રસન. ૧૭ અક્ષયભાથાઅમંગધનુષ, અભેદકવચઅમુલ્ય; તેઆપ્યાંબેવીરને, સુરજેત્યાંસમતુલ્ય. ૧૮ ત્યારેનમસ્કારકરીભાનુને, લીધાંબ ન્યોકુમાર; સુર્યદતધનુષ્યહી, કીધોછેટંકાર. ૧૯ ॥ વલણ ॥ ટંકારકીધોલવકુશે, તેનોથયોનાદઅમીતરે; એટલેસનમુખઆવીપહોંચ્યા, લક્ષમણનેકાળજીતરે.૨૦ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતેસમંત વાલ્મીકીનાટકેચારાયાં ઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધીકે લવ કુશાભ્યાંસુર્યેસ્તવનંનામ દ્વીસપ્તતીતમો અધ્યાય. ॥ ૭૨ ॥

અધ્યાય ૭૩ ॥ રાગ મારૂ ॥ અધ્યાલક્ષમણનેકાળજીત, આડક્ષોણીસેના સહિતઃ ઘણોથાયછેસોરબકોર, જોઇનેકોપ્યા રાઘવકીશોર. ૧ સેનાનેરીઆજ્ઞા અનંત, એબેબાળકને હયોઅંત, તેસમે દોડયા સરવેવીર, કરતા જુદ્ધ નશુદ્ધ શરીર. ૨ મળી લવ કુશ બંન્યો બાળગણા બાણ મુકે તતકાળચાલે સરકતા સુસવાડ, જાણેવરસેછેમાસ અષાડ. ૩ આવતાં શસ્ત્ર સહુનાં છેદે, બાણ મુકી તેનાંઅંગભેદે; હસ્તાકેરાં કુંભસ્થળફાડે, પાડેઘોસતુરંગમત્રાડે. ૪ કોપ્યારાઘ- વીલેણીવાર, કરવામાંડયોસેનાનોસંહાર; બેવીરેમળીતાડીવાટ, નાઠીરામસેના બારેવાટ. ૫ એવુંજોઇનેધાયોવીચીત્ર, રૂશીરાક્ષસરામનોમીત્ર; તેઆવ્યોનેલક્ષ મણસાથ, ધાયોગદાગ્રહીનેહાથ. ૬ નાખીલવનીઉપરનેણીવાર, મહાપ્રચંડજેમાં

ધણોભાર; સીતાસુતંમાર્યુંએકબાણ, ગદાચુરણકરીનીરવાણ. ૭ તેણેમારીઝપટ
પ્રચંડ, લવનાકરમાંથીલીધુંકોદંડ; ઉડયોઅ કાશેઆકસ્માત, જોઇવીસ્મેથયાબે
ભ્રાત. ૮ જેમફળગ્રહીઉડેપક્ષી, એમનભગયોઅમાંષભક્ષી; ગુરૂસ્મરણતર્યુંલવ
સુર, ભણ્યોઅંત્રીક્ષમંત્રચતુર. ૯ ઉડયોરાક્ષસપુંઠેકુમાર, જેમખગપતિવેગઅ
પાર; પોતાનુંકોદંડથઇસ્વસ્થ, ઝડપીલીધું જમણેહસ્ત. ૧૦ ડાબેહાથેકરીદેઇ
હાક, તેનામુખમાંમારીથપડાક; તેભમ્યોનભમાંત્રણીવાર, પછીપડીયોપ્રથ્વીમો
ઝાર. ૧૧ પડતાંનેચક્રગયોચુર, લેઇધનુષઆવ્યોલવસુર; વખાણ્યોતેવણુ કુશવી
ર, બેવોલવરણપંડીતધિર. પડયોઅસુરવપ્રથ્વીમાંહે; ત્યારેચાયોધરાધરત્યાંહે;
અંચોલવરનેત્યાંપંચબાણ, તેહેવાંએકછરથી જાણ. ૧૩ પછીબોલ્યોહરીલવધિર;
અહ્યાસાંભળલક્ષમણવીર; તેં માર્યોઇંદ્રજીતઅકાજ, તેવીદ્યામુનેદેખાડઆજ.
૧૪ રહ્યોચૌદવરસનીરઅહાર, ભોગનીંદ્રા તજીનીરધાર; આજયુદ્ધયથાઅવ
કાશ, રંગમંકરંતારોનાશ. ૧૫ ત્યારેલક્ષમણપુછેવાણ, તારાંમાતપીતાકહેકોણ;
કોણેવીદ્યાભણાવ્યોતુજને, તારૂંનામકહેભાઇમુજને. ૧૬ હશીબોલ્યોભુમીજાકુમા
ર, રણમાંગોષ્ટીતણોશોવીચાર; અહ્યામારાંજે માતપીતાય, તેજાણુંછેજગતસ
મુદાય. ૧૭ તારેપુછયાતણું શું કામ, મારીસનમુખકરસંગ્રામ; એમકહીમુકયોશ
રસમરથ, લક્ષમણજીનો ઉડાડયોરથ. ૧૮ ભમ્યોઆકાશમાંત્રણીવાર, પછેપડી
યોતેપ્રથ્વીમોઝાર; થયોતેરથભાગીચુર, બેઠાઅન્યરથેમહાસુર. ૧૯ પછેયુદ્ધક
રતાબળવાન; જુવેદેવનાબેશીવીમાન; મુકયું ગંદાસ નિદ્રાજીત;થઇવૃષ્ટીગદાની
અમીત. ૨૦ ત્યારેલવેમુકયું ચક્રબાણ; છેદીસકળગદાનિરવાણ; પરવતાસ્ત્રમુ
કયું જતીધાર, વજરાસ્ત્રે નીવાર્યુંલવવીર. ૨૧ ત્યારેપુઠેસીતાસુતેજાણ, મેલ્યું
દાદશાદીત્યનું બાણ; પ્રગટયું તેજઊષ્ણત્રણું એહ, બ્રહ્મલોકલગીગયું તેહ. ૨૨ રાહુ
અસ્ત્રમુકયું ફણીપાળ, લીધું તેજગ્રહીતતકાળ; પછીકામાસ્ત્રમુકયું અનંત, કામા
તકનેસામું બળવંત. ૨૩ લવેભષ્મકર્યોમરકામ, તેજોઇમુકીલક્ષમણેમામ; મુકયું
અહિપતાયેઅમોઅસ્ત્ર, લવેસનમુખસાંધ્યુંમેઘાસ્ત્ર. ૨૪ વળીસર્પાસ્ત્રમુકયું અહી
રાજ, પ્રગટયાકોટીકસર્પસમાજ; ગરૂડાસ્ત્રમુકયું લવવીર; લયપામ્યાંતેસર્પશરીર.
૨૫ એમઅસ્ત્રવીદ્યાયેસમાન, જિતર્યોબન્યોવીરબળવાન; સાઠક્ષોણીસેનાસરવ,
લવેમારીકિતાર્યોગરવ. ૨૬ પામ્યાઆશ્ચર્યલક્ષમણવીર, વીચારેમનમુકીધિર; ન
થીલેવાતોહવે નોખાર; રહયો યજ્ઞઅધુરોતેઠાર. ૨૭ એહછેવીષ્ણુનેમાદેવ, મગ
ટયાબાળકરૂપેએવ; અહીનાયકએવીચારે, અંજનીસુતબોલીઆત્યારે. ૨૮ લક્ષ્મ
ણ રોવીશ્રામક્ષણવીર; ઘણું શ્રમ તમપામ્યાછોધિર; એમકહિઆજીઓપવનકુમાર,
આવ્યોસનમુખતેણીવાર ૨૯ ॥ વલણ ॥ લવસનમુખઆવ્યાઆરતી, [illegible]

પર્વતમોટોપાણુરે; એવાઅંજનીસુતનેજોઇને, બોલ્યોસીતાનંદનવાણુરે. ૩૦ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલિકી નાટકધારાયાં ઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધિલવકુશાખ્યાં લક્ષમણેનસહસંગ્રામોનામ ત્રીસપ્તીતમોઅધ્યાયઃ ૭૩ ॥

અધ્યાય. ૭૪. ॥ રાગધનાશ્રી ॥ મારૂતિઆવ્યાસનમુખજેણીવારજી, ત્યારે ક્રોધેબોલ્યોવૈદેહીકુમારજી; અલ્યા કપીવરતાહરૂંકેટલુંજોરજી, પણચેતજે હવે લંકાનાચોરજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ તુંચોરલંકાતણાહવે, ચેરજેનિરવાણ; એવુંકહી હનુમંતઊપર, લવેમુક્યુંબાણ. ૩ તેબાણેકરીકપીઉડાડ્યો. પરવતમોટોપ્રૌઢ; પછીપંચશરમાર્યાહદેમાં, મારૂતીનેગુઢ. ૩ તેબાણકેરાઘાયથી, ઘણીવ્યથાવ્યાપીતન; જાણેહણુંએબાળનેપછી, વિચાર્યુંએમમન. ૪ એપુત્રકેરોશ્રીરામના, છેરૂપસાહ્રશજાણ; જાનકીઉદરથીપ્રગટીઆ, માટેમહાસબળીઆનીરવાણ ૫ કદાપીએમહોયતોએ, પુત્રહણુંયેકેમઃ માટેરમતજેવુંયુદ્ધકરૂ, નવવિઘનથાયેજેમ. ૬ એમવિચારીમારૂતિકુધા, તલપમારીત્યાંહે; ઓચીંતાગ્રહિસુતઘાલિયા, પોતાનીબગલોમાંહે. ૭ પછીઉડીયાઆકાશમાંને, લેઇપવનકુમાર;ઘણુંભમાવીપછે મુકીઆ,તેપુત્રપ્રથ્વીમોઝાર,૮એવુંજોઇનેલવકોપીયો,ઉછળ્યોતેબળવંત;લઘુલાઘવતાકરીને,તહાપુંછેગ્રહ્યાહનુમંત, ૯એકરગ્રહીનેફેરવ્યાચાકેચઢાયાછેક; ત્યાંથી ઉછાળીનાખિઆજઇ, પડીયાજોજનએક ૧૦ આશ્ચર્યપામ્યાજોઇતે, આકાશમાં સહુદેવ; ત્યારેલવતણીસનમુખઆવ્યા, લક્ષમણજીતતખેવ, ૧૧ ઘણુંયુદ્ધકરયું બેજણમળી, કહેતાંનઆવેપાર; લક્ષમણતણીસેનાસકળનો, લવેકરયોસંહાર. ૧૨ પછેઅધરસાથેદંતચાંપી, કરોધઆણીમન; સુમીત્રીશુંઉંચેસ્વરથી, બોલીઓસીતાતન. ૧૩ અરેલક્ષમણચેતહવે, મારૂતુજનેઠાર; માટેસાહૈકતારોહોયતે, બોલાવ્યઆણીવાર. ૧૪ એવુંકહીનાદાસમુકયુંલવેબાણપ્રચંડ; તેનાચટચડાટ થયોઘણો, વાધ્યોસકળબ્રહ્માંડ. ૧૫ લક્ષમણતણાહ્રદેમાંહેવાગ્યું, બાણતીક્ષણતેહ; પડયામુરછીતપથ્વિઊપર, અચેતનથઇદેહ, ૧૬ તેવડધડાટગયોઅયોદ્ધામાં, ઘરશબ્દઅપાર; તેસુણીનેશ્રીરામબોલિઆ, ભરથશુંતેણીવાર, ૧૭ અંગળરથ કંઇઉત્પાતવરત્યો, લક્ષમણનેરણમાંહે; માટેતમોજાઓઉતાવળા, જુઓશુંથયું હોયત્યાંહે. ૧૮ વળીબાળકએજઇનેજુઓછે, જુગતકહોનાતહ્ર, છેકોનાજેવીઆ કૃતી, તેપરિક્ષાકરજોમન. ૧૯ વળીવિદ્યાકોણેભણાવિ, કોણગુરૂહશેમહાનંત; એમઅજાણથાયપ્રભુકહેછે, ભરથનેભગવંત. ૨૦ એબાળકનેજેમારશોતો, થશેકુડુંકાજ; માટેમારીપાસેલાવજો, રથમાંઘાલીઆજ. ૨૧ એમભરથનેશિક્ષાકરી, સમજાવિચારણધીર; સમાચારઆવ્યાએટલેજે, પડયાલક્ષમણવીર. ૨૨ તેસુણીશોકાતુરથયા, મનવિકળશ્રીરઘુનાથ; ભરથેવણુંસમજાવિયા, રામને

જોડીહાથ. ૨૩ પછીઆજ્ઞામાગીચાલિઆ, ભરથજીતેણીવાર; વાજીંત્રવાજેઅતિ ઘણાં, સેનાતણોનહિપાર. ૨૪ ॥ વસણ ॥ અપારશેનાલેઇને, આવ્યાભરથજી તેણીવારરે; વાલમીકમુનિનાવનવિષે, લવકુશરહ્યાજેઠારરે. ૨૫ ઇતિશ્રીરામચરીતરેસમંતવાલમિકીનાટકધારાયાં ઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધકીકેલવેનલક્ષ્મણમુર્છનં ભરથાગમનંનામચતુઃસપ્તીમોઅધ્યાય ૭૪ ॥

અધ્યાય ૭૫. ॥ રાગ આશાવરી ॥ હવેભરથજીસેનાલેઇનેઆવ્યા, વાલમિકનાવનમાંહે; ત્યારેમારૂતીનીમુરછાવળીતેસમે, મળ્યાભરથજીનેત્યાંહે, ૧ પછી કૈકેસુતેબેવીરનેદીઠા, ઉભાગ્રહીકોદંડઃ ઘનસ્યામતનુવિશાળલોચન, આજાનબાહુપ્રચંડ. ૨ તેપુત્રતણું એવું રૂપજોઇ, હનુમંતનેકહેછેભરથ; ભાઈએસુતછે રાઘવનાજેવા, બાળગુણરૂપસમરથ. ૩ શ્રીજાનકીનેજ્યારેંરામેતજ્યાંત્યારે, હતાં ગરભણીતેહ; કોમુનિનેઆશ્રમપ્રસવથયાહશે. નિશ્ચેસીતાસુતએહ. ૪ ત્યારે મારૂતીકહેમુજને, પણભાસેનિશ્ચેએવુંજાણ; હવેભરથમારૂતીત્યાંદીઠા; બન્યો વીરનીરવાણ. ૫ ત્યારે લવનો કરગ્રહીને કુશ બોલીઓ, સાંભળ મારાવીર; પેલાનરવાનરએવાતોકરેછે, એબળીઆરણધિર. ૬ માટેશ્યામકરણનીરક્ષાકર તું, હું કરૂંયુદ્ધએસાથ; એમકહીકર્યોટંકારધનુષનો, શરકાઢીગ્રહયોહાથ ૭ પછીભરથનિમત્યેવાણીબોલીઓ, કુશરાખીમનધીર; અલ્યાહુંતુજનેજાણુંછું, નિશ્ચે, તુંલક્ષમણનોવડોવીર, ૮ વળીતુંરણમાંશુંકરવાઆવ્યો, નેશુંછેતારૂનામ; એવાંવચનસુણીનેહસ્યાભરથજી, બોલીઆનેણેઠામ. ૯ અલ્યાબાળકઅશ્વ અમારાઆપીને, જાઓતમારેઘેર; અમોતમનેજીવતદાનઆપીયે. શાને કરોછો વેર. ૧૦ વળીમાતપીતાગુરૂકોણતમારાં, નેકોણગોત્રઅવતાર; તમોબન્યોવીરનું નામકહોમુને, બાળકછોસકુમાર. ૧૧ એવાંવચનસુણીકુશચંદ્રચુડામણી, હશીનેબોલ્યોવચન; ભાઇજીવતદાનદેવાનેઆવ્યા, ગર્વધરીનેમન. ૧૨ પણબેબંધવ તારારણમાંપડીયા, ત્રીજોપુષ્કળધિર; તેનેક્રીયાકર્યાપછીજીવેતદાનતું, આપજે અમનેવીર. ૧૩ વળીબંધુપુત્રનું વેરલેઇશ, ત્યારેથઇશ ઉરણીયો આપ; માટે જાતનેજીવતદાનહુંઆપું, શીદકરેસંતાપ. ૧૪ તુંજેરામનેબળેકરીને, બોલેછે રઘધિર; તેનેતેડીલાવજોઉંકેવોછેબળિયો, તેતારોરઘુવીર. ૧૫ આલ્યાતમોજાણોએપુત્રછેતરી, શામકરણ લેઇજઇએ; પણ તમ સરીખામજનેહણવા, અમો સીંહઆવનમાંરહીયે. ૧૬ આલ્યાબંધુતમારોરામઅપરમી, તેજાણેસકળસંસાર; તેતમારોમદઉતારવાને, અમોલીધાછે અવતાર. ૧૭ જેમ સીંહ મુછ સેરંગમણી, વળીકૃપણનુંધનસતીનાર; તેજીવતાંપરહાથચઢેનહી, એમએયજ્ઞતોખાર. ૧૮ માટેઅમનેજીત્યાવિનયજ્ઞતણોહય, નહિપામોનીરવાણ; એવાંવાંકા

વચનસુણીંભરથજીકોપ્યા, ગ્રહ્યાંધનુષનેબાણ. ૧૯ ॥ વલણ ॥ ધનુષ બાણકરમાં
ગ્રહીને. કોપ્યાભરથજીતેણીવારરે; પછીકુશનીસાથેયુદ્ધમાંડયું, હનુમંતનેકૈકેકુ-
કુમારરે. ૨૦ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતરેસંમતવાલમિકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડ અ-
શ્વમેધીકેભરથકુશસંવાદોનામપંચસપ્તીતમોઅધ્યાયઃ ૭૫ ॥

અધ્યાય ૭૬. ॥ રાગ સામેરી ॥ હવેકુંશનિસનમુખકરવામાંડયું, ભરથે
યુદ્ધતેણીવાર; ણીધેકરીકૈકૈસુતે, મુકીયાંબાણઅપાર. ૧ તેભરથજેજેબાણમુકે.
તેછેદેકુશતતખેવ; જેમસર્પકેરાસમુહને, વિદારતોવિનતેવ. ૨ ત્યારેભરથેકાર-
તિકવિર્યનો, શરમુકીયોતેણીવાર; ભાર્ગવાસ્ત્રમુકીતેશર, છેદિયોનિરધાર. ૩ ત્યા
રેભરથેપ્રેરીકાળરાત્રી, થયું અંધારૂં ઘોર; પ્રકાશકીધોરવિઅસ્ત્રે, પ્રબળરામકીશો
ર; ૪ કૈકૈસુતેત્રંબકાસ્ત્રમુકયું, મહાતેજરવીજેહ; છેદીઉભસ્મઅસુરાસ્ત્રકરીને,
કુશેતતક્ષણતેહ. ૫ રામાસ્ત્રમુકયુંભરથજી, આવ્યુંગાજતુ તેણીવાર; તેઆવ
વતાંકુશેચત્યું, કરમાંધર્યુનિખંગમોઝાર, ૬ ત્યારેદિવ્યશક્તિહંકારી, ભરથેતત
કરીરીશ; રમાસ્ત્રમુકીભુમિજાસુત. છેદનકરીતેહિશ, ૭ ભરથેનદાબ્રહ્માસ્ત્રમુંકયું,
તેજવંતવિશાળ; નારાયણાસ્ત્રેકરીછેદયું, કુશેતેતતકાળ. ૮ એમઅસ્ત્રવિદ્યાયે
સમાનબન્યા, ઉતર્યાતેઠાર; પછીભરથકેરાસઇન્યકેરો, કુશેકરયોસંહાર. ૯ વળી
સુર્યમુખએકબાણકાઢયું, સીતાપુતરેત્યાંહે; વિજળીસરખુંચળકતું, ઘણુંતેજછે
તેમાંહે. ૧૦ તેકુસેમુકયુંકરોધકરી. ગાજતુંગોરઅપાર; આવિભરથનારૂદેમાંહે
વાગ્યું, હવોહાહાકાર. ૧૧ રથમાંહેથીઉછળીપડીયા, પ્રથ્વીથઇમુરછાય; રહિત
શ્વાસોશ્વાસનીપરીત, અચેતનથઇકાય. ૧૨ તેસમેહોકારોકરી, ઉછળ્યાપવનકુ-
માર; એકપ્રઉઢપરવતકરગ્રહીનાખ્યો, કુશઉપરતેણીવાર. ૧૩ ત્યારેકુશેતવ
વજરાસ્ત્રમુકી. ગીરીકરીયોચુર; મારૂતીધાયામુષ્ટીવાળી, મારવાનેસુર. ૧૪ જા
નકીનંદનેપંચશર, મારિયાકરીનેજોર; તેણેઉડાડયાઆકાશમાં, ઘણુંભમ્યાપવ-
નકીશોર ૧૫ તેભમીનેભુતળપડયા, અતીપીડાયા બળવંત; પછીકરોધકરી
કુછઅંગવિંટયું, પુંછથીહનુમંત. ૧૬ લગુલાગવતાકરીનેતદા, નીકળ્યોકુશની-
રધાર; તેપછીએહસ્તગ્રહી, ફેરવ્યાપવનકુમાર. ૧૭ પછીપ્રથ્વીઉપરપછાડયા,
મુરછીતથયાહનુમંત; એમસર્વનેહણીવીજયપામ્યો, કુશથયોયશવંત. ૧૮ હવે
ભરતપડીઆજેસમે, રણમાંથઇમુરછાય; તેઅનુચરેઆવીકહ્યું, જ્યાંબેઠાશ્વરઘુ-
રાય. ૧૯ થયાવીકળશ્રીરઘુનાથજી, સુણીભરતકરૂપતન, માંડુપીલીલાઆચરી
ઘણુંકરેરામરૂદન. ૨૦ પછેરીસેકરીનેરામઉઠયા, કરોધેકંપ્યારામ; વળીયજ્ઞકંકણ
તોડીનાંખ્યું બંધકીધોહોમ. ૨૧ પછેદિક્ષામુકીઉઠીઆ, થયારથારૂઢરઘુવીર;
ત્યારેઅયોધ્યાપુરખળભળ્યું, સરવેમુકીમનનીધિર. ૨૨ કાંઇશેષસેનાજેહતિ,

તેસરવલીધીસાથ; વળીસબંધીનૃપબંધુસુતલઇ, ચાલ્યાશ્રીરઘુનાથ. ૨૩ વાજીત્ર વાજેઅતિઘણા, થાયશસ્ત્રનાચળકાર; એમચાલ્યું ચતુરંગદળ, પ્રથવીસહેનહીં ભાર. ૨૪ જેમ વૃષારૂતુમાંસુરસરિતું, પુરનિધાનમાંજાય; એમવાલમિકમુનિના વનવિષે, આવ્યા સેનશું રઘુરાય. ૨૫ ત્યાં જુવેતોનિજબંધુપડિઆ, દળસહિત નિરધાર; ત્યારે ક્ષોભપામ્યારામજી. રહ્યો પ્રથ્વીનેનમસ્કાર. ૨૬ હે ક્ષમાતુજ કન્યાએમુજને, ઘણોદ્દિધોદંડ; એવુંકહિપછેસજથયા, રામે ગ્રહ્યું કોદંડ ૨૭ ટંકાકરીધોધનુષનો, મહાઘોરતિક્ષણનાદ; ત્યારેકપિદળનેવિભિષણ. ઉઠિઆ સુણતાંસાદ. ૨૮ રઘુનાથનેપાએનમ્યા, સુગ્રવાદિક સહુકીશ; હનુમંતે કહ્યું રઘુવિરને, વૃતાંતસહુતેદીશ. ૨૯ તારેવિભિષણદેખાડિઆ, શ્રીરામનેબેબાળ; ઘનશ્યામસુંદરમદનમોહન, કોમળનેત્રવિશળ. ૩૦ કીશોરવયતનભુજઆજાનું. મુંજકોપીનવેશ; યજ્ઞોપવિતશુભઝળકતા, શીરખીટળીઓકશ. ૩૧ એકએક સામુંજોઇકરતા, મંદમધુરીહાસ; કરશરધનુષગ્રહીનેઉભા, શ્યામકરણનીપાસ. ૩૨ એવા પુત્રજોઇશ્રીરામને, મનઉપન્યુહેત; મળવા ઉધરશુઉર તદા, વાત્સલ્યપ્રેમસમેત. ૩૩ જેમપુરણીમાનોચંદ્રજોઇને, નોછળેસરિતા નાથ; એમ રામ રોમાંચિતથયા, કરકચોદક્ષિયહાથ. ૩૪ પછેસ્નેહકરીરગુવીરબોલ્યા, મારૂતિ શું તાહે; એબેબાળકનેલાવ્યઝામી, મારીપાસેઆંહે. ૩૫ ॥ વલણ ॥ આહીલાવ્ય ઝાલીબેપુત્રને, એમબોલ્યાજુગદાધારરે; એવાંરામચંદ્રનાંવચનસુણીને, ચાલ્યા પવનકુમારરે. ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તકાંડે અ શ્વમેધીકેકુશેનભરત મુર્છસ્ત્વાશ્રીરામાગમનંનામપડસપ્તીતમોઅધ્યાય. ૭૬ ॥

અધ્યાય ૭૭ ॥ રાગ મારૂ ॥ લવકુશનીઉપરતેનીવાર, આવ્યાકુદતાપવન કુમાર; લવેખાળ્યામુકીનેબાણ, બોલ્યાહનુમંતસાથેવાણ. ૧ અલ્યાનહી એ અ શોકવન, જેઉજાડકર્યુંઅંજનિતન; નહીંજુદ્ધઅસુરનુતાસ, જેપોમેતરૂપાષાણેના શ, ૨ નહોયેદ્રોણજેઉખેડીલાવે, તમારૂંબળઅશુંનહીંફાવે; વળીશીંધુ ગોપદ વતજેહ, કુદીનેલંકાબાળીતેહ. ૩ એવાનહોઅમોતેજાણ; આવ્યોઝાલવાનેની રવાણ; અમારીમ;તાનેઉપકાર, તેંકીધાઘણોપવનકુમાર. ૪ તેસંભારીતનેકપી રાજ, જાવાદેઉછુજીવતોઆજ; માટેહોયજોજીવ્યાનીઆશ, તોઉતાવળોઅહીંથી નાશ. ૫ એવુંકહીશરમાર્યોબળવંત, ઊરાડયાઆકાશેહનુમંત; તેસમે આવ્યો સુગ્રીવરાજ, લવશું જુદ્ધકરવાનેકાજ ૬ ત્યારેબોલ્યોવચનકુશવીર, અલ્યાંવનચ રજાતઅધિર; અલ્યાઅધરમીવાનરવામ, કર્યોગુરૂતેં અધરમીરામ. ૭ તેનીપાસે આવ્યોવીર, ભોગવેતેનીઅર્ધ્ધાંઅધિર; તમોમરકટનેશુંજ્ઞાન, જેવોસંગતેવી હોય સાન. ૮ ગુરૂનીરહ્યકપટીમધુર. તેરોશિષ્યસ્યાંથીહોયશુધ; એવુંકહીનેમાર્યુંએ

કબાણ, વાગ્યું સુગ્રીવનેનીરવાણ ૯ થયોમુરછીતસુરજકુમાર. ધાયોજાંબુવાન તેણીવાર, તેનેજોઇબોલીઓકુશવીર, અલ્યાવૃદ્ધરીંછમતીધીર. ૧૦ તું આવ્યો શીદમરવાકાજ, રામબરથેઆવ્યાછોવાજ; એવું સુણીધાયોજાંબુવાન, બ્રહ્માએ સુતનેબળવાન. ૧૧ છુટયાત્યાંથીવૈદેહીકુમાર. કર્યોએકેકોપદનોપ્રહાર; તેથી પીડાથઇપરતક્ષ, પછેઊઠયોગ્રહીએકવૃક્ષ, ૧૨ તરૂમારવાઆવેજેવે, કુશેશરએકનાખ્યોતેધે; વાગ્યોમર્મરૂદેમાંધાય, જાંબુવાનનેથઇમુરછાય. ૧૩ ત્યારે ધાયા નળને નિળ. ગુણવંતમહાબળશીળ; તેનેજોઇમુનીજાતન,હશીબોલ્યાતેમર્મવચન. ૧૪ અલ્યાવનચરકીશઅચેત, નથીબાંધવીસાગરસેત; આતોશુરવીરનુંકામ, શીદ મરવાઆવ્યાઆઠામ. ૧૫ માર્યોબેવીરેબેનારાચ, બન્યો વીરને કીધા અવાચ; ત્યારેઆવ્યોવાળીકુમાર નામઅંગદબળિયેઅપાર. ૧૬ ત્યારેબોલિઓહશી લવીર, સુણઅંગદતુંરણધીર; અલ્યારાવણકેરીસભાય. પણકરીનેનેરોપ્યો પાય ૧૭ પાગુનેનથીઆણેકામ; આનોશુરતણોસંગ્રામ; જ્યાંત્યાંવીષ્ટીકદીઆરેવાટ, રા મેરાખ્યો જાણીજેમ ભાટ. ૧૮ સુગ્રીવે મરાવ્યો તુજતાત, રામે માર્યોતે સકળ વિખ્યાત એ શત્રુનું કરતા કાજ, નથી આવતી તુજને લાજ. ૧૯ એવાં રહણીધણાં મરમ વચનપછેકોપ્યોવાળિનોતનએવાંજુદ્ધકયુલ વસંગ, અંગદેરાખ્યોરણરં. ૨૦ લવેબાણમાર્યાપંચાશ, વીંધ્યુઅંગદનું તનતાસ; ત્યારેધુચાતેરશભબયંદતેનીસાથેકર્યોવઘોદ્ધ. ૨૧ જાનકીનંદનેતેદીશ, કર્યા મુરછીત સરવેકીશ; મરમવચનસુણાવે કણ, તેનુંબળકસલેતાહણ. ૨૨ અષ્ટ જુથપતી એપ્રકાર, પડયામુરછીતમથ્વીમોઝાર; દળભંગજોઇતેઠામ, ગ્રહીકોદંડકોપ્યારામ ૨૩ ॥ ત્રલણ ॥ શ્રીરામકોપીઆકોદંડ ચઢાવી. તાણીકરચોટંકારરે; ત્યારેપરવતસહીતપ્રથ્વીડોલી; ઉછળ્યાસીંધુ અપારરે. ૨૪ ॥ ઇતીશ્રીરામચરેતરે સંમત વાલમીકીનાટકધારાયાં ઉત્તરકાંડઅશ્વમેધીકે લવકુશપરાક્રમવર્ણરંનામ શપ્ત સપ્તીતમો અધ્યાય; ૭૭ ॥ અધ્યાય ૭૮.

॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ જ્યારેરામેકરીયોધનુષટંકારજી, સુણીસીતા કરતાં ચીંતા અપારજી; પ્રભુનું બળજાણે ભુમિજાયજી, જેનો શરનો અતુલ મહિમાજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ અમોઘ મહિમા રામશરનો, જાણી જનક સુતાય; કેમ સહન કરશો પુત્ર મારા; શીશુકોમળકાય. ૨ એમમોહપામ્યાંપુત્રસુતાસલ્યપ્રેમ સ્નેહ; એવું જાણીને પછી જાનકી પ્રભુ. સ્તવન કરતાં તેહ, ૩ હેનીરદે નવ થશો, બાળકનો અપરાધ; નહીસહનથાયેશરતમારો. બળઅમોઘઅગાધ. ૪ છે વૃત તમારેએકપત્ની, એકવચનએકબાણ; તેઅસમેએકબાણનું પણ, મુકજોની રવાણ. ૫ પ્રભુજાણિઆતમાજપોતાના, ઘણી દયાધરજોમન; જેમશ્રીરણભાનુ લીનનહિ, એમતમારેએતન, ૬ એવીસ્તુતિસીતાયેકરિ, સુણિઅંતરજામીરામ; પ્ર-

નવીઆરીસુંજેમવિઘ્નનથાયે, પુત્રનેઆકામ. ૭ પણજુદ્ધ કરૂં કાંઇએ કહ્યું, લો-
કીકલીલાજેહ; તેસુણીવિમુખવિભ્રમથશે, ભકતનેનિરસેદેહ. ૮ પછીત્રણ ઉપ
ર શરચઢાવી, બોલિઆરામવચન; અહ્યાપુતરોમુકોપ્રથમશરશરતમો, ત્યાપ
વિહારી મણ. ૯ એવું સુણીનેલવકુશેમુકીઆંબાણ. જુગલકીશોરતેણીવાર; ર
ઘુવીર પદનીપાસેઆવિ. બાણુંકરયોનમસ્યાર ૧૦ ઘણીસ્તુતીતેબાણેકરી. સંત
ચાથારઘુરાય; પાછાંઆવી પ્રવેશિઆંનિખંગમાં, એવોમંત્રનો મહીમ ય ૧૧? પ-
છીરામેએશરમુકિઆ, ધનુપેચઢાવીત્યાંહિ; ભુજાત્મજેઆવતાઝડપી, ઝાલિઆં છે
કરેમાંહે. ૧૨ વળીપંચાશરમહાકરોધકરી, મુકિયાપુરૂષપુરાણ; તેઆવતાશર છે
દીઆ, મુકીકુશેરશબાણ. ૧૩ શ્રીરામેદીઠુંબળઅધિક, બેપુત્રનુંતેઠાર; શતબા-
ણમુકિઆંકરોધકરીને, કુશઉપરતેણીવાર. ૧૪ ત્યારેકુશકાર્મુકશસ્ત્રમુકિઆં રઘુ
પતીએકલક્ષ; દશલક્ષસિતાનંદનેમુકિ, છેદીઆં,પરતક્ષ, ૧૫ કરિતૃષ્ટિકોટીશરત
ણે, રવિમંડળઢાંકીઉંરામ; કરથો બાણનો મંડપથયું, અંધકા રનેઠામ, ૧૬
ત્યારે અસંખ્યશરમુકિઆંકુશે, દીવ્યાસ્ત્રમંતરેતાસ; શરજાળછેદીનેકર્યો, ઉત્ત
તમાનુપ્રકાશ. ૧૭ વિષ્ણુવહનનેજોઇને, જેમવિલયપામેસપં; ત્રિપુરારી લોચન
આગથી, થાયભસ્મબળીકંદર્પ. ૧૮ એમભુમીજાસુતનેશરે, રામબંણનોથયો
નાશ; વૈમાનબેશીદેવસરવે, જુવેછેઆકાશ. ૧૯ મહાપરાક્રમજોઇ પુત્રનું, આ
શ્ચર્યપામ્યારામ; લવકુશનીસાથેમધુરવચને, બોલીઆપુરણકામ, ૨૦ હે બાળ
કજોઇબળતમારૂંહું, થયોપ્રસનથયોઘણુંમન; જેમાગોતેહુંઆપુતમને, કહ્યું, થ
આપુતમને, કહ્યુંસત્યવચન. ૨૧ ત્યારેકુશહશીનેબોલીઆ. તમોછોદાતાર; દા
નેશ્વરીએવીઆજુવો, મોટમતણોનહીપાર. ૨૨ અરેતમોજેવાત્રિભુવનમા; ન
થીનીરદેકોય; જેકરમસરવેતમારા, સંસારજાણેસોય. ૨૩ કોણકહેતમનેધરમી
સાધુ, સતવાદીસુર; તમોવાનરમારીયો, કપટકરીનેભુર ૨૪ વળીસીતાસરખી
ભાગીરથીસમઆપ; જેનુનામલેતાંઅધમપ્રાણી, થાય તે નિષ્પાપ. ૨૫ ચીદર
ત્નજેવીતેસતી, પાળતીપતીવ્રતધરમ; વિનાઅપરાધેતજીવનમાંએવાંતમાસકર
મ. ૨૬ તેઅમસરખાકોઇજાણેછે બીજાકરેનહીવાત; આજસમે આવ્યો તેમાટે,
અમોકરૂંછું વિખ્યાત. ૨૭ પણજેહાંડેતજીજનકી; સહકીરતી ગઇતે સાથ; બળ
પુરૂષારથનેપરાક્રમ, ગયુંજાણજોરઘુનાથ; ૨૮ એવાબોલસુણીબેબાળના, જોઇ
રહ્યાનીચુંરામ; જળભરાઇઆવીઉંનેત્રમાં, ગદગદ થયાતેઠામ, ૨૯ મન એમ
જાણેપુત્રનેહું, દેઉંઆલીંગન; પછેકરૂણારસલેપનકરેલાંબોલ્યારામ વચન. ૩૦
અરેપુતરોતમનેકોણેભણાવ્યા, ગુરૂતમારાકોણ; તમોકુંવરકોના કેમ રહ્યા, આ
વનનીરોનીરવાણ. ૩૧ તારેહશીબોલ્યાબેજણા, શીતમારેપડપુછ; સનમુખર-

હિનેજુધકરોજોહોયમુખપરમુછ.૩૨ તમોક્ષત્રીથઈસંગ્રામમુકી, કરવામાંડી વાત; કાયરતણુએકામછે, નહીંસુરમાંત્રીખ્યાત. ૩૩ રણમાંહેબંધુપડયાછે તેનો શો કજીનેઆજ; હવેતમારેઅમવીધાનુ, પુછયાતણુશું કાજ, ૩૪ તમો અયોદ્યાનાં રાયકહાવો' જન્મરવીકુળમાંહે; લંકાપતીરાવણહણ્યો. દેખાડો બળતેઆંહે,૩૫ જોઈએતમનેકેવાભણાવ્યા, ગુરૂતશીષ્ટવિશ્વામીત્ર; તેપાક્રમત્રીનાતણુ કરો, પ્રગટ વીર્યવીધિત્ર. ૩૬ વાતોકરેનથીછુટવું, પામશોનહીંતોખાર; લાગનો હોય ભય તોજાઓનાશી, અવધપુર મોજાર. ૩૭ નીકર વયાત્રીયાહીન માટે. લ્યોહવે સન્યાસ; છેલ્લોઆશ્રમપાળોજઈને, કરોવનવાસ. ૩૮ સુરવીરહોયતોયુદ્ધ કરો. સનમુખરહીનેઆજ; નીકરતમારેશસ્ત્રબાંધ્યા, તણુશુંછેકાજ. ૩૯ અમોસતીકેરા પુત્રછું, જનમીઆવનમાંહે; મુનીવાનમાકેવીવાભણાવ્યા; પાળ્યાઅમવેઆંહે ૪૦ એવાંવચનસુણીલવકુશતણાં, થયાવિકળશ્રીરઘુરાય; પછેસીતાનેવીરહેકરી રામનેથઈમુદછાય ૪૧ ॥ વલણ ॥ મુરછાઆવીપ્રથ્વીપડીઆં, જ્યારે સંભાર્યાં શીતાયરે; ક્ષણમાત્રમાંસાવચેતથઈ, પછેઉઠયાશ્રીરઘુરાયરે. ૪૨ ॥ ઇતીશ્રીરામ ચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડે અશ્વમેધિકેલવકુશમર્મવા કયા શીશુત્વા શ્રી રામ સ્યશીતા વીરહાતવી ષીદોત્પત્તી ર્નામ અષ્ટસપ્તતી તમો અધ્યાય, ૭૮ ॥

અધ્યાય. ૭૯.

॥ રાગ મારૂ ॥ હવે શ્રોતાજનસાવધાનથઈસુણો, લવકુશનુઆખ્યાન; જયારેમુર્છાવળીત્યારેસાવધાનથઈને, ઉઠયાશ્રીબળવાન.॥૧ ત્યારેહનુમંત વીભીષણનીમુર્છાવળી, આવ્યાઉઠાનેપાસ; ચરજોડીનેબન્ધેજણબોલ્યા સુણીયેશ્રી અવીનાશ,૨ અરેમહારાજએચીરણજીવીછે,તમારાપ્રતીબીંબરૂપબાકીબીજાતણુ બળહોયનએવું, નીશ્ચેરઘુકુળભુપ. ૩ તમારીકટાક્ષકાળજ કંપે, લોકપતી સમુદાય; તોઆશરોશોએબાળકનો, જેતમનેજીતિનેજાય. ૪ પણવાત્સલ્યભાવેરમાડોછો, પ્રભુપુત્રપોતાનાજાણી: વળીઆશ્ચર્યશુંજેઅંશતમારાબળીઆંસારંગપાણી. ૫ એવાંવચનસુણીનેએકવૃક્ષતળે, પ્રભુબેઠાશીતળછાંયે;વીભીષણ હનુમંત પાસેબેઠા. વાતકરેમાંહોમાંહે.॥૬ ત્યારદીનાનાથેદીવસગણ્યા જ્યારેશીતાનેત જયાંવન; યાજબારવરષનેત્રણમાસપર, અધિકથયોએકદીન. ૭ત્યારેલવકુશનેકહે છેભાઈ, જોપેલાવ્રક્ષતળેરગુનાથ; મોટોમનસુબોકરેછે, હનુમંત વીભીષણ સાથ. ૮ ત્યારેકુશકહેઆપણીમાતાને, એણેએસાડી વનમાંહે; માટેએનેઆપણેકેમએસ વાહઈએ. આવીશીતળછાંયે. ૯ એવુંકહીનેકુશેએકબાણ મુકયું. તીક્ષણ બાણ પ્રચંડ; તેમધ્યમાંહેથીવ્રક્ષઉડયું, રહ્યોતરૂનોદંડ. ૧૦ ત્યારે ભડકીનેઉઠયા રઘુનંદન, સેવકબન્ધેસાથ, અદભુતકરમજોઈપછેબોલ્યા, હશીનેશ્રીરઘુનાથ. ૧૧ અ

રેભાઇએનથીથતા; વશમુજથીહવેજાણુ; માટેકાંપ્રએકજુદ્ધકરીએસનમુખ રહી, સુતસાથેનીરવાણ. ૧૨ એમકહીનેઆવીઉભા,રગુપતિગ્રહીકોદંડ; લવકુશઉપ ગ્રાંડયાંમુકવા રામેબાણપ્રચંડ. ૧૩ જે જે બાણરગુપતીનાઆવેતે,છેદે લવકુશ વીર; કેટલીક વારએમરમરકરી, પછેકોપ્યાશ્રીરણધીર. ૧૪ મલયઅગ્નીનો બાણજ મુકયો, રગુપતીયેતેણીવાર; તેણેતેજબીબનીજવાળાપ્રગટી, શું કરશેવી શ્વસંહાર. ૧૫હવેધનુપથકીતેશરછુટયો, તેનોતાપસહયોનવજાય; અગ્નિતણાઅં ગારાવરસે, ઘોરશબ્દહવગુંથાય. ૧૬ તેજોઇનેસવસાવધાનથયો, બે બાણ ચઢા વ્યાંચાપ; ગુરૂવાલમીકકેરૂસ્મરણકરીને, મુકયાંસનમુખ આપ, ૧૭ તેણે આવતુ છેદીઉં રામબાણ, ઘણુકરોધકરિનેમન; ત્રણભાગ તેચરનાકીધા, ગાજયો જાન કીતન. ૧૮ હવેઆકાશમાંસુરસહીતઅંગના, વીમાનબેશીએવ; પીતાપુત્રનુ જુ વેછે; ઇંદ્રાદીકસહુદેવ. ૧૯ કોઅલ્પબુદ્ધીઆશંકાકરે, રહેશેઅમોઘ રામનાં બા ણ; તેઘણાંકછેદીનાંખ્યાંલવકુશે, એતોકાવ્યઅપ્રમાણ. ૨૦ પણઅરેભાઇ સુણો શરોતા, રામજુનચરશો સંદેહ; કરતુંઅકરતુઅન્યથાકરતુ, ઇશ્વરસમરથ એહ. ૨૧ પ્રથમેશીતાયેસ્તુતીકરી, શ્રીરામનીસુતહેત, વળીપ્રભુનેવહાલાપુત્ર છે, વા ત્સલ્યપ્રેમસમેત. ૨૧ રામને મનસંકલ્પએમ. રણેપુત્રનેથાયઘાત; તેમાટે નાજ શરવીફળકીધાં, જાણીને જગતરત. ૨૩ વળી હીરાકરતાં પુત્રની કહી, અધીક તાયુદ્ધમાંહે; તેનોયથાન્યાયેઅરથસાત', સુણોકહું છુંત્યારે, જેમકારજકેરી અધિ કતા. કહેકારણમોટુથાય: વળીનામનોમહિમામહતને; નામીમાંહે સહાય, ૨૫ એમપરાક્રમકહેપુત્રનું,વધેપીતાકેરૂંમાન; જેમરશ્મીતેજનુંસ્તવનરવીમાં, પા મેપર્યવસાન. ૨૬ માટેલવકુશેરગુવીરપુરણકર્યોઅતીસંગ્રામ; લઘુલાઘવતા કરી નેતદાઘણીહારમનાવ્યારામ. ૨૭ પછેકરોધેકરીનેકુશેમાર્યું, મોહના સ્રનુ બાણ; તેતીક્ષણવાગ્યુંરામ-હૃદેમાં; પડીઆપુરૂષપુરાણ. ૨૮ પ્રથવીકંપથયોતેણિ વેળા, ડોલ્યાદશેદીગપાળગીરીનાં શીખરપડયાંટુટી, ખળભળીઆંસાતે પાતાળ. હવે મુરછીત થઇનેરામપડયાછે,પ્રથ્વીઉપરજયારે;હનુમંતવીભીષણબન્યો મળીને ધાયાતેણિવારે.૩૦ ગોરયુદ્ધકીધુંબન્યોમળી, રાખીનહીમરજાદ;પણશીતાસુતના મારથકીતે,પામ્યાખેદવાશાદ ૩૧ હવેલંકાપતીનેલવએવઢતા.કુશનેશ્રીહનુમંત; પાછોપગકોઇયેનથીધરતા, ચારેજણબળવંત ૩૨ ત્યારે કાળાંતકનોશર માર્યો. વીભીષણનેતેણીવાર; તેથીવીશ્વશ્રમાસુતનેમુરછાથઇ, પડયાપૃથ્વીમોઝાર. ૩૩ પછી કુશે બાણવજ્રમુકીને મારૂતી મુરછીતકીધો; એમ જયપામ્યા રગુપતી,ને જીતી, રણમાંમહાજશલીધો. ૩૪ હવેશ્રોતાજનસંદેહકરશો, હવેમુરછીતજાણી રામ; એતોશ્રીરામપામીઆ પુત્ર; પોતાનાજાણીનેપુરણકામ. ૩૫ અહેંઘઅબેવે

અવિનાશી, જક્તનાજીવનપ્રાણ; તેજાણીજોઇનેનેત્રમીંચી,પડીરહ્યાતેપુરૂષપુરાણ
૩૬ એમસરવેતણોસંહારકરીને, વીરામપામીઆવીર; પછીઆલીંગનદેઇઆનં
દપામીઆ, હરખીઆઠેરણધીર. ૩૭ ।। વલણ ।। રણધિરબન્યોરાઘવી, તે મન
માંહરખીઆઅપારરે; પછીબન્યોવીરપ્રવેશ્યાતતક્ષણ, રામસેના મોઝારરે. ૩૮
।।ઇતિશ્રીરામચરીતરેસંમનવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધિકેશ્રી રા
મચંદ્રમોહવીર્ભાવોનામએકોનશીતીતમોઅધ્યાય ૭૯ ।।

અધ્યાય. ૮૦. ।। રાગમીલાવર ।। મુરછાપામ્યાજ્યારે શ્રી રણધીર, ત્યાં
રેપ્રવેશ્યાસૈન્યમાંબન્યોવીર; ચોદેશફરીજોયુંદળમાંહે, તેઆવ્યારામરહ્યાછે જં
યાંહે. ૧ માનુષીલીલાકરીરઘુવીર, નેત્રમીચીસુતારામશરીર; .પરદક્ષણાકરીબ
ન્યો સંગ, પછી રામને ચરણે નમ્યા સાષ્ટાંગ. ૨ પીતાની પદરજ વંદિતે
દીશ, પછીનેપુતરેલેઇનેચઢાવીશીશ; પછીઉતાર્યાપ્રભુનાઅલંકાર, મુગટ કુંડ
ળકંકણનેહાર, ૩. કટીમેખળાકૌસ્તુભરતનમાળ; તે ઉતારીલવેપહેર્યા તતકા-
ળ; વળીલક્ષમણજીનાંઆભુષણજેહ, કુશેનિજઅંગેપહેર્યાંતેહ. ૪ બન્યોપુત્ર શો
ભેઅનુરૂપ, જાણેલક્ષમણરામઅયોધ્યાનાભુપ; પછીરામનારથેએઠા બે વીર, પું
ઠેબાંધ્યાકપીબળીયાધીર, ૫ નળનીળસુગ્રીવનેહનુમંત, અંગદજાંબુવાનબળ
વંત; પુંઠેપ્રધાખટકપીકુમાર, રથપુંઠળબાંધ્યાતેણીવાર, ૬ શ્યામકરણ હય
લીધોસંગ, ચાલ્યામનપામીઉમંગ; પછી રથ હાંકીનેજઆશ્રમજાય, પેલા ક
પીનાંઅંગતેમુમીરાળાય. ૭ તેમધ્યેબેજણછેસાવચેત, તેએકએકનેકરતા સંકે
ત; ત્યારેજાંબુવાનકહેહોહનુમંત, ઉઠઆ પણયુધકરીએબળવંત, ૮ થાયછેઆ
પણાઅંગમાંપ્રહાર; પિડેછેકંટકઉપરઅપાર; સુણીજાંબુવાનનાએવાંવચન,ત્યા
રેહળવેબોલ્યાવાયુતન. ૯ અરેરીંછપતીકહુંવાતવિશેકહતેથીરજરાખીરહોક્ષણ
એક; ત્રીભુવનંનાથપડયામુરછીત, બંધુપુત્રસઉસૈન્યસહીત, ૧૦ આએમનાછે
જુગલકુમારજાયછેમુનીઆશ્રમમોઝાર; ત્યાં છે જાનકીનીરમળમન; એ મીશ
આપણેથશેદરશન. ૧૧ તેજગતજનુનીટાળશેદુઃખ, છોડાવીઆપણનેકરશે સુ
ખ, એમછાનીવાતકરેમાહેમર્મ, એટલેઆવ્યોમુની આશ્રમ. ૧૨ ત્યારેરથ રા
ખ્યોઆશ્રમનીબહારે, ઊતર્યાબન્યોસુજાકુમાર; હવેજનકસુતારહ્યાંછેજેઠામ,બે
ઠાંપદ્માસનજપતાંશ્રારામ. એકસત્યવરતમુગટકુંડળજોઇભુષણસાર,જાણેઆવ્યા
રામલક્ષમણનીરધાર ૧૪એટલેપાસેઆવ્યાતનઓળખીપ્રસનથયાછેમન; લાગ્યા
બન્યોજણસાથેપાય; ઉછંગેબેસાડીપુછેમાય. ૧૫ અરેપુત્રએભુપતી કોણ, જે
લાવ્યાયુધકરીનેતેકોણ; ત્યારેપુતરેસકળકથાકહિત્યાંહે,જેણુંનીપજ્યુંસેના માંહે
૧૬ શ્રીરામચંદ્રનોયજ્ઞતોખાર, આવ્યોતોઆપણાવનમોઝાર; તેબાંધ્યોઅમોવી

મારીમુખ, જીત્યાસકળતેશું કરી યુદ્ધ. ૧૭ બંધુસહીતકર્યા મુરછીતરામ, અશ્વ લેઇઆવ્યાઅમેઆઠામ; એવીવાતસીતાયેસુણી, થયાંચકીતહૈતશુજીભ્યાહણી ૧૮ કરથીનેધુણાવ્યું શીશ; અરેઆશું કરમથયું જુગદીશ; કંઠ રૂંધાયા સ્વાસન માય, ઢળીપડ્યાંતતક્ષણથઇમુરછાય. ૧૯ ॥ દોહા ॥ હવેજાનકીનેમુરછાથઇ, ઢળીપ ડીપડ્યાંતેણીવાર; શરીરઅચેતનથઇગયું, શુધીનદિલગાર, ૨૦ ત્યારેસાવધાન પુત્રેકર્યાં, બેસાડયાંગ્રહિપાણ; જોઇવિકળતામાતની, સુતદુઃખપામ્યાજાણ; ૨૧ જ્યારે શુદ્ધીઆવીશરીરની, ત્યારેસંભારીઉં દુઃખઆપ; નેતરેજળધારાવહે, કરતાંવિવિધવિલાપ. ૨૨॥ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમિકીનાટકધારાંયાઅશ્વમેધીકેલવકુશયોરવચનસુત્વાસીતામુર્છનં નામઅશીતમોઅધ્યાય ૮૦ ॥

અધ્યાય ૮૧॥ રામ શોક વૈરાડી ॥ જ્યારે સીતાને મુરછા વળીરે ત્યારે કરતાંશોકરૂદન; રૂદેતાડણકરેરે, પ્રથ્વીપછાડેપોતાનું તન ૧ અરેહોપુત્રોતમોરે, પિતાનોવધકરી આવિઆ કેમ; જ્યારેતમોઅશ્વબાંધીયોરે, મુનેકહ્યોનકેમ પેહેલોમર્મ, ૨ ત્યારેપાછોઆપતતરીરે, જઇનેહું લાગતપ્રભુપાય; અપરાધ તમ તણોરે, તરતક્ષમાસરવેરગુરાય. ૩ મેં જાણ્યું અન્યકોઇહશેરે, પ્રથ્વીતણો રાજા બળવંત; મેં પ્રભુનેજાણ્યાનહીરે, ભરથશત્રુઘનસાથેઆનંત ૪ કુટુંબકળહ કર્યો રે, વણસમજેતમોમારાતન; મારાપ્રાણજીવનતણાં રે, હવે કોકરાવંમુને દરશન. ૫ હવેજીવીનેહું શું કરૂં રે, શું દેખાડું જગતમાં મુખ. અરેહું દુરભાગ્યણીરે, હાહા દઇવદિધું ઘણુદુઃખ ૬ અરેવામવિધીથયોરે, ઠરીનવબેઠીહું કોઇદીન; મેં જેધાર્યુંહતું રે, તેરહ્યામનનામનોરથમન. ૭ મેં જાણ્યું પુત્રલેઇનેરે, જઇશું સમોતાંઅવધમો-ઝાર; મારીસાસુસુખપામશેરે: ખોળેબેસારીશું બન્યેકુમાર, ૮ તે આશ નીરાશ થઇરે, પ્રાણપતીયેપાડયોવિયોગ; હું મિરજકેમકરૂં રે, ફરીપાછોંકયારેપામીશ સંજોગ. ૯ પ્રભુવીનાઅપરાધથીરે, તજીમુનેએકલડીવનવાસ; છેકનીરદૈથયાનાથજીરે, ફરીનવર્સાધોમારોતપાસ; ૧૦ હોમુનિતમોકયાં ગયારે, તમો વિના થયું વિપરીતઆવન; હવેવેહેલાઆવોતાતજીરે, જઇનેજગાડોપ્રાણજીવન. ૧૧ વરસ દ્વાદશથયાંરે, સાલેછેસ્વામિવિયોગનું દુઃખ; વળીએવામાંઆવું થયું રે, કોને કહીયેકવાઇકુખ. ૧૨ હવેકહેવાનું કાંઇનથીરે, મારેમાંથેઉગ્યાંછેદુખનાં ઝાડ; મુને લેઇજાઓપ્રભુકનેરે, હોપુતરોમાનુતમારોપાડ. ૧૩ એમસતીવિલપે ઘણું રે, રોઇરોઇરાતાંથયાંલોચન; ત્યારેછાનાંરાખ્યાંલવકુશેર. કરજોડીબોલિઆદીન વચન. ૧૪ ધીરજરાખોમાવડીરે, શાનેકરોછોઆવડું કલપંત; એતો મુરછાવળી હશેરે, હવડાંઉઠશેશ્રીભગવંત, ૧૫ ॥ વલણ ॥ ઉઠશેશ્રીભગવંતહવડાં, વળી હશે મુરછાયરે; એતોલીલાકીકસીરાજણાવેછે માટેશોકનધરશોમાયરે. ૧૬ ઇતીશ્રી રામચ

શ્રીરામ મતવાલ્મીકિનાટકધારાયાઉતરકાંડેઅશ્વમેધીકેસીતાવીલાપાંનંતરલવકુશાભ્યાબોધકરણંનામએકાશીતીતમો અધ્યાય ૮૧ ॥

અધ્યાય ૮૨ ॥ રાગપરજ ॥ હવેશ્રોતાજનસંદેહનવકરશો; સુણીસીતાજીનાવિલાપ; અતોજગતજનુનીમાતાઈદીરા, અખંડજ્ઞાનમતાપ. ૧ વળીશોકમોહજેનેનથીસ્વપને. અવીચળઆનંદરૂપ; નિરગુણરહ્ય સદા સુખસાગર, એવા સ્તકામઅનુપ, ૨ શ્રીરામચંદ્રનીએચીઃશક્તિ, અંતરઇચ્છાકાવે; પ્રભુનીમહીતાજાણેજથારથ, અજ્ઞાનમાંનવઆવે, ૩ જેનોમહિમાવેદવખાણે, ઈંદ્ર બ્રહ્મા ત્રિપુરારી, તેશ્વરમસ્થાપત્તાપ્રભુનીસાથે. જનમીઆં જનકકુમારી ૪ મનુષ્યાકૃતિ અવતારધર્યો, માટેમાનુશીલીલાકરતાં; લોકવેહેવારનોભાવજણાવે; ભુનીનથી આચરતાં. ૫ તેમાટેસાવધાનથઇ, શ્રોતાસુણજોએકમન; છેસીતારામ વિયોગ રહીત, જોયામાંજુદાતન. ૬ હવેસીતાજીનોશોકસમાવિને, પુતરેઆપીધિર; ૫ છેમધુરવચનમાતાનીસાથે, બોલિઆ બન્યો વીર. ૭ હેઅંબે અમો લાવ્યા છું વાનર, રમવાસારૂઆજ; તેઉઠોતમનેદેખાડું, તમો જુઓ અમારૂં કાજ. ૮ ત્યારેજનકસુતાઉઠીનેઆવીઆં, આશ્રમકેરીબહાર; જુવે તોખટકપી બાંધીઆ દીઠા, બળિઆયોધઅપાર. ૯ વિસ્મયપામીઆંતેજોઇસીતા, દીઠું અદભુત કરમ અતુલીતબળએબાળકકેરૂ, મહાપરાક્રમીપરમ. ૧૦ પછીછોડયા સીતાએ સ્વહસ્તેકરીને, સરવેકપીનોસાથ; તેજનકસુતાનેચરણેનમીઆ તારે, મસ્તક મુકયો હાથ. ૧૧ અરેવીરાતમોજાઓનીવેગ્ના' જ્યાંછેજુગજીવન; તેસરવ તણી તમો રક્ષાકરજો,જેમનવથાયવિઘ્ન૧૨પછીઆજ્ઞામાગીસરવગયા તે,રામસેનામોઝાર ત્યારેપાતાળમાંથીઆવિઆમુનીવાલ્મિક, આશ્રમતેણીવાર. ૧૩ ત્યારે સીતાયે સહુસમાચારકહયો; તેમુનીવરનેવરતંત; અરે પીતાપુતરેકર્યું વિપરીત, આણ્યો સરવનોઅંત, ૧૪ એવાંવચનસુણીનેવાલમિકચલિઆ, ઊતાવળા તેણીવાર; જળનુંકમંડળકરમાંલેઇઆવિઆ, રામસેનાજેઠાર. ૧૫ મુખ્યજોદ્ધાને તેજળ છાંટયું, મંત્રીનેમુનિરાય; અમૃતદ્રષ્ટીયેકરીજોયું, ઉઠીરાકળસેનાય. ૧૬ તે સાવધાનથયાંશરીરસહુનાં, ક્ષણુંનવલાગીવાર; શ્રીરામચંદ્રનેમુનીવર મળિઆ, વરત્યોજયજયકાર. ૧૭ લક્ષમણભરથશત્રુઘનઆદે, અન્યદેશનારાય; પુત્રપ્રધાન મળીસઉલાગિઆ, મુનીવરકેરેપાય. ૧૮ પછીરામચંદ્રનીસનમુખ ઉભા, પોતે વાલ્મિકમુન્ય, ગદગદકંઠેકરૂણાવચને, રામનુ કરતાસ્તવન. ૧૯ ॥ વલણ ॥શ્રીરામચંદ્રનીસ્તુતીકરતા, મુનીવાલમિકતેણીવારરે; તેસાંભળતાંસુખ ઉપજે, થાયપાવનનરનેનારરે. ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેમંતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં ઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધિકવાલ્મીકીનારામસેનાસંજીવનનામદ્વાશીતીતમોઅધ્યાય; ૮૨ ॥

અધ્યાય૮૩ છંદ તરોટક જયરામકૃપાળહરીપરમારથવિગ્રહદેહધરીજગકાર
ણુઆપઅહેતુ સદાપ્રતમાનુષરૂપનમોહકદા, ૧ તરીણીકુળ મંડનમોલીમણી,પ્રગ
ટપ્રાક્રમણાયુદ્ધપાળફણિ; કરકંજધરીશરચાપવરં, કૃતવીશભુજાદશશીશહરં.
૨ પ્રથ્વીતળપાવનપુન્યકરી, પદતીરથરાજસ્વછંદફરી; હતાદુષ્ટ નીશાચર ઘોર
તમં, કૃતસ્થાપનસેતઅભેનીગમં. ૩ જયશ્રીપતીસુપતી, યજ્ઞરૂપગીરાપતીસ
ર્વગતી; સત્યશુદ્ધપ્રકાશકજ્ઞાનમયં; ગતઉદભવવ્યાપકવીશ્વઅયં. ૪ અમરામ
રસીધગતીનલહે, નીરમાગમપુરણબ્રહ્માકહે; ભક્તગોસુરસાહેક સત્યવૃતં, ધર્મ
સ્થાપનએઅવતારધ્રતં. ૫ અદભુતચરીત્રઅનુપવરં, કવીવાગવિલાસ ન માન
નસરં; શનકાદીકશેષમહેશગીરા, નભનાયકલાયકવિપ્રવરા ૬ તપયોગીસમાધી
સુધ્યાનધરે, યહજીવનમુક્તાજબ્રહ્મપરે; તદપીતજીધ્યાનસુણેચરીતં, હરતી ત્રય
તાપતાપગુણાસરીતં. ૭ મનશીળમુનીતજીયોગક્રીયા. ભજતેસગુણાકૃતીરૂપ ત
યા; મદમાનરહીતસદ્ગાવીચરે; નીત્યમુક્તકથામૃતપાનકરે. ૮ જયબોધઅઘાતઅ
ખંડઅજંલયપાળનવીશ્વસંહ રસજં; જયતીસતચીદઆનંદઘનં, વડવાનળ દા
હકદુષ્ટવનં ૯ અવતારઅનામયભુમીતળ, વીચરીમમતાણીકરીસુફળં; કૃત પુ
રણકામકૃપાળપ્રભો, પ્રણમામીરમાપતીરામ વિભો. ૧૦ ॥ દોહા ॥ પુરણઅંશ
કરૂણાયતય, કૃપાસીંધુરણધીર; સતચીરઆનંદરૂપઘન, જયજયશ્રીરઘુવીર,૧૧
ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધિકવાલમી
કીનાશ્રીરામસ્તુતીકરણનામત્રયેશીતિતમોઅધ્યાય ૮૩ ॥ અધ્યાય ૮૪

॥ રાગ ભુપાળ ॥ મુનીવાલમીકેરે, સ્તુતીકરી શી રઘુવરત ણી, થઇપ્રસ
નજરે;બોલ્યાપછેત્રીભુવનધણી. ૧ અહોમુનીવરરેહુંતમારોસેવકસદા; તમારેવસ
જરે. જેકહોતેકરૂંસરવદારતમોઆગમરે, વાણીબોલ્યાછોજેટલી ધરીજન્મજરે,
મેંલીલાકીધીતેટલી. ૩ તમોમુજનેરે,જેઉપકારકર્યોઇહાં;બી જેનવથાયરે, સત્ય
કહિત્રીલોકમાં. ૪ હવેમાગોરે,સત્યવચનપાળુસહી;તમજેવારેમારેહેતુબીજોનહિ.
૫ લઇવચનજરે, મુનિવરઆશ્રમઆવીઆ; બેપુત્રનેરે,સમજાવીનેત્યાલાવીઆ.
૬ સાથેલીધારે, જેહતોયજ્ઞતણોતુરી;રામપાસેરે,મુનીવરત્યાંઆવ્યાફરી; ૭ સાષ્ટ
ાંગજરે; લવકુશેપ્રભુચરણેકર્યાઃ થઇપ્રસનજરે, શીરા મેકરસ્તક ધર્યા; ૮ મુનીશ્વ
બોલ્યારે, વીનયવચનવાણીકહી; પ્રભુ પુત્રજરે, આતમાજાણોસહી. ૯મુજઆશ્રમે
રે,જન્મથયોએસુત તણો; છે બળીઆરે, મહીમા જેનોઅતીઘણો. ૧૦ એવું
સુણીનેરે, હરખ્યારે રઘુનાથજી, બેપુત્રનેરે; ભીડયા હૃદયાસાથજી. ૧૧ હરખ
આંશુએ,રે શીરસીચ્યા, સુતનાસદા; પોતેપુત્રનેરેલેઇકેછંગબેઠાતળ ૧૨ સરવે
ઋષ્યારે, જેજેકારકરેતીહાં; વૃષ્ટી પુષ્પનીરે, દુદંભીવાગ્યાંસ્વરગ મહાં. ૧૩ કૃત

મોકલ્યોરે, અવધમાં કહેવા વધામણી; પુત્રનીખ્યાતરે; શુધ પામ્યા શીતા તણી.
૧૪ સુણીહરખ્યારે, માતઆદેપરીવારજી; વહેંચીવધામણીરે આપ્યાંછેદાન અ
પારજી. ૧૫ રથ બેસીરે, વશીષ્ટ મુની ત્યાં આવીઆ; મળ્યા રામનેરે, આ
શીરવચનેબોલીઆ,૧૬દીઠામુનીએરે,બે પુત્રરામનાસંગમાં;જેમસતચીદરેઆનં
દનાઊછંગમાં. ૧૭ ઊઠીલાગ્યારે,લવકુશમુનીચરણેતદા; દીધીઆશીષરે સુખી
રહેજોશુતસરવદા, ૧૮ ભરગાદીનારે દેરાતંબુતાણ્યાંતીહાં; સભાકરીનેરે, શ્રી
રઘુવરબેઠાજીહાં. ૧૯ પછેવીનવ્યારે, વશીષ્ઠવાલમીકેશ્રીરામને, અંગીકૃતકરોરે,
પ્રભુશ્રીઅપુરણકામને. ૨૦ આપીઆજ્ઞારે, રઘુપતિએનીજભ્રાતને; ચાલ્યાતેડ-
વારે, વીરસહુજગમાતને. ૨૧ ભર્થલક્ષમણરે,શતરૂઘનનેસુમંતજી;લંકાપતિરે,
સુગ્રીવનેહનુમંતજી. ૨૨ અન્યબીજારે, કપીવરજુપતી અતી ઘણા; ચાલિઆ
સરવેરે, અનન્યભકતરગુવરતણા, ૨૩ મુનીસાથેરે, આશ્રમમાંસહુ આવિઆ;
ઘણાસેવકરે, સાથેસુખાસનલાવિઆ. ૨૪ બંધુસરવેરે, પાગેલાગિઆસીતાતણે;
કરીવિનતિરે, માનદેઇકરૂણાપણે. ૨૫ બોલ્યાભરથજીરે, હેઅંબપધારોકૃપા ક-
રી;ત્યારેસીતાએરે, દુઃખસંભારીઆંખ્યજળેભરી. ૨૬ પછી વાલમીકે, સાસર
વાસોકરયોઘણું; દીનવચનેરે, સંતોષ્યુમનશીતાતણું. ૨૭ થયાગદરે, શીતાની
સાથેબોલ્યામુનિ; હેપુત્રીરે, તુંનીરમળજેવિસુરધુનિ. ૨૮ તુંછેપુરણરે, તુજને
હુશુંકહુંકથી; બાઇતાહરીરે, મેંસ્વાગતકાંઇથઇનથી. ૨૯ તુમહાલક્ષમીરે, જ-
કતજનેતાછેસતી; તારૂંસન્માનરે, નથીથયુંકાંઇમારીવતી. ૩૦ દરભઆશનરે,
ફળજળથીપોષણકરી; ક્ષમાકરજેરે, હુંવિપ્રઉપરકરૂણાધરી. ૩૧ અહીંનુસુખ
દુઃખરે, મનમાંકાંઇનવલાવશો; બાઇહવેરે, ફરીઅહીંકયાંથીઆવશો ૩૨ એમ
કહીનેરે, ગદગદકંઠથયાઘણું; મુનિરોયારે, સંભારી હેતસીતા તણું. ૩૩ ત્યારે
વળતાંરે, વચનવૈદેહીઓચરા; હોમુનીતમોરે, મુજનેલાનાં ઘણાં કર્યા. ૩૪ તમ
આશ્રમેરે, હુંસુખપામીઅતીઘણું; તેણેવિસર્યુંરે, જેદુઃખપતીવીરહ તણું, ૩૫
જેમગરભનેરે, માતારાખેજતનેકરી, એમરાખીરે, તમોમુજનેહુંસુખે કરી. ૩૬
હોપિતાજીરે, તમારૂંહેતનહીવિસરે; નિજમાબાપરે, તમથીઅધીકબીજુંશુંકરે.
૩૭ તમોજનકથીરે, મારેહેતુછોઅતીઘણા; મુનેપાળીરે, સાથીથયાદુઃખવેળાત-
ણા. ૩૮ એમકહીનેરે, મુનિનેપાયેનમ્યાંફરી; પછીસીતાયેરે, મુનિ પત્નિયોની
મુલાકરી. ૩૯ પુત્રીનેજેમરે, પીતાવળાવેસાસરે; એવિસ્વાગતયરે વાલમિકે કરી
તેવાસરે. ૪૦ પછીમાગીરે, મુનિવરનીઆજ્ઞાતદા; સુખાસનમાંરે, બેઠાંસીતાજી
સરવદા. ૪૧ ભરથ લક્ષમણરે; ચામરબેપાસેકરે; સરવમંડળરે, સીતાની સાથે
પરવરે. ૪૨ અંજનિસુતરે, ખમાખમા મુખબોલતા; વિયોગેદુખીરે, મગ્નથઇ

મુનિએલતા. ૪૩ એમઆવિચારે, રામસમીપેજ્યાહરે; રાખીશાબીકારે, ઉતરા અનડીત્યાહરે. ૪૪ ॥ વલણ ॥ ઉતર્યાજાનકીસુખાસનથી, દુરથકી તેણીવારરે; પછીચરણેચાલીઆવીઆ, જ્યાંબેઠાજુગદાધારરે, ૪૫ ॥ ઇતીશ્રી રામ ચરીતરે સંમતવાલ્મિકીનાટક ધારાયંઉત્તરકાંડે અશ્વમેધીકેલવ કુશાભ્યાંસીતા નયનં નામચતુરશીતીતમો અધ્યાય. ૮૪ ॥

અધ્યાય ૮૫. ॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ સીતાઆંવ્યાંજીહાંરગુવીરજી, ચરણેનમિ આંધરીમનધીરજી; મુનીવરબોલીઆમધ્યસમાજજી, સુણોમમવાણીશ્રી મા'રાજજી, ૧ ॥ ઢાળ ॥ મા'રાજપુત્રીજનકનિ, મમધરમકન્યાએહ;તેકરોઅંગીકૃત પ્રભુથઇ,પ્રસનનિરંસદેહ. ૨ એઆદીમધ્યનેઅંતરમાં, સરવથાછેનિષ્પાપ;તેના સાક્ષીછેપ્રભુનભઅનળ, રવિચંદ્રવાયુઆપ. ૩ એપરમશાધવીજાનકી, પ્રભુબેસાડોઅરધાંગ: તમોઅંતરજામીસર્વનિ, ગતીજાણોછોશ્રીરંગ. ૪ સઉસભા સુણતાં વાલમીકે, એમવિનવ્યારગુવીર; એટલેથઇઆકાશવાણી, ગીરામહાગંભીર. ૫ હેરામમુનિવરસત્યકહેછે, પરમસાધવીએહ; કરોઅંગીકારકૃપાકરી, નવધરશો મનસંદેહ. ૬ બેપુત્રસીતાતણાનિસ્ચે, છેતમારાઅંશ; એત્રણજણશુધ સત્વછે, તેજાણજેઅવતંશ. ૭ એવુંસુણીઊઠયારામજી, મન પ્રસન થઇતેણીવાર, શ્રીય આલીંગીઆસનબેસાડયાં,થયોજયજયકાર. ૮ છેવામભાગેજાનકી; બેપુત્રદક્ષીણ પાસ; તેસમેવૃષ્ટિપુષ્પદુંદભી, ગડગડયાંઆકાશ. ૯ સઊસભાબોલે શબ્દ જય જય, હરખનોનહીંપાર; ઈંદ્રાદિકઆદેદેવસરવે, આવીઆતેઠાર. ૧૦ પછીકામદુરગાનેતેડાવીકરી. સ્મરણવાલમિકમુન્ય; તેજેજોઇએ તેસરવ આપે; વસ્ત્રતરણ જળઅન. ૧૧ ભાવતાંભોજનસરચને. ધ્રતશરકરાપયયુક્ત; તેઅશનથીસુખ ઉપજે; થાય સકળ દુખથીમુક્ત. ૧૨ એમ ત્રણદિવશ વાલમીકમુનીયે, રાખીઆ જુગદાધાર; અસંખ્યદળસાથેપ્રભુને, કરયોપ્રાણાચાર. ૧૩ મુનીરાજશું પછે રઘુપતી, બોલીઆવચનકરજોડ; હવેઆગ્નાઆપોઅવધજાવા, પહોંચે મનના કોડ. ૧૪ તમોપણચાલોતીહાં. યજ્ઞમાંમુનીમા'હરાજ; તમપનવીષેહોય વીપ્ર તેપણ, સાથે તેડોઆજ, ૧૫ ત્યારેવીદાયકીધીકામધેનુ, વાલમીકેતેણીવાર; તત્પર થયા જવાઅવધપુર, સાથેવીપ્રઅપાર. ૧૬ સાવધાનસહુસેનાથઇ,વાજીઆંબહુવાજીંત્ર ચતુરંગસેનાચળકતી, ધ્વજકળશચીત્રવીચીત્ર ૧૭ વાલમીકમુનિને બેસાડયાં રથમાંશહિતશહુમુન્ય; પછીપોતાનેરથશહીતશીતા, બેઠાજુગજીવન. ૧૮ બેપુત્ર બેઠાહસ્તિઉપર, સોભાનોનહીપાર; ત્યાંછત્રચામરથાયછે, બોલેખમા છડીદાર. ૧૯ સહુશાથશું રગુનાથચાલીઆ, સેનાશાગરપુર, હયહણેગજગુમતા, સિંહનાદકરનાસુર. ૨૦ એમઅવધપુરીમાંઆવીઆ, ઊતરયા શરજુતીર; શહુ સુ-

પતીનિસ્વાગતહરી, શરવજ્ઞશ્રીરઘુવીર. ૨૧ સહુસાસુનેશીતામળ્યાં, લાગીઆં શરવનેપાય, થયાંપ્રશન જોઇબેપુત્રને; હરખ્યા કઉશલ્યામાય. ૨૨ ઊછંગમાં બેશાડીઆ, લવકુશજથારવીચંદ; કઉશલ્યાપ્રેમેથયાંગદગદ,પામ્યાંબ્રહ્માનંદ.૨૩ શીતાનેચાંપીઆંરૂદેશું, માતાભરેલોચન; સુખદુખનીવાતોકરી, થઇવેદનાજેવન. ૨૪ પછીનનાવીધનાંદાનઆપીઆં, માતાએતેણિવાર; એમહળીમળી સુખીઆં થયાં, વરતિઓજયજયકાર. ૨૫ ॥ વલણ ॥ જયજયકારવરત્યોતદા,થયાંસફળ સહુમનકામરે; પછીયજ્ઞપુરણકરવાને, બેઠા દિક્ષા લેઇશ્રીરામરે, ૨૬ ॥ ઇતિશ્રી રામચરીતરેશંમતવાલમીકીનાટકધારાયાં ઊત્તરકાંડે અશ્વમેધીકે વાલમીકી વ-ચનાતપુત્રાભ્યાં સહશીતામંગીકત્યપુર પ્રવેશોનામ પંચાશીતીતમોઅધ્યાયઃ

અધ્યાય ૮૬ ॥ રાગ મારૂ ॥ બેઠાદીક્ષાલેઇનેશીરામ,સાથેજાનકીપુરણકામ પેહેર્યાંવસ્ત્રઆભુષણસાર, તેનેશોભાતણોનહીપાર. ૧ ત્યાંઅનેકપ્રથ્વીનાભુપ,બેઠા મુનીવરવેદસ્વરૂપ; બેઠા પ્રતક્ષસરવેદેવ,નીજઆસનઉપરએવ. ૨ વાજેવાજીંત્ર નાનાપ્રકાર, બંદીજનબોલેજસવીસ્તાર; નાચેઅપછરાનાનારંગ, સરવે નમન હરખેઊમંગ, ૩ યજ્ઞ મંડપચારજોજન, મધ્ય કુંડરચ્યોછે પાવન; આચારજછે બ્રહ્મકુમાર, બીજાવરિયાવોપ્રઅપાર. ૪ તેમાંમુખ્યઅગસ્તનેવ્યાસ, કરાવેરૂતુ બે શીનેપસ; હુતાશનમાંહેહોમ, પ્રગટીજવાળાછાયોધુમરવ્યોમ. ૫ આપેઆહુતી નાનાપ્રકાર, કેરેરૂત્વીજમંત્રઉચ્ચાર; ઉંચાહસ્તકરીમુનીડોલે, સ્વાહાકારસ્વધા મુખબોલે. ૬ ઓંકારતણિધ્રુનીથાય, વષંટકારતેભણતાજાય; જેપ્રભુયજ્ઞ મુરતી અખંડ,યજ્ઞભુકતાવ્યાપકબ્રહ્માંડ. ૭ તેપ્રભુપાળવાનેધર્મ, પોતેઆચરેયજ્ઞનું કર્મ; જક્તનાગુરૂશ્રીહરીજાણ, જેનીશ્વાશાથઇવેદવાણ. ૮ તે પ્રભુ સુણતાંસભા સર્વ, પુછતાગુરૂનેતજીગર્વ; મારાયજ્ઞમાંહેહોમુનેશ. નવરહેકશીન્યુનતાલેશ. ૯ સુણી નેહશ્યાબ્રહ્મકુમાર; સુણોશીપતીજુગદાધાર; અમોજાણુંછું વેદનોધરમ, સરવયજ્ઞતણુંજેકરમ ૧૦ પુરવેમરૂતજેવારાજન; તેણેયજ્ઞકર્યોપાવન; આપ્યું સુવરણ દ્વીજનેઅપાર, લેઇજતાંતેનેલાગ્યોભાર. ૧૧ તેણેનાખ્યુંહીમાચળમાંહે; અદ્યાપી તેપડયુંછેત્યાંહે; એવાભુપત્રણુથયાપ્રુરવે. તેણેયજ્ઞ કરયા વિધીસરવે. ૧૨ અમો કરાવનારકૃતકેરા, ઊપચારપવીત્રઘણેરાઃ હુતહોમીએનનાપ્રકાર, વેદમંત્રનોકરી એઉચ્ચાર. ૧૩ યજ્ઞપુરણસમેસુણોરામ, અમોજપીએતમારૂનામ; હુતમત્રઅ-શુધી, જાય તેથી યજ્ઞ તે પુરણ થાય ૧૪ દેશકાળને દ્રવ્ય અસુધી ટળે દોષથાયેતેનીસુદ્ધી; જેનાનામતણોએપ્રતાપ,તે પ્રભુ ક્રતુ કરતા આપ. ૧૫ તેમાંન્યુનતારહેકેમ; રવીપાસેનર્કીચીતતેમ; માટેસુણીએશ્રીમા'રાજ; પ્રભુ યજ્ઞ પુરણથયોઆજ. ૧૬ હવેઊઠોશીરઘુરાય, સહુવીપ્રનિકરવીપુજાય; જેઅધીકારી તુંજેનુંમાન, તેનેઆપવું તેવુંદાન. ૧૭ ગુરૂનાંથુણીએવાં વચન, શીતા સહીત

ઊક્યાભગવનબંધુપુત્રમળીતેણીવારલાવ્યાપુજાતણોઉપચાર૧૮શીતાસહીપથમર
ઘુરાયકરીવશીષ્ટમુનીનીપુજાય;મણીભુષણવસ્ત્રઅપારરત્નમુક્તાફળનાહાર૧૯
અર્ઘઆર તીધુપનેદીપ, સ્તુતિ વીનયસંતોષ્યારીખ: કીધીપુજાસોડશઉપછાર,
કરયોનમસ્કાર ૨૦ ત્યારપુઠેમુનીજેઅગસ્ત, તેની પુજાકરીવીધિસ્વસ્ત; પછી
સત્યવતીસુતવ્યાસ, તેનેપુજીઆઅતિઉલ્લાસ. ૨૧ પછીચ્યવન ઋષી મહાનંત,
તેનીપુજાકરીભગવંત; શુક્રાચારજબ્રહસ્પતિજેહ,વિશ્વામીત્રનેવાલ્મીકતેહ, ૨૨
તેઆદેસઉમુનીનોસાવ,તેનીપુજાકરિરઘુનાથ;જેરીતેકરીગુરૂનીસેવ,તેરીતેપુજ્યા
સઉમુનીદેવ; ૨૩ આપ્યાંબહુવિધિનાંપછીદાન, તેનુંકોણેનથાયેમાન; અકેકાવિ
પ્રનેતેણીવાર, આપ્યું હેમલક્ષલક્ષભાર. ૨૪ વસ્ત્રવિચીત્રનાનારંગ, અલંકાર
ઓપેગણાઅંગ: કરાવ્યામીષ્ટભોજનપાન, સંતોષ્યામુનીને ભગવાન. ૨૬ ॥ વ-
લણ ॥ ભગનાનેસંતોષ્યામુનીત્યાં, કરીયોબહુસતકારરે; ત્યારેતેણેશમેત્યાં અગ
સ્તબોલ્યા, સુણીયેજુગદાધારરે. ૨૬ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેશંમતવાલ્મિકીનાટ
કધારાયાંઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધીકેચીતયાસહશ્રીરામેણુરૂતવિજપુજનં નામપડ શીતી
તમોઅધ્યાય. ૮૬ ॥ અધ્યાય, ૮૭

॥ રાગ સામેરી ॥ અનીહાંરેઘટસંભવબોલ્યાવચન, સુણીએશ્રીપતી જુગ
જીવન; ઘટભરીલાવોશીરથનુંવાર, તેથીક્ષાલણકરવાયજ્ઞતોખાર. ૧ ॥ ઢાળ ॥
તોખારનેહવેસ્નાનકરાવોલાવોતીરથનુંવાર; ચતુષષ્ટીદંપતી, ઘટગ્રહીચાલોનીર
ધાર. ૨ એમઅગસ્તેઆજ્ઞાકરી, ત્યારેઉઠ્યાશ્રીરઘુરાય; ચોસેઠજોડાંસ્ત્રી પુરૂષ તે.
જળભરવાનેજાય, ૩ શ્રીરામસંગેજાનકી, ઉર્મીલાલક્ષમણવીર; ભરથનીસાથે
માંડવ ;શ્રુતકીરતીરીપુહરધીર.૪વળિકાંતીનેપુષ્કળનીઆદે,રાજ કુંવરસમુદાય:
લક્ષમિનાનિધિનેકોમળા,રીપુજીતઅંગશોનાય.૫વળિસત્યવતીનેસુબાહુસદકિર તી
સુ મદનરેશ,મનોજયાનેવીરમણીમહામુરતીનેલકેશ.૬રાયપ્રતાપાપાપ્રનેપ્રતિતી
નીળરત્નરમ્યાભાગ;અશ્વાગ્રનેકામાંગના, મનોહરાસુરથનામ.૭ઇત્યાદીરાજારાણી
ચોસુંઠ,સજ્યાતનશણગાર;કરમાંહેકુંભકનકતણા,ગ્રહીચા લિઆભરવાવાર. ૮
સરજ્યુગંગામાંઆવિઆ,સાથેત્રણામુનીજન;ત્યાર વેદમંત્રેકરીવશિષ્ઠ, મંતયુજ
ળપાવન.૯ તેનીરનાઘટભરીઆવિઆ,દંપતીકરમાંહે; ચોશેઠજોડાંજળભરી, પછે
વાળ્યાપાછાત્યાંહે.૧૦મુનીવેદભણતાજાયઆગળ વાજેબહુવાજીંત્ર.એમયજ્ઞમંડ
પમાંહેઆવ્યાસોભાચત્રચત્ર૧૧ત્યાંઅશ્વઉભોરાખીયોસુભસ્વસ્તીવાચનથાયઉભા
ર હાઅગસ્તવશીષ્ટજીબેઆસબેમુનિરાય. ૧૨ શ્રીરામસીતાયજ્ઞહયને, કરાવે છે
સ્નાન; કરમાંહેઘટલેઇરેડતા, જળસ્વય શ્રીભગવાન એમજળેપક્ષાલણકરી,વળ
તો; પુછીયોકેકાણ મુનીમંત્રભણતાજાયછેનીરવીપ્રસેમકલ્યાણ. ૧૪ આશ્ચર્યપા-

૧૫ જેનું નામલેતાંઅધમપ્રાણી, પાપથીમુકાય; સંસુતીદુઃખથી મુક્તથઇ, અ-
પવરગપંથપળાય. ૧૬ તેપાપમુક્તનીપ્રીતકરતા, યજ્ઞશ્રીરઘુવિર; એશોકસંગ્રહ
અરથપાળે, ધરમવરતરણધીર. ૧૭ પછેખડગમંત્રીવશિષ્ટે, આપ્યુંપ્રભુનેહાથ;
બીજેકરેગ્રહીકેશવાળી, અશ્વનીરઘુનાથ, ૧૮ જ્યારેઅશ્વપૃષ્ટેસ્પર્શ કીધો, હસ્ત
રવિકુળભુપ; ત્યારેતુરિતણોદેહપડયોતતક્ષણ, થયોદીવ્ય સ્વરૂપ. ૧૯ ચતુરભુ-
જઘનસ્યામતન, ચતુરાયુદ્ધમંડીતવેશ; અલંકાર મણીમય કનકના, પટમુગટ
કુંડળદેશ. ૨૦ તેઅશ્વમટીનેથયો, એવોદીવ્યરૂપેસાર; તતકાળઆવ્યું વિમાન
સુંદરબેઠોતેમોઝાર. ૨૧ ગણસીદ્ધચારણઅપ્સરા, કરતાંસુમંગળગાન; માંહેછત્ર
ચામરથાયછે, શોભાતેસ્વરગસમાન. ૨૨ એવાદીવ્યરૂપનેદીઠો સરવે, પામિઆ
અચરજમન; પછેતેનાસાથેબોલિઆ, શ્રીરામમધુરવચન, ૨૩ કહો ભાઇ પુરવે
કોણતું, કેમપામીઓઅશ્વનીદેહ; કેમથયોહવડાંદીવ્યરૂપે, એ મોટો શંદેહ. ૨૪
એવાવચનસુણીરઘુવિરનાં, પછેતેણેજોડયાહાથ; સહુસભા સુણતાંમેઘ ગંભીર;
બોલ્યોપ્રભુનીસાથ, ૨૫ હેઅંતરજામીસર્વગત, સદઅસદવ્યાપકવેદ; વળી બા-
હ્યમાંભીતરતણું તમને,જ્ઞાનછેનીરભેદ.૨૬ તોયઅજાણ્યાથઇમુનેપુછો, જણાવા
સહુજન;ત્યારેજથારથવૃતાન્તમારૂં, કહું શ્રીભગવાન.૨૭ ॥ વલણ ॥ ભગવાન
આદેસભાસરવે, સુણતાંતેનિરધારરે; શ્રી રામસનમુખવચનબોલ્યો, દીવ્યરૂપતે
ણીવારરે. ૨૮ ॥ ઇતિશ્રીરામચરીતરેશંમતવાલમીકીનાટકધારાયાં ઉતરકાંડે
અશ્વમેધીકેઅશ્વરામકરસ્પર્શનામદેવરૂપપ્રાપ્તિનામશપ્તાશીતિતમોઅધ્યાય ૮૭

અધ્યાય ૮૮ ॥ રાગ બિલાવરચોપાઇ ॥ હવેદીવ્યરૂપકહેસુણોરઘુરાય. હું
પુરવેહતોબ્રાહ્મણનીકાય; વિદ્યાથોડીભણ્યોઅલ્પમતી, સારાસારનવજાણું રતી.
૧ મનઅહંકારઅનરથનું મુળ, ચાલતોવેદથકીપ્રતિકુળ; લોકમાંહે પુજાવાકામ,
દંભકરૂંજઇઠામોઠામ, ૨ જ્યાંત્યાંકરતોમિથ્યાવાદ, શુભકરમે મન થાય પ્રમાદ;
ઘણાદીવસએમવાહ્યાંલોક, મિથ્યાજન્મગમાવ્યોફોક, ૩ મોટું પર્વ હતું એકદીન,
શરજ્યુતીરમળીઆશહુજન; મોટોમેળોભરાયોત્યાંહે,હું પણઆવ્યોતેસ્થળમાંહે
૪ પુલીનવીશેવનછેમહારમ્ય, તિહાંઘણામુનિવરનાઆશ્રમ; ફુલીવનસ્પતીભા
રઅઢાર, ત્રિવિધીપવનશોભાઅતિશાર. ૫ સરજ્યુગંગામાંકરીનેસ્નાન, હું બે-
ઠોજોઇસુંદરસ્થાન; અગ્નિહોત્રનોકુંડજકર્યો, જાજ્વલ્યમાનઅગ્નિત્યાંધર્યો. ૬ ધ્ય
નસમીપમુકીસહુપાસ, લોકનેજોવામિથ્યાભાસ; બેઠોધરીત્યાં દંભનરૂપ, આવી
નમેછેમોટાભુપ. ૭ યગનકરમનવકરતોલેશ, લેઇબેઠોસહુમિથ્યાવેશ; ત્યારે તેણે
સમેતેયાત્રામાંહે, મુનિદુરવાશાઆવિઆત્યાંહે ૮ કોદ્વિજજપતપ હોમજકરે,કો
યોગધ્યાનપુજાઆચરે; વળીકોવેદાધ્યયનકરતાવિપ્ર, કોહરિકથાસુણાવેક્ષીપ્ર, કો

૯ તેપ્રભુનેજોતામુનિદુરવાશ, વગતાઆવિઆમારીપાસ; ચિત્રકારીજોઇ મારૂતન
ક્રોધવ્યઢયોમુનિવરનેમન. ૧૦ અલ્યા દંભકરીએહોછેતુંય, જોજેશિક્ષા કરૂંછું
હુંય; મુરખતુજનેદેઊંશ્રાપ, તુંપશુયોનીભોગવજેઆપ. ૧૧ એવાંવચન સુણી
હું ક્યોક્રાય, ઊઠીલાગ્યોમુનિવરનેપાય; પ્રશાનકર્યાસ્તવીનેમુનિજન. મુજઅનુ
ગ્રહકરીએસ્વામીન. ૧૨ ત્યારેદુરવાશાનેઆવિદયા, પછેબોલિઆકરિમુજઉપર
મયા; અલ્યાતારોઅનુગ્રહકરૂંછુંહુંય, શામકરાગુહ્યથાજેતુંય. ૧૩ પછે થોડાદિ-
વશમાંશ્રીભગવાન, ધરશેજન્મઅવધસ્વસ્થાન; રઘુકુળમાં દશરથ ભુપાળ, થશે
પ્રગટત્યાંદીનદયાળ. ૧૪ તેરામચંદ્રકરશેઅશ્વયાગ, ત્યારેતુને વરશેમહા ભાગ;
પુરણાહુતીસમેયગ્નનેઅંત, તુજપષ્ટેકરધરશેભગવંત, ૧૫ શ્રીરામહસ્તન સ્પ-
ર્શકરી, તતક્ષણતુંજાઇશઉધરી; એવુંકહીગયાઅત્રીતન, અશ્વથયોહું જગજીવન
૧૬ તે મુની વચન થકી મા'રાજ, મુજને કરૂણા કીધી આજ; હું પતિતના
છોડયા બંધ, પામ્યો મહા સુખ મુક્તિ સંબંધ. ૧૭ એમ કહી પ્રભુને કરીયો
નમસ્કાર, પછી ચાલ્યો શાશ્વત પદ મોઝાર; દેવનાં દુંદભી વાગ્યાં ત્યાંહે; ગ
યોઅશ્વઅપવરગજમાંહે. ૨૮ આશ્ચર્યપામીસરવસભાય, ત્યારેમુનીવરને પુછે
રગુરાય; અશ્વહોમ્યાવિનમુનીમાહારાજ, પુરણયજ્ઞકેમથાશેઆજ. ૧૯ પછીવ
શીષ્ટકુંભજબન્યોમુન્ય, રામનીસાથેબોલ્યાવચન; આઅશ્વનાઅંગનુંકર પુર,
તેનેહોમ કરોતમોસુર. ૨૦ દેવનેપણએપ્રીયેછેઘણું, એથીકામચાલશે આપણું
એવું સુણીશ્રીજુગદાધાર; કરપુરહોમ્યું કુંડમોઝાર. ૨૧ અંગઅંગનામંત્રજભ
ણી, પુરણાહુતીકરીયજ્ઞતણી; પ્રત્યક્ષબેઠાસરવેદેવ, યગન ભાગસઉપામ્યા એવ.
૨૨ દેવઋષીપીતૃતેણિવાર, તૃપ્તીથયાસઉગગ્નમોઝાર; એમશીતાસહીતપોતેરઘુ
વીર, યગનપુરણકરીયોરગુધિર. ૨૩ ॥ વલણ ॥ રણધીરશ્રીરગુવીર પોતે, કર
યોપુરણયગ્નમાહારાજરે; પછીવશીષ્ટગુરૂનીઆજ્ઞાયે, ચાલ્યાઅવભ્રતકરવાકાજરે
૨૪ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેશંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેઅશ્વપુર્વજ
ન્મકૃથનંતરયગ્નપુરણાહુતીકરણં નામઅષ્ટાશીતીતમોઅધ્યાય; ૮૮ ॥

અધ્યાય ૮૯ ॥ રાગ ધવળ ધનાશ્રી ॥ હવેગુરૂનીઆજ્ઞાશીશ ચઢાવી, શી
તાસહિતભગવાનજી; યગનનેઅંતેઊઠીનેચાલ્યા, કરવાઅવભ્રતસ્નાનજી ૧ સા
થેસકળદેશનારાજા, રાણીયોશુતેણીવારજી; સરવેમુનીવરગતિનિયોસાથે, તનશો
ભતાશણગારજી. ૨ નાનાપ્રકારનાંવાજીંત્રવાજે, ગાંધર્વ અપ્છરા ગાયજી. એવિ
શોભાયેંશ્રીઅવધબીહારી, અવભ્રતકરવાજાયજી. ૩ હવેસરજુગંગામાંપ્રવેશ્યા
પોતે, શીતાસહીતરઘુરાયજી; અન્યસકળજનપુઠેપ્રવેશ્યા, સ્ત્રીપુરૂષસમુદાયજી.
૪ ભરીકુંભકુમકસરચંદનઅત્તરકસ્તુરીબરાસજી, તે એકએકનેનરનારીલેપન

કરે, મરદેસુગંધીસુવાસજી. ૫ સ્ત્રીપુરૂષસઉલાજમુકી, છાંટે સુગંધિ અનંતજી;
રંગમાંઅંગભીંજીગયાસઉનાં, જાણેશુરમતાવસંતજી. ૬ સરવસુગંધીમરદીરહ્યા
પછી, છાંટવામાંડીયુંતેણજી; લાજમુકીનેછાંટેપરસ્પર, અદભુતઉછવહોયજી.
૭ શ્રીપુરૂષોતમપુરણાનંદપોતે, રમેરમાડેએમજી; અનેકઅબળાછાંટે પરસ્પર,
ઉરધરીઆનંદપ્રેમજી. ૮ કુમકુમકેસરમંડીતત્રિયનાં, મુખદીસેજળમાંહેજી; અ-
નેકકનકનાંકમળજફુલ્યાં, એવીશોભાથઇત્યાંહેજી. ૯ દંતનીપંક્તિ કોમળકાશ
માનું, નેત્રમધુકરરૂપજી; છુટાકેશસેવાળસરીખા. કંઠેતેનાળઅનુપજી. ૧૦ એ
મઅદભુતરૂપેસઉગજવના. જળક્રીડા તેકરતીજી; એકએકનોકરઝાલીજુવતી,
મંગળગાતીફરતીજી, ૧૧ દેશદેશનાલોકજસરવે, આવ્યાઉછવ જોવાજી; ત્રિ
વીધતાપસંસારજનીતદુખ. કલેશશોકસઉખોવાજી. ૧૨ પોતેપરસ્પરજળઉ
છાળે, જાનકીનેરઘુરાયજી; જેમભક્તિજ્ઞાનબેરૂપધરિને, આનંદજળમાંનહાયજી
૧૩ વળીછાંટેસ્ત્રીપુરૂષઅતિઘણું, એકએકઉપરવારજી; તેઅખંડધારાચાલે મે
હીશા, જળ નેતરે નીરધારજી. ૧૪ તુટયા હાર અંગદ કટી મેખળા,
છુટા સઉના સઉ કેશજી; ભીન્યા વસ્ત્ર તનુ લપટયાં, શોભે અદભુત વેશજી.
૧૫જેમકામદેવરતીસાથેશોભે, અનેકરૂપેસારજી; જાણેશણગારરસનાસાગરમાંહે
એમઝીલેનરનારજી. ૧૬ તેલીલાજોઇશિવબ્રહ્મામોહ્યા, સુરપતિઆદેદેવજી; તે
નરનારીનેભાગ્યવખાણે, મગ્નથઇમનએવજી. ૧૭ એમઅવભ્રતનોઉછવકરી
વળતાં, સરવાંનેકળિઆબહારજી; ત્યારેસુમંતશકતઘણાંભરીલાવ્યો, તેસમેપટ
અલંકારજી. ૧૮ પ્રથમમુનિસઉનેપેહેરાવિઆં, સહિતપત્નિયોત્યાંહેજી; પછી
શીતારામેનેતમ, પટભુષણપર્હાતનમાંહેજી. ૧૯ અન્યરાયરાણીતેઆપિઆ,
મનગમતાશણગારજી; વિવિધીરંગનાંવસ્ત્રજપેહેર્યા, નરનારીએસારજી. ૨૦
પુરવતણાંજેપટઆભુશણ, યાચકનેસહુ આપ્યાંજી; રંક દરિદ્રીન્યાલથયાને,
દુખડાંતેનાંકાપ્યાંજી. ૨૧ હવેકનકરથેરઘુવીરવીરાજીઆ, શીતાશુંતેણીવારજી;
જેમઉદયાચળપર દીનમણીએવા, દશરથ રાજકુમારજી ૨૨ મુનિવરસહુએ
રથમાંબેઠા, નિજપત્નિઓસાથજી; નિજવાહનસહિતરાણિયો, બેઠાસઉનરનાથજી
૨૩ વાજીંત્રવાજેનાનાવિધનાં, આગળગાંધ્રગાયજી; ખમાખમાછડીદારજબોલે,
ચામરવિજનથાયજી. ૨૪ એમઅવભ્રતકરીનેઅવધબિહારી, આવેઅવધપુર
માંહેજી; અનેકદેશનાભુપસંગાથે, નિજ કુટુંબમુનિત્યાંહેજી. ૨૫ હવેપુરનાં
નરનારીહરખ્યાં, આવતાજોઇરઘુનાથજી; કરેઆરતીવધાવેમુક્તા, પુષ્પઅંજ-
લીસાથજી. ૨૬ પરનારીસહુલેતીઓવારણાં, આશીશદેતીઅપારજી; એમ
સરવને સહુસુખઆપતા, રઘુપતીઆવિઆરાજદ્વારજી. ૨૭ ॥ વસણ ॥

રાજદ્વારમાંઆવિઆ પોતે, અન્નજળ કરીશ્રીરામરે; એમ અશ્વમેધ કીધો પુરણ, અન્યગ્રંથમાંમનકામરે. ૨૮ ઇતિશ્રીરામચરિત્રેરંગનાથકૃતમિશ્રીનાટકભાષાયાંઉત્તરકાંડેઅશ્વમેધીક શ્રીરામઅવ ભૃતસ્નાનં કૃત્વા પુરપ્રવેશો નામનવાશીતિતમો અધ્યાયઃ ૮૯ ॥ અધ્યાય ૯૦.

॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ યજ્ઞપુરણકરીઅ વિઆરામજી, અખિલવિશ્વનાપુરણકામજી; સરવ ભુપતિ ઋષીમુનિજનજી, તેનેકરાવિઆંરૂચીભોજનજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ ભોજનનાનાભાતનાંસહુનેકરાવિઆંતાંહે; પછીવસ્ત્રભુષણઆપીને, સંતોષીઆમનમાંહે. ૨ ગજઅશ્વરથનેકનકભુમી, વસ્ત્રગૌમણિગ્રામ; શ્રીરામેઆપીઆંદાનબહુ, વીપ્રનેતેણેઠામ ૩ નટભાટચાયકબંદીચારણ, અપછરાગુણીજનઃતેનેવીવીધકેરાદાનઆપી, કરીઆંપ્રસન્નમન. ૪ પછીમાનદેઈનેવળાવીઆ સહુ ભુપતી મુનીરાય;વખાણતાએયજ્ઞને, નીજદેશમાંસંચરિજાય. ૫ સ્તુતિકરીનમીઆદેવસઉ, કરીઆજ્ઞાપુરણકામ; મહાઉત્સવયજ્ઞવખાણતાતે. ગયાનીજનીજધામ. ૬ રાજધાનીશ્રીરઘુવિરનીતે, શોભાનવકહેવાય; એવૈભવજોઇનેમાનમુકેલોકપતીસમુદાય. ૭ એમપ્રકારેસરજુગંગાતટ, ફરીફરીનેઠામ; ત્રણઅશ્વમેધયગનકર્યં, શીતા સહીતશ્રીરામ. ૮ વળીતેવિનાકેટલાકરીઆ, અન્યયાગપવીત્ર; ત્રીલોકમાંહે વખાણતા જન, રામરાજ પવિત્ર. ૯ લવકુશતણો વીવાહ કર્યો, વીધિયુક્ત શ્રીરામ; કર્યોમહામોહોત્સવલગ્નના, પરણાવીઆશુભઠામ. ૧૦ અતી રૂપગુણ લાવણ્યકન્યા, કુળવધુપતીશ્વરમ; પરીવારપુત્રપત્નીતાતા, ઉદકક્રીરતિકરમ, ૧૧ એમ અષ્ટપુત્રવધુસહિત, શોભીએજેમરતિકામ; માતપીતાનિઆજ્ઞા પાળે, કુળ ક્રીયાઅભીરામ ૧૨ એપકારેરઘુનાથજીયે, કર્યાંચરીત્રઅપાર; કોટીક સરસ્વતી શેષથી, કહેતાંનઆવેપાર. ૧૩ પછીમીત્રીબંધુનેમનેમળી, કર્યોરામે વિચાર; ગુરૂમાતઆજ્ઞાથકીસોંપીઓ, પુત્રનેઅધીકાર. ૧૪ એમસુમુહુરતજોઇપુત્રસહુને, વેંચીઆપીઆદેશ; તેઅષ્ટભાગસમાનસંપતી, આપીશ્રીપરમેશ. ૧૫ જે ચાર બંધુતણાકહીયે, અષ્ટપુત્રરતન; તેનીવહેંચણીસારીકહું, તેસુણોભ્રાતાજન, ૧૬ શ્રીરામનાબેપુત્રલવકુશ, શામસુંદરવેશ; કુશનેતેકૈશલ્યદેશઆપીઓ, લવનેઉતરદેશ. ૧૭ હવેલક્ષ્મણજીનાપુત્રઅંગદ, ચિત્રકેતુનામ; બેદેશઆપિઆતેને શ્રીરામપુરણકામ. ૧૮ ગજઅશ્વનગરીતણું આપીઉં; અંગદનેતેરાજ; ધન રત્ન રૂપાસોહામણો, ચિત્રકેતુનેમાહારાજ, ૧૯ હવે ભરથકેરોપુત્રપ્રથમે, નામ પુષ્કળ જેહ; તેનેપુષ્કરાવતિતગરીકેરૂં; રાજઆપીઉ તેહ. ૨૦ વળીપુત્રબીજોતક્ષ નામે મહાબળિયોસાર; તક્ષશીલાકદેશનામે, આપીઓતેનીરધાર. ૨૧ હવેશત્રુઘ્ન સુતસુબાહુ, શ્રુતસેનાનામેએશ; શ્રુતસેનનેવિદિશાનગર, સુબાહુનેમથુરાદેશ. ૨૨

એમઅષ્ટપુત્રનેઅષ્ટનગરી, દેશચુભાગવીશાળ, તેતણુઆપીઉરાજ તેને, કરે ચાજેભુપાળ. ૨૩ તેનેરાજનીતીશ્વરમકુળનો, શીખવ્યોરગુનાથ; વળી ડાહ્યામં ત્રિસોંપીઆ, સુતશીશમુકયોહાથ. ૨૪ નવિપછત્રસીંહાસનચામર, દળચતુરંગ સંગ; સહુદેશમાંહેમોકલ્યા, વધુસહીતસુતશ્રીરંગ. ૨૫રગુનાથજીયેરાજ આપી ઉં, દેશસુતનેજેહ; શ્રીભાગવતમાંનવમસ્કંધે, વ્યાસવાણિએહ. ૨૬ ॥ વલણ ॥ એવાણીવ્યાસતણીયથારથ,શ્રીભાગવતનવમાસ્કંધરે; તેસંક્ષેપે કરી રામકથામાં મેલ્યોએહસંબંધરે ૨૭॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેશંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેશ્રીરામચંદ્રેણ પુત્રાણાંરાજ્યાભીષેકોનામનવતીતમો અધ્યાય ૯૦ ॥

અધ્યાય ૯૧ ॥ રાગધનાશ્રી ॥ સુતનેઆપીઆસરવે દેશજી, પછે નીવર્તે પામ્યાપોતેપરમેશજી; એકસમેપોતેપુરણકામજી, રંગભોવનમાંબેઠારામજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ રંગભોવનમાંરામબેઠા, સુંદર સેજાસન; જનકતનયા, સાધવી, સેવતાંનીરમળમન. ૨ તેસમેશ્રીરગુવીરબોલ્યા, સુણોસતીએકવાત; અવતાર કારણ આપણું, પુરાણુથયુંસાક્ષાત. ૩ સઉદુષ્ટનોસંહારકરીયો, ઉતાર્યોભુ ભાર; હવે અવધવાશીઆપણાં; તેનેઆપવોઉદ્ધાર. ૪ સ્વધામજાવુંઆપણે, હવેનથી બીજુંકામમાટેતમેપ્રથમગુપ્તથાઓપ્રથ્વીમાંઅભીરામ,૫ એમસીતાનેસમજાવીઆં જેમનતણેઅનુસાર; ત્યારપુંઠેકેટલાદીન,વહીગયાનીરધાર.૬ એકસમેબેઠાસમામાં રગુરાયત્યારેરંગભોવનમાંહેછે,ત્યાંએકલાંસીતાય.૭ તેસમેકેકૈઆવીઆંસીતાતણેભોવન; સાસુજાણિયચાંઉભાં,આપીયુંઆસન,૮ બહુપેરનિસ્વાગતકરી,પછે શીતાબેઠાંપાસ; ત્યારેકેકૈયેત્યાંવાતપુછી, આણીમનઉલ્લાસ. ૯ અરેજાનકાતમે રહયાંલંકાં, વિતિઆબહુદીન, તેરાવણકેરંરૂપ કેવું, હતું મોહું તન. ૧૦ ત્યારે વેદેહિકહેસાંભળો, કહુમાતસાચીવાણ; દ્રષ્ટીકરીમેંનથીજોયું, રૂપ એનું જાણ. ૧૧ પણએકદીનબેઠીહતીહું, અસોકવાડીમાંહે, ત્યારેરાવણઆવિરહયો ઉભો, આશીસનમુખત્ય. ૧૨ ત્યારેધ્યાનમાંથીનેત્રમારાં, ઉઘડાંનીરવાણ; એનાચરણનોઅંગુષ્ટમારી, દ્રષ્ટપડીયોજાણ. ૧૩ ત્યારેકેકૈકહેનેહતોકેવો, મોઢઅપાર; મુને ચીત્રકાઢીદેખાડો, અંગુષ્ટનોઆંકાર. ૧૪ તારશીતાયેઆળેકીયો, અંગુષ્ટ લખીયોભીંત; કેકૈ તણામનનું કપટ, નવજાણિયું વીપરીત. ૧૫ કેકૈયેકરમાંકલમ ગ્રહીને, લખ્યોનિશીચરભુપ; અંગુષ્ટનાઅનુમાનથી, ચીતર્યુંરાવણરૂપ. ૧૬ ઉઠીનેઆવીબારણે, બકવાદકરતીગોર; દશવીશનારીમેળવીને, કરવામંડયોશોર ૧૭ આવજુવોનેઆચરણએ, શીતાતણાંનીરધાર; મંદીરમારાવણતણી, મુરતી કીધીછેસાર. ૧૮ કટાક્ષવચનઘણાંકહ્યાં, હાંશીકરીતેણીવાર; તેસાંભળતાજાનકી ઉઠીનેઆવ્યાંબહાર. ૧૯ અરેબાઇતમારેઆવડોસો, મુજઉપરછે રોષ; તમો ક્રૂ

નીજદયાયેકરી, વળીમુનેતાપ. ૨૦ એવું કહિપછીજાનકી, ગદગદથયાંતેણીવા૨; પૃથ્વીકેરીસ્તુતીકરતાં, નેત્રેજળનીધાર. ૨૧ હેક્ષમાઉરવીભુમીભુમહી, મેદનીમહાભાગ; વસુંધરાધરણીધરાતું, આપમુજનેમાગ. ૨૨ હેઅવનીઅચળાજ સુમતી, સોણીક્ષીતીઅભીરામ; ગોઅનંતાવિશ્વંભરા. જગતીકરો મુજ ઠામ. ૨૩ હેમાતએદુરવચનથીમુને, થાયબહુપરીતાપ; તુજઉદરમાંહે ગુપ્ત કરીને, ટળીયેસંતાપ. ૨૪ એવું કહતામાંહેધરાફટી, થયોશબ્દઅપાર; ધરી રૂપ પ્રથ્વી નીકળ્યાં, મહાતેજનોઅંબાર. ૧૫ કરમાંસિંહાસનકનકનું ગ્રહિરહ્યાંઉભાં ત્યારે; માંહેશીતાનેપધરાવીઆં. થયાંગુપ્તપૃથ્વીમાંહે. ૨૬ તેભોમ્યપાછીમળીગઈ, ક્ષણુએતલાગીવાર; સઉસ્રીયોઆદેરાણીયો, કરતીતેહાહાકાર. ૨૭ સઉ નગ્રમાંહે વાતચાલી, રૂદનકરતાલોક; કલ્પાંતકરતાકૌશલ્યાજી, વરતીયોમહાશોક. ૨૮ ॥ વલણ ॥ મહાશોકવરત્યોતેસમે, સઉઅવધપુરમાંત્યાંહેરે; એપ્રકારેશ્રીજાનકીજી સમાયાંપૃથ્વીમ,હેરે. ૧૯ ॥ ઇતીશ્રીરામચન્દ્રેશંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તર કાંડેકેવચનાતશીતાયાપૃથ્વીપ્રવેશોનામએકનવંતીતમોઅધ્યાયઃ ૯૧ ॥

અધ્યાય ૯૨. ॥ રાગ મારૂ ॥ પૃથ્વીમાંહેસમાયાંશીતા, સરવેનગરથયું ભયભીતાં; સાક્ષાતછેલક્ષમીરૂપ, જેનીકીરતીઅમરઅનુપ. ૧ ભરથલક્ષમણુ શત્રુઘ્ન; કરેરાણીઓસરવસરવરૂદન; નીરતેજથયોરાણીવાસ, બેઠા રામચન્દ્રને ઉદાસ. ૨ પુત્રવધુઆદિપરીવાર, તેનાશોકતણોનહી પાર; એમ વહી ગયા કેટલા દન, સઉનાં વ્યગ્ર થયાં છે મન. ૩ એક સમે લક્ષમણને રામ, બેઠા નીજ મંદીર અભીરામ; એટલે આવ્યો તિહાં એક દુત, વિપ્ર વેશ ધરી અદભુત. ૪ કરયો રઘુપતીને નમસ્કાર, કર જોડી બોલયો તેણી વારકૃપાનાથ કહેવું છે નામ, માંટે બેશિએ એકાંત ઠામ. ૫ ત્રીજું કોઇનઆવેપાસ. ત્યારે બોલ્યા શ્રીઅવિનાશ; ભાઇલક્ષમણબારણેબેસો, હું સુણીનેઆવું સંદેશો. ૬ અમોબન્યોબ્રુકરીયેવાત, ત્રીજે આવે નહિસુણભ્રાત; જોકદાપીઆવશેકોય,તનેમારી નિશ્ચેસોય. ૭ લક્ષમણજીનેબેસાડયાદ્વાર, ગયાઘરમાંહેજગદાધાર; પેલો દુત બોલ્યોજોડીહાથમુનેબ્રહ્માયેમોકલ્યોનાથ. ૮ ધર્મરાજતેમારૂંનામ, આજ્ઞાવરતો તમારોરામ; વિધીયેકહ્યુ છેનિરધાર, હવેઉતર્યોપૃથ્વીનોભાર. ૯ થયોસ્થાપનવેદનોધરમ. ચાલેવરણાશ્રમનાંકરમ, થયાંસરવેપુરણકામ, પ્રભુહવેપધારો ધામ. ૧૦ દશ સહસ્ત્ર વરસનું જાણ, ત્રેહેતાજુગમાંઆયુષ્યપ્રમાણ; થયાંસહસ્ત્રએકાદશરૂપ, વળીલીલાકરીઉતકર્ષ. ૧૧ કહેવાજોગનથીહું દાશ, તમેસ્વતંત્ર છોશ્રીનિવાશ; તમોમાંચીછેઆમન્યાય, પ્રભુમાટેકહુ સુચનાય. ૧૨ એવું કહેવ્યું છેમારીશાથ,ઘટેતેમકરોહેનાથ; ત્યારેબોલિઆશ્રીભગવાન, તેવિચારછેમારે મન. ૧૩ એમકરતાંવાતવિશેક, એવેકૌતકપ્રગટ્યું એક; ઋષિદુરવાશાતેણીવાર,

દુદ્ધ્વંશનકીધીઅપાર ૧૪ આવિઆઆરણેતેમુનિરાય, ઉઠીલક્ષમણઆગ્યાપાય; મુનિબોલ્યાતેણેઠામ, અરેલક્ષમણક્યાંછેરામ. ૧૫ સુમીત્રીકહેબેસોમહારાજ, હવડાંઆરેછેકરીનેકાજ, એવું વચન સુણી અવિરોધ, મુનિબોલ્યાકરીનેકરોધ. અજ્ઞાનથીઓળખતોમુજને, હવડાંશિક્ષાકરૂંછુંતુજને; મારૂંનામકોધીનિરધાર, ઉતર્યોઇંદ્રનોઅહંકાર. ૧૭ ત્રૈલોકનીલક્ષમીજેહ, ક્ષણમાંનાશપમાડીતેહ; મારૂં વચનતેઅગ્નિજ્વાળ, બાળીભસ્મકરૂંતતકાળ. ૧૮ વિચાર્યુંસુણીલક્ષમણે આપ, જાણ્યુંદેશેમુજનેશ્રાપ; ભયપામીસુમીત્રીત્યાહે, ગયા ઉતાવળઘરમાંહે. ૧૯ ધર્મ પામ્યાઅંતરધ્યાન, ઉઠાઅભ્યાશ્રીભગવાન; લક્ષમણેકહ્યુંનામીશીષ, આવ્યાછેદુરવાશામુનીશ.૨૦ સુણીસત્વરઆવ્યારામમુનિનેકર્યોદંડપ્રણામજોડી ઉભાસનમુખમુનીપામ્યાઘણુંમનસુખ ૨૧ નરશીખસ્થુનેનરખ્યા,રામરૂપજોઈ ઋષીહરખ્યા; પછીસ્તુતિકરતાદુરવાસ, જયકોટીબ્રહ્માંડનિવાસ. ૨૨ જયખળ- વનદહનકૃશાનું, જયસંતસરોરૂહભાનું; જયબ્રહ્મણ્યદેવદયાળ, જયભક્તતણા પ્રતિપાળ. ૨૩ સચ્ચિદાનંદપુરણબ્રહ્મ, નિરોપાધિકનેનેષ્કર્મ; જયવિશ્વના અંતરજામીઅકામ, જયવિશ્વનાઆત્મારામ. ૨૪ જગવ્યાકજગદાધાર, નમું રામનેવારંવાર; ઘણી સ્તુતિકરીમુનીધિર, ત્યારે પ્રસન્ન થયારઘુવીર. ૨૫ માગો મુનિવરઆજ, જેઇચ્છાહોયનેકરૂંકાજ; મુનિકહેકાઇઅપેક્ષાનથી, સત્યરાઘવ કહુંસરવથી. ૨૬ થયુંપાવનપ્રભુદરશન, તેણેશીતળપામ્યુંમન; કહ્યાંલક્ષ્મણને કુવચન, તેક્ષમાકરજોસ્વામી.૨૭ ક્ષુધાપ્રગટીછેમુજતન, મારેકરવુંછેભોજન;સુ- ણીનેહસ્યારઘુપતિએહ, સર્પસિદ્ધનેબ્રાહ્મણજેહ.૨૮ક્ષુધાતુરહોયજેણીવાર,ત્યારેતે કરેકરોધઅપાર; એવુંકહીનેશ્રીરઘુનાથ, પછેમુનિવરનોગ્રહોહાથ.૨૯ ઘરમાંતેડી લાવ્યાભગવાનબહુપ્રકારેકરાવ્યુંભોજન; થયાનૃપતીપુરણકામ,સ્તુતિકરીનેગયા નિજાશ્રમ.૩૦ ત્યારપુંઠળશ્રીરઘુરાય, બેઠામેળવિસર્વસભાય;હવેલક્ષ્મણજીતેણી વાર, કરતામનમાંહેવીચાર. ૩૧ પ્રભુએપણકરીયુંજેહ, મેંઆજ્ઞાલોપીતેહ; શે- કારણહવેરાખુંતન, જાયરામનુંસત્યવચન. ૩૨ પ્રભુનોનહીબોલેએહ, મુજ ઉ- પરછેઘણોસ્નેહ- પણમારેપાળવું સત્ય, જેબોલ્યાછેશ્રીરઘુપત્ય. ૩૩ એવોધર્મ વિ ચારીધીર, સભામાંઆવ્યાલક્ષ્મણવીર; રામનેનમ્યાજોડીબેહાથ, ઉભા સનમુખ પન્નગનાથ. ૩૪ બોલ્યાસુણતાંસરવસભાય, સુણોસત્યસીંધુરઘુરાય;દુતસાથેક- રવાનેવાત, તમોપણકરીયુંશાક્ષાત. ૩૫ જે કોઆવેમંદીરમાંહે, તેનેતતક્ષણહણ વોનાંહે; તેઆજ્ઞાકરીમેંભંગ, માટે હણવોમનેશ્રીરંગ. ૩૬ દુરવાસાનો મહાભય જાણી,આવ્યોઘરમાંહુંશારંગપાણી; કરવુંવચનતમારૂંખંડ, અપરાધીનેદેવોદંડ નીશ્ચેમુજને, પાળુસત્યવચનરે; લક્ષ્મણજીએવુંબોલ્યાજારે, ત્યારે નીસ્પ્રે થયા

સહુ જનરે. ૩૮ ॥ ઇતીશ્રીરામચંતરેસંમતવાનમીકીનાટકધારયાંઉત્તરકાંડે પ્ર
કાશવચરમેભ્રુગત્યશ્રીરામપ્રાર્થનંનામદ્વિનવતીતમોઅધ્યાય. ૯૨ ॥

અધ્યાય ૯૩ ॥ રાગ આશાવરી ॥ લછમણજીનાંવચનસુણી, પામીવિસ્મેં
ય સરવસભાય; પછેસ્નેહશાહીતમધુરવચન, કરીબોલીઆ શ્રી રઘુરાય. ૧ અરે
ભાઇશું બોલેએવું, વિપરીતવ્યંગવચન; પ્રાણથકીમુજનેતું વલ્લભ, જીવતતનમ
નધન. ૨ અમો પ્રતીજ્ઞાકરીતેખરી, પણકારણકહ્યુંએકતાંહે; અમોવાતકરીરહ્યા
તારપછી, તમોઆવઆમંદીરમાંહે. ૩ વળીદુરવાષાએકરોત્રકરયો, જાણ્યું
આપદેશેનિરવાણ; તેમાટેતુઆવ્યોમંદીરમાં, કરવામુજનેજાણ. ૪ માટેદોષનથી
કાંઇએમાંતારો, સાંભળશાચુવીર; એવું કહીનેથયાપ્રભુગદગદ, ચાલ્યાનેત્રમાં
નિર. ૫ તારેલક્ષમણજીકહેશાનેકાજ, મોહવરોમહારાજ; એમાયાસરવેદુરકરીને
શિક્ષાકરોમનેઆજ. ૬ સત્યવાદીનેસ્નેહનવરાવો, માતપીતાસુતવિર; રાજસં-
પતિદેહજાયપણ, ધરમરાખવોધીર. ૭ જુઓઆપણાવંશમાંહરિશ્ચંદ્રરાજા, વેઠ-
શું દુખઅપાર; નીચકર્મકરીનેપણ રાખ્યું, સત્યપોતાનુસાર. ૮ વળીપિતા
આપણાનેતમોવાહાલા, તનમનપ્રાણજીવન; તેસત્યવચનપાળવામાટે, મોકલ્યા
દારૂણવન. ૯વળીફરશુરામેજમદગ્નિનું, વચનકર્યું પ્રમાણ; મસ્તકછેદ્યાંમાતાભ્ર-
તનાં,રાખ્યોધર્મસુજાણ. ૧૦ માટેસત્યવચનતમારૂંપાળો, બોલ્યા શ્રીમુખજેહ;
મુજમાટેપ્રભુવરમનમુકો, આણિઅંતરસ્નેહ. ૧૧ એવાંવચનસુણીશ્રીરામચંદ્ર-
ને, દુઃખઘણુંપ્રગટ્યું મન; ધરમસંકટમાંપડિઆપોતે, મુન્ય. ૧૨ તેવેસમેતિઆં
આવ્યાવશિષ્ઠ, જાણ્યું સહુવૃતાંત; તારેમધુણાવીનેમુનિવર, બેઠાપોતાનેસ્થાન.
૧૩ પછીશ્રીરઘુવીરનીસાથેવળતા, બોલિઆ બ્રહ્મકુમાર; એ ભાવીપદારથપ્રભુ
ટેનહીં, કંઇ થાય જે હોનાર. ૧૪ તારે કરજોડીને રઘુપતી કહે છે, સાંભળો
મુની મહારાજ; હું ધરમ સંકટમાં પડયો છું, માટે સુઝ બતાવો આજ.
૧૫ તારેવશિષ્ઠવાતવિચારીબોલિઆસુણીએશ્રીરઘુરાય; ઉપાયએકબતાવુંતમ
ને, ધર્મશાસ્ત્રનોન્યાય. ૧૬ જેવધવાલાયકપુરૂષહોયતેને, કરવોદેશ ત્યાગ; તેમાં
ધર્મઅહીંસાનેવળીરહેશે, સત્યવચનમહાભાગ. ૧૭ એવું ધર્મવચનગુરૂજી બો-
લીઆ, પરવતુમેપાસ; તેસાંભળીશ્રીરામરહ્યા, નવબોલીઆવચન પ્રકાશ ૧૮
એટલેસ્વર્ગનાવાશીઇંદ્રજે, અમરતણોરાજ; તેગજારૂઢથઇઆવ્યો કરવા, રઘુ-
પતીનંદરશન. ૧૯ શ્રીરામચંદ્રનેચરણેલાગ્યો. સ્તુતિકરીબહુજાણ; ત્યારેસુરપ
તીસાથેવશિષ્ઠમુનીવર, તતક્ષણ બોલીઆવાણ. ૨૦ અરેઇંદ્રતમો લક્ષમણજીને,
તેડીજઓનીજગેર; સ્વાગતસેવાબહુવીધીકરજો, રાખજોરૂડીપેર. ૨૧ પછે ગુર
આજ્ઞાએલક્ષમણચાલીઆ, સહુનેકરયોનમસ્કાર; ઇંદ્રનીસાથેઅઇરાવત બેઠા,

અથાસ્ત્રરગમોઝાર. ૨૨ મત્રત્રાપતીનામંદીરમાંહેરહ્યાસુમીત્રાંત્યાહે; દેત્રસકળ મ
ળીસેવાકરતા, સત્વરઆજ્ઞામાંહે, ૨૩ હવેલક્ષ્મણજાતાંરઘુપતીને, ઘણોશોકથયો
છેમન; લાવણ્યતાગુણસ્તેહસંભારીને, કરતારામરૂદન. ૨૪ ભરથશતરૂઘન-
આદેસઉ', નેત્રમાંચાલેનીર; પછેવશીષ્ઠગુરૂએછારાખ્યા, સમજાવ્યાદેઇધિર-
૨૫ હવેંઅવત્રપુરમાંસરવેજાણ્યું, લક્ષમણજીનોત્યાગ નરનારિસઉરૂદનકરેછે,'
લાગ્યોમોટોદાગ ૨૬ રાણીવાશામાં રાણીઓરોતી, પુત્રવધુપરીવાર; કઉશલ્યા
આદે માતાઓને, શોકતણોનહિં પાર. ૨૭ પછે ગુરૂ વશીષ્ટેઆવી શઉને સમ
જાવ્યાતેદીન; સજ્જનકેરોશોકસમાવ્યો, કહીને આજ્ઞા વચન. ૨૮ ॥ વલણ ॥
જ્ઞાન ઉપદેશકરીનેસઉને. સમજાવ્યામુનિરાયરે; એમદીવસકેટલાવહી ગયા, શું
કરતાહવારગુરાયરે. ૨૯ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલ્મીકીનાટકધારાયાંઉ
ત્તરકાંડેવશીષ્ઠયજ્ઞાલક્ષમણત્યાગોનામત્રીનવમીતમો અધ્યાય ૯૩ ॥

અધ્યાય ૯૪ ॥ રાગ સોરઠ ॥ હવેએકસમેરઘુનાશજીઆવ્યા, કઉશલ્યાને
દ્વાર. માતપાસેઆવીબેઠા, કરતાવાતવીચાર. ૧ તારેકઉશલ્યાજીબોલીઆં, સુ
ણોરામકહુંએકવાત; હવેનથીગમતુંમુજને, આવરવિષેરાક્ષાત ૨ જેમનકીકુ-
ળવધુમારી, લક્ષમણસરખોપુત્ર; તેમનેમુકીનેગયાં, લાગેઉદાશીઘરશુત્ર. ૪ આ
લોકકહેછેતેખરૂ, મેંજાણીઉંનીરવાણ; સંસારમાંસુખજેટલું, દુ:ખતેટલુંપરમા
ણ. ૪ હેરામહવેંશું કરૂં, અકળાયમારૂમન; નથીજંપવળતોજીવને, ભાવે નહીં
જળઅન્ન. ૫ હજુપ્રાણમારોજાયનહીં, શુંરહયોજોવાદુ:ખ; હવેધીરજશીરાતે
ધરૂ. શુંરહ્યુંઘરમાંસુખ. ૬ એવુંકહિનેરોવાલાગ્યાં, માતજેણીવાર, ત્યારે ગણી
આશ્વાશનકરીને. બોલીઆજગદાધાર. ૭ હેમાતદુ:ખશાનેમરો; એ અશાશ્વત
અંસાર, સઉરણસબંધેમળે, આવીપુત્રનેપરીવાર, ૮ જેમવૃક્ષઉપર પંક્ષી સેયે,
નીશાએનીરવાણ: તેમભાતેસઉઉડીજાએ જ્યાંત્યાંપમાણ. ૩ વળીનાવમાંઆ-
વિમળે, એકઠાંબેસેતાંહે; તેપારઉતરીનેપળાય,પથકમારગમાંહે. ૧૦ મહાપર્વ
માંતીરથવિશે, ટોળેમળેસૌજન; તેપંચરાત્રિપછીકોઇનું, થાયનહીં દરશન. ૧૧
એમપ્રકારેઆજગતમાંહે, ગ્રહસ્થનોવેહેવાર; સૌપુરવસંચે મળે આવી. શહોદર
નરનાર. ૧૨ જેનીઅવધપુરીથઇતેણે, ક્ષણુનવરહેવાય; તેનીસાથેકોઇએજવાય
નહીં, માનજોસાચુંમાય. ૧૩ આદેહજુઠીસર્વથા, દેહતણાજુઠાભોગ; એસ્વપ્ન
જેવુંજાણજો, સુખદુ:ખવિયોગ. ૧૪ વ્યતિરેકઆત્માએથકીતેસથકેસુખરૂપ;
અપંચમાંપડતોનથી, ચઇતન્યસાક્ષીઅનુપ. ૧૫ તારેકૈશલ્યાકહેરઘુપતિ, હું
પ્રશ્નપુછુએક; આદેહઆત્માએકછેકે, દેહથકીવતિરેક. ૧૬ સુખદુખથાયેદેહનેકે,
જીવનેકહોરામ; મરણપામેદેહત્યારે, જીવરહેકેણઠામ. ૧૭ સંબંધઆત્માદેહ-

તણો, જ્યારેનથીરઘુરાય; ત્યારેદુઃખથીકેમ શોકપામે, સુખેકેમહરખાય. ૧૮ શીતઉષ્ણનેક્ષીણવૃદ્ધી, ત્રષાપુણ્યપાપ; તેમાનીલેછેજીવએ, કેમતપેછેપરિતાપ. ૧૯ તેમાટેદેહઆત્માતણો, મનેકહોજથારથભેદ; જેથકીશાંતથાયમુજ, ઉપજેનિરવેદ. ૨૦ ॥ વચન ॥ નિરવેદથીઅજ્ઞાનજાએ, થાએશાંતિમનરે, એવાં વચનમાતનાંસાંભળી, પછેબોલ્યાશ્રીભગવાનરે. ૨૧ ॥ ઇતીશ્રીરામચરિત્રેસંમતવાલ્મિકીનાટકચારાયાંઉતરકાંડેશ્રી રામપતિકૌશલ્યયાપ્રશનકર્ણુનામચતુર્નવતીતમોઅધ્યાય૯૪ અધ્યાય. ૯૫. ॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ રઘુપતિબોલિઆસુણીયે માતજી, પ્રશનનોઉત્તરકહું શાક્ષાતજી; આદિપુરૂષજેપ્રથમએકજી, તેથકીપ્રગટ્યાજીવઅનેકજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ અનેકજીવઉદેથયા, તેનોકહુંવિસ્તાર; જેમ સુરજનું પ્રતીબીંબજળમાં સ્થુળસુક્ષમસાર. ૨ એમઆદીપુરૂષેઇક્ષણાકરી, માયા ઉપરજમાંહે; વિકારપામીપ્રકૃતિ, મહત્વપ્રગટ્યું તાંહે. ૩ મહત્વથીઅહંકારત્રિગુણી, સત્વરજતતજાણ; તેત્રણેગુણથીવિશ્વસરવે, ઉપન્યુનીરવાણ. ૪ ભુતપંચતમોગુણના, પૃથ્વીજળઆકાશ; તેજવાયુપંચમળીને, થયોદેહપ્રકાશ. ૫ હવે રજોગુણથીઇંદ્રિયોદશ, ઉપનીનિરવાણ; મનબુધચિતઅહંકારઆશય, સતોગુણથીજાણ. શબ્દસ્પર્શરસરૂપગંધ, એવિશેમાત્રાપંચ; ચોવીશતત્વમળીબંધાયો, દેહજડપ્રપંચ. ૭ પછેચતુરદશદેવતામુકયાઇંદ્રિયાનેસ્થાન; પણદેહચઇતન નવથયો, રહ્યોઅચેતનજડવાન. ૮ પંચારાએકુનવાયુમુકયા, તોયેનઉઠ્યું સ્વરાટ; પછેપ્રવેશાભગવાનતેમાં, થયોચૈતનવ્રાટ. ૯ પ્રતિબીંબતેમાંબ્રહ્મનું, જેજીવચેતનઅંશચતનથયો, આદેહજડઅવતંશ. ૧૦ જેમકોટીઘટજળનાભર્યા તેમાંસુરજભાસેએક; એમએકબ્રહ્મનીચૈતન્યશકિત, થયાજીવઅનેક. ૧૧ એમ અનાદીકાળની, બાધીકળાએવીજાણ; તેણેકરીનેથાયછેછે, આવિશ્વકેરીખાણ. ૧૨ અજરઅમરએજીવછે, ચેન્યરૂપઅખંડ; નથીનાશથાતોકદાપી, પડતાંઅશાશ્વતખંડ. ૧૩ તેજીવનખશીખરહ્યોવ્યાપી, દેહમાંહેઅરૂપ; એદેહતણા અભ્યાસથી, પોતેથયોતદરૂપ. ૧૪ તેજડચૈતનનીગ્રંથીયેકરી, થયોઉદેઅહંકાર; ત્યારેઅહંકારતામાન્યુંજીવે, દેહતણોવહેનાર. ૧૫ અહંકૃતીરૂપીમનેવશ, કરીયો સદાતચલીન; દશઇંદ્રીયોનાવિશેદેખાડી, કર્યોછેમહાદીન. ૧૬ તેવિષયમાટેકર્મ બહુવીધ,કરાવેછેમનઃ એકુસંગેકરીમુકત આત્મા, પામીયો બંધન. ૧૭ ચિત્ત વિષેમાંહેમળીગયું, વિષેચિતમાંતદરૂપ; જેમ લોહચુંબકનેઅડે, એમપરસ્પરઅનુરૂપ. ૧૮ શીતઉષ્ણનેક્ષીણવૃદ્ધી, દેહ તણો જેધર્મ; અભ્યાસથી એમાનીલેછે, પીડાપામેપર્મ. ૧૯ ક્ષુધાપીપાસાપ્રાણમનનો, ધર્મદુઃખને શોક; તેમાનિલેછેજીવ પોતે,બંધનેવળીમોક્ષ. ૨૦ એપ્રકારેઆં જગતસરવે, પડ્યું માયામાંહે; તેમાટ

દેહનોધર્મસરવે, માનીલેછેતાંહે. ૨૧ આદેહકરીભોગજ્યારેપરણુથાયેમાત; ત્યારે જીવમુકીનીકીનિકળેજડ, દેહપડેસાક્ષાત. ૨૨ નવ તત્વનુવાસના લીંગ, તેજીવ સાથેજાય; કરમસંચીતહોયજેવાં, દેહનેવોથાય. ૨૩ નેનવીદેહપામીકરિ ભોગવે ચીતકર્મ; જેવરણુમાંહુઅવતરે, આચરેતેવોધર્મ ૨૪ એમજન્મમરણપ્રવાહકેરોઃ નઆવેવળીપાર;જ્ઞાનથીવણુઆથડે, ભુલ્યોસ્વરૂપવીચાર ૨૫ જેમરાજપુત્રભુલો પડેમળ્યોભીખારીનોસંગ; તેનીસંગેભીક્ષામાગતો. ભુલી ગયોકુળરંગ.૨૬એમ જીવઇશ્વરઅશંછે. ચૈતન્યઘનશાક્ષાત; તેવીષયસંગેદીનથઈ, દુઃખપામનોબહુ ભાત. ૨૭ એજીવકેરોછેજે, પરમાત્માઅવિનાશ; તેઅંતરજામી સાક્ષીવત, રહે સદાએનીપાસ. ૨૮ જેબ્રહ્મપુપણપ્રકાશકછે. નીત્યમુકતસંબંધ;તેનેજાણ્યુનોનથી જીવએ, થયોમુરખવીષયઅંધ. ૨૯ ॥ વલણુ ॥ વીષયબંધનથીજાણુનો, જેપાસે રહ્યોપરીબ્રહ્મરેઃ એવાંવચનસુણીરઘુવીરનાં, પછી માતાપુછે મરમરે.૩૦ ॥ઇ- તીશ્રીરામચરીતેસંમતવાલ્મીકીનાટકઅધારાપાંઉત્તરકાંડશ્રી રામેણુકૌશલ્યાબોધો નામ પંચનની તમો અધ્યાય. ૯૫ ॥ અધ્યાય ૯૬. ॥ રાગ બીહાગ ॥ પુછેકઉ- શલ્યાજીનેગુીચાર, સુણોરામકથાકહુનિરધાર: જીવને થયોમયાસબંધ, વીષેવા- સનાએપામ્યોઅંધ ૧ તેમુકતથવાનોઉપાય, મુજનેકહોશ્રી રઘુરાય;જીવટળેજ- ન્મનેમરણ, જાય અજ્ઞાનનું આવરણ. ૨ માતાના સુણી વચન ગંભીર, બોલ્યા સમરથશીરઘુવીર; જીવનેછુટવાનો ઉપાય, સાવધાન થઇ સુણો માય. ૩ સતસં- ગકરેનીરધાર, તેથીસમજેસરવવીચાર; સતસંગછે સરવનું મુળ, જ્ઞાનભકતી વૈરાગનુકુળ. ૪ સંતલક્ષણપુરણજેહ, કહુવીસ્તારીનેતેહ; સ્થુળસુક્ષમપાવનતન ગુણસાગરગર્વનમન, પરાગદ્વેષનમમતામાંન, જેનેશત્રમીત્રી સમાન; નીસ્પૃહી નહિંત્રષ્ણારોપ, નીંદારહિતનીર્દૈષ ૬ જેનેઅખંડજ્ઞાનપ્રકાશ, જાણે મુજને સર- વાવાસ: કીડીકુંજરબ્રહ્માભુપ, જાણેસરવેમારાંરૂપ. ૭ ટળ્યોજકતતણો અભ્યાસ, હું મારૂએઅન્યોથયાંનાશ;વઇરાગેથીકર્યોદ્રઢજોગ. કગ વીષ્ટાજેવાજાણેભોગ.૮ કરયુંવાસનામુળછેદન, વાપેથીમોહનપામેમનઃ માયા કૃત્યપ્રપંચપ્રમાણેસમલો- ષ્ટાકાંચનજાણે. ૯ કરેએકાંતભકતીમારી. ચીતસદાઅવીકારી; દુઃખસુખહરખ નેશોક, જાણેસમાનસરવેલોક. ૧૦ જ્ઞાનીસમદમસાધનવત, શબ્દ બ્રહ્મના જાણે અંત; પરબ્રહ્મપરાયણુસંત, તેનેકહીએમોટામહંત. ૧૧ કરૂણા રસભરીઆંનેત્ર પરઉપટટીનુક્ષેત્રહ્યવંતઉદારપ્રમુખ, આપેશરણુંગતનેસુખ. ૧૨ આત્મજ્ઞાને કરીસંતુષ્ટ, બ્રહ્મઆનંદરસમાંપુષ્ટ, એવાલક્ષણુહોય જેને, મારો વેઅનન્યકહિએ તેને ૧૩વીષેસંગથીમુકતીજુકતતેમાટેકહીએજીવન મુકત; એવા શંતશું લાગે રંગનેતુંનામકહીસતસંગ. ૧૪ તેને શરણેજાયેજે જન, કરે સેવા તનાથદમન, વીષયીપામરહોય જંત, તેને સમજાવે દયાવંત. ૧૫ મારાં જન્મ નેકર્મચરીત્ર,

અથવાતેમજાવેપવીત્ર; મારા ગુણગાયેવર્ણવીને, મારા નામ સ્મરણકરેનીતે. ૧૬ ભાવીસુરતિતણીરેસેવ, વળીવંદનઅરચાએવ; અનીન્ય પણેમુજદાસ, ચીત્તમાંનહિઅન્યઉપાસ. ૧૭ હું સદાજીવશંગીવખાણું, એવુંમાનિમનરખેજાણે; દેહદ્રષ્ટિ આણુનેમન, સુતદારાધામનેધન. ૧૮ કરેમુજને સમર્પણસર્વ, મુનેસેવેસદાગતગર્વ; એજેનવધાભકીતપ્રકાર, આચરે અનુક્રમથીસાર ૧૯ ગુરૂ શાસ્ત્રતણો વીશ્વાસનીચેયમાનીકરે અભ્યાસ; મુને અંતરજામી ધ્યાનમાં આણે. ૨૦ પામે વીશ્વથકીવૈરાગ, કરે સકળ કુસંગનો ત્યાગ; મનજીતેતજીસંકલ્પ, શમ લક્ષણ મુખ્યમેસ્વરૂપ. ૨૧ નિરવીષેઇંદ્રીયોકરેજેહ, દમસાધનકહીએતેહ; મન ઇંદ્રીયો વૃતિ વીરામે, ઉપરામતદાચીનપામે. ૨૨ સહેસુખદુઃખદ્વંદસબંધ, બુદ્ધી આસ્તીકીશ્રદ્ધાબંધ; સારઆરવિવેકનું જ્ઞાન, આવેત્યારેથાયેસમાધાન. ૨૩ સાધનસંપતિવંત; થયોતારેમુમુક્ષુએજંત; જ્ઞાનપામવાનોઅધીકારી, થયોજીવતદાઅવીકારી. ૨૪ તારેબ્રહ્મનુરૂપચૈતન, થયોજાણવાજોગએજન; જાયસતગુરૂ કેરેશરણ, સેવાતેશુભઆચર્ણ. ૨૫ ગુરૂઆપેતેજ્ઞાનઅખંડ, જાણેઆત્માએપીંડબ્રહ્માંડ;ત્રનઅંજનવિધાવન, આદરહીતદેએજેમધત. ૨૬ એમવીશ્વનભાસેતેને, ગુરૂજ્ઞાનજ આપેજેને; જેમઘરમાંદીવસ્તુહોય,અંધારેનવદેખેકોય. ૨૭ જાુવેદીપકપ્રગટીજ્યારે, આવેકરમાંહેતતક્ષણતારે; એમઅંતરમાંઅવીનાશ, કહુંચેતનશાક્ષી પ્રકાશ. ૨૮ ગુરૂજ્ઞાનકરેવેતેનું, મોટુંભાગ્યહોયજેનું; જ્યાંમુજનેદેખે,હું વીનાબીજુ અન્યનપેખે. ૨૯ જાણેવ્યાપકજેમઆકાશટળે દેહઇંદ્રીના અધ્યાસજીવનમુક્ત થાયેતે જનકોકાળેનવપામેપતન૩૦ એવુંસમજનેહેમાતમનેઆત્માજાણેસાક્ષાતપુત્ર ભાવનિંસુધીટાળો મનેઅંતરમાંહીનીહાળો ૩૧ હુંછું વ્યાપક અંતરજામી, ગુણાતીતનેગુણનો સ્વામી;સહીઉદે પોષણસંહરતા, હું કરૂ પણરહું છું અકરતા. ૩૨ હું છું કારણરૂપઅનાદિ, કોનથી જાણતુંમુજઆદી; હુંધરૂજન્મસ્થાપધર્મ, કરી કર્મનેરહું છું અકર્મ. ૩૩ એવો જાણીમનેહેમાય,તજેપુત્રતણોઅભીપ્રાય; મન માંથીકરો ગ્રહત્યાગ, આણોવશ્વથી ઉપર વઇરાગ. ૩૪ ॥ વલણ ॥ વઇરાગ પામો વીશ્વથી, જાણો મીથ્યા જગદાભાસરે; એકઆત્માવ્યાપકજાુઓસઘળે, જે પુરણઅખંડપ્રકાશરે. ૩૫ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મિકીનાટકધારાયાં ઉત્તરકાંડેશ્રીરામેણકૌશલ્યાંબોધેનાનપદનવતીતમોઅધ્યાય ૯૬ ॥ અધ્યાય ૯૭

॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ કહ્યુંરઘુપતીએજેનિરમળજ્ઞાનજી, કૌશલ્યાએતે ધરીઉકાનજી; વળતાંપુછેવિચારીમાયાજી. કહોમનેનીશ્ચેશ્રી રઘુરાયજી. ૧ ॥ ઢાળ ॥ રઘુનાથમુજનેકહોનીશ્ચે. આત્માકેરૂરૂપ; તેજાણવાનીકળાકેવી, થાયલક્ષઅનુપ. ૨ વાણીચીત્તચંચળઠરેનહીં, સંકલ્પકરતુએહ; આધારઅવલંબનવિના ગ્રહભાવ.

રહેનહીતેહ. ૩ તારેરામવગતાબોલીઆ, હેઅંબકહુનિરવાણ; એકેમનેસુણજો
તમે. માહાથિરજરાખીપ્રાણ. ૪ મારાસ્વરૂપનુંધ્યાનધરતાં, અચંચળચીતહોય.
તેધ્યાનધરવાતણીરીતી, કહુંતમનેસોય. ૫ પવીત્રભ્રમભુમીવીશે. એકાંત સ્થ-
ળનીમાંહે; પદ્મઆશનકરીનેબેસવુંનિશ્ચેતાંહે. ૬ ઇંદ્રિયશબ્દઆદે, વિષ
ચકહીયેજેહ; તેસમેટીઅંતરવીશે, લાવીએવૃતિનેહ. ૭ પછેમનનીસંકલ્પથી, પ્રા
ણાયામકરવોતાંહે; પ્રણવમંત્રથકીતદા, રોકવુંઅંતરમાંહે. ૮ અપાનઉંચો ચઢા
વીને, અંતરલેવોપ્રાણ; શમાનમન્યોમેગવી. સ્થીરરાખવોનીરવાણ. ૯ સ્થીર
થાયજ્યારેપ્રાણનારે, મનનિશ્ચળહોય; વૃત્તિનજાએબારણે, અંતરસમાધી સોય.
૧૦ મનપવનવૃત્તીતણોજારે; રોધપામેતાંહે; તારેસીંહાશન સોનાતણું, કલપવુ
અંતરમાંહે. ૧૧ તેનીઉપરઅષ્ટદળ, કોમળકમળઆશન; તિઆં મુરતિ મારી
ચતુરભુજશુભ, શામસુંદરતન. ૧૨ ચારઆયુધમુગટકુંડળ, કડાંકંકણહાર; કે
ટીમેખળાસુદ્રકાઅંગદ, ચરણનેપુરસાર. ૧૩ શ્રીવત્સકૌસ્તુભભ્રગુ લાંછન, પુ-
ષ્પતુલસીમાળ; મુગટમૃગમદઅરગજાને, તીલકકેશરભાલ, ૧૪ મુખહાસ્ય કરૂ-
ણામૃતદ્રવીત, નાશિકાતીક્ષણજાણ; ચારૂચીબુકદરગ્રીવાત્રિવલા; અવેર અરૂણ પ્ર
માણ. ૧૫ બહુરંગશોભેઅંગઅંબર, પીતાંબરપરીધાન, આકરણનેત્રવીશાળ
ભ્રમરનુ. ભુજપ્રલંબઆજાન. ૧૬ ઉદારઉદરત્રીરેખશોભે, વીશાળહૃદય સુરંગ;
ગંભીરનાભીકટીસુક્ષ્મ, કોમળજાનુજંઘ. ૧૭ પદકમળનખછબી ચંદ્રમા, કોટી
તીરથનુંધામ; અંકુશધ્વજઆદેઅષ્ટાદશ, ચિન્હપુરણકામ, ૧૮ કોટીકામ સ્વરૂ
પકોટી, સુરજતેજપ્રકાશ; વિદ્યુતકોટીચપળતા, શીતકોટીચંદ્રવિશાળ, ૧૯ ન-
ખશીખઅંગોઅંગને, અવીલોકવું એકમન; વૃતિસ્વરૂપાકારથાએ, સ્મ્રતી રહે
નહીંતન. ૨૦ એપ્રકારેઅભ્યાસકરતાં, મનતણોજયથાય; પછે અંતરજાતી બ્રહ્મ
નિરગુણ, લક્ષથીઓળખાય. ૨૧ જાગ્રતસ્વપ્નસુષુપ્તિએ, જીવવૃતી જાણ, ત્રીઅવ
સ્થામાંરહ્યોઅન્વય, શાક્ષીવતનિરવાણ. ૨૨ વળીતુરીયજેનીભુમીકા, પણરહ્યો
તુરીઆતીત, દેહેઇંદ્રીમનનોપ્રવર્તક. વળીપ્રકાશકથાયરહિત, ૨૩ મનઇંદ્રીઓ
નીવૃતીજારે. લીનથાએજ્યાંહેત્યાંજાણપણુંછેજેનું; તુરીયેઅવસ્થા માંહે, ૨૪ તે
જ્ઞપ્તીમાત્રસ્વરૂપયહિએ, સુખાનંદઅનુપ; એમાતઆત્માજાણજો, તેબ્રહ્મ ચેતન
રૂપ, ૨૫ અધ્યાસનોઅપવાદકરતા, શેષરહેજેસત્ય; વીવિતણોવીધીએ સદા છે,
નિષેધઅવધીઅત્ય. ૨૬ એસમજવાનીસંજ્ઞાનથી, ગ્રહણકરવાવસ્ત; એ વીના
સરવેઅશાશ્વતજે, દ્રષ્ટશ્રુતસમસ્ત. ૨૭ હેમાતએઆત્માવીશે, વૃતીકરોલયલી-
ન; પામશોપરમાનંદસુખજેમ, મહાજળમાંમીન, ૨૮ અધ્યાસ દેહનો છુટશે,
દુઃખક્લેશથાશેદુર; નીરવાણપદનેપામશો, જશેવાસનાઅંકુર. ૨૯ મમ ધામમાં

રહેશેઅચળ; નથીપુનરભવસંસારત્યાંમોક્ષપરમાનંદપદનો, સુખતણોનહીંપાર ૩૦ ॥ વલણ ॥ નહીંપારપરમાણંદસુખનો મર્મધારમુક્તાસદનરે; એવું જ્ઞાનકહ્યું શ્રીરઘુપતી. તેમાતાએધર્યુંમનરે, ૩૧ ॥ ઈતિશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલ્મીકી નાટકઉત્તરકાંડેશ્રીરામકૌશલ્યા સંવાદે સમાધી યોગો નામ સપ્ત નવતીતમો અધ્યાય. ૯૭ ॥

અધ્યાય ૯૮.

॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ માતાસમજ્યાસરવેમર્મજી, રામનેજાણ્યાપુરણ બ્રહ્મજી; અનુભવપ્રગટયોત્યાંશાક્ષાતજી, પછેપદ્માશનકરાબેઠામાતજી; ૧ ॥ ઢાળ ॥ પદ્માશનકરીમાતબેઠાં. ધરવાહરીનુંધ્યાન; ઈંદ્રીયોવતીશમેટી, મનસ્થીરકર્યુંસમાન ૨ ઉન્મુનીમુદ્રાએથકી, કર્યોપ્રાણાયામપરમાણ; અધઉર્ધ્વવાયુખેંચીને, મેળવ્યાઅંતરબ્રહ્મ, ૩ જેવું ધ્યાનરઘુપતીએકહ્યું તેઆચર્યું તેણીવાર; જેકોટી કામ સ્વરૂપ મુરતિ. શોભાનોનહીંપાર. ૪ અલંકારરંડીતશ્યામસુંદર, ચતુરભુજ ભગવાન; નખશીખનીરખ્યું અનુક્રમથી, કોટીસુરજશમાન, ૫ તેમુરતીરાખીધ્યાનમાં, દ્રષ્ટી ઉદ્યોતકરીઉંતાહે; પછેપ્રાણઉંચોચઢાવ્યો, તેઉર્ધ્વ મારગમાંહે. ૬ ષટ ચક્ર ભેદી ચાલિયોતેગયોદશમેદ્વારબ્રહ્મરંધ્રફાટયું માતનું શાન્તિધજગદાધારજતેયોગઅગ્નીવડે તન. જરજાળ્યુંકરપુરવંત;ક્ષણમાત્રમાં દેહ ભસ્મ થઇ, ચાલી સુગંધ અતંત. ૮ વીમાનઆવ્યુંતેસમે, શોભાતણોનહીંપાર; દીવ્ય રૂપ ધરીને કૌશલ્યાજી, બેઠાંતે મોઝાર. ૯ રામેસરવેકુટુંબમળીયું, ગુરૂઆદીપ્રધાન; દીવ્યરૂપધરીને માત બેઠાં દિવ્યવીમાન. ૧૦ દુંદુભીવાગ્યાંદેવના, થઇપુષ્પવૃષ્ટીતાહે; સહુ શાથશું રઘુનાથ આશ્ચર્ય, પામીઆમનમાંહે. ૧૧ વણીસ્તુતીકીધિરામની, કૌશલ્યાએતેણીવાર; વશીષ્ટઆદીત્રીપ્રનેત્યાં, કર્યોછેનમસ્કાર. ૧૨ વીમાનચાલ્યું ત્યાં થકી, સૌદેખતાંપ્રમાણ; અપવર્ગમાતાપામીઆં, કૈવલ્યપદ નીરવાણ. ૧૩ એમ મોક્ષપામ્યાં માતજી, વીસ્મેથયોસૌશાથ; તારેઆંસુઆવ્યા નેત્રમાં, રોયા ઘણુ રઘુનાથ. ૧૪ રઘુનાથરોતાંશાથસરવે, રૂદનકરતાં તાંહે; શતુસુદનનેભરથજીઘણું, દુઃશધરેમન માંહે. ૧૫ પછેગુરૂવશીષ્ટેરોતાંરાખ્યા, સરવનેતેઠામ; ગદગદ કંઠે વચન વળતા, બોલીઆશ્રીરામ. ૧૬ હેગુરૂતમનેકહું સાચું, માનજો નીરવાણે; માતનાજેવું સુખજગતમાં, નથીબીજું જાણ. ૧૭ સંસારમાંહે કુટુંબ સરવે, સ્વાર્થીનીરધાર; માબાપતેપરમારથી, વાત્શલ્યપ્રેમઅપાર. ૧૮ દશ માસ રાખેગર્ભમાં વેઠેઘણું તવદુઃખ; પ્રશવ્યાપછીતેબાળકને, બહુ વીધપમાડે સુખ. ૧૯ ક્ષણે ક્ષણે ચેતી રહે, રખેપુત્રનેદુઃખથાયતેરાતદાન પોષણકરેજેમ, પુષ્ટીપામેકાય. ૨૦ એમપ્રકારે ઉછેરતાં, પછીથાયમોટાતન. તોયેભાવરાખેર હીત, સ્વારથ પ્રેમથી અનુદીન. ૨૧ તેમાતકરોઉરવીમા, સુતકોકાળેનવથાય; માતનીસેવા નવ કરેતે, પુત્ર ચુકહન રઝડાય માતની યાજ્ઞા ભંગ કરી દુર વચન બોલે સુખતે પુત્ર

રખેઆનથઇ, બહુજન્મપામેદુઃખ. ૨૨ ત્રીયપુત્રબંધુમીત્રથાએ, દ્રવ્યથી ગુણગાય માબાપનવકહેવાયેકોઇને, કર્યાતેનવથાય. ૨૪ સંસારમાતીરથત્રવેણી, માતપી તાગુરૂજેહ; એનીસેવાથીસુખમળેપામેનેહ, ૨૫ માટેસાંભળોમુનીરાજ મુજપર માતગુણઘણુહેત; મુજનેક્ષણુનવવિશરે, વાત્સલ્યપ્રેમસમેત, ૨૬ હુંનીત્યમુક્તાઅ બંધછું. મનેકોઇએનવજીતાય; પણ માતકેરાસ્નેહથી, મુજ ચીત ગદગદ થાય. ૨૭ મારાભક્તસેવાકરેબહુ, વીધસંતજ્ઞાનીસોય; માતનાજેવાંલાડમુજને, લડાવે નહીકાય. ૨૮ હુંઅજન્માવરૂજન્મતેવળી, માતનાસુખકાજ; ગણુંગમેમુજને લાડતે, સત્યમાનજોમહારાજ. ૨૯ એવાંવચનકહિનેરઘુપતી, ઘણું ભર્યા નેતરે નીર; પછીઆશ્વાસનકરીનતીવચને, આપીગુરૂએધીર, ૩૦ ધિરજઆપીવશી ષ્ટગુરૂએ, સમજાવ્યોસઉસાથ; ઉતરક્રિયામાતાતણિ, કરીપોતે શ્રી રઘુનાથ. ૩૧ ॥ વલણ ॥ રઘુનાથેનીજહાથેકરીને, આપ્યાંઅપરમીતદાનરે;સરવનથનેકરાવ્યુ સંતોષ આભગવાનરે. ૩૨ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટક ધારાયા ઉપકૌશલ્યા મોક્ષપ્રાપ્તી રામેણુ માત્ર ગુણવર્ણનંનામ અષ્ટાનવતીતમોઅ૦૯૮

અ૦૯૯ ॥રાગ બીલાવરની ચોપાઇ॥ સુણોશોતાધરીધિરજમન,ત્યારપુઠેગયા થોડાદીન; સુમીત્રાકૈકૈબન્યોમાય, મરણપામ્યાંતેઇશ્વરઇચ્છાય. ૧ તેનીક્રીયાવીધિ વતકરી, દાનબહુવીધીઆપ્યાંહરી; તેમાતાપામ્યાંપરમપદધામ, દીનબંધુ કરૂ ણાનીધિરામ. ૨ પછીરઘુપતીબેઠામંદીરમાંહે, વશીષ્ટગુરૂનેતેડાવ્યાત્યાહે; એકાંત બેઠાઅવિનાશ; તેસમેનહિકોબીજુંપાસ ૩ ત્યારેકરજોડીબોલ્યારગુપતિ, સાંભ ળીયેમુનીવરમહામતી; તમોત્રીકાળજ્ઞાનિછોમહારાજ, કંઇનમનેનથીઅજાણ્યુ કાજાણ્યુંકાજ. ૪ મારૂંસ્વરૂપજાણુછોતમો, તોવીસ્તારીશુંકહીએઅમો; જે કા કારણમેંજન્મજધર્યો, તેસઃવમનોરથપુરણકર્યો. ૫ ઉતાર્યોપૃથ્વીનોભાર. દુષ્ટ તણોકરીયોસંહાર; વેદધરમદ્રઢસ્થાપ્યોતદા; સુરસાધુસુખકામે સદા ૬ અવતાર કૃત્યપુરણથયુંઆજ, તેમાટેવીનતીકરૂંમહારાજ; આજ્ઞાઆપોમહામુનીતમો, તો હવેસ્વધામપધારૂંઅમો. ૭ રગુપતીનાંએવાંસુણીનેવચન, મુનીવરદુઃખપામ્યા ઘ ણુંમન; ચાલીનેત્રમાંઅંસુધાર. ગદગદથઇબોલ્યાતેણીવાર. ૮ અહોરામશું બો લીઆતમો, તમપાખેકેમરહીયેઅમો; તમોઅમારૂંસરવશધન. સુખનાસીધુ આ જીવન. ૯સાધુસુરગોદ્વીજનાપ્રતીપાળ; અનાથબંધુદીનદયાળ; પીતાઅમારા પૂ રવેમુનેકહ્યુંએહ. ૧૦ અરેપુત્રજાપૃથ્વીમાહે, અવધપુરિ પાવનછેજ્યાહે; સુરજ- જવંશીરાજાતણું, તેનુંકરજેપુરોહીતપણું. ૧૧ એહુસુણી હુંબોલ્યોતેણીવાર, નીચુંકરમએહુંનહીકરૂં, વનમાજઇનેતપઆચરૂં. ૧૨ પુરો હીતપણામા છેબહુ પાપ, તેથીહુંપામુંસંતાપ; મતકકીધાનેશાદઅનંત, વીવાહવાસ્તુનેશીમંત. ૧૩

જાતકરમઉપવીતસંચાર, અનેકવીધિકરવાસંસ્કાર; તેકરમ કરાવીને લઉં દાનનેમાંપાપઘણું અસીધાન. ૧૪ માટેપુરોહિતકરમકરૂં નહિ જાણ, ત્યારેફરીને પ્રજાપતીબોલ્યા વાણ; પુત્રવચનમાન્યમુજતણું, આગળલાભતુજનેછેઘણું. ૧૫ રવીકુળમાદશરથરાજન, ત્યાઅવતરશેશીભગવન; પુરણબ્રહ્મસનાતનઈશ્વરતેશ્વર રૂપધરશેજુગદીશ. ૧૬ તેમસુલાડપાળશે ઘણું, દેખાડશે શુખ સેવા તણું, ગુરૂપદવીમોટીઆપશે, સદ્દુમના આપશેશોક કરી થાપશે. ૧૭ એવું જાણીપુરોહીતપણું, અંગીકર્યું તમ ગણું; તેસોસત્યકર્યું મહારાજ, ધણીવધારીગારીલાજ. ૧૮ જગતગુરૂતમેછોજગદીશ, ગુરૂપદવીઆપીમુનેઈશ; શીવ બ્રહ્માઈંદ્રાદીક દેવ, તમઆજ્ઞાપાળેનીતમેવ. ૧૯ તેપ્રભુસેવકશહસરવદા, મારીઆજ્ઞાપાળીસદા; જેનીકટાક્ષેકંપેકાળ, તે મારો ભયધરતા ભુપાળ ૨૦ બ્રહ્માણ્યદેવના નહી કંઈ મણા, શાસ્ત્રગુણગાઉતમતણા; માટેપ્રભુમુનેતેડોસાથ, તમવીનાહું કેમરહું રઘુનાથ. ૨૧ એમકહીમુનીગદગદથયા, રઘુપતીનીસનમુખ જોઈરહ્યા; તારેબોલ્યા રે. ૨૨ તમોબ્રહ્મવેત્તાછોજાણ, નથીબંધતમનેનીરવાણ:જીવનમુક્તસદાછોતમો તમનેમોક્ષશું આપું અમો. ૨૩ તમસરખાજેપુરૂષઅવીકાર, તેક્ષણમાંજગતકરેઉદ્ધાર; માટેસરવનચલેઈજાઈઅમો, પુત્રનીપાસેરહેજોતમો. ૨૪ રૂડીરીત્યે ચલાવજોરાજ, રઘુકુળનિછેતમનેલાજ; એમકહીઉઠયારઘુપતી, રાજસભાઆવ્યા મહામતી. ૨૫ સભામેળવીસહુતેદીશ, તેનીશાથબોલ્યાજગદીશ; પડોફેરવ્યો પુરમાં આજ, સ્વધામજાવાકેરેકાજ. ૨૬ જેનેઈચ્છાહોયેમન, તતમરથઈઆવોસઉ જન; નરનારીવૃદ્ધજેબનબાળ,સર્વ આવજોપ્રાતઃકાળ. ૨૭ રામતણાં એવાં સુણિ વચન, પ્રધાનેમોકલ્યાંપુરમાંજન; ચોટાંસેરીપોળજમાંહે, ઢોલ વજાડી કહેતા ત્યાંહે. ૨૮ સરવેલોકેજાણીવાત, રઘુપતીસ્વધામપરભાત; પછીહનુમંતને આજ્ઞાકરી-આલ્યારામચરણમનધરી. ૨૯ વીભીષણશુગ્રીવધોરાજન, ગયાતેડવા મારૂતતન; ઉનેહુપંથયોછેઘણો, રઘુપતીસાથ જાવા તણો, ૩૦ ॥ વલણ ॥ રઘુપતી સાથે સ્વધામજાવા, હરખ્યાલોકતતકાળરે; એમરજનીસરવેવહીગઈ, પછે હવો પ્રાતકાળરે, ૩૧ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલમીકીનાટકધારાચાંઉ-તરકાંડેશી રામેભુવયીષ્ઠાજ્ઞાનગ્રહીત્વાસ્વધામાગમનંવીચારોનામનવનવતીતમો અધ્યાય ૯૯ ॥

અધ્યાય ૧૦૦. ॥ વેરાડી ॥ પ્રભાત કાળવહેલાઉઠી, શ્રીરામેકર્યું છેસ્નાન; નીત્યકર્મપોતાનુકરીને, આપ્યાવીધીવતદાન. ૧ પહેરેવસ્ત્રભુષણઅંગ ધરીને; બેઠા મંદિરમાહ; મોટાવીવશષ્ઠીષ્ઠનીઆહે;સરવે આવ્યાતાંહે ૨ ભરથ શત્રુઘ્ન પાસે તેડાવ્યા; શુમંતઆદીપધાન; તે સરવેનેસાથે લેઇ ચાલ્યા, પોતેશ્રીભગવાન. ૩ સરજુગંગાને તટઆવ્યા; રામઘાટ છે જાંહેતેમાસ્નાન કરીને આવાહન કીધું;

વીરજ્યા કેરતાંહે, ૪ ત્યારેગુમરૂપેઆવીનેપ્રવેશ્યા, શરજ્યુમાં તેણિવાર; સ્પરશ કરંતા તે જળનો થાચ્યચતરૂભુજ નીરધાર. ૫ ત્યારે શેરજ્યુમાંથીબહાર નીકળ્યાં. પોતેશ્રીરઘુવીર; પછે દાનબહુવીધીરામેઆપ્યાં, અનુક્રમથી રણ ધીર. ૬ હવે શરજયુતિરકરાવ્યોમોટો, વજ્રમંડપતેણીવાર: તે મધેશીંહાસનઉપર, બેઠા જુગદાધાર. ૭ સભા કરીતિહાંબેઠાપોતે, પાસેગુરૂજનભ્રાત; નગ્રલોકઆવેછે તિહાં, ચારેવરણ વિખ્યાત ૮ ત્યારેતેણેસમે મુનીવર સઉઆયા ત્રકાળ જ્ઞાની જેહ. વામદેવવીધીહોત્રનેઅત્રી, ભ્રગુઅંગીરાએહ. ૯ વિશ્વામીત્રઅગસ્ત્ય ચ્યવન, ઋષી લોમસનેમાર્કંડ; પૌલસ્તભારદ્વાજનેવાલ્મીક, ગઉતમકૌશીકચંડ.૧૦ શૌનકસનકાદીકનેનારદ, આદેવણામુનિજન; શ્રીરામેસઉનેપ્રણામ કરીને, બેસાડયા આશન. ૧૧ હવે હનુમંતનેમોકલ્યાતા, પ્રથમેપોતેશ્રીરઘુનાથતેવિભીષણ સુગ્રીવ ઘોરાજાને, તેડી લાવ્યા શાથ. ૧૨ તે આવીને નમ્યા શ્રી રામચંદ્રને, સ્તુતીકરીપેર; પ્રભુએતેનેબેસાડયાપાસે, અતિ ઘણે આદરભેર. ૧૩ એમસરવ સભામળીબેઠા, પોતેશરજ્યુકેરી તીર; ત્યારે અનુચરને પાસે તેડાવીને, બોલ્યા શ્રીરઘુવીર. ૧૪ અવધપુરીન વાશીસાને, જાણકરો નિરધાર;જેને સ્વધામજાવુ હોયતે, સરવેનીકળોનરનેનાર. ૧૫ જેજેનેવહાલીવસ્તુ હોયતે,સરવેલેજો સાથ; આવીશરજયુમાંહેસ્નાનકરો, એમબોલ્યોશ્રીરઘુનાથ. ૧૬ એવુંસાભળીને અનેકઅનુચર, ચાલ્યાનગરવાશેતેણીવાર; ઘર ઘર પ્રતે કહ્યુંસરવને,સુણીચાલીઆ નરનાર, ૧૭ બ્રાહ્મણક્ષત્રીવૈશ્યશુદ્ર, પુર બાહેર નીકળ્યાસર્વ; જેમશંત્રમળીને જાયતીરથમાં,નહાવામોટુંપર્વ. ૧૮ એમપોતપોતાનાજુથમળીનેસંગચાલ્યો; સઉનીજબાળકવૃદ્ધનસાથેલીધાં, ઘરમાંરહ્યુંનહીકોય.૧૯વસ્ત્રભુષણઅંગે સજ્યા પ્રીયવસ્તુલેઈસંગ; દ્વારઉઘાડયામુકયાંસરવે,મનમાહરખ ઊમંગ. ૨૦ ગૌમહીષીનેવૃષભઉટખર, વાજીગજમંજાર; શ્વાનઅજાશુકમેનાઆદે, જેહતાજનેદ્વાર ૨૧ તેસરવેનેલીધા, નેઆવ્યા શેરજુતીર;ભીડ ઘણી દેખીને વળતા, બોલીઆ શ્રીરઘુવીર. ૨૨ સ્વધામઆવ્યાનીજેનેમુજસાથે, ઇછાહોયે મન; તે વસ્રસહીત શરજુમાપેશી,સ્નાનકરોસજન.૨૩એવાંવચનસુણીશ્રીરામચંદ્રનાહરખ્યાસરવે લોક; શરજયુમાહપ્રવેશ્યાતતક્ષણ, મુકીમનનોશોક. ૨૪તે ગંગાજળનો સ્પર્શ કરતાદીવ્યથયોદેહવરણ; મસ્તકઝળકેકીરીટમુગટ, મકરાકૃતકુંડળ કરણ. ૨૫ ચારભુજાચતુરાયુધમંડીત, પીતવસનવનમાળ; સુંદરશ્યામકમળ દળ લોચન પ્રગટયારૂપરશાળ. ૨૬ તેણેશમેઆવીરહ્યાઅંતરીક્ષ, લક્ષોલક્ષ વીમાન; વીધુતવરણધ્વજાઓઝળકે,કંચનકળશવિતાન, ૨૭ તેદીવ્યરૂપત્રહીવીમાનમાંબેઠાં,અવધપુરીનાજન; ત્યારેહુતનેપાસેતિડાવીને, બોલ્યાશ્રીરામવચન. ૨૮ અલ્યાજુઓનગ્રમાંકોઇરહ્યુંછે, પશુપક્ષીનરતાંહે; તેસરવઠેકાણેશોધકરીન. લાવોતેનેઆંહે ૨૯ ॥ વલણ ॥ શોધકરીનેલાવોતેને, સહુજીવજંતુપરમાણુરે; એવાંવચનશુણી

નેઅનુચરફરતા, શોધકરતાનીરવાણરે. ૩૦ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસ મનવાલ-મીકીનાટકમારાયાંઉત્તરકાંડેશ્રીરામેણઅયોદ્ધાવાશીભીઃ સહ શર્યુતીરા ગમનં નામશતકો અધ્યાય. ૧૦૦ ॥ અધ્યાય ૧૦૧.

॥ રાગ સામેરી ॥ અનિહરેઅનુચરફરત પુરમોઝાર, શોધનાસરવતેડારેકાંર; અનીહારેહુકમજીવજંતુહનાજાહે, નાંખ્યાતે સરવેલેઇ શરજ્યુ માંહે. ૧ ॥ ઢાળ ॥ સરજયુમાંસઉજીવનાંખ્યા; તેથયાદીવ્ય સ્વરૂપ; એવિઅકળગતીઇશ્વરતણી, તેઅતકર્યવાતઅનુપ, ૨ એમઅનુચરફરત અવત્રપુરીમાં, જોયુસરવે ગામ એકશ્વાનસડેલોમરવાપડયોછે, દીઠોનેણેઠામ ૩ ઉતાવળાઅનુચર આવીને, બોલીઆપ્રભુનીસાથ; સરવેપુરઅમોજોયું ફરીને, હવેનથીરહ્યું કોઇનાથ. ૪ પણએકઠેકાણેશ્વાનપડયોછે, તેનીદુરગંધિનોનહીંપાર; તેનામસ્તકમાંહજીવ પડયા છે. પામેદુઃખઅપાર, ૫ રઘુપતીકહેલેઇજાઓસુખાશન, લાવોબેશાડીનેઆંહે; શીરવિષેથીગડીજાયનહીં, કોઇજીવરહેનહીંતાંહે. ૬ એવુકહેતામાંઅનુચરે જઇ શીબીકામાંધાલ્યોશ્વાન; ઉતાવળાલેઇઆવ્યાતેને, જ્યાં છેશ્રીભગવાન. ૭ શરજ્યુમાં તેશ્વાનજનાંખ્યો, દિવ્યથયોતતકાળ; તેનામસ્તકમાંહતાજીવતે, થયાદીવ્ય દેહ વીશાળ. ૮ પેલોશ્વાનહતોતેચતરભુજથઇને. આવ્યો પ્રભુની પાસ; ચરણેનમી સ્તુતીકરવાલાગ્યા, ગદગદવચનપ્રકાશ. ૯ ત્યારેઅવધપતીએપુછયું તેને પુરવે હતોતુ કોણથયોશ્વાનશેકરેમેકરી. મહાદુઃખસહ્યુંનીરવાણ. ૧૦ એવાંવચનસુણી રઘુવીરનાં, બોલ્યોશ્વાનદીવ્યસ્વરૂપ; ગતજન્મકેરીકહુ કથાતે;સુણોરવીકુળ ભુપ. ૧૧ પુરવેહતો હું શુદ્રજાતી; ભણ્યોકાંઇવીદ્યાય; પછીદંભીનેવાદ કરતા, સદધરમનીહાય. ૧૨ વાચાળસાધુવેષલીધો, પુજાવાજગમાંહે; ગુરૂથઇફરતોજગતમાં, ઘણાશીષ્યકીધાતાંહે. ૧૩ તેશેવાબહુવીધિકરેમારી, ભાવતાંભોજન; વસ્ત્રન્હાના ભાતનાં, વળીભેટકરતાધન. ૧૪ એમઘણાદીનસેવાકરાવી, ગુરૂથઇ તેણિવાર; કલ્યાણતેનુંનવકર્યુંનવજાણ્યોતત્વવીચાર. ૧૫ તેપાપથીહું શ્વાન થઇ, મહા દુખ પામ્યોનેટ; મેં છળકરીનેછેતર્યાસઉને,ભર્યુંકપટેપેટ. ૧૬ તેસીષ્યિસરવેકીટથઇને, પડયામસ્તકમાંહે; મુજરૂદીરકેરૂપાનકરીયું દુઃખદીધું તાંહે. ૧૭ માટેગુરૂથઇનેશિષ્યનુ, કરીકપટખાશેજેહ; કલ્યાણતેનું નહીંકરેતો, ભોગવશેદુઃખ તેહ, ૧૮ પ્રભુ તમોદીનદયાળછો, આચરોપરઉપકાર; નથી કરમજોતાંજીવનું, તેને આપો છો ઉદ્ધાર. ૧૯ એવું કહીરઘુવીરને, ફરીનમ્યોચરણેતાંહે; સહુશિષ્યનેનીજસંગલેઇ, બેઠોવીમાનજમાંહે. ૨૦ આશ્ચર્ય પામ્યાસર્વકો, મનવીચારેમુનીધીર; તે સરવસુણતાંવચનવળતા; બોલીઆરઘુવીર. ૨૧ ભાઇગુરૂપદવીકઠણ છે વળી, અધિકસઉથીએહ; ભગવાનસમગુણહોયજેમાં, ગુરૂકહિયેતેહ. ૨૨ ઉત્પત્તિપ્રલયના જેજાણ, વિદ્યાઅવીદ્યારૂપ; અગતીગતીસહુભુતથીવળીપ્રહ્મજ્ઞાનઅનુપ. ૨૩ વસ્તમશીનિઆદીવાયક, વેધનાનીરવાણ; સહુશાસ્ત્રનામતભીન્નતે,અનુભવંજ્યા

રૂથજાણુ. ૨૪ ઉપાસનાદ્રઢધ્યાનજ્ઞાન, વીવેકનેવઇરાગ; નીરબંધમુક્તસદા રહે, અભ્યાસનાકરેત્યાગ ૨૫ વળીવિષયીપામરમુમુક્ષુનાં, ઓળખે આચરણ; ઉપદેશતેવાઆપતા, અધિકારીનુંજોઇવરણ. ૨૬ એવાંલક્ષણહોયજેમાં, ગુરૂ કહિએ ધન્ય; તેમુક્તમાટેજીવનાં, છોડસકળબંધન, ૨૭ જેશંગમુકતથયોનથીવળી, વીષેપરઅનુરાગ; નથીસારાસારવીવેકભક્તિ, જ્ઞાનનેવઇરાગ. ૨૮ તેગુરૂથઇ જગતમાંકરતા, જીવનેઉપદેશ; નવજ્ઞાનઆવેલેશતે; જાણજેમાઇકવેષ, ૨૯ જેમ અંધસંગેઅધીરમળીયો, શું કરેસિદ્ધાંત; એકસુણેનહીંબીજોનદેખે, જાણજેદ્રષ્ટાંત. ૩૦ એમજ્ઞાનરહીતગુરૂશદા, નેશિષ્યસાધનરહીત; તેઉભયમુક્તનથાયઇ દીનમલીનમાયાકયારા. ૩૧ એમપ્રકારેરઘુનાથજી, બોલીઆતેણીવાર; તેસુણી સરવેસભાજનકહે, ધન્યજાુગદાધાર. ૩૨ હવેઅવધવાશાદીવ્યદેહ, ધરીબેઠા સરવ વીમાન; આવીરહ્યુંસહુતાહરે, આજ્ઞાકરિભગવાન. ૩૩ વિમાનલાગ્યાં ચાલવા, ત્યારેબોલ્યોસઉપુરજન; આણદીશ્રીરામની, વીચાર કરીનેમન, ૩૪ રઘુનાથ અમનેમોકલીયે, રહેઅવધપુરમાંહે; ત્યારેપ્રભુપાખેઅમેકેમરહિયેજઇનેતાંહે. ૩૫ માટે પ્રભુ આગળથાયતારે, પુંઠળજઇએજાણ; વિમાનતે સ્થંભી રહ્યાં, જ્યારે દીધીરામનીઆણ. ૩૬ ॥ વલણ ॥ રામઆગ્નુમાનીવિમાનસરવે, સ્થંભ્યાં તેણીવારરે; એસમેસત્યલોકથીઆવ્યા, બ્રહ્માત્યાંનીરધારરે, ૩૭ ॥ ઇતીશ્રીરામ ચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેશ્રીરામેણધુરૂલક્ષમણવરાનુન સર્યુંજલસ્નાત્રાયજાત્રાવિમાનારોહણું નામએકશતકોઅધ્યાય. ૧૦૧ ॥

અધ્યાય ૧૦૨. ॥ દોહા ॥ હવેસત્યલોકથીઆવીઆ, બ્રહ્માતેણીવાર;મરીચાદીકસાથેઘણા, માનસીકપુત્રઅપાર. ૧ હંસઉપરથીઉતર્યા, ચાલીઆવ્યાત્યાંહે; કરજોડીઉભારહ્યા, રઘુપતીબેઠાજાંહે. સ્તુતીકરતાબ્રહ્માત્યાં, રામનિનેણીવાર; વીનયવચનબહુબોલતા, ચતુરમુખેનિરધાર. ॥ છંદપધરીબંધ ॥ જયતીરઘુપતીકરૂણાનીધાન. જગવ્યાપકવિશ્વઅખંડજ્ઞાન; દુખદીનહરણદેવાધીદેવ, સઅકાળકરતઇંદ્રાદીસેવ; ૧ જયઅપારછીનઆનંદઘનસંહાર, અસુરવત્સળ પ્રપન; જયસષ્ટીઊદભવહરણપાળ વિનહેતુકૃતકારણકૃપાળ ૨ ઇશ્વરવ્યાપક વિભુતિઅનેક, જગ સુત્રધાર ચૈતન્યએક; તવરથાપનપાળત લોક પાળ, ભય માનીખરખતમેઘમાળ સુરજસોષણકરકંપ્રકાશઅઉશધીપોપણઇંદુવીલાસવહેમારૂત સદાસમેઅનુકુળ, ઋતુઆવતજાતફળાદીફુલ. ૪ દાહશક્તિધારત અનળ આપ રવીસુતજાનેજગપુન્યપાપ; મુનીધારપાવનવેદધર્મ.અનુસારચલતયજ્ઞાદિ કર્મ. ૫ દીપાવતીધરાધરતઅનંત, ત્યોદીશાઅચળદીગજરહંત; સબજાનતએ પ્રભુતાપ્રચંડ. જેમમનતનહીતેહીદેતદંડ, ૬ જબજબયહગ્લાનિહોતધર્મ, સુર સાધુદુખીગતવેદકર્મ; ભુવપીડીતભારઅધરમીભુપ, તબહીતુમેધર્યંવિચીત્ર રૂપ ૭ હતનિ[illegible]અસુરકૃતાંતકાળ, નીજભક્તહદયમાનસમરાળ; જેદુખદહનવનજાતરેહ

સુરગૌજનમુનીમનહર્ણું ખેદ. ૮ કર્યો બાળતરૂનઅદભુતચરીત્ર, સુની ગાવનસો મંગળપવીત્રતેજન્મમરણદુઃખમુક્તાહોતભવશીંધુતરનદ્રઢનામપોતહ્નનકીદેશકા ભક્તીકીક્રીયાભેદ, નરનારનઆશ્રમવર્ણવેદ; જોજન્મકરમગાવતપુનીત, તવસી ઘામંગળસુખદગીત, ૧૦ તેપાવતઅમૃતપદનીદાન, નહીકારણજેગીધરતધ્યાન. અધીકારીજપતજેરામનામ, તિનકુનહીદુરલભપરમધાંમ ૧૧ જેગુણભવશીંધુ સુખમસેત, સોસંકટહરણદયાનીકેત; જયદીનબંધુ કરૂણાની વાસ, ગીરધારી પ્રભુમેં દીનદાસ. ૧૨ ॥ દોહા બ્રહ્માએ એવીસ્તુતિકરી, નમ્યાસજળલોચન; પછે રઘુપતીએઆદરકરી, બેસાડ્યાઆશ. ૧. ૪ ॥ ૧૬ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રે સંમત વાલમીકી નાટક વારાપાં ઉત્તાર કાંડે બ્રહ્માણ શ્રીરામસ્તુતીકરણનામદ્વીશતકો અધ્યાય ૧૦૨ ॥

અધ્યાય ૧૦૩.

॥ રાગ સોરઠ ॥ પ્રજાપતીનીરધાર,આસનબેઠાસ્તુતીકરી; તત્ક્ષણસભામોઝાર, શંકરઆવ્યાનેસમે. ૧ નિકસકંઠત્રયનેન,ભાલચંદ્રઝળકીરહ્યો; કમળભુજવરદાન; ત્રિશુલડાકડમરૂગ્રહ્યા ૨ ઉપવીતસરપાકાર,જટાવિષેગંગાવહે; ગૌરવરણસકુમાર, વીભુતિલેપનઅંગમાં. ૩ ગળેરૂંઢનીમાળ,મૃગચર્મ અંગે ધર્યું; ભોળાનાથદયાળ; નંદીઉપરથીઉતર્યા. ૪ આવ્યાસભામોજાર, કરજોડીઉભારહ્યા,રામ તણિતેણીવારસ્તુતીકરતાસન્મુખરહી. ૫ ॥ છંદ ॥ નમામીબ્રહ્મભાવનં, અખીલલોકપાવનં; દનુજદુષ્ટદાવનં, નરાકૃતીસોહાવનં ૧ ત્રિલોકલોક ભુષણં, વીસોકહારીદુષણં; અધર્મવારીશોષણં, સુવેદકર્મપોષણં,૨ નરામીકમળલોચનં, ખળાદીમાનમોચનં;ત્વદીયકાવિશોચનં, ત્રીતાપશીન રોચનં, ૩ ત્વદઙ્જઅંઘ્રીદુર્લભં, મલીનચેતનિલેભં; અમાનસંતસુલભં,નમામીભક્તવલ્લભં ૪ કઠોર ચાપખંડણં, દશાનનવિહંડણં; પરાત્પરપ્રચંડણનૃપાપીમાલીમંડણં. ૫ મરીચ્ચઆદીદુરમતી, કબંધતાડીકાહતી; દદાતી અક્ષ રંગતી, નમામીસુરવીજાપતી. ૬ સમરકળાવાચીક્ષણં, અમોગબાણતીક્ષણં; અભીતશર્ણભીક્ષણં કૃપાકટાક્ષઇક્ષણં. ૬ અજન્મજાન્મધારયં. પતીતઓકતારયં; સુરાઅરી વીદારયં, વીછેદભુમીભારયં, ૮ ચરીતગીતનીર્મળં, ત્રણંગતીઅમરતફળં; શ્રવણમનાદી મંગળં, પુનીત પાપ પ્રજવલં, ૯ અનાદી રૂપ અવ્યયં; ભગવાનભુત ભવ્યયં; ગુણાશ્રીતંતનુઅયં, સમગ્ર લોકસવ્યયં,૧૦ અતીંદ્રીઅપરાત્પરં અગાધબોધઇશ્વરં નજાનિતે કૃતંવરં. અહં વીવીધરાચરં. ૧૧ ક્ષર ક્ષરાતીક્ષરં, અછેદવેદઅંબરં; કલોમતોધ મેહરં, નમો નમો મનઃ પુરં. ॥ દોહા ॥ સ્તવનકર્યું એમરામનું, શંભુપરમઉદાર; તે સુણીને ઉઠયા રઘુપતિ, લીધાં હૃદયમોઝાર. ૧ ભાવેકરીભેટ્યાતદા, શીવનેશ્રીરઘુનાથ; આશાન પરબેસાડિઆ ઝાલીશંકરનો હાથ. ૨ તારે સુરપતિ આવ્યા સ્વગરથી. બીજાદેવઅપાર;સાથે તેડીલાવિઆ, લક્ષમણનેનિરધાર ૩ વળીપુર્વેરહ્યાતાસ્વરગમાં, દશરથરાજાજેહ

વીમાનમેશીઆવિઆ, દેવનીસાથેતેહ. ૪ ત્યારે નૃપને જોઇ ઉભા થયા, રઘુપતિ તેણિવાર; પીતાનેપાએલાગીઆ, ગદગદ પ્રેમ અપાર. ૫ પોતે રામનીસન્મુખ જોઈરહ્યા, દશરથનૃપનિરખાગુનખશીખમુરતીપ્રભુતણીધરીધ્યાનમાંજાણ્યું ત્યારે રઘુપતિકહેસુણોતાતજી; કરોશરજ્યુમાંસ્નાન; માહારૂપપરમપદપામશો, ભુપતિભાગ્યવાન. ૭ પછેતતક્ષ નૃપ નાહ્યા જઇ, થયા ચતુરભુજ રૂપ; વિમાનનમાં બેઠાજઇ. પામ્યા મોક્ષ અનુપ. ૮ ॥ સોરઠ ॥ દશરથ નૃપ તેણીવાર, પરમધામ પામ્યા સહિ; વરત્યો જયજયકાર, પુષ્પવૃષ્ટી સુરનર કરે. ૯ ॥ ૧૦ ॥ ઇતશ્રી રામચરિત્રેસંમત વાલમિકી નાટકધારાયાંઉત્તરકાંડેશિવેણ રામસ્તુતિદશરનીથ મોક્ષા ત્રીશતકો અધ્યાય. ૧૦૩ ॥ અધ્યાય ૧૦૪

॥ દોહા હવે દેવ સકળત્યાં આવિઆ, કુબેર વરૂણ યમ ઇંદ્ર; અગ્નિવાયુ દીગપાળવસુ, દિનમણીતારાચંદ્ર. ૧ સરવેદેવ પુંઠળરહ્યા, અગ્ર ઉભા સુરનાથ; સ્તુતિકરતાશ્રીરામનીજોડીનેજુગહાથ. ૨ ॥ છપૈ ॥ જયજય શ્રી જગદીશ, ઇશ અજઅંતરજામી; ધરાધર્મવાગીશ, પતિજન પુરણ કામી; સુરબંધનપરિછેદ વેદપથપાળક પુરણ; મુનીમનરંજન કૃત, સમુહ દનુજાદીક ચુરણ; કીએમુકત અવધપુરજનસકળ, ગુણમયકર્મ વિક્રમંતન; અદભુ તચરિત્રગિરીવરપ્રભુ, જય રઘુપતિઆનંદઘન. ૧ ॥ દુહા ॥ સુરપતિસ્તવન કરી રહ્યા, બેઠા નિજઆશન દીગપતિકરજોડીતદા, બોલ્યાવિનય વચન. ૩ ॥ સવૈયા ॥ જય બ્રહ્મ સનાતન ઇશવિભો, ભાવનાગવિહારક નામ હરી; શરણાગત વછળ ટેક શદા, ગતિદાયક પુરણકામકરી; કપીકાલકરાત નિશાચરની, ચકીએ નિરભે નિજ ધામ ધરી; બદરીફળજુરૂખવાયમર્ઇ. જનનીગતિદાયકજ્યોશબરી. ભવદંડપ્રચડ વિખંડ કીયો, પતરાખતિયોનૃપતિગનમે; પિતુઆયસકાનકુ બીચ્ચરે, તમહી મુનિચીર ધરેતનમે; ભુવદેવઅરી અવજયારદિયો, પદતારથરાજ કીયો બનમે; કુરૂણાતન કમનીયઘન, હમંગ ગરૂપ મસો બનમે. ૨ ॥ કવીત ॥ દશરથકે નંદન નાવણક ળકેનીકંદનભારહારી, જગબદનમાનુધરમકેવજધારીહે; જટાયુકીછતા દેખનેન, નમેજલપીતા, જેશીકીયકીનીએસઉપગારીહે; જાસુ ભઇ દેવધુની, તાકોધ્યાન ધરતમુની, એસેપદપાવનકેરટધે રયાપનોરરીહે; કહતહે ગીરધારી, પદરજકી બલિહારી, ગઉતમકીનારીવાકુછીન્નમેઉદ્ધારીહે. ૨ ॥ દુહા ॥ પરમારથસ્વારથ રહીતજન્મસચ્ચીદાનંદ; સાત્વતકુળપાવકપ્રભુ, જયજયરઘુકુળચંદ. ૪ સકળદેવતાસ્તુતીકરી, નમ્યા રામનેપાય; સમામાહે બેસાડીઆ, પ્રસન્ન થયારઘુરાય ૫ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતે સંમતવાલમીકી નાટક ધારાયાં ઉત્તરકાંડે સર્વદેવૈકૃતા શ્રીરામચંદ્રસ્તુતીરનામચતુઃશતકો અધ્યાય. ૧૦૪ અધ્યાય. ૧૦૫

॥ દુહા ॥ હવેઇંદ્રનીસાથેઆવીઆ. લક્ષમણજી તેણીવાર; સાષ્ટાંગ દંડવંત કરીનમ્યા, રામચરણમોઝાર. ૧ ત્યારેકરગ્રહીને ઉઠાડીઆ, લક્ષમણને રઘુવિર;

અરવચનસુણતાંતદા, બોલ્યાશ્રીરઘુવીર. અરેભાઇજાઓ તમો, શરજુગંગા-માંહે; સ્નાન કરી આવજો, મારી પાસે આંહ. ૩ એવાંવચન સુણી શ્રીરામનાં, ચાલ્યાલક્ષમણવીર; શરજયુંમાંપેઠાજઇ, જળછેમહા ગંભીર. તારે મનુષ્યાકૃતી મટીગઇતદા, શેષરૂપથયાંતાંહે; શહસ્ત્રફણાધુતીચળકતી, શહસ્ત્રમણી શીરમાંહે. ઉજવળસ્ફટીકવરણસમે, કાંતીઅદભુતરૂપજુગલશહસ્ત્ર લોચનઝગેજ્યોતઝગજ્યોત અનુપ. ૬ એવાંઅનતતતક્ષણઆવિઆં, જ્યાંબેઠા શ્રી રઘુરાય; સ્તુતીકરતાસન મુખરહી, સુણતાસરવસભાય ૭॥ છંદભુજંગી નમોરામરામનમોપરમધામંઅખીલવીશ્વત્રાતાનજ પુર્ણકામ; અલીપ્તંવીભોવ્યાપકબ્રહ્મરુપ, નમોસચ્ચીદાનંસર્વાત્માસ્વરૂપં. ૧ અછેદ્યં અભેદ્યંઅનિરીહમેકં, અખંડઅજંનામઅજામીશનીર્વનીરવાણદાતા, પ્રપન્નં જન સર્વદાસરવે ત્રાતા. ૨ સદાનીરગુણંધુમયુરૂપધરતા, કીઅનીજંરાગોધરાધુપકરતા; ક્ષમાસુરવિખન મારથીતંપર્મહેતું, ધર્મસેતું. ૩ પરીત્રાય સાધુવિનાશાયદુષ્ટં અભેદાયકં સંભવંભાવપુષ્ટં કળાપુર્ણઅંશં વિષ્ણુ શ્રી સહીતં, પ્રભોકિદેમવંભાનુવંશેઅજીતં. ૪ કૃતંબાળપ્રૌગંડ લીલા અપારંહતં બ્રહ્મદ્રોહિનીવિડઅંધકારં; નમોમમિજાવલ્લભંભુપસ્વામી, પુનાતીસ્વશદંડકારણ્યગામી. ૫ તીરથપાદયતાંસુમિભારહરતાંનિગમધર્મધરતાનમોવિશ્વભરતા નીજાનંદસંદોહઅંકતમુળ, મંગળધ્યાનહરતિત્રયતાપશુળં. ૬ નમોભવરૂજાભેષજંનામધિરં, સમનસંશ્રતીકામ કરોધાદિવિરં; નમોનિમળકરમનં દુઃખહાઅધુમદંનમોક્ષદાતામોરારી. ૭ હરીવાસુદેવંઋષીકેશધારં, નમો શ્રી ધરંમાધવં મોહપારં; દયાધીશઇશાનઅજસેવ્યમાનં, પ્રભો પ્રાહીપ્રણુતી અભેભક્તિદાનં, ॥ ૮ ॥ દોહા ॥ બ્રહ્મસચ્ચિદાનંદઅજ, અવિચલપુરણજ્ઞાન; ભકતવત્સળકરૂણાનિધિ, જયજયશ્રી ભગવાન. ૯ સહસ્ત્રાનન એવી સ્તુતીકરી, વંદી કમળપદ રામ; સકળસભાજોતાંતદા, ગયાશેષાનેજધામ. ૧૦॥ ૧૧ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીત્રેસંમતવાલમીકી નાટક ધારાયાં ઉતરકાંડે શ્રી રામસ્યશેષનાગકર્તાસ્તુતીનામ પંચશતકો અધ્યાય ૧૦૫

અધ્યાય ૧૦૬.

॥ રાગબીલાવરચોપાઇએણીપેરેગયાશેષનીજધામપછેવીભીષણશુંબોલ્યોશ્રી રામઅહોલંકાપતિશુણોમુજવાતતમોનીજઘેરપધારોભ્રાતરમારૂંસમરણત્યાંકરજો અખંડભોગવજોમુદારઘુપતિનાંએવાંસુણીવચનવીભીષણેજળભરીયુંલોચન.૨ સદાપછેપ્રભુપદઉપરમુકયુંશીશ, ગદગદ થઇ બોલ્યો તેદીશ; અહો નાથમુનેતેડોસંગ તમ વીના હું કેમ રહું શ્રી રંગ. ૩ રાજ ભોગ મનમાં નવ ધરૂ પ્રભુપદ કમળની સેવા કરૂં તેવા કોણ અભાગીજન તજી પ્રભુ સેવા વીપે ધરે મન. ૪ માટે મુજને બહીર મુખ કાં કરો નાથ, કીંકર જાણી તેડો પ્રભુ સાથ; ત્યારે રામ કહેસુણો લંકાભુપ માનો વચનમારૂં અનુપ. હું તમથીકાંઇ અળગો નથી ભકતનિપાસેરહુંગોસરવથી; જતોઆવનોનથીકું કહી; સકળ વીશ્વ વ્યાપીછું

સહિ. ૬ આવાગવનમુનંકહુછેજેહ, સદાનારકી જાણો તેહ; અજન્માજન્મવણ્યા
અનુસરૂ, જેવું કામતેવું રૂપજ ધરૂં. ૭ સ્થાપન ધરમ દુષ્ટઅભી માન, ઉતારીને
પામું અંતરધ્યાન; એ આવીરભાવ અનુક્રમ, મારાભકતતેજાણેમરમ. ૮ એમ
પરંમપરાભેદછેસહી, તેઅજ્ઞાનીજનસમજેનહી;હું મનુષ્યચરીત્રદેખાડું ઘણું, એ
નાટકમારીમાયાતણું. ૯ હું છું સદાઅલીપ્તઅસંગ, ઘટઘટગાપીકનહાનારંગ
કરતાપણેકરૂં છું સરવ, અભીમાનીનોટાળું ગરવ. ૧૦ સત્વગુણીનીરક્ષકારૂ, ર
જતમનોનિગ્રહઆચરૂં જુગજુગમાંમારાઅવતાર, જન્મકરમમુજદીવ્યઅપાર.
૧૧ માતાંસુણતાંપ્રાણીજેહ. મારૂંપરમપદપામેતેહ; તેમાટેલંકાપતીઆજ,હવડાં
કરોતમેનગનુંરાજ. ૧૨ મેં આપ્યું છેતમનેવરદાન, તેમિથ્યાનવથાયેમાન; એ
કકલ્પસુધિપરમાણ, કરોરાજલંકાનું જાણ. ૧૩ સંકટસમેહુંસહાયકરીશ; અં
તેમુજપદમાંહેધરીશ; સત્યવચનમારૂંછેસહી, અવધતજનથીજાતો કહિ. ૧૪ સ-
દારહયોછું કરીને વાશ મુજને દેખશે મારાદાસ; બહિરમુખનેદરશનએ નહિ,
અદ્રશ્યપણું અમો રહીશું અહી, ૧૫ તે માટે જાઓ તમે સુખે વીર, કરોરજ્ય
મન રાખી થિર; મારૂં સ્મરણ કરજો ત્યાંરહી, મુજનેઆત્માજાણજો કહિ. ૧૬
એવાં વચન કહીને ગ્રહ્યા હાથ, ભેટયા વિભિષણને રગુનાથ મસ્તક કર
મુકયો ભગવંત, આજ્ઞા આપી કરૂણાવંત ૧૭ રામ વચન લોપાયું નહી.
રહ્યા વિભીષણ મુન્યજ ગ્રહી; પછી પ્રભુને ચરણે નામી શીશ, આજ્ઞા માગી
ચાલ્યા લંકાધીશ. ૧૮ હવે સુગ્રીવ આદે વાનર જેહ શ્રી રામેપાસેતેડાવ્યા તેહ;
તેનેઆજ્ઞાકરી ભગવાન, જાઓસરજ્યુમાંકરીઆવો સ્નાન. ૧૯ વચન સુણી
સહુચાલ્યાત્યાંહે, પેઠાસરજ્યુ ગંગામાંહે; જળનો સ્પર્શ કર્યો જેટલે દીવ્યરૂપ પા
મ્યા તેટલે. ૨૦ સાદેવેલીધાતાઅવતાર. બેશીવિમાનગયાસ્વર્ગ મોઝાર; કુંટુંબ
સહીતગોરાજાજેહપ્રભુનું પરમપદપામ્યાતેહસનપરધામીત્ર મારથી પામ્ય મોક્ષ
હુંકાનથીકંઇસેવકમીત્રજનજેહકુશનીપામેસોંપ્યાતેહે. ૨૨ લક્ષણ કુશપુત્રનીપા
સેતેરહયા, કરવા રાજતણું જેકાજરે; પુછીજાંબુવાનનેપાસેતેડાવી, બોલ્યાશ્રી
મહારાજરે, ૨૩ ॥ ઇતી શ્રીરામચરીતરેસંમતલાવમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાંડે
સુગ્રીવાદિ વાનરાણાં સ્વર્ગારોહણં નામષડશતકોઅધ્યાય. ૧૦૬

અધ્યાય ૧૦૭. ॥ ચોપાઈ ॥ રઘુપતીકહેસુણોજાંબુવાન; માનજેમારૂંસ-
ત્યવચન; પશ્ચિમદેશસમુદ્રરીતીર, ગોમતાચળપરવંતગંભાર. ૧ મોટીગુફાછેતે
ગીરીમાંહે.કુટુંબસબસહિતજઇનેરહોત્યાંહેદ્વાપરયુગનાઅતરમોઝ રત્યારેહું ધરિશ
કૃષ્ણાવતાર. ૨ ચોરીમણીનીમુજશીશ. તેનેખોળવાહું આવીશ તે દીશ;
ત્યાંતમસાથેમારેયુદ્ધબહુથશે, ત્યારેપુરવનીસ્મ્રતીઆવશે. ઓળખશોમુજને ની
રધાર. મારીસ્તુતીકરશોતેણીવાર; પુત્રીથાશેજાંબુવતિનામ, પરણાવશો મુજ
નેતેકામ. ૪ તેજાંબુવતીનીજન્મકથાય, સુણજેકહું તેનોઅભીપ્રાય; શીતાનુહર

થયું જેણીવાર, અમોખેળનાડંડકવનમોઝાર. ૫ ત્યારેયમુનાગીરીરહેતાંશીવસતી, મુનેનમસ્કારકરીયોપુરાપતી; તવઉમયાનેપડીયોસંદેહ; રાજકુંવરરડતાફરે એહ, ૬ કેમકર્યોશિવેએમનેતમસ્કાર, કહીસચ્ચિદાનંદઅપાર; સતીઆવ્યાં મુજપરીક્ષાય; શીતાનું રૂપધર્યુંઉમયાય. ૭ મેં ઓળખીનેતવહાંસીકરી, તવ લાજ્યાં સતીગયાં પાછાં ફરી; શીતાનું રૂપધર્યુંતે કાજ, તજ્યાંસતિનેશિવમહારાજ. ૮ ઉમયાયેવિચાર્યુંમન, હવેનારાખતું મારેતન; તેદોષટાળવાનેનીરધાર, અંશેકરિલેશે અવતાર. ૯ તેઉમયાઅંશજાંબુવતીથશે, તમપુત્રીમુજને પરણશે; ત્યારે પછી પામશેનીજધામ; થશેસકળમનપુરણકામ. ૧૦ માટે જાઓસખાસુખેકરીત્યાંહે મારૂંસ્મરણકરજોમનમાંહે; એવું સાંભળીજાંબુવાન, ગયાનમીપદ શ્રી ભગવાન. ૧૧ સુણોશોતાજનએઅલીમાય, જેજાંબુવતીઅંશઉમયાય;તેહરિવંશમાંછેએ કથાય, મટિસંદેહનવકરશોસરવથાય. ૧૨ ॥ દોહા ॥ એમરીંછપતીનેઆજ્ઞા કીદ્યાનીધીરઘુવીર; પછીઅંજનીસુતનોકરગ્રહી, બોલ્યાશ્રીરણધીર. ૧૩ અરે મારૂતીકહુંતુને; તું મુજદાસઅનીન; અજરઅમર બળવંતછે, મુજ ગુણ સાગર મીન. ૧૪ તું ભુતળમાં રહેજે સદા તારી કરશે સહુ પુજાય જે જન તુજને સમરશે. તેનાં સંકટ દુર પળાય. ૧૫ કથા થાય જ્યાં માહરી, તે સાંભળજે મહાવીર; રામ ચરીત્ર પવીત્રનો, તું શ્રોતા મતીધીર. ૧૬ તુજ મુજમાં અંતર નથી, સત્યકહું નીરધાર વાસકરીહું રહુંસદાભક્તનાહૃદયમોઝાર, ૧૭ મારોવીજોગતારેનહી, એમુજસત્યવચન; સ્મરણકરેતું જેસમે. તત્ક્ષણદેઉદરશન. ૧૮ એવાંવચનસુણીરઘુવીરનાં. થયાંગદગદપવનકુમાર; સાષ્ટાંગકરીશીર મુકીયું, રઘુપતીચરણમોઝાર, ૧૯ ત્યારેમસ્તકકરમુકયોપ્રભુ, ઊઠયાગ્રહિહાથ; ધિરજઆપી બહુવીધી, પ્રસનથયારઘુનાથ. ૨૦ વલણ ધીરજઆપી બહુપ્રકારેએમ; કયુ સઉનું સમાધાનરે; પછીભરથશત્રુઘ્નપાસેતેડી, બોલ્યાશ્રીભગવાનરે, ૨૧ ॥ ઈતીશ્રી રામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકચારાયાંઉ-તરકાંડેજાંબુવાનહનુમાનયો: શ્રીરામવરપ્રાપ્તાનાંરમસપ્તશતરોઅધ્યાય ૧૦૭ ॥

॥ અધ્યાય ૧૦૮. ॥ રાગસામેરી ॥ ભરથશત્રુઘ્નપાસેતેડાવીને, બોલીઆ શ્રીરામ; જાઓસરજુમાંહેસ્નાનકરીને, આવોઆણેઠામ, ૧ ત્યારેવચનસુણીએવિરઉઠયા, ગયા તતક્ષણત્યાંહે; સ્નાનકરવાપેઠાજરે, સરજુગંગામાંહે, ૨ ત્યારે ભરથજીથયાશંખરૂપેપાંચજન્યજેનું નામ, શત્રુઘ્નથયાચક્રસુદરશન, આવ્યાજ્યાં શ્રી રામ. ૩ પછીરામેચતુરભુજરૂપધરીયું, તેજનોઅંબાર; શંખચક્રનેગદાપદ્મ, તે તેધર્યાંકરમોઝાર. ૪ એટલેઆવ્યાગરૂડજી, પ્રભુચરણનામ્યું શીષ; સઉ દેખતા હરીવાહનઉપર, બેઠાશ્રીજગદીશ. ૯ ત્યારેપૃથ્વીમાંથીનીકળ્યાં, શ્રીજાનકીતેણીવાર; તેથયાંલક્ષ્મિરૂપપોતે, શોભાનોનહિપાર. ૬ પછીગરૂડઉપરવામભાગે બેઠાં હરીનીસંગ: ઘનમાંહે ચમકેદામની, એમશોભતાશ્રીરંગ. ૭ દુંદભીવાગ્યાં દેવ

નાં, થયોશબ્દજયજયકાર; સુરઅંગનાઅંજળીભરિ, કરે પુષ્પવૃષ્ટી અપાર.૮ વળીચર્મઅસીકોડેંડશરતેણેધર્યોપારશદરપ; નીજરથતણાજેઅશ્વઅદભુત, થયા દીવ્ય અનુપ. ૯ ગાયત્રીમુરતીશ્રુતિઓંકારઆદેમંત્ર; તેણેછત્ર ચામરકર ગ્રહ્યાં નારદ વજાડેજંત્ર, ૧૦ રધુયજુરશામનેઅથરકહીયે, વેદચારેજેહ; ખમાખમાશુ ખઓલતા, ચોપદારચાલેનેહ. ૧૧ ત્યરેવશીષ્ટઆદેસહુમુનીને, રામેકર્યોનમસ્કાર; પછીગરૂડનેઆજ્ઞાકરી, ચાલ્યાઉર્ધ્વપંથમોઝાર. ૧૨ તેસમેસરવેલોકપતી, જે વાનેઆવ્યાત્યાંહે; ગાંધ્રર્વચાંરણસીદ્ધ કીંનર, રહ્યાઅંત્રીક્ષમાંહે. ૧૩ મરૂતાપીત્રી યક્ષગણવળી. અમરદશદીગપાળ; અપ્છરાકરતીનૃત્યસુંદર, ગાતી ગીત રસાળ. ૧૪ ક્ષણેક્ષણેકરતા, અમરપુષ્પનીવૃષ્ટીધાર; જયધુનીવ્યાપી દશદીશા, વાજીંત્ર નોનહીપાર. ૧૫ મધ્યાનસમયેથયોછેજારે. સુરજઆવ્યોશીશ; તેસમેસરજુતીર થી; ચાલીઆ શ્રી જગદીશ. ૧૬ આગળ ગરૂડજી ચાલતા, શ્રી સકીત દેવ મોરાર; તેની પુંઠે સરવ વિમાન ચાલ્યાં, શોભાનો નહિ પાર, ૧૭ જેદેવનો જહાં લોપ આવે વ્યોમ મારગ માંહે ત્યારે પ્રભુને પ્રમાણામકરીરહેતા હવાસુર ત્યાંહે ૧૮ એ પ્રકારે રધુનાથજી, પર પ્રજા શું તેણીવાર; નીજ ધામમાં પહોંચ્યાપ્રભુ, વરતીયોજયજયકાર. ૧૯ આવ્યાહતાજેમુનીસકળનેગયાનિજનિજધામ; કહેતાહવાશ્રારામનીપ્રભુતીપરસ્પરઠામ. ૨૦ શ્રી રામેઆવાહનકર્યું તું, વીરજયાનુતેડાર; તેવીસરજનપામ્યાંતદા, નીજલોકમાંનીરધાર. ૨૧ શીતાતણો કુશપુત્રજે, હનુમંતઆદીપ્રધાન; વશીષ્ઠજતેનેતેડીને, પુર પ્રવેશા સંસ્થાન. ૨૨ કેટલેદીવશેઅયોધ્યા, ફરીવસાવીસોભાગ્ય; કુશરાજકરતોતેતણું, મહાધર્મનીતી ન્યાય ૨૩ અષ્ઠપુત્રથીવંશવીસ્તરયો, રગુકુળતણોનીરધર; તેમાં રગુપતીના વંશનો, કુશથીકહુવીસ્તારરે, ૨૪ ॥ વલણ ॥ વીસ્તરે કહું શ્રી રામકુળનો; જેકુશથકી નીરધારરે, તેશ્રોતાજનસાવધાનથઇને, સુણજોવંશવિસ્તારરે. ૨૫ ઇતીશ્રી રામ ચરીતરે સંમત વાલમીકી નાટક ધારાયાં ઉત્તર કાંડેશ્રીરામચંદ્ર સીતાયાસહગરૂડારોહણં કત્વાવૈકુંઠ પ્રવેશો નામઅષ્ટશતકોઅધ્યાય. ૧૦૮ ॥

અધ્યાય ૧૦૯. ॥ રાગમારૂ ॥ હવે શ્રાતાજનશાવધાનથઇનેસુણજોસર્વ સમાજ; શ્રીરામચંદ્રનોપવીત્રવંશતે, વીસ્તારીકહુંઆજ. ૧ શ્રીજાનકીકેરોપુત્રજ કહિયે, વીરકુંવરકુશનામ; તેણેઅયોધ્યાપૂરીનુંરાજકર્યું, જેમાંઅર્થધર્મનેકામ. ૨ તે કુશનેપુત્રઅતીથીનામે, સુરજેઆપ્યોજેહ; ધર્મરાજતેણે કરયુંવણાદીન, મહાબળીઓતેહ. ૩ વળિતેતણોપુત્રનીશીધથયો, તેનોપુંડરીકઅભીરાન, પછે મહાપરાક્રમીપુત્રથયો. તેનેક્ષેમધ્રબળવાન. ૪ વળીદેવાનીકથયોઆત્મજ તેના, તે તણોપુત્રઅનીહ; હવેતેથીપ્રગટયોપારીજાત, જાણેનરમધેમહા સીંહ;૫ તેનો બળસુતતેથીસ્થળથયોવજરનાભસુતતેનો; સુગુણ પુત્રવળીતેનોવીધ્રતી, મહાપ્રતાપ બળજેનો; ૬ હીરણ્યનાભમહાબીરવીર, થયોશુરજમંત્રથીજેહ; વળીજમુની કે

રાશીધ્વજકહાવેજ્ઞાનીવીચીક્ષણુજેહ, ૭ વળીયાસીવળીકજેનીપાસે, ભણ્યોયોગ વાધાસમર્થ; સાધનશીવકળાસહુજાણે, અષ્ટાંગયોગનોઅર્થ. ૮ તેહિરણ્યનાભને પુત્રથયો, તેને વશીધ્રુએવુનામ; તેથકીપુત્રસુદર્શનવીરતેનોઆગ્નવરણુવળવામહ વળીશીઘ્રનામેસુતતેનોથયોતેથીમરૂતનામેતનતેણેઅવધપુરીનુંરાજકર્યું પછેતપ કરવાગયોવન ૧૦ કલાપગ્રામહીમાચળપાસે, અધપીર રયોછે તાંહે, તેશ તયુ ગ આવશે તારે, કરશે રાજઅવધપુર માંહે. ૧૧ તે કળીયુગ જાણ્યા સુરજ વંશનું બીજ રહયોછેરાય; હવેપુત્રપ્રસુસુતમરૂતતણો,તેમહાબળીઓકહેવાય. ૧૨ વળી તેનો સુત એક સંત્રનામે પુરૂષપે મહાવિર પછે પુત્ર અમશરણુ તેનોથયો, જેધનુરવિદ્યાનોધિર, ૧૩ હવેમહાસ્વાનતેનો થયો,વીશ્વસાહ્ય પ્રસત જીતતેનોતન; તેનોતક્ષકતેથીવૃહદબળ, પુરૂષારથમાંચન્ય. ૧૪ વળીતેતણો પુ ત્રવહદરણુકહીએ, તેથીઊરૂક્રીએનામ; તેથકીવછથયોવૃદ્ધતેને,પ્રતીવ્યોમઅભી રામ, ૧૫ તેથકીભાનુદીવાકરતેનો, શેહેદેવસુતશ્રીમાન; તેતણોપુત્રજુગલબળિ આ, વૃહદસ્વનેભ્રાનુમાન. ૧૬ તેભ્રાનુમાનનોપુત્રજકહિએ. નામતેનુ પ્રતીકાશ્વ શ્રપ્રતીકતેનેઆત્મજ, તેને ત્રણથયાસુખરાશ, ૧૭ એકમરૂદેવબીજોસુનક્ષેત્ર,ત્રી જોપુષ્કરનામેજાણ; તેપુષ્કરને થયોવૃહદ મરાજ તેનો. બરહી પુત્ર પ્રમાણ ૧૮ તેથકીપુત્રકૃતંજયનામે, રણુંજયતેનોતનઃ તેથકીસંજયછાકજતેનોસુધોદયનીર- અળમન; ૧૯ હવેતેથકીસાંગુળપુત્રથયોતેનોપ્રસન્યજીતકહેવાય; તથકીક્ષુદ્રકરૂણુ કજ, તેનોથકીસુરથરાય. ૨૦ તેથકીપુત્રસુમીત્રથયોતેણેકરયું થોડા દિનરાજ; પછેઘોરકળીમાંનષ્ટવંશથયો. ભ્રષ્ટકર્મકુળરાજ. ૨૧ ઇક્ષ્વાકુરાયનો વંશ એટલો, ઞાહયોકળીયુગમાંહે; છસુરજવંશમાંમરૂતરાયતે. ધ્યાનધરેછેત્યાંહે. ૨૨ એ કચ્ચ વંશનોદેવાપીરાજા. તરહયોતેણેઠાર; તપ કરેછેએબન્યોભુપતી, કલાપગ્રામમો ઝાર. ૨૩ જીયારેસતયુગનોઆરંભથશે ત્યારેકરશેબન્યોરાજ; તે થકીવંશવીરતા- રપામશે, ધર્મરાજ; મહારાજ, ૨૪ એપરંપરાકહિરવીકુળકેરી, શાસ્ત્રતણેઅનુ સાર; ભાવધરીસુણશેજનજે, તેનોપામશેશંશવિસ્તાર. ૨૫ વલણુ ॥ વિસ્તા રપામશેવંશતેનોજેભાવેસુણેનરનારરે; કહેદાસગીરીધરહવેસંક્ષેપેકરૂં, રામચરી ત્રરેવિસ્તારરે. ૨૬ ॥ ઇતીશ્રીરામચરીતરેસંમતવાલમીકીનાટકધારાયાંઉત્તરકાં ડેકુશવંશવરણનંનામનવશતકોઅધ્યાય. ૧૦૯ ॥

અધ્યાય ૧૧૦. ॥ રાગ ધનાશ્રી ॥ શુણોશોતાજનથઇસાવધાનજી, ધરીર સલીલા અમ્રતપાનજી; સપ્તકાંડમાંજેથઇકથાયજીતેસંક્ષેપેકરીહેવેકહેવાજી ૧ ॥ ઢાળ ॥ સંક્ષેપથીકહું ચરિત્રસરવે, અથ ઇતિસમુદાય; જે સાંભળ્યાથી આદિ અંતની, સ્મ્રતિસરવે થાય. ૨ બાળકાંડમાંકહીપ્રથમ, રાવણકુળઉતપત્ય; ત પદીગવિજેવિસ્તાર કુળ ઉપમાનબંધવીપત્ય ૩ દશરથ કોશલ્યાતણોજે. સકળ લગ્નસંબંધ; કુબેરવધુશ્રાપીતદશાનન, દુખીતનીરજરબંધ. ૪ પછીક્ષીરસી-

ધુઆગમન ભુપ, સહીત સુરસ હુ ત્યાંહિ કર્યું રાવનનારાયણતણુ, થઇ ગીરા
સાગરમાંહે. પરશાંત્વનકરીને ખીરજઆપી કહ્યો જન્મવિચાર; પછીરાયદશરથ
અવધપુરપ્રત, અપુત્રનીરધાર ; વળીઅસુરત્રાસ કરતાતેઓનો કૈકેયરવધ
ચરીત્ર શ્રૃંગીઆગમન, પુત્રેષ્ટયજ્ઞપ્રભાવ. ૭ ત્યારેયજ્ઞપુરૂષપ્રસન્નથઇચરુ, આપી-
સુપવીત્ર; સુવચરસાચરગ્રહીગઇ; હનુમંત જન્મચરિત્ર. ૮ શ્રી રામ લક્ષ્મણ
ભરથજી શત્રુઘ્નન સુતચાર; તેનાં જન્મકરમ વિધાન પાળ, ચરિત્ર રૂપ રીત
સાર ૯ વિદ્યા ભણ્યા તિ સ્થાટણ, આશ્રમ ગાધી કુમાર; ગુરુદિક્ષા લેઇને રામ
ચાલ્યા, યજ્ઞ રક્ષણસાર ૧૦ ગંગા તનિ ઉત્પતિ કહિ, તાડીકા વધ એક માણ
સુબાહુ આ દેહણ્યા અસુર, કૃતુ કરાવ્યો નિરધાર. ૧૧ પછે અહલ્યા
ઉધાર ઉત્પતિ, શીતા જન્મ કથાય તે મુનિ સાથે જનકપુર આવિઆ શ્રી
રઘુરાય ૧૨ ત્યાં સ્વયંવર જીત્યો શંકરનો, કોદંડ ખંડી રામ, આગમ દશરથ
લગ્ન ચારે પુત્રનાં તે ઠામ ૧૩ પછી ફરશુધરનો ગરવટ ળોઆવ્યાપુરમોઝાર
એબાળકાંડમાં કહી કથા, એમાંવર્ણો વિસ્તાર. ૧૪ પછી ભરથશત્રુઘ્ન ગયા,
માતુળકેરીસાથ; ત્યારે વૃધપણું જાણીવિચાર્યું ચિત્ત અવધનાથ. ૧૫ વશીષ્ટગુ
રૂનેપુછીયું લેઇ. સરવનો અભિપ્રાય; રામને રાજ્ય ભિષેકકરવા, મહુરત લીધું
રાય. ૧૬ ત્યારેકૈકેયેમાગ્યાંવચન. નૃપથયાદુખિઆ જાણ; શ્રીરામલક્ષ્મણજાનકી
વનનિકળ્યાંનિરવાણ. ૧૭ ત્યાં ભેટથઇગોરાયની ઉતર્યાગંગાપાર; મુનિ આશ્રમે
થઇનેરહ્યા, ચીત્રકુટગીરિમોઝાર. ૧૮સુમંતેઆવીને કહ્યું તરેપામ્યારાયપતન;
મોશાળથીતેડાવિઆભરથનેશત્રુઘ્ન ૧૯ ક્રીકીયાદશરથરાયનિપજી કુટુંબશોક
અપારરામનેમળવાભરથજીઆવ્યા ચીત્રકોટમોઝાર૨૦ત્યાંસમાગમથયોસરવનો
કુટુંબમીત્રગુરૂજનભ્રાત; પાણુંવચન કહીને શોક સરવે, સમાવ્યોજગતાત. ૨૧
પાદુકાલેઇરઘુવીરની, વળ્યાભરથજીનીરધાર; પછી નંદીગ્રામ સમીપગયા, તપ
કરવાતેઠાર; રાઉસાથઆવ્યોઅવધપુરતે, અવધ રાખીમન: એઅયોધ્યાકાંડમાં,
સરવેકથાકહીપાવન ૨૩ ચીત્રકોટથીરઘુનાથજી. ચાલીઆદક્ષીણમાંહે; અત્રીને
આશ્રમઆવીઆ, સીતાદ્રીપરવ્યાજ્યાં. ૨૪ વીરાધવધ કરીને ગયા, શરભંગને
આશ્રમ; તેમુનીનેસદગતીઆપી. ચાલ્યાપૂરણબ્રહ્મ ૨૫ સુતીક્ષણમંદકરવા, આ
શ્રમથકીચાલ્યાદુર; અગસ્તને મળી ચાલીઆ, જ્યાં જટાયુ બળપુર. ૨૬ પછાં
દંડકવનગોદાવરી. ઉતરઆશ્રીરઘુવીર; ત્યાંઅસુરસમરમ રિયોલક્ષ્મણ જતિ-
ભૂતધીર. ૨૭ સુર્પનખાનાનાશાકરણ, છેદનદુખરવધકાય; માયામૃગછેદનદશા-
નન, હરણકૃતશીતાય. ૨૮ પછીજટાયુયુદ્ધપરાજય, કરીગયો લંકામાંહે; તેની
શોધકરતારામલક્ષમણ, આવ્યાકેગિરમાંહે. ૨૯ તેને ગતિઆપીગિરિયમુનાં,
કહ્યાશ્રીરઘુવીર; સંવાદશિવઉમિયાતણો, આવ્યાકૃપણવેણીતિર૩૦કબંધવધ
શબરીગતિ, કર્યોપંપાસરવિશ્રામ; આરણ્યકાંડમાંએટલીને, કથા કહી અભિ-

રામ. ૩૧ મારૂતિસમાગમવળિ સુગ્રિવતણી કહીઉતપાય; સુગ્રિવમળિઆરામને કરીમિત્રીવાચા સત્ય. ૩૨ ઋષ્યમુખ પરવત તાડભેદન; વાળીવધ એક બાણ; સુગ્રીવરાજ્યાભિષેકવરણવ, વૃષાદર્શ સુજાણ. ૩૩ શ્રીય સુધી કારણમોકલ્યા કપીદળસવર્ણપરિવાર; કંડીઋષીસુતમોક્ષ પામ્યો, સુમભા ઉદ્ધાર ૩૪ સીંધુતણે તટઆવિઆ, કપીકરેમનવિચાર; થયોસંપાગમસંપાતિનો, શ્રીય સુધી કહીતેણીવાર. ૩૫ ઓળંઘવાતત્પર થયા, જળનિધી મારૂતતન; કીષ્કીંધાકાંડમાંએટલી, લેકથાકહીપાવન. ૩૬ સીંધુઓળંગીલંકાસર્વે, સોધીપવનકુમાર; પછેરૂદ્રવેણુ ગીતમાયું, અશોકવનમોઝાર. ૩૭ મુદ્રિકાઆપીજાનકીનો; સમાવ્યો પરિતાપ; અશોકવનઉજડકર્યું, રાક્ષસઅનેક નિપાત. ૩૮ બ્રહ્મપાશ બંધન દહન લંકા, બ્રહ્મપત્રવિધાન; સમુદ્રલંઘિમારૂતિકહી, સુધીશ્રીભગવાન. રઘુનાથ કપીદળલેઇ ચઢયા, અવિઆસાગરતીર; ત્યાંવિભિષણઆવીમળ્યો, રાવણ તણોલઘુવીર. ૪૦ પછીપાજબંધનકરીને, સ્થાપિઆશ્રીમહાદેવ; ઉતર્યા સેન્ય સહીત રઘુવર, સુવેલુતરખેવ. ૧૪ કપીદળતણીસંખ્યાકહી, શુકશારણ ચતુર અપાર; ઉપમાનકીધું લક્ષમણે, દશમુખનાણું તેણીવાર ૪૨ ॥ વલણ ॥ ઉપમાન પામ્યો રાવણતારે, થઇમનમાંચિતાપરે; એમસંક્ષેપેવરણવીસરવે, સુંદરકાંડ કથાપરે. ૪૩ ॥ ઇતિશ્રીરામચરિતે સંમતસ્ત્ર લમિકી નાટક ધારાયાંઉત્તરકાંડબાળકાંડાદિ સુંદરકાંડાંતાનુક્રમણી કરણંનામ દશશતકો અધ્યાય ૧૧૦ ॥

અધ્યાય ૧૧૧ ॥ રાગ સામેરી ॥ હવેનાયાદેખાડીરાવણેપાસ્યા, સીતામન વિખાદ; પછી મયસુતાશીતાતણો, થયો પરસ્પર સંવાદ ૧ સુગ્રીવ રાવણયુદ્ધ વળતી અંગદવિષ્ટિકોય; પછેયુદ્ધનોઆરંભરાક્ષસ, કપીકરતાસોય ૨ સર્પસ્ત્રબંધનશ્રમસેન્યાપ્રદસ્તમરણકથાય; મંદોદરીયે કહીસકળ, દશમુખનેશિક્ષાય. ૩ રાવણતણુયુદ્ધ કરાવ્યું, કુંભકરણ મરણ વિધાન; જામાત્ર સુતભ્રાત્રી ઘણા, પામ્યાતેમરણનિદાન. ૪ ઇંદ્રજીતવધજુક્તીકહીસુલોચનાનુંચરિત્ર; પછેઅહીરાવણમહીરાવણ, વધકહીકથાચિત્રવિચિત્ર. પછે રાવણયુદ્ધકરવાચઢયો, લક્ષમણનેશક્તિથાય; ગિરિદ્રોણઓષધિલાવતાં, મળ્યાભરથનેમહારાય ૬ સુખથયું લક્ષમણનેતદા, યુદ્ધકર્યુંરાવણસાથે; સહુનેહણીપછીરાવણનો, વધ કર્યોશ્રીરઘુનાથે. ૭ સવગતિ પામ્યા સહુઅસુર, વિભિષણનેઆપ્યુંરાજ; સહુમુક્ત બંધન દેવ કીધા જીવાડયો કપીગણ સમાજ. ૮ કરી દીવ્ય મળિયાં જાનકી, થયા પ્રશનશ્રીરઘુરાય; પ્રભુપેઠાપુષ્પવિમાનમા, યુદ્ધકાંડનીએકથાય, ૯ કપીવીભીષણ શ્રી અનુજ, સથેચાલ્યું પુષ્પવીમાનકૃપાકરી નીજપુરભણીઆવ્યાશ્રીભગવાન. ૧૦ ભરથનીઆદેમળ્યાસહુને, કર્યુંમંગળસ્નાન; પછેસુમહુરતસહરાજ બેઠા, અવધપુરસ્વસ્થાન, ૧૧ લંકેશસુગ્રીવનેવળાવ્યા, માનદેઇરઘુવિર; પછેરાજનિતી પ્રજાપાળી, ધર્મધારણધીર, ૧૨ ત્યારેલવણાસુરનોવધકર્યો, નીરભે મથુરાં દેશ

દ્વિજસુતજીવાડયોબીજાને, આપીગતિપરમેશ ૧૩ વળીશ્વાનસન્યાશીભિક્ષુક,બ
ગતશોકીમેન્યાય; બ્રહ્માદત્તનું આખ્યાન, વરણાશ્રમધર્મસમુદાય ૧૪ સીમંત
શીતાજીતણું, પરીખટહુરવચન; શુકશુકીનોસંવાદત્યાંજીઆં, જાનકીનેવન, ૧૫
વાલ્મીકનેઆશ્રમરહ્યાં, ગંગાતેડાંવ્યાએવ; લવકુશજનમમુનીબંધુકત, બ્રહ્મ
કમળીપુજ્યાદેવ. ૧૬ અગસ્તનાઉપદેશથી, યજ્ઞઆરંભ્યોશ્રીરામ; શત્રુઘ્ન પુ
ષ્કળસેનલેઇ, ચઢ્યાઅશ્વરક્ષણકામ, ૧૭ દમનનૃપમથમેનમ્યોપછેચ્યવનજન્મ
કથાય; રાયસુબરમીકેરી સ્વાગત, નીલગીરી મહી મત્ય. ૧૮ સત વંત પુરથી
હયગયો, કામાક્ષીદેવીજ્યાંહે; ઉગ્રદંતવિદ્યુતમાળીનો,કર્યોપુરાજ્યક્ષણમાંહે. ૧૯
આરણ્યરામાયણકહી,મુનીમોક્ષપામ્યાજેહ; વળીરેવાજળમાંઅશ્વબુડયો,લાવી
આપછીતેહ. ૨૦ વીરમણીસાથેયુદ્ધથયું, શિવસહીતમહાસંગ્રામ; મારૂતી લા-
વ્યાદ્રોણુઔષધિઆવીઆશ્રીરામ૨૧પછી અશ્વસ્થંભનમાત્યા શૌનકકહ્યો કર્મ
વિપાક; શુરથધર્મવીવાધઅદભુતઅંગદવીષ્ટીવાક. ૨૨યુદ્ધજણાવ્યુંશુરથતણું,
ત્યાંપધાર્યારગુવીર; લવકુશેયુદ્ધકર્યુંવણું. જીત્યાશત્રુઘ્નધિર. ૨૩ વળીરામલક્ષ
મણભરથને,લવકુશેમનાવીહારથયોશોકશીતાનેતદા; પછીઆપ્યોયજ્ઞનોભાર૨૪
પછેજીવાડીસેનાશકળ, વાલમીકમુનીએતાંહે; શીતાસહિતશુતલેઇને; પ્રભુ આ
વ્યાઅવધીમાંહે, ૨૫ શીતાસહીતક્રતુકકર્યોપુરણ, સ્નાનઅવભ્રતદાન; પછેમુની
નૃપનેવળાવ્યા, બહુવીધીકરીશન્માન. ૨૬ પુત્રનેઆપ્યાદેશ સરવે. કર્યાં, રાજ
યાભીષેકશિતાસમાયાંસુમીત્રિનોત્યાગકરિઓટેક. ૨૭પછે કૌશલ્યાનેજ્ઞાન આ
પ્યું, પામીઆંનીજલોક; સ્વધામલીલાવરણવી, પદપદે પુણ્યશ્લોક. ૨૮ એમ
વર્ષત્રયોદશસહસ્રશુધિ, કર્યુંરામેરાજ; પછીપધાર્યાનીજધામ પ્રભુ, લેઇ અવધિ
લોકસમાજ ૨૯ એમસપ્તકાંડનીકથાસરવેકહી મતીઅનુસારએનાઅવાતરમાં
બહુપ્રકારે, કથાકહીવિસ્તાર, ૩૦ શતકોટીરામચરીત્રનો, નવપારપામેકોય; જે
મસમુદ્રકેરાપારમાં, ગજપીપીલકાસમહોય ૩૧ આકાશકેરો આગ લેવા, મશક
ગરૂડસમાન; એમઅલ્પબુદ્ધીમાહનથી, નવથાયહરીગુણમાન. ૩૨ બે સહસ્રજી
હ્યાશેષનેતે, નવીનગુણનીતમાય. એકકલ્પશુધિવરણવ, પણપુરણનવકહેવાય.
૩૩ કવિકહિગયાવળીકહેશણા, કહેશેમતીઅનુસાર; નવથાયપુરણરામનીલીલા
સમુદ્રઅપાર. ૩૪ હું અલ્પબુદ્ધીશું કહું, જેઅજીતચંદ્રીમન; વ્યવસાયતેમાં અતી
ઘણા, વળીક્ષણભંગુતન, ૩૫ પણગુરૂકૃપાયેવરણવ્યા, કંઇએકહરીગુણ ગ્રામ;
જેકલપનામનમાંહુતીતે, થયાંપુરણકામ. ૩૬ કંઇહોયદુષણ કાવ્યમાં, અઘટીત
અલ્પવચન; કાંઇઅઘટીતઓછુંઅશોભીત, રસહીણપધપરીછીન. ૩૭ તેક્ષમા
કરજોસ્હુપતી, અપરાધમારાસર્વ; મેંગાયાછેગુણ દીનથઇનથીધર્યોમનમાં ગર્વ

૩૮ પ્રભુ તમોદીનદયાળછો, ભક્તનાપુરણ કામ; નીજ દાસનાઅવ ગુણ નથી, ચીતલાવતાશ્રીરામ. ૩૯ તમોપ્રસનથાઓ પુષ્પપતરે, ભાવથી ભગવાન; એવું જાણીનેવીશ્વાસઆણીકર્યુંછેગુણગાન. ૪૦ જેમબાળકબોલેબોબડું, માબાપ હરખેમન; એમકારેગુણવરણવ્યા, જાણજોજુગજીવન ૪૧ શ્રીરામલક્ષમણ જાનકી, સંકટહરણહનુમંત; થજોપ્રસનશુણીમુજ વીનતી, છોતમો કરૂણાવંત. ૪૨ છો ભક્તવત્સરરઘુપતી, ઉદારદીનદયાળ; નવલાવસોમુજદોષમન, પ્રભુરાખજો સંભાળ. ૪૩ પાપીઅજામેળઊધર્યો, લીધુનારાયણશુતનામ ગજરાજહરીએકવાર કહેતા, પામ્યોનીજધામ. ૪૪ પોપટભણાવતાપુંશ્ચલી સદગતી પામી તેહ, વળીદાસીશુતનારદહતા, થયાસંતશીરોમણીજેહ. ૪૫ વળીધ્રુવઅમરીષ પ્રહ્લાદ વીભીષણ, આદેભક્તઅનંત; તવનામથીનીરમળથયા, જશગાયજેનાસંત ૪૬ રામરામજપ્યુંનામપ્રતીકુળ, વ્યાસવાલમીકરાજ; મહાકવીપદવી પામીઆ, સહુકવીતણેછીરતાજ. ૪૭ એવુંજાણીનેવીશ્વાસઆણી, ગાયાગુણપાવન; એઅરજધરજોમનવીષે, કરૂણાનીધિભગવાન ૪૮ જેકર્મકાયામનવડે, થયુંવાણી ઈંદ્રીયસાથ; તેસરવઅરપણકરૂતમને, માંનિલેજોનાથ. ૪૯ વળીસર્વવૈરન ભગવતીનેનમુંછું કરજોડ; નીજદાસજાણીકૃપાકરજો, દેશોનહીકાંઈખોડ. ૫૦ સરવેમળીઅપરાધમારોક્ષમાકરજોદોષ; હુંઅલ્પબુદ્ધીબાળકજાણિ, લાવશો નહીં રોષ. ૫૧ જેમકારેપતીતપાવન. ગાયુંરામચરીતરેવીષેમાંથીવૃત્તીકાઢવાને, કરવામન પવીત્રપરવક્ષણપવીત્રકરવામનવાણીનટાળવાપાપવીચીત્રરેપામવા;પરમાનંદપદને, ગાયુંરામચરીત્રરે, ૫૩ ।। ઇતીશ્રીરામચરિતરેશંમતવાલમીકીનાટક ધારાયાંઉત્તરકાંડેયુધકાંડઉતરકાંડયોરનુક્રમણીકરણંનામએકાદશતકોઅધ્યાય૧૧૧ ।।

અધ્યાય ૧૧૨. ।। રાગ ધવળધનાશ્રી ।। શ્રીરામચરીત્રસુધારસસીંધુ, પાવન શુખદઅપારજી; શમનત્રીતાપશીતળપરીપુરણઅરથ રત્નમાંહે સારજી. ૧ કથા કલ્પતરુ પુરણકામના, શાખાકાંડસુજાણજી, ઉપશાખાઅધ્યાયવીચીત્ર અતી, ચોપઇપુત્રપ્રમાણજી. ૨ અક્ષરપુષ્પનેઅરથવાશના, ફળપરમાનંદરૂપજી; નવરસભાવરૂપીરસપુરણમધુરસ્વાદઅનુપજી ૩ આશ્રીતજનઅવીચળપદપામેહોયઅનુભવઅપરોક્ષજી, ઉભયલોકમાંજશપ્રાપ્તી,પરમઅરથકામનેમોક્ષજી. ૪ એરામકથાશુદ્ધભાવથકીજે, સુણેભણેનરનારજી, આલોકમધેતે ભોગ ભોગવે, અંતેહરીપદસારજી; ૫ બ્રાહ્મણબ્રહ્મતત્વનેજાણે, ક્ષત્રીવીજેઅંગપામેજી, વૈશ્યનેરૂદ્ધીસંતતીબહુવીતિસુદ્રસુખીદુખવામેજી૬ અપુત્રવાનપુત્રફળપામેનીરધનપામેધનજીરોગમુક્તરોગીજનથયો, બંધીમુક્તબંધનજી. ૭ ભૈરવભુતપિશાચ જોગણી, ચોપનડેનહીતેનેજી; ગ્રહપીડાતેનેનવપીડે, ભાવ ભરોસોજેનેજી. ૮ શત્રુપરાભવકરી

વીમુકાયજી; જેઇચ્છાહોયમનતણીતે, મનોરથ પુરણથાયજી.
નાબ્રહ્મહત્યા, ગુરૂદ્રોહીચંડાળજી; મહાપાપથકીતે મુકાયે પ્રાણી,
નળતાંતતકાળજી. ૧૦ શ્રવાસહીતવીશ્વાસધરીજન, સુણેભણે જે કોયજી;
તીરથનું ફળપામે, અશ્વમેધતણું પુણ્યહોયજી. ૧૧ સાક્ષરદ્વીજને લાખ વિધે
પુસ્તકદાનકરેજનજેહજી; પૃથ્વીદાન તણું પુણ્યહોયતેને, મહા શુખપામેતેહજી.
૧૨ જેનાંઘરમાંએરામચરીત્રના, પુસ્તકકેરોવાસજી; અખંડલક્ષ્મી વંશ વીસ્તરે,
દરીદ્ર રોગથાય નાશજી. ૧૩ અપાર મહીમાહરીગુણકેરો, તે જાણેમોટાસંતજી;
સતજુગ; તેતાદ્વાપરકરતાં, છેકળીમાંમહીમા અનંતજી. ૧૪ દોષનીધિમહાઘોર
કળીજુગ, થાયનતપક્રતજાપજી; સરવસાધનગત સારથયાં, હરીનામનો અધિક
પ્રતાપજી. ૧૫ વેદપુરાણશાસ્ત્રએમકહેછે, મોટાપુરૂષમુખબોલેજી; કેશવકીરતન
કળિયુગસાધન, અવરનહિ એને તોલેજી. ૧૬ એવું જાણીવિશ્વાસધરીમન, ગાયા
હરિગુણગ્રામજી; ખોડમાંદેશોકવિજનકોઇજાણી, પ્રાકૃત પદ અભીરામજી. ૧૭
પીંગળભેદછંદનવજાણું, કાવ્યતણીજેરીતજી; સરસવીરસપદ પરીક્ષીન, પુરણ
ગાયુંહરિગુણગીતજી. ૧૮ બુદ્ધિપ્રમાણેએગ્રંથકર્યોરસ, હીણહોયેઅલંકારજી; તે
દોષક્ષમાકરજોસહુકવીજન, રાખજોચિત્તઉદારજી. ૧૯ જેવાતેવાપણહરિનાગુણ
છે, પાવનપતિઅનુપજી; નાનુંમોટુંસાકરનુંગાંગડું, સરવ દીશા રસરૂપજી. ૨૦
અવળુંસવળુંબીજપડેપણઉગેપૃથ્વીમોઝારજી અમજેપ્રકારેહરિનાગુણ તેકલ્યાણ
કારિઅપારજી.૨૧ એરામચરિત્રનાગ્રંથથયો,પરિપુરણહરિકરૂણાયજી;સપ્તકાંડ
વિસ્તારવર્ણ્યોછે, તેનીકહુંસંખ્યાયજી. ૨૨ અધ્યાય બસેનવાણું પુરા, વિશ્રા-
માંએકનુન્યજી; નવસહસ્ત્રશતપંચની ઉપરચોપાઇએકાવનજી ૨૩ ગીતરાગની
ચાલજુજવી, રસિકઢાળવિશ્રામજી; છંદપ્રબંધની રચના અદભુત, પાવન જશ
અભિરામજી. ૨૪ વાલ્મીકીરામાયણનોઅરથ, માંહે નાટકકૃત હનુમંતજી; તે
થકીભાષાગ્રંથકર્યોછે, લેઇદ્રષ્ટાંત અનંતજી. ૨૫ પદ્મ પુરાણને અગ્નિપુરાણનો
માંહેસંબંધજી; એઅલ્પબુદ્ધિતેમાટેકંઇ એક કર્યું પાયત પદબંધજી. ૨૬ જેમ
ક્ષીરસમુદ્રભર્યોપયકેરો, તેપુરણ નવ પીવાયજી; પણ ચંચુંજળથી તૃષાવિરામે,
પક્ષીશુખાઆંથાયજી. ૨૭ એમઅપારગુણશ્રીરામચંદ્રના, પુરણ નવકહેવાયજી;
શેષગીદાગણનાયકગાતાં, મનમાંહેસંકુચાયજી. ૨૮ તો હું મંદમતિ મહાકામી,
કેમકરીજાઉંપારજી; પણગુરૂકૃપાયેકરીઆકંઈએક, હરિનાગુણવિસ્તારજી. ૨૯
પંગુરલંઘેગિરિવરમોટા, મુગોથાય વાચાળજી; પુરણબ્રહ્મ કૃપાકરેતો, થાયમુર
ખબુધિવિશાળજી. ૩૦ શાકેસતરસેંઅઠાવન, મનસેકાંતિ તાંહે; સંવતઅષ્ટાદશ
નીનેવુંહેમંતઋતુનીમાંહે૩૧ માગશીરકૃષ્ણપક્ષનોબીતીથીરવીવાસરદીનમંગળજી

મિત્રાનક્ષત્રયોગશુકમાંવણિજકરણ સમરથજીકુંભલગ્નઅભીજી ગુણ નથી, પુરણથયોએહજી૨શ્લોકઅરથધર્યોછેએમાંનવકરસો સંદેહજી૩૩શ્રીલેહ્ય; એવું શ્રીવાકર૨શ્રીપુરસોતમનામજી શરણાંગત વત્સળસુખદાયક, નીજજનપુરણકે ૩૪ શબ્દબ્રહ્મપરાયણકાવ્ય, કળાસુપ્રવીણજી; કૃપાદ્રષ્ટીકરેજેનીઉપર, તેના-- વચાવક્ષીણજી ૩૫ પાખંડધરમતમખંડકરવા, આચારજકુળદીપજી;શ્રીકૃષ્ણના નામનોમત્રજઆપી. કીધાજીવસમીપજી. ૩૬નવધાભક્તીસ્થાપન ભુતળ,સેવા નંદકુમારજી. બ્રહ્મનીસાથેસંબંધકરાવ્યો. તાર્યાજીવ અપારજી. ૩૭ પરીકર આશીશ પૃથ્વિ કીધી, પદ પદ તીરથ રૂપજી; દેવી જીવને શરણે લેઇ કર્યું ભ- ક્તિદાન અનુપજી. ૩૮ તે પુરષોત્તમનોઅંકીતશેવકચરણકમળનોદાસજી, એ વાગુરૂનીઆજ્ઞાએથકીકીધોગ્રંથવિલાસજી. ૩૯ પરમારથ કારણશ્રમરીયો, નથી કંઇસ્વારથલેશજી; માનદંભમુકીગાયાછે,પાવનગુણપરમેશજી.૪૦ વૈશ્યવરણમાં જન્મધરીયો, વિરક્ષેત્રમાંસજી; વણીકજ્ઞાતિદશાલાડની,વૈશ્નવ ગીરધરદાશજી, ૪૧સરવસંતવૈશ્નવકવીજનને, પાયેનમુંકરજોડજી; કંઇદોષહોયએ કૃતિ મધ્ય સુજ્નેનવદેશોખોડજી, ૪૨ વાણી તણોપ્રેરક પુરૂષોત્તમ, અંતરજામિજેહજી; તે અનુનિઇચ્છાયેથયું છે, રામચરીત્રએહજી. ૪૩ જેમકાસ્ટાંને પુતળિ ક્રિયા કરેતે, સુત્રધારઆધારજી; એમસકળજીવહરીનીસત્તાએવરતે છે અનુસારજી; ૪૪ એ ઉત્તરકાંડ થયો પરીપુરણ અધ્યાય એકસો બારજી; ચોપાઇ—એકતીસેંઅઠાણું. આમાં વર્ણવિસ્તારજી. ૪૫ નિરમળ જશ શ્રી રામચંદ્રના ગાયામતિ અનુમાન જી;નીમિત માત્ર જન ગીરિધરકહાવે, કરતાશ્રીભગવાનજી. ૪૬ ॥ વલણ ॥ ભ- ગવાન ભયહરકામપુરણરાખજોશરણકૃપા કરી; કરજોડીને કહે દાસ ગીરીધર ગાતાજન બોલોશ્રીહરી. ॥ ૪૭ ॥ ૧૧૨ ॥ ઇતિશ્રી રામ ચરિત્રે સંમત વાલમી કીનાટક ધારાંઉત્તરકાંડેસંપુર્ણ શ્રીકૃષ્ણારપણમસ્તુશ્રીરસ્તુ સંવત ૧૯૯૩ માર્ગ શીર્ષ માસે કૃષ્ણ પક્ષેતીથી નૌમી ભાનુવાસરે સંપુરણ સ્વકૃતં પરોપકારાર્થાં આયસંપુર્ણમસ્તુઃ જેવાંચેતેનેઅમારાજેશ્રિકૃષ્ણછે ॥ શ્રિરામચરિત્રે ॥ કાંડ ૭ ॥ અધ્યાય ॥ ૨૯૯ ॥ ચોપાઇ ॥ ૯૫૫૧ ॥.

श्लोक—अच्युतं केशवं रामनारायणं, कृष्णदामोदरं वासुदेवहरे ॥
श्रीधरं माधवं गोपिकावल्लभं, जानकीनायकं रामचंद्रमजेत् ॥

સાતે કાંડ—સમાપ્ત.